

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ

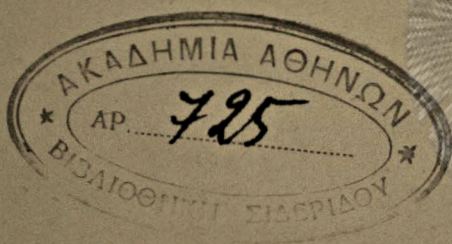
Α Μ Ε Ρ Ι Κ Η Σ

ΥΠΟ Ι. Ε. ΚΑΜΠΗ

ΕΚ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΣ ΕΞΕΛΛΗΝΙΣΘΕΙΣΑ

ΤΗ

Σ.

ΑΘΗΝΗΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΛΑΖ. Δ. ΒΙΛΑΡΑ.

1862.

ΑΙΘΥΡΑ

ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΧΘΕΣΣ

ΤΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΚΑΙ ΤΗΣ

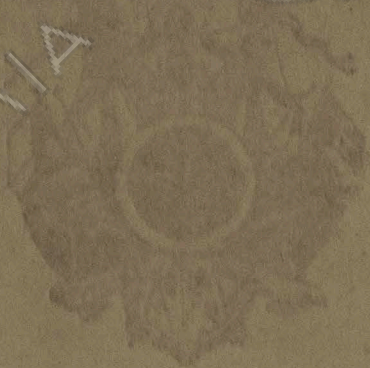
ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΧΘΕΣΣ

ΑΘΗΝΑΝ

752

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΔΟΚΙΜΙΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΚΑΙ Δ. ΒΙΒΛΙΑ

1887

ΜΑΡΚΟΥ ΔΡΑΓΟΥΜΗ

ΤΗΣ ΛΟΙΔΙΜΩ, ΜΝΗΜΗΣ,

ΔΙΑ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΚΑΙ ΕΥΣΕΒΗ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ, ΤΗΣ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΒΑΣΙΝ ΣΤΕΡΕΑΝ,

ΕΥΓΝΩΜΟΝΩΝ

ΤΗΝ ΒΙΒΛΟΝ ΤΗΝ ΔΕ

ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ

Ο ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ.

MARKOS APATON

THE AGRICULTURE

THE HERBARIUM

AKADHM

© METIOPAKA

ΓΕΓΟΡΙΑ

ΤΗΣ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ

ΑΜΕΡΙΚΗΣ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΟΛΟΜΒΟΣ.

Γέννησις Χριστοφώρου Κολόμβου. — Παιδική αὐτοῦ ἡλικία. — Παιδεία αὐτοῦ. — Σπουδαί αὐτοῦ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Παυίας. — Πρῶται ἐκστρατεῖαι. — Ἐμβολή. — Ὁ Κολόμβος ἐν Λισσαβῶνι. — Σκοποὶ αὐτοῦ. — Νομφεύεται. — Διατριβὴ αὐτοῦ ἐν Μαδέρᾳ. — Ὁ Φλωρεντινὸς ἰατρός. — Προτάσεις τοῦ Κολόμβου εἰς τὴν τῆς Γενούης δημοκρατίαν, εἰς τὰς αὐτὰς Λισσαβῶνος, Λονδίνου καὶ Μαδρίτης. — Ἀμάθεια τῶν κριτῶν αὐτοῦ. — Ὁ ἠγούμενος ἰσπανικοῦ μοναστηρίου. — Νέα ἀρνήσις τῆς αὐτῆς τῆς Μαδρίτης. — Συνέπεια τῆς ἀλώσεως τῆς Γρενάδης. — Θριαμβικὴ ἐπιστροφή τοῦ Κολόμβου. — Ὑπογράφει συνθήκην πρὸς τὴν Ἰσπανικὴν κυβέρνησιν.

ΜΕΤΑΞΥ τῶν περιφίμων ἀνδρῶν τῶν ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τοῦ θεάτρου τοῦ κόσμου ἀγωνισαμένων καὶ ἐπενεργησάντων ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῶν διὰ τῆς ἰδίας μεγαλοφυίας, εὐρίσκομεν ἓνα ὅστις ἐγένετο πρὸ πάντων ἄξιος τῆς ἐπωνυμίας μέγας· ἡ δόξα αὐτοῦ θέλει ζῆσει ὅσον καὶ ὁ κόσμος, καὶ τῶν μεταγενεστέρων οἱ ἔκγονοι θέλουσι στέψει τὴν μνήμην αὐτοῦ δι' ὁμοφώνων ἐπαίνων· διότι εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἐπισημοτάτη τῶν ἀνακαλύψεων, ὅσαι τῶ ὄντι τιμῶσι τὸν ἄνθρωπον. Εἶναι δὲ οὗτος Χριστόφορος ὁ Κολόμβος, μαντεύσας καὶ εὐρών τὸν νέον κόσμον.

Ἐγεννήθη περὶ τὸ 1435 ἢ 6 ἔτος κατὰ τὰ περὶ χώρα τῆς Γενούης· ἡ δ' ἐποχὴ τῆς γεννήσεώς του δὲν εἶναι εἰσέτι ἀκριβῶς γνωστὴ, καὶ αἱ σπουδαιότεραι καὶ ἀκριβέστεραι ἔρευναι δὲν ἔλυσαν τὸ πρόβλημα τοῦτο. Δὲν ἦτο ὡς οἱ πλείστοι τῶν ἱστορικῶν ἔγραψαν ναύτου, ἀλλὰ ξάντου υἱός· εἶχεν ὅμως πολλοὺς συγγενεῖς ναυτικούς καὶ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἐτρέφη, οὕτως εἰπεῖν, ἐν διηγήμασι ναυτικῶν κατορθωμάτων, ἅ τινα συνέτειναν προφανῶς ὅπως, ἀκολουθῶν τῇ κλίσει αὐτοῦ, προτιμήσῃ τὸ στάδιον ἐκεῖνο, οὗ οἱ κίνδυνοι καὶ οἱ πόνοι λαμπρῶς ὑπὸ τῆς δόξης ἀνταμείβονται.

Παῖς, ἔτι προεμήνυς τί ἐμελλε νὰ γείνη· αἱ παιδικαὶ καὶ αἱ διασκεδάσεις αὐτοῦ εἶχον μὲν ἔκτοτε τύπον σοβαρᾶς μελέτης, προανήγγελλον δὲ τὸν ναυτικὸν αὐτοῦ βίον. Ὁ δὲ πατὴρ καὶ τοι πένης οὐδενὸς κόπου ἐφείσθη ὅπως περιθάλη τὴν ἀγαθὴν φύσιν τοῦ πρωτοτόκου τῶν τεσσάρων, αὐτοῦ τέκνων. Ὁ Κολόμβος δεκαέτης ἀνεγίνωσκεν ἔγραφεν, ἐξωγράφει καὶ προσδεύων παραδόξως εἰς τὰ μαθηματικὰ ἐξέπληξε τοὺς διδασκάλους.

Σταλεῖς δ' εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Παυίας πρῶτον μὲν ἐμελέτησε τὴν γραμματικὴν καὶ τὰ λατινικὰ γράμματα ὧν ἡ σπουδὴ ἐθεωρεῖτο τότε ἡ βᾶσις τῆς παιδείας, μετέπειτα δὲ καὶ τὴν γεωγραφίαν, τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὴν ναυτικὴν. Κατεχόμενος δὲ ὅλος ὑπὸ ἔρωτος πρὸς τὴν γεωγραφίαν, ἐνέκυπτε μετὰ πολλοῦ ζήλου εἰς αὐτήν· ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη αὐτῆ, περιοριζομένη τότε ἐντὸς στενῶν ὁρίων, δὲν ἐξήρκει εἰς τὸν νέον σπουδαστὴν· ὅθεν ἐν μικρῷ χρόνῳ διαστήματι ἐξέμαθεν ὅ,τι οἱ καθηγηταὶ τοῦ πανεπιστημίου ἐδύναντο νὰ διδάξωσι, καὶ καταλιπὼν τὴν μαθητικὴν ἔδραν ἐπανήλθεν εἰς τὴν πατρικὴν ἐστίαν.

Τετρακαιδεκαετῆς δ' ἤρχισε νὰ διαπλέῃ τὸν Λι-

γύρειον κόλπον, και μετὰ ἐν ἔτος, κυβερνῶν πλοιάριον, κατέρχεται πολλάκις ἀπὸ Γενούης εἰς Νεάπολιν και ἀπὸ ταύτης πάλιν εἰς Μασσαλίαν ἀνάγεται.

Ἔχει ἤδη τινὰς τῶν ἀρετῶν κυβερνήτου, ἀπόφασιν, λέγω, και εὐστάθειαν προκαλοῦσαν εἰς ὑποταγὴν, ὀξυδέρκειαν και ἀγχίνουσαν ἀναγκαιοτάτας εἰς τὸν διανύοντα τὸ κινδυνῶδες τοῦ ναύτου στάδιον. Καὶ δὲν ἤργησεν ἀδῶση δειγμάτα τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ· ἐκστρατεύσας ὑπὸ Ἰωάννην τὸν ἐξ Ἀνδεγαυίας, δοῦκα τῆς Καλαβρίας, πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, ἤγειτο τὸ 1474 γενουησιῶν νηῶν ὑπηρετουσῶν Λουδοβίκῳ τῷ ἐνδεκάτῳ βασιλεῖ τῆς Γαλλίας, ἐν τῷ κατὰ τῆς Ἰσπανίας πολέμῳ, ἧς οἱ στρατοὶ εἶχον εἰσβάλει εἰς Ῥουσιλλόν.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἡ δημοκρατία τῆς Γενούης ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τοῦ Κολόμβου· αἱ φλόγες τῆς παλαιᾶς ἀντιζηλίας μεταξὺ αὐτῆς και τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας, εἶχον ἀναζωπυρηθῆ, και ἡ Μεσόγειος ἦν τὸ θέατρον μαχῶν ἀσπόνδων μεταξὺ τῶν δύο ἀντιπάλων στόλων. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν συχνῶν τούτων ναυμαχιῶν, ὅπου ἀμφοτέρωθεν ἀνηλεῶς ἐμάχοντο, ἡ ναὺς ἐφ' ἧς ὁ Κολόμβος διετέλει ὑπὸ τινὰ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ προσεβλήθη ὑπὸ ἰσχυροτέρας ἑνετικῆς τριήρου. Μετὰ δῖωρόν δὲ περίπου πάλιν τὰ πλοία συγκρούονται· τὸ πῦρ ἐξάπτεται τότε ἐν αὐτοῖς, και, σφοδρῶς διαδιδόμενον, διχόπτει τὰς ἐρόδους τῶν διαμαχομένων, οἵτινες, ζητοῦσι μέσον σωτηρίας ἀπὸ τοῦ ἐπικρεμαμένου ἐντὸς τῶν ἡμικαύστων νηῶν θανάτου· πάντες δ' εἰσρέουσιν εἰς τὰς λέμβους· ἀλλὰ και δὲν χωροῦσι πάντες οἱ εἰς αὐτάς συνωθούμενοι και οἱ πλείστοι πνίγονται εἰς τὰ κύματα· ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τῆς τρομερᾶς ταύτης κατατροφῆς, μὴ ἀκούων περὶ αὐτὸν εἰμὴ ὀλολυγμοῦς τῶν πνιγομένων, νεκρίας τις διεφύλαξε τὴν ἀταραξίαν αὐτοῦ· ἀτρόμητος, ἐν ᾧ οἱ συστρατιῶται ἐπτοημένοι πρὸ τοῦ διπλοῦ κινδύνου συντρέχουσιν εἰς τὸν θάνατον συσσωρευόμενοι ἐν ταῖς λέμβοις, αἵτινες ἀνατρέπονται ὡς ἐκ τούτου, μένει τελευταῖος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος και φαίνεται περιμένων πρόσφορον στιγμήν ὅπως καταλίπη αὐτὸ, αἶφνης δ' ἐκπηδᾷ εἰς τὴν θάλασσαν. Κολυμβητῆς ἄριστος, ἀγωνίζεται πρὸς τὸ κύμα, ἐπιλαμβάνεται τοῦ προστυχόντος ναυαγίου, και, βοηθούμενος ὑπ' αὐτοῦ πρὸς ἐπίπλευσιν, διευθύνεται πρὸς τὴν ἀκτὴν ἀπέχουσαν δύο ὀλοκλήρους λεύγας· και ἡ μὲν φαινομένη ἀκτὴ ἦτο τῆς Πορτουγαλλίας, ὁ δὲ τολμηρὸς και εὐτυχὴς κολυμβητῆς ἦτο ὁ Κολόμβος. Σωθεὶς ὡς ἐκ θύματος ἐκ τῶν σπλάγγων τῆς καταφαγούσης τοῦς συντρόφους αὐτοῦ θαλάσσης, μόνος αὐτὸς περιγεγνημένος ἐκ τοῦ τρομεροῦ κινδύνου, γονυπετεῖ ὅπως δοξάζῃ τὴν σώτειραν θεῖαν πρόνοιαν. Μετ' ὀλίγων δ' ἡμερῶν ἀνάγκησιν τρέπεται πρὸς τὴν Λισσαβῶνα.

Ἄλλ' ἡ δυστυχία εἶναι πολλάκις ὠφέλιμος· τὸ δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος ναυαγίον ὑπῆρξεν αἷτιον τῆς ἐν τῷ μέλλοντι δόξης τοῦ Κολόμβου.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ οἱ Πορτουγάλλοι ἦσαν οἱ ἐμπειρότατοι και τολμηρότατοι τῶν ναυτῶν· ῥιψοκινδυνούντες ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ τότε σχεδὸν ἀγνωστῷ τοῖς ἄλλοις λαοῖς ἀντημεφθησαν πλουσίως διὰ τῆς ἀνακαλύψεως δύο ἀξίων λόγου νήσων παρὰ τὴν ἀφρικανικὴν παραλίαν, ἃς ὠνόμασαν Ἅγιον λιμένα (Porto-Santo) και Μαδέραν. Ἐνθαῦρονθέντες δὲ ὑπὸ τῆς λαμπρᾶς ταύτης ἐπιτυχίας διεικοήθησαν και ἤλπισαν ν' ἀνακαλύψωσι πέραμα ὅπως διέλθωσιν εἰς τὴν Ἰνδιάν.

Ὁ ἐξετάζων τὴν ἀρχαίαν γεωγραφίαν βλέπει ὅτι οἱ παλαιοὶ τὴν βόρειον μόνον Ἀφρικὴν ἐγνώριζον και μικρὸν τῆς Αἰθιοπίας μέρος, ἀγνοοῦντες ἂν ἡ γῆ ἐξετείνετο μέχρι τοῦ βορείου πόλου, και ἂν ἀπέλγη πρὸς μεσημβρίαν.

Τοῦ Κολόμβου ἐν τούτοις προηγήθη εἰς Λισσαβῶνα ἡ περὶ τῆς ἐμπειρίας και τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ φήμη· οἱ δ' ἐμπειρότατοι ναῦται ὑπεδέξαντο αὐτὸν μετ' ἀποδείξεων εἰλικρινοῦς ὑπολήψεως πρὸς τὰς γνώσεις αὐτοῦ. Καὶ γενόμενος μὲν πρῶτον συνήθης αὐτοῖς, κατέστη ἔπειτα και φίλος πάντων· ἐν ταῖς συχναῖς πρὸς αὐτοῦς ὁμιλίαις ὁ λόγος ἐγένετο περὶ τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν Πορτουγάλλων και τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἤλπιζον ν' ἀνακαλύψωσιν ὁδὸν πρὸς τὴν Ἰνδιάν διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Οἱ Ἑνετοὶ μόνοι τότε ἐμπορεύοντο ἐν Ἰνδιᾷ και εἰς τὸ προνόμιον τοῦτο ὤφειλον τὸ πλεῖστον τοῦ πλούτου και τῆς δυνάμεως αὐτῶν. Ἐλάμβανον τὰ ἰνδικὰ προϊόντα διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τῆς ἀπὸ τῆς ἐρυθρᾶς αὐτῆς ἄμμου τὸ ὄνομα λαβούσης, και διὰ τῆς Μεσογείου. Ἀλλὰ μὴ ὑπαρχούσης κοινωνίας μεταξὺ τῶν δύο τούτων θαλασσῶν εἰμὴ δι' ἰσθμοῦ πλατυτάτου, τὰ ἐμπορεύματα ἀπεφορτίζοντο κατ' ἀνάγκη, ὅπως μετακομισθῶσιν εἰς τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἀλεξάνδρειαν διὰ διωρύγων και ἐπὶ καμήλων, ἐκεῖθεν δὲ ἀπεστέλλοντο διὰ τῆς Μεσογείου εἰς Ἑνετίαν. Εὐκόλως κατανοεῖται ὅποια δυσχέρεια ἅμα δὲ και ὀπίση ζημία προέκυπτεν ἐκ τῆς ἀναγκαιᾶς ταύτης ἀποσκευῆς τῶν ἐμπορευμάτων και τῆς κατὰ ξηρὰν μετακομίσεως ἀπὸ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου ἐπὶ νηῶν πάλιν ἐφορτίζοντο. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ συνεχὴς αὐτῆς μερίμνα τῶν τότε ἀνθρώπων και ἡ ἀξία ἣν ἔδιδον εἰς τὴν ἀνακάλυψιν διόδου ἐλαττούσης τὴν βραδύτητα τῆς συγκοινωνίας και τὸ πολυδάπανον αὐτῆς.

Και δευτέρα δὲ περίστασις ἐβοήθησε τὸν Κολόμβον εἰς τοῦς σκοποὺς αὐτοῦ· ἔλαβεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα ἑνὸς τῶν ναυτικῶν μεθ' ὧν ἦν συνδεσμένος εἰς φιλίαν ἐν Λισσαβῶνι· ὁ πλοίαρχος οὗτος εἶχεν

ἀνακαλύψει τὰς νήσους Ἁγίου λιμένα (Porto-Santo) καὶ Μαδέραν ὅθεν ἠδυνήθη νὰ ἐξετάσῃ ἀνενόητος τὰ ἡμερολόγια καὶ τοὺς χάρτας τοῦ ἐπιδεξίου τούτου ναυπόρου. Εἰς τὰ πολυτιμώτατα αὐτῶ ταῦτα κειμήλια ἐνέκυπτε μελετῶν καὶ σκεπτόμενος· νυχθημερῶν ἐξήταζε καὶ παρέβαλεν αὐτὰ πρὸς τὰς ὑπ' ἄλλων ναυτῶν παραδοθείσας γνώμας καὶ πρὸς τὰς διηγήσεις αὐτῶν ἔτι δὲ καὶ πρὸς τὰς διαφοροῦς τῆς ἐπιστήμης ὑποθέσεις. Ἀνευδότης δ' οὕτως ἐργαζόμενος ἐπορίζετο νέον ζῆλον, νέαν δύναμιν ὅπως φέρῃ εἰς πέρας τοὺς ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ σκοπούς· περιφλεγῶς ἐπεθύμει ν' ἀκολουθήσῃ εἰς τὰ ἴχνη τῶν ἐπὶ ταῖς εὐδοκίμοις ἐρευνῆαι δοξασηθέντων ναυσιπόρων· καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτὸς τὰς νεωστὶ ἀνακαλυφθείσας νήσους. Ἀπῆρε λοιπὸν εἰς Μαδέραν ὅπου διέτριψέ τινα ἔτη καὶ κῆρξε τὴν μετρίαν αὐτοῦ περιουσίαν δι' ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, φοιτῶν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὰς Ἀσοράς καὶ τὰς Καναρείους νήσους.

Ἄλλ' ἡ κερδοσκοπία καὶ αἱ ἐκδρομαὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἀποτρέψωσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ πρώτου σκοποῦ, οὔτε νὰ ἐξαλείψωσιν ἀπὸ τῆς διανοίας τὸ κύριον ἀντικείμενον τῶν σκέψεων αὐτοῦ. Ἄδὲν ὑπάρχει ἄρα γε, ἔλεγε πολλάκις καθ' ἑαυτὸν, δὲν ὑπάρχει δίοδος πρὸς τὴν Ἰνδιάν βραχυτέρα τῆς ὑπὸ τῶν Πορτουγάλλων περὶ τὴν Ἀφρικὴν ζητουμένης; Ἐὰν ὁρμώμενος ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ὀδεύσω κατ' εὐθεΐαν πρὸς δυσμὰς διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ δὲν θέλω ἄρα γε εὑρεῖ γῆν, τὴν Ἰνδικὴν ἢ τοῦλάχιστον ἄλλην τινα ὄμορον; Ἐὰν, ὡς πιστεύω, ἡ γῆ ᾗται στρογγύλη πρέπει νὰ εἰκάσωμεν ὅτι τὸ ἄλλο ἡμισφαίριον ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δι' ἄλλους ἀνθρώπους καὶ ἄλλα πλάσματα· ἀδύνατον νὰ πιστεύσω ὅτι ἡ θάλασσα περικαλύπτει δι' ὅλου τὸ ἡμισφαίριον τοῦτο. Τὸ λογικόν μου μοὶ λέγει τὸ ἐναντίον· εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ Ἰνδία ἔχει μεγαλειότερον πλάτος τοῦ κοινῶς νομιζομένου· πιθανώτατα δὲ ἐκτείνεται ἐπὶ πολὺ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Εὐρώπης. Κυβέρνησον ἀδιακόπως πλοῖον πρὸς δυσμὰς καὶ φθάσεις εἰς τὴν Ἰνδιάν. » Διάφορα δὲ τεκμήρια καὶ παρατηρήσεις ἐνίσχυσαν τὴν περὶ τῆς ἀντιθέτου ἡμῖν γῆς γνώμην αὐτοῦ, μεταξὺ δ' ἄλλων καὶ τὸ ἐξῆς· ὁ κυβερνήτης πορτουγαλικῆς νηὸς προχωρήσας πρὸς δυσμὰς ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ εὔρε ξύλον ἐντέχνως ἐξεργασμένον καὶ ὑπὸ ζεφύρου πρὸς αὐτὸν ὠθηθέν.

Καὶ ὁ γυναικάδελφος δὲ τοῦ Κολόμβου ἐβεβαίωσεν ὅτι κατὰ τινα τῶν περιηγήσεων αὐτοῦ, ὀδεύων δυτικῶς ἐκ Μαδέρας, ἀπῆντησεν ἕτερον ξύλον οὔτινος ἢ ἐπιξεργασία ὁμοίαζε τῇ τοῦ πρώτου. Πολλὰ δὲ ἄλλα εἶχον εὑρεθῆ κατὰ διαφοροῦς καιροῦ, ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῶν Ἀσορῶν νήσων, τῶν ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς κειμένων,

ἄλλως δὲ Ἱερακορρήσων ὀνομαζομένων· ἐνόησε δὲ οἱ αὐτοὶ ἀνεμοὶ εἶχον ὠθήσει ἐπὶ τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῶν αὐτῶν νήσων δένδρα εἶδους ἀγνώστου, καὶ τέλος τὰ πτώματα δύο ἀνθρώπων ὧν τὸ πρόσωπον οὐδὲν ὁμοίαζε πρὸς τοὺς Εὐρωπαϊοὺς, τοὺς Ἀσιανοὺς καὶ τοὺς Ἀφρικανούς, ἔδωκε δὲ χώραν εἰς ἀντιπατικὰς εἰκασίας.

Ἄλλ' αἱ πληροφορίαι καὶ αἱ παρατηρήσεις αὐταὶ ἐνίσχυσαν τὴν πεποιθήσιν τοῦ γενονησίου ναύτου. Ἐν ᾧ οἱ σοφοὶ ἐδίσταζον, αὐτὸς ἔβλεπεν εὐθέως τὸ ἀμφισβητούμενον κατὰ τὴν ἐθρῆϊαν αὐτοῦ γνώμην· καὶ ὁμοῦ ἀπεφάσισε νὰ συμβουλευθῇ καὶ πάλιν τοὺς τότε ἐπὶ σοφίᾳ καὶ πείρᾳ ἰσχύοντες ἀνδρας, πρὸ πάντων δὲ τὸν ἐν Φλωρεντίᾳ ἰατρὸν Παῦλον εἰς οὔτινος τὰς γνώσεις καὶ τὴν φήμην εἶχε μάλιστα πεποιθήσιν ὁ Κολόμβος.

Ὁ σοφὸς οὗτος ὑπεδέξατο εὐμενῶς τὸν ναύτην καὶ ἀκούσας τῶν συλλογισμῶν αὐτοῦ, κρίνας δ' εὐλογωτάτους, ἀνακοινοῦνται αὐτῷ τὰς ἰδίας παρατηρήσεις καὶ ὑποθέσεις ἐντελῶς πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Κολόμβου συμφώνως· παρεκίνησε μάλιστα αὐτὸν ὅπως ἐγκαρτερήσῃ μὲν πάντοτε ἐπὶ τῆς αὐτῆς προκρίσεως, ἐπισπεύσῃ δὲ τὴν περῶσιν τοῦ σκοποῦ ἣν προήγγελλεν αἰσίαν.

ὑπὸ τῶν συμβουλῶν τούτων ἐνθάρρυνθεὶς ὁ Κολόμβος ὤρμησεν ἀόκνως νὰ πράξῃ τὸ ἔργον, οὗ τὸ σχέδιον ὑποβλήθη εἰς τὴν ἐξέτασιν ἀρμοδίου κριτοῦ ἐνεκρίθη ὑπ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ νέα δυσκολία ἀνέστη αὐτῷ ἐμποδῶν· μήπως ἠδύνατο ἢ μικρὰ αὐτοῦ περιουσία ν' ἀρκέσῃ πρὸς ἐξοπλισμὸν ἀξιολόγου στόλου; πῶς νὰ ἐξαρτύσῃ δι' ἰδίων ἐξόδων τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὸν μακρὸν τοῦτον πλοῦν σκάφη, καὶ ὁμοῦ δὲν ἀπεθαρῶνθη· ἐνόησεν εὐθύς ὅτι ἐπειδὴ τοιοῦτος στόλος ὑπερέβαλε τὰς χρηματικὰς δυνάμεις ἀπλοῦ ἰδιώτου, ἔπρεπεν αὐτὸς νὰ λάβῃ συγκοινωνὸν τῆς ἐπιχειρήσεως μονάρχην τινα τῆς Εὐρώπης.

Τὸν δὲ πρῶτον λογισμὸν ἀποτείνει εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ· ἐπιθυμῶν νὰ γίνῃ αὐτῆ συμμέτοχος τῆς δόξης ἣν ἠλπίζε ν' ἀποκτήσῃ, δρέπουσα τοὺς καρποὺς τῶν ἀνακαλύψεων αὐτοῦ. Ἀπευθύνθη λοιπὸν εἰς τὴν γερουσίαν τῆς Γενούης, ἐξέθεσε τὰ σχέδια αὐτοῦ, καὶ ἐξήτησατο τὴν ἀναγκαίαν πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν συνδρομήν. Ἄλλ' ἡ Γερουσία ἐκλαβοῦσα τὸν Κολόμβον ἀγύρτην ἠρνήσατο ἀρνησὶν ὑβριστικῶν.

Οὗτος ὁμοῦ, μηδὲν ἄποθαρῶνθεὶς ἐστράπη πρὸς τὴν τῆς Πορτουγαλλίας αἰλῆν, ὅπου ἠλπίζεν ἐπιτυχίαν, διότι ἡ Πορτουγαλικὴ κυβέρνησις εἶχεν ἤδη δοξασθῆ διὰ τολμηρῶν ἐκστρατειῶν. Οἱ δ' ἐν Λισαβῶνι ἔτεινον μὲν μετὰ προσοχῆς τὰ ὠτα πρὸς τὴν ἐκθεσὶν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν σχεδίων τοῦ Κολόμβου· ἀλλ' ἡ εὐμένεια αὐτῆ ἐκρυπτε παγιδῶς κατὰ τοῦ εὐ-

πίστου ναύτου ὑπεκρίθησαν, περιθάψαντες αὐτὸν, ὅπως καταχρασθῶσι τῆς τοῦ ἀπορρήτου κοινωνίας, καὶ, προηγηθέντες εἰς τὴν ναυτικὴν ἔρευναν, σφετερισθῶσιν αὐτοῦ τὴν δόξαν. Αἰσχρὰ ἐπιβουλή δι' ἣν ἡ ἔνοχος κυβέρνησις ἐστιγματίσθη δικαίως ὑπὸ τῆς ἱστορίας.

Ἄλλ' ἡ ἐπιβουλή ὑπῆρξεν ἀνωφελὴς εἰς τὴν δολίαν ταύτην κυβέρνησιν. Σπεύσασα ὤπλισε τριήρη καὶ ἐγκαταστήσασα ἐν αὐτῇ ἀρχηγὸν παρήγγειλεν αὐτῷ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τοῦ Κολόμβου· ὁ πλοίαρχος ὁμῶς οὗτος ἐστρεφεῖτο τὴν ἀναγκαιοτάτην εἰς αἴσιον τέλος τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων πεποιθῆσιν. Ἐπλευσε μὲν τινα καιρὸν πρὸς δυσμὰς ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, ἀπαυδήσας πρὸς τὸν μάταιον πλοῦν, ἐπανεπλευσεν εἰς Λισσαβῶνα, ὅπου ἡ ἀθυμία καὶ αἰτιάζεις αὐτοῦ ἐνέβαλον δισταγμὸν περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῶν συλλογισμῶν τοῦ Κολόμβου. Οὗτος δὲ ὀργισθεὶς ἐπὶ τῇ ἀπιστίᾳ τῆς Πορτογαλικῆς Κυβερνήσεως καταλίπει ἐσπευσμένως τὴν Λισσαβῶνα καὶ διευθύνεται εἰς Μαδρίτην· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ φοβούμενος ἀποτυχίαν ἀπέστειλε τὸν ἀδελφὸν Βαρθολομαῖον εἰς Ἀγγλίαν ὅπως αἰτησῆται βοήθειαν.

Ἐβασίλευε τότε τῆς Ἰσπανίας Φερδινάνδος ὁ ἐπικληθεὶς *Καθολικὸς*, πολιτικὸς περισκευμένως καὶ τὸν χαρακτῆρα δειλὸς, ἕνεκα δὲ τούτου ἀποστρεφόμενος τὰς παρατόλους ἐπιχειρήσεις· ἄλλως τε διεξῆγε πόλεμον κατὰ τοῦ τελευταίου τῶν Μαύρων βασιλέως, κυρίου τῆς τὴν Γρενάδαν πρωτεύουσας ἐχούσης Ἀνδαλουσίας. Τῶν καιρῶν λοιπὸν ὄντων ἀσυμφόρων, ὁ Κολόμβος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ τὴν παραδοχὴν τῶν σχεδίων αὐτοῦ. Καὶ ὁμῶς ὁ Φερδινάνδος καὶ ἡ σύζυγος Ἰσαβέλλα ὑπεδέξαντο αὐτὸν διὰ πάσης τιμῆς· ἤκουσαν αὐτοῦ μετὰ πρόσοχῆς καὶ ἐφάνησαν ἐννοοῦντες· ἀλλὰ τσαούτη ἦν ἡ τοῦ λόγου τοῦ Κολόμβου τόλμη, ὥστε ὁ μονάρχης δὲν ἐτόλμησε νὰ συγκατατεθῇ τῇ αἰτήσῃ αὐτοῦ, πρὶν ὑποβάλλῃ αὐτὴν εἰς τὴν κρίσιν ἀνδρῶν οἵτινες τότε πεπαιδευμένοι ἐνομιζόντο. Οὗτοι δὲ, πράγματι στενωπῶτα γνώσεις κεκτημένοι, ἐπέδειξαν τῷ Κολόμβῳ τὸν βαθμὸν τῆς ἀμαθείας αὐτῶν παραδόξως καὶ παραλόγως ἀντιλέγοντες· καὶ τινὲς μὲν αὐτῶν ἔλεγον ὅτι ἡ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἰνδίας θάλασσα ἦτο τόσῳ πλατεῖα, ὥστε ἔπρεπε νὰ οὐριοδρομήσῃ τις τρία τοῦλάχιστον ἔτη ὅπως φθάσῃ εἰς τὴν πλησιεστέρην ἡπειρὸν. Ἄλλοι δὲ πάλιν διεταίνοντο ὅτι, τῆς γῆς οὐσης στρογγύλης, ἔπρεπε ἐξ ἀνάγκης πλέοντες πρὸς δυσμὰς νὰ καταβαίνωσιν ἀδιακόπως· ἐὰν δὲ ποτ' ἤθελον ν' ἀναποδίσωσι, θὰ ἠναγκάζοντο ν' ἀναβῶσι, πρᾶγμα ἀδύνατον καὶ τοῦ ἀνέμου αὐτοῦ βοηθούντος. Ὑπῆρχον δὲ καὶ οἱ καταγελῶντες τοῦ Κολόμβου καὶ ἐπειρωνεούμενοι μὴ τυχὸν ἐνόμιζεν αὐτὸν σοφώτερον τῶν πρὸ αὐτοῦ ὑπαρ-

ξάντων μυρίων σοφῶν· μὴ γὰρ ἦτο πιθανῶς δυνατὸν ἐὰν ὑπῆρχε γῆ εἰς τὸ ἄλλο τῆς σφαίρας μέρος νὰ ἔμενεν ἄγνωστος ὁλοκλήρους αἰῶνας;

Ἡμῶρα καὶ ὁ τύφος τοιούτων κριτῶν δὲν ἀπέκαμν τὸν Κολόμβον, ἐξ ἐναντίας οὔτε ὀργὴν οὔτε πείσμα ἔδειξε πρὸς τὰς ὑβριστικὰς πολλὰκις αὐτῶν, ὡς εἶδομεν, ἀντιλογίας· ἀλλ' εἰς τοσοῦτον ἐφθάσε περισκέψεως καὶ μετριοπαθείας, ὥστε καὶ συνεζήτησε περὶ αὐτῶν, καὶ, ὅπερ ἀπίστευτον εἰμὴ ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας τὸ ἀκάματον τῆς ἐπιμονῆς τοῦ Κολόμβου, κατέτριψε πέντε ὅλα ἔτη ἐν ταῖς ἀπαύστοις ταύταις φιλονεικίαις. Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐνόμισεν ὅτι ἐπέτυχε τέλος τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, μανθάνει αἴφνης ὅτι διεβλήθη ἀδίκως εἰς τὸν βασιλέα· ἡ δ' Ἰσπανικὴ αὐτῇ ἐδήλωσεν αὐτῷ, κακὴν πρόφασιν, ὅτι διαρκούντος τοῦ κατὰ τῶν Μαύρων πολέμου δὲν εἶχε καιρὸν νὰ σκεφθῇ περὶ τοιούτου εἶδους ἐπιχειρήσεως.

Ἄλλ' ὁ Κολόμβος μηδὲ ὅλως ἀπατηθεὶς ἐκυρίευσεν ὁμῶς τῆς ἀναγκηθείσεως αὐτοῦ· παρέδωκεν εἰς λήθην τὰ εἰς ὀδυνηρὰν προσδοκίαν κατατριφθέντα πέντε ἔτη, καὶ προσπάθησεν ὅπως λάβῃ κοινωνοὺς πρὸς περσιῶσιν τῶν σχεδίων αὐτοῦ, δύο μεγιστάνους τῆς Ἰσπανίας ἱκανοὺς διὰ τὸν πλοῦτον νὰ καταβάλωσι τὰς ἀναγκαίους εἰς μικρὸν στόλον δαπάνας· ἀλλὰ τῶν εὐγενῶν τούτων στερουμένων καὶ τῆς ἀναγκαίας πίστεως καὶ ἀρετοῦ θάρρους ὅπως ἐκτελέσωσι τὴν αἴτησιν τοῦ Κολόμβου, νῆαν ὑπέστη ἄρνησιν.

Τοιαῦται ἐλπίδες διαψευσθεῖσαι, ἐναντιότητες καὶ ἀρνήσεις, ἤθελον ἀποτρέψῃ πάντα ἄλλον τῶν σχεδίων αὐτοῦ· ἀλλ' ἂν ὁ Κολόμβος ἀπηλπίζετο τότε περὶ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν δὲν ἤθελε καταστῆ μέγας. Οἱ μεγάλοι νόες, οἱ ἰσχυροὶ χαρακτῆρες λαμβάνουσι νέας δυνάμεις κατὰ τὰς δοκιμασίας· καταφρονοῦσι τὰ κωλύματα, τὰς δυσχερείας, τὰ ὑπὸ τοῦ μίσους, τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ζηλοτυπίας ἐμβαλλόμενα· ἀτενίζοντες δὲ εἰς τὸν φερέδοξον σκοπὸν καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, τοὺς μόνους αὐτῶν κριτὰς, προχωροῦσιν ἀδιαφοροῦντες περὶ τῆς ἀναληγῆσι καὶ τῆς ἀγνωμοσύνης τῶν συγχρόνων. Ἐν τῷ μέλλοντι προσδοκῶσι τὴν δικαιοσύνην, καὶ πάντοτε τυγχάνουσιν αὐτῆς. Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Κολόμβος, ἀποκτῆσας τὴν ἐξυτοῦ δόξαν διὰ καρτεροψυχίας ἀδιασειστού.

Ἐν τούτοις οἰκιακαὶ θλίψεις προστίθενται εἰς τὰς κατὰ τὴν ἐν Ἰσπανίᾳ διατριβὴν αὐτοῦ ταλαιπωρίας. Ὁ εἰς Ἀγγλίαν ἀναχωρήσας ἀδελφὸς αὐτοῦ Βαρθολομαῖος ἐτήρει ἕκτοτε σιωπὴν· διὸ ὁ Κολόμβος ἀπεφάσισε νὰ διέλθῃ εἰς τὴν νῆσον ταύτην· ἠγνόει ὁμῶς τότε ὅτι ὁ Βαρθολομαῖος κατὰ τὸν διάπλουον εἶχε συλληφθῆ ὑπὸ πειρατῶν, καὶ ὅτι κατορθώσας νὰ θραύσῃ τὰ δεσμὰ αὐτοῦ εἶχε τέλος φθάσει εἰς Ἀγγλίαν, ἀλλ' εἰς τοιαύτην χρηματικὴν στενοχωρίαν,

ὅπως, ὅπως εὖρη τὸν τρίπον πρὸς ἀγορὰν ἐνδύματος εὐπρεπῶς ἵνα προσέλθῃ εἰς τὴν αὐλὴν, ἵνα γράψῃ καὶ διαγράψῃ καὶ πωλήσῃ γεωγραφικαὺς πίνακας.

Ὁ Κολόμβος εἶχεν υἱὸν προσφιλέστατον τοῦνομα Διέγον, ὃν θελήσας νὰ ἴδῃ πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Ἰσπανίας, ἐπορεύθη εἰς τὸ μοναστήριον ὅπου ἀνετρέφετο. Ὁ ἡγούμενος τοῦ ἱεροῦ τούτου οἴκου πατὴρ Περῆζ, ἀνὴρ σοφώτατος, δεξιωσάμενος προθύμως τὸν Κολόμβον καὶ ἀκούσας μετὰ προσοχῆς τὴν ἔκθεσιν τῶν σχεδίων αὐτοῦ καὶ τὴν διήγησιν τῶν ἐμποδίων, ἐνόησε παρευθῆς, ὁ ἀγαθὸς μοναχὸς, τὸ μέγα καὶ τὸ ὠφέλιμον τῆς ὑπὸ τοῦ Κολόμβου ἀριστα διανοηθεύσεως ἐπιχειρήσεως· καὶ πιστεύων ὅτι εἶχεν ἱκανὴν ἐπιβροῆν παρὰ τῆ βασιλίσσης Ἰσαβέλλῃ, παρεκάλει τὸν ξένον ν' ἀναβάλῃ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ εἰς Ἀγγλίαν, μέχρις ὅτου ἡ βασιλίσσα ἀποκριθῇ εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἣν οὗτος ἔμελλε νὰ γράψῃ πρὸς αὐτήν.

Ἡ ἔντονος καὶ παραιναιτικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Περῆζ προϋξένειο μεγάλην ἐντύπωσιν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῆς Ἰσαβέλλῃς. Καλέσασα δ' εὐθὺς τὸν Κολόμβον ἐδέξατο εὐμενῶς, ὥστε οἱ φίλοι συνέχαιραν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκίῳ ἐπιτυχίᾳ· ἀλλ' ἡ μαλθακία τοῦ Φερδινάνδου διεσκέδασε πάλιν τῆς ἐλπίδος τοῦ ναύτου. Ὁ βασιλεὺς οὗτος ὑπέβαλεν ἐκ δευτέρου τὰ σχέδια τοῦ Κολόμβου εἰς τοὺς αὐτοὺς ἀνδρας, οὓς εἶχε καὶ πρότερον συμβουλευθῆ· τῆς δ' ἀποκρίσεως γενομένης καὶ πάλιν πρὸς καταδίκην τοῦ ὑπ' αὐτῶν ονομαζομένου ἰταλοῦ τυχοδιώκτου, ὁ Φερδινάνδος ἔκλεισε τὰ ὄψα πρὸς τὴν μελετωμένην ὑπὸ τοῦ Κολόμβου ἐπιχείρησιν· καὶ αὕτη δὲ ἡ προστατικὴ Ἰσαβέλλα προσέταξε τὴν διακοπὴν πάσης περὶ τούτου διαπραγματεύσεως.

Ἴδου λοιπὸν αὐτὸς πάλιν τὸ παίγριον τῆς καταπρονήσεως καὶ τῶν σαρκασμῶν τῶν αὐλοκολάκων· διότι ὑπάρχουσι πάντατε παρὰ τοῖς βασιλεῦσιν αἰσχροὶ ἄνθρωποι· ἔργον ἔχοντες τὸ σκυροραγεῖν, καὶ οἵτινες ἐρποντες παρὰ τοὺς πόδας τῶν κυρίων αὐτῶν, ἀγωνίζονται νὰ ὑφαρπάσωσι μειδίαμα ἐπαρρησιαστικῶν τῶν κατὰ τῶν ἀξίων ἀνδρῶν διαβολῶν. Οἱ φθονεροὶ, προκισθνήμενοι ἴσως τὸ λαμπρὸν μέλλον τοῦ Κολόμβου, δὲν ἐρείσθησαν αὐτοῦ κατηγοροῦντες· ἀλλ' οὗτος, καὶ τοὶ λίαν περηνθεῖς καὶ θεινὴν ὕβριν ὕβρισθῆις, ἀντὶ νὰ νικηθῇ ὑπὸ τῆς συμφορᾶς, ψυχὴν ἔχων κρείττονα αὐτῆς, παρεσκευάσθη ὅπως δοκιμάσῃ τελευταίαν ἀπόπειραν παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Ἀγγλίας, καὶ προσφέρῃ αὐτῷ μέρος τοῦ κόσμου περιφρονηθῆν ὑπὸ τριῶν ἄλλων κρατῶν.

Ἐν ᾧ δὲ συνεσκευάζετο πρὸς ἀναχώρησιν, ρθάνει ἡ εἰδήσις τῆς ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν ἀλώσεως τῆς Γρενάδος. Ἡ κατάκτησις αὕτη τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλῃς κατέστρεψε τὸ κράτος τῶν Μαύρων ἐν τῇ

Ἰσπανίᾳ, καὶ τοσοῦτω λαμπρὰ ἐπιτυχία ἐφάνη εἰς δύο φίλους τοῦ Κολόμβου παρέχουσα πρόσφορον καιρὸν, ὅπως ἐπαναφέρωσι τὴν προσοχὴν τῆς Ἰσαβέλλῃς εἰς τὰ σχέδια τοῦ γενουηναίου ναυσιπόρου. Οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες εἶχον ἐννοήσει ὅτι ἡ εὐτυχία πλατύνει τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν πρὸς τὰς εὐγενεῖς ιδέας, καὶ δικαίτησιν αὐτὴν εὐμενῶς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μεγάλων ἔργων. Ὁ Κιντανέλλας καὶ ὁ Σαντάγγελας ἐξεργάσθησαν διὰ τσαύτης ζήσεως καὶ ἐλευστικῆς δυνάμεως λόγου περὶ τῶν σχεδίων τοῦ Κολόμβου, τοσοῦτον ἐπιτυχῶς συνηγόρησαν ὑπὲρ αὐτοῦ, ὥστε οὔτε ἡ βασιλίσσα οὔτε ὁ σύζυγος αὐτῆς ἀντέτεινον πλέον, ἀλλ' ἀπέστειλαν παρευθῆς ταχυδρομῶν ὅπως ἐπαναφέρῃ τὸν Κολόμβον εἰς τὴν αὐλὴν. Ὁ ταχυδρομὸς ἐφθασεν αὐτὸν ἀναχωρήσαντα ἤδη· ἡ δ' ἐπάνοδος τοῦ ναύτου ἐγένετο θρήνητος. Ἀνυπομόνως περιμενόμενος ὑπὸ τῶν βασιλέων ὑπέβαλεν αὐτοῖς τοὺς περὶ τῆς ἐκστρατείας ἄρους, καὶ τούτων δεκτῶν γενομένων, παρευθῆς ὁ Κολόμβος παρεσκευάσθη εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Κρατῆι τέλος τὸ ἐγγυητὸν ἢ μᾶλλον τὴν συνθήκην ὑπογεγραμμένην ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλῃς, καὶ διορίζουσαν αὐτὸν καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ βασιλεῖς τῶν χωρῶν ἃς θέλει ἀνακαλύψει, βεβαιώσαν δὲ τέλος αὐτῷ τε καὶ τοῖς διαδόχοις τὸ δέκατον τῶν ἐτησίων προσόδων τῶν χωρῶν τούτων.

B.

Παράδοξον ἄρθρον τῆς συνθήκης. — Παρασκευαί τοῦ στόλου ἐν τῷ λιμένι Παλου. — Ἀλόνζος Πίνζων. — Ἐξοδα ἐξαρτίσεως. — Συγκρίτησις τοῦ στόλου. — Ἀριθμὸς τῶν πλοίων. — 3 Αὐγούστου, 1492. — Ἀπόπλους. — Τὸ πηδάλιον θραύεται. — Δεισιδαίμονες φόβοι τῶν συντρόφων τοῦ Κολόμβου. — Ὁ ναύαρχος ἐνθαφρῶναι αὐτοῖς. — Ἄριστος εἰς τὰς Καναρείους νήσους. — 6 Σεπτεμβρίου 1492. — Ἀπελπισία. — Παρέκλισις τῆς πυλίδος. — Ἐτησιαί. — Ἀπεθαφρῶσεως συμπτώματα. — Ἐξηγητικὴ ὁμιλία τοῦ ναυάρχου. — Στάσις ἐν τῷ ναυαργεῖ. — Θάψος καὶ ἀταραξία τοῦ Κολόμβου. — Ἀπειλαὶ θανάτου. — Συμφωνία τοῦ Κολόμβου πρὸς τοὺς συντρόφους. — Γῆ! γῆ! — Δοξολογία. — Μετάνοια καὶ συγχώρησις.

Ἡ Ἰσαβέλλα ἠθέλησεν, ὡς βασιλίσσα τῆς Καστιλίας, ν' ἀναδεχθῇ μόνη τὰ ἐξοδα τῆς πρώτης ἐκστρατείας· ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω ὥστε εἰς μόνους τοὺς ὑπηκόους αὐτῆς, τοὺς Καστιλιανούς, νὰ ἐπιτρέπεται ἢ ἐν ταῖς ἀνακαλυφθησομέναις χώραις ἐγκαταστάσις, εἰς δὲ τοὺς ξένους ἀπλῆ μόνον καὶ στενώτατα ὀρισμένη διατριβή. Ζώσης δ' αὐτῆς κατεβλήθη μεγίστη φροντίς πρὸς τὴν ἐντελῆ ἐκτέλεσιν τοῦ ἄρθρου τούτου τῆς συνθήκης, εἰς ὃ ὑπεβλήθηται καὶ αὐτοῦ τοῦ Φερδινάνδου οἱ ὑπήκοοι, πλὴν σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων.

Καὶ ἡ μὲν αὐτὴ προσέταξε τὴν ταχέϊαν ἐξάρτυσιν τοῦ στόλου· ἀλλ' ὑπελείπετο ἔτι εἰς τὸν Κολόμβον ἡ ἀγωνιστὴ πρὸς μεγάλας ἀργοπορίας καὶ παντοσιδεῖς δυσκολίας, πρὸ πάντων δὲ ὅπως καταβάλλῃ τὸν φόβον τῶν πλείστων ναυτικῶν, οἵτινες μετεῖχον τῆς ἐκστρατείας ταύτης, ἐμπνεούσης φόβον διὰ τὸ μακρὸν καὶ ἀρίστον καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐμπειροτάτους ναύτας· τέλος ἐξηρτύθησαν τρεῖς νῆες ἐν τῷ λιμένι τῆς Πάλου, πολιχνίου ναυτικοῦ τῆς Ἀνδαλουσίας. Ἰσως δὲ ὁ Κολόμβος δὲν ὑπερέβαλλε τὰ κωλύοντα τὸν ἀπόπλου ἐμπόδια, ἐὰν δὲν εἶχε βοήθον καὶ ἰσχυρὸν ἐνεργὸν Μαρτίνον Ἀλόνζον τὸν Πίνζονα ἐπιτήθειον καὶ πλούσιον ναυσιπόρον τῆς Πάλου, συνδέσαντα τὴν τύχην αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆ τοῦ Κολόμβου. Οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ κατέπεισαν ἱκανὸν ἀριθμὸν ναυτῶν τῆς Πάλου· ὁ δὲ πρῶτος ἐδάνεισε μάλιστα τῷ Κολόμβῳ κεφάλαιον οὐ μικρὸν, ὅπως συμπληρώσῃ τὴν ἐξάρτυσιν τοῦ στόλου· διότι ὁ Κολόμβος, ὀλίγῳ ὕστερον τῆς συνθήκης, ἐνόησεν ὅτι ἡ ζητηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ χρηματικὴ βοήθεια παρά τῆ Ἰσπανικῆ κυβερνήσει, κατ' οὐδένα τρόπον ἐξήκει εἰς τὰ πρὸς ἐξοπλισμὸν ἀναγκαῖα.

Ἄλλα πάλιν, ἐὰν δὲν περιώριζε τὰς ἀπαιτήσεις, ἴσως ἡ αὐτὴ τῆς Ἰσπανίας ἐφοβεῖτο ὑπὲρ τὸ δέον ἀδρᾶν δαπάνην καὶ ἀπεβαλλεν ἐκ νέου αὐτόν. Ἐπραξε λοιπὸν φρονίμως· ὅλαι αἱ δαπάναι τῆς ἐξάρτυσεως δὲν ὑπερέβαινον τὰς 24 χιλιάδας ριζδάλερ, ἀναλογούσας πρὸς 100 χιλιάδας δραχμῶν περίπου. Ἡ αὐτὴ τῆς Ἰσπανίας ἔκρινε καὶ αὐτὴ τὸ κεφάλαιον ὑπερμετρον· ὁ δὲ Κολόμβος, φοβούμενος μήπως ἀποτραπῆ ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐπιχείρησις, ἀνεδέχθη νὰ προμηθεύσῃ τὸ ὄγδοον τῶν ἐξόδων, ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ ὅμως ἡ ἀποζημιωθῆ διὰ τοῦ ὄγδου τῆς ἐκ τοῦ πλοῦς προσόδου.

Εἶχε δὲ ζητήσει τρία μικρὰ πλοῖα· ἀλλὰ δύο τῶν δοθέντων αὐτῷ ἦσαν σκαριδία, εἶδη *καρραβελιῶν* ἢ μεγάλων λέμβων, αἷς ἐχρήσαντο οἱ μεταγενέστεροι πρὸς ἀκτοπλοῖαν ἢ πλέοντες πρὸς τὰ στόμια τῶν ποταμῶν. Αἱ νῆες αὗται δὲν εἶχον καταστρώματα· ἀλλ' ἦσαν εἰς ὑπερβολὴν ὑψίπρυμνοι καὶ ὑψίπρωροι. Ἄλλως τε ὁ Κολόμβος ἔκρινε πλεονέκτημα τὸ μικρόσχημον τῶν νηῶν τούτων, ὡς εὐκόλυνον τὸν καθ' ὁδὸν παρὰ τὰς ἀκτὰς παράπλου, καὶ τὸν εἰς τοὺς ἀβαθεῖς κόλπους καὶ ποταμοὺς εἰσπλου. Ὅθεν κατὰ τὸν τρίτον αὐτοῦ πλοῦν, παραπλεύσας ταῖς ὄχθαις τοῦ Πιρία κόλπου, ἐδυσανασχέτησεν ἐπὶ τῷ μεγέθει τῆς ναυαρχίδος, μὴ ὑπερβαίνουσης ἐν τούτοις τοὺς ἑκατὸν περίπου τόνους· καὶ τὸ μὲν πλοῖον τοῦτο ἔφερεν ὄνομα ἡ ἁγία *Μαρία*, τὸ δὲ δεύτερον ἐκαλεῖτο *Πίντα* καὶ τὸ τρίτον *Νιρία*. Τὸ πλήρωμα τοῦ στολισκοῦ τούτου ἀνέβαινεν εἰς ἐννεήκοντα περίπου ἄνδρας, ἐφοδιασμένους τροφαῖς ἐπὶ ἓν ἔτος.

Ἐν τούτοις αἱ παρασκευαὶ πᾶσαι ἐτελείωσαν· τὰ δὲ πλοῖα σαλεύουσιν ἐν τῷ ὄρμῳ τῆς Πάλου. Ὁ Κολόμβος ἐπικαλεῖται κατὰ τὸ σύνθημα τὴν θεῖαν πρόνοιαν, καὶ ἐξαίτεται ἐπὶ τῆς ἐπιχειρήσεως τὰς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ· τοῦ δ' εὐσεβοῦς τούτου χρέους πληρωθέντος, σημαίνει τὸν ἐκπλου. Ἀνάγεται δὲ τὴν 3 Αὐγούστου 1492 ἐπευφημούμενος ὑπὸ ἀπείρου πλήθους παρεκλουθούντος αὐτὸν διὰ τοῦ βλέμματος καὶ διὰ τῶν ἐλπίδων αὐτοῦ συγκατευοδούντος.

Ὁ δὲ Κολόμβος, πιστὸς τῷ σχεδίῳ αὐτοῦ διευθύνθη πρὸς τὰς Καναρεῖους· ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν τῆς ἀναχωρήσεως συμβᾶν τι παρ' ὀλίγον ἔφερεν εἰς κίνδυνον τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐὰν συνεμερίζετο τὴν δεισιδαίμονα ἀνανδρίαν τῶν συντρόφων αὐτοῦ. Ἐθραύσθη τὸ πηδάλιον τῆς Πίντας, ἴσως μάλιστα, ὡς ἐπιστεύθη, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πηδαλιούχου, ὅστις, δισταζὼν περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ πλοῦς, ἤλπιζεν οὕτω νὰ βιάσῃ τὸν Κολόμβον εἰς ἐπιστροφήν πρὸς τὰς Ἰσπανικὰς ἀκτὰς. Καὶ τῷ ὄντι, μόλις τὸ πλήρωμα εἶδε θραυσθὲν τὸ πηδάλιον, καὶ ἔρρηξε φωνὴν ἀπελπισίας πιστεύον ὅτι τὸ συμβᾶν τοῦτο ἦτο κακίστος οἰωνός· πάντες οἱ ἐπιβάται τῆς Πίντας περικυκλοῦσι τὸν Κολόμβον καὶ ἠεχάθημεν, φωνάζουσιν, ἐὰν δὲν ποδίσωμεν εὐθύς. Εἰς τὴν Ἰσπανίαν! Εἰς τὴν Ἰσπανίαν!

— Διὰ ποίαν αἰτίαν, ἐρωτᾷ ὁ Κολόμβος, ἐπιθυμεῖτε τὴν ἐπιστροφήν; Τί ἐκάματε, σύντροφοι, τὸ θαρρὸς;

— Καὶ δὲν βλέπεις, ἀπαντᾷ τὸ πλήρωμα, δὲν βλέπεις ὅτι ὁ Θεὸς ἐφρόντισε νὰ μᾶς προμηκνήσῃ τὴν τύχην ἡ ὁποία μᾶς περιμένει καὶ τὰς ἐπαπειλουμένας συμφορὰς, ἐὰν ἐξακολουθήσωμεν ταξείδιον τόσον ἐπικίνδυνον καὶ τολμηρὸν;

— Πῶς, ἀντεῖπεν ὁ Κολόμβος, θεωρεῖτε ὡς προμήνυμα τοῦ Θεοῦ καὶ σημεῖον δυστυχίας καὶ κινδύνων; σύμπτωσιν τόσον συχνὴν κατὰ θάλασσαν; Εἰξεύρετε, φίλοι μου, τί σημαίνει τὸ σπάσιμον τοῦ πηδαλίου; σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ τὸ ἐπιδιορθώσωμεν· ἐμπρὸς λοιπὸν, καὶ ἐντὸς ὀλίγων ὥρῶν ἡ Πίντα δὲν θὰ φοβηθῆ πλέον τοὺς ἀνέμους, καὶ θ' ἀψηφίσῃ τὰς τρικυμίας.

— Ὁ ναύαρχος, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους οἱ ναῦται ταπεινῇ τῇ φωνῇ, εἶναι διαβολάνθρωπος· δὲν φοβεῖται καὶ δὲν πιστεύει τὰ προμηνύματα.

Αἱ ὀλίγαι λέξεις αἷς εἶπεν ὁ Κολόμβος, τὸ ἀτάραχον καὶ ἀπαθὲς αὐτοῦ, ἀνεζωπύρησαν τὸ θάρρος τοῦ πληρώματος τῆς Πίντας· πάντες ἤρχισαν νὰ ἐργάζωνται, καὶ τὸ πηδάλιον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ κατάστασιν· ὁ δὲ ναύαρχος ἐνόησας πόσον συνέφερεν εἰς αὐτὸν νὰ προλάβῃ τὰ ἐπακόλουθα τῶν τοιούτων δεισιδαιμόνων φόβων, καὶ νὰ κρατῆ τὸν

συμπλωτῆρας ἐναντίον καὶ ἄλλων τοιούτων ἐνδεχομένων συμβεβηκότων, προσεπάθησε τὰ μάλιστα ὅπως φωτίση καὶ διδάξῃ τοὺς εὐπίστους τούτους νόας, καὶ ἀποδείξῃ αὐτοῖς ὅτι ὁ ὀρθὸς λόγος ἀποκρούει, ἐξελέγγει ὡς ἀνοίαν τὸ νὰ ἐκλαμβάνωμεν ἕκαστον τυχαῖον συμβάν ὡς οἰωνόν. «Ὁ Θεός, ἔλεγε, κρίψας εἰς ἡμᾶς τὸ μέλλον, ἀπέδειξε λαμπρῶς τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν σοφίαν αὐτοῦ· εἶναι λοιπὸν μωρία τὸ νὰ θέλῃ τις νὰ ἀναγνώσῃ τὸ μέλλον εἰς μερικὰ σημεῖα, καὶ νὰ διδῇ εἰς αὐτὰ ἐπιβροχὴν τὴν ὁποίαν ἀδύνατον εἶναι νὰ ἔχωσιν. Ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος καὶ εὐλιχρινῶς εὐσεβὴς δὲν φροντίζει εἰμὴ πῶς νὰ ἐκτελέσῃ ἐντελῶς τὸ χρέος αὐτοῦ· περιμένει ἡσυχας, καὶ ὑποτάσσεται εἰς τὰ θελήματα τῆς θείας προνοίας, οὐδὲ προσπαθεῖ νὰ προῖδῃ αὐτά. Λοιπὸν, σύντροφοι, ἄφετε τοὺς ματαίους τούτους φόβους καὶ τὰ ὀλέθρια προαισθήματα τὰ ὁποῖα μόνον εὐπιστίαν καὶ ἀνανδρίαν σημαίνουν· Ἴσπανοί, ἐνθυμήθητε ὅτι ἡ πατρίς ἐνεπιστεύθη εἰς ἡμᾶς μεγάλην ἀποστολήν, καὶ δείχθητε ἄξιοι νὰ φέρετε αὐτὴν εἰς αἴσιον πέρας.»

Ἐνθαρρυνθέντες ὑπὸ τῶν παρακελεύσεων τούτων οἱ ἑταῖροι τοῦ Κολόμβου ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν αὐτῶν, καὶ ἔφθασαν εἰς τὰς Καναρείους νήσους, ὅπου ἠγκυροβόλησαν. Μετὰ τινὰς δ' ἀναγκαίας ἐπισκευὰς τῶν νηῶν, ὁ στολίσκος ἐξώρμησε τῇ 6 Σεπτεμβρίου εἰς τὸ δυτικὸν πέλαγος ὅπου οὐδέποτε πλοῖον εἶχε τολμήσει ν' ἀναπετάσῃ τὰ ἰστία.

Καταληφθεὶς δ' ὑπὸ νηνεμίας, μικρὸν ὤδευσε τὴν πρώτην ἡμέραν· τὴν δὲ δευτέραν, ἢ κατὰ τινὰς ἱστορικοὺς τὴν τρίτην, δὲν ἔβλεπε πλέον τὰς Καναρείους νήσους. Τότε οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἐπανεπέσαν εἰς μικροψυχίαν· τότε μόνον ἐφάνησαν ἐνόησαντες τὸν σκοπὸν τῆς ἀποδημίας, καὶ, καταπληττόμενοι ὑπὸ τοῦ παρατόλμου τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐδήλουν τὸν τρόμον αὐτῶν καὶ τὴν ἀπελπισίαν διὰ δακρύων καὶ ὀλοφρομῶν καὶ ἔτυπτον τὰ στήθη, καὶ ἀπέσπων τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς ὡς εἰ ἐπλησιάζον εἰς τὸ τέρμα τοῦ βίου, ὡς εἰ ὁ Κολόμβος ὠδήγει αὐτοὺς εἰς τὸν θάνατον. Καθὼς δὲ βράχος ὑπὸ ῥοθίων κυμάτων πλησσομένους μένει ἀδιάσειστος, οὕτω καὶ ὁ Κολόμβος ἀντιτάσσει γαλήνην, ἀταραξίαν καὶ εὐστάθειαν εἰς τὴν γενικὴν ἀθυμίαν. Τὴν ἀντίθεσιν τῆς ἠρωϊκῆς ταύτης καρτεροψυχίας πρὸς τὰς αὐτῶν οἰμωγὰς βλέποντες οἱ συμπλωτῆρες, ἠρυσθίαν αἰσχυρθέντες ἐπὶ τῇ ἀνανδρίᾳ αὐτῶν· τότε ὁμιλεῖ πρὸς αὐτοὺς περὶ τῶν ἐλπίδων καὶ τῆς περὶ τῆς ἐπιτυχίας πεποιθήσεως αὐτοῦ, καὶ τέλος μεταδίδει αὐτοῖς τὴν ἰδίαν πίστιν· καταδεικνύει τεχνέντως τοὺς ἀναμένοντας αὐτοὺς θησαυροὺς καὶ τὴν μέλλουσαν δόξαν· τολμῶσιν ἄρα γὰρ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Ἰσπανίαν ὅπου περιμένει αὐτοὺς καταφρόνησις καὶ αἰσχύνη, ἀντίτιμον τῆς μικροψυ-

χίας· Πάντες ἀποκρίνονται ὅτι εἰσὶν ἔτοιμοι ὅπως ἀκολουθήσωσιν μὲν τῷ ἀρχηγῷ αὐτῶν, μετ' αὐτοῦ δὲ κατατολμήσωσιν τῶν κινδύνων καὶ μετάτρωσι τῆς τιμῆς τῆς ἐπιχειρήσεως, ἧς ἡ ἐπιτυχία φαίνεται εἰς αὐτοὺς βεβαία.

Ὁ δὲ Κολόμβος, κατανικήσας τὸν φόβον αὐτῶν, παρεσκευάσθη εἰς νέας μάχας· διότι προέβλεπεν ὅτι οἱ ἑταῖροι ἤθελον καταβασανίσει τὴν εὐστάθειαν αὐτοῦ οὐχὶ ἀπαξ μόνον, καὶ περιπέσει πάλιν μετ' οὐ πολὺν εἰς ἀποθάρρυνσιν καὶ ἀπελπισίαν. Ἐκτοτε δὲν κατέλιπε πλέον τὸ κατάστρομα· ὀρθίος ἐπ' αὐτοῦ, κρατῶν ὅτε μὲν τὴν βολίδα, ὅτε δὲ τὸ εἰς τὰς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις ἀναγκαῖον ὄργανον, ἐξήταζεν εἰς ποίας μοίρας μήκους ἢ πλάτους εὐρίσκετο ὁ στολίσκος· ἀνεπαύετο δ' ὀλίγας μόνον ὥρας, γινώσκων ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐκδημίας ἐξηρτάτο ἀπὸ τῆς ἀγρύπνου προνοίας αὐτοῦ, καὶ ὅτι τὸ πᾶν ἀπώλλυτο ἀποβαλόντος αὐτοῦ ἐπὶ μικρὸν τὴν δραστηριότητα καὶ φιλοπραγμοσύνην.

Ἀλλὰ ἐπίσχωμεν ἐπὶ μικρὸν τὴν διήγησιν, καὶ ἐξηγήσωμεν ἐν συντόμῳ τὰς λέξεις μήκος καὶ πλάτος, πολλάκις ἀνατωμένους ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ. Πάντες γινώσκουσιν ὅτι ἡ γῆ εἶναι στρογγύλη ὡς σφαῖρα, προτείνουσα ὅμως πολλὰς ἐξοχὰς· ἐπὶ δὲ ταύτης τῆς γῆς ὑπάρχουσι δύο σημεῖα, ἀλλήλοις ἀντικείμενα, περὶ ἃ ἡ γῆ περιστρέφεται ἀκαταπαύστως· τὰ σημεῖα ταῦτα ὀνομάζονται πόλοι τῆς γῆς· καὶ τοῦ μὲν ὑψηλοτέρου τούτων ὑπέρεκειται καθέτως ἀστὴρ ἑσπεριος τοῦνομα, ὅθεν καὶ ὁ πόλος ἐκλήθη ἀρκτικός, τὸν δ' ἕτερον καλοῦσι μεσημβρινόν.

Κατὰ μέσης τῆς κοιλίας τῆς ὑπὸ τῆς γεωγραφικῆς σφαίρας σχηματιζομένης, ἐχαράχθη γραμμὴ ἥτοι κύκλος χωρίζων τὴν σφαῖραν εἰς δύο ἴσα μέρη· καὶ πράγματι μὲν ἡ γραμμὴ αὕτη δὲν ὑπάρχει· ἐπενοήθη ὅμως ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ὀνομασθεῖσα ἰσημερινός, διότι τῆς γῆς διαιρεθείσης ὑπ' αὐτῆς εἰς δύο ἴσα τμήματα, καθ' ὃν καιρὸν ὁ ἥλιος ἔλθῃ κάθετος ὑπὲρ τὸν κύκλον τούτον, αἱ ἡμέραι γίνονται ἴσαι πρὸς τὰς νύκτας. Μήκος λοιπὸν τῆς γῆς καλεῖται τὸ περὶ τὴν γραμμὴν ταύτην διατρεχόμενον διάστημα.

Τὸ δὲ πλάτος τῆς γῆς σημειοῦται ἐπὶ γραμμῶν διευθυνομένων ἀπὸ τοῦ βορείου εἰς τὸν νότιον πόλον καὶ καλουμένων μεσημβρινῶν, ἐπειδὴ εἰς ὅλους τοὺς τόπους δι' ὧν διέρχεται ὁ αὐτὸς μεσημβρινός, ἡ μεσημβρία γίνεσθαι ἐν τ' αὐτῷ ἅμα τοῦ ἡλίου φθάντος ἀντικρῶ τῆς γραμμῆς ταύτης.

Ὁ ἰσημερινός καὶ οἱ μεσημβρινοὶ διαιροῦνται εἰς μοίρας ἥτοι τμήματα, κατέχοντα διάστημα δέκα καὶ πέντε γερμανικῶν μιλίων, ἢ εἴκοσι καὶ πέντε κοινῶν γαλλικῶν λευγῶν. Ὁ ἰσημερινός περιλαμβάνει 360 τῶν μοιρῶν τούτων· ἕκαστὸν δ' ὀγδοήκοντα ἄ-

νήκουσιν ἐκάστῳ μεσημβρινῷ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἕτερον πόλον· ὅθεν ὁ λέγων ὅτι ὁ δεινὸς τόπος κεῖται εἰς τὴν 330 μοῖραν μήκους, ἐννοεῖ ὅτι ἀριθμηθεῖσαι αἱ μοῖραι τοῦ ἰσημερινοῦ ἐπὶ τοῦ τόπου τούτου δυτικῶς περὶ τὴν γῆν μέχρι τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ ἐγένοντο 330 τὸν ἀριθμὸν· ὁ δ' εἰπὼν ὅτι ὁ αὐτὸς τόπος κεῖται εἰς τὴν ὀγδόην μοῖραν πλάτους, καταδεικνύει ὅτι ὀκτώ εἰσιν αἱ μοῖραι τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ, ἀριθμούμεναι ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ μέχρι τοῦ εἰρημένου τόπου. Καὶ τὸ μὲν ὑπὲρ τὸν ἰσημερινὸν πλάτος τῆς γῆς, δηλαδὴ τὸ πρὸς τὸν ἀρκτικὸν πόλον, καλεῖται ἀρκτικὸν πλάτος, τὸ δ' ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν ἦτοι τὸ πρὸς τὸν μεσημβρινὸν πόλον, νότιον.

Τὴν ἐπιούσαν τοῦ ἐκ τῶν Καναρείων ἀπέπλου ὁ Κολόμβος, τοῦ ἀνέμου ἐναντιουμένου, μόλις εἶχε διανύσει ὀκτωκαίδεκα λεύγας· ἀλλὰ φοβούμενος μὴ οἱ συνναυθάται πτοηθῶσι καὶ πρὸς μόνον τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ, ἔκρινεν εὐλογον ἢ ἀπατᾶ αὐτοὺς καθ' ἡμέραν περὶ τοῦ καθ' ἐκάστην διαπλεομένου διαστήματος ἀνήγγειλε λοιπὸν αὐτοῖς ὅτι μόλις 15 λεύγας ἀπομακρύνθησαν τῶν Καναρείων.

Τῆ δὲ 12 Σεπτεμβρίου, ἕκτη τοῦ πλοῦς αὐτῶν ἡμέρα, εἶχον φθάσει εἰς τὴν 350^ο μήκους, ἀριθμούμενου ἀπὸ τῆς Σιδηρᾶς νήσου, μιᾶς τῶν Καναρείων, ἢ ταῦτόν εἰπεῖν εἶχον διανύσει 150 μίλλια ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου πρὸς δυσμὰς, καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς κατὰ πλάτος ἀρκτικῆς μοίρας. Ἐκείνην τὴν ἡμέραν οἱ ναῦται ἰδόντες κορμὸν μεγάλου δένδρου, πολὺν καιρὸν, κατὰ τὸ φαινόμενον, ἐπὶ τῶν κυμάτων πλανηθέντα, ἤλπισαν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν γειτονος χώρας· ἀλλ' ἡ ἀπατηλὴ αὕτη ἐλπίς ὀλίγον διήρκεσε· διότι μόλις προχώρησαν πενήντα λεύγας, καὶ περιστάσις τις ἐνέσπειρε πάλιν ταραχὴν καὶ ἐκπληξιν μεταξὺ αὐτῶν· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κολόμβος δὲν ἠδυνήθη νὰ κρύψῃ τὸ αἰσνίδιον αὐτοῦ θάμβος.

Γνωστὸν ὅτι ἡ μαγνητικὴ βελὸνῃ εἶναι ὁ βεβαιότατος τῶν κατὰ θάλασσαν ὀδηγῶν· καὶ οἱ ναυσιπόροι κατώρθωσαν, διὰ τῆς ιδιότητος ἣν ἔχει νὰ τείνῃ πάντοτε τὴν αἰγμὴν πρὸς ἄρκτον, ἢ ἀναγνωρίζωσι, νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν, τὰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ κόσμου καὶ νὰ διευθύνωσι τὸν πλοῦν αὐτῶν. Ἄνευ δὲ τοῦ ὀδηγοῦ τούτου τοῦ τέως ἀλαθᾶστος, ὁ ἐπιχειρήσας πλοῦν τόσῳ μακρὸν ἐν πελάγει ἔτι ἀγνώστῳ, δικαίως ἤθελε κατακριθῆ ὡς παράτολμος. Εὐκόλον λοιπὸν εἶναι νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἐκπληξιν τοῦ Κολόμβου καὶ τὴν πτόησιν τῶν ἐταίρων αὐτοῦ, ἰδόντων ὅτι ἡ τῆς πυξίδος βελὸνῃ ἀντὶ νὰ δεικνύῃ κατ' εὐθείαν τὸν πολικὸν ἀστέρα, ἐξέκλινε μίαν ὅλην μοῖραν πρὸς δυσμὰς.

Τίς δ' ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου τούτου τοῦ τέως εἰς τε τὸν Κολόμβον καὶ τοὺς ἄλλους ναυσιπόρους

ἀγνώστου; Μάτην ἐζητάσθη ἐπ' αἰῶνας ὀλοκλήρους ἢ ἐπιστήμη· οὐδεμίᾳ ἀρκούσα λύσει τοῦ προβλήματος ἐδόθη, καὶ τοὶ ἡ ἐγκλισίαι αὕτη, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ τόπος ὅπου γίνεται, πολλάκις παρατηρήθησαν. Καὶ πόσα δὲ ἄλλα μυστήρια τῆς φύσεως ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠδυνήθη νὰ διαγνώσῃ εἰσέτι!

Ἐν τούτοις μέγιστος φόβος ἐκυρίευσεν τῶν ἐταίρων τοῦ Κολόμβου· τρέμοντες ἐπανέφερον τὰ βλέμματα πρὸς τὸ ὀπισθεν αὐτῶν διάστημα, ὅπερ καὶ τοὶ ὑπὸ τοῦ ναυάρχου λάθρα κατὰ τὸ τρίτον τοῦλάχιστον δι' ἐσφαλμένου ὑπολογισμοῦ ἐλαττωθέν, ἐφαίνετο ὅμως αὐτοῖς ἄπειρον. Ἄλλ' ἡ ἐγκλισίαι τῆς πυξίδος ὑπῆρξε τὸ κύριον αἷτιον τοῦ φόβου αὐτῶν, ὡς προαναγγέλλουσα ἀνατροπὴν τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ τῆς τῶν στοιχείων τάξεως. «Τί θέλουεν ἀπογίνειν, ἐκραύγαζον ὀλολύζοντες, ἀφ' οὗ ἡ μαγνητικὴ βελὸνῃ, ὁ μόνος ἡμῶν ὀδηγὸς μᾶς ἐγκατέλειπεν;»

Ὁ δὲ Κολόμβος γοῦν κεκτημένος ποικιλομήχανον ἐζήγησεν ἐξαρκούντως τοῖς συντρόφοις τὸ συμβάν, ἐμπνεύσας αὐτοῖς πάλιν ἐλπίδας· ἀλλ' αἰφνης παρατηροῦσιν ὅτι τὰ πλοῖα ὠθοῦνται ἀπαύστως κατ' εὐθείαν πρὸς δυσμὰς, καὶ ἐκ νέου πάλιν πτοοῦνται ἀγχοοῦντες τὴν ιδιότητα καὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐτησίων καλουμένων ἀνέμων, οἵτινες ἐν τῷ μεταξὺ τῶν τροπικῶν διαστήματι πνεύουσιν ἀπαύστως ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς· νέον τοῦτο αἷτιον ἀνησυχίας, αὐτῶν νομιζόντων ὅτι ἀπείρχθησαν διὰ παντὸς ἀπὸ τῶν Ἰσπανικῶν ἀκτῶν, ὑπὸ τῶν τρομερῶν τούτων δυτικῶν ἀνέμων.

Ἐνῶ δὲ ἐλπίς ἦν νὰ καθησυχάσωσιν, ἐφάνη αὐτοῖς ἡ θάλασσα μέχρι τοῦ ὀρίζοντος κατακεκαλυμμένη ὑπὸ πρασίνων χόρτων, ἀλλὰ πολλαχοῦ τοσοῦτω πυκνῶν, ὥστε ἐστενοχώρου τὴν πορείαν τοῦ πλοίου. Ἴδου λοιπὸν, φωνοῦσιν, ἰδοὺ τὸ τελευταῖον ὄριον· αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔθεσε τὰ χόρτα ταῦτα φραγμὸν ἀδιάβατον κρύπτοντα σκοπέλους ὅπου θέλει συντριβῆ ὅτι πλοῖον τολμήσῃ νὰ προχωρήσῃ. Μήπως ἔχωμεν σκοπὸν νὰ ὑπάγωμεν νὰ πνιγῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ τὰ πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς ὁποίας ἡ φρόνησις μᾶς ἀπομακρύνει; Δυστυχεῖς ἡμεῖς! Πόσον ἀνοήτως ἐπιστεύαμεν εἰς τὰς ψευδεῖς ὑποσχέσεις τυχοδιώκτου, καὶ συγκατενεύσαμεν νὰ ἀκολουθήσωμεν αὐτόν;

— Καὶ πῶς! ἔλεγεν ὁ Κολόμβος ἀτάραχος καὶ φρόνιμος κατὰ τὸ μέγεθος τῆς κρισίμου ὥρας, φοβεῖσθε διὰ πρᾶγμα χαροποιὸν, ἀναγγέλλον ὅτι ἐφθάσε πλέον τὸ τέλος τῶν κόπων ὑμῶν, στεφθέντων διὰ τῆς ἐπιτυχίας! Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ φυτρώσῃ χόρτος εἰς τὸ πέλαγος; τὰ φυτὰ ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς γῆν πλησιόχωρον καὶ τὴν ὅποιαν μετ' ὀλίγον θέλετε ἶδει.

Ὁμιλοῦντος δ' ἔτι τοῦ Κολόμβου τὸ πλήρωμα

εἶδε νέφος παντοδαπῶν ὄρνέων ἀπὸ δυσμῶν ἀριπτα-
μένων· καὶ πάντων αἱ καρδίαι ἐκλήθησαν πάλιν
ἐλπίδων ἀρίκτων ἀνισχυίας καὶ ἀμφιβολίας περὶ
τῆς εὐτυχῆς ἐκβάσεως τῆς ἀποδημίας, πάντες δ'
ἐξηκολούθησαν μετὰ ζήλου τὸν πρὸς τὴν κατὰ τὸ
φαινόμενον ἐγγίζουσαν γῆν πλοῦν.

Ἄλλὰ φεῦ! αἱ ὑπὸ τῶν τῆν ἐπιφάνειαν τῆς θα-
λάσσης καλυπτόμεναι φυτῶν, καὶ αἱ ὑπὸ τῆς πτήσεως
τῶν ὄρνέων ὑπαγορευθεῖσαι ὑποθέσεις ἦσαν πλάναί,
ἡ δὲ πικρὰ ἀλήθεια ἐξέβαλε τῶν ἐλπίδων τὸν ναύαρχον
καὶ τοὺς συμπλέοντας. ἔχον δὲ ἤδη διανόσει
ἐπτακοσίας ἐβδομήκοντα ναυτικάς λούγας καὶ ξηρὰ
δὲν ἐφάνητο· ἀλλ' ἐκ πάντων τῶν ἐν τοῖς τριῶν
πλοίοις, μόνος ὁ Κολόμβος ἠδύνατο νὰ ὑπολογίσῃ
τὸν διαπλευθέντα δρόμον καὶ, χρησάμενος τῶ συν-
ίθει αὐτοῦ δόλω, ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς συντρόφους
ὅτι μὲν πεντακοσίας ἐβδομήκοντα λούγας διήνησεν
ὁ στόλος.

Ἄλ' οἱ περὶ αὐτὸν βλέποντες τὸ μέγα θαλάσσιον
πεδίον τὸ ἀποχωρῶν αὐτοῖς ἀπὸ τῆς πατρίδος,
φοβούνται, κίμωναι δὲ καὶ ὕδωροι καὶ γογγυσμοὶ ἀ-
κούονται πάλιν· νῦν μὲν ἀγανακτοῦντες ὅτι ἐπί-
στευσαν εἰς τοὺς ἀπατηλοὺς τοῦ Κολόμβου λόγους,
καὶ ἐξηπατήθησαν ὑπὸ τῶν χυμαιρέων αὐτοῦ ὑπο-
σχέσεων· νῦν δὲ καταρόμενοι τὴν βασίλισσαν Ἰσπ-
βέλλαν ὡς θυσιάσαν τοσοῦτους ὑπκόους εἰς παρά-
βολον ἐπιχείρησιν, «χάρτι θεία, λέγουσιν, ἀρκετὰ ἐ-
δείξαμεν τὴν ἀνδρείαν ἡμῶν, ὥστε δὲν ὑπάρχει φό-
βος νὰ κατηγορηθῶμεν ὡς ἀνανδροί· τώρα δὲ πλέον
ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ σκεπτόμεθα περὶ τῆς σωτη-
ρίας καὶ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν· ἀλλὰ
καὶ ὁ ἄνεμος αὐτὸς πνέων αἰωνίως ἀνατολικὸς κατα-
στρέφει τὰς περὶ ἐπιστροφῆς ἐλπίδας! Πρέπει νὰ
βιάσωμεν τὸν ναύαρχον νὰ μὴ προχωρήσῃ καὶ ν'
ἀφήσῃ τοὺς ἀνόητους αὐτοῦ σκοποὺς.»

Ἄλλὰ μεγαλείτερος κίνδυνος ἠπειλεῖ τὸν Κολόμ-
βον· τινὲς τῶν ὑποτελῶν προτείνουσι τὴν καθάρει-
σιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ μέσου, καὶ τὴν ταρῆν ἐν τῇ ἀ-
γνωστῇ θαλάσῃ ὅπου ὠδήγησεν αὐτοὺς. «Εἰς τὴν
θάλασσαν τὸν ναύαρχον! εἰς τὴν θάλασσαν τὸν αἰ-
τιον ὄλων τῶν δεινῶν! κραυγάζουσιν· ἐάν ἦναι πε-
πωμένον νὰ χαθῶμεν, ἅς ἐκδικηθῶμεν τοῦλάχιστον!
... ἅς τιμωρήσωμεν τὸν τυχοδιώκτην τὸν διὰ
τῆς ἀπιστίας καταστρέψαντα ἡμᾶς! Τί θέλει ἡ
Ἰσπανία τὸν ξένον τοῦτον, ὅστις ἀπατήσας αὐτὴν
ἐξέθεσε τὴν ζωὴν τόσων Ἰσπανῶν, οἱ ὅποιοι εἰμπό-
ρουν ἀκόμη νὰ φανῶσιν ὠφέλιμοι εἰς τὴν πατρίδα;
Ἄς ἀποθάνῃ λοιπὸν! ἐάν δὲ ὁ θεὸς ἐπιτρέψῃ νὰ ἐπα-
νίδωμεν τὴν Ἰσπανίαν, κἂν εἰς δὲν θέλει συλλογι-
σθῆναι νὰ ζητήσῃ λόγον περὶ τῆς τύχης τοῦ ἀνθρώπου
τοῦτου· ἐξ ἐναντίας οἱ συμπολίται ἡμῶν μανθάνον-

τες ὅτι ἐτιμωρήσαμεν αὐτὸν, θὰ χειροκροτήσωσι τὴν
δικαίαν ταύτην πράξιν.»

Ἀπόλωλε λοιπὸν ὁ ναύαρχος ἂν φανῇ μαλθακὸς
πρὸς τὸν κίνδυνον, ἐπισημῆνος ἢ ἐν ἀπορίᾳ· αὐτὸς
ὅμως προσέρχεται τοῖς στασιασταῖς, τὸ δὲ γαλήνιον
αὐτοῦ πρόσωπον, καὶ τὸ ἀτάραχον τοῦ ἔθους διέφερον
πάντως τῶν ἐπὶ τῆς μορφῆς τῶν ἑταίρων ἀντανα-
κλωμένων βραίων παλῶν· δείκνυται ἀγνοῶν τὴν
κατὰ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐπιβουλήν καὶ «τί μανθάνω,
φίλοι μου; ἐρωτᾷ· τί σκοπὸν ἔχετε;»

— Θέλομεν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν...
Θέλομεν τὴν πατρίδα! Ἐπανάγαγε τὰ πλοῖα εἰς
Πάλον!»

Τὰς κραυγὰς ταύτας ἐπαναλαυβῆκει μαινόμενον
πᾶν τὸ πλήρωμα μετ' ἀπειλητικῶν χειρονομιῶν
«Θέλετε νὰ ἐπανέλθετε εἰς τὴν Ἰσπανίαν! Ἀλλὰ
πρὸ ὀλίγου ἀκόμη ἦθε πλῆρεις ἐλπίδος καὶ πίστεως·
ὠμύξαθε νὰ μὲ ἀκολουθήσετε παντοῦ, διότι ἦθε
πειπεισμένοι ὅτι δὲν ἦμεν ἀπατεῶν. Διατί ἡ τοιαύ-
τη μεταβολή; τί ἔτραξε; ποῖος σᾶς ἔδωκε τὸ δι-
καίωμα νὰ μὲ κατηγορήτε ὡς ἄρρονα ἢ ἀγρότην;
Μωρὰ παιδιὰ, τώρα ὅτε ἐγγίζετε πλέον εἰς τὸ τέλος
θέλετε νὰ ἀπομακρυνθῆτε αἰσχυρῶς! Ἰσπανοὶ φο-
βεῖσθε;»

Πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην ἐρώτησιν ἦν ἐπίτη-
δες ἀπέτειναν ὁ ναύαρχος εἰς τοὺς υπερηφάνους αὐτοῦ
ἐκείτους, κλεκτρικὸς ἀνάβρασμα, σύμπτωμα τῆς ἐξε-
γέρσεως τῶν γενναίων αἰσθημάτων, ἐσήμηνε τῶ Κο-
λόμβω ὅτι δὲν ἠπατήθη. «Ἰσπανοὶ, ἐπανέλαβεν ἐν-
τείνων τὴν φωνήν, φοβεῖσθε;

— Ποτέ, ποτέ! ἀπεκρίθησαν στρατιῶται καὶ
ναῦται, φέροντες τὰς χεῖρας εἰς τὰ ξίφη.

— Ἄ! βλέπω εὐχαρίστως ὅτι εἶσθε πάντοτε
τέκνα ἀξία τῆς Ἰσπανίας, καὶ αἰσθάνεσθε τί ἐστὶ
τιμὴ. Ἐπιθυμεῖτε τὴν πατρίδα καὶ τὰς οἰκογενεῖας
ὑμῶν, καὶ θέλετε ν' ἀποχωρήσετε ἀπὸ τῆς ἐνδοξοῦ ἐ-
πιχειρήσεως διὰ τὴν ὁποίαν συνήγαγον ὑμᾶς· ἀλλὰ
δὲν φοβεῖσθε τὸν κίνδυνον. Τί θὰ εἶπῃ ὅμως ἡ Ἰσπα-
νία ἐάν ἐπιστρέψετε μὴ τελειώσαντες τὸ ἀνατεθὲν ὑ-
μῖν μέγα ἔργον, ἀπειθήσαντες εἰς τὸν ἀρχηγὸν καὶ
καταλιπόντες εἰς ξένους ἀντὶ τῆς πατρίδος τὸν
νέον κόσμον;

— Αὐτὸν τὸν κόσμον οὔτε ἡμεῖς, οὔτε ἄλλος
θὰ τὸν εὖρη, ὑπέλαθέ τις τῶν περὶ τὸν ναύαρχον.

— Ποῖος σὲ τὸ εἶπε; Μήπως ἐγένεσθε ἀξιοὶ τῆς
κατακτήσεως αὐτοῦ; Ποῦ εἶναι αἱ τρικυμῖαι εἰς
τὰς ὁποίας περιπέσατε, ποῦ αἱ κακοπάθειαι τὰς
ὁποίας ὑπέστητε· ὁ πλοῦς εἶναι ἴσως βραδὺς, ἀλλὰ
γαλήνιος ἐπὶ θαλάσσης· μέχρι τοῦδε ἡσυχου· ποῦ αἱ
φοβεραὶ στερήσεις πρὸς τὰς ὁποίας ἀγωνίζονται πολ-
λάκις οἱ ναυτικοί; Τίποτε· ἡ γῆ μόνον ἀργεῖ νὰ

φανή' θὰ φανῆ ἐντός ὀλίγων ἡμερῶν, αὐριοι ἴσως· καὶ δὲν ἔχετε ἀρκετὸν θάρρος ὥστε νὰ καρτερήσετε ὀλίγας ἡμέρας!

— Ἄλλ' ἂν σὲ ἀκολουθήσωμεν καὶ δὲν εὐρωμεν τίποτε, ποῖος θὰ μᾶς φέρῃ εἰς τὴν Ἰσπανίαν; εἰπέ τις τῶν γηραιωτάτων ναυτῶν τῆς ἁγίας *Μαρίας*.

— Ἐγὼ, ἀπάντησεν εὐθύς ὁ Κολόμβος.

— Ἄλλ' ἂν ὁ ἄνεμος ᾖ πάντοτε ἀνατολικός;

— Ὅ' ἀλλάξῃ, σὲ τὸ ὑπόσχομαι, καὶ θὰ γίνῃ εὐνοϊκός, ὅταν δειχθῶμεν ἄξιοι τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν σεβαστῶν ἡμῶν βασιλέων. Ἀλλὰ παρατηρήσατε, φίλοι μου, ἰδοὺ καὶ νέα ἔνδειξις τῆς θείας προστασίας, ἄλλος ἄνεμος φυσᾷ ὁ λίβας.

— Ὁ λίβας! ὁ λίβας! κραυγάζουσιν οἱ ναῦται παρατηροῦντες τὴν νέαν καὶ κατ' ἄλλην διεύθυνσιν κόλπωσιν τῶν ἰστίων, καὶ συμπιέζονται περὶ τὸν ναύαρχον ὀμνύοντες καὶ αὐθις τὸν ὄρκον ὃν οὐχὶ ἅπαξ παρέβησαν.

Οὕτω νικηθέντες οἱ περὶ αὐτὸν ὑπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ μεγάλου ἀνδρός, καὶ τῆς ἐν τῷ λέγειν δεινότητος αὐτοῦ ἐπανῆλθον εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος, ἀναλαμβάνοντες πᾶσαν τὴν περὶ τῆς ἐπιτυχίης πεποιθησιν· ἄλλως τε ἢ μεταβολὴ τοῦ ἀνέμου καθητύχασεν αὐτοὺς ὀλοτελῶς περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς εἰς τὴν πατρίδα καθόδου. Μετ' ὀλίγον δὲ ἐνδείξεις γειτνιαζούσης γῆς ἐπεσφράγισαν τοὺς λόγους τοῦ Κολόμβου, καὶ τὰς νέας ὑπ' αὐτοῦ ἐν ταῖς ψυχαῖς διεγερθείσας ἐλπίδας. Μῆ τῶν ἡμερῶν ὁ πλοίαρχος τῆς Πίντας, προηγουμένης πάντοτε ὡς ἀριστα τῶν νηῶν πλεούσης, ἀνήγγειλε τῷ ναύαρχῳ ὅτι διέκρινε γῆν πρὸς βορρᾶν, εἰκάζων αὐτὴν ἀπέχουσαν περὶ τὰς δέκα καὶ πέντε λεύγας. Πρὸς τὴν ἀγγελίαν ταύτην τὸ πλήρωμα ἐξέστη ὑπὸ χαρᾶς. Ἀλλὰ μάτην ἰκέτευε τὸν Κολόμβον ὅπως διευθύνῃ ἐκεῖσε τὸν πλοῦν, διότι ὁ ναύαρχος, βέβαιος περὶ τῆς ἀκριθείας τῶν ἰδίων ὑπολογισμῶν, ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ πλοίαρχος τῆς Πίντας ἠπατάτο· ὅθεν ἐξηκολούθησε κυβερνῶν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς, ἀκκμπτος πρὸς τὰς παρακλήσεις καὶ πρὸς τὰς ἀπειλάς εὐθαρσῆς.

Βεβαίως δὲν ἦτο αὐτῷ δύσκολον ν' ἀπομακρυνθῆ πρὸς στιγμὴν τῆς ὁδοῦ, καὶ στρέψῃ τὸ πηδάλιον πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Πίνζονος καταδειχθείσαν διεύθυνσιν· ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἄκρας αὐτοῦ συνέσεως διδασκόμενος κατενόησε τὰς ὀλεθρίας συνεπείας παραχωρήσεως πρὸς τῶν ἐταίρων τὰς ἀπαιτήσεις. Ἐν ᾧ ἦτο πεπεισμένος περὶ τῆς πλάνης τοῦ πλοίαρχου τῆς Πίντας, ἤθελε δικαίως τὰς ἀμφιβολίας τοῦ πληρώματος περὶ τῆς ἐπιδεξιότητος τοῦ ναύαρχου αὐτοῦ καὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ σχεδίου τοῦ πλοός. Μικρὰ δὲ παρέκκλισις ἀνεῦ λόγου ἠδύνατο νὰ ἐλαττώσῃ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν, γινομένη ἐπειτα ὀλεθριον παράδειγμα,

ἢ μιμούμενοι οἱ περὶ αὐτὸν, ἤθελον ἀπαιτήσῃ καὶ αὐτοὶ μεταβολὰς τῶν σχεδίων, ἴσως δὲ καὶ ἤθελον ἐπιβάλλει τὴν ἰδίαν θέλησιν. Ὁ Κολόμβος ἐπραξέ λοιπὸν ὡς ἀνὴρ φρόνιμος καὶ ἐπιτήδειος, καθὼς ἀπεδείχθη κατὰ τὸν ἐφεξῆς πλοῦν, μὴ ὑποχωρῶν εἰς τὰς ἱκεσίας τοῦ πληρώματος.

Τὴν δ' ἐπαύριον ἰδὼν ἄπειρα θαλάσσια πτηνὰ καὶ νομιζῶν ὅτι δὲν ἠδύναντο ν' ἀπομακρυνθῶσι πολὺ ἀπὸ τῆς γῆς, ἐπίστευσεν ὅτι ἢ ἐμφάνισις αὐτῶν ἀνήγγελλε πλησιόχωρον γῆν. Καὶ ἐπλανᾶτο μὲν ἀλλὰ μετὰ τῶν ἐταίρων, μετασχόντων καὶ αὐτῶν τῆς ἀπατηλῆς ἐλπίδος· διότι καὶ τοὶ διὰ σχοινίου διακοσίων ὄργυιῶν, ἦτοι χιλίων διακοσίων ποδῶν βολίσαντες, δὲν εὗρον τὸν βυθόν. Ἀπειχον λοιπὸν ἔτι πολὺ τῆς ξηρᾶς ἢ πλησίον ἢ θάλασσα εἶναι συνήθως ὀλίγον βαθεῖα. Τῇ δ' ἐσπέρα τῆς ἐπιούσης πτηνὰ ἐλθόντα ἐπεκάθησαν ἐπὶ τῶν κεραιῶν καὶ ἔτερψαν τὸ πλήρωμα διὰ φαιδρῶν κελαδημάτων. Διανυκτερεύσαντα δ' ἐκεῖ, τὴν ἐπαύριον ὄρθρου βαθεὸς ἀπέπτησαν πρὸς δυσμᾶς. Μετ' ὀλίγον δὲ τὸ πλήρωμα εἶδεν ὄρνεον τῶν τροπικῶν· καὶ μετὰ ταῦτο θεῆμα παράδοξον καὶ ἀπροσδόκητον ἐξέπληξε τοὺς πλέοντας, ἦτοι νέφος ἰχθύων πετομένων ὑπὲρ τὰ κύματα, ὧν τινες ἔπεσαν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ὅπου οἱ ναῦται συλλαβόντες καὶ ἐξετάσαντες αὐτοὺς μετὰ σπουδῆς, ἀκορετῶς περιειργάζοντο τὰς πτέρυγας αὐτῶν, δηλαδὴ τὰ μακρὰ καὶ παράδοξα αὐτῶν πτερόγυια.

Τῇ δ' ἐσπέρα ἢ γῆ ἐφάνη κατακεκαλυμμένη ὑπὸ χόρτων, καὶ ἐκ τούτων πάντων τὸ πλήρωμα ἔκρινεν ὅτι ἐπλησίαζον ν' ἀνακαλύψωσι γῆν. Ἀλλ' ἢ νύξ διαδεξαμένα τὴν ἡμέραν παρήλθε, καὶ καθ' ὅσον προχωροῦσιν ἐν τῷ ἀπεράντῳ ὠκεανῷ ἢ γῆ φαίνεται ἀπομακρυνομένη εἰς τὴν ἀνυπόμονον προσδοκίαν τῶν περὶ τὸν Κολόμβον. Τότε δὴ τότε ἢ πρὸς τὴν στάσιν παλαιὰ διαθέσις αὐθις ἀνερρέπισθη καὶ ἐν τοῖς τρισὶ πλοίοις, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐξάπτεται ἐνίσχυομένη τὴν φορὰν ταύτην καὶ ὑπὸ τῶν τέως πιστῶν τοῦ Κολόμβου ἀξιωματικῶν. Αὐτὸς δὲ προσέρχεται τοῖς στασιώταις προστρέχων εἰς τὰ συνήθη μηχανήματα ἢ ἐμνηχανήσατο ἤδη ἐπιτυχῶς· ἀλλ' οἱ στασιάζοντες κωφαινοῦσιν· αἱ δὲ κραυγαὶ αὐτῶν καλύπτουσι τὴν φωνὴν τοῦ Κολόμβου· ὑβρίζουσιν, ὀνειδίζουν καὶ ἀπειλοῦσι κατ' αὐτοῦ θάνατον ἐὰν δὲν ἀναστρέψῃ εὐθύς τὸν πλοῦν εἰς τὴν Ἰσπανίαν.

Δυοῖν θάτερον, ἔπρεπεν ἢ νὰ ὑποχωρήσῃ ἢ νὰ ἀποθάνῃ ὑπεχώρει; ἐγένετο μὲν καταγέλαστος ὑπ' ὀλοκλήρου λαοῦ, κατεδικάζετο δ' εἰς αἰωνίαν κατασχύνῃ. Ὁ θάνατος ἄρα, ἐφαίνετο προτιμότερος τοῦ αἰσχροῦ εἰς Ἰσπανίαν ἀνάπλου· ἀλλ' οἱ ἐπαναστάται ἐζήτουν ταχέειαν ἀπόκρισιν. Ἐξαιτεῖται λοιπὸν τρεῖς

ἔτι ἡμέρας ὑπομονῆς καὶ ὑπακιῆς, γῆς δὲ μὴ ἀνακαλυφθείσης κατὰ τὸ διάστημα τούτο, ὑπόσχεται νὰ ἐπαναέρῃ αὐτὸν εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Τῶν συνθηκῶν τούτων γενομένων δεκτῶν δίδονται ἀμοιβαίαι πίσταις καὶ ἐγγυήσεις τῆς ἐκτελέσεως.

Ἄλλ' ὁ Κολόμβος εἶχεν ἡσυχῶς διότι αἱ ἀποδείξεις γειτνιαζούσης γῆς ἤξανε καθ' ἡμέραν, καὶ ἐθελοῦσαν αὐτὸν ὅτι ἤθελε προσέλθει ταῖς ἀκταῖς πρὸ τοῦ τέλους τῆς δουλείης διορίας. Ἡ μὲν βολὴ πρὸ τριῶν ἡμερῶν καθυκαυμένη εἰς τὸν βύθον, κατακρύπτεται πλέον εἰς τὸν πλῆον, μυριάδες δὲ μικρὰ πτηνὰ, ἃ διὰ τὸ σμικρὸν τῶν πτερυγίων δὲν ἤδύναντο ν' ἀπομακρυνθῶσι πολὺ τῶν ἀκτῶν, ἵπτανται πρὸς δυσμᾶς καὶ θάμνος δὲ καρπὸν φέρων κόκκινον καὶ ἔτι χλωρὸν ἐξήχθη τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀήρ ἐγένετο ἥττον ψυχρὸς καὶ ὁ ἀνεμὸς ἥττον εὐρατάθλιτος, κυρίως περὶ λύχρινον ἀράς καὶ ταῦτα πάντα ἐσήμαινον ὅτι ἐφθάνον εἰς τὸ πέρας τοῦ μακροῦ καὶ πολυμήθου πλοῦς, καὶ ὅτι ὁ Κολόμβος ἔμελλε νὰ βραβευθῆ ἐπὶ τῇ ἡρωϊκῇ αὐτοῦ καρτεροφυσίᾳ.

Ταυτὰ δ' ἦν ἡ περὶ γειτνιαζούσης γῆρος παρὰ τῆς τοῦ νεκροῦ, ὥστε τῷ ἑσπέρας τῆς ἐπιπέσεως, ἐκέλευσε μὲν τοῖς περὶ αὐτὸν νὰ εὐχαριστήσωνται τῷ θεῷ τῷ κατὰ τὴν ἐπιπέδουσαν ταύτην ἐπιχειροῦσιν λαμπρῶς τὴν προστασίαν αὐτοῦ τοῖς πλοῦσι ἐπιπέδουσι. ἔλαβε δὲ πρόνοιαν τῶν ὑπὸ τῆς φρονήσεως ἀπειτουμένων, τῆς συστολῆς π. γ. τῶν ἰστίων, διότι ἐροῦντο μὴ διὰ νυκτός τὰ πλοῖα ἀπόλλυντο ριπτόμενα ἐπὶ τῆς ἀκτῆς καὶ εἰκότως.

ὑπέμνησε δὲ πάλιν τοῖς ἐταίροις τὰ ὑπὸ τῆς Ἰσπανίας πρὸς τὸν πρῶτον ἰδόντα τὴν γῆν ἡπειρὸν ὑποσχθέντα, ἧτοι ἀμοιβὴν συντάξεως 312 περίπου σικκῶν τῆς Ἰσπανίας (1872 δραχμῶν), καὶ μανδύαν πολυτελεῖ δωρηθῆσομένην ἐν ὠμίᾳ τῆς βασιλείσεως.

Ἀ' ὄλλης τῆς νυκτός ἀξίωματικοί, στρατιῶται καὶ νῆται ἔμειναν ὄρθαι ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τῶν πλοίων πλήρεις συγκινήσεως, καὶ μὴ ἀποσπῶντες τὰ βλέμματα ἀπὸ τῆς διεσθίνσεως, καθ' ἣν ἔλπιζον νὰ ἴδωσι τὴν πρὸ τοσοῦτου χρόνου προσδοκωμένην γῆν.

Πρὸς τὴν δεκάτην τῆς νυκτός ὁ Κολόμβος ἰσθάνμενος ἐπὶ τῆς πύρας ἐνόμισεν ὅτι εἶδε μακρὰν λάμπον φῶς, καὶ καλέσας παῖδα ἀκίλουθον τῆς βασιλείσεως ἐπιδείκνυντα τῆς ναυαρχίδος, ἔδειξεν αὐτῶ τὸ φῶς ὅπου δὲ διακρίνας καὶ αὐτὸς τὴν λάμπην ἔδειξεν αὐτὴν εἰς ἄλλον, ὅστις ἔλθων παρεκλήθη πρὸ ὀλίγου. Καὶ εἰς τῶν τρεῖς δ' ἐράνη ὅτι τὸ φῶς ἐκινεῖτο, φερόμενον πιθανῶς ὑπὸ ὀδοιπόρου.

Ἄφρονες περὶ τὴν δευτέραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον τὸ πλῆρωμα τῆς Πίντας ἀναβοᾷ Γῆ! Γῆ! καὶ τὴν κρυφτὴν ἐπαναλαμβάνουσι τῶν δύο ἐτέρων πλοίων τὰ πλῆρωματα ἐν μεγίστῃ ἀγαλλιάσει καρδίας.

Ἐπειδὴ ἔμνησεν πολλὰς εἶχον ἀπατιθῆ περιέβαιναν τὴν αἰγρὴν ὕπαι, βραχυδύσουσι ἐπι δὲν ἐπιλαβάντο καὶ αἴθης, καὶ ἐπι ἐφθασαν εἰς τὸ τέμα τοῦ πλοῦς. Τέλος τὰ σπῆτα διαλύονται κατ' ὀλίγον ἄμα δὲ ὡς ἐράνη ἡ βοδοδάκτυλος ἡμῶν, τὸ πλῆρωμα τῆς Πίντας ἔλθει πρὸς δύξαν τοῦ θεοῦ τούτο δὲ μιμηθέντα καὶ τὰ λοιπὰ πλοῖα ἄμα ἰδόντα τὴν γῆν, ἀνέπερσαν εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς ἰδίας εὐχαριστίας πάντες συγκινούνται καὶ ἐκφέρουσι δάκρυα καὶ, ἄμα ἐκτελέσαντες τὸ θεοσεβαστικὸν χρεῖος πάντες σιωποῦσιν ὕπαι ἀποτίσωσι διὰ καθιερῆς μετανοίας τὰς ὕβρεις καὶ τὰς βίας αἷς ἐνόμιμα ἐχρήσαντο κατὰ τοῦ Κολόμβου. Αὐτοὶ οὖτοι οἱ περὶ ὀλίγων ἡμερῶν παρακινῶντες τὸν ἀρχηγὸν καὶ ἀπειλοῦντες τὴν ζωὴν αὐτοῦ, προσπίπτουσι ζυγῶντες συγκινήσει ἐπὶ τῇ αἰσχυρῇ ἀρροσθῇ. Ὁ δὲ ναυαρχὸς μαλαχθεὶς τὴν καρδίαν πρὸς τὴν εὐλακρῆν μετάνοιαν, ἱπισχυαῖται λήθην τοῦ παρελθόντος, ἐπιδεικνύμενος ὅτι κατὰ τὴν στάσιν ἀνδρείαν καὶ εὐσταθείαν εὐνοικίαν καὶ μεγαλοφυσίαν.

Γ'.

Ἀνακάλυψις τῆς νῆσος Γουαχανίας — Ἀπόλλου τῶν Ἰσπανίων. — Ἐξέλιξεν αὐτὸν σπηραῖ ἐπὶ τοῦ αἰγρῶ. — Κατάλυσις τῆς νῆσος ἐν ὄρατι τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλείσεως τῆς Ἰσπανίας. — Ἀμοιβὰ ἐκλήθησεν τῶν τε Ἰσπανίων καὶ τῶν Ἰνδιῶν. — Ἀνακάλυψις τῆς Κίβας. — Ἐροδοσια τοῦ Πιζουρι. — Ἀνακάλυψις τῆς Ἰσπανίας ἡμῶν. — Ἐπίσημος κἀκτοῦ. — Νεώτερον τοῦ Κολόμβου. — Ἐγκριτικὸς ἀποδείξις. — Ἀπόλλου τοῦ Κολόμβου εἰς Ἰσπανίαν. — Τρακῆ. — Δέξωσις τοῦ Κολόμβου ἐν τῇ Παριουγαλλικῇ αἰθῇ.

Ἡ πρώτη νῆτος εἰς ἣν ἀπέβη ὁ Κολόμβος εἶναι μία τῶν Ἀνακίλων ἢ Βαχαμαίων νῆτων καλουμένην Γουαχανία ἢ νῆτος Κάτου. Ὁ Κολόμβος ἐνρωμοῦν πρὸς τὴν χώραν εἰς ἧς τὴν ἀνακάλυψιν ὤρεσε τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, ὠνόμασεν αὐτὴν ἄγιον Σαβτῶρα (San-Salvador) ἀλλ' ἡ νῆτος δὲν διαβύλαξε τὸ ὄνομα τούτο τὸ καθαροῦν τοσοῦτον ἱερὰν ἀκίνησιν.

Ἐπὶ τινος στιγμῆς, τὸ πλῆρωμα ἀκίνητον ὑπ' ἐκπλήξεως, βεδνθισμένον εἰς ἄρμονον θεορίαν γῆς τῆς ἀγνώστου, ἐθαύμαζεν ἀκόραστον τὴν γαλιόσσην καὶ ὑπὸ τῶν πρῶτων ἀκτῶν τοῦ ἡλίου χροσούσση τοποθεσίαν, ἐστοιμμένην ὑπὸ χλοερῶν δασῶν, ὅθεν καταπεριπεριμένη ἀρωματοφόρος αἶρα ἔδεικνε τὸ τε εὐόδες καὶ τὸ εὐρορον αὐτῶν, καὶ τὴν εὐθαλίαν καὶ πλουσίαν ἀπνευχτοῦ βρόδουσαν φρεσίαν γῆν πανταχοῦ καρπὸν καὶ ἀνθή καὶ νάπει ὑπὸ πολυκαρθέμων ἐλικροφῶν ἀρδεύμενα φρέσων, πολυκιλινηθῆτες καὶ ἀσπῆτως πολλοῦ Μακάνδρου, ἐλισσομένου, πρὸς ἱλαρὴν διαποί-

κίλιν τοῦ μαγικῆς καὶ ἡδίστου τούτου θεάματος. Οὕτως οἱ Ἴσπανοὶ καὶ ὁ εὐγενὴς αὐτῶν ἀρχηγὸς ἐνε-
τρύφω, οὕτως εἰπεῖν, μακρόθεν τῇ ἡδονῇ τῆς κατα-
κτήσεως· ἢ δ' ἔκστασις αὐτῶν ὠμοίαζε σχεδὸν μέθῃ.

Τέλος ἡ φωνὴ τοῦ Κολόμβου ἀκούεται κατὰ
προσταγὴν αὐτοῦ αἱ λέμβοι ῥίπτονται εἰς τὴν θά-
λασσαν, καὶ αὐτὸς εἰσπηδήσας εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν
διευθύνεται, στρατιωτικῆς μουσικῆς παικνιζούσης,
πρὸς τὴν ἀκτὴν. Οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ συνοδεύου-
σιν αὐτὸν, καὶ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν κυματίζονται ἀνα-
πετασθεῖσαι ἰσπανικαὶ σημαῖαι, φέρουσαι σταυροὺς
πρασίνοὺς ὑπὸ τῶν ἀρχικῶν στοιχείων Φ καὶ Ι (Φερ-
δινάνδος, Ἰσαβέλλα) περικεκυκλωμένους καὶ κατὰ
τὰ ἄνω ἐστεμμένους.

Καθ' ὅσον αἱ δ' λέμβοι προσήγγιζον εἰς τὴν ἀκτὴν,
ὄχλος ἰθαγενῶν συνέτρεχον εἰς τὸ παραθαλάσσιον,
καταδεικνύοντες διὰ τῶν χειρονομιῶν, τῆς ἐκφρά-
σεως τοῦ προσώπου, διὰ πασῶν τέλος τῶν κινή-
σεων αὐτῶν τὸ προξενούμενον αὐτοῖς θάμβος ὑπὸ
τῶν κολοσσιζίων ἐκείνων εὐρωπαϊκῶν νηῶν, αὐτῶν
τῶν πτερωτῶν φρουρίων τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας
τῆς θαλάσσης ὑπερηφάνως σαλευομένων. Ἀλλὰ,
πράγμα παράδοξον καὶ ἀκατανόητον φανέν τοῖς Ἰ-
σπανοῖς, οἱ νησιῶται οὗτοι ἔχουσιν ἀδεῶς· οὐδένα
οὔτε φόβον οὔτε ὑπόψιαν ἐπιδεικνύουσιν ἰδόντες
τοὺς ξένους, ὧν ἀγνοοῦσι τὸν κηρὸν, τὰς ση-
μαίας, τὰ ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου ἀπαστρά-
πτοντα ὄπλα, τὴν μουσικὴν, ἠχοῦσαν ὡς εἰ ἐσή-
μαιεν τὴν ἔφοδον.

Τῆς δὲ λέμβου τοῦ Κολόμβου ἀψαμένης τῆς γῆς,
ὁ ναύαρχος, λαμπρὰ, ἐνδεδυμένος ὀλοσθηρικὴν ἀλουρ-
γίδα, ἐκπηδᾷ ξιφίρης πρῶτος εἰς τὴν γῆν· πρῶτος
ψαύει τὸν νέον τοῦτον κόσμον ὃν αὐτὸς ἀνεκάλυψε.

Τούτῳ δ' ἐπόμενοι ἐξέρχονται οἱ ἑταῖροί· καὶ γο-
νυπετήσαντες ἀσπάζονται τὴν γῆν, καὶ, ταπεινῶς
κεκυφότες ἐνὸπλιον τοῦ Κολόμβου, ἀντιβασιλέα τοῦ
νέου κόσμου προσαγορεύουσιν καὶ ὀμνύουσιν αὐτῷ
πίστιν, καὶ ὑπισχνοῦνται ἀπεριόριστον ὑποταγὴν
καὶ εὐπειθειαν. Μετὰ δὲ τὴν παθητικὴν ταύτην ἐπί-
δειξιν, μετὰ τὴν ἀποδοθεῖσαν τῇ μεγαλοφυΐᾳ με-
γάλου ἀνδρὸς τιμὴν, ὑψωθεὶς ἐμπήγνυται σταυ-
ρὸς ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ. Πάντες οἱ τοῦ πλοίου γο-
νυπετοῦσι πρὸ τοῦ ἱεροῦ τούτου συμβόλου καὶ
προσφέρουσι τῷ θεῷ νέας εὐχαριστίας. Ἐπειτα
δ' ὁ ναύαρχος καταλαμβάνει ἐπισήμως τὴν χώραν
ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου καὶ τῆς
βασιλίσσης Ἰσαβέλλης.

Ἐνθ' ὃ οἱ Ἴσπανοὶ ἐτέλουν τὴν σοβαρὰν καὶ συγ-
κινητικὴν καὶ ἱερὰν ταύτην τελετὴν (ἦν δὲ ἡ 13
'Οκτωβρίου 1492), οἱ Ἰνδοὶ συνθηροῦντο περὶ αὐ-
τῆς ἐξετάζοντες ἐκ διαδοχῆς ἐν ἀφῶνῳ προιοχῇ

τοὺς ὑπερφυεῖς τούτους ἀνδρας, καὶ τὰ πλέοντα κτί-
ρια τὰ διακομίσαντα αὐτοὺς διὰ τῶν κυμάτων.
Ἄ! οἱ δυστυχεῖς! Ἐὰν ἠδύνατο νὰ ὑποπτεύσω-
σι τὰς συνεπείας τῆς τελετῆς ταύτης, ἤθελον πλη-
ρῶσει τὸν ἀέρα γοερῶν στεναγμῶν, τὰ ὄμματα αὐ-
τῶν ἤθελον δακρυρρόησει, ἢ μᾶλλον ἤθελον ἀπο-
κρούσει ὡς ἀσπόνδους ἐχθροὺς τοὺς ξένους οὓς μετ'
εὐλαθείας ἐθαύμαζον.

Ἐν τούτοις τὸ θάμβος τῶν Ἰνδῶν ἤξανε, καθ'
ὅσον διεγίνωσκον διὰ τῆς περιεργείας τὰς μεταξὺ αὐ-
τῶν καὶ τῶν Ἰσπανῶν ἀντιθέσεις καὶ διαφορὰς. Τὸ
μακρὸν τούτων γένειον, τὸ λευκὸν τοῦ δέρματος, τὰ
ἐνδύματα, τὰ ὄπλα, οἱ τρόποι, πάντα τέλος ἐφαί-
νοντο θαυμάσια τοῖς τεθαμβημένοις ἰθαγενέσιν. Ἄλλ'
ὅτε ἤκουσαν τὰς ἐκπυροσκορήσεις τῶν κανονίων καὶ
τῶν πυροβόλων ὄπλων, ἐνόμισαν ὅτι κατεκεραυνοβο-
λήθησαν· τότε ἐξέλαβον τοὺς τῷ θεῷ πυρὶ ὀπλι-
σμένους ξένους ὡς ὄντα φύσεως ὑπερτέρας, υἱοὺς τοῦ
ἡλίου, καταβάντας ἐπὶ τῆς γῆς ὅπως ἐπισκερθῶσιν
αὐτοὺς καὶ ἀποδεχθῶσι τὴν λατρείαν αὐτῶν· διότι
τῷ ἡλίῳ ἐπίστευον ὡς θεῷ. Καὶ τινὲς μὲν τῶν Ἀμε-
ρικανῶν νοῦν τινα κεκτημένοι καὶ ἐνθουσιῶντες πρὸς
τὴν λάμψιν, καὶ τὸ εὐεργετικὸν καὶ ζώπυρον θάλλπος,
καὶ τὴν τακτικὴν πορείαν τοῦ ἀστρου τῆς ἡμέρας,
ἐθεώρουν αὐτὸ εὐεργέτην τοῦ κόσμου καὶ μόνον
θεόν· τινὲς δὲ ἐξ ἐναντίας ἔπλασαν πρὸς λατρείαν
ἓνα ἢ πλείονας θεοὺς ὑπὸ ἀνθρωπίνην μορφήν.

Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἴσπανοὶ οὐδὲν ἤττον ἐξέστη-
σαν ἰδόντες μέγα πλῆθος παραδόξων καὶ ἀλλοκό-
των ἀντικειμένων, ὧν ἡ ἄπειρος ποικιλία δὲν ἐβάρυνε
τὴν περιέργειαν αὐτῶν· τὰ δένδρα, τὰ φυτὰ, ὁ χόρ-
τος, τὰ ζῶα οὐδόπως πρὸς τὰ τῆς Εὐρώπης ὠμοία-
ζον. Παρὰ δὲ τοῖς ἀνθρώποις, ὅση ἦτο ἡ σωματικὴ
διαφορὰ τοσαύτη καὶ ἡ τῶν ἡθῶν. Εἶχον δὲ τὸ μὲν
δέρμα χαλκόχρουν, τὴν δὲ κόμην μέλαιναν καὶ μα-
κρὰν καὶ τὸ σῶμα μέτριον· ἦσαν δὲ καὶ ἀγένειοι.
Ἀλλὰ τὸ ἀλλόκοτον τῶν χαρακτῆρων τῆς ὄψεως αὐ-
τῶν ἐμετριάζετο, συνεκεράτο, οὕτως εἰπεῖν, ὑπὸ τῆς
ἀφελοῦς αὐτῶν συστολῆς καὶ τῆς γλυκύτητος τῶν
βλεμμάτων. Ἡ δὲ μορφή καὶ ἄλλα τοῦ σώματος
μέρη ἔφερον τὸν τύπον γραμμάτων καὶ ζωγραφιῶν
παραδόξων.

Οἱ δὲ πλείονες τῶν νησιωτῶν τούτων ἦσαν κατά-
γυμνοι, τινὲς μόνον ἐκάλυπτον μέρος τοῦ σώματος.
Μόνα δὲ κοσμήματα εἶχον πτερὰ, κογχύλια καὶ
φύλλα χρυσοῦ ἐπὶ τῶν ἰσθίων καὶ τῆς κεφαλῆς, ἢ ἀπὸ
τῆς ῥινόδος ἐξηρημένα.

Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἐφέροντο συνεσταλμένως
ἴσως καὶ ἔνεκα φόβου τινος· ἀλλ' ἅμα λαβόντες πα-
ρὰ τῶν Ἰσπανῶν ἀθύρματα τινα, οἷον ὑάλινα σακ-
κίρια, κορδύλας καὶ κωδώνια, ἐγένοντο οἰκειότεροι,

καὶ ἡ δουλία μετετρέπη εἰς πλήρη πίστιν πρὸς τοὺς νεωστὶ ἐλθόντας ξένους.

Τὸ δ' ἐσπέρας οἱ Ἴσπανοὶ ἐπαινιόντες εἰς τὰ πλοῖα παρηκολοθοῦντο ὑπὸ πλήθους Ἰνδῶν ἐπιβαινόντων λέμβους ἐξ ἐσκαμμένων κορμῶν δένδρων, ἃς μετὰ μεγίστης ἐπιδεξιότητος ἤλαυνον. Ἐσκόπουν δὲ, συνοδεύοντες τοὺς Ἴσπανοὺς, ὅπως εὐχαριστήσωσι τῇ περιεργείᾳ αὐτῶν ἐπισκεπτόμενοι τὸ ἔνδον τῶν εὐρωπαϊκῶν νηῶν, ἢ ἀποκτήσωσι ἀνταλλάσσοντες νέα ἀθύρματα ἀντὶ βαμβακίνης κλωστῆς ὑπ' αὐτῶν νηομένης, ἀκοντίων αἰχμῆν ἐχόντων ἰσχυρὰν ἀκανθῆν ἰχθύος, ψιττακῶν καὶ ὀπωρῶν παντὸς εἶδους. Τοσαύτη δ' ἦτο ἡ καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ μηδενὸς ἀξία εὐρωπαϊκὰ πράγματα ἀπληστία αὐτῶν, ὥστε συνἔβρυσαν περὶ τὰ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος διασκορπισμένα τρίμματα ἀγγείου θραυσθέντος, συλλέγοντες αὐτὰ ὡς μεγάλης ἀξίας. Καὶ διὰ τινος ψηφίδας καὶ χάλκινα κομβία ἔδιδον εἴκοσι καὶ πέντε λίβρας ἀρίστου βαμβακίνου νήματος.

Τὴν δ' ἐπισῶσαν ὁ ναύαρχος, ἀκολουθούς ἔχων κατόπι καὶ μέγαν ἀριθμὸν ἰθαγενῶν, ἐπεσκέφθη τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου· ἐπιθυμῶν δὲ πρὸ πάντων νὰ μάθῃ πόθεν οἱ νησιῶται οὗτοι ἐλάμβανον τὰ χρυσᾶ φύλλα δι' ὧν ἐκόσμων τοὺς βώθωνας αὐτῶν, συχνὰ διὰ σπηλαίων ἐρωτῶν, ἔμαθεν ὅτι ὁ χρυσὸς οὗτος δὲν προήγεται ὑπὸ τῆς νήσου τούτων, ἀλλ' ὑπ' ἄλλης πρὸς μεσημβρίαν κειμένης, ὅπου, κατ' αὐτοὺς, εὕρισκετο ἄφρονος. Σκοπεύων δ' ἀρεσκέτως νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ πληροφορίας τύσου λόγου ἀξίας (διότι εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς τὴν βασιλίссαν καὶ τοὺς αὐτῷ συναποδημήσαντας τὴν ἀνακάλυψιν χρῶν ἀφ' ὧν ἠδύναντο νὰ πλουτήσωσι, καὶ ἐπεθύμει νὰ πληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσιν), ἐξέπλευσε πάλιν φέρων μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ νησιῶτας ὡς ἑδηγοὺς καὶ διερμηνεῖς, καὶ κατεύθυνε τὸν πλοῦν πρὸς μεσημβρίαν. Καθ' ὃδον δ' ἀπήτησε πολλὰς νήσους, ὧν τρεῖς μόνως, τὰς σημαντικωτέρας, ἐπεσκέψατο καλέσας αὐτὰς ἁγίαν Μαρίαν τῆς συλλήψεως, Φεσδινάνθαν, καὶ Ἰσαβέλλαν. Ἐν μῆ τῶν νήσων τούτων εἶδεν σκύλους ἀλάλους· ἡ δὲ πείρα ἐδίδαξε μετὰ ταῦτα ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ εὐρωπαῖοι κύνες παύουσιν ὑλακτοῦντες, ἐὰν διέλθωσι τινα χρόνον ἐπὶ τῆς ἀμερικανικῆς γῆς.

Ἐν τῇ Ἰσαβέλλῃ νήσῳ, εἰς τὴν προσωρμίσθη ὑδρευόμενος ὁ Κολόμβος τὴν 17 τοῦ αὐτοῦ μηνός, οἱ Ἴσπανοὶ παρετήρησαν ἔγνη πολιτισμοῦ· οἱ κάτοικοι, ἤττον ἀγροῖκοι, δὲν ἐφαίνοντο ὄλως ἄμοιροὶ αἰδοῦς· αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἦσαν κεκαλυμμένα ἀπὸ τῆς ὀσφύος μέχρι τῶν γονάτων, ἀλλὰ μὲν διὰ βαμβακίνων ὑφασμάτων, ἀλλὰ δὲ πάλιν διὰ φύλλων δένδρων πεπλεγμένων καὶ ἀλλήλοις οὐκ ἀτέχνως προσδεδεμένων, ὥστε νὰ φαίνωνται ὡς ὑφασμα.

Ἡ νῆσος αὕτη περιεῖχεν οἰκίας τινὰς ἐν σχήματι σκηνῶν ἐκτισμένας, καὶ εἶδος προθύρου ἐχούσας ὑπὸ κλώνων ἐσκαπασμένου, προφυλαττόντων αὐτὰς ἀπὸ τῶν ὑετῶν καὶ τῶν ἀνέμων.

Τὰ δὲ μόνω ἐπιπλα τῶν οἰκημάτων τούτων ἦσαν ἐργαλεῖα βαναύσως κατεργασμένα, καὶ βυμβάκινα ὑφάσματα.

Παρατήρησαν δὲ πρὸς τούτοις οἱ Ἴσπανοὶ παντοδαπὰ πτηνὰ καὶ ἰχθύς, τὰ πλεῖστα διαφέροντα τῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ τὸν πρῶτον ἀλλιγάτορα (alligator), ζῶον ἐκ τοῦ εἶδους τῶν σαυρῶν, ὑπερ ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν κροκόδειλον ὁμοιότητος καλεῖται ἐπίσης κροκόδειλος τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν.

Ἐν τούτοις ὁ ναύαρχος, προβαίνων εἰς διερεύνησιν, ἀνεκάλυψε γῆν ἥτις διὰ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως καὶ τῆς ἰδιαίτης φύσεως τοῦ ἐδάφους, διέφερεν ἀξιολόγως τῶν τῶς ἀνακαλυφθειῶν νήσων· τὸ ἔδαφος δὲν ἦτο ὀμαλὸν καὶ πεδινόν, ἀλλὰ κοιλάδες διεδέχοντο λόφους, καὶ παρίστατο εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς θέαμα ἐπαγωγὸν δασῶν, λειμώνων καὶ ποταμῶν. Ὅθεν ὁ Κολόμβος ἀμφέβαλλε, πότερον, μέρας ἦν τῆς ἠπείρου, ἢ εὐρυτάτη νῆσος; Μετὰ δὲ τινὰς ἡμέρας τὸ ζήτημα ἐλύθη ὑπὸ τοῦ ναυάρχου ἀναγνωρίσαντος ὅτι ἡ ἀνακαλυφθεῖσα γῆ ἦτο νῆσος ἐν τῷ ἰδιώματι τῶν ἰθαγενῶν Κύβα καλουμένη, καὶ κειμένη μετὰξὺ τῆς εἰκοστῆς καὶ τῆς εἰκοστῆς τρίτης μοίρας ἀρκτικού πλάτους. Ἐπὶ ταύτης τῆς νήσου εὕρισκεται τὴν σήμερον ἡ Ἀθάνα, ἰσπανικὸς λιμὴν ὅπου συνήρχοντο πάντα τὰ γαλιόρια καὶ αἱ ἐξεληλεγμέναι νῆες, τὰ εἰς Ἰσπανίαν ἐξ Ἀμερικῆς πλέοντα.

Ἐκκλούντο δὲ γαλιόρια (galions) αἱ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας εἰς Ἀμερικὴν ἐκπεμπόμεναι τριήρεις πρὸς ἐμφόρτισιν τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου καὶ τῶν ἄλλων πολυτίμων πραγμάτων τῶν ἐκεῖ συνειλεγμένων.

Τῶν δὲ ἐξεληλεγμένων νηῶν (vaisseaux de registre) ὁ σκοπὸς ἦτο διάφορος· ἐφόρτων εὐρωπαϊκὰ ἐμπορεύματα ὑπὸ τῶν ἁδαιῶν ἐχόντων Ἰσπανῶν ἐμπόρων εἰς Ἀμερικὴν σταλλόμενα, ὅπου ἀντηλλάσσοντο ἀντὶ ἀμερικανικῶν προϊόντων. Τὰ πλοῖα δὲ ταῦτα ἐκυλοῦντο τὰ μὲν μέχρι τῆς Βέρα-Κροῦζ (ἀληθῆς σταυρός), ἀξιολόγου μεξικανικῆς πόλεως, τὰ δὲ μέχρι τοῦ Καλοῦ Λιμένος (Porto-Bello) ἐπὶ τῆς ἠπείρου. Ἐκκλούντο δ' ἐξεληλεγμέναι αἱ νῆες αὗται διότι τὰ ἐξ Ἰσπανίας εἰς Ἀμερικὴν ἐκπεμπόμενα ἐμπορεύματα ὑπεβάλλοντο εἰς ἀστυρὸν ἔλεγχον καὶ διεσπρίζοντο ἐπὶ εἰδικῷ βιβλίῳ (registre). Ἡ ἰσπανικὴ κυβέρνησις εἶχε τοῦτον τὸν λεπτομερέστατον ἔλεγχον προφυλάξεως χάριν κατὰ τῶν τριηράρχων οἵτινες ἠδύναντο, αὐτοῦ

μη υπάρχοντος, νὰ στέλλωσιν εἰς τὸν νέον κόσμον ἐμπορεύματα πλείονα τῶν ἐν τῇ ἀγορασθείσῃ ἀδείᾳ συγκεχωρημένων.

Ἐπὶ μακρὸν δὲ χρόνον τὰ γαλιότια, ἔφερον καὶ ἄλλο ὄνομα, ὁ ἀργυροφόρος στόλος, διότι πρὶν ἢ ἰσπανικὴ κυβέρνησις τακτοποιήσῃ τὸν πλοῦν τῶν ἐξεληλεγγμένων κηῶν, εὐτρέπιζε κατ' ἔτος ἕνα μόνον στόλον διὰ τὴν Ἀμερικὴν, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ οἱ ἰδιῶται συνεισέφερον ἐξ ἴσου εἰς τὰ ἔξοδα τοῦ στόλου· εἰς αὐτὸν δὲ τὸν στόλον ἐνεπιστεύετο πᾶς ὁ χρυσοῦς καὶ ὁ ἀργυρὸς ὁ εἰς Ἰσπανίαν πεμπόμενος, καὶ πάντα τὰ εἶτε ἐξ Ἰσπανίας εἶτε ἐξ Ἀμερικῆς σπυλλόμενα ἐμπορεύματα. Ἀλλὰ τῶν ἐξεληλεγγμένων κηῶν γενομένων κοινωτέρων διὰ τὰς τοιαύτας μεταφοράς, τὸ ὄνομα ἀργυροφόρος στόλος ἔπεσεν εἰς ἀχρηστίαν, καὶ μάλιστα τὴν σήμερον μόνον τύπον ἀναμνήσεως φέρει ἐν Ἰσπανίᾳ.

Ἐν τούτοις ὁ Κολόμβος ἐπιθυμῶν νὰ γνωρίσῃ τὸν τόπον καὶ τοὺς κατοίκους, ἔβριψε τὴν ἀγκυραν ἐν τῷ τομίῳ μεγάλου ποταμοῦ· ἀλλ' οἱ νησιῶται, ἅμα ἰδόντες τὰ πλοῖα, τραπέντες εἰς φυγὴν ἐκρύβησαν ἐπὶ τῶν ὀρέων· εἰς ὅμως ἐξ αὐτῶν ἐπιβαίνων μικρὰν λέμβον, ὑπῆρξεν οὕτω τολμηρὸς ὥστε νὰ πλησιάσῃ τῇ ναυαρχίδι καὶ ἀναβῆ εἰς αὐτήν. Ὁ δὲ Κολόμβος ἐνθαρρύνων τὸν νησιώτην, καὶ κατακτήσας τὴν φιλίαν αὐτοῦ διὰ τινῶν δώρων, ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὴν ξηρὰν μεθ' ἑνὸς ἐκ τῶν Ἰνδῶν οὓς ἔφερον ἐκ Γουαχανίας, καὶ δύο Ἰσπανῶν οἷς προσέταξε νὰ σπουδάσωσιν ἐπιμελῶς τὸν τόπον καὶ συλλέξωσι πληροφορίας περὶ τῶν προϊόντων αὐτοῦ, πρὸ πάντων δὲ ἐμπνεύσωσι πίστιν εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς πρὸς διευκόλυνσιν τῶν πρὸς αὐτοὺς σχέσεων τῶν Εὐρωπαίων· δὲν ἀπέστειλε δὲ πλείονας Ἰσπανοὺς φοβούμενος μήπως οἱ νησιῶται φύγωσιν ἰδόντες αὐτούς. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ αἱ τριήρεις εἶχον πάθει πολλὰς βλάβας καὶ ἀπῆτουν ταχεῖαν ἐπισκευὴν ὥστε νὰ ᾔναι πλωῖμοι, ὁ ναύαρχος μείνας ἐκεῖ ἤρχισε νὰ ζευγνήσῃ αὐτάς, καθὼς λέγουσιν οἱ ναυτικοί.

Οἱ δὲ δύο Ἰσπανοὶ οὓς ὁ Κολόμβος εἶχε στείλει πρὸς περιήγησιν ἐπανῆλθον, ἀπ' οὓς διέτρεξαν διάστημα δώδεκα λευγῶν, προχωρήσαντες εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου· ἰδοὺ δὲ περίπου ἢ πρὸς τὸν ναύαρχον ἔκθεσις αὐτῶν.

« Τὸ πλείστον μέρος τῆς χώρας ἦν ἐπεράσαμεν εἶναι καλλιεργημένον καὶ ἀξιοθαυμάστου εὐφορίας· οἱ ἀγροὶ ἀναδίδουσιν ἰνδικὸν σῖτον ἢ σῆσαμον, καὶ ῥίζαν ἥτις ὀπτωμένη τρώγεται ἀντὶ ἄρτου. Φθάντες δ' εἰς μικρὰν πόλιν συγκαμμένην ἐκ πεντήκοντα ξυλίων οἰκιῶν, μόλις περιχουσῶν, κατὰ τὸν ἡμέτερον ὑπολογισμόν, χιλίους κατοίκους, εἶδομεν ἐρχόμενον εἰς προῦπάντησ' ἡμῶν τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν. Ἐπειδὴ

δὲ οἱ συνοδεύοντες ἡμᾶς Ἰνδοὶ ἔδωκαν περὶ ἡμῶν καὶ τῶν ἡμετέρων διαθέσεων, καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπισκέψεως πληροφορίας εὐχαρίστους, ἐκείνοι λαβόντες ἡμῶν τοὺς βραχίονας ὠδήγησαν εἰς τὴν πόλιν ὅπου εὐρὸ οἶκημα ὠρίσθη ἡμῖν πρὸς κατοικίαν· ἐκαθήσαμεν ἐπὶ θρανίου ἐν σχήματι ζώου χρυσοῦς ἔχοντος ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα, τὴν δ' οὐρὰν ἀντὶ ἐρείσματος. Μόλις δ' ἐκαθήσαμεν εἰς τὴν δειχθεῖσαν ἡμῖν θέσιν, καὶ οἱ Ἰνδοὶ παρακαθήσαντες κατὰ γῆς ἐφίλησαν πόδας τε καὶ χεῖρας. Ἐκ τῶν ἐνδείξεων τούτων τοῦ σεβασμοῦ εἰκάσαμεν ὅτι οἱ νησιῶται ἐξέλαβον ἡμᾶς ἀντὶ θεῶν ὄντων. Ἐράγομεν ὠπτημένους ῥίζας ἃς προσήνεγκαν ἡμῖν, καὶ ὧν ἡ γεύσις πλησιάζει πρὸς τὴν τοῦ καστανίου· ἀλλὰ τὸ παράδοξον ὅπερ παρατηρήσαμεν, εἶναι ὅτι μεταξὺ τῶν ὑπηρετούντων ἀγρίων οὔτε μία ὑπῆρχε γυνή, ἢ δ' ἐξαίρεσις αὕτη ἐφάνη ἡμῖν ἀνεξήγητος. Αὐτῶν δ' ἀπεχωρησάντων, ἴσος ἀριθμὸς γυναικῶν ἀντικατέστησαν αὐτούς, τὸν αὐτὸν δεικνύουσαι ζῆλον καὶ τὴν αὐτὴν εὐλαβῆ προθυμίαν εἰς τὸ νὰ ὑπηρετήσωσιν ἡμᾶς. Τέλος μέγας ἀριθμὸς κατοίκων ἠθέλησε νὰ συνοδεύῃ ἡμᾶς ἀναχωροῦντας, ἀλλ' ἀπερρίψαμεν τὴν πρότασιν εὐχαριστοῦντες ἐν τ' αὐτῷ διὰ τὴν γενναίαν φιλοξενίαν· ἐνομίσαμεν ὅμως εὐπρεπὲς νὰ ὑποχωρήσωμεν εἰς τὰς παρακλήσεις καὶ τὰς ἱκεσίας τοῦ κασίκου ἢ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ζητούντων νὰ ὠδηγήσωσιν ἡμᾶς μέχρι τῶν πλοίων. Καθ' ὁδὸν δὲ προσέταττον εἰς πάντας νὰ φέρωμεν πρὸς ἡμᾶς μετὰ μεγίστης εὐλαθείας καὶ βαθυτάτου σεβασμοῦ. »

Ἡ ἔκθεσις αὕτη εὐχαρίστησε τὰ μέγιστα τὸν ναύαρχον· ὅθεν ἔδειξεν ἑαυτὸν εὐγνώμονα τοῖς δύο ἡγεμόσιν, ἐδεξιώσατο λαμπρῶς αὐτοὺς ἀναβάντας ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος, καὶ ἐδοκίμασε νὰ λάβῃ παρ' αὐτῶν πληροφορίας περὶ τῆς χρυσοῦχου γῆς. Ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ κατέδειξαν τὴν ἀνατολήν.

Ἀλλ' οἱ νησιῶται οὗτοι ἠπόρησαν μεγάλως βλέποντες τοὺς λευκοὺς τοσοῦτον ἀπλήστους τοῦ μεταλλοῦ τούτου, τοῦ μηδεμίαν παρ' αὐτοῖς ἔχοντος ἀξίαν εἰμῆ ὡς κοιμήματος· οἱ δ' Ἰσπανοὶ ἀπ' ἐναντίας ἠπόρουν πρὸς τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀφέλειαν ἐκείνην.

Αἱ δὲ ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ δεθεῖσαι πληροφορίαι ἔπεισαν τὸν Κολόμβον νὰ καταλίπῃ τὴν Κύβαν ἀνυπόμονος, νὰ φθάσῃ εἰς τὴν χρυσοφόρον γῆν, Ἄϊτην ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν καλουμένην.

Ἀπῆρε δ' ἐκ τῆς Κύβας τῇ 19 Νοεμβρίου, καὶ συμπαρέλαθε δώδεκα ἰθαγενεῖς, σκοπῶν νὰ φέρῃ αὐτοὺς εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Καταλίποντες δὲ τὴν πατρίδα οἱ Ἰνδοὶ οὗτοι οὐδεμίαν ἔδειξαν λύπην· ἀνεχώρησαν ἀδάκρυτοι, καὶ ἡ ἀδιαφορία αὐτῶν ἐξέπληξε τὰ μέγιστα τοὺς Ἰσπανοὺς. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ὁ Κολόμβος εἶχε διατάξει πάντα οὕτως, ὥστε ἢ ἐν

ταῖς πλοίοις διατριβὴ αὐτῶν νὰ ἦναι εὐάρεστος, καὶ ὑπέσχετο αὐτοῖς ἀπουσίαν βραχυχρόνιον.

Ἀλλὰ μόλις ἀνεπέτασε τὰ ἱστία, καὶ μὴ τυχῶν οὐρίας ἠναγκάσθη νὰ λοξοδρομήσῃ. Τότε Ἀλόνζος ὁ Πίνζων, ὁ τῆς Πίντας πλοίαρχος, βλέπων τὴν ἀμηχανίαν τοῦ Κολόμβου θθέλησε νὰ ὠφελήθῃ αὐτῆς· καὶ ὡς ἔχων τὴν ταχυπλωτάτην τῶν νηῶν τοῦ στολισκου, ἐζήτησε νὰ διαφύγῃ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ ναυάρχου, καὶ προπλεύσας νὰ φθάσῃ πρῶτος εἰς Ἀίτην, τὴν χρυσοβάλακα χώραν, καὶ γεμίσει χρυσοῦ τὸ ἴδιον πλοῖον. Ἀλλ' ὁ Κολόμβος ἐμβατεύσας εἰς τοὺς διαλογισμοὺς τοῦ πλοίαρχου ἐσήμηνεν αὐτῷ νὰ περιμένῃ. Ὁ δὲ Πίνζων, μόνῃ τῇ πλεονεξίᾳ αὐτοῦ ὑπακούων, παρήκουσε τὸν ναύαρχον καὶ μετ' ὀλίγον ἐγένετο ἀφανής. Ὁ δὲ Κολόμβος ὀργισθεὶς ἐπὶ τῇ ἀπιστίᾳ καὶ δολιότητι τοῦ Πίνζωνος, οὗ ἡ ἀπόδρασις ἀνέτρεπε τὰ ἴδια σχέδια, ἐπανῆλθεν εἰς Κύβαν ἔχων τὰ δύο ἐπίλοιπα πλοῖα. Καταναγκασθεὶς δ' ὑπὸ τῆς κακοκαιρίας νὰ διατρίψῃ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἐξηκολούθησε τὴν διερεύνησιν τοῦ τόπου, παραδόξως εὐκάρπου καὶ παρέχοντος πανταχοῦ τερπνοτάτας τοποθεσίας. Ἀλλὰ τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν κατοίκων ἐνέπνευσαν ἀηδίαν τοῖς Ἰσπανοῖς· διότι ἔτρωγον ὀρεκτικῶς παχειὰς ἀράχνας, σκώληκας συλλεγομέους ἐκ τῶν σεσηπότων ζύλων, καὶ ὀψάρια ἡμέρηθα, ὧν ἐξορύσσοντες ἔτρωγον ὠμοὺς τοὺς ὀρθακμοῖς.

Εὐθύς δ' ὡς ὁ καιρὸς συνεχώρησεν αὐτῷ νὰ δώσῃ τὰ ἱστία τοῖς ἀνέμοις, ὁ ναύαρχος ἀνήχθη ἐκ τῆς Κύβας πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς χρυσοφόρου Ἀίτης, καὶ ὅπως βαδίσει ἐπὶ τὸν καταλιπόντα αὐτὸν Πίνζωνα. Διαπλεύσας δὲ ἑκκαίδεκα λεύγας προσηρμίσθη εἰς τὴν νῆσον ἣν πρὸ παντὸς ἄλλου ἀνεζήτει, καὶ ἀπεκάλεσεν αὐτὴν Ἰσπανιόλαν ἢ μικρὰν Ἰσπανίαν, διότι παρετήρησέ τινος ἀναλογίας μεταξὺ τῆς γῆς τῆς Αἴτης καὶ τοῦ ἰσπανικοῦ ἐδάφους· ἐξ ἀπασῶν δὲ τῶν χωρῶν ἃς εἶχε τέως ἀνακαλύψει, αὕτη εἶναι ἡ ἐπὶ πλέον διαφυλάξασα τὸ ὑπ' αὐτοῦ δοθὲν ὄνομα. Τὸ δὲ νῦν ἐπικρατοῦν ὄνομα Ἅγιος Δομίνικος (Saint-Domingue) ἐξετάθη ἀπὸ τῆς μετὰ ταῦτα κτισθείσης νῦν δὲ πρωτεύουσος πόλεως ἐρ' ἄπασαν τὴν νῆσον.

Καὶ οἱ μὲν κάτοικοι τῆς νήσου ἰδόντες τοὺς Ἰσπανοὺς καὶ πτοηθέντες ὑπὸ τῆς θέας, διεσπάρησαν φεύγοντες ἐντὸς τῶν δασῶν. Ὁ δὲ Κολόμβος, οὐδεμίαν δυναθεὶς νὰ λάβῃ ὁδηγίαν περὶ τοῦ δρόμου τῆς Πίντας, διεύθυνε τὰ πλοῖα πρὸς βορρᾶν πλέων παρὰ τὴν γῆν. Καταπλεύσας δ' εἰς ἕτερον λιμένα κατώρθωσε τὴν σύνδεσιν φιλικῶν σχέσεων πρὸς τινος τῶν ἰθαγενῶν· διότι ζωγράφος γυναῖκα ἰνδὸν προσπνέχθη αὐτῇ μετὰ πολλῆς φιλανθρωπίας καὶ ἐξαπέστειλεν ὑστερον πρὸς τοὺς συμπολίτας. Ἐκεῖνη δὲ παρέστησε τοσοῦ-

τον γενναίαν τὴν πρὸς αὐτὴν τῶν Ἰσπανῶν συμπεριφορὰν καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτῶν μετὰ τοσοῦτου ἐνθουσιασμοῦ, ὥστε συνέρρευσαν εὐθύς πάντες εἰς τὸν αἰγιαλὸν ἵνα ἴδωσι καὶ ἀποκτήσωσι τινα τῶν πολυτίμων πραγμάτων ἐξ ὧν ἡ γυνὴ εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτῆς.

Οἱ Ἰνδοὶ οὗτοι ὠμοιάζον τὴν τε μορφήν καὶ τὰ ἦθη τοῖς κατοίκοις τῆς Γουαναχανίας καὶ τῆς Κύβας· ἦσαν γυμνοὶ ὡς καὶ ἐκεῖνοι καὶ χαλκόχροες τὴν ὄψιν· ἐπίσης δειλοὶ καὶ ἀμαθεῖς καὶ πρᾶοι. Πᾶν ὅ,τι ἐβλεπον ἐκίνει τὸν θαυμασμόν αὐτῶν ὃν ἐξέφραζον δι' ἀκατανοήτων τοῖς Εὐρωπαίοις λέξεων καὶ διὰ παντομίμων. Ἐφαίνοντο δὲ νομίζοντες ὅτι οἱ Ἰσπανοὶ δὲν ἦσαν ἄνθρωποι ἀλλὰ θείας φύσεως ὄντα.

Ὁ στολισμὸς αὐτῶν περιεῖχε πλείονα χρυσὸν ἢ ὁ τῶν ἄλλων νησιωτῶν· ἀλλὰ, καθὼς καὶ ἐκεῖνοι, τοσοῦτῳ μικρᾷ ἀξίας ἐθεώρουν τὸ μέταλλον τοῦτο, ὥστε ἦσαν εὐτυχέστατοι ὁσάντις ἠδύνατο ν' ἀνταλλάξωσιν αὐτὸ πρὸς ὑάλινα σφαιρίδια, κωδωνία καὶ ἄλλα τοιοῦτου εἶδους ἀθύρματα. Εἰς δὲ τὸν Κολόμβον ἐρωτήσαντα ποῦ ἔκειτο ὁ τόπος ὅθεν ἐξῆγον τὸν χρυσὸν ἐδειξαν τὴν ἀνατολήν. Ἡ νέα αὕτη ἐνδειξις κατέπεισε τὸν Κολόμβον νὰ λύσῃ πάλιν τὰς ἀγκύρας· ἀπῆρε δ' ἐλπίζων ν' ἀνακαλύψῃ μετ' οὐ πολὺ ἀνεζήτητον πηγὴν πλοῦτου.

Εὐθύς δ' ὡς ὁ ναύαρχος κατῆρεν εἰς ἕτερον κολπίδιον τῆς νήσου εἶδε προσερχόμενον τὸν κασίκον τῆς χώρας· ὁ ἡγεμὼν οὗτος εἶχε λάβει πληροφορίας περὶ τῶν λευκῶν καὶ ἔσπευσε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ναύαρχον· ἐπορεύετο δ' ἔχων πολλοὺς ἀκολουθοῦς, καὶ φερόμενος ἐπὶ φορείῳ ὁμοιάζοντος ὀλίγον πρὸς τὰ εὐρωπαϊκὰ· ἀλλ' ὁ μονάρχης δὲν ἐφέρει ἐνδύματα γυμνὸς ὧν ὡς καὶ οἱ ὑπῆκοοι αὐτοῦ.

Ἀναβὰς δὲ τὸ πλοῖον ἀνυπόπτως καὶ ἀσφαλῶς, καὶ μαθὼν ὅτι ὁ Κολόμβος προσεκάθησε πρὸ μικροῦ τῇ τραπέζῃ, ἐζήτησε νὰ ὁδηγήσωσιν αὐτὸν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ναυάρχου. Εἰσῆλθε δὲ συνοδευόμενος ὑπὸ δύο γερόντων, ἴσως συμβούλων αὐτοῦ, καὶ ἐκάθησε παρὰ τὸν Κολόμβον· ἡ συμπεριφορὰ αὐτοῦ ἐνέφαινε πίστιν καὶ σέβας. Οἱ δὲ δύο γέροντες ἐκάθησαν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ κασίκου. Ἐγεύσατο δὲ τῶν προσνεχθέντων αὐτῷ ἐδεσμάτων καὶ οἴνου, καὶ ἀπέστειλε τὸ ἐπίλοιπον εἰς τοὺς δαρυφόρους παρατεταγμένους ἐπὶ τοῦ καταστρώματος.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ γεύματος ὁ μὲν ἰνδὸς ἀρχηγὸς προσήνεγκε δῶρον τῷ ναυάρχῳ σύλλα χρυσοῦ καὶ ζώνην ἐντέχνως κατεργασμένην· ὁ δὲ Κολόμβος ἐδωρήσατο τῷ ξένῳ αὐτοῦ περιδέριον ἐκ κητρίνου ἡλέκτρου, ζεῦγος κοκκίνων ἐμβάδων, ἐράπλωμα κλίνης καὶ φιαλίδα ἀθονέρου. Ὁ δὲ κασίκος εἰς τοσοῦτον ἐγένετο χαρᾶς, ὥστε ἐν τῇ ἐξάψει τῆς εὐρω-

μοσύνης αὐτοῦ ἐξήγησε διὰ σημάτων τῶ ναυάρχῳ ὅτι παρέδιδεν αὐτῷ τὴν ἐπὶ τοῦ ἰδίου βασιλείου ἐξουσίαν.

Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ὑπηκόους ἦν πάντοτε εἰς ἄκρον σοβαρὸς καὶ μεγαλοπρεπής, πρὸς δὲ τοὺς Ἰσπανοὺς ἐδείκνυτο οἰκειότατος· παρειήρει πάντα τὰ ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ μεγίστης προσοχῆς, καὶ μετ' ἐκπλήξεως ἐθαύμαζε τὸ παράδοξον τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων. Νυκτὸς δ' ἐπιγινομένης ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ παραπεμφθῆ εἰς τὴν ξηράν· ὁ δὲ Κολόμβος, ἐνδίδων εἰς αὐτὴν, καὶ θέλων ν' αὐξήσῃ τὸ θάμβος τοῦ κασίκου προσέταξε νὰ καννονβολήσωσιν ἅπαξ κατὰ τὴν ἀποχώρησιν αὐτοῦ· οὗτος δ' ἐβεβαιώθη πλέον ὅτι οἱ λευκοὶ, ὄντες ὠπλισμένοι διὰ τοῦ κεραυνοῦ καὶ ῥίπτοντες αὐτὸν κατὰ θέλησιν, κατήγοντο οὐρανόθεν. Τότε δὴ τὸ πρὸς τοὺς Ἰσπανοὺς σέβας τῶν Ἰνδῶν κατήνησεν εἰς εἶδος λατρείας· προσεκύνουν δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ἴχνη τῶν ξένων.

Ἄλλὰ καὶ ἡ χώρα αὕτη δὲν ἦτο ἡ περιέχουσα τὰ χρυσορυχεῖα, ἦτοι τὸν σκοπὸν πρὸς ὃν ἔτεινον οἱ κόποι καὶ τὰ ἔργα τῶν Ἰσπανῶν. Ὁ ναύαρχος λοιπὸν ἀπῆρε καὶ διευθύνθη πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς νήσου.

Πᾶσαι δὲ αἱ πρὸς τὸν ναύαρχον ἐκθέσεις, πᾶσαι αἱ ὑπ' αὐτοῦ πορισθεῖσαι πληροφορίαι, ὑπεδείκνυον ὡς χρυσοφόρον ὀρεινὴν τινα χώραν τῆς νήσου ὑποκειμένην ἰσχυρῶ κασίκῳ. Ὅθεν ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἡγεμόνα πρέσβεις, καὶ προσκληθεὶς παρ' αὐτῷ ἔσπευσε νὰ πράξῃ κατὰ τὴν πρόσκλησιν· ἀλλ' ὁ βραχὺς διάπλους ὃν ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην νὰ ἐπιχειρήσῃ ὅπως ὑπάγῃ πρὸς τὸν κασίκον, μικροῦ δεῖν ἠφάνιζε καὶ τὸν στόλον καὶ τὸν ἔνδοξον αὐτοῦ ἀρχηγόν.

Ὁ Κολόμβος εἶχε φθάσει εἰς ἀκρωτήριον τι, ὅπου γαλήνης οὐσης προσέταξεν, ἀπέχων μίαν περίπου λεύγαν τῆς γῆς, νὰ χαλάσωσι τὰ ἱστία. Πρὸ δύο ἡμερῶν οὐδόλως εἶχεν ἀναπαυθῆ· κεκμηκῶς δὲ κατεκλιθὴ περὶ τὸ μεσονύκτιον, προστάξας τῷ πηδάλιούχῳ νὰ μὴ καταλίπῃ τὸ πηδάλιον· ὁ δὲ κυβερνήτης, μεταλαβὼν καὶ αὐτὸς τῆς ὀλεθρίας ταύτης βεβαιότητος, καὶ ἐπιλαθόμενος τῶν προσταγῶν τοῦ ναυάρχου, κατέστησε μὲν ἀνθ' ἐαυτοῦ παιδᾶ τινα ναύτην. αὐτὸς δ' ἀπεχώρησε πρὸς ὕπνον ἀφεις τὸ πλοῖον εἰς τὴν ἀπειρίαν παιδός.

Πάντων δ' ἐν τῷ πλοίῳ κοιμωμένων πλὴν τοῦ νέου νύκτου, τὸ πλοῖον παρεσύρετο ἀνεπαισθῆτως ὑπὸ τοῦ βεύματος πρὸς τὴν ἀκτὴν· αἴφνης δὲ κλονεῖται ὑπὸ τηλικούτου σάλου, ὥστε ὁ ναύτης περίτρομος καὶ κραυγάζων καταλίπει τὸ πηδάλιον. Ὁ δὲ Κολόμβος ἀναπηδήσας ἐκ τοῦ ὕπνου ἀναβαίνει δρομαῖος εἰς τὸ κατάστρωμα, βλέπει τοὺς τὴν ἀκτὴν τραχύνον-

τας βράχους, καὶ ἔννοεῖ εὐθὺς ὅτι τὸ πλοῖον προσαράξαν ταῖς πέτραις ἐξώκειλεν· ἐν ᾧ δ' εἰς πάντας τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ διεχύθη σύγχυσις καὶ τρόμος καὶ ἀπελπισία, μόνος ὁ ναύαρχος, ἀτρόμητος καὶ τὴν ἀγχινοῖαν μὴ ἀποβαλὼν, διερευνᾷ τρόπον τῆς τοῦ πλοῖου διασώσεως.

Αὐτοῦ δὲ κελεύσαντος ῥίπτονται τινες τῶν ναυτῶν εἰς τὴν μεγάλην λέμβον, ὅπως ῥίψωσιν εἰς ἀποστασίαν τινα ἀπὸ τοῦ πλοῖου ἄγκυραν δι' ἧς ἤθελε γίνεαι δυνατόν νὰ ῥυμουλκηθῆ ἡ ναῦς, νὰ προχωρήσῃ δηλαδὴ ἐλκομένη καὶ ἀπαλλαχθῆ τῶν βράχων· ἀλλ' οἱ ναῦται οὗτοι ἐκπεπληγμένοι ὑπὸ φόβου σκέπτονται περὶ τῆς ἰδίας σωτηρίας, καὶ ἀντὶ νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὰς ἐπανελημμένας προσταγὰς τοῦ ναυάρχου, σπεύδουσι πλέοντες πρὸς καταφυγὴν ἐν τῇ *Niría*. Ἄλλ' ὁ πλοίαρχος αὐτῆς ἀπέπεμψε τοὺς ἀνδρῶν, οἵτινες, παριδόντες τὰ καθήκοντα ἐγκατέλιπον τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν. Ἀποκρουσθέντες οὕτως, ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναποδίσωσιν εἰς τὸ ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ πλοῖον.

Ὁ δὲ ναύαρχος ἐφρόντισε μὲν πρῶτον περὶ τῆς ἐλαφρώσεως τοῦ πλοῖου ἐκκόψας τοὺς ἰστούς· εἶτα δ' ἐξέχυσεν εἰς τὴν θάλασσαν τὰ μὴ ἀναπόφευκτα πράγματα· ἀλλὰ μάτην ἀμφοτέρω· διότι τοῦ πλοῖου ἀνοιχθέντος παρὰ τὴν τρόπιδα, τὸ κύμα εἰσέρευσε τοσοῦτῳ λάβρον καὶ ἄφθονον διὰ τῆς ὀπῆς, ὥστε ὁ ναύαρχος ἀπογνοὺς περὶ τῆς σωτηρίας τῆς τριήρους, κατήλθε μετὰ τοῦ πληρώματος εἰς τὰς πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ ἐλθούσας λέμβους, καὶ ἐλαύνοντες ἐφθασαν εἰς τὴν *Niriar*.

Τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰδοποίησε τὸν κασίκον περὶ τοῦ ἐπιγενομένου δυστυχήματος, καὶ παρεκάλεσεν ὅπως πέμψῃ αὐτῷ τινὰς τῶν ὑπηκόων βοηθήσοντάς τοις Ἰσπανοῖς πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ἐντελοῦς τοῦ ναυαγήσαντος πλοῖου ἀπωλείας.

Ἡ ἀγγελία τῆς συμφορᾶς ἐλύπησε σφόδρα τὸν κασίκον ὀνόματι Γυακαναχάριον, καὶ δάκρυα ἔρρευσαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ἐδραμε δ' εὐθὺς μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν πρὸς βοήθειαν τῶν Ἰσπανῶν. Καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, οἱ Ἰνδοὶ ἀπέδειξαν ἀριδύτως τὴν χρηστότητα καὶ εἰλικρίνειαν αὐτῶν· διότι οὐ μόνον οὐδὲν τῶν ἐν τῷ πλοίῳ ἐσφετερίσθησαν, ἀλλὰ καὶ εἰς μεγίστους ἐξετέθησαν κινδύνους ἵνα σώσωσι τὰ πλείστα. Πολλοὶ λέμβοι συνήχθησαν ἐν ἀκαρεῖ, καὶ χάρις εἰς τὴν δραστήριον καὶ πρόθυμον ταύτην συνδρομὴν, πάντα τὰ ἔχοντά τινα ἀξίαν μετηνέχθησαν εἰς τὴν γῆν. Μετὰ ταῦτα ὁ γενναῖος κασίκος, ἀνπλαθὼν μόνος τὴν φυλακὴν τῶν ἐκ τοῦ ναυαγίου σωθέντων, παρεκάλεσε τὸν Κολόμβον νὰ μὴ λυπῆται, καὶ προσέφερεν αὐτῷ πᾶν ὅ,τι ἐκέκτητο· τὰ δὲ διασωθέντα ἀπετέθησαν εἰς

μέρος παρακείμενον τῇ κατοικίᾳ τοῦ ἰνδοῦ ἀρχηγοῦ. ἕως οὗ κενωθῶσιν αἱ εἰς ἀσφάλισιν αὐτῶν ὀρισθεῖσαι οἰκίαι. Ἀλλὰ μὴ ἀρκεσθεῖς εἰς ταύτας τὰς προφυλάξεις ἔταξε φυλακὰς παρὰ τὴν ἀποθήκην· μάτην ὅμως, διότι πάντες οἱ τοῦ Γουακαναχαρίου ὑπῆκοοι μετεῖχον τῆς λύπης καὶ τῆς πρὸς τοὺς λευκοὺς ἀγάπης τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν καὶ ἔκλαιον ἐπὶ τῇ συμφορᾷ.

Ὁ δὲ Κολόμβος, ἐν τῇ πρὸς τὴν ἰσπανικὴν αὐλὴν ἐκθέσει αὐτοῦ περιέγραψε, μετὰ πλείστης δικαιοσύνης τὰ τῶν ἀγρίων τούτων, τὴν ἡπιότητα καὶ τὸ φιλόξενον αὐτῶν· « οἱ ἄνθρωποι οὗτοι φέρονται τοσοῦτον προσηνῶς καὶ εὐμενῶς πρὸς ἡμᾶς, ὥστε θεωρῶ αὐτοὺς ὡς τὸν κάλλιστον τῆς γῆς λαόν· ἀγαπῶσι τὸν πλησίον ὡς σφᾶς αὐτούς· πάντοτε ἀγαθοὶ καὶ χαριέντες περὶ τοὺς τρόπους ἔχουσιν ἀπαύστως τὰ χεῖλη μειδιῶντα. Ἡ θεραπεία τοῦ βασιλέως ἐκτελεῖται μετὰ μεγίστης ἐπισημότητος· αὐτὸς δὲ εἶναι εὐμενέστατος τοὺς τρόπους. Πρὸ πάντων παρετήρησα παρὰ τῷ ἀξιαγαστῷ τούτῳ λαῶ μνήμην θαυμασίαν, μεγίστην περιέργειαν πρὸς πάντα, καὶ νοῦν ὀδηγοῦντα αὐτὸν πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν αἰτίων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων. Φαίνεται δ' εὐμαθὲς πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς γνώσεις καὶ διδαχθεὶς θέλει ταχέως εὐδοκιμήσει. »

Ὁ κασίκος ἐν τούτοις παρατηρήσας εὐθὺς τὴν πρὸς τὸν χρυσὸν μεγίστην τῶν Ἰσπανῶν κλίσιν καὶ θέλων νὰ παρηγορήσῃ καὶ ἀνακουφίσῃ αὐτοὺς ἐν τῇ δυστυχίᾳ, ἐδώρησατο αὐτοῖς ἀριθμὸν τινα χρυσῶν πλακῶν· καὶ ὑπέσχετο ὅτι θέλει διατάξει νὰ φέρωσι μείζον ποσὸν ἐκ μέρους τινος ὅπερ ἐκάλει Κιβαῶ. Τὸν δὲ βασιλέα μιμηθέντες πολλοὶ τῶν Ἰνδῶν ἔσπευσαν φέροντες καὶ αὐτοὶ τοῖς Εὐρωπαίοις πλάκας, ἃς ἔχαιρον ἀνταλάσσοντες πρὸς εὐρωπαϊκὰ ἀθύρματα· εἰς δὲ τούτων κρατῶν διὰ τῆς ἐτέρας τῶν χειρῶν μέγα τεμάχιον χρυσοῦ ἔτεινε τὴν ἄλλην πρὸς Ἰσπανὸν προσφέροντα αὐτῷ κῶδωνα, καὶ ῥίψας εὐθὺς τὸν χρυσὸν ἔφυγεν, ὡς ἂν ἔπραττε κλοπὴν· ἦν δὲ πεπεισμένος ὅτι ἠπάτησε τὸν λευκόν.

Καὶ οἱ μὲν Ἰσπανοὶ ὑπερήδοντο διατρίβοντες ἐν τῇ τερπνῇ ταύτῃ χώρᾳ ὅπου οὐδενὸς ἔσπευον· ἀλλ' ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἐτήκετο ὑπὸ φροντίδων· εἶχε μὲν ἀπολέσει τὴν καλλίστην τῶν νηῶν· εἶχε δὲ προδοθῆ ὑπὸ τοῦ ἐπιβούλου Πίνζονος· ἢ δ' ὑπομένουσα αὐτῷ ναῦς ἦτο μικρὰ καὶ ἀδόκιμος· ἄλλως τε ἦτο ἀφροσύνη ἐὰν ἐπεχειρεῖ ἐπὶ τεταλαιπωρημένης νηὸς τὸν πρὸς τὴν Ἰσπανίαν πλοῦν, μακρόν, ἕως δὲ καὶ ὀλέθριον. Ὅθεν ἡ ἀπορία τοῦ Κολόμβου ἦτο μεγάλη καὶ ἡ ἀμηχανία πολύπλοκος.

Ὁ ναύαρχος ἐσκέφατο ἐπὶ πολὺ περὶ τῆς δυσχεροῦς αὐτοῦ στάσεως· τέλος δ' ἀπεφάσισε νὰ καταλίπῃ μὲν ἐν τῇ νήσῳ μέρος τῶν σὺν αὐτῷ πρὸς σχη-

ματισμὸν ἀποικίας, αὐτὸς δὲ νὰ ἐκπλεύσῃ μετὰ τῶν λοιπῶν εἰς Ἰσπανίαν ὅπως δώσῃ λόγον τῷ Φερδινάνδῳ καὶ τῇ Ἰσαβέλλῃ περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἀνακαλύψεων αὐτοῦ. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐνεκρίθη ὑπὸ πάντων τῶν Ἰσπανῶν καὶ εὐρέθησαν ἱκανοὶ ἄνδρες εὐδιάθετοι ἵνα μείνωσιν ἐν τῇ νήσῳ. Ὁ δὲ Γουακαναχαρίος ὅστις ἠδύνατο νὰ τρέφῃ ἀπιστίαν καὶ ὑποψίας κατὰ τῶν ξένων, οἵτινες ἔμελλον νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐν τῷ βασιλείῳ αὐτοῦ, ἐφάνη χαίρων ὅτε ἔμαθεν ὅτι θεῖα ὄντα κατεδέχοντο νὰ μείνωσι παρ' αὐτῷ ὅπως προστατεύωσιν αὐτὸν τε καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐναντίον τῶν ἐπιφόβων αὐτοῖς ἐχθρῶν οὓς ἀπεκάλου Καραιῖθας.

Ἦσαν δ' οὗτοι λαὸς θηριώδης καὶ σκληρὸς κατοικῶν πολλὰς νήσους πρὸς τὸ νοτιανατολικὸν κειμένας καὶ συχνὰς ποιούμενος τὰς εἰς τὴν Αἴτην ἐπιδρομάς. Ὑπὲρ τὸ δέον ἀσθενεῖς ὥστε ν' ἀντιστῶσιν εἰς ἐχθρὸν ἰσχυρότερον, οἱ ὑπῆκοοι τοῦ Γουακαναχαρίου ἐζήτησαν καταφύγιον ἐπὶ τῶν ὀρέων. Ὡστε ἡ πρότασις τῆς τῶν Ἰσπανῶν προστασίας ἐνεποίει μέγα θάρρος τοῖς νησιώταις. Ὁ δὲ Κολόμβος ἐπιθυμῶν νὰ δείξῃ τῷ κασίκῳ καὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ τὴν στρατιωτικὴν τῶν Εὐρωπαϊῶν τέχνην, προσέταξε τοῖς στρατιώταις νὰ ἐκτελέσωσιν ἐξελιγμοὺς ἐνώπιον τῶν Ἰνδῶν. Αἱ δὲ ἀσκήσεις αὗται ἐνέπνευσαν θαυμασμὸν τοῖς ἐκπληχθεῖσιν ἀγρίοις· ἀλλ' ὅτε ὁ ναύαρχος προσέταξε νὰ καννονοβολήσωσιν, ὁ κρότος τῶν πυροβόλων τοσοῦτον φόβον, ἐνεποίησεν αὐτοῖς ὥστε πάντες ἔπεσαν πρηνεῖς κατὰ γῆς καὶ ἔθεσαν τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὅπως ἀποτρέψωσι τὸν κεραυνὸν ὃν ἐνόμιζον ἐγγίσαντα ἢ ἀπειλοῦντα αὐτούς. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ κασίκος πταηθεὶς δὲν ἐτόλμα ν' ἀνορθωθῆ· ἀλλ' ὁ Κολόμβος προσεπάθησεν ὅπως ἐθαρρύνῃ αὐτὸν καὶ ὑπέσχετο νὴ μὴ χρῆται τῷ κεραυνῷ τούτῳ εἰμὴ μόνον κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ τῶν Καραιῖθῶν. Θέλων δὲ νὰ καταδείξῃ κάλλιον τοῖς Ἰνδοῖς τὰ τρομερὰ ἀποτελέσματα καὶ τὴν ἀκατανίκητον ἰσχύν τῶν θανατηβόλων τούτων σωλήνων τῶν πῦρ καὶ θάνατον ἐξερευγομένων, γερμίσας κανόνιον διὰ σφαῖρας ἐσκόπευσε τὴν τρόπιδά τοῦ ἐξοκείλαντος πλοίου· ἡ δὲ σφαῖρα, διατρύπησασα αὐτὴν καὶ διεληθούσα ἐκ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς, ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀνεκδιήγητον εἶναι τὸ θάμβος τοῦ κασίκου πρὸς τοιοῦτο τεκμήριον δυνάμεως· ἔμεινεν ἐμβρόντητος πρὸς τὸ θέαμα, ἐμπληκτος πρὸς τὸν κρότον καὶ ὅτε ἐπανῆλθεν οἴκῳ δὲν ἀμφέβαλλε πλέον περὶ τῆς θείας φύσεως τῶν κυρίων τοῦ οὐρανοῦ κεραυνοῦ.

Ἐν τούτοις οἱ Ἰσπανοὶ ἐπελήφθησαν εὐθὺς τῆς καταβολῆς τῶν θεμελίων τοῦ φρουρίου, βοηθούτων μετὰ πλείστου ζήλου τῶν Ἰνδῶν μὴ ὑποπτευόντων, τῶν δυστυχῶν, ὅτι ἐχάλκευον αὐτοὶ τὰ αὐτῶν δεσμά.

Ὅσακις δὲ ὁ Κολόμβος κατέπλεεν εἰς τὴν γῆν ὁ κασίκος ἐδεξιοῦτο αὐτὸν μὲν ἐνδείξειον μεγίστου σεβασμοῦ· ἐπολλαπλασίαζε καὶ ἐποίκιλλε τὰς πρὸς τὸν ναύαρχον τιμὰς· οὗτος δὲ πάλιν ἀντήμειβε τὸν Γουακαναχάριον πολλὰ δωρούμενος αὐτῷ δῶρα.

Ἡμέραν τινα ὁ κασίκος, φορῶν στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὠδήγησε τὸν Κολόμβον εἰς οἰκίαν μετὰ πλείστης καθαριότητος εὐτρεπισμένην· ἐκεῖ δὲ ἀποσπᾶσας τὸ στέμμα ἔθεσεν εὐσεβάστως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ναύαρχου, ὅστις, ἥσθεις ἐπὶ τῇ φιλικῇ ταύτῃ ἐνδείξει, περιεσπᾶσατο εὐθὺς μαργαρίτινόν τι περιδέραιον ὅπερ ἐφόρει συνήθως καὶ περιῆψεν εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ κασίκου. Ἀποδυθεὶς δὲ καὶ τὴν λαμπρὰν στολὴν ἣν ἐφόρει τὴν ἡμέραν ἐκείνην, προσέφερε τῷ Γουακαναχαρίῳ καὶ ἐβόηθησεν αὐτὸν ὅπως ἐνδύθῃ. Ἐπειτα περιέβαλε τὸν δάκτυλον αὐτοῦ δι' ἀργυροῦ δακτυλίου καὶ ὑπέδησεν αὐτὸν ἐρυθρὰ ὑποδήματα. Ἡ ἀμοιβαία αὕτη προσήνεια καὶ οἱ χαρίεντες καὶ εὐγενεῖς τρόποι ἐπεσφράγισαν τὴν εὐλικρίνειαν τῆς συμμαχίας ἧς οἱ δύο ἀρχηγοὶ εἶχον διατάξει τὰ ἄρθρα.

Ὀλιγώτεραι δὲ τῶν δέκα ἡμερῶν ἤρκεσαν πρὸς περαιοῖσιν τοῦ κτιζομένου φρουρίου· ἐτοίμου δὲ γενομένου τούτου ὥστε νὰ δεχθῇ φυλακὴν, ὁ Κολόμβος ἐκλέξας τριάκοντα καὶ ὀκτῶ ἀνδρας ἐκ τῶν ἐπιθυμούντων νὰ μείνωσιν ἐν τῇ νήσῳ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἀρχηγὸν Διέγον τὸν Ἀράδαν. Προσέταξε δ' αὐτοῖς καὶ ἀπήτησε νὰ ὑποτρεθῶσιν ἐνόρκως ὑπακοὴν πρὸς τὸν διορισθέντα ἀρχηγὸν καὶ ὅτι ἤθελον διὰ παντὸς τρόπου διατηρῆσαι τὰς πρὸς τὸν Γουακαναχάριον φιλικὰς σχέσεις καὶ δικαιοῦσαι τὴν περὶ τῶν Ἰσπανῶν μεγάλην δόξαν αὐτοῦ. Συνεβούλευσε δὲ πρὸς τούτοις αὐτοῖς νὰ μελετήσωσι τὴν ἰνδικὴν γλῶσσαν καὶ ἀπεκάλεσε τὸν τόπον Ναυιδάδην.

Σοφώτατα δ' ἐπιμεληθεὶς καὶ ἐμφρόνως διατάξας τὰ τῆς νέας ἀποικίης ἐπέβη πάλιν εἰς τὴν ναῦν καὶ ἀπέπλευσε τῇ 4 Ἰανουαρίου 1493. Οἱ ἰθαγενεῖς καὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ μένοντες Ἰσπανοὶ κατεσφύδωσαν τὸν ναύαρχον ἀνευφημοῦντες καὶ εὐχόμενοι προσεχῆ ἐπάνοδον· διότι πλέων εἰς ἄγνωστον ἔτι θάλασσαν ἐπὶ νηὸς τεταλαιπωρημένης καὶ ἀνικάνου ν' ἀντιστῆ εἰς τοσοῦτῳ μακρὸν διάπλουν, οὐ μόνον ἔπραττεν ἔργον τολμηρὸν ἀλλὰ καὶ ἐρρίψοκινδύνει.

Ὁ ναύαρχος ἠγνόει παντελῶς τὴν τύχην τοῦ προδότου Πίνζονος καὶ τῆς νηὸς αὐτοῦ. Δυοῖν θάτερον ὁ πλοίαρχος τῆς Πίντας ἢ ἀπώλετο μετὰ τοῦ πλοίου, ἢ ἐπλευσεν ἤδη πρὸς τὴν Εὐρώπην ὅπως δοξασθῆ ἀναγγέλλων πρῶτος τῇ Ἰσπανικῇ αὐλῇ τὰς μεγάλας ἀνακαλύψεις τὰς κλειστάσας τὴν ἰσπανικὴν σημαίαν, ἴσως δὲ καὶ ὅπως, διαβαλὼν τὸν ναύαρχον παρὰ τῷ Φερδινάνδῳ καὶ τῇ Ἰσαβέλλῃ, ἀρπάσῃ τῷ Κολόμβῳ τὴν ὀφειλομένην τοῖς ἐνδόξοις αὐτοῦ ἔργοις ἀμοιβήν.

Αἱ ὑποψίαι καὶ οἱ φόβοι οὗτοι ἔπεισαν τὸν ναύαρχον νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ, ἥτις, γενομένη ταχύτερα, ἐπέτρεπεν αὐτῷ νὰ ψεύσῃ τῶν δολίων σκοπῶν τὸν ἐπίβουλον τῆς Πίντας πλοίαρχον.

Ἄλλὰ πρὸς τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἄρῃ μὲν πᾶν εἶδος ἀμφιβολίας περὶ τοῦ ἀληθοῦς τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεχθησομένων, νὰ ἀφέλῃ δὲ τῇ ὑπόπτῳ αὐλῇ πᾶσαν πρόφασιν πρὸς ἄρνησιν τῶν ἐπηγγελμένων ἀμοιβῶν. Ὁ Κολόμβος ἐγνώριζε τοὺς κόλακας καὶ τοὺς φθονερούς καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν παρὰ τοῖς βασιλεῦσιν. Ὅθεν ἐνέθεσεν ἐν τῷ πλοίῳ δείγματα παντὸς ὅ,τι εὐρεν ἄξιον λόγου ἐν ταῖς ἀνακαλυφθείσαις χώραις, κυρίως δὲ τοῦ χρυσοῦ, ὡς τοῦ πολυτιμοτάτου καὶ σημαντικωτάτου τῶν εὐρεθέντων. Ἐνεβίβασε πρὸς τούτοις εἰς τὴν αὐτοῦ ναῦν ἰθαγενεῖς τινὰς ἐξ ἐκάστης τῶν νήσων ἃς ἐπεσεκέφατο, πολλὰ εἶδη πτηνῶν ἀγνώστων ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἄλλα περιέργα πράγματα, ἐκλέξας αὐτὰ μετὰ τῶν προϊόντων τῆς γῆς καὶ τῶν ἔργων τῶν ἰθαγενῶν τῶν διαφόρων τούτων τόπων.

Ἐτράπη δὲ πρὸς ἀνατολὰς καὶ παρέπλευσε τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰσπανιόλας ἢ Αἴτης ὅπως ἐξετάσῃ ἐν παρόδῳ τὰ ἔτι ἀνεπίσκεπτα μέρη τῆς νήσου. Τὴν δ' ἐπαύριον τοῦ ἀπόπλου, ἢ φυλακῆ ἔδειξε πρὸς τὸν πόρρω ὀρίζοντα πρᾶγμα ὁμοιάζον πλοίῳ, πόσον δ' ἐθαμβώθη ὁ Κολόμβος ὅτε κυβερνήσας εὐθὺς πρὸς ἐκείνην τὴν διεύθυνσιν καὶ πλησιάσας ἀνεγνώρισε τὴν Πίνταν ἐπιβαινομένην ὑπὸ τοῦ Πίνζονος ὃν πρὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως μηνὸς περιεζήτει· αὐτὸς τε ὁ Κολόμβος καὶ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἐξέστησαν ὑπὸ χαρᾶς ἐπὶ τῇ ἀνελπιδστῶ ταύτῃ συναντήσῃ, καὶ ὁ Πίνζων ἀνελθὼν εἰς τὴν ναυαρχίδα προσεπάθησε νὰ δικαιολογηθῇ.

Καὶ ἡ μὲν ἀπολογία ἦν δύσκολος· ἠτιάσατο τὸν κακὸν καιρὸν ὡς ἀποτρέψαντα τὸ πλοῖον τῆς ὁδοῦ καὶ τοι αὐτοῦ καταβαλόντος πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως μὴ ἀποκάμψῃ ἢ ναῦς καὶ ἀποκρύψῃ τὴν ναυαρχίδα. Ὁ δὲ Κολόμβος καὶ τοι μὴ ἀπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ δικαιολογήματος τούτου, ἐθεώρησεν ὅμως μεγίστην ἀφροσύνην τὸ νὰ δευχθῆ αὐστηρὸς ἐν ἐπισφαλεῖ περιστάσει· ἄλλως τε ἐκ φύσεως διέκειτο πάντοτε γενναίως καὶ ἐπιεικῶς· ἔπειτα, δὲν ἐλησμονεῖ τὴν μεγάλην συνδρομὴν ἣν παρέσχεν αὐτῷ ὁ Πίνζων. Ἐφάνη πιστεύσας εἰς τὰς εὐπρεπεῖς προφάσεις τοῦ πλοίαρχου τῆς Πίντας καὶ ἀνενώσατο τὴν διαλυθεῖσιν φιλιαν, εὐτυχῆ λογιζόμενος αὐτὸν ὅτι ἀπέφυγε τὴν λυπηρὰν ἀνάγκην νὰ ἐμπιστεύσῃ εἰς μόλις πλώϊμον τριήρη τὴν τῶν ἀνακαλύψεων ἀγγελίαν.

Αἰτία δὲ τῆς μακροχρονίου ἀπομακρύνσεως τοῦ Πίνζονος ὑπῆρξεν ἡ ἀπληστία· ἤλπιζε προσορμισθεὶς εἰς τὰ ἄλλα παράλια τῆς Ἰσπανιόλας καὶ διερευνησας τὰς χώρας ὅπου ὁ Κολόμβος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν

δὲν εἶχον εἰσδύσει νὰ πορισθῆ πολὺν χρυσόν· καὶ ἐπέτυχε μὲν σχεδόν, ἀλλ' οὐδὲν νέον ἀνεκάλυψε.

Ἐν τούτοις ὁ Κολόμβος βοηθεῖται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κατὰ τὸν εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἀνάπλου· ζεφυρίνη δ' αὖρα ὠθεῖ τὰ πλοῖα πρὸς τὰ πρόσω· τὸ πᾶν ἀναγγέλλει ὅτι οἱ Ἰσπανοὶ θέλουσιν ἐπανίδει μετ' ὀλίγον τὴν πάτριον γῆν καὶ τὰ πληρώματα τρεφόμενα ἤδη ὑπὸ χρυσῶν ὄνειρων δόξης, φαντάζονται ὅτι ἀκούουσιν φωνὰς θαυμασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως ἀποδεχομένας τὴν διήγησιν τῆς θαυμασίας ἀνακαλύψεως τοῦ νέου κόσμου.

Ἀλλὰ φοβεροὶ πρόδρομοὶ δεινῆς θυέλλης καταστρέφουσι τὰς ἐλπίδας τῶν Ἰσπανῶν πρὸς δυσμὰς συμπήγνυνται καὶ συμφοροῦνται σκοτόεντα νέφη. Ἐκατὸν εἰσέτι λεῦγα χωρίζουσι τὸν Κολόμβον ἀπὸ τῶν Ἀσορῶν ὅπου εὐρίσκεται καταφύγιον, καὶ ἡ καταιγὶς πλησιάζει· ἡ μελανία συμπυκνοῦται καὶ βαθὺ σκότος διαδέχεται τὴν λάμψιν τῆς ἡμέρας. Οἱ δὲ τοῦ πληρώματος κατεχόμενοι ὑπὸ σκληρᾶς ἀνησυχίας προσδοκῶσι τὴν λύσιν τῆς τρομερᾶς ταύτης κρίσεως· πάντων τὰ βλέμματα ἀφορῶσιν ἀτενῆ εἰς τὸν Κολόμβον· αὐτὸς δὲ γαλήνιος πάντοτε καὶ ἀτρόμητος δίδει τὰ κελεύσματα μετ' ἀθορύβου ἀταραξίας.

Ὁ πόντος κυμαινόμενος ἐξοιδαίνεται καὶ τὰ πλοῖα μάτην ἀγωνίζονται κατὰ τοῦ κλύδωνος· ὁ ἀνεμὸς σχίζει τὰ ἰστία καὶ διαρρήσει τὰ σχοινία, καὶ οἱ ἰστοὶ κλονούμενοι τρίβουσι. Ἡ δὲ βροντὴ ῥήγνυται διὰ τῶν πενθίμως φλεγουσῶν τὰ σκότη ἀστραπῶν καὶ ὑστὸς φέρεται χειμάρρου δίκην κατὰ τῶν πλοίων. Τέλος ὁ ἀναγγεληθεὶς χειμὼν ὑπὸ τῶν προδρόμων τοῦ ναυαγίου σημείων ἐκρήγνυται καὶ ὁ δοῦπος τοῦ κεραυνοῦ συγχέεται τῷ βρυχηθῶ τῶν κυμάτων, ἀμφοτέρα δὲ τὰ πλοῖα διαρρίπτονται ἀλίπλαγκτα, ὅτε μὲν ἀπειλοῦντα τὸν οὐρανόν, ὅτε δὲ εἰς χαῖνον βάραθρον βυθίζόμενα.

Πάντες δ' ἐρρίγησαν ὑπὸ φόβου· πάντες οἱ τοῦ πληρώματος, καταπλαγεῖς καὶ ἐμβρόντητοι, ἐξηγοῦσι πολυτρόπως τὴν ὑπὸ τοῦ ἀφεύκτου κινδύνου ἐμβαλλομένην αὐτοῖς πτόησιν. Καὶ οἱ μὲν γονυπετοῦσι τείνοντες πρὸς τὸν οὐρανὸν ἰκέτιδας χειρᾶς καὶ δεόμενοι τοῦ Θεοῦ ὅπως διαφυλάξῃ αὐτούς· οἱ δὲ, ὠχροὶ καὶ ἀκίνητοι, σιγῶσι κατηφῶς, φαινόμενοι ἤδη κεραυνόπληκτοι. Ἄλλοι πάλιν ὀμνύουσι νὰ πορευθῶσιν ὡς προσκυνηταὶ εἰς τὴν πλησιεστέραν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας, ἐν τῇ πρώτῃ χριστιανικῇ γῇ ὅπου ὁ Θεὸς θέλει ἐπιτρέψῃ νὰ προσορμισθῶσιν.

Μάτην ὁ Κολόμβος μηχανᾶται πᾶσαν μηχανήν, ὡς ἔμψρων καὶ ἔμπειρος ναύτης, μάτην ἀγωνίζεται ὅπως ἀναζωπυρήσῃ τὸ θάρρος τῶν πληρωμάτων καὶ ἐξεγείρῃ αὐτῶν τὴν προθυμίαν· μένουσιν ἀκίνητοι ἐν ᾧ ἡ τρικυμία ἐντείνει τὴν λύσσαν πρὸς τὴν ἀδυνατοῦσι

ν' ἀντιπαλαίωσι πᾶσαι αἱ ἀνθρώπινοι δυνάμεις. Τέλος ὁ Κολόμβος ἐννοεῖ ὅτι ἀνωφελῶς ἀγωνίζεται καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ· δὲν θρηνεῖ δὲ μάτην, δὲν εὐχεται εἰς τὸν Θεὸν ὡς οἱ μικροψυχοὶ. Περὶ ἓνα μόνον λογισμὸν στρέφεται, πῶς νὰ διαφυλάξῃ τὴν πατρίδι καὶ πάσῃ τῇ ὑψηλίῳ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνακαλύψεων αὐτοῦ· ἐπιθυμεῖ νὰ μὴ ἐξαλειφθῶσι τὰ ἔγνη τῆς ὁδοῦ τὴν ἐχάραξε πρὸς τὸν νέον κόσμον.

Λαμβάνει λοιπὸν περγαμηνὴν καὶ, γράψας ἐν τάχει τὰς κυριωτάτας εἰδήσεις περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθέντων τόπων, περιτυλίσσει αὐτὴν διὰ πανίου ἐν ἐλαίῳ βεβρεγμένου καὶ, περικαλύψας διὰ κηρωτῆς ὀθόνης, ἐγκλείει τὸ δέμα ἐντὸς κάδου ἐπιμελῶς πεφραγμένου καὶ ῥίπτει εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐπίστευε, καὶ εἰκότως, ὅτι τὰ κύματα ἤθελον ἐκρίψει τὸν πίθον ἐπὶ τινος ἀκτῆς ὅπου εὐρεθεὶς ἤθελον ἀποκαλύψει ἄλλοις τὸ αὐτῷ ἐμπειστευμένον πολύτιμον μυστήριον.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ τῷ ναυάρχῳ· ἐξαρτᾶ ἀπὸ τῆς πρύμνης τῆς ἰδίας νηὸς ἕτερον κάδον τὰς αὐτὰς περιέχοντα εἰδήσεις καὶ ὅστις ἔμελλε νὰ μείνῃ προσηρητημένος ἕως οὔ χρόνου καὶ τόπου τὸ πλοῖον ἐναυάγει. Πληρώσας δὲ τὸ διπλοῦν τοῦτο ἔργον ἀναμένει ἥσυχος καὶ καρτερῶν τὴν θείαν βούλησιν· ἀποθνήσκει ἀνευ λύπης καὶ ἐλέγχου συνειδότος διότι πιστεύει ὅτι ὁ καρπὸς τῶν ἔργων αὐτοῦ δὲν θέλει ἀφανισθῆ εἰς τὸ μέλλον.

Ἐν τούτοις τὰ πλοῖα εὐρίσκονται εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, τὰ δὲ πληρώματα εἰς τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἐκτεθειμένα, δὲν βλέπουσιν εἰμὴ θάνατον ἐπιχευόμενον. Ἡ δὲ νύξ οὐδὲ πρὸς στιγμὴν ἐπράυνε τὴν βίαν τῆς ἀνεμοζάλης· ζοφερά δ' ἀπελπισία ἐπικρατεῖ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλοίων. Ἀλλὰ τέλος ἡ ἀτελεύτητος αὕτη καὶ δεινὴ νύξ παρέρχεται, καὶ αἱ πρῶται τοῦ ἡλίου ἀκτίνες φωτίζουσιν εἰς τὰ πόρθω σχῆμα γῆς ἐκ τοῦ ἀφροῦ τῶν κυμάτων ἀναδυομένης, καὶ λούουσι τὴν ἀπόγνωσιν πάντων. Ἀλλὰ τίς ἄρα αὕτη ἡ γῆ ἢ καταθέλγουσα τὴν ὄψιν τῶν πλεόντων; καὶ αὐτὸς ὁ ναυάρχος ἀγνοεῖ· παρατηρεῖ, ἀμφιβάλλει· τέλος πλησιάζουσι τῇ ἀκτῇ καὶ δύνανται νὰ διακρίνωσιν αὐτήν· ὁ δὲ Κολόμβος ἀναγνωρίζει μίαν τῶν Ἀσορῶν.

Ἀλλὰ τὰ πλοῖα ἀπέχουσιν εἰσέτι οὐκ ὀλίγον τῆς νήσου· ἡ δὲ δύναμις τοῦ ἀνέμου ἰκανῶς πάντοτε βιαίου παρέχει ἐπικίνδυνον τὴν γειτνίασιν τῆς ἀκτῆς καὶ ὅσῃν ἀνυπομονησίαν καὶ ἂν εἶχον ὅπως ἀποθῶσιν εἰς τὴν ξηρὰν, ἠναγκάσθησαν νὰ λοξοδρομήσωσιν ἔτι τέσσαρας ἡμέρας, οὐκ ἀκινδύνους τοῖς κατακόποις πληρώμασι. Ἡ δὲ Πίρτα ἐγένετο πάλιν ἀφανὴς καὶ ἠγνόουν πότερον, εἴτε ναυαγήσει, ἢ ὁ πλοίαρχος αὐτῆς διέφυγε πάλιν νύκτωρ τὴν ἄγρυπνον προσοχὴν τοῦ

ναυάρχου ὅπως προφθὰς εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἀναγεῖλη πρῶτος τὰς ἀνακαλύψεις. Τέλος ἡ λαίλαψ ἐκόπησε καὶ ὁ Κολόμβος εἰσπλεύσας τὸν ὄρμον ἠγκυροβόλησεν.

Οἱ Πορτουγάλλοι ἔσπευσαν ὅπως φέρωσι τοῖς Ἰσπανοῖς τὰ ἐπισίτια ὧν εἶχον μεγάλην ἀνάγκην, καὶ ἐρωτήσαντες ἔμαθον παρ' αὐτῶν ἐν ταύτῳ πόθεν ἤρχοντο καὶ ποῦ κατεύθυνον τὸν πλοῦν. Οἱ δ' Ἰσπανοὶ μαθόντες ὅτι ὑπῆρχε πλησίον τοῦ παραλίου ἐκκλησιδίων ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας ἐζήτησαν παρὰ τοῦ ναυάρχου τὴν ἄδειαν νὰ ἐκτελέσωσι τὴν εὐχὴν αὐτῶν κατὰ τὴν τρικυμίαν.

Ὁ δὲ Κολόμβος ἐπέτρεψε μὲν τοῦτο, ἀλλ' εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ πληρώματος, προστάσων αὐτῷ νὰ ἐπανεέλθῃ ταχέως ἐπὶ τοῦ πλοίου ὅπως καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ δυνηθῇ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ θρησκευτικὸν αὐτοῦ καθήκον. Οἱ ναῦται λοιπὸν ἀπέβησαν γυμνοὶ τοὺς πόδας καὶ ὑπενδύτην (chemise) μόνον φέροντες κατὰ τὰ τεταγμένα, καὶ προὔκωρσαν πρὸς τὸν τόπον ὅπου κατὰ τοὺς λόγους τῶν Πορτουγάλλων, ἔκειτο τὸ ἐκκλησιδίων τῆς Παναγίας.

Ἐν ᾧ δὲ πάντες ἐνόμιζον ὅτι μετ' ὀλίγον ἤθελον ἐπιστρέψαι, ὦραι ὀλόκληροὶ παρήρχοντο καὶ ἐκεῖνοι δὲν ἐφαίνοντο· ἐν τούτοις ἡ νύξ προσήγγιζεν ὁ δὲ ναύαρχος ὑποπτεύσας εἰκότως δόλον τινα τῶν Πορτουγάλλων, ἀνέμεινε τὴν ἡμέραν ὅπως μάθῃ τὸ αἴτιον τῆς μακροχρονίου ἀπουσίας τῶν ὑπ' αὐτόν. Ἐκαστος δ' ἐνόησε εὐκόλως εἰς ὅποσον θάμβους καὶ ἀγανακτήσεως ἐγένετο, μαθὼν ὅτι ἡ πορτουγαλλικὴ φρουρὰ δι' αἰσχρὰς ἐνέδρας εἶχεν αἰχμαλωτίσει τοὺς γυμνοὺς καὶ ἀόπλους τούτους ἄνδρας!

Ὁ ναύαρχος ἔξω ἑαυτοῦ γενόμενος ὑπ' ὀργῆς κατὰ τῶν ἐνόχων τοικύτης ἐπιβουλῆς, ἐπέστειλε τῷ διοικητῇ ἀνωρελεῖς δικαμορτυρήσεις. Τότε ὤμοσε νὰ τιμωρῆσῃ αὐτὸς τοὺς αἰτίους, καὶ νὰ μὴ ἐκπλεύσῃ πρὶν ἢ δώσῃ τὴν νῆσον καὶ ζωγράφῃ ἕκαστὸν Πορτουγάλλον. Ὁ δὲ διοικητὴς, περιφοβὸς γενόμενος ὑπὸ τῆς περιτρομερῆς ἀντεκδικήσεως ἀπειλῆς, ἐπέμψε πρὸς αὐτὸν πρεσβεῖαν ὅπως μάθῃ ἐν αὐτὸς καὶ τὰ πλοῖα αὐτοῦ ὑπηρετοῦν τῷ ὄντι τῇ Ἰσπανίᾳ. Τοῦ δὲ Κολόμβου ἀπαντήσαντος καταφατικῶς, καὶ ἐπιβεβαιώσαντος τὴν δῆλωσιν αὐτοῦ διὰ τῆς ἐπιδείξεως τῶν ναυτιλιακῶν ἐγγράφων τῶν δοθέντων ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλης, οἱ ἰσπανοὶ αἰχμαλωτοὶ ἀφέθησαν ἐλεύθεροι. Ἀναμφιβόλως ὁ διοικητὴς διενόηθη νὰ κρατήσῃ καὶ τὸν Κολόμβον καὶ κηθεῖρξῃ παρανόμως μετὰ πάντων τῶν περὶ αὐτόν, ὥστε ὁ βασιλεὺς τῆς Πορτουγαλλίας νὰ δυνηθῇ νὰ κατάσῃ τὰς νεωστὶ ἀνακαλυφθείσας χώρας· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐπιβουλὴ ἀπέτυχεν ἕνεκα τῆς φρονήσεως τοῦ Κολόμβου μείναντος ἐν τῷ πλοίῳ, ὁ διοικητὴς ἔκρινε φρονιμώτερον ν'

ἀφήσῃ τοὺς Ἰσπανοὺς, καὶ νὰ προφασισθῇ ὅτι ἠγνοεῖ εἰς ποῖον ἔθνος ἀνήκον.

Ὁ δὲ Κολόμβος σπεύδων νὰ καταλίπῃ τὴν ἄξενον ταύτην γῆν ἀνήχθη πάλιν· ἐνόμιζε δὲ ὅτι ἔφθασε πλέον εἰς τὸ τέρμα τῶν κόπων καὶ τῶν δυστυχιῶν, ὅτε νέα καὶ σκληρὰ δοκιμασία κατέστησε πάλιν ἀββαίαν τὴν εἰς Ἰσπανίαν ἐπάνοδον αὐτοῦ.

Τρικυμία ἐπίσης σχεδὸν σφοδρὰ πρὸς τὸν παρά τὰς Ἀσόρας καταλαβόντα αὐτοὺς χειμῶνα, ἀπεμάκρυνε τὸ πλοῖον τῶν ἰσπανικῶν ἀκτῶν, κατεξέσχισε τὰ ἰστία καὶ παρ' ὀλίγον κατεπόντισεν αὐτό. Ἡ ζάλη κατεμάστιζεν αὐτοὺς ἀπὸ τεσσαράκοντα ὀκτῶ ἡδὴ ὠρῶν, ὥστε περιῆλθον εἰς μέγιστον κίνδυνον· περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον ὁ κυβερνήτης ἀνήγγειλε τὴν γεινίασιν σκοπέλου καθ' ἧς τὸ πλοῖον παρεσύρετο ὑπὸ τῶν κυμάτων, καὶ μετ' ὀλίγον ἐρρήγνυτο βεβαίως ἐὰν ἠκολούθει ἐπὶ τινὰς ἔτι καιροῦ στιγμὰς τὴν κινδυνώδη ταύτην διεύθυνσιν.

Ἄλλ' ὁ Κολόμβος φαίνεται ἔχων τὴν αὐτὴν ἀείποτε ταχύνοιαν, καὶ ἐπιστρέψας τὸ πλοῖον ἔσωσεν αὐτό τε καὶ τοὺς ἐπιβαίνοντας. Μετ' ὀλίγον δ' ὁ ναύαρχος κατενόησεν ἑαυτὸν παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Πορτουγαλλίας, ἐν μικρᾷ ἀποστάσει ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ Τάγου, καὶ ἔρριψε τὴν ἄγκυραν.

Ἡμέρας δὲ γενομένης ἐφρόντισεν εὐθύς ὅπως ἀποστείλῃ δύο ταχυδρόμους, τὸν μὲν ἕνα εἰς Μαδρίτην ἵνα ἀγγεῖλῃ τὴν αἰσίαν αὐτοῦ ἐπάνοδον τῷ βασιλεῖ τῆς Ἰσπανίας, τὸν δ' ἕτερον εἰς Λισσαβῶνα, ὅπως ἐξαιτήσῃ παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Πορτουγαλλίας τὴν ἄδειαν ν' ἀνέλθῃ μέχρι τῆς πρωτευούσης καὶ ἐπισκευάσῃ ἐκεῖ τὸ πλοῖον. Τοῦ δὲ πορτουγάλου μονάρχου συγκατατεθέντος προθύμως τῇ αἰτήσει τοῦ Κολόμβου, οὗτος ἠρμένισεν ἐπὶ Λισσαβῶνα.

Μόλις δ' ἐγένετο γνωστὴ ἐν Λισσαβῶνι ἡ ἀφίξις πλοίου κατὰ πολλοὺς λόγους ἀξιοπεριέργου, καὶ πᾶσα ἡ πόλις συνέρρευσε εἰς τὸν λιμένα· ἀναρίθμητος ὄχλος κατέκλυσε τὸ παραθαλάσσιον· πολυπληθεῖς δὲ λέμβοι ἔπλεον ὑπὸ φιλοθεκμόνων καταπεφορτωμένοι, περιπλεγῶς ἐπιθυμούντων νὰ θεωρήσωσι τὴν ὄψιν τοῦ ἐξαίρετου ἀνδρός, τοῦ εἰς αἴσιον πέρας ἀγαγόντος ἐπιχειρήματα δυσκολώτατον. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐδόξαζον τὸν θεὸν τὸν εὐλογήσαντα τὴν ἀποδημίαν· οἱ δὲ ἔκλαιον τὴν ἀτυχίαν τῆς πατρίδος, παριδούσης τὴν εὐφυῖαν μεγάλου ἀνδρός καὶ ἀποτραπέισης ἀπὸ τῆς προσφερομένης ὑπ' αὐτοῦ δόξης.

Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Πορτουγαλλίας, καὶ τοὶ μετὰ νοῶν ὅτι ἀναπεισθεῖς ὑπὸ ἀνεπιτηδεῶν ἢ ἐπιβούλων συμβούλων ἀπέρριψε τὰς προτάσεις τοῦ Κολόμβου, καὶ τοὶ περίλυπος ἐπὶ τῇ θαυμασίᾳ αὐξήσει τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ πλούτου τῶν Ἰσπανῶν, ἐδέξατο ὁμῶς τὸν ναύαρχον, ἐπιδεικνύμενος ὅποσον ἐτίμα αὐ-

τόν καὶ συνεχάρη ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ τοῦ ἡρωικοῦ αὐτοῦ πλοῦς· καὶ κατὰ προσταγὴν αὐτοῦ μέγιστα τιμὰ ἀπενεμήθησαν τῷ Κολόμβῳ· ἔδωκε δὲ ὅσων τροφίμων εἶχεν ἀνάγκην, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἰδιοχειρῶ ἐπιστολῇ εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Προσελθόντι δὲ τῷ ναυάρχῳ εἰς τὰ βασιλεῖα προὔπληνθησαν πᾶσα ἡ αὐλὴ κατὰ ῥητὴν θέλησιν τοῦ ἡγεμόνος. Κατὰ δὲ τὴν μετὰ τοῦ βασιλέως ὁμιλίαν, οὗτος ἀπήτησε παρὰ τοῦ Κολόμβου ὅπως μείνῃ καθήμενος καὶ μὴ ἀποκαλυφθῆ. Τοῦ δὲ ναυάρχου διηγηθέντος τὰς ἀνακαλύψεις, ὁ βασιλεὺς ἐξέφρατzen ἐν θέρμῳ καὶ θυμωσμῶν καὶ μεταμέλειαν. Ὁ δὲ Κολόμβος, καὶ τοὶ παρέχον ἐαυτὸν μετρίφρονα, ἔχαιρον ὁμῶς κρυφῶς βλέπων τοὺς ποταποὺς κόλακας τοὺς ἄλλοτε καθυβρίζοντας αὐτὸν ἄθλιον ἐνειροπλόκον, κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ὥραν ἐπτοημένους πρὸς τὴν λαμπρότητα τῆς ἐπιτυχίας τὴν ἀποκτηθεῖσαν δοξάν, καὶ μάτην ἀγωνιζομένους ὅπως κρύψωσι τὴν ἐντροπὴν καὶ τύχῳσι τῆς συγχωρήσεως τῶν ὕβρεων καὶ τῆς ὑπεροφίας διὰ τιμῶν ἃς ἐπαδαψίλευον τῷ ναυάρχῳ.

Ὁ βασιλεὺς παρεκίνησε τὸν Κολόμβον ὅπως ἐπανεέλθῃ πάλιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Πορταγαλλίας καὶ προέτεινε προτάσεις ἐπαγωγότατας· ἔκρινε μάλιστα τὸν ἄνδρα ἄξιον τῆς θυσίας τοῦ ἡμίσεως αὐτοῦ βασιλείου· ἀλλ' ὁ ναύαρχος ἐνέμεινε πιστὸς τῇ ἰσπανικῇ κυβερνήσει καὶ ἀπεχαιρέτισε τὸν μονάρχην ἐν ἄλλῃ, τῇ τελευταίᾳ, συνεντεύξει καθ' ἣν ἐκείνος ἐπειράθη πάλιν, ἀλλὰ μάτην νὰ κλονήσῃ τὴν πίστιν αὐτοῦ.

Οὗτος δὲ ἐμβὰς πάλιν εἰς τὸ κατὰ τὴν ἐν Αἰσθαβῶνι διατριβὴν ἐπισκευασθὲν πλοῖον, ἰστιοδρόμησε πρὸς τὸν αὐτὸν ἰσπανικὸν λιμένα, ὅθεν εἶχεν ἀναχωρήσει ἀναζητῶν τὸν νέον κόσμον· καὶ τῇ 15 μαρτίου 1493 εἰσῆλθεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Πάλου μετ' ἐπτὰ μηνῶν καὶ ἑνδεκά ἡμερῶν ἀποδημίαν.

Ἐπίνοδος τοῦ Κολόμβου εἰς Πάλου. — Θριαμβικὴ αὐτοῦ ἐσοδος εἰς Βαρκινῶνα. — Τυγγάνει ἐξαιρετικῶν τιμῶν ἐν τῇ ἰσπανικῇ αὐλῇ. — Δίπλωμα εὐγενείας. — Πρεσβεία τῶν ἰσπανῶν εἰς Ῥώμην. — Δίπλωμα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ σ'. — Νέα ἐκδημία. — Απόπλους ἐκ Γαδεύρων. — Ἀνακάλυψις τῆς Δομίνικης καὶ τῆς Γουαδελούπης. — Ἀνθρωποφάγοι. — Ἐπίνοδος τοῦ Κολόμβου εἰς Ἀτίτην. — Συμφορὰ τῆς πρώτης ἰσπανικῆς ἀποικίας. — Κρίσις τῆς πόλεως Ἰσαβέλλης. — Συνωμοσία κατὰ τοῦ Κολόμβου. — Ἀνακάλυψις τῆς Ἰαμαϊκῆς. — Παράδοξος ἀλιεΐα. — Ἐπίσκεψις καὶ προσχαλιὰ τοῦ κασίχου. — Ὁ Κολόμβος ἀσθενεῖ. — Ἀνευρίσκει τὸν ἀδελφόν. — Παρίσκουσι πολέμου κατὰ τῶν ἰσπανῶν.

Ἐπίνοδος τοῦ Κολόμβου εἰς Πάλου. — Θριαμβικὴ αὐτοῦ ἐσοδος εἰς Βαρκινῶνα. — Τυγγάνει ἐξαιρετικῶν τιμῶν ἐν τῇ ἰσπανικῇ αὐλῇ. — Δίπλωμα εὐγενείας. — Πρεσβεία τῶν ἰσπανῶν εἰς Ῥώμην. — Δίπλωμα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ σ'. — Νέα ἐκδημία. — Απόπλους ἐκ Γαδεύρων. — Ἀνακάλυψις τῆς Δομίνικης καὶ τῆς Γουαδελούπης. — Ἀνθρωποφάγοι. — Ἐπίνοδος τοῦ Κολόμβου εἰς Ἀτίτην. — Συμφορὰ τῆς πρώτης ἰσπανικῆς ἀποικίας. — Κρίσις τῆς πόλεως Ἰσαβέλλης. — Συνωμοσία κατὰ τοῦ Κολόμβου. — Ἀνακάλυψις τῆς Ἰαμαϊκῆς. — Παράδοξος ἀλιεΐα. — Ἐπίσκεψις καὶ προσχαλιὰ τοῦ κασίχου. — Ὁ Κολόμβος ἀσθενεῖ. — Ἀνευρίσκει τὸν ἀδελφόν. — Παρίσκουσι πολέμου κατὰ τῶν ἰσπανῶν.

Πρὸς τὴν ἀγγελίαν μόνην τῆς προσπελάσεως τῆς φερούσης τὸν Κολόμβον νηὸς, πάντες οἱ κάτοικοι

τῆς Πάλου ὠρμήθησαν πρὸς τὸν λιμένα· ἀπιστοῦντες πρὸς τὴν δεισπαρμένην φήμην, ἤθελον νὰ βεβαιωθῶσιν αὐτόπαι περὶ συμβάντος, ὅπερ, ἐὰν ἠλήθευεν, ἤθελον ἐμπλήσει αὐτοὺς ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγαλλιάσεως. Τῆς δὲ γῆς οὕτως ἐγγὺς γενομένης ὥστε ἕκαστος ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τοὺς οἰκίους καὶ τοὺς φίλους ἐπανερχομένους, οὕτως εἰπεῖν, ἀνεπίστως (διότι ἡ γενικὴ γνώμη προέπειπε δι' ἀπαισιῶν οἰωνῶν καὶ ὀλεθρίων προαισθημάτων τὸν ἐκπλοῦν αὐτῶν), παρχυτικά τότε ὁ αἰθρῶ ἐγένετο μεστός ἀλαλαγμῶν. Ἔβλεπε τὸν λαὸν τείνοντα τὰς χεῖρας πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς, τοὺς συμπολίτας, τοὺς ὑπὸ τῆς φιλούσης πατρίδος καὶ τῶν φιλοστόργων οἰκογενεῶν ἀνακτωμένους, τρυφερὰ δὲ δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ πάντων τῶν ὀφθαλμῶν.

Ὁ ναύαρχος ἀπέσθη, τῶν τηλεβόλων κροτούντων, καὶ ἀπάντων τῶν κωδιῶνων τῶν ἐκκλησιῶν κωδωνιζόντων καὶ τοῦ ὄχλου ἐπιφωνοῦντος· ἀλλὰ διεξέφυγε μετ' οὐ πολὺ τὰς θορυβώδεις ἐνδείξεις τοῦ γενικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὀδεύσας πρὸς Βαρκινῶνα, ὅπου ἡ αὐλὴ τῆς Ἰσπανίας διέτριβεν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. Περί δὲ τοῦ Πίνζωνος, τοῦ οὕτως ἐκτάκτως συμμετασχόντος τοῦ πλοῦς, διαφωνοῦσι τὰ μέγιστα οἱ ἱστορικοί.

Καὶ οἱ μὲν ἱστοροῦσιν ὅτι ὁ Πίνζων, διαχωρισθεὶς ἀπὸ τοῦ Κολόμβου ὑπὸ τῆς παρὰ τὰς Ἀσόρας κακακαιρίας, ἢ ἐπίτηδες ἀποσπασθεὶς αὐτοῦ, εἰσέπλευσεν ὀλίγω ὕστερον τοῦ ναυάρχου εἰς τὸν λιμένα τῆς Πάλου· κατ' ἄλλους δὲ προηγηθεὶς τούτου ἐκείνος εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰσπανίας, ἀπεβιβάσθη ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας τῶν Καλλιαϊκῶν (Galice), καὶ ἐσπευσεν εἰς τὴν αὐλὴν ὅπως φέρῃ πρῶτος αὐτὸς τὴν αἰσίαν ἀγγελίαν τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ στόλου· ἀλλὰ τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου ἀποδοκιμάσαντος τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ, καὶ μὴ συγχωρήσαντος νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν αὐλὴν εἰμὴ μετὰ τοῦ Κολόμβου, ὁ ὑπερήφανος πλοίαρχος, φευσθεὶς τῶν φιλοδοξῶν ἐλπίδων, εἰς τοσοῦτον ἐγένετο λύπης ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ βασιλέως, ὥστε μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀρρώστησας ἐτελεύτησεν.

Ὁ δὲ Κολόμβος ὅθεν διέβρινε πορευόμενος εἰς Βαρκινῶνα, ἐπευφημεῖτο μετὰ θαυμάσμιον ὑπὸ πάντων τῶν λαῶν, συρρέοντων παρὰ τὴν διάβασιν αὐτοῦ.

Τέλος πάντων φθάνει εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Καταλωνίας, ὅπου ὁ Φερδινάνδος καὶ ἡ Ἰσαβέλλα περιέμενον αὐτὸν ἀνυπόμονοι· κατὰ προσταγὴν δ' αὐτῶν οἱ αὐλικοὶ προὔπληνθησαν τῷ ναυάρχῳ, καὶ ἐξέφρατzen ἐπισήμως τὸ πρὸς αὐτὸν σέβας. Ὁ δὲ ναύαρχος, μάλις μετὰ κόπου διήρχετο τὰς πληθούσας ὁδοὺς, διωθὼν τὸν περίεργον ὄχλον ἀθρόον συρρέοντα ὅπως ἴδῃ αὐτόν.

Τῆς δὲ πομπῆς προηγούντο οἱ Ἴνδοι οὕς μετήνεγκεν ὁ Κολόμβος ἀπὸ τῶν νεωστὶ ἀνακαλυφθεισῶν νήσων· οἱ ἄγριοι οὗτοι ἦσαν κεκοσμημένοι κατὰ τὸν παράδοξον τρόπον τῆς πατρίδος αὐτῶν. Ἐφέροντο κατόπιν τὰ ἀποκτηθέντα χρυσᾶ κοσμήματα, φύλλα ἢ ψήγματα· εἶποντο αὐτοῖς οἱ φέροντες τὰ θεῖγματα πάντων τῶν ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ συλλεγέντων φυσικῶν τε καὶ τεχνητῶν προϊόντων. Ἡ ἀξιόλογος αὕτη συλλογὴ, καινὸν τοῖς Εὐρωπαίοις θέαμα, συνέκειτο ἐκ παλλῶν βαμβακίου, κιβώτιων πεπέρεος, φιττακῶν ἐπὶ κλάμων μήκους εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν κεκαθισμένων, τετραπόδων καὶ πτηνῶν τεταρχειυμένων καὶ μυρίων ἄλλων πραγμάτων ἀγνώστων τέως ἐν Εὐρώπῃ. Τελευταῖος δ' ἐβάδιζεν ὁ Κολόμβος ἐπισύρων τὰ βλέμματα πάντων τῶν ὑπὸ θαυμασμοῦ κατεχομένων θεατῶν, ὡς πρωταγωνιστῆς ἐν τῷ δράματι καὶ ἤρωος τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἑορτῆς.

Ὁ Φερδινάνδος καὶ ἡ σύζυγος Ἰσαβέλλα θέλοντες νὰ καταδειξῶσι τρανῶς ὅποσον ἐτίμων καὶ ἠγνωμόνου τῷ Κολόμβῳ, ἔστησαν λαμπρὸν θρόνον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὅπου περιέμενον. Ὁ ναύαρχος προχωρεῖ καὶ ἐτοιμάζεται ὅπως γονυπετήσῃ κατὰ τὴν ἐθιμοταξίαν πρὸ τοῦ θρόνου· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐναντιοῦται καὶ προτείνας αὐτῷ ὅπως ἀσπασθῆ τὴν δεξιάν, καθίζει παρ' ἑαυτὸν ἐπὶ ἑδρας ἐπὶ τούτῳ παρεσκευασμένης. Ὁ δὲ Κολόμβος καθήσας διεξέρχεται ἀπλῶς καὶ μετὰ μετριόφρονος ἀξιοπροπέιαις τὰ καθ' ἕκαστα τῶν ἀνακαλύψεων, ἔπειτα δεικνύει τὰ κομισθέντα προϊόντα· καθ' ὅσον δ' ὠμίλει ἐκπληξίς κατελάμβανε πάντας ἐκείνους τῶν περισσώτων ὅσοι ἠδύναντο ν' ἀκούσωσιν αὐτοῦ· καὶ σιωπήσαντος οἱ λόγοι ἔμενον ἔναυλοι εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν.

Ὅτε δ' ἐπέβησαν τὴν διήγησιν, οἱ δύο βασιλεῖς καὶ πάντες οἱ θεαταί, γονυπετήσαντες, ψάλλουσι δόξαν τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ ταύτῃ τῇ ἐγγυωμένῃ τοῖς Ἰσπανοῖς μεγάλα πλεονεκτήματα. Μετὰ ταῦτα ὁ Φερδινάνδος καὶ ἡ Ἰσαβέλλα μεγίσταις τιμαῖς ἐτίμησαν τὸν ναύαρχον καὶ ἐπεκύρωσαν ἐπισήμως τὰς ὑπεσχημένους αὐτῷ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἀμοιβάς· ἐστάλη δὲ δίπλωμα εὐγενείας αὐτῷ τε καὶ τῇ λοιπῇ οἰκογενείᾳ. Ὅσάκις δ' ὁ Φερδινάνδος ἐξήρχετο ἐφιππος, εἶχεν ἐκ δεξιῶν μὲν τὸν βασιλόπαιδα, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὸν Κολόμβον. Μιμούμενοι δὲ τὸν μονάρχην πάντες οἱ μεγάλοι προθύμῃθησαν φιλοφρονούντες τὸν ἀντιβασιλέα τῶν Ἰνδιῶν ναύαρχον. Πρῶτος ὁ Καρδινάλιος τῆς Ἰσπανίας Πέτρος Γονζαλῆς ὁ Μενδόζης ἀρχιερεὺς διακκεκριμένος τὴν ἀξίαν ἴσα τῇ γεννήσει καὶ τάξει, εὐώχησε λαμπρῶς τὸν Κολόμβον οὐ μόνον προτάξας ἐν τῇ ἐστίασει ἀλλὰ καὶ προσάγων αὐτῷ πεπωμασμένα πινάκια μετὰ προηγουμένην διάγευσιν πάντων τῶν ἐδεσμάτων. Τὴν τάξιν ταύ-

την ἐμμήθησαν πάντες οἱ λοιποὶ μεγιστάνες ἀντισυμποσιάζοντες ἐκ περιτροπῆς τὸν ναύαρχον, καὶ πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς πολυτελείας τῶν συμποσίων ἀμιλλώμενοι.

Οἱ δύο ἀδελφοὶ τοῦ Κολόμβου Βαρθολομαῖος καὶ Διέγος (Ἰάκωβος), καὶ τοὶ ἀπόντες ἐκ τῆς Ἰσπανίας, δὲν ἠμελήθησαν, ἀλλὰ μετέλαβον τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ ἡγεμόνος ὅστις ἔδωκεν αὐτοῖς τὸν τίτλον δὲν καὶ λαμπρὰ οἰκόσημα τῇ οἰκογενείᾳ πάση.

Ἄλλ' ὁ Φερδινάνδος ἐπιθυμῶν τὴν ὑπὸ τοῦ ὑπερτάτου ἀρχιερέως κύρωσιν τῆς κατοχῆς τῶν ἀνακαλυφθεισῶν καὶ τῶν ἐν τῷ μέλλοντι ὑπὸ τοῦ Κολόμβου ἀνακαλυφθησομένων χωρῶν, ἔστειλεν εὐθὺς πρέσβην εἰς τὴν Ῥώμην παρακαλῶν τὸν πάπαν ὅπως ἐπιτρέψῃ μόνους τοῖς Ἰσπανοῖς, ἀνευ συμμετόχων, τὰς χώρας ταύτας. Ἐξήτει δ' ὁ Φερδινάνδος οὐ μόνον ἅπασαν ἑαυτῷ τὴν κατοχὴν ἀλλὰ καὶ διαδοχικὴν.

Ἀλέξανδρος ὁ ΣΤ', καθήμενος τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπὶ τοῦ παπικοῦ θρόνου, ἔσυρεν ἐπὶ τῆς γηίνης σφαίρας εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπὸ τοῦ ἑτέρου εἰς τὸν ἕτερον πόλον, εἰς ἀπόστασιν ἑκατὸν λευγῶν ἀπὸ τε τῶν Ἀσσορῶν καὶ τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου, καὶ ἐδήλωσεν ὅτι μόνῳ τῷ βασιλεῖ τῆς Ἰσπανίας ἀνήκον αἱ πέραν τῆς γραμμῆς ταύτης πρὸς δυσμὰς ἀνακαλυφθησόμεναι χῶραι.

Ἡ αἴτησις τοῦ Φερδινάνδου καὶ ἡ ἀπόκρισις τοῦ ὑπερτάτου ἀρχιερέως ἐξηγούνται εὐκόλως, ἐὰν, ἀναδραμόντες εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ νέου κόσμου, ἐρωτήσωμεν τὴν ἱστορίαν. Οἱ πάπαι ἠδύναντο τότε πολὺ· εἶχον ἀπεριόριστον ἐξουσίαν καὶ τὸ προνόμιον τοῦ διατιθέσθαι κατὰ βούλησιν περὶ πάσης τῆς γῆς, ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπ' αὐτῆς. Τὸ προνόμιον τοῦτο ἐπεσφραγίσθη οὕτως εἰπεῖν, ὑπὸ τοῦ χρόνου, τῆς παραδόσεως καὶ τῆς ἰσχύος τῶν θρησκευτικῶν αἰσθημάτων, καθ' ὧν ἡ πολιτεία τῶν διαφόρων κρατῶν ἦτο ἀνίσχυρος. Πρὶν δ' ἢ κρίνῃ τις περὶ τούτων, καὶ μάλιστα πρὶν καταδικάσῃ ὀφείλει ἵνα ἐξετάσῃ αὐτὰ ἱστορικῶς, μελετήσῃ τοὺς καιροὺς καθ' οὓς ἐγίνοντο, τὴν κατάστασιν τῆς κοινωνίας, τὰς δόξας καὶ τὰ ἔθιμα τὰ ἀκατανικήτως διὰ τῆς ἰδίας δυνάμεως ἐπικρατοῦντα.

Οὕτως ἐν τῷ ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ ΣΤ' ἐκδοθέντι διπλώματι (bulle), γέγραπται ὅτι ὁ πάπας δίδει τῷ βασιλεῖ τῆς Ἰσπανίας, ὑπὸ τῆς καθαρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς αὐτοῦ μεγαλοδωρίας κινούμενος, πάσας τὰς ἀνακαλυφθείσας καὶ ἀνακαλυφθησομένας νήσους τε καὶ ἡπείρους· καὶ κατωτέρῳ τὸ ἐπίσημον ἐγγράφον τοῦ διορισμοῦ (investiture), ἢ μᾶλλον τῆς δωρεᾶς, διομολογεῖ ὅτι ὁ ὑπέρτατος ἀρχιερεὺς δωρεῖται τῷ Φερδινάνδῳ τὰς εἰρημένας νήσους καὶ στερεὰς μετὰ τῶν δεσποτειῶν, πόλεων, ἐπαύλεων, τόπων καὶ χωρίων,

δικαιωμάτων, δικαιοδοσίας καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων καὶ παραρτημάτων, διὰ τῆς ἐξουσίας τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, ἣν καρποῦται ὁ πάπας ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὡς ἐπίτροπος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Κατὰ τινὰς ἱστορικούς ὁ Φερδινάνδος ἐστειλε πρέσβην εἰς Ῥώμην, μόνον ὅπως ἀσφαλίσῃ ἐαυτῷ τὴν μεσιτείαν τοῦ ὑπερτάτου ἀρχιερέως ἐν ταῖς διαφοραῖς, αἵτινες ἴσως ἠγείροντο ἐνεκα τῶν νέων ἀνακαλύψεων μεταξὺ Ἰσπανίας καὶ Πορτουγάλλιας, καὶ προσαγάγῃ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον εἰς τὰ συμφέροντα τῆς ἰσπανικῆς κυβερνήσεως. Ἴσως τὸ αἷτιον τοῦτο δὲν ἦτο ὅλως ἀλλότριον ἐν τῇ αἰτήσῃ τοῦ Φερδινάνδου· ἀλλὰ μὴ λησμονήσωμεν ὅτι ἔφραεν ἤδη τὸν τίτλον ὁ Καθολικός, ἐπαίρομενος ἐπὶ τῷ τεκμηρίῳ τούτῳ τῆς εὐσεβείας, καὶ ὅτι αὐτὸς, μᾶλλον παντὸς ἄλλου βασιλέως, δὲν ἤθελεν ἀμελήσει νὰ πληρώσῃ τῷ πάπᾳ ὅ,τι ἐνόμιζε πρῶτον αὐτοῦ χρέος ὡς χριστιανοῦ καὶ μονάρχου.

Αἱ δὲ παρασκευαί νέου στόλου ἐγένοντο μετὰ τοσαύτης ἐνεργείας καὶ ταχύτητος, ὥστε ἐν μικρῷ χρόνῳ δέκα καὶ ἐπτὰ νῆες ἦσαν ἔτοιμοι ἐν τῷ λιμένι τῶν Γαδεΐρων πρὸς ἀπόπλουν ἐπὶ τὸν νέον κόσμον. Πάμπολλοι δ' ἄνδρες πάσης τάξεως ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἤριζον πρὸς ἀλλήλους, τίς πρῶτος εὐτυχήσει ὅπως ἐπιβῆ καὶ συμμετάσχῃ τῆς πολλὰ ὑπισχνουμένης καὶ πλοῦτη καὶ δόξαν ἀποδημίας· τινὲς δὲ τούτων ἐσκόπουν νὰ ἐγκατασταθῶν ἐν ταῖς νέωσι ἀνακαλυφθείσαις χώραις. Ἄλλ' ὁ Κολόμβος μὴ δυνάμενος νὰ συμπαραλάβῃ πάντας τοὺς προσερχομένους, ἐξέλεξε χιλίους καὶ πεντακοσίους, καὶ ἔσπευσε πᾶσαν πρόνοιαν τῆς ἐντελεῦς συσκευῆς τῶν πλοίων, διὰ παντὸς ἀναποφεύκτου κατὰ τὸν πλοῦν καὶ πρὸς ἐγκατάστασιν πολλῶν ἀποικιῶν πράγματος. Ὁ προνοητικὸς ναύαρχος οὐδὲν ἐλησμόνησεν· οὕτως ἐνεδιδάσθη εἰς τὰ πλοῖα πολλὴ πληθὺς παντοειδῶν ἐργαλείων καὶ ὀργάνων· ἐνεδίδασσε πρὸς τούτοις διάφορα εἶδη τετραπόδων ἀγνώστων τῷ νέῳ κόσμῳ, οἶον ἵππους, ὄνους, ταύρους, δαμάλεις, κ.τ.λ., καὶ σπόρους πάντων τῶν φυτῶν ἃ τὸ κλίμα ἐφαίνετο δεχόμενον.

Ἐμμένων δὲ τῇ δόξῃ ὅτι αἱ νέωσι ἀνακαλυφθεῖσαι χώραι ἀπετέλουν μέρος τῆς Ἰνδίας, ἥτις, κατὰ τὰς ἐσφαλμένας αὐτοῦ ὑποθέσεις, ἐξετείνετο μέχρι τῆς εὐρυτάτης ταύτης χώρας, ἔκρινεν εὐλογον ὅπως διακρίνῃ ταύτην ἀπὸ τῆς γνωστῆς Ἰνδίας διὰ τῆς ἐπικλήσεως δυτικῆ Ἰνδία, διότι τὰ πρὸς αὐτὴν ἐξ Εὐρώπης πλέοντα πλοῖα ἀρμενίζουσι πρὸς δυσμὰς. Ἐκτοτε ἡ ἤδη γνωστὴ Ἰνδία ἐκλήθη ἀνατολικὴ Ἰνδία.

Δὲν ὠνόμασαν ὅμως δυτικὴν Ἰνδιάν πᾶσαν τὴν Ἀμερικὴν· ἡ ἐπικλήσις αὕτη περιλαμβάνει σήμερον μόνον τὰς ἐν τῷ εὐρεῖ κόλπῳ τῆς Μεξικικῆς κειμένας νήσους.

Τῶν δὲ παρασκευῶν τελειωθείσων ὁ στόλος ἔλυ-

σεν ἐκ τῶν Γαδεΐρων τῇ 25 Σεπτεμβρίου, καὶ, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ ἀποδημίᾳ, ἔπλευσε πρῶτον πλησίον πρὸς τὰς Καναρείους, ὅπου ἔρριψε τὴν ἀγκυραν τῇ 5 Ὀκτωβρίου. Ὑδρευσάμενος δὲ καὶ ξυλευσάμενος ἐκεῖ καὶ ἐφοδιασθεὶς διὰ θρημμάτων ἰδίως δὲ χοίρων, ἐκείθεν δ' οὐριοδρομήσας πάλιν, ἔπλευσεν ὀκτακοσίας ναυτικὰς λεύγας ἐν εἰκοσι καὶ ὀκτῶ ἡμέραις. Τῇ δ' εἰκοστῇ ἔκτῃ ἀπὸ τῆς· ἐξ Ἰσπανίας ἀναχωρήσας, ὁ στόλος ἐνελημμένισεν εἰς νῆσον κληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κολόμβου Δομινίκην, διότι ἀνεκαλύφθη Κυριακῆ, ἡμέρᾳ λατινιστὶ dies dominica καλουμένη, ἥτοι ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου, ἢ dies solis, ἡμέρᾳ τοῦ ἡλίου. Ἡ δὲ Δομίνικα νῆσός ἐστι τῶν μικρῶν Ἀντιλλίων ἢ τῶν Καραϊβείων.

Τοῦ δὲ ὄρου τῆς νήσου φανέντος ἐπισφαλοῦς τῷ ναυάρχῳ, ἀνεπετάσθησαν πάλιν τὰ ἱστία καὶ ὁ Κολόμβος ἀνεκάλυψε μετ' οὐ πολὺ πολλὰς νήσους ἀλλήλας διαδεχομένας, ὧν αἱ ἐπισημότεραι, Μαρία Γαλάντη καὶ Γουαδελούπη, ἀνήκουσι σήμερον τοῖς Γάλλοις. Ἐκάλεσε δὲ Γουαδελούπην τὴν δευτέραν, κατὰ τινὰ ὑπόσχεσιν δοθεῖσαν τοῖς μοναχοῖς φερωνύμου μοναστηρίου, ὅτι ἤθελεν ὀνομάσει οὕτω μίαν ἐκ τῶν ἀνακαλυφθησομένων νήσων. Ἐπειτα ἀνεκάλυψε τὴν Ἀντιγόνην, τὸ Πορτόρικον καὶ τέλος τὸν Ἅγιον Μαρτίνον.

Ἡ ἀκτὴ τῆς Γουαδελούπης παρέσχε τοῖς Ἰσπανοῖς θέαν λαμπρὰν ὑψηλοῦ καὶ ὀξέως βράχου ἐξ οὗ καταβράσσον ἐπιπτεν ὕδωρ, οὗ τὸ πάφλασμα ἤκουετο τρεῖς λεύγας μακράν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον οὐδένα εἶδον ἐν τῇ νήσῳ κάτοικον· οἱ νησιῶται εἶχον φύγει ἀπὸ τῶν καλυβῶν. Ὁ δὲ Κολόμβος ἔπεμψε κατόπιν αὐτῶν στρατιώτας, οἵτινες κατῴρθωσαν νὰ συλλάβωσι δύο νέους Ἰνδοῦς, παρ' ὧν ἔμαθον ὅτι αὐτοὶ δὲν ἦσαν Γουαδελούπειοι, ἀλλ' ἀρπαγέντες ἐξ ἄλλης νήσου μετηνέχθησαν ἐκεῖσε. Συνέλαβον ἐπίσης ἐξ γυναικας, αἵτινες καλοῦσαι εἰς βοήθειαν τοὺς Ἰσπανοὺς ἐξήγησαν αὐτοῖς ὅτι ἦσαν αἰχμάλωτοι καταδεδικασμένοι εἰς διὰ βίου δουλείαν.

Αἱ γυναῖκες αὗται διηγῆθησαν πρὸς τούτοις τοῖς Ἰσπανοῖς, οἵτινες ἤκουσαν φρίσσοντες, τὴν ἀπαισίαν συνήθειαν τῶν κατοίκων τούτων· ὥπτουν καὶ ἔτρωγον τοὺς ἐν πολέμῳ αἰχμάλωτοιζομένους καὶ ἐφύλαττον τὰς γυναῖκας ὡς δούλας.

Καὶ οἱ δύο νέοι Ἰνδοὶ καὶ αἱ γυναῖκες ἰκέτευσαν τὸν Κολόμβον ὅπως ἀπαγάγῃ αὐτούς· καὶ οὗτος ἐνέδωκε ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς δακρύοις αὐτῶν.

Ὁρμισθεὶς δ' εἰς τὰς ἄλλας νήσους ὁ Κολόμβος ἐβεβαιώθη περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων τῶν ἰνδῶν γυναικῶν καὶ τοῦ κασίκου Γουακναχαρίου, ὅστις, πρὸ αὐτῶν εἶχε πληροφόρησεν τὸν ναύαρχον περὶ τῆς πολεμικῆς διαθέσεως καὶ τῆς ἀγριότητος τοῦ λαοῦ τού-

του. Σχεδόν πανταχοῦ ὅπου προσῆλθε ἐθεωρήθη ἔχθρος, καὶ σχεδόν πανταχοῦ εὗρεν ἔχνη βδελυρῶν συμποσιῶν. Περὶ δὲ τὰς καλύβας τῶν ἀνθρωποφάγων ἦσαν ἐσπαρμένα ὅσα καὶ κρηνία ἀνθρώπων. Φεύγων τὸ ἀποτρόπαιον τοῦτο θέαμα, ἀνυπόμονος πρὸ πάντων νὰ ἐπανίδῃ τοὺς Ἰσπανοὺς, οὓς κατέλιπεν ἐν Ἰσπανιόλα, ὁ Κολόμβος ἀνεχώρησε σπεύδων τῶν νήσων τούτων, ὅπου πάσαι αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ ὅπως συνδέσῃ σχέσεις ἐμπορικὰς μετὰ τῶν ἰθαγενῶν ἀπέβησαν ἀνωφελεῖς. Ἐξηκολούθησε δὲ τὸν πρὸς τὴν ἀποικίαν πλοῦν καὶ ἠγκυροβόλησε τῇ 24 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐν ὄρμῳ ἀπέχοντι μιᾶς περιπότου ἡμέρας διάστημα ἀπὸ τοῦ φρουρίου τῆς Ναυιδάδης.

Ὁ Κολόμβος ἐπεμψεν εἰς τὴν ξηρὰν Ἰσπανοὺς τινὰς, οἵτινες ἐπανελθόντες δρομαῖοι ἀνήγγειλαν αὐτῷ ὅτι οἱ μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ εὗρον δύο πτώματα ἀνδρῶν, ἐχόντων περὶ τὸν λαιμὸν σχοινίον ἐκ φλοιοῦ δένδρου πεπλεγμένον, καὶ προσδεδεμένων ζύλω ἐν σχήματι στραυροῦ κεκομμένῳ. Ἄρά γε Εὐρωπαῖοι ἦσαν οἱ Ἰνδοί; οἱ Ἰσπανοὶ δὲν ἐνόησαν τοῦτο διότι ἡ σῆψις τῶν πτωμάτων κατέστησεν αὐτὰ ἀγνώριστα.

Ταραχθεὶς ὁ Κολόμβος ὑπὸ τῆς ἀγγελίας ταύτης ὑπώπτευσεν τὴν φρικτὴν ἀλήθειαν καὶ ἔσπευσεν ἀντικρὺ τῆς Ναυιδάδης δηλ. ἀντικρὺ τῆς ἀκτῆς ἐφ' ἧς ἔκειτο τὸ ὑπ' αὐτοῦ κτισθὲν μικρὸν φρούριον. Μόλις δὲ φθάσας πρὸ τοῦ φρουρίου, κατῆλθεν εἰς λέμβον καὶ ἐξεπήδησεν εἰς τὴν γῆν.

Ἄλλ' ὅποια φρίκη κατέλαβε τὸν ναύαρχον ἀναζητήσαντα τοὺς Ἰσπανοὺς οὓς κατέλιπεν ἐν τῇ νήσῳ! Ἄντι τοῦ φρουρίου ἐβλεπεν ἐρείπια ἦσαν δὲ τῆδε κάκεισε διεσπαρμένα ῥάκη ἰσπανικῶν ἐνδυμάτων, λείψανα ὅπλων καὶ ἐργαλείων. Τὸ θέαμα τοῦτο ἤρκει ὅπως ἀποκαλύψῃ αὐτῷ τὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ διατρέξαντα εὐρῶν δ' ἑνδεκα πτώματα οὐ μακρὰν τοῦ φρουρίου, φέροντα τὰ ἔχνη βικίου θανάτου ἐνόησε τὴν τύχην τῶν δυστυχῶν ἀποίκων.

Οἱ Ἰσπανοὶ ἔκλαιον τὴν μοῖραν τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν καὶ ἐβόων ἤδη ἐκδίκησιν κατὰ τῶν φονέων καὶ παρεσκευάζοντο μάλιστα πρὸς ἀντεκδίκησιν κατὰ τῶν ἰθαγενῶν, ὅτε προσελθὼν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Γουακαναχαρίου ἐξέθεσε τὴν καταστροφὴν τῆς ἀποικίας. Ἰδοὺ δὲ τὰ κυριώτατα τῶν συμβάντων ἃ διηγήθη.

Ἄ Μόλις ὁ ναύαρχος ἀνεπέτασε τὰ ἱστία ἀναπλέων εἰς Ἰσπανίαν καὶ οἱ μείναντες Ἰσπανοὶ ἠμνημόνησαν τῶν συμβουλῶν καὶ τῶν προσταγμάτων τοῦ Κολόμβου ἀναχωροῦντος. Εἶχε δὲ πρὸ πάντων συστήσει αὐτοῖς νὰ διαφυλάξωσι παρὰ τοῖς ἰθαγενέσι τὸ πρὸς αὐτοὺς βαθὺ σέβας, ὅπερ ἐνέπνευσαν αὐτοῖς ἐξ ἀρχῆς. Αὐτοὶ δ' ἐξ ἐναντίας ἐξήγειραν τὸ μῖσος καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν Ἰνδῶν διὰ παντοίων ὑβρισμῶν καὶ ἀδικιῶν, Μάτην ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἠθέλησε νὰ κατα-

στήσῃ πάλιν αὐτοὺς μετρίους, πρὸς ἰδίαν αὐτῶν σωτηρίαν καὶ προσπαθῶν ὅπως καταδείξῃ αὐτοῖς τὸν μέγαν κίνδυνον εἰς ὃν ἐξετίθεντο διὰ τῆς ὀχῆς αὐτῶν διαγωγῆς. Κωφοὶ εἰς τὰς συμβουλάς, κατεφρόνισαν τῶν ἀπειλῶν αὐτοῦ καὶ διῆλθον τὴν νῆσον διαρπάζοντες πάντα ἀνηλεῶς ἐθάβρουν οἱ δυστυχεῖς τῇ ἀτιμωρησίᾳ τῶν λησטיῶν αὐτῶν καὶ τῇ ὑπομονῇ τῶν ἰθαγενῶν!

Ἄ Ἄλλ' αἱ ἐπιδρομαὶ αὐτῶν ἐγένοντο πρὸ πάντων συχνότεραι εἰς τὴν ὑπὸ τὸν κασικὸν τοῦ Κιθαῶ χώραν, ὅπου ἐφείλκεν αὐτοὺς ὁ χρυσὸς ὃν καὶ συνέλεγον. Ὁ δὲ κασικὸς ὑπέμεινε μὲν τινα καιρὸν πρῶτος τὰς βίας ἀλλὰ τέλος θυμωθεὶς ὑπὸ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ξένων, ὧν ἡ ἀπλήστια ἀπεσκλήρυνε τὴν καρδίαν, ἔλαβε τὰ ὅπλα ὅπως τιμωρήσῃ αὐτούς καταληφθέντες δ' αἴφνης ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Κιθαῶ ἐν ᾗ ἦσαν διεσπαρμένοι, κατέφυγον εἰς τὸ φρούριον ἐπεισβαλόντων μετ' οὐ πολὺ καὶ τῶν Ἰνδῶν καὶ πυρπολησάντων αὐτό. Οἱ δὲ ξένοι μέρος μὲν ἀπέθανον ἀμυνόμενοι ἄλλοι δὲ ἐπνίγησαν φεύγοντες ἐπὶ μικρὰς λέμβους. »

Τοιαύτη περίπου ἐγένετο ἡ ἔκθεσις τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Γουακαναχαρίου. Προσέθηκε δὲ ὅτι οὗτος, φίλος τῶν Ἰσπανῶν, καὶ τοὶ ὑβρισθεὶς καὶ κακωθεὶς ἀδίαλειπτως ὑπ' αὐτῶν, ἔλαβε τὰ ὅπλα ὅπως ὑπερασπίσῃ αὐτοὺς κατὰ τῶν προσβολῶν τοῦ κασικοῦ τοῦ Κιθαῶ ἀλλὰ τραυματισθεὶς ἐν μάχῃ τιμὴ πρὸς τὸν κασικὸν τοῦτον ὑπέφερεν ἔτι ἐκ τῆς πληγῆς.

Οἱ στρατιῶται τοῦ Κολόμβου ἦσαν εὐδιάθετοι ὅπως ἀπιστήσωσι τῇ ἀληθείᾳ τῶν ἐν τέλει λεχθέντων οὐδ' ἐπραύνοντο εἰ μὴ ἐκίνουν πόλεμον ἀσπονδον καθ' ἀπάντων τῶν Ἰνδῶν καὶ ἀπήτου ἑπανειλημμένως παραδειγματικὴν ἐκδίκησιν τοῦ θανάτου τῶν συμπολιτῶν ἀλλ' ἡ φρόνησις καὶ ἡ φιλανθρωπία τοῦ ναυάρχου ἀπέκρουε τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ βαρβάρου τούτου σχεδίου.

Προσεπάθησεν ἵνα πείσῃ τοὺς ὀργισμένους στρατιώτας ὅτι ἡ ἀσφάλεια τῆς νέας ἀποικίας, τὰ συμφέροντα τῆς Ἰσπανίας ὑπεχρέουν αὐτοὺς ὅπως ἀνακτήσωσι τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ἰθαγενῶν καὶ ἐμπιήσωσι τούτοις λήθην τῶν ἀδικημάτων δι' ἃ ἐνεκαλοῦντο. Παραγγείλας δὲ τοῖς ἐταίροις πραότητα καὶ τιμιότητα κατὰ τὰς πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς συναλλαγὰς, ἐπεσκέψατο τὸν κασικὸν Γουακαναχαρίον. Καὶ τῷ ὄντι εὗρεν αὐτὸν ἀσθενοῦντα ὑπὸ τραύματος προξενηθέντος, ὡς ἐφαίνετο, οὐχ ὑπὸ εὐρωπαϊκοῦ ὅπλου ἀλλ' ὑπὸ ξυλίνου ξίφους. Ἡ δὲ μεγίστη εὐλικρίνεια καὶ ἐμπιστοσύνη τοῦ κασικοῦ ἀπέτρεψε τὸν Κολόμβον τοῦ νὰ ἀμφιβάλῃ οὔτε πρὸς στιγμὴν περὶ τῆς ἀκριβοῦς ὁμοιότητος τῆς διηγήσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ ἀδελφοῦ.

Ὁ Γουκα-αχάριος θέλων γὰ ἀποδείξῃ καὶ πάλιν τῷ ναυάρχῳ τὴν ἀφοσίωσιν αὐτοῦ τοῖς Ἰσπανοῖς καὶ τὴν πρὸς τὸν εὐγενῆ αὐτῶν ἀρχηγὸν ἀγάπην, ἐδωρήσατο αὐτῷ ὀκτακόσια μικρὰ κογγύλια, μεγάλης παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς ἀξίας, ἑκατὸν πλάκας χρυσοῦ καὶ τρεῖς κολοκύνθας πλήρεις ψηγμάτων τοῦ αὐτοῦ μετάλλου· πάντα ταῦτα ζυγίζοντα περὶ τὰς διακοσίας λίβρας. Ὁ δὲ Κολόμβος, τὸ ἐρ' ἐαυτῷ, ἐδωκε τῷ κασίκῳ διάφορα μικρὰ εὐρωπαϊκὰ τεχνουργήματα, ἐκτιμώμενα ὑπὸ τούτου τῆς αὐτῆς πρὸς τὰ ἴδια δῶρα ἀξίας.

Μετά τὴν εὐάρεστον ταύτην συνέντευξιν, ὁ Κολόμβος ὠδήγησε τοὺς ὑπ' αὐτὸν εἰς ἄλλο μέρος τῆς νήσου, τερπνότερον ὑγιεινότερον καὶ προσφορώτερον τοῦ ἐγκαταλιμνηνομένου, ὅπως καταβάλωσιν ἐκεῖ, παρὰ τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ, τὰ θεμέλια εὐρύθμου καὶ περιτετειχισμένης πόλεως, ὅπου οἱ μένοντες Ἰσπανοὶ ἤθελον κατοικήσει ἀσφαλῶς ὑγιῶς καὶ εὐκρεπῶς.

Πάντες οἱ μετέχοντες τῆς ἐκστρατείας ἠναγκάσθησαν ἵνα ἐργασθῶσιν εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς νέας πόλεως. Ὁ Κολόμβος πρῶτος ἐπεδείκνυε ἐνέργειαν ἀκάματον. Τέλος, χάρις τῇ συνδρομῇ πασῶν τῶν χειρῶν καὶ τῷ ὑπὸ τοῦ ναυάρχου ἐπιτηδεῖας ἐμφυσηθέντι ζήλῳ, ἡ πρώτη ἐπὶ τοῦ νέου κόσμου θεμελιωθείσα ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊῶν πόλις ἐτελείωσεν ἐντὸς ὀλίγου· ὁ δὲ Κολόμβος τιμῶν τὴν βασιλίσσαν ἀπεκάλεσεν αὐτὴν Ἰσαβέλλαν.

Ἐν τούτοις οἱ κατακτηταὶ οὗτοι, οἱ ξένοι τοῦ νέου κόσμου, δὲν ἦσαν εὐτυχεῖς· πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἡ φυσικὴ τοῖς Ἰσπανοῖς νοθρότης καθίστα αὐτοῖς, ὑπὸ θερμότερον ἥλιον, τὴν ἐργασίαν ἐπαχθεστέραν, μάλιστα δὲ τὴν δεομένην ἐπιμόνων κόπων· ὁ ἐργατικὸς βίος εἰς ἓν κατεδίκαζεν αὐτοὺς ὁ Κολόμβος καὶ ὃν οὐδόλως προέβλεπον, ἐκίνει τοὺς γογγυσμοὺς καὶ τὴν χολὴν αὐτῶν. Πικρὰ ἀλήθεια διεσκέδασε τὰ βουκολήματα καὶ διέβυσεν αὐτῶν τοὺς ἀπλήστους ὑπολογισμοὺς. Οἱ πλείστοι ἔσπευσαν εἰς τὸν νέον κόσμον· ἐπ' ἐλπίδι ἀνεξάντητων θησαυρῶν καὶ γλυκειάς πολυχρύσου ἀργίας· ἀλλ', ἀντὶ τῆς φαντασιώδους μαλθητικῆς ἀναπαύσεως καὶ εὐτυχίας, ἀνάγκην εὗρον σκληρᾶς ἐργασίας, ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας καυστηροῦ ἡλίου, ἐκτεθεμέλιοι εἰς πάντα τὸν ἐκ τῆς δυσκрасίας τοῦ αἵματος κίνδυνον, δεκατίζοντα αὐτοὺς δι' ἀπικνῶν ἀσθηνειῶν. Ἄλλ', ὅπερ κυρίως ἐλύπει τοὺς εἰς ἡδὺν βίον εἰθισμένους Εὐρωπαϊοὺς, ἠπειλοῦντο ὑπὸ στερήσεων καὶ ἀνεμμνήσκοντο τῆς θέσεως αὐτῶν, ἣν ἀντήλλαξαν πρὸς βίον πλάνητα καὶ τυχερὸν καὶ ἀβεβαίαν μοῖραν. Ποῦ γὰρ ἐλπίζόμενα χρυσὰ ὄρη; Δὲν συνεχωρεῖτο κἀν αὐτοῖς ἡ ἀναζήτησις αὐτῶν, τοῦ Κολόμβου ἀπαγορεύσαντος τὴν εἰς τὴν ἔνδον χώραν ἐπιφοίτησιν πρὶν ἢ τελειωθῇ ἡ πόλις.

Τοιαῦτα ἦσαν τὰ κύρια αἷτια τῆς γενικῆς δυσαρ-

σκειας, ἐνισχυομένης ὁσημέραι ὑπὸ νέων αἰτίας αἰσων κατὰ τῆς ἀστηρότητος τοῦ Κολόμβου. Τέλος, ἡ δυσαρρέσκεια αὕτη ἐξώκειλεν εἰς συνωμοσίαν κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ ναυάρχου, ἀνακαλυφθεῖσαν ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκρήξεως· καὶ τῶν ἐνόχων συλληφθέντων, οἱ μὲν ἔτυχον εὐθὺς τῆς τιμωρίας, προλαμβανούσης ἄλλας συνωμοσίας φόβῳ πονηρᾶς ποινῆς, οἱ δὲ ἀπεπέμφθησαν εἰς Ἰσπανίαν ὅπως δικασθῶσιν ἐκεῖ. Ἐν ταύτῳ ὁ Κολόμβος, ἔγραψε τῷ βασιλεῖ Φερδινάνδῳ ἐπιστολὴν, ἐξαιτούμενος, ὅσον τάχος, νέαν στρατιωτικὴν ἐπικουρίαν καὶ νέαν σιτοπομπείαν, ὅπως ἀπεργάσῃται τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μεγάλων αὐτοῦ σχεδίων.

Ἄλλ' ἐν τοσοῦτῳ ἀντιπερισπασμῷ τις ἐγένετο μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀναγκαῖος, πρὸς προκατάληψιν τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ στασιαστικοῦ, ἐπικινδύνως αὐξάνοντος παρὰ τοῖς Ἰσπανοῖς. Ὁ δὲ Κολόμβος ἐνοήσας ὅτι ἔπρεπε νὰ παράσῃ τοῖς δυσηρεστημένοις ἀσχολίας, ἐκλέξας τινὰς αὐτῶν, συνεπήλασεν εἰς τὰ ἔνδον τῆς χώρας. Ἄλλὰ, γνοὺς τοῦτο καὶ εἰς ἄλλο ἐσκόπει, τὸ καταδειξάτω τοῖς Ἰνδοῖς τὴν ὑπεροχὴν Εὐρωπαϊοῦ στρατοῦ.

Ἐξῆλθε λοιπὸν ἠγούμενος τῆς φάλαγγος, χωρούσης πυκνῆς καὶ ταῖς σημαίαις ἀναπεπταμέναις πρὸς τὸ ἐμβατήριον πολεμικῆς μουσικῆς, ἅμα δὲ κελεύσας τοῖς στρατιώταις, καὶ ἰδίως τοῖς ἵππεῦσι, ἐνοπλίους διαδρομὰς καὶ ἐξελιγμοὺς ἐκπλήξαντας εἰς ἄκρον τοῦ Ἰνδοῦς. Κατὰ πρῶτον τότε βλέποντες ἵππους, ἐνομιζον ὅτι ὁ ἵππος μετὰ τοῦ ἐπιβαίνοντος συνείχοντο εἰς ἓν σῶμα· καὶ φαντάσθητι τὸν πρὸς τὴν θέαν τοιοῦτου ἡμιανθρώπου θηρίου φόβον αὐτῶν· οἱ πλείστοι τῶν ἀγρίων ἔδραμον φεύγοντες εἰς τὰς καλύβας· καὶ, ὀχυρώσαντες τὴν εἴσοδον αὐτῶν καλάμοις, ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἐν ἀσφαλεῖ κατὰ τῶν προσβολῶν τοῦ τέρατος· εἰς τοσοῦτον ἦσαν ἀπλότητος!

Ἐξῆλθε δὲ ὁ Κολόμβος τῆς Ἰσαβέλλης τῇ 12 μαρτίου καταλιπὼν ἐκεῖ τὸν ἀδελφόν Διέγον ἀνηγεμόνα· ὁ στρατὸς αὐτοῦ συναπῆγε τὸ πλεῖστον τῆς ἀναγκαίας ὕλης πρὸς θεμελίωσιν φρουρίου, ὅπερ ὁ ναύαρχος διεννοεῖτο νὰ κτίσῃ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Κιβαῶ, οὕτως ὑπὸ τῶν νησιωτῶν καλουμένη ἕνεκα τῆς φύσεως τῆς γῆς ἐκ πετρωδῶν βουνῶν ἐσχηματισμένης καὶ βράχων ἢ χαλίκων, κίβα ὑπὸ τῆς γλώσσης αὐτῶν καλουμένων.

Τὴν δὲ πρῶτην ἡμέραν τῆς ἐκστρατείας ὤδυσαν λεύγας τρεῖς μόνον καὶ ἐφθισαν εἰς τὰς ὑπερεῖας ὄρους ἀποτόμου.

Ἦθῆγον δὲ τοὺς Ἰσπανοὺς Ἰνδοὶ τινες ἐκ τῶν ὑπὸ τὸν Γουκα-αχάριον· οἱ Ἰνδοὶ οὗτοι, εἰσδύοντες μετ' οἰκειότητος καὶ παρρησίας εἰς πάσας τὰς προστυχοῦσας καλύβας, ἐπελαμβάνοντο πάντων ὧν ἐδέοντο πραγμάτων, ἐν ὄμμασι τοῦ οἰκοδεσπότου, συγχωροῦν-

τος τοῦτο ἄνευ ἐκπλήξεως τινος. Πάντα ἐφρίνοντο νεμόμενα ἀπὸ κοινοῦ παρὰ τῶν ἀγαθῶν νησιωτῶν, οἵτινες οὔτε κἄν ἴσως ἐξ ὄψεως ἐγνώριζον ἀλλήλους.

Ἡ πλουσία χώρα τοῦ Κιβαῶ, ἧς ὁ κασιχὸς εἶχεν ἐκδικηθῆ σκληρότατα τοὺς πρώτους ἀποίκους, ἐπέσυρεν ἕνεκα τῶν ἰδίων θησαυρῶν τὴν προσοχὴν τῶν Ἰσπανῶν. Ἐπορεύθησαν λοιπὸν ἐκαῖσε, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐβεβαιώθησαν ὅτι αἱ διηγήσεις τῶν κατοίκων τῆς νήσου οὐδὲως ἠπάτησαν αὐτούς. Οὐδὲν χρυσορυχεῖον ἦτο κατωρυγμένον ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, διότι οἱ Ἴνδοι οὐδέποτε ἐκοπίασαν ἀναζητοῦντες ἐπιμόχθως καὶ μεταλλεύοντες, ὅπως πορισθῶσι μέταλλον σχεδὸν ὅλως αὐτοῖς ἀνώφελές· ἀλλὰ πάντες οἱ ῥύακες ἐλαμπύριζον ὑπὸ πετάλων καὶ ψηγμάτων χρυσοῦ, ἀπὸ τῶν ὀρέων ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἀποσπασθέντος καὶ ὑπὸ τοῦ ῥεύματος παρασυρομένου· τοῦτο δ' ἀποδείκνυει ὅτι τὰ ὄρη ταῦτα περιεῖχον μεγάλην ποσότητα χρυσοῦ, ὥστε ὁ Κόλόμβος τὴν πρώτην φροντίδα ἔσχε περὶ τῆς ἐγέρεως φρουρίου ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης ὅπως ἀσφαλίσῃ ἑαυτῷ τὴν κατοχὴν.

Καταλιπὼν δὲ μικρὰν φυλακὴν ἐν τῷ φρουρίῳ, ὁ ναύαρχος ἔσπευσε ὅπως, ἐπανελθὼν, ἀναγγεῖλῃ τῇ ἀπικία τὴν αἰσίαν ταύτην εἶδῃσιν· ἀλλ' ἀπικόμενος εἶρεν αὐτὴν ἐν ἀθλιεστάτῃ καταστάσει.

Πάντα τὰ τρόφιμα εἶχον ἐκλίπει καὶ σιτοδεία ἐπέκειτο, διότι δὲν προσέφθασαν ἐν καιρῷ ὅπως καλλιεργήτωσι τὴν γῆν· καὶ τὰ ἐν ταῖς θερμαῖς καὶ ἀκαλλιεργήτοις χώραις ἐνδιδαιτώμενα νοσήματα κατεῖχον τοὺς πλείστους τῶν ἀποίκων· πάντες προσεδόκων τὸν ὑπὸ λιμοῦ ἢ λοιμοῦ θάνατον· πάντες ἀπωδύροντο τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς ἀφροσύνης, ὑφ' ἧς κατεχόμενοι ἐθυσίασαν περιουσίαν, πατρίδα καὶ υἱεῖαν, ὅπως, ἐλθόντες, εὐρωσι τὸν Χάρωνα ὑπὸ ξένον οὐρανόν. Πάντες καταρῶνται τοὺς αἰτίους τῶν δυστυχιῶν, τοὺς ἀπατεῶνας οἵτινες ὑποτυπώσαντες ἐπαγωγούς μὲν, ἀλλὰ ψευθεῖς εἰκόνας τῶν ἐν ταῖς νέαις χώραις κειμένων πλεονεκτημάτων, παρέσυραν αὐτούς εἰς τὸ ὀλέθριον ἐπιχείρημα. Ἠγεῖτο δὲ τῶν στασιαζόντων ἱερεύς τις, ἐξ Ἰσπανίας ὡς ἐφημέριος τοῦ στόλου ἐλθὼν, νομίζων βεβαίως ὅτι ὅσῳ βικιότερον ἐσυκοφάντει τὸν ναύαρχον, τοσούτω μᾶλλον ἐπραῦνοντο τὰ δεινὰ καὶ ἀνεκουφίζετο ἡ ἀπορία.

Ἄλλ' ἡ ψυχὴ τοῦ Κολόμβου εἶχεν ἤδη καρτερέησαι ἐνκνίον πλείστων τοιούτων δοκιμασιῶν, εἶχεν ἤδη διαιτηθῆ ὑπὸ τῆς συνηθείας τοῖς κινδύνοις, εἰς οὓς τοσάκις περιέπεσε, καὶ, διὰ τῆς πείρας καὶ τῆς εὐσταθείας, ἐτεχνάζετο τρόπους, ὅπως ἀγωνισθῆ κατὰ τῶν στασιωτῶν καὶ κρατήσῃ αὐτῶν. Τῇ ἐνεργείᾳ τὴν φρόνησιν μιγνύς, τῇ ἐπιεικείᾳ τὴν αὐστηρότητα, ἔπαυσε αὐτοὺς ταραττομένους καὶ στασιαζόντας, καὶ ἐπιμελόμενος ὅπως μὴ πάλιν ἡ ἀποκαταστάσα ἡσυ-

χία διαταραχθῆ, ἔκρινε νὰ δράμῃ εἰς νέας ἀνακαλύψεις καὶ ἐξέλεξε τὸν δευτέρον ἀδελφὸν Διέγον ὡς ἀρχηγόν, αὐτοῦ ἀπόντος.

Ἀνήχθη λοιπὸν πάλιν, μέγα πλοῖον ἔχων καὶ δύο ὑπηρετικά, καὶ ἐκυβέρνησε πρὸς ἐσπέραν. Ἀξιολογητὰ δὲ τῶν κατὰ τὸν νέον τοῦτον πλοῦν ἀνακαλύψεων ἐγένετο ἡ τῆς Ἰαμαϊκῆς. Ἀγκυροβολήσας δὲ παρὰ τὴν νῆσον ταύτην, ἔστειλε λέμβους ὑπὸ ὀπλιτῶν ἐπιβαινομένας, ὅπως καταπειραθῶσι τοῦ λιμένος, ἦτοι ῥίψαντες πολλαχοῦ τὴν βολίδα βεβαιωθῶσιν ἂν τὸ ἐκεῖ βάθος τῆς θαλάσσης ἦρκει τοῖς πλοίοις.

Εὐθὺς δ' ὡς αἱ λέμβοι προσήγγισαν τῇ ἀκτῇ, περιεκυκλώθησαν ὑπὸ πλήθους Ἰνδῶν, μικρὰς λέμβους ἐλαυνόντων καὶ ἐναντιουμένων εἰς τὴν ἀπόβασιν τῶν Ἰσπανῶν. Οὗτοι δὲ, μάτην ἐδείχθησαν πρᾶξι, θέλοντες ν' ἀποτρέψωσι τοὺς ἰθαγενεῖς ἀπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ αὐτῶν σκοποῦ. Ἠναγκάσθησαν τέλος νὰ καταπέμψωσιν νέφος βελῶν ἀποδιώξαν αὐτούς καθ' ἀπάσας τὰς διευθύνσεις· διότι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἡ χρῆσις τοῦ πυροβόλου δὲν ἦτο εἰσέτι γενικὴ παρὰ τοῖς εὐρωπαϊκοῖς στρατοῖς, καὶ ὑπῆρχον ἔτι οὐκ ὀλίγοι στρατιῶται πρώτιστον ὄπλον ἀμυντικόν τε καὶ ἐπιθετικόν τὸ τόξον ἔχοντες. Τοῦ δ' ὄρμου κριθέντος βατοῦ, ὁ ναύαρχος εἰσέπλευσε καὶ ἐπεσκεύασε τὰ παθόντα ὀλίγον σκάφη, διέδραμεν ἔπειτὰ τινὰ τῶν ἔνδον τῆς χώρας, ἧτις τοῦ ἐδάφους ἕνεκα καὶ τῆς εὐφορίας ἐφάνη αὐτῷ ἔτι προσφορωτέρα τῆς Ἰσπανιόλης· ὅθεν κατέσχε τὴν Ἰαμαϊκὴν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας.

Ἐκείθεν δ' ἔπλευσε ἐπὶ Κύβαν ὅπως βεβαιωθῆ ἂν ἀληθῶς ἦτο νῆσος ἢ μέρος τῆς ἠπείρου. Ἄλλ' ἔκτοτε ἀρχεται αὐτῷ στάδιον κινδύνων καὶ ταλαιπωριῶν, πρὸς ἃ συγκρινόμενα πανθ' ὅσα μέχρι τοῦδε ἔπαθε, φαίνονται σχεδὸν μηδαμινά. Ὅτε μὲν, ἀχωνῶν τὴν ψυχὴν καὶ τλησίφρων, ἐγκαρτερεῖ πρὸς δεινὰς θυέλλας, χειμαζόμενος ἐν τοῖς κινδυνωδεστάτοις ἀγνώστου θαλάσσης· ὅτε δὲ, ἐμπίπτων μεταξὺ σκοπέλων καὶ σύρτεων, βλέπει ἀδιακόπως τὸ πλοῖα κινδυνεύοντα νὰ καταδύσωσιν. Ἄλλοτε περιπίπτει εἰς ὑφάλους, ἐνῶ τὰ πλοῖα διαρρέουσι τοσοῦτον, ὥστε τὰ πληρώματα, καταγινόμενα εἰς ἀδιάσκοπον ἀντηλθῶσιν, δὲν δύνανται νὰ κρατήσωσιν αὐτὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας. Ποτὲ μὲν παλαίει μετὰ τῶν συντρόφων κατὰ τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης, ἐὰν δὲ κατὰ καλὴν τύχην πορισθῶσι τινὰ ἐπισίτια, ἀμέριμος μὲν περὶ ἑαυτοῦ, φροντίζων δὲ περὶ τῆς ἀνεκουφίσεως τῶν ταλαιπωρουμένων ἐταίρων, τελευταῖος χρῆται αὐτοῖς. Ποτὲ δὲ ἀναγκάζεται ὅπως καταπολεμήσῃ τὴν δυσσάρεσκίαν τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ὑπὸ τῆς ἀπελπισίας παραφερόμενοι ἐξέμουσι κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τοῦ κοινωνοῦ τῶν στερήσεων, πικρὰς αἰτιάσεις καὶ καταμέφονται αὐτοῦ ἀδίκως. Ἀτάραχος καὶ ἀμείψαν-

τος κατὰ τὰς κρίσιμωτάτας τῶν περιστάσεων ὁ μέγας ἀνὴρ, κινεῖ τὸ πᾶν ὅπως, διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῶν λόγων αὐτοῦ ἐμπνεύσῃ, πάλιν θάρρος καὶ ἐλπίδας εἰς τοὺς ἐταίρους. Ἀποδεικνύει οὕτως ἀληθὲς καὶ ὀρθὸν τὸ καλὸν λόγιον ἀρχαίου συγγραφέως. « Ὡς ἤδιστον θέαμα ἀνδρὸς πρὸς τὴν δυσπραγίαν ἀντιπαλαίοντος. »

Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Κύβας, ἧς ὁ Κολόμβος πολυλάχου πολλάκις ἀπέβη, ἀνήγγειλαν αὐτῷ ὅτι ἦν νῆσος, ἧς χῶραι τινες τοσοῦτων ἔδρουσαν πτηνῶν καὶ χρυσασαλλίδων, ὥστε, σκοτιζόντα τὸν ἀέρα καὶ συγκροτούμενα εἰς ὀμιχλῶδες νέφος ἀποκρύπτον τὰς ἀκτίνας καὶ αὐτοῦ τοῦ καυστηροτάτου ἡλίου, ἐπεσκιάζον αὐτὸν καὶ αἰθρίας οὐσας. Βορείως δὲ τῆ νήσῳ ἐφύοντο ἐκ τῆς θαλάσσης πληθὺς νησιδίων κληθέντων ὑπὸ αὐτοῦ Κήπος τῆς Βασιλείσσης. Ἡμέραν δὲ τινα, διαπλέων μεταξὺ τούτων εἶδεν ἀλιάδα ἐπισπᾶσαν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ, ἕνεκα τοῦ παραδόξου τρόπου τῶν ἐν αὐτῇ τοῦ ἀλιεύειν τοὺς ἰχθύς· προσδέοντες μακρὸν σπαρτίον τῆ οὐρᾷ ἰχθύων ρεύων καλουμένων καὶ τοὺς ὀδόντας ὀξύτατους ἐχόντων, ἐξέριπτον αὐτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν. Ἄμα δ' ὡς τις τῶν ἰχθύων τούτων ἀπῆντα ἄλλω, περιέβαλεν αὐτὸν, οὕτως εἶπεν, διὰ τῶν ὀδόντων καὶ οἱ ἀλίεις ἀνέσυρον ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτὸν καὶ τὴν λείαν· οὕτως ἤγρευσαν, παρόντων τῶν θαμβηθέντων Ἰσπανῶν, χελώνην ζυγίζουσαν ἑκατὸν λίβρας. Ὁ ρεύς ἐνεκολλήθη αὐτῇ μετὰ τοσαύτης ἰσχύος, ὥστε ἀμφοτέροι ἀνειλκυσθησαν ἐν ταύτῳ ἐπὶ τοῦ ἀκατίου.

Μόλις οἱ ἀλίεις εἶδον τὰς προηγομένας τῶν πλοίων λέμβους, καὶ ἔνευσαν τοῖς ἰσπανοῖς ναύταις ἵνα μὴ πλησιάσωσιν. Ἐνόμιζες ὅτι ἀπετείνοντο εἰς γνωστούς ἀνθρώπους. Οἱ δ' Ἰσπανοὶ συγκατετέθησαν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν, οἵτινες ἄγρευσαντες τὴν χελώνην ἔσπευσαν νὰ προσφέρωσι τῷ ναυάρχῳ· οὗτος δ' ἤσθεις ἐπὶ τῇ φιλοφροσύνῃ, ἔδωκεν αὐτοῖς τινα τῶν ἀθυρμάτων ἐκείνων, ἅτινα ἐγίνωσκεν ὅτι περιχαρεῖς ἐδέχοντο.

Κατὰ δὲ τὰς μεταξὺ τῶν νήσων διαδρομὰς ὁ ναύαρχος ἐγένετο παρὰ τὴν Κύβαν μάρτυς φαινομένου ἀνεξήγητου αὐτῷ· ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης ἐφαίνετο, ποῦ μὲν, διαπεποικιλμένη πρασίνω καὶ λευκῷ χρώματι, ποῦ δὲ, λευκὴ ὡς γάλα καὶ περαιτέρω μέλαινα ὡς τὸ μέλαν.

Τέλος, μετὰ μακρὸν καὶ ἐπικίνδυνον πλοῦν διὰ σκοπέλων καὶ σύρτεων, ἠγκυροβόλησαν πάλιν παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Κύβας καὶ ἀπέβησαν. Ἐν ᾧ δ' ἐτελειτο ἡ λειτουργία ἐπὶ ἱεροῦ βήματος ἀνεγερθέντος ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, εἶδον ἐρχόμενον γέροντα κασίχον· σιωπηλὸς μετὰ σεβασμοῦ κατὰ τὴν ἱεροτελεσίαν, ἤγ παρετήρει μετὰ περιεργείας, περιέμενε τὸ τέλος

αὐτῆς ὅπως προσενέγκη τῷ ναυάρχῳ διαφόρους ὀπώρας τῆς νήσου· ἔπειτα καθήσας κατὰ γῆς καὶ προσκολλήσας τὰ γόνατα τῷ πώγωνι, προσεφώνησε τῷ ναυάρχῳ, ἰσχυρᾷ τῇ φωνῇ, τὸν οὕτως ὑπὸ τῶν διερμηνέων μεταγλωττισθέντα λόγον· « Ἄφ' ὅτου ἤλθες μετὰ συνοδίας ὀπλιτῶν εἰς τὰς ἀγνώστους σοὶ ταύτας χώρας, ὁ φόβος κυριεύει ἡμῶν· μάθε ὁμῶς ὅτι πιστεύομεν ἐν τῷ ἄλλω βίῳ δύο τάπους ὅπου αἱ ψυχὰι θέλουσι πορευθῆ μετὰ θάνατον· ὁ μὲν εἰς φοβερὸς καὶ σκοτεινὸς προωρισμένος τοῖς κακοῖς· ὁ δ' ἕτερος, κατοικία αἰωνίων ἡδονῶν, ἀναμένει τοὺς φίλους τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ πλησίον. Ἐὰν πιστεύης ὅτι θέλεις ἀποθάνει μίαν τῶν ἡμερῶν, ἐὰν πιστεύης ὅτι μετὰ τὸν παρόντα βίον θέλεις σοὶ ἀποδοθῆ το ὑπὸ σοῦ πραχθὲν ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἐλπίζω ὅτι δὲν θέλεις κακοποιήσῃς τοὺς μὴ κακοποιούντάς σε. Ἐὰν δὲ κρίνω ἐκ τῆς ἀμώμου σου πράξεως, δὲν ἔχεις κακοὺς σκοποὺς, ἠθέλησες μόνον νὰ εὐχαριστήσῃς τῷ θεῷ. »

Ὁ δὲ Κολόμβος ἀπεκρίνατο ὅτι ἔχαιρε πολὺ μανθάνων ὅτι ἐπίστευεν εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς· ὅτι δὲν ἤλθεν εἰς τὰς χώρας ταύτας ὅπως κακοποιήσῃ τοὺς ἐγκατοικοῦντας λαοὺς, ἀλλ' ὅτι ἐξ ἐναντίας ἐστάλη ὑπὸ τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας, ὅπως βεβαιωθῆ ἂν ὑπῆρχον τῷ ὄντι σκληροὶ καὶ ἐχθροὶ τοῖς ἰδίαις ἀδελφοῖς ἀνθρώποι, ὁποίους ἔλεγον τοὺς Καραίβας· καὶ ὅτι εἶχεν ἐντολὴν ὅπως βιάσῃ μὲν αὐτοὺς ἵνα γίνωσιν ἡμερώτεροι καὶ ἀποκρούσωσι βαρβάρους συνηθείας, ἐμπνεύσῃ δὲ τὴν εἰρήνην πᾶσι τοῖς κατοικοῖς τῆς νήσου. Ἡ ἀπόκρισις αὕτη, ἐξηγηθεῖσα τῷ κασίχῳ, συνεκίνησεν αὐτὸν ὥστε καὶ ἐδάκρυσεν. Ἐν δὲ τῇ ψυχικῇ αὐτοῦ διαχύσει διεβεβαίωσε τῷ ναυάρχῳ ὅτι εὐχαρίστως μετέβαινεν εἰς Ἰσπανίαν, εἰμὴ ἐκράτει αὐτὸν ἐν τῇ πατριδίᾳ ἢ πρὸς τὰ τέκνα καὶ τὴν σύζυγον φιλοστοργία. Τοῦ δὲ Κολόμβου προσενεγκόντος αὐτῷ μετέπειτα δῶρά τινα, ἐδέξατο εὐγνώμων καὶ θαυμάζων καὶ γουυπετήσας ἠρώτησε πολλάκις μὴ οἱ ξένοί κατῆλθον ἐξ οὐρανοῦ πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς γῆς.

Ἐν τούτοις ἡ ὑγεία τοῦ Κολόμβου δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνθῆξῃ τοσοῦτοις πόνοις καὶ μόχθοις καὶ ταλαιπωρίαις· γενικὴ ἀτονία μετ' ἀπαύστου ἀϋπνίας ἐστέρησεν αὐτὸν μετ' οὐ πολὺ τῆς μνήμης, καὶ ἀπηλπίσθη ἡ ἀνάρρωσις αὐτοῦ· ἔσπευσαν λοιπὸν κατ' ἀνάγκην νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς Ἰσαβέλλαν. Εὐτυχίᾳ δ' ἀνέλπιστος ἀνέμενεν αὐτὸν ἐν τῇ νέᾳ πόλει· εὗρεν ἐκεῖ τὸν ἀγαπητὸν ἀδελφὸν δὸν Βαρθολομαῖον ἄγοντα τὰς ὑπὸ τοῦ ναυάρχου ἐπανειλημμένως ζητηθείσας ἐπικουρίας· ὅθεν ὑπῆρχε τῷ Κολόμβῳ διπλοῦς λόγος χαρᾶς ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ· καὶ αὕτη συνέτεινε πολὺ εἰς τὴν ἴασιν αὐτοῦ.

Οἱ δύο ἀδελφοί, ἀγαπῶντες τὰ μέγιστα ἀλλήλους, ἦσαν ἀποκεχωρισμένοι πρὸ δέκα καὶ τριῶν ἐτῶν, καθ' ἃ οὐδεμίαν πρὸς ἀλλήλους ἐπεμψαν εἰδήσιν τῆς ἀμοιβαίας τύχης. Ὁ μὲν εἶχε πορευθῆ εἰς Ἀγγλίαν, ὡς ἄνω εἴρηται, ὡς ὑποβλήθῃ τῷ ἡγεμόνι τοῦ βασιλείου τὰ σχέδια τοῦ Κολόμβου. Μετὰ πολλὰς δὲ διαπραγματεύσεις, πάντοτε ἐμποδιζόμενος ἢ διακοπτόμενος ὑπὸ παντὸς εἴδους αἰτίων, ὁ Βαρθολομαῖος κατώρθωσε τέλος τὴν ἔγκρισιν τῆς προτάσεως αὐτοῦ. Ἐμπλεως δὲ ζήλου καὶ ἐλπίδων, ἐσπευδεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν κομιστὴς τῆς εὐτυχοῦς ἀγγελίας τῷ ἀδελφῷ, ὅτε, διαπερῶν τὴν Γαλλίαν, μανθάνει ὅτι ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐξεπλήρωσεν ἤδη τὸ μέγα ἐπιχείρημα, οὐπερ ὁ Βαρθολομαῖος ἐμελλεν ἶν' ἐμετάσχη συγκινδυνεύων καὶ συνδοξαζόμενος. Λύτοῦ δ' ἀφικομένου εἰς Γάδειρα ὁ Κολόμβος εἶχεν ἤδη ἀναχθῆ τὸ δεύτερον.

Προσκαλέσας δ' ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν αὐλήν, ὑπεδέξατο αὐτὸν μετὰ πολλῆς τῆς τιμῆς, καὶ, μαθὼν δι' ἐπιστολῆς τοῦ Κολόμβου τὰς δυσχερείας καὶ τὰς ἀνάγκας, ἔταξε τὸν Βαρθολομαῖον ἡγεμόνα τῆς πεμπομένης τῷ ναυάρχῳ ἐπικουρίας. Ἡ δ' ἀφίξις τοῦ ἀδελφοῦ ἐφύλαξε τὰς μόλις γεννηθείσας ἀποικίας τῆς, διὰ τὴν ἀπόντος τοῦ ναυάρχου ἁταξίαν καὶ ἀναρχίαν, ἐπικειμένης καταστροφῆς. Αἱ μὲν κοινόταται εἰς τὰς χώρας ἐκεῖνας ἐπιδημῖαι εἶχον θέρσει τὰ δύο τρίτα τῆς ἀποικίας. Ὁ δὲ Μαργαρίτης, ὃν ὁ Κολόμβος ἔταξεν ἐπ' αὐτῆς εἶχεν ἀποστατήσῃ, ἀλλὰ μὴ δυνθῆεις νὰ ἐπιτύχη τὸν κατὰ τοῦ ναυάρχου σκοπὸν αὐτοῦ ἀπέπλευσεν εἰς Ἰσπανίαν ἐφ' ἐνὸς τῶν πλοίων τοῦ στόλου μετὰ τοῦ συνενόχου πατρὸς Βούλου. Αὐτοῦ δὲ ἀπελθόντος, ὁ ὑπ' αὐτὸν στρατὸς διηρέθη εἰς συμμορίας, αἵτινες, διατρέχουσαι τὴν χώραν, τηλικαύτη βία ἐχρήσαντο πρὸς τοὺς κατοίκους, ὥστε οὗτοι, ἀγανακτήσαντες πρὸς τὴν αἰσχρὰν ἐκείνην διαγωγὴν, συνέδραμον εἰς τὰ ὄπλα, ὅπως παύσωσιν αὐτοὺς τῶν ληστειῶν καὶ τιμωρήσωσι τοὺς ἐνόχους. Ἡ δὲ ἐπανάστασις ἐγένετο σχεδὸν γινοικὴ καὶ τινες Ἰσπανοὶ καταληφθέντες ἐσφάγησαν ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν.

Τὰ λυπηρότατα ταῦτα συμβάντα ἐπέσπευδον τὴν καταστροφὴν τῆς νεαρᾶς ἀποικίας. Οἱ τῶς εἰρηνικοὶ πρὸς τοὺς ξένους Ἰνδοὶ ἐνόησαν τέλος τὴν ἰδίαν κατάστασιν καὶ τὰ ἐν τῷ μέλλοντι χρόνῳ ἀπειλοῦντα αὐτοὺς. Προβλέποντες τὰς καταπιέσεις καὶ περιουβρίσεις τῆς Ἰσπανικῆς κυριαρχίας, ἐφριξαν πρὸς τὴν ἀπαισίαν προσδοκίαν τῆς δουλείας καὶ τοῦ λιμαῦ. Συνειθισμένοι εἰς βίον νεθρὸν ἤρχοῦντο τρώγοντες δραγμὴν ἀραβοπίτου ἢ ἀλεύρου μανιόκου, φυτοῦ ἐχρηστοῦ βίζαν εἰς σχῆμα κοκκνοῦλου, ἢ γογγυλίου,

ὃ ἐκφλοῖζόμενον παράγει ἀλευρώδη ὕλην. (*) Ὅθεν παραβάλλοντες τὴν ἰδίαν λιτότητα πρὸς τὰς συνηθείας τῶν Ἰσπανῶν, ὧν ἕκαστος ἔτρωγε διὰ μιᾶς πλείονα ἢ τέσσαρες Ἰνδοὶ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, ἐθεώρουν τοὺς Εὐρωπαίους τούτους ὡς ἀκορέστους φαγάδας ἀποδιωχθέντας ὑπὸ τῆς πείνης ἐκ τῆς ἰδίας πατρίδος, ἧς κατέφαγον πάσας τὰς προμηθείας. Ἐκ τούτων δὲ συνεπέρανον ὅτι τὰ ἐν τῇ νήσῳ τρόφιμα ἦθελον καταβροχθισθῆ ὅσον οὐπὼ ὑπὸ τῶν λαιμάργων ξένων, ὧν ἡ ὀλεθρία παρουσία προήγγελλε σιτοδείαν.

Αἱ σκέψεις αὗται ἤρχοῦν ἴσως ὅπως ἀναγκάσωσιν, αὐτοὺς εἰς τὴν ἀπόσεισιν μισητοῦ ζυγοῦ· προστεθεῖσαι δὲ ταύταις οἱ ἀκατάπαυστοι βίαι, ἃς ὑπέμενον ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν, συνέτεινον εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἰνδῶν κατὰ τῶν τυράννων· ὅθεν, ὀπλισθέντες καὶ συσσωρευθέντες ὑπὸ τὸν κασῖχον αὐτῶν, συνεκρότησαν ἀξιώλογον δύναμιν.

Ὅτε δὲ ὁ Κολόμβος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἰσαβέλλαν παρεσκευάζοντο ἀμφοτέρωθεν εἰς πόλεμον· οἱ ἄϊται πάντες, πλὴν τοῦ κασίκου Γουακαναχαρίου ἐμμείναντος πιστοῦ τοῖς Ἰσπανοῖς, ἦσαν ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ προσῆγον στίφος ἑκατοντακισχιλίων μαχητῶν παρεσκευασμένων πρὸς κατασύντριψιν τῆς μικρᾶς τῶν ξένων σπείρας, ἧς αἱ ληστεῖαι κατέβαλον τὴν ὑπομονὴν αὐτῶν.

Ὁ Κολόμβος μᾶλλον ἠγανάκτησε ἐπὶ ταῖς ἀδικίας καὶ βίαις, αἵτινες προὔλασαν εἰς τοσοῦτο τὴν ἐχθρὰν καὶ τὸ μῖσος κατὰ τῶν Εὐρωπαίων, ἢ ἐφοβήθη ὑπὸ τῶν κινδύνων, δι' ὧν ἠπειλοῦν τὴν ἰσπανικὴν ἀποικίαν· ἀλλὰ κλαίων κατενόησε τὴν σκληρὰν ἀνάγκην νὰ χύσῃ τὸ αἷμα τῶν τολαιπῶρων, τῶν οὐδὲν ἄλλα ὑπερασπιζόντων ἢ τὴν ἰδιοκτησίαν τὴν ζῶην καὶ τὴν ἐλευθερίαν· ὀπίσθη ἢ καταλαβοῦσα ἄνδρα γενναῖον καὶ φιλόανθρωπον, τὸν Κολόμβον, ἀθυμία! Ὅποια δὲ καὶ αἱ λυπηρὰ σκέψεις καὶ αἱ τῆς συνειδήσεως τύψεις αἱ κατακυριεύουσαι αὐτοῦ, ἐτοίμου ἵνα σημήνη τὴν σφαγὴν!

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, ὁ Γουακαναχάριος ἦλθεν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Κολόμβου, προσφέρων αὐτῷ τὴν ἰδίαν συνδρομήν. Ἡ ἀφοσίωσις τοῦ κασίκου τοῖς Ἰσπανοῖς εἶχε καταστήσει αὐτὸν μισητὸν τοῖς ἄλλοις Ἰνδοῖς ἀρχηγοῖς, ὥστε καὶ ἐξ ἀνάγκης καὶ ἐκ συμπαιθείας συνεμάχει τοῖς Εὐρωπαίοις. Ὁ δὲ Κολόμβος ἔσχε τῷ Γουακαναχαρίῳ μεγάλην χάριν, διδόντι αὐθις πάλιν τὰ πιστὰ καὶ προσφέροντι τὴν ἰδίαν βοήθειαν· ἀμφοτέροι δὲ ἠγούμενοι τῶν στρατευμάτων παρεσκευάσαντο εἰς μάχην.

(1) Τὸ ἀλευρον τοῦτο καλεῖται Cassave. Σ. Μ.

Β΄.

Μάχη.—'Εκατοντακισχίλιοι 'Ινδοί έναντίον διακοσίων εἴκοσιν ἰσπανῶν στρατιωτῶν. — Β. γηθητικοὶ κῆνες. — Μαργαρίτης καὶ Βούλος. — 'Επιβάλλεται φόρος τοῖς 'Ινδοῖς. — 'Απελπισία καὶ ἐκδίκησις αὐτῶν. — 'Ο ἀρμολύτης 'Αγιάδος. — 'Αναχώρησις τοῦ Κολόμβου εἰς 'Ισπανίαν. — Σιτοδεία ἐν τῷ πλοίῳ. — Βδελυρὰ σκευωρία τῶν 'Ισπανῶν κατὰ τῶν ἐμβιβασθέντων 'Ινδῶν. — 'Επάνοδος τοῦ Κολόμβου. — Παρίσταται τοῖς δικασταῖς. — 'Απολογία αὐτοῦ — 'Εξάρτους νέου στόλου. — Χελῶναι τοῦ Πρασίνου ἀρωτηρίου. — Δίοδος ὑπὸ τὸν ἰσημερινόν. — 'Απελπισία τῶν πληρωμάτων. — Οἱ πίθηκοι τοῦ 'Ορηνόκου. — Στόμα δράκοντος. — Χρυσῶν στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Κολόμβου. — Θεμελίωσις τῆς πόλεως 'Αγιος Δομίνικος. — 'Ανταρσία 'Ρολδάνου, τοῦ μεγάλου κριτοῦ. — 'Εκστρατεία Βάσκου τοῦ Γάμα. — 'Ανακλύπτει νέαν πρὸς τὰς ἀνατολικὰς 'Ινδίας ὁδόν. — 'Εκπλους 'Οἰέδου. — 'Ο 'Αμερικὸς Οὐεσπύκιος δίδωσι τὸ ὄνομα τῷ νέῳ κόσμῳ. — 'Ανακάλυψις τῆς Βρασιλίας ὑπὸ Καβράλου.

Διεξήλθομεν μέχρι τοῦδε σπανίας τὰς ἐχθρὰς τῆς φιλάνθρωπιᾶς σκηνάς· μέχρι τοῦδε τὸ μέγα τοῦ ὑπὸ τῆς μεγαλοφυΐας μὲν ἐπινοηθέντος, ὑπὸ τῆς καρτεροψυχίας δὲ περνηθέντος ἐπιχειρήματος· ἡ ἐκ τῆς θαυμασίας ἀνακαλύψεως δόξα τῆς νέας ὁδοῦ τεχνούσης τῆ ἐμπορίας καὶ τῆ ναυτιλίας, ἠμαύρωσαν τὰς ἀδικίας καὶ τὰς βιαιοπραγίας τῶν κατακτητῶν τοῦ νέου κόσμου. Παροκολουθοῦντες τὴν κινδυνώδη πορείαν τῶν ἰσπανῶν καὶ τοῦ ἐνδοξοῦ αὐτῶν ἀρχηγοῦ, δὲν προφθάνομεν νὰ ἐνδιατριψώμεν περὶ τῶν καθ' ἕκαστα πραγμάτων, ἅτινα ἐνδελεχῆς μελέτη καταδεικνυσὶν ὡς σοβαρὰ καὶ ἀναπόφευκτα συμπτώματα, μακροχρόνιον καὶ αἰματόφυρτον μισθὸν τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς.

Ἄλλ' ἰδοὺ ἐφθασεν ἔλθοῦσα ἡ στιγμή τοῦ χρόνου καθ' ἣν ἐξαλείφονται τὰ ἀπατηλὰ τῆς δόξης διαβουκολήματα καὶ ἡ ἐκ τοῦ θριάμβου μέθη· ἐσίγησαν ἡ θανάσιμος ὤρα νικητῶν τε καὶ ἠττημένων, καὶ ὁ νέος κόσμος μεταμορφοῦται εἰς θέατρον τραγωδιῶν αἱματορροῦτων, πενθίμων δρῆμάτων, ὅπου ἡ ἀπληστία μιᾶρῳς πρωταγωνιστεῖ. Εὐτυχεστάτος ὁ ἱστορικός ὅταν ἡ ὄρασις αὐτοῦ κεκμηκυῖα πρὸς τὴν ὄψιν ὠμότητος καὶ δεινῶν δυσχεραίνόντων τὸ ἔργον αὐτοῦ, εὐρίσκη ἐνίοτε ἀνάπαυσιν ἐπὶ τινῶν ἀρετῶν ἐπὶ εὐγενῶν πράξεων· Εὐτυχῆς εἰς ἄκρον ὅταν, μεταξὺ τῶν τυράννων καὶ τῶν δημίων τῶν ἀμερικανῶν λαῶν, ἐπιτύχη χριστιανὸν ἄξιον τοῦ ὀνόματος, φίλον τοῦ ἀνθρώπινου γένου!

Τὰ δύο στρατόπεδα προῆλθον ἐναντίον ἀλλήλων καὶ, γενόμενα ἀντικρῶ, οὐδὲν περιμένουσι ἢ τὸ σημεῖον τῆς μάχης· φρεβρὰ ἀκμὴ ἀφ' ἧς κρέμαται ἡ ζωὴ τῶν ἰσπανῶν ἢ ὀλοκλήρου λαοῦ ἢ ἐλευθερία. Ἐνθεν μὲν ἠθροισμένοι ἴστανται ἑκατὸν χιλιάδες Ἰνδῶν ξύλινα φερόντων ξίφη καὶ ῥόπαλα, ἀκόντια δὲ καὶ βέλη αἰχμὴν ἔχοντα ἀκάνθας ἰχθύων ἢ χάλικας· ἐνθεν δὲ ἀ-

ριθμοῦνται διακόσιοι πεζοὶ καὶ εἴκοσιν ἵππεῖς Εὐρωπαϊοί, ἐπίκουρον ἔχοντες μικρὸν σῶμα Ἰνδῶν ὑπὸ τὸν Γουκαναχάριον. Ἡ δυσαναλογία ἦν μεγίστη, ἀλλ' οἱ ἰσπανοί, ἐλάσσονες τὸν ἀριθμὸν, ὑπερεῖχον διὰ τῆς τακτικῆς καὶ τῶν ὅπλων· εἶχον δὲ προσέτι ἵππους καὶ πρὸς τούτους, ἴλην μεγάλων μολοσσῶν κυνῶν, οὓς ἐμελλον ν' ἀπολύσωσι κατὰ τῶν δυστυχῶν ὀλογύμων Ἰνδῶν, ὅπως ἀπολύουσι τοὺς θηρευτικούς τούτους κύνας κατὰ τῶν κάπρων καὶ ἄλλων ζῶων οἱ ἐν Εὐρώπῃ κυνηγετοῦντες.

Ὅθεν ἐκατέρωθεν αἱ τοῦ πολέμου τύχαι ἦσαν σχεδὸν ἀμφίρροποι καὶ δυσχερὲς ἦν τὸ προῖδειν τὸ τέλος τῆς μάχης.

Ἐδοξε δὲ τῷ Κολόμβῳ ν' ἀναβάλῃ τὴν ἐφοδὸν μέχρι τῆς νυκτός, ἣν ἐθεώρει ἰσχυρὰν τῶν ἰσπανῶν σύμμαχον, ἐλπίζων ὅτι τὰ σκότῃ ἤθελον αὐξήσει τὸν ὑπὸ αἰφνιδίας καὶ ἀποτόμου ἐφόδου φόβον τῶν Ἰνδῶν. Ὁ δὲ συλλογισμὸς ὑπῆρξεν ὀρθός. Διελὼν τὸν μικρὸν στρατὸν εἰς τρεῖς λόχους καὶ ἐγκαταστήσας ἡγεμόνας τὸν ἀδελφὸν Βαρθολομαῖον, τὸν κασίκον Γουκαναχάριον καὶ ἑκυτὸν, ἐπέβρευσσε κατὰ τῶν Ἰνδῶν παραδιδόντων ἑαυτοὺς ὀλεθρῆ ἀσφαλεῖ· ἡ δὲ λύσσα καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ἰσπανῶν, ὁ κρότος τῶν πυροβόλων, τῶν ἵππων οἱ χρεμετισμοί, καὶ τῶν κυνῶν αἱ ὕλακαὶ ἐνεργάσαντο αὐτοῖς τοσοῦτον φόβον, ὥστε, μικρὸν καὶ ἀσθενὲς πρὸς τοὺς πολεμικοὺς ἀντισχόντες, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Καὶ τινὲς μὲν τούτων ἀπέθανον ὑπὸ τοῦ μολύβδου ἢ τοῦ σιδήρου, τινὲς δὲ κατεπατήθησαν ὑπὸ τῶν ἵππων, ἐσπαρχήθησαν ὑπὸ τῶν σκύλλων ἢ ἐζωγράφθησαν· καὶ οἱ πλεῖστοι διεσπάρησαν εἰς τὰς νάπας.

Ἡ ἦττα κατέρριψε λοιπὸν ἀθῶον λαὸν εἰς τὰ δεσμά τῶν ἰσπανῶν· ἀναγκάσασα νὰ ὑποκύψῃ τῷ ζυγῷ καὶ ὑπομείνῃ πάσας τὰς ὀδύνας σκληρᾶς δουλείας!

Ὁ δὲ Κολόμβος, σπεύδων ἵνα ὠφελθῇ ἀπὸ τῆς εὐκόλου ἐπιτυχίας, διέδραμε τὴν χώραν οὐδεμίαν παθῶν ἀντίστασιν, πάντων ὑποταγέντων αὐτῷ. Ὀλίγοι δὲ μῆνες ἤρκεσαν ὅπως ἀσφαλίσῃ τὴν ἐπὶ τῆς πολυανθρώπου ταύτης νήσου ἰσπανικὴν κυριαρχίαν. Καὶ μέχρι μὲν τοῦδε ἡ διαγωγή τοῦ Κολόμβου ἐγένετο ἀξία τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ θαυμασμοῦ ἡμῶν· παρηκουλουθήσαμεν αὐτῷ συμπαθῶς κατὰ τὰς τολμηρὰς ἐν ἀπεράντῳ ὠκενῷ ἐκδρομὰς. Ἀλλὰ φεῦ! ἀνθρώπος ἔστι καὶ μετέχει καὶ αὐτὸς τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθένειας καὶ πλάνης.

Οἱ δύο ἀδιάλλακτοι τοῦ ναυάρχου ἐχθροὶ ὁ Μαργαρίτης καὶ ὁ πατὴρ Βούλος, εἶχον ἐπανελθεῖ εἰς ἰσπανίαν. Ὁ Κολόμβος ἐγίνωσκε τοὺς σκοποὺς αὐτῶν, ἐγίνωσκεν ὅτι τὸ μῖσος καὶ ἡ ζήλοτυπία τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν πάντα λίθον ἤθελον κινήσει ὅπως ἐλαττώσωσι τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, διαβάλλωσι τοὺς σκοποὺς

καὶ ἀτιμώσωσι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀνακαλύψεων παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Ἰσπανίας, διατεθειμένῳ ὑπὸ τῆς φοροδοεῦσός αὐτοῦ εὐπιστίας ὅπως πρῆσθαι ταῖς δολίαις κατὰ τοῦ Κολόμβου διαβολαῖς. Ἦφειλε λοιπὸν οὗτος προλαβὼν ν' ἀποτρέψῃ τὴν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μυκωμένην θύελλαν. Τότε δὲ μόνον ἐπετύγχανεν εἰάν ἐστελλεν εἰς τὴν Ἰσπανικὴν αὐλὴν λαμπρὸν δαίτημα τοῦ πλοῦτου, ὃν ὑποσχόμενος εἶχεν ἐγείρει τηλικαύτας ἐλπίδας. Ὅπως δ' ἐκτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσιν, ὅπως κορέσῃ τὴν ἀνυπόμονον πλεονεξίαν τῆς περιμενούσης αὐλῆς, ἐκρίνευεν ἵνα φορολογηθῇ εἰς ἄκρον τοὺς δυστυχεῖς Ἰνδοὺς. Ἐκέλευσε δὲ τοῖς μὲν κατοικοῦσι τοὺς χρυσοτόκους τόπους ἵνα φέρωσιν αὐτῷ κατὰ τριμηνίαν ποσὸν τι μεταλλοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐπέβαλεν ἐκάστῳ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν φόρον εἴκοσι καὶ πέντε λιβρῶν βαμβακίου. Ἄλλ' ὁ Κολόμβος ἀπῆτει παρὰ τῶν ταλαιπώρων τὰ ὑπὲρ δύναμιν. Συνειθισμένοι ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων βίῳ ἀπράγμοι, κατηναγκάσθησαν αἰφνης, ὡς δούλοι, εἰς ἀδιάκοπον ἐργασίαν πρὸς ἀναζήτησιν χρυσοῦ καὶ βαμβακίου, προϊόντων καθ' ἡμέραν ὀλιγομένων ἕνεκα τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ναυάρχου. Ἐπεθύμησαν λοιπὸν ν' ἀποφύγωσι τὴν σκληρὰν ἀνάγκην ὑπερφυοῦς ἐργασίας. Προσεκλάυσαντο τῷ ναυάρχῳ, ἀλλ' εὐρον ἀκαμπτον καὶ οἱ στρατιῶται αὐτοῦ ἐξετέλεσαν ἀμετακινήτως τὰ προσταταγμένα.

Ὅπως δ' ἀποτείσωσι τὸν ἀφόρητον ζυγὸν, οἱ κακοδαίμονες Ἰνδοὶ ἐβουλεύσαντο ἀπονενομημένως παρὰδοξον βουλήν· ὑπεραύξοντες τὴν ἀδδθηραγίαν τῶν καταπιεζόντων αὐτοὺς, ἐπίστρεψαν ὅτι εἰάν δὲν ἐσπειρον εἰς τοὺς ἀγροὺς ἀραβόσιτον καὶ μανίοκον ἤθελον καταναγκάσει τῇ πείρῃ τοὺς Ἰσπανοὺς ἵνα καταλίπωσι τὴν νῆσον. Διαφθεירוσιν λοιπὸν ὁμοθυμαδὸν τὰ ἤδη ἐσπαρμένα καὶ καταφεύγουσιν εἰς τὰ ἀπρόσβατα ὄρη τρεφόμενοι ἐπὶ τινα καιρὸν ῥίζαις ἀγρίων φυτῶν. Ἄλλ' ὁ πόρος οὗτος ἐπέλιπεν αὐτοὺς μετ' οὐ πολὺ καὶ τότε ἐγέυσαντο αὐτοὶ τῶν κακῶν τοῦ λιμοῦ, ὃν ἐπέβαλλον τοῖς τυράννοις, διαφθείραντος πολλοὺς Ἰνδοὺς καὶ ἔτι πλείονας ἕνεκα τῶν ἐμποιηθεισῶν ἐπιδημικῶν νόσων. Οἱ δὲ φυγόντες τὴν δίκεντρον ταύτην θείαν μάστιγα κατήντησαν εἰς τοσοῦτον ἀσθενείας, ὥστε ἠδυνάτου ἐπιπλέον ἢ πρότερον νὰ ὑποφέρωσι τὰ βάρη, οἷς καταπιέζον αὐτοὺς οἱ ἀπληστοὶ ξένοι δεσπότες. Οἱ δὲ Ἰσπανοὶ ἐπαθον μὲν βεβαίως σκληρὰς στερήσεις καὶ σοβαρὰς ἀνησυχίας ἕνεκα τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀπεγνωσμένης ἀποφάσεως· ἀλλ' ἐργασθέντες καὶ λαβόντες νέας προμηθείας ἐξ Ἰσπανίας ἐσώθησαν ἀπὸ τοῦ λιμοῦ. Οὕτως οἱ ταλαιπώροι Ἰνδοὶ ἀπώλεσαν διὰ παντός τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπὸ τῶν τυράννων ἀπαλλαγῆς.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Κολόμβος νῦν αἰσθάνεται τὴν δυστυχίαν· ἡ μακρόθεν ἐπαπειλοῦσα θύελλα ἐξεβράγη· ὁ Μαργαρίτης καὶ ὁ Πατὴρ Βούλος κατώρθωσαν ὅσα διεννοοῦντο ἀναπλέοντες εἰς Ἰσπανίαν· περιέγραψαν οἰκτρά καὶ ἀπελπιστικὰ τὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Κολόμβου ἀνακαλυφθεισῶν χωρῶν, παρέστησαν τὴν συμπεριφορὰν αὐτοῦ μιανὰν οὕτως, ὥστε ἡ αὐλὴ, ὑποπτεύσασα αὐτὸν, ἐκρίνευεν εὐλογον νὰ στείλῃ εἰς τὰς δυτικὰς Ἰνδίας ἀρμοστήν, ὅπως, ἐξετάσας τὰ πράγματα καὶ τὴν διαγωγὴν τοῦ ναυάρχου, διεξέλθῃ αὐτὰ ἐν ἐκθέσει τῷ βασιλεῖ τῆς Ἰσπανίας.

Τὸ σοβαρὸν τῆς ἀποστολῆς ἀπῆτει ἄνδρα πολλὰς κεκτημένον γνώσεις καὶ ἴσῃν ἠθους ἀρετῇ· ἀλλ' ὁ ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου ἐκλεχθεὶς πολλοῦ δέον συνέδου ταύτας. Προβλήθει τῷ μονάρχῃ πρὸς ἐκλογὴν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Κολόμβου, συνενείχετο ἐν τῷ κατ' αὐτοῦ μίσει καὶ ἐμελλε νὰ ὑπηρετήσῃ αὐτοῖς κατὰ τοῦ ναυάρχου. Ἦν δὲ εὐγενὴς ἐκ τῶν παρὰ τῇ βασιλίῳ καὶ ἐκαλεῖτο Ἀγιάδος.

Ὡς δὲ ὁ ἄνθρωπος οὗτος, γαυριῶν ἐπὶ τῷ ἀξιώματι, ἀφίκετο εἰς τὴν Ἰσπανιόλαν νῆσον, χρώμενος λόγοις καὶ τρόποις ἐπιδεικνύμενος προϊσταμένου, ἐκρίνευεν καλὸν νὰ ταπεινοῖ αὐτὸν, καταφρονῶν καὶ ὑβρίζων. Προσεκάλεσε πάντας τοὺς μεμφομένους τὸν Κολόμβον, ὅπως παραστάντες τῷ δικαστηρίῳ αὐτοῦ ζητήσωσι δικαιοσύνην. Ὑπεκίνησε δὲ καὶ ἀσμένως ἄνευ αὐστηροῦ ἐλέγχου παρεδέξατο πάσας τὰς κατὰ τοῦ ναυάρχου αἰτιάσεις καὶ κατηγορίας. Εἰς τοσοῦτον ἐγένετο σπουδῆς ὅπως ἐπισωρεύσας πάσας τὰς μομφάς, καταδικάσῃ ἕνεκα αὐτῶν τὸν Κολόμβον, οὗ εἶχεν ὁμοῦσι τὸν ὄλεθρον.

Ὁ ναύαρχος ἦν ὑπομονητικὸς καὶ πολλάκις ἀπέδειξε τὴν ἰδίαν εὐστάθειαν καὶ καρτερίαν. Δὲν ἠδυνήθη ὁμως νὰ ὑπομείνῃ τὰς ὑπὸ τοῦ Ἀγιάδου ἐμβαλλομένας ταπεινώσεις. Ἐκρίνευ δὲ ν' ἀναχωρήσῃ εἰς Ἰσπανίαν ὅπως φωτίσῃ τοὺς ἀναισχύντως φενακισθέντας Φερδινάνδον καὶ Ἰσαβέλλαν, καὶ ὑποβάλῃ τῇ δικαιοσύνῃ αὐτῶν τὴν ὑπόθεσιν. Πρὶν δ' ἢ ἀποπλεύσῃ κατέστησε Βαρθολομαῖον τὸν ἀδελφὸν adelantado ἤτοι ὑποδιοικητὴν, ὅπως κυβερνήσῃ τὴν νῆσον, αὐτοῦ ἀπόντος. Δυστυχῶς ὁμως ἀνέδειξε διευθυντὴν τῆς δικαιοσύνης ἄνδρα ἀνάξιον τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματος καὶ καταχρησάμενον τῇ ὑπὸ τοῦ ναυάρχου ἐμπειπιστευμένῃ ἀρχῇ. Ἐκαλεῖτο δὲ Ῥόλδανος.

Νομίζων δ' ὅτι ἤθελε φθάσει ταχύτερον εἰς τὸ τέρμα τοῦ πλοῦς ὁ Κολόμβος, ἐπλευσε κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν Ἰσπανίαν. Πάντες οἱ ναῦται γινώσκουσι τὴν σήμερον ὅτι οἱ ἐτησίαι, οἱ κατὰ τοὺς θαλασσίους ἐκείνους τύπους αἰετοῦ ἐξ ἀνατολῶν πνέοντες, καθιστῶσι τὸν πλοῦν δυσχερέστατον καὶ ὅτι τὰ ἐκ τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν ἐπαναγόμενα πλοῖα

ὅπως ἀποφύγῃσι τοὺς ἐναντίους ἀνέμους ἰστιοδρομοῦσι τὸ πρῶτον πρὸς βορρᾶν. Ἄλλ' ὁ Κολόμβος ἠγνόει τοῦτο καὶ οὕτω βραδέως προὔχρει κατὰ τὴν ὑπὸ ἀπειρίας τηρουμένην διεύθυνσιν, ὥστε, τριῶν μηνῶν παρελθόντων, ἐσαλεύετο ἔτι ἐν πλήρει πελάγει καὶ τῶν ἐπιτηδείων σχεδὸν πάντων ἐπιλιπόντων, ἠλάττωσε πολὺ ὑπ' ἀνάγκης τὸ ἐκάστου σιτηρέσιον, καὶ ὅπως προκαταλάβῃ πᾶσαν μομφὴν καὶ γογγυσμὸν ἐνέβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὰς αὐτὰς τῶ τελευταίῳ ναύτῃ στερήσεις.

Τὸ δὲ πλήρωμα, μακινόμενον ὑπὸ πείνης ἐβάλετο ἀποτρόπαιον βουλὴν νὰ σφάξῃ τοὺς ἐπιβαίνοντας Ἰνδοὺς καὶ τραφῇ τῇ σαρκὶ αὐτῶν, ἢ τοὐλάχιστον ῥίψῃ αὐτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν ἵνα μὴ μοιράζωσι πρὸς αὐτοὺς τὰ μένοντα ὀλίγα σιτία. Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίστασιν ὁ Κολόμβος, πάντοτε πιστὸς τῇ ἀπευθυνούσῃ τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις φιλάνθρωπῃ, ἦλθε μεταξὺ τῶν Ἰνδῶν καὶ τῶν μακινωδῶς ἐπιβουλεύοντων αὐτοῖς θάνατον. Ἐπετίμητεν αὐτοῖς ὅτι οἱ Ἰνδοὶ ἦσαν ἄνθρωποι ὡς αὐτοί, καὶ ὅτι συμμεριζόμενοι τὰς ταλαιπωρίας δικαίως συμεταλαμβάναν τῶν ὑπολοίπων ἐροθίων. Ἐπέτυχεν οὕτως νὰ κατασιχῆν τούτους αἰσχροῦ βουλευομένους, καὶ δικαιοῦν τῶ οἴκτῳ τὰς καρδίας αὐτῶν. Τέλος ἐράνησαν αἱ ἰσπανικαὶ ἀκταὶ καὶ ἦν δυνατόν τῷ Κολόμβῳ νὰ παραστῇ τῷ δικαστηρίῳ τῷ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν κατηγορῶν δικάσονται.

Εἰσηλθε δὲ εἰς τοὺς δικαστὰς εὐγενῶς εὐσταθῆς καὶ ἀτάραχος ὡς ἔπρεπεν ἀνδρὶ πάνῃ δικαίῳ καὶ ἀμέμπτῳ τὸν τρόπον. Ἐν ὀλίγοις δὲ ἀπελογήσατο ἱκανὰ τοῖς κριταῖς ἐντραπομένοις ὅτι προσέχον συκοφανταί· ὁ δὲ Κολόμβος ἀθωωθεὶς ἀπεστόμωσε καὶ πάλιν τοὺς ἐχθρούς. Τὸ μῖτος ἐσίγησεν ἰδὼν, τὸν ἐπίσημον θρίαμβον τῆς μεγαλοφυΐας καὶ τῆς δόξης· τοῦ δὲ Κολόμβου ἐπιδείξαντος τῇ αὐτῇ τοὺς συνειλεγμένους θησαυροὺς, ὁ Φερδινάνδος καὶ ἡ βασίλισσα ἀπένειμον πεχείρησαν ὅπως νέας καὶ μεγίστας τιμὰς ὅπως δι' αὐτῶν ἐπιλάβητε τῆς διὰ τὴν ἀδικον κατηγορίαν βλάβης.

Ὅθεν συγκατήνευσαν ἀσμένως ταῖς παρακλήσεσι καὶ συγκατέθεντο πᾶσι τοῖς προτεινομένοις· αὐτὸς δὲ ἐξανεῦρε τὸν λαμπρύναντα ἐθνουσιασμόν τὴν πρώτην αὐτοῦ εἰς Ἰσπανίαν ἐπάνοδον. ἠθέλησε πρῶτον ὥστε ἡ κυβέρνησις, νὰ βεβαιώτῃ τὴν ἐδραιότητά τῆς ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ ἀποικίας, ἐκπέμπουσα πολλοὺς γεωργοὺς καὶ παντὸς εἶδους τεχνίτας· οὕτως ἡ ἀποικία ἐγένετο αὐτάραχος ἱκανοὺς ἔχουσα τοὺς ἰδίους πόρους. Τὸ φρονιμώτατον τοῦτο μέτρον ἐπαρνήθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως· ἀλλ' ἑτέρα πρότασις γενόμενῃ ὑπὸ τοῦ Κολόμβου τῷ Φερδινάνδῳ οὐδόλως ἐτίμισε τὴν ὀξύνοισιν τοῦ κυβερνήτου, βαρύτερον σφάλμα συμπαρα-

κύσαν τὰς συνεπείαις ὀλεθρίας ταῖς νεωστὶ ἀνακαλυφθείσαις χόρραις.

Φοβούμενος μὴ ἡ Ἰσπανία, ὀλιγάνθρωπῆσθ ὑπὸ πολυάνθρωπου μετοικεσίας ἀποίκων εἰς τὸν νέον κόσμον, συνεβούλευσε τῇ ἰσπανικῇ κυβερνήσει τὴν εἰς Ἰσπανίαν μετανάστασιν πάντων τῶν εἰς θάνατον ἢ δεσμὰ καταδεδικασμένων κακούργων ὡς ἐργατῶν ἐν τοῖς χρυσορυχείοις.

Ἐπομένῃ δὲ τῇ συμβουλῇ ἡ κυβέρνησις, προσέταξεν εὐθὺς πᾶσι τοῖς ἰσπανικοῖς δικαστηρίοις τὴν ἀπὸ τῶν δεσμοτηρίων ἐξοδὸν πάντων τῶν καθειρημένων κακούργων, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, τὴν καταδίκην τῶν θανάτου ἀξίων γενομένων εἰς ἀποίκισιν κατὰ τὰς δυτικὰς Ἰνδίας. Ἄλλὰ πῶς ὁ Κολόμβος ὁ τοσάκις ἀποδείξας φρόνησιν καὶ ἐμπειρίαν, πῶς ὁ ἐπιθυμῶν καθ' ὑπερβολὴν τὴν ἐν τῷ μέλλοντι εὐτυχίαν τῶν ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ ἰσπανικῶν ἀποικίων Κολόμβος, πῶς δὲν προσέβλεπεν ὅποια σπέρματα συγχύσεως καὶ ἀταξίας ἐμελλον μετακομισθέντες νὰ καταβάλλωσιν οἱ διασπαρμένοι οὗτοι ἄνθρωποι, ἐν ἀποικίᾳ κατοικηθείσῃ οὕτως ὑπὸ κλεπτῶν, φονέων καὶ ληστῶν παντὸς εἶδους;

Εἰ δὲ καὶ ὁ μονάρχης προσέταξε ῥητῶς τὴν ταχίστην τοῦ στόλου κατασκευὴν, οὐδὲν ἦττον ὁμως ἐβράδυνεν ἕνεκα τῶν ῥαδιουργιῶν τῶν ἐχθρῶν τοῦ ναυάρχου. Νῆλις δὲ μετὰ ἐν ἔτος ἐτελειώθη τὸ γέμισμα τῶν νηῶν, αἵτινες ἐμελλον νὰ φέρωσιν εἰς τὴν ἀποικίαν τὰ τρόφιμα καὶ τὰς ἄλλας ὅν εἶχον ἀνάγκην προμηθείας, καὶ ἐν ἔτι παρῆλθεν ἔτος ἀπὸ τοῦ εἰς Ἰσπανίαν ἀπόπλου τῶν δύο τούτων φορτηγῶν, ἕως οὗ ὁ εἰς νέας ἀνακαλύψεις μετὰ τοῦ Κολόμβου ἐκπεμπόμενος στόλος καταρτισθεὶς ἐκπλεύσῃ.

Ἐπιχειρῶν δὲ τὴν νέαν θηλασσίαν ἐκδρομὴν ὁ Κολόμβος ἐτρέπη ἄλλαν ὁδὸν, ἐλπίζων ὅτι ἐπ' αὐτῆς πλέον ἠθελε τέλος ἀνακαλύψει τὴν ὑπ' αὐτοῦ ὀνομαζομένην ἰνδικὴν ἡπειρον. Μετὰ δὲ τὰς Καναρείους ἐξηκολούθησε πορευόμενος τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν μέχρι τῶν ὑπὸ τῶν Πορτογάλλων ἀνακαλυφθεισῶν νήσων τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου· ἀλλ' ἀπερχόμενος μακρὰν τῶν Καναρείων ἔστειλεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν τὸ ἡμισυ τοῦ στόλου πρὸς ἐπισιτισμὸν τῆς ἀποικίας, κελεύων τοὺς πλοίαρχους ἵνα ταχύνωσι τὸν πλοῦν. Ἐκεῖνος δὲ παραλλάξας τὴν πρώτην τῶν τοῦ Πρασίνου Ἀκρωτηρίου νήσων ILE DE SAL τοῦνομα, ἧτοι Ἀλκατοῦχον, ἐβῆκε τὴν ἀγκυρὰν παρά τι ἄγονον νησιδίον, ὅπου οἱ Πορτογάλλοι εἶχον κτίσει νοσοκομεῖον διὰ τοὺς πάσχοντας ἐξ αὐτῶν λέπρα.

Παράξενος δὲ ἡ περίστασις ἡ πείσισα αὐτοὺς πρὸς ἐγκατάστασιν ἐκεῖ νοσοκομεῖου· αἱ πολυπληθεῖς χελῶναι, αἱ ἐκ τῆς Ἀφρικανικῆς περαλίας ἀπόντοχόμεναι ὅπως καταθέσωσι τὰ ὠὰ αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἀμμοῦδος ἀκτῆς τῆς μικρᾶς ταύτης νήσου, ἀγρεύονται ἐξ

κόλως, διότι, ἐν ἀπαξ ἀνατραπῶσιν ὑπτιαι δὲν διαφρεύουσι πλέον. Παρατηρήθη δὲ ὅτι ἡ τε σὰρξ καὶ τὸ αἷμα τῶν ἀμφιβίων τούτων ζῶων, ἡ μὲν ὡς τροφή τὸ δὲ ὡς λούσις, ἦσαν δραστικὸν φάρμακον τῆς λέπρας. Ἀλλὰ, πλὴν τῶν χελωνῶν, εὐρίσκοντο ἐν τῇ νήσῳ μεγάλη πλῆθὺς αἰγῶν, οὕτως πολλαπλασιασθεισῶν ἀφ' οὗ Πορτουγάλλος τις μετήνεγκεν ἐκεῖσε ἐξ Εὐρώπης ὀκτὼ αἴγας. Ἄλλως τε, οὔτε δένδρα, οὔτε πόσιμον ὕδωρ ὑπῆρχεν ἐκεῖ καὶ οἱ λεπροὶ ἐπινόησαν ἀνάγκης ὄμβριον ἄμμω ἐλλιμνάζον. Ὅθεν ὁ Κολόμβος μόνους ἐπτὰ ἀνθρώπους εὗρεν ἐκεῖ ὑγιεῖς.

Ἐκεῖθεν δὲ προηρημένους νὰ μὴ στρέψῃ πρὸς δυσμὰς πρὶν φθάσῃ τὸν Ἰσημερινόν, ἤτοι τὸν πλαστὸν κύκλον τὸν χωρίζοντα τὴν γῆν εἰς δύο ἴσα μέρη, ἐξηκολούθησε κυβερνῶν πρὸς νότον. Ἀλλ' ἀρικόμενον εἰς τὴν τρίτην ἀρκτικὴν μοῖραν κατέλαβεν αὐτὸν πλήρης νηνεμία καὶ ἐπέσχε τὴν πορείαν τῶν πλοίων. Ἐν τ' αὐτῷ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, καθέτως ὑπερκειμένου, ἐπιπτον ἐπὶ τῶν τοῦ πληρώματος καὶ κατέτρυχον αὐτοὺς καύσωνι οὕτως ἀφορήτῳ, ὥστε ἀνεζήτητον πανταχόσε σκέπη κατὰ τοῦ ξηροῦ καύματος τοῦ διανοίγοντος τοὺς πίθους καὶ μιαίνοντος ὕδωρ τε καὶ σιτία. Κατάπληξις καὶ ἀπελπισία ἐπέκράτουν ἐν τοῖς πεπυρακτωμένοις πλοίοις πάντες δὲ ἐφοβοῦντο μὴ ἴδωσιν αὐτὰ ὑπὸ τοῦ πυρός διεσθαρμένα. Πρὸς τούτοις δὲ τοῖς κακοῖς, κατὰ τὴν κρίσιμον καὶ φοβεράν ταύτην τοῖς πληρώμασιν ἀκμήν, ὁ Κολόμβος κάμων ὑπὸ τῆς ἀρθρίτιδος νόσου, ἕνεκα τῶν μόχθων καὶ τῶν ἀγρυπνῶν, ὀξυτάτῃ κατείχετο ὀδύνη.

Τέλος ὁ οὐρανὸς ἠλέησε τοσαῦτα δεινά· ἔπεσεν ὄμβρος ῥαγδαῖος οὕτως, ὥστε ἦν ἀδύνατον σχεδὸν νὰ μείνη τις ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Ἡ βροχὴ αὕτη μικρὸν ἠλάττωσε, τῇ ἀληθείᾳ, τὸ πνιγηρὸν θάλπος, ἀλλὰ τοῦλάχιστον τὰ πληρώματα ὑδρεύσαντο ἐκ νέου· ἔπειτα ἡ καθείργουσα, οὕτως εἰπεῖν, τὰ πλοῖα νηνεμία ἐκόπασε καὶ ἐπανῆλθεν ἡ ἐλπίς εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων τούτων, ὧν ἡ ζωὴ ἐκινδύνευε νὰ σβεσθῇ ἐν σπασμοῖς μακρᾶς ἀγωνίας. Τότε, ἰκετεύσαντες, μετέπειθον τὸν Κολόμβον, σκοποῦντα νὰ κυβερνήσῃ πρὸς μεσημβρίαν· νικηθεὶς δ' ὑπὸ τῶν παρακλήσεων ἐτρέπη πρὸς δυσμὰς.

Μετὰ δὲ τινῶν ἡμερῶν πλοῦν κραυγαὶ ἀναπέμπον ἀπὸ τῶν καρχησίων γῆ! γῆ! ἐπαναπεμπόμεναι ὑπὸ τῶν πληρωμάτων ἢ πρὸς τὸν ὀρίζοντα φαινομένη νῆσος, εἶχε σχῆμα τριῶν ὀρέων· ἕνεκα δὲ τῆς παραξένου ταύτης ὄψεως ὁ ναύαρχος ἐκάλεσεν αὐτὴν Τριάδα, ὄνομα σωζόμενον ἔτι ὑπ' αὐτῆς· Κεῖται δὲ παρά τας ἐκβολὰς τοῦ Ὀρηνοκου, ὅπου εὐρίσκονται παραδοξάτατοι πίθηκοι ἀγρευόμενοι τοιῶδε τρόπῳ· οἱ θηρεύοντες, ἰδόντες τινὰ τῶν ζῶων τούτων ἐπὶ τῶν

δένδρων, τοποθετοῦσι παρὰ τὴν ρίζαν τοῦ δένδρου κλάγονον περιέχουσαν ἀραβόσιτον. Εὐθὺς δ' ὡς ἀποχωροῦσι, πίθηκος καταβαίνει τοῦ δένδρου καὶ εἰσάγει τὴν χεῖρα τῇ λαγύνῳ, ὅθεν δὲν δύναται νὰ σύρῃ αὐτὴν διότι γέμει ἀραβόσιτου. Τότε, τρέχουσιν οἱ θηρευόντες καὶ συλλαμβάνουσι τὸ λαίμαργον ζῶον, τὸ προτιμῶν νὰ γίνῃ λεία τῶν κυνηγῶν ἢ νὰ ἀφήσῃ τὸν ἐν τῇ χειρὶ ἀραβόσιτον.

Ὁ δ' Ὀρηνοκος ποταμὸς εἰσβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν μικρὸν ἀπὸ τῆς Τριάδος, μετὰ τηλικαύτης βίας, ὥστε ὁ πλοῦς καθίσταται ἐπικίνδυνος. Τὰ κύματα συγχεόμενα συναθοῦνται καὶ διαρρύγγυνται· δυστυχῆς δὲ τὸ πλοῖον τὸ εἰς τὸν στροβιλῶδη τοῦτον κυκεῶνα παρασυρὲν, διότι κινδυνεύει νὰ συντριβῇ! Τὰ πλοῖα τοῦ Κολόμβου ἐνέπεσαν εἰς τὸν κίνδυνον· ῥίψαντα ἑαυτὰ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τρομεροῦ ἀγῶνος τῶν μαινομένων κυμάτων, νῦν μὲν θαυμασίως ὑψηπέτη, νῦν δὲ βαραθρούμενα εἰς ἄβυσσα καὶ ῥοφοῦντα χάσματα, διεῖρῖπτοντο τῆδε κάκεισε ὡς πτεροφόροι σφαῖραι (volants) τῷ δικτυδίῳ σφενδοιζόμεναι.

Ὁ Κολόμβος ἐχρήσατο πάσῃ αὐτοῦ τῇ ἐμπειρίᾳ ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς θέσεως ταύτης, διεκδραμῶν διὰ περάματος οὕτω φρικώδους φαινομένου, ὥστε ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ἐπικλησιν Bocca del Drago, ἤτοι στόμα τοῦ δράκοντος· κεῖται δὲ μεταξὺ τῆς Τριναδάθης (Τριάδος) καὶ τῆς Κυμανικῆς ἀκτῆς, σχηματιζούσης μέρος τῆς Terra Firm, τουτέστι στερεᾶς. Οὕτως ὁ Κολόμβος ἀνεκάλυψε καὶ τὴν Ἀμερικανικὴν ἡπειρον· διότι ἰδὼν μέγαν ποταμὸν τὸν Ὀρηνοκον ἐκρέοντα ἐκ τῆς γῆς ταύτης καὶ εἰσβάλλοντα εἰς τὴν θάλασσαν ἐπέισθη ὅτι οὐδόλως ἦν δυνατὸν νὰ ἦναι νῆσος.

Μὴ ἀμφιβάλλον πλέον ὅτι ἐψαυσε τῆς στερεᾶς τοῦ νέου κόσμου, ἐπέμενε κυβερνῶν πρὸς δυσμὰς καὶ παραπλέων τῇ ἀκτῇ καὶ ἀπέβη πολλάκις εἰς τὴν γῆν οἱ δὲ κάτοικοι, οὐς εἶδεν, ἐράνησαν αὐτῷ ὁμοιάζοντες πολὺ πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ἰσπανιολῆς· διέφερον ὅμως τούτων κατὰ τὸν νοῦν, τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ λευκὸν τοῦ χρώματος. Ὁ στολισμὸς ἦν ὁ αὐτὸς ἐξ ἐλασμάτων συγκείμενος χρυσοῦ καὶ μαργαριτῶν, ἀπερ εὐκόλως ἠλλασσον ἀντὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν παιγνίων. Μιᾶ ἡμέρᾳ ἐπλησίασεν εἰς αὐτῶν τῷ Κολόμβῳ ἀποβάντι ὅπως ἀναπνεύσῃ τὴν δρόσον, καὶ ἀποσπάσας ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ ἐκ κοκκίνου βελούδου κάλυμμα ἀντικατέστησε διὰ στέμματος χρυσοῦ. Ὁ δὲ Κολόμβος, ὑπολαμβάνων, καὶ εἰκότως, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἦτο κατῆκος, ἐφιλοφρονήσατο ἀξίως αὐτὸν καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δῶρα.

Οἱ Ἰνδοὶ οὗτοι περιέβαλλον τὴν κεφαλὴν διὰ πολυχρόου βαμβακίνου κεκρυφάλου· διὰ παραπλησίου δ' ὑφάσματος ἐκάλυπτον τὰ ἔμπροσθεν τοῦ σώματος ἀπὸ

τῆς ὁσφύος μέχρι τῶν γονάτων ἔφερον δὲ τὴν κόμην μικρὰν καὶ ὄπλα εἶχον τόξα, βέλη καὶ ἀσπίδας.

Ὁ Κολόμβος ἐπέθυμει νὰ διατρίψῃ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ὅπως ἐξιχνεύσῃ τὰ ἔνδον ἀλλ' ἀσθενῶν καὶ τὰ πλοῖα ἔχον βεβλαμμένα καὶ δεόμενα ἐπισκευῆς, ἠναγκάσθη νὰ ἀναβάλλῃ τὰς ἐρεῖνας καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἰσπανιόλαν. Πλέων δὲ ἐπ' αὐτὴν, ἀνεκάλυψε τὴν Μαργαρίταν νῆσον, τὴν διάσημον γενομένην ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις ἕνεκα τῶν ἐκεῖ ἀλιευμένων μαργαριτῶν, καὶ τέλος ἐφθασεν εἰς τὴν ἀποικίαν, ὅπου ἤλπιζε μικρὰν ἀνάπαυσιν μετὰ τοὺς πόνους καὶ τοὺς μόχθους μακροῦ πλοῦς.

Ἄλλ' ἡ τῆς ἀναπαύσεως στιγμή, ἧς ἐφίεται, ἀπέχει ἐτι πολὺ· νέαι λύπαι καὶ νέοι κίνδουνοι ἀναμένουσιν αὐτὸν ἐν τῇ ἀποικίᾳ, ὅπου κατέλιπε τὸν ἀδελφὸν Βαρθολομαῖον· τὸ θάρρος καὶ ἡ ὑγεία αὐτοῦ ἐμβάλλονται πάλιν εἰς δεινὴν δοκιμασίαν.

Ἀπόντος τοῦ ἀδελφοῦ, ὁ Βαρθολομαῖος, ὀδηγήσας τοὺς ἐν τῇ Ἰσαβέλλῃ ἀποικοῦντας εἰς χώραν πολλῶν καὶ παντὶ τρόπῳ κρείττονα τῆς ἐγκαταλιμπανομένης, κατέβαλεν ἐκεῖ τὰ θεμέλια πόλεως, ἀποκαλέσας αὐτὴν Ἅγιον Δομίγγον (Δομίνικον), πρὸς τιμὴν Δομίνικου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ἡ πόλις αὕτη, ἀκμάζουσα καὶ τὴν σήμερον ἐτι, ὑπῆρξεν ἐπὶ πολὺ μία τῶν εἰς τὰς δυτικὰς Ἰνδίας σημαντικωτάτων καὶ ἐξετάθη ἀπ' αὐτῆς τὸ ὄνομα ἐπὶ πᾶσαν τὴν νῆσον.

Τελειώσας δ' ὁ Βαρθολομαῖος τὴν ἐγκατάστασιν τῆς νέας ἀποικίας, ἐτράπη, συναπάγων μέρος τῆς ὑφ' ἑαυτὸν δυνάμεως, πρὸς τοὺς τόπους ἐκεῖνους τῆς νήσου, οὓς ὁ Κολόμβος δὲν εἶχε διερευνήσει, καὶ ἀφῆκε τὸν μέγαν κριτὴν Ρόλδανον ἐν Ἀγίῳ Δομίγγῳ καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν στρατιωτῶν. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος ἀντήμειψε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ διοικητοῦ αἰσχροτάτῃ ἀχαριστίᾳ· προσπαθὼν ὅπως, ἀπολέσας τοὺς δύο ἀδελφοὺς, ἀρπάσῃ τὴν ἀπόλυτον τῆς νήσου ἐξουσίαν, εὔρε τὸν καιρὸν, ἀναχωρήσας τοῦ Βαρθολομαίου, κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Κολόμβου, καὶ ἐργάσθη δολίως ὅπως ἐξεγεῖρῃ κατ' αὐτῶν τοὺς Ἰσπανοὺς ὧν ἠγεῖτο ἔλκυσας δὲ τέλος τοὺς πλείστους εἰς συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν, ἔλαβε συνεργοὺς τῆς κακούργου φιλοδοξίας. Κηρυχθεὶς δ' ὑπ' αὐτῶν ἀρχηγὸς καὶ λαμβάνων κατὰ τοῦ adelantado τὰ ὄπλα, κατέσχε πάντα τὰ ἀναγκαῖα καὶ ἐπειράθη τῆς ἀλώσεως τοῦ ἐν Ἀγίῳ Δομίγγῳ ἐγεργέντος φρουρίου. Ἄλλ' ἡ ἐπιμέλεια τοῦ φρουράρχου, ἐμμείναντος τῷ καθήκοντι πιστοῦ, ἔσφαλεν αὐτοὺς τοῦ ἐπιχειρήματος· ὁ δὲ Ρόλδανος ἠναγκάσθη, μετὰ τῶν συναποστατησάντων, ἵνα ἀποχωρήσῃ εἰς ἄλλο τῆς νήσου μέρος. Οἱ ἀπιστάται ἠθέλησαν τότε νὰ συλλέξωσι βοήθους μεταξὺ τῶν ἐγκατοίκων Ἰνδῶν καὶ οὕτως προὐχώρου αἱ δόλιοι παρακλήσεις αὐτῶν, ὥστε μετὰ μικρὸν πᾶσα ἡ νῆσος ἀνεγνώρισε τὴν ἀρχὴν τοῦ Ρόλδανου.

Τὰ δὲ τρία πλοῖα ἅτινα ἐξέπεμψεν ὁ Κολόμβος ἀπὸ

τῶν Καναριῶν, δὲν εἶχον εἰσέτι φθάσει εἰς τὴν νῆσον· ἠδύνατο λοιπὸν εὐλόγως νὰ φοβῆθῃ ὅτι ἀπώλοντο ἄλλως καὶ δὲν ἔπαθον τὸ δυστύχημα τοῦτο, ἀπώλοντο ὁμοῦς τῷ Κολόμβῳ. Ἀποκλίναντα τῆς ὁδοῦ, ἕνεκα τῶν τρικυμιῶν καὶ τῶν ρευμάτων, ἐπλανήθησαν ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ τῶν κυμάτων· τέλος δὲ κατέσχον εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ρόλδανου καὶ τῶν στασιαστῶν κτεχομένην ἀκτὴν τῆς Ἰσπανιόλης. Ὁ δὲ Ρόλδανος δὲν ἀνήγγειλεν, ὡς εἰκὸς, εἰς τοὺς πλοίαρχους τῶν τριῶν νηῶν τὴν ἀποστασίαν, καὶ προσέταξε τὴν ἀποθίβασιν μέρους τῶν ἐπιθαινόντων, ὅπως ὀδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς Ἅγιον Δομίγγον. Τὸ δόλιον τοῦτο τέχνασμα ἀπέβη αὐτῷ κατὰ γνώμην. Εὐθὺς ὡς οἱ ἀποθίβασθέντες ἄνδρες, ὧν οἱ πλείστοι ἐξήρχοντο τῶν δεσμοτηριῶν τῆς Ἰσπανίας, ἔμαθον τοὺς σκοποὺς τοῦ Ρόλδανου, συνετάξαντο αὐτῷ, διότι παρ' αὐτῷ ἤλπιζον διαρπαγὴν. Οὕτως ὁ Κολόμβος ἀπέτισε τὴν ὀλεθρίαν συμβουλήν, ἣν ἔδωκε τῇ Ἰσπανικῇ κυβερνήσει, παθὼν αὐτὸς ὑπ' αὐτῆς.

Ὁ δὲ κατάπλους τῶν τριῶν νηῶν εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Ἅγιου Δομίγγου ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Κολόμβου ἀσθενεστάτην παρέσχεν αὐτῷ τὴν βρογχίαν, διότι, σχεδὸν πάντες οἱ ἐν τοῖς πλοίοις τούτοις στρατιῶται εἶχον ἀποθῆ εἰς ἄλλο τῆς νήσου καὶ καταδαπανῆσαι πάντα τὰ ἐφόδια κατὰ τὸν μακρὸν διάπλουν. Κομμάζων δ' ἐπὶ τῇ ὑπεροχῇ ὁ Ρόλδανος καὶ τὴν αὐθάδειαν τῆ ἀπιστίας συνάπτων, ὕβριζε χλευάζων τὴν ἀσθένειαν τοῦ ναυάρχου, ἀπορῶντος τῶν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἀρχῆς τρόπων.

Ὁ δὲ Κολόμβος, ἀγανακτήσας ἐπὶ τῇ αἰσχροῦ ταύτῃ διαγωγῇ ἐπέθυμησε μὲν, ὅπως ἐκδικήσῃ τὴν ὕβριν καὶ τιμωρήσῃ τὸν προδότην, συμπαραλαβὼν τοὺς ὀλιγαριθμοὺς ἐμμείναντας αὐτῷ πιστοὺς στρατιώτας, νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ Ρόλδανου, προτιμῶν τὸν ἐν πολέμῳ θάνατον τοῦ ὑπομῆναι αἰσχροῦς τὰς λοιδορίας τῶν στασιαστῶν· ἀλλὰ, παρορῶν τὸ ἴδιον πάθος ὑπὲρ τῶν τῇ νεαρᾷ ἀποικίᾳ συμφερόντων, ἐπέβαλε σιγὴν τῇ εἰς τὴν βεβαίαν ἐκδίκησιν προτρεπούσῃ φιλοτιμίᾳ· ἔφριξεν ἀναλογιζόμενος τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ ἐπεχείρησε νὰ ἐπαναφέρῃ τοὺς ἀποστάτας εἰς τὸ καθήκον διὰ τῆς ἠπιότητος.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐφρόντισεν, ἵνα διακρινώσῃ ὑπόσχεσιν γενικῆς ἀμνηστίας εἰς πάντα τὸν καταλιπόντα τοὺς ἐπαναστάτας· διεπραγματεύσατο δ' ἔπειτα πρὸς τὸν Ρόλδανον, ὑποσχόμενος ὡσαύτως τὴν λήθην μὲν τῶν προγεγενημένων, τὴν διατήρησιν δ' αὐτοῦ ἐν τῷ μεγάλῳ ἀξιώματι, ὃ εἶχε πρῶην. Καὶ, ναι μὲν αἱ διαπραγματεύσεις διήρκεσαν ἐπὶ πολὺ, βαρύνασαι τὰ μέγιστα τὸν ναύαρχον, ἀλλὰ μέχρι τέλος ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ· καὶ ἔχαιρε προλαβὼν τὴν αἵματοχυσίαν, συμβιβάσας τὰ δις τῶτα καὶ ἐμφυτεύσας πάλιν τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν εἰρήνην ἐν τῇ νήσῳ.

Ἀπέστειλεν ἔπειτα πλοῖον εἰς Ἰσπανίαν, ὅπως ἀναγ

γείλη τῆ αὐλῆ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἡπείρου καὶ τὴν καταβληθεῖσαν στάσιν, ἐκπέμπων ἅμα δείγματα τῶν προϊόντων τῆς στερεᾶς, ἤτοι μαργαρίτας, βόλους χρυσοῦ, καὶ ὑφάσματα λεπτοῦρῃ διαφόρων χρωμάτων. Προσέθηκε δὲ τούτοις τοῖς στελλομένοις τὸ ἡμερολόγιον, ἤτοι τὴν βίβλον, ἐν ἣ περιέγραφε, μετὰ πλείστης ἀκριβείας, τὴν πορείαν τῶν πλοίων καὶ διεξήρχετο τὰ ἀξιολογώτατα τοῦ πλοοῦ. Ἀλλὰ καὶ οἱ περὶ τὸν Ρόλδανον ἔστειλαν τῷ βασιλεῖ τῆς Ἰσπανίας ὑπόμνημα, ἐν ᾧ ἀπελογούντο κατηγοροῦντες τοῦ ναυάρχου καὶ αἰσυχοφανταίαι τῶν στασιωτῶν ὑπηκόων ὑπερίσχυσαν παρὰ τῷ μονάρχῃ τῆς ἀληθείας, ἦν πιστῶς περιεῖχεν ἡ ἐκθεσις τοῦ ναυάρχου.

Ἐπίσχωμεν νῦν ἐπὶ μικρὸν καὶ στρέψωμεν τὸ βλέμμα ἐπὶ ἄλλου μέρους τοῦ κόσμου ὅπου συμβαίνουσι πράγματα μεγάλου λόγου ἄξια, ἐν ᾧ καιρῷ ὁ Κολόμβος διατελεῖ ἀνιχνεύων καὶ ἀνακαλύπτων ἐν ταῖς δυτικαῖς Ἰνδίασι.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας μετενόησεν, ἀλλὰ βραδέως, ὅτι, ἀπατηθεὶς, ἀπέκρουσεν ὑβριστικῶς τὰς προτάσεις τοῦ Κολόμβου. Ἐπιθυμῶν δὲ ν' ἀνορθώσῃ, τὸ κατὰ δύναμιν, τὰ ἐσφαλμένα καὶ λαμπρῶν τὸ ὄνομα αὐτοῦ τῆ ἐκ μεγάλου ἐπιχειρήματος δοξῆ, ἔκρινεν ἵνα δαπανήσῃ ἄδραν δαπάνην, πρὸς ἀνεύρεσιν, περὶ τὴν Ἀφρικὴν, τῆς πρὸς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας πρόσσοῦτου χρόνου ζητουμένης ὁδοῦ. Παρεσκεύασε λοιπὸν στόλον ἐμπιστεύσας αὐτοῦ τὴν ἡγεμονίαν Βάσκη τῷ Γάμα, ναύτῃ, πρὸς τὴ πολυμαθεῖα καὶ τὴ δεινὴ φύσει καὶ ἐμπειρίαν ἄκραν ἔχοντι.

Ὡς δ' ὁ Χριστόφορος Κολόμβος, οὕτω καὶ ὁ Γάμας κατεπολέμησε δυσχερείας ἀνυπερδλήτους νομιζόμενας, ἀλλ', ὡς ὁ Κολόμβος, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐνίκησεν αὐτάς, εὐστάθειαν ψυχῆς κεκτημένος οὐδέποτε ὑφ' οἴου δήποτε ἐμποδίου ἀπὸ τῆς ἐπιδιώξεως τῶν σκοπῶν ἀποτρεπομένην. Μάτην δ' ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀφρικῆς ἅς ἀγνώστους ἔτι παραπλέει, μάτην τὰ περιμήκη καὶ τραχέα ὄρη ἀνυψοῦσι βράχους ὅπως ἐμποδίσωσιν αὐτὸν, περιορᾷ σκοπέλους καὶ σύρτει, μάτην ἕστοι καὶ θέλλαι ἐκχέοντι κατ' αὐτοῦ μανιώδεις, ὅπως διαρρήξωσι τὰ ἀτέχνως καὶ μὴ στερεῶς κατασκευασμένα πλοῖα· τὸ ἀδιάσειστον θάρος αὐτοῦ ὑπεβάλλει πάσας τὰς δυσχερείας, ὑπερηδᾷ πᾶν κώλυμα, φράσσει τὴν τόλμην αὐτοῦ καὶ τέλος ἀφικνεῖται εἰς τὸ Εὐελπι Ἀκρωτήριον, τὴν νοτιωτάτην ἄκραν τῆς Ἀφρικῆς. Ἀλλὰ μόλις ἐπὶ μικρὸν ἀναπαύεται· προχωρεῖ πρὸς τὰ πρόσω καὶ, παραπλέων τὴν ἀντίθετον ὄχθην, φθάνει εἰς Μελίνδην, κειμένην ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Ζαγγυεβάρης.

Ἐν ᾧ δ' ἐνόμιζεν ὅτι ἤθελεν ἰδεῖ ἐκεῖ βαρβάρους καὶ ἀγρίους λαοὺς, ὡς τοὺς κατὰ τὴν Ἀφρικανικὴν ἀκτὴν, ἐκινήθη μετ' ἀγαλλιᾶσεως εἰς θαυμασμόν, εὐφρῶν ἐν Μελίνδῃ ἔθνος προκεχωρητὸς εἰς πολιτισμόν

ἀνενημιζόντα τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἀσιατικῶν λαῶν αἱ πρὸς τοὺς ξένους εὐρεῖαι ἐμπορικαὶ σχέσεις ἦσαν δραστηριώταται· καὶ θρησκείαν μὲν εἶχε τὴν μουσουλμανικὴν, ἐκαλλιεργεῖ δὲ καὶ τινὰς τῶν Εὐρωπαϊκῶν τεχνῶν.

Ὁ Γάμας δὲν ἀμφέβαλλε πλέον περὶ τῆς τελείας ἐπιτυχίας τοῦ ἐπιχειρήματος καὶ, πεποιθήσεως ἐμπλεεῖς καὶ τόλμης, ἀνεπέτασε πάλιν τὰ ἱστία καὶ τῇ 22 Μαΐου 1498 ἤπτετο τῆς ἐπιλυομένης ἰνδικῆς ἀκτῆς, τέλους τοῦ ἐπιχειρήματος.

Ὡρμίσθη δὲ εἰς Καλικύτην ἐπὶ τῆς μαλαθαρείου κειμένης ἀκτῆς, ἐν τῇ ἐντεῦθεν τοῦ Γάγγου Χερσονήσῳ. Ὁ πλοῦτος καὶ ἡ παντὸς εἴδους εὐπορία τῆς χώρας, ἡ φρόνησις τῆς τακτικῆς κυβερνήσεως αὐτῆς, ἡ πραότης τῶν κατοίκων ἐκίνησαν εἰς θαυμασμόν τὸν πορτογάλλον ἀρχηγόν· ἀλλὰ δὲν διέτριψεν ἐκεῖ πολὺν καιρὸν, διότι οὐδὲν ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ τοῖς Ἰνδοῖς τούτοις, οὐδ' ὁλῶς ἐπιθυμοῦσι ν' ἀνταλλάσσωσι τὰ πολύτιμα αὐτῶν ἐμπορεύματα πρὸς τὰ παίγνια ἐκεῖνα ὧν οἱ ἄγριοι ἐδείκνυντο ἄπληστοι. Ἐσπευσε λοιπὸν τὸν εἰς Εὐρώπην ἀνάπλουν ὅπως ἀναγγεῖλη τῷ βασιλεῖ καὶ κυρίῳ αὐτοῦ τὴν λαμπρὰν ἐπιτυχίαν τῆς ἐκδημίας.

Οὐδὲν βεβαίως θαυμαστότερον τῆς συγκυρίας ταύτης τῶν ὑπὸ τῶν δύο ναυσιπόρων γενομένων ῥιψοκινδύνων ἐκδρομῶν καὶ τοῦ συγχρόνου τῶν ἐπιτυχιῶν αὐτῶν, καθ' ἣν περίκου στιγμῇ ὁ Κολόμβος ἀνεκάλυπτε τὸν νέον κόσμον, τολμητικῶς πορτογάλλος ναυπύρος προσήρτα τῇ Εὐρώπῃ ἑτέραν τῆς σφαιρας μερίδα, γνωστὴν μὲν ἤδη, ἀλλὰ μικρὸν τοὺς Εὐρωπαίους τέως ὠφελήσασαν. Ἀπ' ἐκείνου τοῦ καιροῦ, συνέρρευσαν εἰς τοὺς λιμένας τοῦ μικροῦ τῆς Πορτογαλλίας βασιλείου τὰ ἰνδικὰ πλούτη. Τοσοῦτον εὐτυχίας προῦκάλεσε τὸν φθῆνον τῶν Ἰσπανῶν, οἵτινες ἐλέποντες τοὺς ὑπὸ τῶν γοιτόνων συλλεγομένους θησαυροὺς, ἐγόγγυζον διὰ τὸ στέρηρον καὶ ἀνωφελές τῶν ἰδίων ἀνακαλύψεων, οὐδεμίαν μέχρῃ ὥρας ἀνταμοιβὴν παρασχουσῶν τῶν τοῦ στόλου ἀναλωμάτων.

Τότε δὲ κατέσχε πάντων τὰς διανοίας ἐπιθυμία μακρῶν ἀποδημιῶν, σπουδὴ πρὸς νέας ἀνακαλύψεις. Ἐβλεπες τότε βασιλεῖς καὶ δημοκρατίας, εὐγενεῖς καὶ ἀγενεῖς ἀμιλλωμένους ἐν τῷ ὄρμῳ εἰς τὸ ἐπικίδουν τὸ το στάδιον, κατασκευάζοντας πλοῖα καὶ συντρέχοντας εἰς τὰς δαπάνας ὧν ἔχρηζον οἱ μακροὶ πλοοῖς. Εἷς δὲ τῶν κατὰ τὸν δεύτερον πλοῦν ἀκολουθησάντων τῷ Κολόμβῳ Ἰσπανῶν ἔπεισε πολλοὺς ἐμπόρους τῆς Ἰσπάλεως (Séville), ὅπως ἐξαρτύσαντες τινα πλοῖα ἐξαποστείλωσιν, αὐτοῦ ἡγουμένου, εἰς ἀνακαλύψεις. Ὁ ἀνὴρ οὗτος, Οἰέδης τούνομα, ἐζήτησε παρὰ τῆς κυβερνήσεως νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀποδημίαν· ἡ δὲ ἀδεια ἐδόθη αὐτῷ μὴ ἐρωτηθέντος τοῦ Κολόμβου. Τὰ τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν διείποντο τότε ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς

Βαδαϊόζης (*) ύπουργοῦ τοῦ βασιλέως καὶ ἀκηρύκτου ἐχθροῦ τοῦ Κολόμβου. Δὲν ἤρκεσε δὲ τῷ μίσει τοῦ αἰσχροῦ τούτου ύπουργοῦ ὅτι ἐταπείνωσε τὸν Κολόμβον μὴ ύποβαλὼν αὐτῷ τὸ σχέδιον καὶ τῆσ αἰτήσιν τοῦ Οἰέδου, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠσχύνθη κοινοποιήσας τούτῳ, πρὸς ὀδηγίαν κατὰ τὸν πλοῦν, τὸ ἡμερολόγιον καὶ τοὺς ναυτικὸς χάρτας τοῦ ναυάρχου.

Ὁ Οἰέδης, πρὸς περαιώσιν τοῦ ἐπιχειρήματος, συνένστη εἰς ἐταιρείαν πρὸς εὐγενῆ τινα ἰταλὸν Amerigo Vespucci τοῦνομα, ἥτοι Ἀμέρικον Οὐεσπύκιον. Τινὲς τῶν ἱστορικῶν βεβαιοῦσιν ὅτι ὁ Ἀμέρικος ἦν ἔμπορος ἐν Φλωρεντία γεννηθεὶς περὶ τὸ 1451 ἔτος. Ἀνατραφεὶς δ' ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Ἀντωνίου Οὐεσπυκίου διευθύνοντος σχολεῖον ὑπὸ τῆς εὐγενοῦς νεολαίας φοιτῶμενον, διεκρίθη ἐπὶ τῆ πρὸς τὴν φυσικὴν καὶ τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας σπουδῆ καὶ ἐγένετο ἐν τοῖς μάλιστα πεπαιδευμένοις τοῦ αἰῶνος. Ὄθεν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐπεκράτησε τῶν συντρόφων αὐτοῦ διὰ τῆς πείρας καὶ τῆς μεγίστης ἰκανότητος. Καταστάς δ' αὐτὸς ἀληθῆς τοῦ στόλου ἡγεμὼν, κατέσχε τῆ ἀκτῆ τῆς Παρίας, ὀδεύων ἐπὶ τῆς αὐτῆς τῷ Κολόμβῳ ὁδοῦ· ἀπέβη δὲ πολλάκις ὅπως παύσῃ τὰς πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς ἀνταλλαγὰς, ἔπειτα δὲ προὔχώρησε πλέων παρὰ τὴν ἀκτὴν ὅπως πεισθῆ ὅτι ἡ γῆ αὕτη ἦν τμήμα τῆς ἡπείρου. Βέβαιος δὲ ὅτι δὲν συνεχωρεῖτο πλέον ἀμφιβολία, ἐπανῆλθεν εἰς Ἰσπανίαν, ὅπου τοσοῦτον ἐπιτηδείως καὶ τοσοῦτον εὐστόχως μεγάλα ἐποίησε τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πλοῦς, ὥστε ἐπέτυχε τέλος, τιμηθεὶς αὐτὸς, νὰ ἐπισκιάσῃ τὰ δικαιώματα καὶ τὴν κυριότητα τοῦ Κολόμβου ἐπὶ ἀνακαλύψεως οὕτως ἐνδόξου καὶ λόγου ἀξίας.

Ἄλλ' ἡ μετριοφροσύνη συνοικεῖ τῷ ἀληθεῖ μεγάλειῳ ὁ μεγαλόνοος ἀνὴρ, ὁ τῷ ὄντι τῆς ἐπωνυμίας ἀξιος, πάσης τυγχάνει ματαιοσπουδίας κρείττων καὶ τὰς βραδιουργίας φιλοδοξοῦ ἀφύιας ἀπαξιῶν· μὴ ζητῶν ἀναμένει τὴν δόξαν· ἀναμένει αὐτὴν παρὰ τῆς δικαιοσύνης τῶν συγχρόνων ἢ τάχα τῶν μεταγενεστέρων.

Τοιοῦτον εἰδείξεν ἀείποτε ἑαυτὸν ὁ Κολόμβος· ἀποστείλας τῇ Ἰσπανικῇ αὐλῇ τὸ ἡμερολόγιον τῶν ἐκδρομῶν αὐτοῦ εἰς μόνην ἐσκόπει τὴν διδαχὴν αὐτῆς· οὐδὲ πώποτε ἔσχε κατὰ νοῦν νὰ δημοσιεύσῃ αὐτὸ, ἀσφαλιζόμενος οὕτω κατ' ἀπροόπτου σφετερισμοῦ. Τούναντίον ὁ Ἀμέρικος Οὐεσπύκιος ἐκέκτητο τὴν ἀλαζονεῖαν τῶν ταπεινῶν φύσεων· ἐπεθύμει παντὶ τρόπῳ τὴν παρ' ἀξίαν δόξαν. Ὄθεν, ἅμα ἐπανελθὼν εἰς Ἰσπανίαν, διέδωκε πομπῶδεις περὶ τῶν ἐκδρομῶν αὐτοῦ διηγήσεις· αἱ διηγήσεις ἦσαν ἐπιτηδέιοι καὶ ἐπίστευσαν αἱ ἄνθρωποι τῷ καυχωμένῳ ὅτι ἀνεκάλυψε τὴν ἡπείρον, ἐν ᾧ ὁ Κολόμβος ἐσίγα. Συνείθισαν δὲ νὰ θεωρῶσιν αὐτὸν ὡς τὸν ἀληθῆ τῆς ἀνακαλύψεως πα-

τέρα, καὶ ἤρπασεν οὕτως τῷ Κολόμβῳ τὴν τιμὴν τῆς ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐπικλήσεως τῆς τετάρτης ταύτης ἡπείρου τοῦ κόσμου, ἥτις ἐκλήθη Ἀμερικῆ.

Ἐκτοτε, αἱ ἀποδημίαι, οἱ πλοῖς ἐπολλαπλασιάσθησαν· πάντες δ' ἐσκόπουν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν νέων χωρῶν. Οὕτως ὁ βασιλεὺς τῆς Πορτουγαλλίας, θέλων νὰ ὠφελῆθῃ τῆς ὑπὸ Γάσκου τοῦ Γάμα ἀνακαλύψεως τῆς εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας ἀγούσης ὁδοῦ, παρεσκεύασε στόλον φορτώσας αὐτὸν διὰ παντὸς εἶδους ἐμπορευμάτων. Ἐνεπίστευσε δὲ τὴν ἡγεμονεῖαν τῷ Καβράλῳ, ὅστις, γινώσκων τοὺς κινδύνους τοῦ παρὰ τὰς ἀφρικανικὰς ἀκτὰς πλοῦς, διεύθυνε τὰ πλοῖα πρὸς δυσμὰς διὰ τοῦ μεγάλου ὠκεανοῦ. Διαβάντα δὲ τὸν ἰσημερινὸν βίαιος κλύδων κατέρριψεν αὐτὸν ἐπὶ παραλίᾳ ὄλως ἀγνώστου. Ἀνεγνώρισεν ἐξεστηκῶς ὅτι ἦτο ἀκτὴ εὐρείας χώρας καὶ οὐχὶ νήσου, ὡς κατὰ πρῶτον ἐνόμισεν ἀνακαλύψας τυχαίως τὴν πλουσίαν Βρασιλίαν, κατέσχεν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Πορτουγαλλίας, καὶ καλέσας Santa - Cruz πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπ' αὐτῆς ὑψωθέντος σταυροῦ, ἐπεμψεν ἐν ἑκ τῶν πλοίων αὐτοῦ εἰς Λισσαβῶνα, ὅπως ἀναγγεῖλῃ τὴν αἰσίαν ἀνακάλυψιν, γενομένην ἐν ἔτει 1500.

Ἐν τούτοις ὁ Κολόμβος κατὰ τὸν τρίτον πλοῦν εὐκόλως ἠδύνατο, μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Τριάδος καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ὄρηνοῦ, παραπλεύσας τὴν ἀκτὴν νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς Ἀμαζόνος. Ἀλλὰ, παρατυρόμενος πάντοτε ὑπὸ τῆς ἐλπίδος ὅτι ἤθελεν εὑρεῖ διόδον πρὸς τὴν δυτικὴν τῶν Ἰνδιῶν ἀκτὴν, ἐὰν ἤκολούθει τῷ μεταξὺ τῆς μεσημβρινῆς στερεᾶς καὶ τῆς πρὸς βορρᾶν Φλωρίδος ἐξαπλουμένῳ πελάγει, ἐγκατέλιπεν ὁδοὺς δι' ὧν ἤθελε φθάσει εἰς λαμπρὰ ὑπὲρ τῆς Ἰσπανίας ἀποτελέσματα. Καὶ ἡ μέριμνα δὲ περὶ τῶν πρώτων αὐτοῦ ἀποικιῶν οὐκ ὀλίγον συνέτεινεν εἰς τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ.

Παρατηρητέον ἐν παρόδῳ ὅτι ἡ πορτουγαλλικὴ κυβέρνησις, κυρία τῆς Βρασιλίας γενομένη, καθιέρωσε τὴν κατοχὴν αὐτῆς διὰ τοῦ αὐτοῦ σφάλματος ὅπερ ἐγένετο τοσοῦτου ὀλέθρου πρόξενον ταῖς ἰσπανικαῖς ἀποικιαῖς. Ἡ αὐλὴ τῆς Λισσαβῶνος, οὐχ ἦττον τῆς ἐν Μαδρίτῃ ἄφρων, μετήνεγκεν εἰς Βρασιλίαν, ὅπως ἀρξῆται τοῦ ἀποικισμοῦ, ἀθλίους εἰς ἄλλας ποινὰς ἢ τὴν μετανάστασιν καταδεδικασμένους ἐγκληματίας καὶ γυναῖκας αἰσχροβίους, πρὸς ἐκκαθάρισιν τῶν Πορτουγαλλικῶν πόλεων. Ἡ αὐλὴ ὅμως τῆς Λισσαβῶνος ὀλίγον ἐξετίμησε κατὰ πρῶτον τὴν νέαν ταύτην ἀποικίαν, τὴν ἐν τῷ ὕστερον χρόνῳ γενομένην πολλοῦ λόγου ἀξίαν. Καὶ οἱ ἔμποροι δὲ αὐτοὶ περιεώρων αὐτὴν· διότι ἐξῆγον ἐκεῖθεν μόνον ξύλα βάλψιμα, πιθήκους καὶ ψιττακοὺς, ἐμπορεύματα εἰς ἄ μόνον τὰ τῆς μετακομίσεως ἐδαπάνων καὶ ἄτινα ἠδύνατο νὰ μετενεχθῶσι καὶ πωληθῶσι ταχέως καὶ ἐπωφελῶς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην.

(*) Pax Augusta, Σεβαστὴ Εἰρήνη Σ. Μ.

Ὀλίγω δ' ὕστερον, ἡ κυβέρνησις προσεμέρισεν εἰς μεγιστάνας τινὰς ὀλοκλήρους ἐπαρχίας, ἐλπίζουσα ὅτι ἡ γενναιοδωρία αὐτῆ ἤθελε πείσει τοὺς δωροδόχους ὅπως εὖρωσι τρόπον πρὸς συνοικισμὸν τῶν χωρῶν τούτων· τέλος ἐνοικίασε τὴν Βρασιλίαν καὶ ὁ βασιλεὺς ἤρκειτο σχεδὸν εἰς ψιλὴν κυριαρχίαν. Μόλις δὲ μετὰ πεντήκοντα ἔτη περίπου ἀνηγέρθησαν ἐπὶ τῶν ἀκτῶν διάφοροι κωμοπόλεις, ὧν αἱ πέντε πρῶτισται ἦσαν αἱ ἐξῆς· Ταμαράκα, Φερναμβούκη, Ἰλχέως, Ἀσφαλῆς Λιμὴν (Porto-Seguro) καὶ Ἄγιος Οὐιγκέντιος.

Γ.

Θρίαμβος τῶν ἐχθρῶν τοῦ Κολόμβου — Ἀποστολὴ νέου ἀρμοστοῦ εἰς τὰς δυτικὰς Ἰνδίας. — Φραγκίσκος ὁ Βουαδίλλας ἐν Ἄγιῳ Δομίγγῳ — Ὁ Κολόμβος δεσμεύεται καὶ ἐπιτιβάζεται ἐπὶ πλοίου. — Ποιῆ θανάτου καταγινώσκειται τῶν τριῶν ἀδελφῶν. — Ὁ Κολόμβος διατηρεῖ τὰ δεσμὰ, καίτοι τοῦ πλοιάρχου προσφέροντος τὴν λύσιν αὐτῶν. — Ἀπόκρισις αὐτοῦ τῷ πλοιάρχῳ — Γενικὴ ἐν Ἰσπανίᾳ ἀγανάκτησις κατὰ τοῦ Βουαδίλλα — Ὁ Κολόμβος καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἐλευθεροῦνται κατὰ προσταγὴν τοῦ βασιλέως — Προσέρχεται τῷ Φερδινάνδῳ καὶ τῇ Ἰσαβέλλῃ. — Καθαίρεισι Βουαδίλλα. — Ὁ Οὐανδὸς διορίζεται διοικητὴς τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν. — Κατάργησις τῆς δουλείας. — Νέος πλοῦς τοῦ Κολόμβου. — Τὰ πρῶτα τοῦ κακάου ἀμύγαλα. — Ἀκτὴ τῶν Ὠτῶν. — Ἀκρωτήριον τῆς Εὐχαριστίας. — Γραμματεὺς μάγος ὑποληφθεὶς. — Χελώνη ζῶσα ἐν τῷ σίματι καρχαρίου. — Ἐναέρια οἰκήματα. — Χρυσωρυχεῖα τῆς Οὐεραγίας. — Ἀλιεῖα σαρδινῶν. — Ὁ κασίκος Κούθιος, ἀιχμαλωσία καὶ φυγὴ αὐτοῦ. — Ἐχθροπραξίαι. — Ἀφοσίω Μενδέζου καὶ Φιέσκιδος.

Ὁ Κολόμβος, ἔμφρονα καὶ μετριοπαθῆ παρασχῶν ἐαυτὸν, κατῴρθωσε τὴν καταπράυνσιν τῆς ἐν τῇ νήσῳ Ἰσπανιόλῃ στάσεως· ἀλλ' ἡ δυσκόλως ὑπ' αὐτοῦ ἐγκαταστασάσα ἡσυχία ἠπειλείτο ὑπὸ τινῶν φιλοδόξων δυσηρεστημένων, ἡγουμένου πάλιν τοῦ Ρόλδανου κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον ὑποταγέντος, καὶ ὑπὸ ὑποκώφων γογγυσμῶν νέας προαγγελόντων ταραχάς. Ὁ Ρόλδανος οὗτος, ἐπιμένων τῷ κατὰ τοῦ ναυάρχου μίσει καὶ κατὰ τὸ σύνθηρος συκοφαντῶν, ἐκίνησε πάντα λίθον ὅπως καταστήσῃ αὐτὸν ὑποπτον μάλιστα δὲ καὶ μισητὸν τῇ αὐτῇ τῆς Μαδρίτης. Ἡ ἐπιείκεια αὐτοῦ, ἀδυναμία ὑποληφθεῖσα, ἐξησθένησε τὴν ἐπὶ τῆς νήσου ἀρχὴν αὐτοῦ, ὅπου οὔτε ἐσέβοντο οὔτε ὑπήκουον πλέον αὐτῷ. Ἀναγκαζόμενος νὰ καταπνίξῃ ἀλλεπαλλήλους στάσεις, οὔτε ἀπολογίας τῆς διαγωγῆς εὐκαίρει ν' ἀπευθύνη τῇ ἰσπανικῇ αὐτῇ, οὔτε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων νὰ διώξῃ, νέας ἀνακαλύπτων χώρας.

Ἀλλ' ἐν ᾧ ἐξησθένουν αἱ δυνάμεις αὐτοῦ ἐγκαθίσταστος πρὸς διατήρησιν τῆς τάξεως ἐν τῇ ἀποικίᾳ τακτικὴν διοίκησιν, ἐν ᾧ κατώρουσε μεταλλεῖα πλουσίων προϊόντων ἐλπίδας παρέχοντα τοῖς ἀπλήστοις ἑταίροις αὐτοῦ καὶ μάλιστα τῇ ἀπαιτητικῇ ἰσπανικῇ αὐτῇ, οἱ ἐχθροὶ, ἐπὶ πλέον ἀτιθάσσωσ κατ' αὐτοῦ ἀγριαίνοντες, ἦσαν τέλος νίκης τρέπαιον κραταιᾶς, καὶ

ὁ Κολόμβος ἐγένετο ὄμμα παμβδελύρων μηχανοδόξων καὶ ἀνοσίου ἀχαριστίας.

Πλείστοι Ἰσπανοὶ εἶχον συρρέουσι εἰς τὸν νέον κόσμον ἐπ' ἐλπίδι θησαυρῶν· ἀλλὰ μόνην τὴν ἀπελπισίαν ἐπανήγαγον οἰκαδε. Ἐκπετόντες τῶν ἐλπίδων, κατεμέμφοντο τοῦ Κολόμβου ἐπὶ τοῖς δεινοῖς καὶ ἐπλήρουν τὴν Ἰσπανίαν ἀρῶν καὶ ὀνειδισμῶν κατ' αὐτοῦ. Ρακένδυτοι, χλωμοὶ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ στερήσεων αὐχμηροῦ προσώπου τὸν τύπον φέροντες τῶν μακρῶν ταλαιπωριῶν, προυκάλουν καὶ ἐφείλκουν τοῦ κοινοῦ τὸν ἄκτον. Ὁ ὄχλος συγκινούμενος καὶ ἐλεῶν διέκειτο εὐπίστως πρὸς τοὺς λόγους αὐτῶν, καὶ τῶν βασιλείων ἐξερχομένων εἰς τὸ κοινὸν συνωθοῦντο οἱ δύσμοροι περὶ αὐτοῦ, ἐπιδεικνύντες τὴν ἐσχάτην ἀθλιότητα, ἐπικαλούμενοι τὴν δικαιοσύνην τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλης ἐπὶ τὸν μόνον αἴτιον τῶν κακῶν, τὸν Κολόμβον. Αἱ σκηνηκαὶ αὐτὰ ὑποκρίσεις, θεθαίαν συμπαρασύρουσαι τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας, συντεθεῖσαι παρεσκευάσθησαν ὑπὸ τῶν ἰσχυροτάτων τοῦ ναυάρχου ἐχθρῶν. Μὴ ἀπορήσωμεν λοιπὸν ὅτι ὁ Φερδινάνδος, φύσει ταχύποπτος καὶ πρὸς τὴν ἀπιστίαν ῥέπων, ἐνόμισεν ἔνοχον τὸν Κολόμβον καὶ ἡ βασίλισσα Ἰσαβέλλα, ἐγκατέλιπε τέλος τὸν ἄνδρα, ὃν ἐκάλυπτε τέως τῇ ἐπιφανεί αὐτῆς αἰγίδι. Καὶ οὐδεὶς τότε συνηγόρησεν αὐτῷ καὶ κατεδικάσθη ἀναπολόγητος.

Ἐδόξε δὲ νὰ σταλῇ εἰς τὰς δυτικὰς Ἰνδίας ἀρμοστής πρὸς ἐμβριθῆ ἐξέτασιν τῆς πολιτείας τοῦ ναυάρχου, ἔχων τὴν ὑπέρμετρον ἐξουσίαν τοῦ καθελεῖν αὐτὸν, ἔαν ἔκριεν ἐπιλήψιμον. Τούτου δὲ γενομένου εἶχεν ἐντολὴν νὰ ἀντικαταστήσῃ αὐτὸν ὡς διοικητὴς τῆς Ἰσπανιόλης. Ὁ δὲ ἀνὴρ ᾧ ἐνεπίστευεν ὁ Φερδινάνδος τὴν ἀποστολὴν ταύτην, συνεστήθη αὐτῷ θερμῶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Κολόμβου· ἐκαλεῖτο δὲ Φραγκίσκος Βουαδίλλας. Καὶ ἦτο σχεδὸν ἀδύνατον νὰ μὴ καταβληθῇ ὁ ἀθῶος Κολόμβος ὑπὸ τὰς ἐνεργείας συνωμοσίας τοσοῦτον ἐπιτηδείως ἐξυφανθείσης.

Καθ' ὃν καιρὸν ὁ ἰσπανὸς ἀρμοστής, ὁ φοβερώτατος πάντων τῶν ἐχθρῶν ὅσους ἐκτέησατο ὁ ναύαρχος κατὰ τὸ ἐνδοξον αὐτοῦ στάδιον, ὠρμίσθη εἰς Ἰσπανιόλαν, ὁ Κολόμβος εἶχεν εἰρηνεύσει τὴν νήσον. Μεταλλεῖα εἶχον κατωρυχθῆ τῇ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἡ γεωργία, ἐνθάρρυνθεῖσα, εἶχεν ἀνταμειψεῖ τὰς προσπαθείας δι' ἐπιτυχίας παρεχούσης τῇ ἀποικίᾳ νέαν πηγὴν πλοῦτος. Οὐδέποτε, ἐνὶ λόγῳ, ἡ κατάστασις τῆς νήσου ὑπῆρξεν εὐνουστέρα πρὸς ἀπολογίαν· ἀλλ' ἡ καταδίκη αὐτοῦ ἦν παρεσκευασμένη καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀποτρέψῃ τὴν μοῖραν ἀπ' αὐτοῦ.

Εὐρίσκειτο δὲ τότε εἰς ἀπομεμακρυσμένον τῆς νήσου μέρος πρὸς ἐκτέλεσιν τινῶν ἔργων· κατὰ τὸ δίκαιον δὲ καὶ ἴσον ὤφειλε νὰ περιμεῖν ὁ δικαστὴς τὴν ἐπάνοδον τοῦ ναυάρχου πρὶν ἢ ἐπιχειρήσῃ τὴν βδελύραν ἀνάκρισιν. Ἀλλὰ τί ἔμελε περὶ δικαιοσύνης καὶ ἰσ-

τητος ἀνδρὶ, οἷος ὁ Βουαδίλλας; τίνας ἔνεκεν ἤθελεν ὑποχωρήσει; ὠρέγετο τῆς θέσεως τοῦ Κολόμβου καί, ὅπως καταλάβῃ αὐτήν, ἀνάγκη ἦτο νὰ καταδικάσῃ τὸν κατέχοντα· δὲν ἦλθεν εἰς τὴν ἀποικίαν ὅπως ἐπικύσῃ ἀπολογίαν καταστρέφουσαν τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ μίσους καὶ τῆς πλεονεξίας αὐτοῦ.

Ἄμα δ' ἀποῦδας εἰς τὴν Ξερᾶν, ἐπορεύθη πρὸς τὸν οἶκον τοῦ ναυάρχου καί, ἐγκαταστάς εὐθὺς ἐκεῖ καὶ ἀναγγεῖλας ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ οἶκος ἀνῆκεν αὐτῷ, ἤρπασε πάντα τὰ ἐνόητα. Ἐπειτα, κοινοποιήσας ὅτι ἐστάλη εἰς τὴν ἀποικίαν, ὅπως καθέλῃ τὸν διοικητὴν, προσεκάλεσε πάντας τοὺς κατὰ τοῦ Κολόμβου μέμψεις ἔχοντας ἐνώπιον αὐτοῦ, βασιλικοῦ ἀρμυροῦ· δικαιώσοντας αὐτοὺς ὀρθῶς καὶ ταχέως. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἀπέλυσε τῶν δεσμῶν πάντας τοὺς κατὰ προσταγὴν τοῦ ναυάρχου καθαιργμένους.

Ἐπιτείνων δὲ μετ' οὐ πολὺ τὰς αἰσχροουργίας ὁ Βουαδίλλας, πέμπει κλητῆρας, κελεύων τῷ Κολόμβῳ νὰ εἰσέλθῃ εὐθὺς εἰς τὸ δικαστήριον αὐτοῦ, ὅπως δώσῃ λόγους τῶν ἔργων· ἐπισυναπτει δὲ τῇ κοινοποιήσει γράμμα τοῦ βασιλέως, διατάσσον αὐτῷ ὑποταγὴν εἰς πᾶν ὅ,τι ὁ ἔκτακτος ἀπεσταλμένος ἤθελεν ἀπακτίσει παρ' αὐτοῦ.

Ὁ Κολόμβος περιεστοιχίζετο ὑπὸ πιστοῦ στρατοῦ καὶ εἶχε παρ' αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν Βαρθολομαῖον. Ἐθάρρει δὲ καὶ ἐπίστευε πολυαριθμοὺς καὶ ἰσχυροὺς ἐπικούρους, ὅπως, ξιφουλκήσας, ἀπολογήσῃται τροπαιοῦχος πρὸς τὴν ἀνάδη κλῆσιν τοῦ δικαστοῦ· ἀλλ' ἐνόμιζεν ἑαυτὸν δεδεδεμένον τῷ πρὸς τοὺς κυρίους ὄρκῳ ὑποταγῆς, καὶ τοι τούτων ἐπιτρεπόντων τὴν δεινοτάτην τῶν ἀδικιῶν καὶ παραδιδόντων αὐτὸν Βουαδίλλαν εἰς ὑποχείριον. Ἰπακούει λοιπὸν καὶ ἐπανέρχεται ἀδιστακτικῶς εἰς Ἅγιον Δομίγγον. Ἰπέικει τῇ μοίρᾳ, καὶ θέλει ὑπομνεῖν τὴν ἐκδοθησομένην ἀπόφασιν.

Φθάνει, ζητεῖ νὰ προσέλθῃ ἐνώπιον τοῦ Βουαδίλλας· ἀλλ' οὔτος, οὔτε νὰ ἴδῃ, οὔτε ν' ἀκούσῃ αὐτὸν θέλει. « Δεσμώσατε αὐτὸν, κραυγάζει, καὶ ρίψατε εἰς τὸ δεσμωτήριον! » Ἡ βάρβαρος αὕτη προσταγὴ ἐκτελεῖται· δεσμύεται ὁ Κολόμβος καὶ κατατίθεται εἰς ἓν τῶν πλοίων.

Καὶ δυνάμεθα, θεώμενοι τοιαύτην σκηνὴν, βλέποντες μέγαν ἄνδρα, τὸν Κολόμβον, περιεπόμενον ὡς ποταπὸν κακοῦργον, δυνάμεθα, λέγω, νὰ μὴ ἐμπλησθῶμεν οἴκτου ἅμα καὶ ἀγανακτίσεως; Ἐπὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθείσης γῆς, πρὸ τῆς ἰδίας οἰκίας, ἐν ὄμμασι τῶν ὀφειλόντων αὐτῷ σέβας καὶ ὑπακοήν, ὡς ὑπερέχοντι τὸ ἀξίωμα, ὑπομένει τὰς ταπεινώσεις ταύτας· καὶ ὁ αἰσχροουργός, ὁ ἄρπαξ τῆς περιουσίας, ἄρπαξ γινόμενος καὶ τῆς τιμῆς, ἀποβάλλει αὐτὸν τοῦ οἰκίματος καὶ οὔτε κἂν βλέμμα ἀξιοῖ νὰ ρίψῃ ἐπ' αὐτοῦ· ἀλυσίδετον ἐκδιώκει αὐτὸν ἐπαισχύντως, καὶ τοι ἀθῶον, ἀπὸ τῆς χώρας, ἣν ἐκαῖνος ἔδωκε τῇ Ἰσπανίᾳ,

τὸν βίον κινδύνοις ἐμβαλὼν καὶ τῷ βασιλεῖ μυριάκις τὴν πίστιν τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀφιλοκέρδειαν ἀποδείξας! Ἀλλὰ φαινή διαλάμπει ἡ ἀθώωσις αὐτοῦ, ἡρώϊκην τηροῦντος ἀταραξίαν καὶ ὑπομονητικῶς τὴν δυστυχίαν φέροντος καὶ τὰς θαυφιλευσμένας ὕβρεις ὑφισταμένου· ἐμβάλλει αὐτὸς τοῖς κρίκοις τοὺς βραχίονας· ἀγογγύστως δὲ καὶ ἀοργήτως ἀκολουθεῖ τοῖς ἐπὶ τὸ πλοῖον ἄγουσι στρατιώταις, τὸ ἐπανάγον εἰς Ἰσπανίαν. Καὶ ἕτερον δὲ εἶδος βασάνου ἀναμένει αὐτὸν διερχόμενον· κατακαλύπτεται ὑπὸ τῶν κραυγῶν καὶ τῶν προπηλακιστικῶν γλευασμῶν τοῦ ἰσπανικοῦ χυδαίου ὄχλου, ἀξίου τοῦ Βουαδίλλας συνεργάτου!

Ἀλλὰ τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἡ μανία δὲν ἐκορέθη· ζητεῖ, ἀπαιτεῖ δύο ἐτι θύματα· ἀμρότεροι οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κολόμβου δεσμύονται καὶ αὐτοὶ καὶ φυλάσσονται ἕκαστος ἐπὶ ἰδίου πλοίου. Εἰσάγεται δίκη κατὰ τῶν τριῶν ἀδελφῶν καὶ ὁ Βουαδίλλας καταγινώσκει αὐτῶν θάνατον, οὐδεμίαν τηρήσας δικαστικὴν διατύπωσιν· ἀλλὰ μένει ἐκεῖ καὶ δὲν τολμᾷ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀποτρόπαιον κρίσιν. Φαίνεται φοβούμενος μὴ ἀπακτίσῃ ποτε παρ' αὐτοῦ λόγους περὶ τοῦ ἀγνωστού καὶ εὐγενεστάτου αἵματος, ὅπερ διαπύρως ἐπιθυμεῖ νὰ χύσῃ ἐπὶ τῆς λαιμητόμου. Ἐλπίζει ὅμως ὅτι ὁ συγγενὴς αὐτοῦ ἐπίσκοπος Βαδαϊόζης, ὁ ἀδιάλλακτος τοῦ Κολόμβου ἐχθρὸς, θέλει συγκαταινέσει εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως καὶ πλοῖον θέλει διαπεραιώσει τὸς δεσμώτας εἰς Ἰσπανίαν μετὰ τῆς προδικασίας, καθ' ἣν ὁ δικαστὴς ἐβιάσατο πάντας τοὺς νόμους καὶ κατεπίτησε πᾶν τὸ δίκαιον καὶ φιλάνθρωπον.

Εὐθὺς δ' ὡς ἀνεπέτασε τὰ ἱστία τοῦ πλοίου, ἐφ' οὗ ἐπεδιδάσθη ὁ Κολόμβος μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ὁ πλοίαρχος, εἰς ἔλεος κινηθεὶς καὶ σεβασμῷ ἔμπλεως, προσέρχεται τῷ ἐπισήμῳ δεσμώτῃ θέλων ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τῶν ἀλύσεων. « Ὁ δέσμιός σου, ἀπεκρίνατο ὁ Κολόμβος, ὀφείλει νὰ μείνῃ ὅπως ἀνετέθη εἰς τὴν φυλακὴν σου· τὰς ἀλύσεις, ἃς θέλεις νὰ μὲ ἀφαιρέσῃς, φέρω κατ' ἐπιταγὴν τῶν κυρίων μου· οὔτοι δὲ μόνον δύνανται νὰ λύσωσιν αὐτάς· καὶ ἐγὼ κρατῶ αὐτάς ὅπως ἀποδείξω τὴν πλήρη μου ὑπακοήν. » Ἦνεγκε λοιπὸν τὰ δεσμὰ μέχρι τῆς εἰς Ἰσπανίαν ἀφίξεως.

Ὁ δὲ Βουαδίλλας θέλων νὰ στερήσῃ τοὺς δεσμῶτας αὐτοῦ παντὸς τρόπου ἀνακοπῆς, ἢ προκλήσεως τοῦ οἴκτου τῆς βασιλίσσης Ἰσαβέλλης, εἶχε προστάξει νὰ παραδοθῶσι τῷ ἐπισκόπῳ Βαδαϊόζης· ἀλλὰ πηδαιλιούχος τις, Μαρτίνος τοῦνομα, συμπαιθῆσας τῇ δυστυχίᾳ τοῦ ναυάρχου, ἐδραπέτευσεν ἐκ τῆς νηὸς καὶ ἔσπευσεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὅπως προσταγᾷ τῇ βασιλίσῃ ἐπιστολὴν ἐν ἣ ὁ Κολόμβος ἀνήγγελλεν αὐτῇ πάντα τὰ Ἰσπανιόλη συμβάντα καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν κακοῦργος κατεχρήτο τοῦ ὀνόματος αὐτῆς καὶ τῆς αὐτῷ ἐμπειπιστευμένης ἀρχῆς.

Μαθοῦσα δὲ τὴν εἰς Ἰσπανίαν ἔλευσιν τοῦ Κολόμ-

θου καὶ ἀναγνοῦσα τὰ τῆς βδελυρᾶς βίας καὶ ὕβρεως ἢ ἐχρήσαντο κατὰ τοῦ ναυάρχου, ἢ Ἰσαβέλλα ἐξεπλάγη καὶ ἐλυπήθη· διότι οἱ ἐν τῇ αὐτῇ οὐδόλως ἐφαντάζοντο τὸν Βουαδίλλαν ἰκανὸν νὰ καταστήσῃ εἰς τοιαύτας καταχρήσεις. Αἱ βίαι αἷς ἐχρήσατο κατ' ἀνδρὸς ὑπερέχοντος τὴν ἀξίαν καὶ εὐεργετήσαντος τὴν Ἰσπανικὴν μοναρχίαν, κατεκρίθησαν φανερῶς παρὰ τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ, οἵτινες, προαισθήμενοι τὴν ἐκρηξίν τῆς πανευρωπαϊοῦ ἀγανακτήσεως, ἀπέτρεψαν αὐτὴν, ἐκπέμψαντες ταχυδρόμον ὅπως ἐλευθερώσῃ παραχρῆμα τὸν Κολόμβον καὶ ἀμφοτέρους αὐτοῦ τοὺς ἀδελφούς. Ἐπειτα ἡ βασίλισσα προσεκάλεσεν εὐγενέστατα τὸν Κολόμβον εἰς τὴν αὐτὴν καὶ ἐστάλη αὐτῷ τὸ ἀναγκαῖον ἀργύριον ὅπως προσέλθῃ εὐπρεπῶς ὡς ἤρμοζεν εἰς τὸν βαθμὸν αὐτοῦ.

Ἄμα εἰσελθὼν εἰς τὴν αἴθουσαν ἐν ἣ περιέμενον αὐτὸν ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτῶν ἤτο δὲ τοσοῦτον βαθέως συγκινημένος, ὥστε δὲν ἠδυνήθη νὰ ὁμιλήσῃ ἢ συγκινήσῃ εἶχεν, οὕτως εἰπεῖν, στερῆσαι αὐτὸν τῆς φωνῆς. Τέλος ἀναλαβὼν ἐκ τῆς παραχῆς καὶ ἐνισχυόμενος ὑπὸ τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ, ἐξεφώνησεν ἐντόνως μακρὸν λόγον ἀπολογούμενος κατὰ τῶν συκοφαντιῶν, ὧν ἔπεσε θῦμα. Οἱ λόγοι δ' αὐτοῦ ἔπεισαν τὸν Φερδινάνδον καὶ τὴν Ἰσαβέλλαν ὅτι εἶχον ἀπατηθῆ αἰσχροῦς περὶ τοῦ ναυάρχου. Καὶ ἐκφράσαντες τὴν ἔνεκα τούτου λύπην, προσέθεσαν νέας διαβεβαιώσεις περὶ τῆς πρὸς τὸν Κολόμβον εὐγνωμοσύνης αὐτῶν ὅπως δὲ ἀποδείξωσιν αὐτῷ ὅτι ἐπεθύμουν τὴν ἀνόρθωσιν τῶν κατ' αὐτοῦ ἀδικημάτων κατέλυσαν τῆς ἀρχῆς τὸν Βουαδίλλαν.

Ἡ πολιτικὴ ὁμως αὐτῶν πάντοτε φιλύποπτος, κατέδειξεν ὁποῖους φόβους ἐνέπνεεν αὐτοῖς ἡ ἀδημονία τοῦ ἀνδρὸς, οὗ τινας κατεφρονήθη ἡ ἀξία καὶ κακῶς ἀντεμείφθησαν τὰ ἔργα· ἐνόμισαν ἐπικίνδυνον νὰ διατηρήσωσιν αὐτῷ ἀρχὴν καθιστῶσαν τὴν ἐκδικησιν εὐκολωτάτην. Ὅθεν ὁ ναύαρχος ἐκρατήθη εἰς τὴν αὐτὴν ἐπὶ διαφυγούσας μὲν τὴν φιλοτιμίαν προσφάσειν, ἀλλὰ μηδὲν ὑπ' αὐτῶν ἀπατηθεῖς. Ἀνηγόρευσαν δὲ τὸν Νικόλαον Οὐανδὸν διοικητὴν τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν.

Μάτην ὁ Κολόμβος ἐπεκαλέσατο τὰς ἐπισήμους συνλήκας τὰς αὐτῷ μὲν ἰσόβιον ἐγγυωμένας, τῇ δ' οἰκογενεῖα διὰ παντὸς ἀσφαλιζούσας τὴν διοίκησιν τῶν χωρῶν τούτων· μάτην κατεζανέστη κατὰ τοῦ νέου καὶ δεινοῦ ἀδικήματος δι' οὗ ἀπεστερεῖτο τῆς ἀρχῆς ὡς ἐνοχὸς διοικητῆς, ἀφ' οὗ ἡ κυβέρνησις ἀνεγνώρισε καὶ διεκήρυξε τὴν ἀθωότητα αὐτοῦ· ἀλλ' αἱ μὲν μομφαὶ αὐτοῦ οὐδεμιᾶς ἔτυχον ἀκροάσεως, ὁ δὲ Οὐανδὸς διεφύλαξε τὴν ἡγεμονίαν τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν.

Ὁ δὲ Κολόμβος ἀγανακτίσας κατὰ τῆς δολίου διαγωγῆς τῆς ἰσπανικῆς κυβερνήσεως ἠδυνάτησε, τότε ὡν ἔχον, νὰ κρατήσῃ τῆς ἀγανακτήσεως ἐξέφρασεν

αὐτὴν δικαίως, καταμεμφόμενος καὶ πικρῶς ἐγκαλῶν τὴν ἰσπανικὴν αὐτὴν. Ἐκτοτε ἔφερε πάντοτε τὰ δεσμὰ δι' ὧν ἐδέθη καὶ ἐδείκνυεν αὐτὸν ὅπου ἂν εὐρίσκειτο, ὡς δεῖγματα τῆς ἀντι τῶν εὐεργετημάτων ἀχαριστίας· εἶχε πάντοτε αὐτὰ πρὸ αὐτοῦ καὶ προσέταξεν ὅπως μετὰ θάνατον συνταφῶσιν αὐτῷ.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ ναύαρχος ἀφανισθεὶς, ὑπὸ ἀγνώμονος καὶ δυσπίστου πολιτικῆς, ἐξερρήγνυτο εἰς ἀνισχύρους μομφὰς, ὁ Οὐανδὸς παρεσκευάζετο πρὸς ἀναχώρησιν ὅπως ἀναλάβῃ τὸ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ταχθὲν αὐτῷ λειτουργήμα. Ὁ στόλος οὗ ἐκέκτητο τὴν ἡγεμονίαν, ὁ ἀξιολογώτατος πάντων ὅσους ἡ ἰσπανικὴ κυβέρνησις εἶχε τέως πέμψει εἰς τὰς δυτικὰς Ἰνδίας, συνεκροτεῖτο ἐκ δύο πρὸς τοῖς τριάκοντα ἰστιοφόρων καὶ ἔφερε διςχιλίου καὶ πεντακοσίου ἀνδρας, ὧν οἱ πλεῖστοι ἔμελλον νὰ ἀποκαταστῶσιν ἐν Ἰσπανίῳλῃ.

Καὶ ὁ μὲν Οὐανδὸς ἀπέπλευσεν ἡγούμενος τοῦ μεγάλου στόλου, ὁ δὲ Κολόμβος ἀπολέσας αἴφνης τὸ εὐγενὲς στάδιον, ἐτάκτετο βλέπων ἄλλον θερίζοντα τὸν ἀγρὸν ὃν αὐτὸς ἔσπει ρεν. Ἡ δ' ἀφίξις τοῦ νέου διοικητοῦ εἰς τὴν Ἰσπανίῳλῃν ἐφύλαξε τὴν ἀποικίαν ἀπὸ τῆς ἐντελοῦς καταστροφῆς· αἱ μωρίαὶ καὶ αἱ ἀδικίαι τοῦ Βουαδίλλαν ἔφεραν τὰ τῆς ἀποικίας εἰς κρισιμωτάτην στάσιν· ἀταξία δεινὴ ἐπεκράτει συνεπεία τοῦ ὑπὸ τοῦ μικροῦ τούτου ἐφευρεθέντος συστήματος, ὅπως διατηρήσῃ παρ' ἑαυτῷ τὴν ἀρχὴν, ἣν ἤρπασε κακουργήσας. Θηρεύων ἐνίοτε τὴν εὐνοίαν τοῦ ὄχλου, πρωτίστου αὐτοῦ στηρίγματος, ἠκρόωτε τὰς ἔμφρονας τοῦ Κολόμβου διατάξεις, διδοὺς οὕτως ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ ἀδικήματα ὑπὸ τὸ ὄνομα ἐλευθερίας, ἧς μόνον οἱ Ἰσπανοὶ ἀπέλαυον.

Ὁ προκάτοχος αὐτοῦ εἶχε θεωρήσει πρῶτον αὐτοῦ χρέος τὴν προστασίαν τῶν ἀσθενῶν καὶ ταλαιπώρων Ἰνδιῶν ἐναντίον τῶν κακῶν μεταχειρίσεων τῶν Ἰσπανῶν. Αἱ πατρικαὶ δὲ αὐτοῦ παραγγελίαι, τὰ φιλάνθρωπα διατάγματα εἶχον προλάβει τὴν κατὰ τῶν ἰθαγενῶν ἐπικειμένην καταπίεσιν, ἀλλ' ὁ Βουαδίλλαν παρέδωκε τὸ ἀτυχὲς ἔθνος τοῖς τυράννοις καὶ χάρις αὐτῷ ὁ Ἰσπανὸς ἐγένετο ἀτιμωρητὴ σκληρὸς. Ἀπαριθμήσας τοὺς κατοίκους διεμύρασεν αὐτοὺς γενομένους δούλους, πᾶσι τοῖς ὀπαδοῖς, ὅπως κορέσῃ οὕτως τὴν ἀπληστίαν αὐτῶν Οὗτοι δὲ κατηνάγκασαν τοὺς Ἰνδοὺς εἰς ἐργασίαν. ἐν τοῖς μεταλλείοις καὶ ἐχρήσαντο ἀγενεστάταις αἰτίαις, ὅπως ὑποτάξωσιν αὐτοὺς τῇ πολυμύχθῳ ταύτῃ ἐργασίᾳ, ὑπερβαλλούτῃ τὰς δυνάμεις αὐτῶν καὶ ἀποκτεινάτῃ πολλούς· ἐν καιρῷ λοιπὸν ἐφθασεν ὁ Οὐανδὸς, διότι τὰ μεταλλεῖα, μικροῦ δειν, μετεβάλλοντο εἰς κοινὸν παντὸς τοῦ ἰθαγενοῦς πλήθους τάφον.

Ἡ πρώτη πράξις τοῦ νέου διοικητοῦ καταπλεύσαντος εἰς Ἰσπανίῳλῃν ἐγένετο ἡ καθαιρέσις τοῦ Βουαδίλλαν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ ἀποπομπὴ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Ρολδάνου εἰς Ἰσπανίαν, ὅπως δώσῃ λόγους τῶν ἔργων.

απειτα, κατά τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Φερδινάνδου, κατή-
ρατε τὴν δουλείαν καὶ ἀνηγόρευσε τοὺς Ἰνδοὺς ἐλευ-
θέρους, ἀσφαλισθέντας τέλος κατὰ τῆς βίας. Ἡ ἀκο-
λασία τῶν Ἰσπανῶν κατεστάλη νόμοις κοινοῖς, καὶ ὁ
νέος διοικητὴς ἐπέτρεψεν αὐτοῖς τὴν τῶν χρυσεῖων
μετάλλων ἐργασίαν, ἐπὶ τούτῳ ὥστε τὸ ἡμισυ τοῦ
κέρδους νὰ περιέρχεται εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ βασιλέως,
ὡς κυρίου τῆς νήσου.

Ὁ δὲ Κολόμβος, λύπη κατεχόμενος ἀλλὰ πάντοτε
περισώζων τὴν ἐλπίδα νὰ κατασχῆ τὴν ἀχάριστον
αὐτὴν ἐν τῇ ἐπιθύλω αὐτῆς συμπεριφορᾷ, ἐπίκειται
καὶ ἀποχρεῖ αὐτὴν ταῖς μομφαῖς, ἐνισχυόμενος τῷ δι-
καιῷ αὐτοῦ καὶ στηριζόμενος ἐπὶ ἱερῶν συνθηκῶν, οὐ-
δαμῶς λιπαρῆς ἐγένετο δεσόμενος αὐτῶν, ἀλλὰ ἀπῆται
τὸ δίκαιον. Λιωνίως ἐκτιλύσσει, ἀδιακόπως δεικνύει τὸ
ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὑπογεγραμμένον συμβόλαιον, τὸ
διακηρύσσον αὐτὸν ἀντιβασιλέα πατῶν τῶν ὑπ' αὐτοῦ
ἀνακαλυφθησομένων χωρῶν· ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ἐν-
τιτάσσουν ταῖς μομφαῖς αὐτοῦ, μαρτυρουμένου τὸ ἀ-
ξίον καὶ δίκαιον, μεστὴν ὕβρεως καὶ καταφρονήσεως
σιγῆν!

Ὁ Κολόμβος δὲν ἤθελε ν' ἀποσυρθῆ εἰς ἀσυλον,
ὅθεν δὲν ἤθελε βλέπει τὸν θρίαμβον τοῦ φθόνου καὶ
τῆς ποταπότητος. Ἀποβλέπων εἰς τὴν ἐκτέλεσιν νέων
σχεδίων προετίμα τῆς ἀπραξίας τὸν θάνατον. Ἴσως δὲ
καὶ διενόηθη ποτε νὰ προσέλθῃ ἄλλῳ βασιλεῖ· ἀλλ'
ἀρχῆς αἱ ἄλλαι αὐλαὶ διεφέρρον τῆς Ἰσπανικῆς; ἡ πεῖ-
ρα αὐτοῦ εἶχε πρὸ πολλοῦ λύσει τὴν ἐρώτησιν.

Κατὰ τὸν τελευταῖον αὐτοῦ πλοῦν, εἶχε τὸ πρῶτον
πιστεύσει ὅτι ἡ ἀκτὴ, ἣν εἶχεν ἀνακαλύψει, ἀπέτελει
μέρος τῆς Ἰνδικῆς, ἣν ἐνόμιζεν ἐκτεινομένην ἕως ἐκεῖ·
ἀλλὰ κατανοήσας τὴν ἀπάτην, ἐνεκα διαφορῶν πε-
ριστάσεων καὶ διὰ τῶν ἰδίων παρατηρήσεων, ἦν
τότε σχεδὸν πεπεισμένος ὅτι ἡ ἀκτὴ ἀνήκεν εἰς νέαν
ἡπειρον. Ἀπὸ τῆς γνώμης ταύτης ἀπεικάζεν ὅτι ἀ-
τρύγητος θάλασσα ἤδυνάτο νὰ ἐκτείνηται μεταξὺ τῆς
στερεᾶς ταύτης καὶ τῆς Ἰνδίας, καὶ ὅτι πρὸς τὸν Δα-
ριννὸν ἰσθμὸν ἡ γῆ ἐχωρίζετο ἴσως διὰ πορθμοῦ ἐ-
νοῦντος τὸ Ἀτλαντικὸν πέλαγος πρὸς τὸν ἄγνωστον
ὠκεανὸν καὶ διὰ τούτου ἄγοντος εἰς τὴν Ἰνδικήν.

Κατὰ τὸν ναύαρχον πολλοῦ λόγου ἀξία ἦν ἡ τῆς
ὑπάρξεως τοῦ πορθμοῦ τούτου βεβχίωσις, διότι, βε-
βαιωθείσης τῆς ὑπάρξεως ταύτης, οἱ πλείοντες ἤθελον
ἀποφύγει πολλοὺς ἐλιγμούς καὶ βραδύτητας, διότι δια-
περαιούμενοι ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας εἰς τὴν Ἰνδιάν διὰ
τῆς Ἀμερικῆς δὲν ἤθελον πλέον θαδίζει ἐξ ἀνάγκης
τὴν περὶ τὴν Ἀφρικὴν ὑπὸ Οὐάσκου τοῦ Γάμα ἀνα-
καλυφθεῖσαν ὁδόν. Καίριως ὕβρισθεις ὑπὸ τοῦ βασι-
λέως τῆς Ἰσπανίας ὁ Κολόμβος, ἐπελάθετο ὅσα ἔπαθεν
ἀδικήματα καὶ ταπεινώσεις καὶ τὴν δικαίαν μνησι-
κακίαν, ὑπεραν τιθέμενος τῆς πρὸ τᾶ συμφέροντα τῷ
κόσμῳ σπουδῆς αὐτοῦ, ἐπεισεν ἑαυτὸν ὅπως κατατολ-

μήσῃ τῶν κινδύνων νέας ἐκδημίας καὶ ἀναρρίψῃ τὸ
γῆρας αὐτοῦ ταῖς τύχαις μακροῦ πλοῦς.

Ἐτυχε δ' ὁ ναύαρχος τῆς αὐτῆς προθύμου ἵνα συν-
τελέσῃ πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὑποβληθέντος σχεδίου·
διότι ἀπεμάχρυνεν οὕτως ἄνδρα ἐνοχλοῦντα αὐτὴν.
Ὁ Φερδινάνδος καὶ ἡ Ἰσαβέλλα ἤλπιζον ὅτι ἀναχω-
ρήσαντος τοῦ Κολόμβου ἤθελον ἀπαλλαγῆ τῶν τύ-
ψεων τοῦ συνειδότης· πρὸς δέ, γινώσκοντες τὴν ἐμ-
πειρίαν τοῦ ναύαρχου, περιέμενον αἰσία ἀποτελέσματα
ἀπὸ τοῦ νέου ἐπιχειρήματος· ἐσπευσαν λοιπὸν ἵνα ἐξ-
αρτύσωσι στόλον καὶ τάξωσιν ὑπ' αὐτὸν ἡγεμόνα.

Ἀλλὰ τέσσαρα ἄθλια πλοίαρια συνεκρότουν τὸν
στόλον τοῦτον καὶ τὸ μέγιστον αὐτῶν μόλις εἶλκε τὸ
ἡμισυ κοινῶ ἐμπορικῶ πλοίου. Αὗται ἦσαν αἱ διδο-
μεναι τῷ Κολόμβῳ δυνάμεις πρὸς τὸ μέγιστον λόγου
ἄξιον ἐπιχειρήμα· τὸν στολισκὸν τοῦτον ἄγων ἐμελλε
νὰ ὁρμηθῆ εἰς μακρὰν ἀπέχον καὶ ἄγνωστον πέ-
λαγος καὶ εὖρη δρόμον, δι' οὗ ἡ Ἰσπανικὴ κυβέρνησις
ἤλπιζε νὰ προκαταλάβῃ τὰ ἰνδικὰ πλοῦτη καὶ ἐρ-
πύση ἀπὸ τῶν Πορτογάλλων τὰ ἄπειρα τοῦ μονο-
πωλίου πλεονεκτήματα.

Νῦν δὲ μάλιστα θαυμαστῆ ἡ τόλμη τοῦ Κολόμβου·
πᾶς ἄλλος ἤθελεν ἀποδειλιάσει πρὸς τὰς δυσχερείας
ἐπιχειρήματος τοσοῦτον μικρὰ τὰ βοηθήματα ἔχον-
τος, πρὸς τοὺς κινδύνους ἀποδημίας ἐπὶ ἰσχνῶν σκα-
φιδίων. Διακαίόμενος ὑπὸ τῆς ἀναμνήσεως τοῦ πρῶ-
του πλοῦς, ἀνηθήσας, οὕτως εἰπεῖν, πρὸς τὴν ἐλπίδα
νέας δόξης, οὐδαμῶς ἐδίστασεν ὅπως ἐπιθῆ. Συνω-
δευέτο δ' ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Βαρθολομαίου καὶ τοῦ πρῶ-
τοτόκου υἱοῦ, τότε μὲν τὸ δέκατον τρίτον ἔτος ἄγον-
τος, ἐπειτα δὲ τὸν βίον τοῦ πατρὸς γράψαντος.

Ὁ Κολόμβος ἀπῆρεν ἐκ Γαδείρων τῇ 29 Ἰουνίου
1502, δέκα ἔτη μετὰ τὴν πρώτην ἀποδημίαν. Ἐ-
τραπή κατὰ τὸ σύνηθες πρὸς τὰς Καναρείους· καὶ εὐ-
πλοίας τυχὼν κατὰ τοῦτο μόνον ἐμποδίζετο, ὅτι τὸ
μέγιστον τῶν πλοίων ἐβάδιζε βραδέως καὶ δυσκόλως.
Ἐκυβέρνησε λοιπὸν πρὸς τὸν Ἄγιον Δομίγγον, ὅπως
ἀντικαταστήσῃ δι' ἄλλου τὸ πλοῖον τοῦτο. Ἐλθὼν δ'
ἀντικρὺ τῆς νήσου ἀνήγγειλε τῷ Οὐάνδῳ τὴν αἰτίαν
τῆς ἀφίξεως· καὶ ἐξητήσατο τὴν ἀδειαν νὰ ἐλλιμενίσῃ·
ὁ δὲ διοικητὴς ἠρνήσατο αὐτὴν. Ἄλλ' ὁ Κολόμβος
ἐμπειρος ναύτης προέβλεπε, κατὰ βεβαίας ἐνδείξεις,
ὅτι ὕελλα ἐμελλε νὰ ἐκτραγῆ· ὅθεν παρεκάλεσε τὸν
Οὐάνδον ὅπως ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ ἀσφαλίσῃ τὰς ναὺς ἐν
τῷ ὄρμῳ μόνον ἐν ὅτῳ διήρκει ὁ κλύδων. Ἐπειδὴ δὲ
ὁ διοικητὴς παρεσκευάζετο ἵνα σταίλῃ μέγαν στόλον
εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ὁ Κολόμβος ἐνόμισεν ὅτι ὤφειλε νὰ
ἀναγγεῖλῃ αὐτῷ τὸν κίνδυνον εἰς ὃν ἐξετίθη τὸν στό-
λον, ἐὰν δὲν ἀνέβαλλε τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ τούτε-
χιστον ἐπὶ τινὰς ἡμέρας.

Ἄλλ' ὁ Οὐάνδος ἐμεινεν ἀκαμπτος· καταφρόνησε
τῶν συμβουλῶν τοῦ Κολόμβου μνηστῆρας προαίθε-

μα, ὅπερ ἐθεώρει ὄνειρον ἀσθενούς κεφαλῆς ἢ ἀπα-
τεῶνος λογισμῶν. Καί πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπηγορεύ-
θη τῷ στόλῳ τοῦ Κολόμβου ἢ τοῦ λιμένος εἰσόδος,
καί ὁ ὑπὸ τοῦ Οὐάνθου παρεσκευασμένος στόλος ἀνε-
πέτασε τὰ ἱστία ἀναγόμενος ἐπὶ τὴν Ἰσπανίαν.

Ἄλλ' ἐκ τῶν πραγμάτων ἐδικαιώθησαν αἱ εἰκασίαι
τοῦ ναυάρχου. Ὁ μὲν Κολόμβος ἔτοιμος εἰς τὸν κατὰ
τῆς θυέλλης ἀγῶνα ἔμυνε τὰ πλοῖα ἀπὸ τοῦ ναυα-
γίου διὰ τῶν φρονίμων προσυλαξέων· ἀλλ' ὁ πλοῦσις,
εἰς Ἰσπανίαν ἀποπλεύσας στόλος ἀπώλετο σχεδὸν ὅλος·
τρεῖς μόνον νῆες ἐκ τῶν ὀκτωκαίδεκα ἐσώθησαν. Ὁ
δὲ Βουαδύλλας καὶ ὁ Ρόλδανος, ἐπιθαίνοντες ἐνὸς τῶν
πλοίων τοῦ στόλου τούτου, εἶδον ἀξίαν δίκην τῶν
θελυρῶν αὐτῶν κατὰ τοῦ Κολόμβου πράξεων· ἐπνί-
γησαν, συγκαταποντισθέντες καὶ τοῦ ὑπ' αὐτῶν ἐν Ἰ-
σπανίᾳ συλλεγέντος πλοῦτος, καρποῦ ἀρπαγῶν καὶ
ληστειῶν. Περιεργοτάτη δὲ σύμπτωσις ἔτυχε κατὰ τὸ
ναυάγιον τὰ λείψανα τῆς περιουσίας τοῦ Κολόμβου
ἐφέροντο ὑπὸ τῆς χειρίστῃς τοῦ στόλου ὀλκᾶδος,
καὶ μόνον τοῦτο τὸ σκάφος οὐδεμίαν ἔπαθε βλα-
βὴν, μόνον αὐτὸ ἠδυνήθη νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν εἰς Ἰ-
σπανίαν πλοῦν, τὰ δ' ἄλλα ἠναγκάσθησαν, ἕνακα τῶν
μεγάλων ζημιῶν, νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς Ἅγιον Λουίγ-
γον. Οἱ Ἰεσιδαίμονες, μὴ βλέποντες ἐν τούτῳ τὴν θεῖαν
δίκην, εἶπον ὅτι ὁ Κολόμβος ἦν μάγος καὶ ὅτι διὰ
μαγείας ἐπίκουρα ἔχων καὶ ἰσχυρὰ πνεύματα εὐπει-
θῆ εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ, εἶχεν ἀνακινήσει τὴν θυέ-
λλαν, ὅπως ἐκδικήσῃται τοὺς ἐχθρούς. Οὕτως ἐξήγγου-
ν τὴν σωτηρίαν τοῦ φέροντος τὸν βίον τοῦ ναυάρχου
πλοῖου.

Ἀγανακτήσας δὲ ὁ Κολόμβος κατὰ τοῦ ἀνελετήμο-
νος διοικητοῦ τῆς νήσου, ἀρνηθέντος αὐτῷ καταφύγιον,
ὅπως διασωθῆ ἀπὸ σφοδρᾶς τρικυμίας, ἰστιοδρόμησε
πρὸς ἐσπέραν ἐπὶ τὴν στερεάν, ἄγων τὰ πλοῖα οὐ μι-
κρὸν τεταλαιπωρημένα.

Κατὰ δὲ τὸν πλοῦν τούτον μεγίστοις κινδύνοις
ἐμπεσὼν ἠρμίσθη τέλος εἰς νῆσον τούνομα Γουανίαν,
κειμένην οὐ μακρὰν τῆς ἀκτῆς ταύτης καὶ τῆς στε-
ρεᾶς τῆς καλουμένης Ὀνδύρας· ἅμα δὲ βίβαντος τὴν
ἀγκυραν ἢ πρῶτη αὐτοῦ φροντίς ἐγένετο περὶ ἀπο-
στολῆς ἀνδρῶν πρὸς κατόπτεισιν τῆς γῆς ταύτης.
Ἐνεπίστευσε δὲ τὴν ἀποστολὴν ταύτην τῷ ἀδελφῷ
Βαρβολομαίῳ, ὅστις ἀνεχώρησεν ὀλίγους ἄγων. Ἐν ᾧ
δὲ προσεπέλαζε τῇ παραλίᾳ ὁ Βαρβολομαίος ἐντυγ-
χάνει λέμβον Ἰνδικῆ, ἐντεχνότερον κατεσκευασμένην
τῶν ἐν χρήσει τοῖς ἀγρίοις λέμβων. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς
μακροτάτης ταύτης λέμβου, εὖρος ἐχούσης ὀκτὸ πο-
δῶν, ἠγείρετο στέγη ἐκ φύλλων φοίνικος κατεσκευα-
σμένη καὶ ἀνευνομιζούσα τὸ σχῆμα τῶν ἐν πολλαῖς
Εὐρωπαϊκαῖς χώραις ἐν χρήσει φασήλων (gondoles)
ὑπὸ τὴν στέγην δ' ἐφαίνοντο γυναῖκες πολλαὶ καὶ

παῖδια. Πλὴν δὲ τούτων, ἔφερον ἢ λέμβος καὶ πέν-
τε πρὸς τοῖς εἰκοσιν ἀνδρας.

Καὶ οἱ μὲν Ἴσπανοὶ ἠθέλησαν νὰ πλησιάσωσιν, οὗτοι
δ' ἐπεχείρησαν ν' ἀναχωρήσωσι μακρὰν· ἀλλ' ὅτε εἶ-
δον ὅτι οἱ Ἴσπανοὶ κατέφθονον αὐτούς, παρέδοσαν ἐ-
αυτούς ἀμαχητὶ καὶ τοὶ ὀπλισμένοι. Ἐπισκεφθεῖσθαι
δὲ τῆς λέμβου, εὐρέθησαν ἐν αὐτῇ στρώματα, βαμβά-
κινοι ὑπενδύται ἀχειριδῶτοι καὶ ἄλλα ἐνδύματα, οἶον
ὑφάσματα ἀντὶ πέπλων ταῖς γυναῖξιν χρησιμεύοντα,
μεγάλα ξύλινα ξίφη, ἔχοντα τὸ διπλοῦν στόμα ἐκ χα-
λκῶν συνηρμοσμένων σπαρτίῳ καὶ ῥητίνῃ, πέλεκυς
χαλκοῦς καὶ ἄλλα ἐργαλεῖα ἐκ τοῦ αὐτοῦ μετάλλου.
Ἦσαν δὲ γυμνοὶ, πλὴν κατὰ τὸ μέσον σῶμα, καλυ-
πτόμενον βαμβακίνῳ ὑφάσματι. Αἱ δὲ τροφαὶ ἦσαν
σχεδὸν αἱ αὐταὶ ταῖς τῶν Ἰθαγενῶν τῆς Ἰσπανιόλης·
μόνον σύνηθες εἶχον ποτὸν εἶδος ζύθου ἐκ θεβρασμένου
ἀραβοσίτου. Πρὸς δὲ, εὐρέθησαν ἐν τῇ λέμβῳ μικρὰ
συλλογὴ κακαίων ἀμυγδαλῶν μεγάλης παρ' αὐτοῖς
ἀξίας οἷς ἐχώωντο ἀντὶ νομίματος. Ταῦτα πρῶτα
τοῦ εἶδους τούτου τὰ ἀμύγδαλα εἶδον οἱ Εὐρωπαῖοι.

Ὁ Κολόμβος χαίρων ἐπὶ τῇ συναντήσει ταύτῃ, ἀφ'
τῆς προσεδόκα τὰς τοσοῦτον ἀναγκαίας πληροφορίας,
παρηγγεῖλε τοῖς περὶ αὐτὸν ἵνα προσφέρωνται τοῖς Ἰν-
δοῖς τούτοις φιλοφρόνως, ἐπιθυμῶν νὰ βεβαιώσῃ ἑαυ-
τῷ τὴν φιλίαν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν αὐτῶν. Ἀντήλλαξε
πρὸς αὐτούς ἐμπορεύματα καὶ ὅτε ἐχώρισαν τὴν πε-
ριέργειαν αὐτῶν ἐπὶ τῶν σοβαρῶν ἐρωτήσεων ἃς ἀπέ-
τεινεν, ἀπέδωκεν αὐτοῖς τὴν μεγάλην λέμβον ἐπι-
τρέπων νὰ τραπῶσιν ὅπῃ βούλωνται. Ἐκράτησεν
ὁμῶς γέροντά τινα φαινόμενον πεπρωκισμένον ὑπερ-
τέρα τῶν ἄλλων Ἰνδῶν διανοητικῆ δυνάμει. Ὁ δὲ γέ-
ρων οὐδαμῶς, οὔτε ἐξεπλάγη, οὔτε ἐλυπήθη, διότι ἐ-
κρατήθη αἰγμάλωτος ἐπὶ τοῦ πλοίου· τούτον ὁ Κο-
λόμβος ἐπεθύμει νὰ καταστήσῃ διαρμητέα καὶ μεσί-
την κατὰ τὰς τρὸς τοὺς ἀγρίους σχέσεις αὐτοῦ.

Χάρις δὲ ταῖς ἐνδείξεσι τοῦ Ἰνδοῦ τούτου, διὰ σχη-
μάτων ἐκφραζομένου, ὁ Κολόμβος ἔμαθεν ὅτι, ἐν εὐ-
ρεία χώρᾳ πρὸς δυσμὰς κειμένη, ὑπῆρχε πολὺς χρυσός·
ὅτι οἱ κάτοικοι ἔφερον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στεφάνους ἐκ
τοῦ μετάλλου τούτου καὶ χρυσὰ ψέλλια βραχιονία τε
καὶ περικνήμια· καὶ ὅτι ἐστόλιζον χρυσῷ τραπέζας
τε θρανία καὶ κιβώτια. Ὅτε δ' εἶδεισαν τῷ Ἰνδῷ κο-
ράλλια, ἀρώματα καὶ ἄλλα προϊόντα, ἐβεβαίωσεν ὅτι
ὑπῆρχον ἀφθονα ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ἧς ἐξῴμνει τὴν
εὐφορίαν. Ἰπεδείκνυσεν δ' οὕτως τὴν Μεξικὴν. Ἡ προσ-
δοκία τοσοῦτου πλοῦτος ἐνέβαλλεν εἰς πειρασμὸν τὴν
ἀπληστίαν τῶν ὑπὸ τὸν Κολόμβον καὶ ἰκέτευσον ἐπι-
μόνω· νὰ ὀδηγήσῃ αὐτούς πρὸς τὴν χώραν ἐκείνην,
τὴν οὕτως ἐπαγωγῶς ζωγραφηθεῖσαν· ἀλλ' ὁ ναύαρ-
χος φλεγόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ φθάσῃ εἰς
τὸ τέλος τοῦ πλοῦς, ἀντέστη ταῖς ἰκεσίαις τοῦ πλη-
ρώματος καὶ κωφαιῶν πρὸς τοὺς γογγυσμούς.

ἐκυβέρνησε πρὸς ἀνατολὰς, παραπλέων τὴν ἀκτὴν τῆς ἡπείρου.

Ἐστράφη δὲ ἀπὸ τῆς Ὀνδουρείου ἀκτῆς πρὸς ἀνατολὰς, ἐλπίζων νὰ εὕρῃ τὸν πορθμὸν τὸν κατὰ τὰς βεβησιολογίας τῶν ἀγρίων ἐκεῖσε καίμενον. Ἀλλ' ὑπῆρχε κακὴ συνεννόησις· διότι οἱ Ἰνδοὶ, ὑπολαβόντες ἀντὶ ἰσθμοῦ τὸν πορθμὸν, ὃν ὁ Κολόμβος περιέγραψεν αὐτοῖς, ἔστειλαν αὐτὸν εἰς τὸν Δαριηνόν.

Ἐπόμενος δὲ τῇ ὁδῷ ταύτῃ παρὰ τὰς ἀκτὰς ὁ στόλος, εἶδεν ἀνθρώπους πολλῶ ἀγριωτέρους τῶν τέως συναντηθέντων καὶ διάφορον αὐτῶν τὴν διαίταν ἔχοντας. Ὀλόγυμοι, ἔτρωγον κρέας καὶ ἰχθύας ὠμοὺς ἀνευ οὐδενὸς ἀρτύματος. Τὰ ὠτία αὐτῶν, μακρυνόμενα ὑπὸ τῶν ἀπ' αὐτῶν ἐξηρητημένων διαφόρων στολιδίων, κατέτεινον μέχρι τῶν ὠμων· καὶ ἐπὶ παντὸς τοῦ δέρματος ἦσαν πυρὶ ἐγγεγραμμένα ποικιλόμορφα ζῶα· οἷον λέοντες, ἔλαφοι καὶ ἄλλα εἶδη. Κεκρύφαλοι δὲ κυανοὶ καὶ κόκκινοι ἐκ βαμβακίνου ὑφάσματος διέκρινον τοὺς ἐπισημοτάτους μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν. Καὶ οἱ μὲν ἐνερτίθοντο μέλανι χρώματι τὸ πρόσωπον, οἱ δὲ ἐρυθρῶ· τινὲς δὲ μόνον τὰ χεῖλη ἔχρουν τοὺς ῥόθωνας καὶ τοὺς ὀφθαλμούς, τὰ δὲ ὠτα αὐτῶν ἦσαν τετραπημένα οὕτω πλατέως, ὥστε εἰς τὴν ὀπὴν ἐχώρει ἐντελῶς ὢν ὄρνιθος. Ὡς ἐκ τούτου ὁ Κολόμβος ἀπεκάλεσε τὴν χώραν Costa de las Orejas, ἧτοι Ὠτακτὴν.

Ἐξακολουθῶν δὲ τὴν ὁδὸν, ἀλλὰ βραδέως, διότι ἡ πορεία ἐνωχλεῖτο ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀνέμων καὶ τῶν ρευμάτων, ἔφθασεν εἰς ἀκρωτήριον πρὸς μεσημβρίαν κατατείνον καὶ, παραλλάξας αὐτοῦ τὴν ἀκτὴν, ἔσχεν οὐριον τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνέμου, καθ' οὗ ἠγωνίζετο πρὸ τοσοῦτου χρόνου. Τὸ δὲ ὄνομα δι' οὗ ἐκάλεσεν αὐτὸ ἀποδεικνύει τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ πρὸς τὴν θεῖαν πρόνοιαν, τὴν καταπέμψασαν τὸ νέον τοῦτο εὐεργέτημα· ἐκάλεσε δὲ Gracias a Dios, τούτέστι Χάριτες τῷ Θεῷ.

Ἐρμίσθη δὲ μετὰ τινος ἡμέρας εἰς ἄλλον τόπον, καὶ, ἐνῶ οἱ Ἰσπανοὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ἀπόβασιν, ἄγριοι, ἐνοπλοὶ καὶ ἐπιβαίνοντες λέμβων, ἐφαίνοντο ἐναντιούμενοι τῇ ἀποβάσει· ἀλλ' ἐνόησαντες μετ' ὀλίγον ὅτι οἱ Ἰσπανοὶ δὲν διέκειντο ἐχθρικῶς, ἐπλησίασαν αὐτοῖς ἀνυπόπτως καὶ ἠθέλησαν νὰ πωλήσωσιν αὐτοῖς τὰ ἐμπορεύματα, ἧτοι ὄπλα παντὸς εἶδους, οἷον ῥόπαλα, τόξα καὶ ῥάβδους ἐκ μέλανος καὶ σκληροῦ ξύλου, ὧν ἡ ἄκρα ἔφερον ἀκωκὴν ὀξυτάτην ἐξ ἀκάνθης ἰχθύος· ὑπερφορία βαμβάκινα καὶ μικρὰ τεμάχια ὠχροῦ χρυσοῦ, οἷς ἐκόσμουσαν τὸν τράχηλον. Ὁ δὲ ναύαρχος διεμοίρασεν αὐτοῖς ἀθύρματά τινα εὐρωπαϊκά, οὐδὲν ἀντ' αὐτῶν δεξάμενος. Ἀλλ' ἡ ἄρνησις ἐφάνη λυπήσασα τὰ μέγιστα αὐτούς· παρεκίνησαν τότε τοὺς Ἰσπανοὺς νὰ ἀποβῶσιν εἰς τὴν ξηρὰν· ἀλλὰ, βλέποντες ὅτι ἀνθίσταντο ταῖς παρακλήσεσιν, ἐνόμι-

σαν ὅτι ἠπίστουν αὐτοῖς καὶ, ὅπως παύσωσι τὴν ἀπιστίαν ταύτην, ἔπεμψαν πρεσβευτὴν τοῖς Ἰσπανοῖς γέροντα σεβασμίον τὴν μορφήν, φέροντα σημαίαν, ἀναμφιβόλως σημεῖον εἰρήνης, καὶ συνοδευόμενον ὑπὸ δύο νεανίδων κεκοσμημένων τὸν τράχηλον διὰ χρυτῶν πλακῶν, ὅστις ἠτήσατο ἵνα προσαχθῇ τῷ ναύαρχῳ· οὗτος δὲ ἐδεξώσατο τῇ συνήθει αὐτῷ ἀγαθότητι τὸν γέροντα καὶ τὰς κοπέλας. Ἐστίασας δ' αὐτοὺς, ἐδώρησατο εὐρωπαϊκὰ ἐνδύματα καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὴν ξηρὰν, καταγεγορημένους ὑπὸ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐδέξαντο αὐτοὺς οἱ Ἰσπανοί.

Τῇ δ' ἐπιούσῃ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κολόμβου κατήλθεν εἰς τὴν γῆν καὶ ἐξέστη ἰδὼν πάντα τὰ δωρηθέντα τοῖς ἀγρίοις πράγματα κατατεθειμένα ἐπὶ τῆς παραλίας. Ἰπέθεσε δὲ ὅτι οἱ ἄγριοι ἔπραξαν τοῦτο ὑπὸ ἀδροφροσύνης, μὴ θέλοντες νὰ λάβωσι δῶρα, ἐνῶ αὐτοὶ οὐδὲν ἔδωσαν. Τὸν δ' ἀδελφὸν τοῦ Κολόμβου ἀποσιβιζόμενον ὑπεδέξαντο δύο Ἰνδοὶ ἀρχηγοὶ, σφίγγαντες εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῶν καὶ παρεκάλεσαν νὰ καθήσῃ παρ' αὐτοῖς ἐπὶ τοῦ χόρτου. Ὁ δὲ Βαρθολομαῖος, πράξας κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν, ἀπέτεινε δι' Ἰνδοῦ διαρμηνέως διαφόρους ἐρωτήσεις, καὶ ὁ γραμματεὺς αὐτοῦ ἠτοιμάζετο ὅπως γράψῃ τὰς ἀποκρίσεις.

Ἀλλὰ μόλις εἶδον οἱ ἄγριοι τὸν κάλαμον, τὸν χάρτην καὶ τὸ μελανοδοχεῖον καὶ ἀνέστησαν, δεικνύοντες αἰφνης πλήρη φόβον καὶ ἔφυγον παρακολουθούντων καὶ τῶν ἄλλων κατοίκων, οὗς ἡ περιέργεια εἶχε συναθροίσει περὶ αὐτούς. Οἱ ἄγριοι ἐφαντάζοντο, ἀπλοϊκῶς εὐπιστοῦντες ὑπὸ δεισιδαιμονίας, ὅτι ὁ γραμματεὺς ἦτο μάγος καὶ ἐξέλαβον τὸν κάλαμον, τὸν χάρτην καὶ τὸ μελανοδοχεῖον ὡς ὄργανα μαγείας, δι' ὧν ὁ μάγος ἠθελεν ἐνεργήσῃ κατ' αὐτῶν ὀλεθρίας πράξεις. Μόλις δὲ μετὰ πολλοῦ κόπου ἐπέτυχαν νὰ καθησυχάσωσιν αὐτοὺς καὶ ἐκβάλωσι τῆς περὶ τοῦ γραμματεῶς ἀπάτης. Συγκατήνεσαν δὲ νὰ πλησιάσωσι τοῖς Ἰσπανοῖς, ἀλλὰ πράξαντες πρῶτον ὅσα ἐνόμιζαν ἀρμόδια πρὸς ἀναστροφήν τῆς βασκανίας τοῦ μάγου. Ἐρρίψαν δὲ, πρὸς διαφυγὴν αὐτῆς, κόνιν πρὸς τοὺς Ἰσπανοὺς ἀναφύσασαν καπνὸν, ᾧ ἀπέδιδον βεβαίως τὴν δύναμιν τῆς ἀπὸ τῶν μαγείων προφυλάξεως, καὶ ἐδίωξαν ἔπειτα αὐτὴν πρὸς τὸν ὑπ' αὐτῶν μάγον θεωρούμενον.

Οἱ ἄγριοι οὗτοι ἐστράποντο ἔπειτα πρὸς τὴν πόλιν. Ὁ δὲ Βαρθολομαῖος, ἀκολουθήσας αὐτοῖς, οὐδὲν εἶδεν ἄξιον λόγου, πλὴν μεγάλου κτιρίου ἐξ ὀλοκλήρου ξυλοκτίστου καὶ χρησιμεύοντος ὡς κοιμητηρίου τοῖς κατοίκοις. Εἶδεν ἔν τισι τάφοις σώματα, βαμβακίαις σινδόνεσι ἐντετυλιγμένα καὶ ἐκ τούτων ἔν τεταριχευμένον. Ἐκαστον μνημα ἐκλείετο ὑπὸ σανίδος κεκαλυμμένης ὑπὸ εἰκόνων ζῶων. Παρὰ πολλοὺς δὲ τάφους ἔκειτο ἡ εἰκὼν τοῦ θανάτου παραδόξως ἐστολισμένη.

Τὴν δ' ἐπαύριον, ὁ ναύαρχος ἐκράτησεν ἐπὶ τῆς

νὸς ἰθαγενεῖς τινες, ὅπως λάβη παρ' αὐτῶν νέας πληροφορίας· ἀλλ' οἱ ἄλλοι, βλέποντες ὅτι δὲν ἐπανερχοῦνται οἱ συμπολίται, ἔσχον φόβους περὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν καὶ, νομίσαντες ὅτι ἦν ἀνάγκη νὰ ἐξαγοράσωσιν αὐτοὺς διὰ λύτρων, ἐπροσθεύσαντο τῷ Κολόμβῳ προσφέροντες δύο χοιρίδια καὶ παρακαλοῦντες τὴν ἀντι τῶν ζώων τούτων ἀπόδοσιν τῶν αἰχμαλώτων, ὧν ἡ κάθειρξις κατελύπησε πάντας τοὺς κατοίκους. Ὁ δὲ Κολόμβος δηλώσας αὐτοῖς ὅτι οἱ συμπολίται αὐτῶν δὲν ἦσαν αἰχμάλωτοι, ὑπέσχετο νὰ ἀποστείλῃ αὐτοὺς μετ' οὐ πολὺ καὶ ἀπέτισε τὸ τίμημα τῶν χοίρων. Καὶ οἱ πρέσβεις ἀπεχώρησαν χαίροντες ἐπὶ τῇ μετὰ τοῦ ναυάρχου συνεντεύξει.

Οἱ δὲ δύο χοῖροι ἐτέθησαν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ὅπου ἐτρέφετο ἄγριος αἰλουρος, μέγας ὡς μικρᾶς σχῆμος λακωνικὸς κύων, ἀγρευθεὶς ὑπὸ ναύτου τινος, τοῦ τετάρτου τῶν ποδῶν ἐκκοπέντος· τὸ ζῶον τούτου εὐκίνητον καὶ ζωηρὸν ὡς ὁ σκίοθρος, κέκτῃται καὶ τὰς συνθειὰς τούτου, ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον ἐκπηδῶν καὶ διὰ τῆς οὐρᾶς ἀπὸ τῶν κλάδων ἐκκριμῶν ἑαυτὸν ἄμα δὲ ἰδόντες αὐτὸν οἱ χοῖροι, ἐδειξαν πτόησιν καὶ ἠθέλησαν νὰ φύγωσι· τοῦ δ' ἐτέρου αὐτῶν συλληφθέντος καὶ πρὸ τῆς γαλῆς τεθέντος, αὐτὴ ὤρμησεν εὐθὺς καὶ τυλίξασα τὴν οὐρὰν περὶ τὸ ρύγχος αὐτοῦ, ὅπερ συνέσφιγγεν, ἤρπασε τοσοῦτον ἰσχυρῶς διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν τὴν κεφαλὴν τοῦ χοίρου, ὥστε ἤθελεν ἀποκτείνει βεβαίως, ἐὰν οἱ ναῦται μὴ ἠνάγκαζον αὐτὴν ἵνα ἀφήσῃ τὴν λείαν.

Μετὰ πολλῶν δ' ἡμερῶν πλοῦν, ὁ Κολόμβος ὤρμισε τὰ πλοῖα εἰς τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ καὶ ἀπεβίβασε τινες στρατιῶτας· ἀλλὰ πλῆθος Ἰνδῶν ὠπλισμένων συνέβρυσαν εἰς τὸ περᾶσιον, ἀνθισταμένοι εἰς τὴν ἀπόβασιν. Προῦχώρησαν δὲ ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν ἐν τῷ ὕδατι μέχρι ζώνης, καὶ, πάλλοντες τὰ δόρατα, σαλπίζοντες καὶ τυμπανίζοντες, ἀνέβριπτον ὕδωρ τοῖς Ἰσπανοῖς καὶ ἐξέπτυσον κατ' αὐτῶν μεμασσημένον χόρτον, ἐκφραζόντες οὕτω πρὸς τοὺς ξένους μῖσος καὶ καταφρόνησιν. Ἀλλ' αἱ ἀπειλητικαὶ αὐταὶ ἐπιδείξεις οὐδόλως ἐτάραξαν τοὺς Ἰσπανοὺς, ἀπαθεῖς διατελέσαντες, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ ναυάρχου διατεταγμένα ἐπιτάξαντος αὐτοῖς μεγάλην μετριοπάθειαν.

Οἱ δὲ ἄγριοι ἐξέστηκότες πρὸς τοὺς εἰρηνικοὺς τρόπους τῶν Ἰσπανῶν, ἐπαύσαντο τέλος ἐχθρικῶς κινούμενοι καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐδέθησαν ἐμπορικαὶ σχέσεις, καθ' ἃς οἱ Ἰσπανοὶ ἐκέρδησαν δίκαια καὶ εἰς χρυσᾶς πλάκας, ἀγούσας περίπου ἑκατὸν πεντήκοντα ὑπερπυρα, ἀλλάξαντες ἀντὶ ὀλιγαριθμῶν κωδωνίων.

Ὡς εἶδομεν οἱ Ἰσπανοὶ προσήνεγκαν ἑαυτοὺς μετριοπάτους· ἀλλ' οἱ ἄγριοι ἀπατηθέντες περὶ τῆς αἰτίας τῆς ἀντιταχθείσης ταῖς ἀπειλαῖς ὑπομονῆς, ἐθεώρησαν αὐτὴν δειγμὰ ἀσθενείας καὶ δειλίας καὶ γῆτ' ἐπιούσαν, ὅτε ἡ λέμβος ἐπλησίαζε τῇ παραλίᾳ,

ἔβαλον αὐτὴν ἀκοντίοις. Ἡ παράτολμος αὕτη ἐπίθεσις ἔφερε τοὺς Ἰσπανοὺς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι οὐδόλως ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰνδοὺς. Κατ' ἐπιταγὴν τοῦ ναυάρχου ἐκανονοδόλησαν, καὶ ἐν τ' αὐτῷ βέλῳ τοξευθὲν ἀπὸ τῆς λέμβου ἐτρωσεν ἓνα τῶν προσβαλλόντων. Τότε ἐτάπησαν πάντες εἰς φυγὴν καὶ οἱ Ἰσπανοὶ ἀπέβησαν εἰς τὴν ξηρὰν· οὐδαμῶς δὲ κατεδίωξαν τοὺς Ἰνδοὺς φεύγοντας, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας προσεκάλεσαν διὰ σημείων αὐτοὺς ἵνα ἐπανεέλθωσιν. Οἱ δὲ ἄγριοι ἐνόησαντες ὅτι οἱ λευκοὶ, καὶ τοὶ δυνάμενοι, δὲν ἤθελον νὰ κακοποιήσωσιν αὐτοὺς δὲν ἐδίστασαν, καταλιπόντες τὰ ὄπλα, νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὸν αἰγιαλὸν, πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν χρυσῶν πλακῶν ὑπὸ τὴν σκέπην ἀμοιβαίας φιλίας.

Ὁ ναύαρχος λαβὼν πάσας τὰς περὶ τῆς φύσεως τῆς χώρας, τῶν διαφορίων προϊόντων καὶ τῶν ἡθῶν τῶν ἐν αὐτῇ ἀναγκαίας πληροφορίας, ἀνεκέτασεν ἔπειτα τὰ ἰστία, ἐξακολουθῶν νὰ παραπλήρῃ τὴν ἀκτὴν. Ἐλπίζων πάντοτε νὰ εὕρῃ τέλος τὸν πορθμὸν, τὸν σκοπὸν τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ, παρεγένετο εἰς εὐρὺν καὶ εὐλίμενον ὄρμον· παρὰ δὲ τὸν ὄρμον τοῦτον ἔκαιτο μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος Ἰνδικὴ πόλις περὶ τὴν ἐφαίνοντο γαῖαι καλῶς κεκαλλιεργημέναι. Ὁ Κολόμβος ὠνόμασε τὸν τόπον Porto-Bello (Καλὸν λιμένα).

Ἀνεπίληπτος ὑπῆρξε ἡ εὐμένεια τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης· ἔσπευσαν παρασχόντες τοῖς Ἰσπανοῖς τροφίμα καὶ κλῶμα βαμβάκινον, ἀντὶ ἧλων, βελονῶν καὶ ἄλλων μικρᾶς ἀξίας πραγμάτων.

Προχωρήσας δ' ὀκτὼ μίλια πρὸς τὰ πρόσω ὁ Κολόμβος, ἐγένετο παρὰ τὴν θέσιν ὅπου ἠγέρθη ἐν τοῖς ὑστερον χρόνοις ἡ πόλις Nombre-de-Dios. Οἱ δὲ κακοὶ καιροὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ διατρίψῃ ἐκεῖ ἐπὶ τινες ἡμέρας, καθ' ἃς ἐπισκεύασε τὰ εἰς κακίστην καταντήσαντα κατάστασιν πλοῖα. Ἐξακολουθῶν δὲ τὴν ὁδὸν, κατεπυλεμήθη πάλιν ὑπὸ κακοῦ καιροῦ καὶ εἰσέπλευσεν εἰς μικρὸν λιμένα ὃν ἀπεκάλεσεν el Heteete ἢ τοὶ Καταφυγὴν.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ταύτης παρέσχον ἑαυτοὺς φιλοφρονεστάτους τοῖς Ἰσπανοῖς· ἀλλὰ, προσβληθέντες ὑπ' ἀφρόνων τινῶν ναυτῶν, ἐπανείστησαν κατὰ τῶν ξένων καὶ ἐξύφανα ἐκδικητικὰς πλεκτάνας. Θαρρόντες εἰς τὸ μέγα ἑαυτῶν πλῆθος, αὐξανόμενον καθ' ἑκάστην ἐσκευώρησαν γενικὴν ἐφοδὸν ὅπως καταλάβωσι τὰ πλοῖα. Ὁ Κολόμβος παντὶ τρόπῳ ἐπέθυμει νὰ προλάβῃ τὴν αἱματοχυσίαν· μάτην ὅμως ἠγωνίσθη ἐν ἀφοπλίτῃ τοῦ Ἰνδοῦ, διχλάσων αὐτοὺς· βλέπων ἔπειτα ὅτι οὐδὲν κατάρθου διὰ τῆς πρᾶότητος, προσέφυγε ταῖς ἀπειλαῖς· ἀλλ' οὐδὲν ὄφελος. Τότε ἐπυροδόλησε, πυρίτιδος μόνον γεμίσας τὸ καννόνιον, νομίζων ὅτι ὁ κρότος μόνος ἤρκει ὅπως τρέψῃ τοὺς ἄγριους εἰς φυγὴν· ἀλλ' οὐδαμῶς κατάρθωκε τὸ πορούμενον. Οἱ δὲ ἄγριοι, βλέποντες ὅτι δὲν

ἤγγισεν αὐτοῖς ὁ κεραινός, ἐνόμισαν ὅτι ἦτο ἀνίσχυρος καὶ τὸ θάρρος αὐτῶν ἐγένετο αὐθαδές καὶ ἀναβοῶντες μέγα, καὶ τύπτοντες τὰ δένδρα ταῖς βάρδοις ἐσήμαινον καταφρόνησιν τοῦ κενοῦ κρήτου τοῦ ἐκπληξάντος τὸ πρῶτον αὐτούς. Ὁ Κολόμβος λοιπὸν ἀναγκασθεὶς νὰ καταδείξῃ αὐτοῖς τὴν δύναμιν τοῦ καταφρονουμένου τηλεβόλου, ἐσφαιροβόλησεν ἐπὶ τινα λόφον ὅπου ἦσαν συνηθρισμένοι πολλοὶ Ἰνδοί. Τότε δὴ ἐπέσθησαν ὅτι καὶ οὗτος ὁ κεραινός ἐβαλλε θάνατον καὶ ἐπτοημένοι ἔφυγον εἰς τὰ ἄλση.

Οἱ Ἰνδοὶ οὗτοι ἦσαν οἱ ὠραιότατοι καὶ εὐταρνώτατοι πάντων τῶν μέχρι τούδε ἀπαντηθέντων· εὐμήκεις καὶ ἀγλαόμορφοι τὸ σῶμα, δὲν εἶχον ἀμόρφως προεξέχουσαν τὴν κοιλίαν, καθὼς οἱ ἄλλοι κάττικοι τῶν χωρῶν τούτων γελοιοὶ τὸ σχῆμα. Οἱ Ἴσπανοὶ εἶδον ἐν τῷ λιμένι πολλοὺς μεγάλους ἀλλιγάτορας. Τὸ ζῶον τοῦτο κοιμώμενον ἀναδίδει δυνατὴν ὁσμὴν μόσχου· φαίνεται δὲ δειλὸν ἐάν τις ἐπιπέσῃ κατ' αὐτοῦ, εἰ καὶ πολλάκις καταδιώκει καὶ καταβροχθίζει ἀνθρώπους.

Ὁ Κολόμβος ἐν τούτοις ἀπέκρουσε τέλος τὴν ἐλπίδα ἀνακαλύψεως περάματος ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ εἰς τὸ Νότιον πέλαγος· ἡ ἐπιμονὴ τῶν ἰσχυρῶν ἀνέμων, πρὸς οὓς ἀντεπάλαιε πρὸ πολλοῦ, ἔπεισε τὸν ναύαρχον ν' ἀναστρέψῃ καὶ νὰ κατευθύνῃ τὸν πλοῦν πρὸς χώραν τοῦνομα Οὐεραγύαν, ὅπου, κατὰ τὰς ὁμοφώνους τῶν ἀγρίων διηγήσεις, ἔκειντο πλούσια χρυσορυχεῖα. Περιέπεσε δὲ μεγίστοις κινδύνοις κατὰ τὸν ἐπίπτον τοῦτον πλοῦν. Καταληφθεὶς ὑπὸ κραταιοῦ κλύδωνος, διαρκέσαντος πολλὰς ἡμέρας, ὑπέμεινε αὖθις πάλιν μεγάλην σιτοδείαν. Ἐκ πάσης τῆς ἀρμαλιᾶς, ἐξαντληθείσης κατὰ τὴν ὀκτάμηνον αὐτοῦ ποντοπορείαν, ὀλίγα μόνον δίπυρα σεσηπότα ὑπὸ τοῦ καύσωνος καὶ τῆς ὑγρασίας ἔμενον πρὸς διατροφήν τῶν ἐκλίμων πληρωμάτων, ἐπλήθον δὲ ταῦτα σκωλήκων καὶ ὅπως καταβάλωσι τὴν ἀηδῖαν τῆς δυσώδους ταύτης τροφῆς, οἱ ναῦται ἔτρωγον ἐν τῷ σκότει.

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ καιρὸν τὰ πλοῖα περιεκυκλώθησαν ὑπὸ πλήθους καρχαριῶν. Ὁ ἰχθύς οὗτος πολλάκις τριάκοντα ποδῶν μῆκος ἔχων, εἶναι παχύτατος· τὸ τεράστιον στόμα αὐτοῦ εἶναι τεθωρακισμένον ἄνω καὶ κάτω τρισὶ σειραῖς ἰσχυρῶν ὀδόντων δι' ὧν ἐκκόπτει, ὡς ὁ πέλεκυς, κνήμην ἢ βραχίονα. Μία δὲ μόνη διὰ τῆς ἀεικινήτου κέρκου πληγῆ εἶναι ἱκανὴ νὰ θραύσῃ πόδας καὶ χεῖρας τοῦ ἀνθρώπου καθ' οὗ κατηνέχθη ἢ καὶ νὰ φρονεύσῃ αὐτόν. Ἡ δὲ ἀδδηφαγία τοῦ κήτους τούτου οὐχ ἦτον ἐκπληκτικὴ καταβροχθίζει πᾶν τὸ προσφερόμενον, ὡς καὶ σιδηρᾶ ἀγκίστρα καὶ πελέκεις. Ἀναγινώσκομεν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι ἀξιοπίστου θαλασσοπόρου ὅτι πῶμα ἀνθρώπου, στερεῶ πανίῳ ἐντετυλιγμένον, ῥίφθεν εἰς τὰ κύματα κατὰ τὴν τῶν πλοίωντων συνήθειαν, μὴ δυνα-

μένων νὰ ἐνταφιάσωσι τοὺς νεκροὺς, εὐρέθη τὴν ἐπιούσαν ἐν τῇ κοιλίᾳ καρχαρίου ἀγρευθέντος, κεκαλυμμένον ἔτι ὑπὸ τῆς σινδόνης. Οἱ αἰθίοπες τῆς Ἀφρικῆς θεωροῦσι τρυφερὸν βοῶμα τὰς σάρκας τοῦ κήτους τούτου καὶ τοὶ ἐλαιώδεις καὶ ἀποπνεύσας ὁσμὴν δυσάρεστον. Πρὶν ἢ φάγωσιν αὐτὰς ἐκτιθέασιν τῷ ἡλίῳ μέχρις ὅτου ἀρξῆται ἡ σῆψις, δηλαδὴ ὀκτὼ περιποῦ ἡμέρας.

Τοῖς δ' ἐταίροις τοῦ Κολόμβου ἡ παρουσία τῶν τεράτων τούτων ἐφάνη κακὸς οἰωνός. Ἀλλὰ λιμώττοντες, ἐπέβαλον σιγὴν τοῖς δευτεταίμοσι αὐτῶν φόβοις καὶ ἐπράυνον τὴν πρὸς τὴν ταγκὴν σάρκα τοῦ καρχαρίου ἀηδῖαν· ἐπέσθησαν δὲ νὰ τραφῶσιν ἐξ αὐτῆς προτιμῶντες τῶν διπύρων, ἃ ἀμφεσθῆτον πρὸς τοὺς σκώληκας. Ἄλλως τε ἤγρευον τοὺς ἰχθύς τούτους εὐκολώτατα. Γινώσκοντες τὴν ὑπερβολικὴν αὐτῶν ἀπληστίαν καὶ ὅτι καταβροχθίζουσι πᾶν τὸ ῥιπτόμενον, προσήρμοζον τεμάχιον κοκκίνου ὑφάσματος ἀγκίστρω, δεδεμένῳ σιδηρᾶ ἀλύσει καὶ ἔρριπτον εἰς τὴν θάλασσαν. Εὐθύς δ' ὡς ἐπιπτεν ἐπὶ τῶν κυμάτων καρχαρίας ἐρχόμενος ἐνεφέετο τῷ ἀγκίστρῳ. Ἡ ἄλυσις ἀνεσύρετο μετὰ σπουδῆς καὶ ὁ ἰχθύς ἀνεβιδάζετο ἐπὶ τοῦ πλοίου. Ἦγρευσαν δὲ καρχαρίαν ἔχοντα ἐν τῷ στομάχῳ γελώνην ἐτιζῶταν καὶ ἦτις, ἅμα ἐξελοῦσα τοῦ παραδόξου δεσμωτηρίου, περιεπάτησεν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Ὁ δὲ στόμαχος ἐτέρου καρχαρίου περιεῖχε τὴν κεφαλὴν ἰχθύος τοῦ αὐτοῦ γένους, ἦν οἱ ναῦται εἶχον ῥίψιν νεωστὶ εἰς τὴν θάλασσαν· ὅθεν ὑπετέθη ὅτι οἱ καρχαρίαὶ εἰσὶν ἀλληλοφάγοι.

Ὁ ναύαρχος πλέων πρὸς τὴν Οὐεραγύαν, περίφημον ἐπὶ τοῖς ἀφνειοῖς χρυσορυχεῖαις, ἐδιείσθη πολλάκις ὑπὸ τοῦ κακοῦ καιροῦ νὰ ἐνδιατρίψῃ εἰς ἄλλα μέρη τῆς ἀκτῆς καὶ περιμεῖνῃ οὐριον ἄνεμον ὅπως ψύσῃ τῆς παραλίας, ὅπου ἤλπικε νὰ τύχῃ εὐτυχεῖ παραμυθίαν τῶν ταιλαιπωριῶν καὶ τῶν μόχθων. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν χωρῶν, ἃς ἐπεσκέψατο, παρετήρησεν ἐκλιμβος οἰκίας ὑπὸ τῶν κατοίκων ἐναερίως ἐκτισμέναις· ἐχρῶντο δὲ περιπίπτου τοῖς αὐτοῖς τρόποις οἷς ἐχρότατο ἄλλοτε ἡ βασιλισσα Σεμίραμις πρὸς κατασκευὴν τῶν κρεμαστῶν κήπων, περὶ ὧν οἱ τῆς ἀρχαιότητος ἱστορικὸὶ ὁμιλοῦσι μετὰ τοσοῦτου θαυμασμοῦ. Τῶν ἀγρίων τούτων αἱ καλύβαι ἦσαν ἐκτισμέναι ἐπὶ κλώνων μεγάλων δένδρων, ὅπως ἄλλοτε ἐστράννων ἐξώστα· καὶ κήπου· ἐπὶ ὑψηλῶν καμαρῶν. Κατὰ τὸν λόγον τοῦτον οἱ Ἰνδοὶ οὗτοι ὠμοῖαζον τοῖς πτηνοῖς, κατοικούντες ὡς αὐτὰ τὸν ἀέρα. Ἀναμφιβόλως εἶχον προτιμῆται τὸ παραδοξώτατον τοῦτο εἶδος τοῦ κτίσειν τὰς οἰκίας, ὅπως προφυλάξωσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν πλημμυρῶν καὶ τῶν προσβολῶν τῶν ἐχθρῶν ἢ τῶν θηρίων. Ἀνεβαίνον δ' εἰς τὰς καλύβας δι' ἀναβαθρῶν ἃς ἀπέσυρον ἔπειτα ὅπως μηδεὶς ἄλλος δύνηται ν' ἀναβῆ.

Τέλος ὁ Κολόμβος ἀφίκετο ἐκ τύχης εἰς Οὐερα-

γῶαν καὶ πάντες οἱ σύντροφοι προσηγόρευσαν φωνῇ χρᾶς καὶ ἐλπίδων τὴν ἀκτὴν, ἐφ' ἧς ἐμελλον νὰ εὐρωσι τοσαῦτα πλούτη. Ἠγκυροβόλησαν ἐν τῷ στομίῳ ποταμοῦ, ὃν ὁ Κολόμβος ἐκάλεσε Belem ἢ Βηθλεέμ, διότι ἐνελημίνισεν ἐκεῖ τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων, μίαν τῶν ἐπιφανεστάτων ἑορτῶν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Κάτοικοί τινες ἐπληροφόρησαν αὐτὸν ὅτι ἀναπλέων τὸν ποταμὸν ἤθελε φθάσει εἰς τὴν καθέδραν τοῦ βασιλέως αὐτῶν, ὃν ὠνόμαζον Κυΐβιον, ἢ, κατ' ἄλλους ἱστορικούς, Κυΐβιαν· τότε ἔδοξε τῷ Κολόμβῳ νὰ πορευθῆ ἐκεῖσε καὶ προαπέστειλε τὸν ἀδελφὸν Βαρθολομαῖον ἀσπασόμενον τὸν κασίκον· οὗτος δὲ, προειδοποιηθεὶς περὶ τῆς ἐπισκέψεως τῶν λευκῶν, ἔσπευσεν ἵνα προῦπαντήσῃ αὐτοῖς. Ἐν τῇ συνεντεύξει δὲ ἐγένοντο πολλαὶ ἀμοιβαῖαι φιλοφρονήσεις καὶ ἀντηλλάγησαν φιλίας πίστεις.

Τὴν δ' ἐπαύριον αὐτὸς ὁ ναύαρχος ἐδέξατο, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ἰνδοῦ βασιλέως, τὴν ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, μετὰ πάσης τῆς εἰς κασίκον ὀφειλομένης τιμῆς καὶ κατέκτησε τὴν φιλίαν αὐτοῦ δωρησάμενος εὐρωπαϊκά τινα ἀθύρματα.

Ἐν τούτοις ὁ Βαρθολομαῖος, ὀδηγούμενος ὑπὸ καθάρων πληροφοριῶν περὶ τῆς ἀληθοῦς θέσεως τῶν χρυσορυχείων, ἐτράπη μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν τὴν ἐνδοιχθεῖσαν ὁδὸν οὐδαμῶς δ' ἠπάτησαν αὐτὸν, διότι εὗρε παρὰ τὰς ρίζας παχέων δένδρων χρυσοὺν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς· πεπεισμένος δ' ὅτι τὸ μέρος τοῦτο τῆς γῆς ἔκρυπτεν εἰς τοὺς κόλπους ἄφθονον τὸ πολύτιμον τοῦτο μέταλλον, συνέλεξε τινα ψήγματα καὶ ἐπανεληθὼν ἀνήγγειλε τῷ ἀδελφῷ τὴν εὐτυχὴ ἀνακάλυψιν.

Ἐδοξε δὲ ἕνεκεν αὐτῆς τῷ Κολόμβῳ ἵνα ἐκτελέσῃ ὃν πρόθετο σκοπὸν θεμελιώσας ἀποικίας ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καὶ προσέταξεν εὐθὺς ἵνα κτισθῶσιν οἰκίαι παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βηθλεέμ. Πάντες δ' ἐπελάβοντο εὐθὺς τοῦ ἔργου καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐτελειώθη αἱ ζύλινοι αὐταὶ οἰκίαι ἐστεγάζοντο ὑπὸ φύλλων φοίνικος. Ὁ Κολόμβος ἐξελέξατο ἐκ τοῦ πληρώματος ὀγδοήκοντα ἀνδρας ὑπὸ τὸν ἀδελφὸν Βαρθολομαῖον πρὸς σχηματισμὸν τῆς ἀποικίας· παρέσχεν αὐτοῖς πάντα τὰ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα καὶ πράγματα καὶ ἐπειδὴ ὁ ποταμὸς ἐπληθε παντὸς εἶδους ἰχθύων, κατέλιπε τοῖς ἀποίκους πολλὰ ἀλιευτικὰ ἐργαλεῖα. Μεταξὺ τῶν ἡδίστων ἰχθύων τοῦ Βηθλεέμ ὑπῆρχεν εἶδος σαρδινῶν ἢ μαινιδῶν (χολιδῶν)· οἱ δ' ἄγριοι παραδόξῳ ἐχρῶντο τρόπῳ πρὸς ἀλίευσιν αὐτῶν· παρατηρήσαντες ὅτι τὰ ὄψαρια ταῦτα, καταδιωκόμενα ὑπ' ἄλλου ἰχθύος, ἐκπηδῶσι τοῦ ὕδατος ἐπὶ ξηροῦ τόπου, ἐκάλυπτον τὸ μέσον τῶν λέμβων αὐτῶν διὰ φύλλων φοίνικος, καὶ διαπερῶντες τὸν ποταμὸν ἐκρότουσαν μέγα διὰ τῶν κωπῶν· οἱ δ' ἰχθύς ἀπατώμενος ἐξεπήδων ἐπὶ τῆς λέμβου, ἐκλαμβάνοντες γῆν, καὶ ἐγίνοντο λεία τῶν ἐπιβαινόντων.

Ὁ Κολόμβος, διατάξας τὰ τῆς ἀποικίας καὶ πᾶσαν πρόνοιαν λαβὼν τῆς παγώσεως τοῦ νέου τούτου καθιδρύματος, παρεσκευάζετο πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ὅτε αἴφνης μανθάνει ὅτι ὁ κασίκος Κυΐβιος, ὑποβλέπων φθονερῶς τοὺς Εὐρωπαϊοὺς ἐγκαθισταμένους ἐν ταῖς χώραις αὐτοῦ, ἤθελε νὰ πυρπολήσῃ τὰς οἰκίας τῆς ἀποικίας· ἀνάγκη λοιπὸν σκοπεῖν ὅπως προκαταληφθῆται τὸ δυστύχημα. Ὁ ναύαρχος συνεσκέψατο τῷ ἀδελφῷ περὶ τοῦ πρακτείου καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς ἵνα συλλάβωσι τὸν κασίκον, πρὶν ἢ φέρῃ εἰς πέρας τὸ σκοπούμενον· ἀλλ' ἡ κρίσις αὕτη τῶν δύο ἀδελφῶν ὀλεθρίου ἔσχε τοῖς Ἰσπανοῖς τὰς συνεπείας.

Ὁ Βαρθολομαῖος ἄγων ἰσχυρὰν στρατιωτῶν χεῖρα, ἐπορεύθη ἐπὶ τὴν πόλιν Οὐεραγῦαν, ἧς ἐγγὺς ἔκειτο ἐπὶ τινος λόφου ἡ οἰκία τοῦ κασίκου. Ἄμα ἰδὼν αὐτὸν προσερχόμενον ὁ Κυΐβιος, παρεκάλεσε νὰ μὴ προχωρήσῃ μέχρι τοῦ οἴκου αὐτοῦ, διότι ἠτοιμάζετο νὰ προῦπαντήσῃ τῷ Ἰσπανῷ ἀρχηγῷ· τότε ὁ Βαρθολομαῖος πέντε μόνους στρατιώτας συμπαραλαβὼν, ἐκέλευσε τοῖς ἄλλοις ἵν' ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ ὀλίγῳ μακρόθεν καὶ σπεύσωσιν ἄμ' ἀκούσαντες πυροβόλημα καὶ περικυκλώσωσι τὸ οἶκημα τοῦ Κυΐβίου, ὅπως μηδεὶς τῶν Ἰνδῶν δυνηθῆ νὰ δραπετεῦτῃ.

Ὁ κασίκος οὐδόλως ὑπωπτεύων ἐνέδραν προχωρεῖ ἀδεῶς· ἀλλ' αἴφνης οἱ συνθεδύοντες τῷ Βαρθολομαῖῳ στρατιῶται ἐπιπίπτουσι κατὰ τοῦ τῶν ἀγρίων ἡγεμόνος καὶ αἰχμαλωτεύουσιν αὐτόν. Τὸ συμπεφωνημένον σημεῖον δίδεται τοῖς λοιποῖς, ἡ οἰκία περιζώννυται καὶ πάντες οἱ ἐν αὐτῇ μετέχουσι τῆς τύχης τοῦ κυρίου αὐτῶν, οὐδεμίαν ἀντιτάξαντες ἀντίστασιν.

Ἡ ἀδέκαστος ἱστορία ὀφείλει νὰ κρίνῃ αὐστηρῶς, μάλιστα δὲ νὰ στηλιτεύῃ τοιαύτην πράξιν, βδελυρᾶς ἐνέδρας· καὶ ἂν ἀπεδεικνύετο ὅτι, συλλαμβάνοντες αὐτόν, ἤθελον νὰ ἐμποδίσωσι τὴν καταστροφὴν τῆς ἀποικίας ματαιοῦντες τοὺς δολίους σκοποὺς τοῦ κασίκου, οὐδόλως διὰ τοῦτο ἄξιοι συγγνώμης. Ἀλλὰ τίνοι δικαιοῦματι οἱ ξένοι οὗτοι ἀποκαθίσταντο ἐν ταῖς χώραις τοῦ κασίκου τούτου; Πῶς κατηγορεῖται ὡς ἐγκληματίας βασιλεὺς ἀμύνων τὸ κράτος αὐτοῦ κατὰ ξένων ἐπιφόβων αὐτῷ τε καὶ τοῖς ὑπηκόοις; Τίνος ἕνεκεν ἀδικήματος τολμῶσιν οἱ Ἰσπανοὶ νὰ παραβιάσωσι τὰ ἱερά τῆς φιλοξενίας καθήκοντα;

Ἐδοξε δὲ νὰ μεταγάγωσι τὸν κακοδαίμονα κασίκον χεῖρας τε καὶ πόδας δεδεμένον ἐπὶ τῶν πλοίων ἐπιβιβάσαντες αὐτὸν νύκτωρ εἰς τὴν λέμβον, προσέδεσαν σχοινίῳ, οὕτως ἰσχυρῶς συσφίγγαντι τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ὥστε ὠλόλυξε δεινῶς. Ὁ δὲ φύλαξ, συγκινηθεὶς εἰς οἶκτον, ἔλυσεν αὐτόν, ἐν χερσὶ διατηρῶν τὸ καλῶδιον δι' οὗ προσεδέδετο τῇ λέμβῳ. Ἄλλ' ὁ Κυΐβιος, ἐλευθερώτερος κατὰ τὰς κινήσεις, ἐξεπήδησεν εὐθέως εἰς τὴν θάλασσαν συμπαρέλκων καὶ τὸν φύλακα· μάτην δ' ἐπεχείρησαν νὰ συλλάβωσι πάλιν αὐτόν· τὰ

παύση τῆς νυκτός ἔσκηπον τὴν φυγὴν αὐτοῦ καί, ἐπιτηδειότατος κολουμβητής, κατορθώσας διέφυγε τοὺς καταδιώκοντας Ἰσπανούς.

Οὗτοι δ' ἔκρινον ἕνεκα τούτου δίκαιον νὰ κατὰσχωσι πάντα τὰ πράγματα τοῦ φυγάδος κασίκου μήπως κατ' αὐτοὺς δὲν ἦτο ἔνοχος ὡς ἀνακτῆσας τὴν ἐλευθερίαν, ἣν ἀφῆρέθη βία; Ἡ οἰκία αὐτοῦ ἐληλατήθη καὶ οἱ Ἰσπανοὶ διεμερίσαντο τὸ χρυσίον αὐτοῦ, ἀξίαν ἔχον τριακοσίων ὑπερπύρων.

Ἀλλ' ὁ Κυϊβιος μῖσος καὶ ἐκδίκησιν πνέων παρεσκεύαζε τρομερὰ ἀντίποινα κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Προβάς διὰ πυκνοῦ καὶ δασέος ἄλσους ἀποκρύψαντος τὴν πορείαν αὐτοῦ τοῖς Ἰσπανοῖς, κατέλαβεν ἀπροσδοκῆτως τὴν ἀποικίαν, ἐπέπεσε κατ' αὐτῆς ἀπαρασκεύου, ἄγων τὴν στρατιὰν ἐκπληκτικῶς ἀλαλάζουσαν καὶ βέλη ἐκτοξεύουσαν πεκυρωμένα· ἤλπιζε δ' οὕτως νὰ ἐμπρήσῃ τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν· τὰ βέλη ὁμως, ριπτόμενα μακρόθεν πολὺ, οὐδεμίᾳ αὐτῶν ἐνεπήγησαν. Ἀλλὰ συνῆλθον τὰ δύο μέρη εἰς μάχην ἄσπονδον, ἣτις ὀλέθριον εἶχε τῇ ἀποικίᾳ πάσῃ τὸ τέλος, εἰ μὴ ἔσωζεν αὐτὴν τοῦ Βαρθολομαίου ἡ εὐτολμία, ἐφορμήσαντος κατὰ τῶν Ἰνδῶν τηλικαύτῃ ἀνδρείᾳ, ὥστε διεσπάρησαν φεύγοντες ἀπολέσαντες πολλούς. Τῶν δ' Ἰσπανῶν, εἰς μὲν ὁ ἀποθανῶν, ὀλίγοι δ' οἱ τετρωμένοι καὶ μεταξὺ τούτων ὁ Βαρθολομαῖος, βληθεὶς βέλει κατὰ τὸν στόμαχον· ἀλλ' εὐτυχῶς τὸ τραῦμα δὲν ἦτο καίριον.

Ὁ Κολόμβος ἤλπιζεν ὅτι ἡ ἦττα ἤθελε γίνεαι μάθημα τῷ κασίκῳ, ὥστε νὰ μὴ ἐπιχειρήσῃ πάλιν κατὰ τῶν Ἰσπανῶν· ἀλλ' οὗτος ἐμάνη ἐτι πλέον καὶ τὸ μῖσος αὐτοῦ ἠπέιλει τοῖς ἐχθροῖς τιμωρίαν, ἣς οἱ Ἰσπανοὶ ἤθελον τέλος πέσει θύματα, εἰ μὴ, ἐπτοημένοι πρὸς τοὺς ἐπικρεμαμένους κινδύνους, ὡμολόγουν ὅτι προετίμων τὰς κινδυνώδεις τύχας μακροῦ πλοῦς τῆς ἀναμενούσης αὐτοὺς μύρας ἐπὶ γῆς ἐν ἣ ἐπέκειντο ἀδίκοκοποι ἔφοδοι ἀδιαλλάκτου ἐχθροῦ. Ὁ δὲ ναύαρχος, βλέπων τὴν ὑπὸ τῆς ἀπελπισίας ἐνριζωθεῖσαν αὐτοῖς ἀπίσταν, κατ' οὐδένα τρόπον ἠρήθη νὰ παραλάβῃ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ ἐγκαταλιπὼν ἐν ἐκ τῶν πλοίων, ἄχρηστον καταστὰν, ἔλυσε τὰς ἀγκύρας τῶν ἐτέρων, τὰ μέγιστα καὶ αὐτῶν τεταλαιπωρημένων.

Μίαν δὲ μόνην ἐπιθυμίαν εἶχε, νὰ δυνηθῇ νὰ διαλύσῃ τὸν πλοῦν εἰς Ἰσπανιόλαν ἐπὶ τῶν βεβλαμμένων τούτων σκαφῶν, διότι ἐνόησεν ὅτι οὐδὲν ἠδύνατο νὰ διαπεραιώσῃ αὐτὸν εἰς Ἰσπανίαν· ἀλλ' ὁ στολίτκος κατελήφθη ὑπὸ βιαίων θυελλῶν, συχνωτάτων κατὰ τὰς θαλάσσας ἐκεῖνας. Ἡ δὲ πείρα, αἱ συμβουλαὶ καὶ αἱ παρακλεύσεις τοῦ Κολόμβου εἰς οὐδὲν ἀνεπτέρωσαν τὸ φρόνημα τῶν πληρωμάτων, ὑπὸ ταραχῆς καὶ συγχύσεως κατακρατουμένων. Αἱ προσταγαὶ αὐτοῦ οὐδαμῶς ἐξετελούντο. Μάτην διέτασσε τὰς σοφωτάτας τῶν διατάξεων, ἐλάλει εἰς ὧτα μὴ ἀκουόντων. Ἀπώλεσε μίαν τῶν νηῶν, ἐν ᾗ ἔπλεον ἐτι παρὰ τὴν σπε-

ρεὰν, τὰς δὲ λοιπὰς δύο, ἀφθόνως διαβρέουσας, διέσωσαν ἀπὸ τοῦ καταποντισμοῦ οἱ κοινοὶ ἀγῶνες πάντων τῶν πληρωμάτων καὶ ἡ ἀκατάπαυστος ἐνέργεια τῶν ἀντλιῶν. Ἰτως ἡ περίστασις αὕτη ὑπῆρξεν ἡ κρισιμωτάτη πασῶν ὅσαις ποτε ἐνέπεσεν ὁ Κολόμβος· ἐκυθέρνησε πρὸς τὴν νῆσον Κύβαν ἵνα ἀναψύξῃ ἐκεῖ τὰ πληρώματα καὶ ἐπισκευάσῃ τὰ διεσπαραγμένα δίδυμα πλοῖα. Ἀπεκρούσθη δὲ μακρὰν τῶν Κυβαϊκῶν ἀκτῶν ὑπὸ νέας θυέλλης, ἐν ᾗ παρεσκευάζετο ἵνα ὀρμίσῃ εἰς τὴν νῆσον. Τὰ δύο πλοῖα, ὠθούμενα πρὸς ἄλληλα ὑπὸ σφοδροτάτου ἀνέμου συνεκρούσθησαν τοσοῦτον ῥαγδαίως, ὥστε πάντες οἱ ἐν αὐτοῖς ἐνόμιζαν ὅτι διαβρήγνυνται καὶ ἠτοιμάζοντο πρὸς θάνατον.

Καὶ ὁμως τὰ πλοῖα ἀντέστησαν τῇ δεινῇ ταύτῃ συγχρούσει καὶ ἐπλευσαν μέχρι τῆς Ἰαμαϊκεῖου ἀκτῆς, ὅπου ὁ ναύαρχος, δι' ἐπιτηδείου στροφῆς, ἐξώκειλε τὰς νῆας, καθ' ὃν καιρὸν παρ' ὀλίγον κατεποντίζοντο· μίαν ἐτι καιροῦ ῥοπήν ἂν ἐβράδυνεν ἀπώλλυτο καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἑταῖροι.

Ἡ δ' ἐπίσκευή τῶν πλοίων παρεῖχεν ἀνυπερόβλητα προσκόμματα. Αἱ βλάβαι ἦσαν τοσοῦτον μεγάλαι, ὥστε ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐλπίσωσιν ὅτι ἤθελον ἀποκαταστήσει πάλιν αὐτὰ πλώϊμα. Ἀλλὰ, καὶ οὕτως ἔχοντα, ὁ ναύαρχος δὲν ἠθέλησε νὰ διαλύσῃ αὐτά· ἡ συνῆθης φρόνησις ἐδίδαξεν αὐτὸν ὅτι, ὅποια ἦσαν, παρεῖχον πλείονα τὴν ἀσφάλειαν, ἢ ἡ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς διαμονή· ἐὰν ἔμενε μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπὶ τῶν ναυαγίων τούτων ἐφυλάττετο ἀπὸ τῶν προσβολῶν τῶν ἰθαγενῶν καὶ οἱ Ἰσπανοὶ εὗρισκον ὀλιγωτέρας περιστάσεις, ὅπως προκαλέσωσι, δι' ἀφρονος συμπεριφορᾶς, τὴν δυταρέσκειαν καὶ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν· διότι ἐξετίμα πολλοὺ τὰ πλεονεκτήματα τῆς συμμαχίας καὶ τῆς φιλίας αὐτῶν. Ἐστήριξε λοιπὸν τὰ πλοῖα ἐκατέρωθεν ἀνήγειρεν ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων καλύβας καὶ ἀπηγόρευσε τοῖς πληρώμασι τὴν εἰς τὴν ξηρὰν κατάβασιν.

Ἐχαιρε δὲ ταῖς φρονίμοις ταύταις διατάξεσιν ὁ ναύαρχος, διότι οἱ Ἰνδοὶ ἔσπευσαν εἰς τὰ πλοῖα. Ὁ Κολόμβος εἶχε προστάξει νὰ ὑποδέχωνται αὐτοὺς καλῶς· ὅθεν παρεῖχον πολλὴν πίστιν καὶ φιλίαν τοῖς ξένοις· ἔφερον δὲ τρόφιμα ἀφθονα, εὐτυχεῖς ἂν ἐλάμβανον φύλλον τρᾶς (clinquant) ἀντὶ δύο χηνῶν, ἢ ὑάλινον σφαιρίον ἀντὶ ἐνὸς ἄρτου ἐκ ρίζης μανιόκου, καὶ, ἀντὶ τῶν τιμαλφεστάτων παρ' αὐτοῖς πραγμάτων, κωδώνιον.

Ἐν τούτοις δεῖ σκέψασθαι ὅπως καταλείψουσι τὴν νῆσον· μεγάλου δὲ συμβουλίου γενομένου ἐν τῇ ναυαρχίδι συνεζητήθη τὸ σοβαρὸν τοῦτο ζήτημα καὶ πάντες ἐγνωμοδότησαν ὅτι ἀνάγκη ἦν ν' ἀναγγείλωσι τῷ δικικτῇ τῆς Ἰσπανιόλης τὴν στενοχωρίαν καὶ παρακαλέσωσιν αὐτὸν ὅπως ἀποστείλῃ πλοῖον, οὗ ἤθελον ἐπιβῆ. Ἀλλὰ πῶς νὰ στείλωσι τὴν εἰδησιν; Οὐδε-

μία κἄν ἔμενε λέμβος τῷ ναυάρχῳ καὶ ὑπὲρ τὴς τριάκοντα λεύγας ἀπέιχεν ἡ Ἰαμαϊκὴ ἀπὸ τῆς Ἰσπανιόλης.

Οἱ προσηγεῖς τρόποι καὶ ἡ καλοκαγαθία τοῦ Κολόμβου εἶχον ἐμπνεύσει τοῖς κατοικοῖς τοσοῦτω ἰσχυρὰν πρὸς αὐτὸν φιλίαν, ὥστε συνήνεσαν νὰ πωλήσωσι πολλὰς ἐκ τῶν ἰδίων λέμβων, δηλαδὴ κορμῶν δένδρων κοιλωθέντων, ἀμόρφων καὶ ἀγροίκων σκαφιδίων, ἐξ ὧν μάλιστα ἠδύνατό τις νὰ πλεύσῃ παρὰ τὰς ἀκτᾶς· δὲν ἀντεῖχον εἰς τὸ ἀσθενέστερον τοῦ ἀνέμου πνεῦμα καὶ τὸ ἐλάχιστον κῶμα κατεπόντιζεν αὐτὰ. Ὁ ἐπιχειρῶν οὕτω μακρὸν πλοῦν ἐπὶ τῶν εὐθραύστων τούτων σκαφῶν, ἐξετίθετο σχεδὸν εἰς βέβαιον θάνατον· καὶ ὁμῶς οἱ κίνδυνοι δὲν ἐπτόησαν δύο τῶν τοῦ Κολόμβου ἑταίρων· ὁ Ἰσπανὸς Μένδης καὶ ὁ Γενουήσιος Φιέσκis καθιέρωσαν ἑαυτοὺς θαρράλεως ὑπὲρ τῆς τοῦ ναυάρχου καὶ τῶν πληρωμάτων σωτηρίας. Ἡ δὲ ἱστορία, διατηρήσασα καὶ διαωνίσασα τὰ ὀνόματα τῶν ἀτρομήτων τούτων ἀνδρῶν, ἀπέδωκε τὴν ἀνήκουσαν τιμὴν τῇ ἡρωϊκῇ αὐτῶν ἀφοσιώσει, ἀπένειμε κατὰ χρέος δικαιοσύνην καὶ εὐγνωμοσύνην τοῖς δικασάσι τὸν Κολόμβον.

Ἐλαβον ἕκαστος ἰδίαν λέμβον καὶ ἐπέβησαν μετ' ἐξ Ἰσπανῶν καὶ τεσσάρων ἀγρίων ὡς κωπηλατῶν. Συνεφωνήθη δὲ ὅτι, ἅμα γινόμενοι εἰς τὴν νῆσον Ἰσπανιόλαν, ὁ μὲν Φιέσκis ἤθελεν ἐπανελθεῖ ὅπως ἀναγγεῖλαι τῷ ναυάρχῳ τὴν ἀφίξιν, ὁ δὲ Μένδης ἤθελε πορευθῆ διὰ ξηρᾶς εἰς Ἅγιον Δομίγγον, ὅπως ἐκπληρώσῃ τὰ παρηγγελμένα. Ἀπέπλευσαν λοιπὸν, κατευοδούμενοι ὑπὸ τῶν διαπύρων ἐχθῶν τῶν ταλαιπῶρων συντρόφων.

Εἶχον ἤδη πλεύσει τεσσαράκοντα ὀκτὼ ὥρας, ἐνοχλούμενοι τὰ μέγιστα ὑπ' ἀφορήτου καύσωνος, καὶ εἶποντο ἀπαρεγκλίτως τῇ ὑπὸ τοῦ ναυάρχου διαγραφείσῃ διευθύνσει, ὅτε κατέλαβεν αὐτοὺς φόβος μὴ ἀπέκλιναν μακρὰν τῆς ἀληθοῦς ὁδοῦ καὶ προῦχώρησαν εἰς τὸ πέλαγος πέραν τοῦ Ἁγίου Δομίγγου. Φαντάσθητι εἰς ὅποιον ἀγῶνα περιέπεσαν οἱ ἄνδρες ἐξαντλήσαντες τὸ ὀλίγον πόσιμον ὕδωρ καὶ κατατροχόμενοι ὑπὸ ἀσθέστου δίψης. Τινὲς τῶν ἀγρίων ἔπεσαν θανατόπληκτοι ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν συμπολιτῶν, οἵτινες, ἀναμένοντες τὴν αὐτὴν δυσμοίριαν, παρέδοσαν ἑαυτοὺς ὀδυνηρᾷ ἀπελπισίᾳ. Ἐνόμιζον ὅτι ἀνεκουφίζοντο, πληροῦντες τὸ στόμα θαλασσοῦ ὕδατος ἀναψύχοντες τὴν γλῶσσαν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡ δίψα, ἐρεθισθεῖσα, ἠῤῥξανε τὰ δεινὰ.

Αἰφνης, ἐλπίδες ἀνεπτέρωσαν τὰς καταβληθείσας ψυχὰς καὶ ἀνζωπύρησαν τὸ θάρρος αὐτῶν. Ἐσκόταζεν· ἐξαίφνης δὲ, προκύπτουσα ἡ σελήνη εἰς τὸν ὀρίζοντα, δεικνύει πρὸς τὸ μέρος ὅθεν ἀνέταλεν ἐξοχὴν, σχηματιζομένην ὑπὸ βράχου· οἱ δὲ πλείοντες παρετήρησαν αὐτὴν εὐθύς· ἐνόμισαν ὅτι ἤγγιζον νῆσῳ καὶ ἠγωνίσαντο ἐρέστοντες νὰ προσέλθωσιν αὐτῇ. Καὶ τῷ ὄν-

τι ἐφθασαν· ἀλλὰ πικρὰ ἀλήθεια διεσκέδασε τὰς ἀπατηλὰς ἐλπίδας· ἡ νῆσος ἦν ἐνόμιζον τέρμα τῶν δεινῶν καὶ τῶν παθημάτων, ἦτο ξηρὸς βράχος καὶ ὄλως ἄγονος· καὶ τοὶ δὲ ἀπληπισμένοι ἠθέλησαν νὰ περιέλθωσιν αὐτόν. Ἀποβαίνουσι λοιπὸν, ἀλλὰ, μόλις προχωροῦσι βήματά τινα καὶ εὐρίσκουσιν ἄφθονον ὕδωρ ἐν τοῖς κοιλώμασι τῶν βράχων, ὕδωρ ὄμβριον διαυγὲς καὶ δροσερὸν, ὡς τὸ λακκαῖον ὕδωρ τῶν ὄμβροδεκτῶν. Πρὸς τὴν ἀνακάλυψιν τοιοῦτου θησαυροῦ, διαβρῆγνύουσι τὸν χαλινόν, ὃν ἡ μακρὰ στέρησις καθιστήσιν ἀναγκαῖον· ἐπιρρέουσιν ἀπληστοὶ ἐπὶ τοῦ ὕδατος καὶ ὑπερεμφορῶνται· καὶ οἱ μὲν, ὀφλοῦσιν ἐν ἀκαρεῖ δίκῃν θανάτου ἐπὶ τῇ ἀμετρίᾳ· οἱ δὲ, δίδουσι τιμωρίαν τῆς αὐτῆς ἀφροσύνης διὰ πυρετοῦ, μαρασμοῦ ἢ ὕδρωπος.

Ἐν τούτοις οἱ ταλαιπῶροι ἐκόρεσαν τὴν μάλλον κατεπεύγουσαν τῶν ἀναγκῶν, ἀλλ' ὑπέμενον ἔτι καὶ ἄλλας στερήσεις, οὐχ ἤττον σκληράς· κατ' εὐτυχίαν ὁμῶς ἡ θάλασσα εἶχεν ἐκβράσει εἰς τὴν ἀκτὴν ἰχθύς τινας, ὧν ἡ σὰρξ ἤρκεσε τῇ πείνῃ αὐτῶν. Τότε οἱ δύο λέμβοι ἀναπαύσαντες μικρὸν τοὺς ἑταίρους ἐπὶ τοῦ μονήρους ταύτου βράχου ἐνόσω διήρκει τὸ θάλαπος τῆς ἡμέρας, ἐπέβησαν πάλιν, περὶ δαίτην ὀψίαν καὶ, κωπηλατήσαντες πᾶσαν τὴν νύκτα εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης, φανομένης ὅτι συνεπάθει τῇ κακῇ αὐτῶν μοίρᾳ καὶ οἷς ὑπέμεναν δεινοῖς, προσηγόρευσαν, κραυγάζοντες καὶ ἀγαλλόμενοι, τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Ἰσπανιόλης καὶ ὠρμίσθησαν.

Ζ'.

Στάσις τοῦ Πόρβκ. — Ὁ Κολόμβος ἐγκαταλιμπνέται ὑπὸ τῶν ἑταίρων ἐν Ἰαμαϊκῇ. — Κάθοδος τῶν στασιαστῶν. — Ἐπίκειται λιμός. — Ἐκλείψις τῆς σελήνης. — Σόφισμα τοῦ Κολόμβου. — Ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ τῶν Ἰσπανῶν. — Ἀριεῖς πλοίου εἰς Ἰαμαϊκὴν. — Ὁ Κολόμβος ἐκπλέει εἰς Ἅγιον Δομίγγον. — Ἐπίνοδος αὐτοῦ εἰς Ἰσπανίαν. — Θάνατος τῆς βασιλισσῆς Ἰσαβέλλης. — Ἀδικία τῆς Δούλης. — Θάνατος τοῦ Κολόμβου. — Τάφη αὐτοῦ ἐν Ἰσπάλει. — Μετακομιδὴ τῆς κόνεως αὐτοῦ. — Εἰκὼν αὐτοῦ. — Διοικήσις Οὐάνδου ἐν Ἁγίῳ Δομίγγῳ. — Φρικτὴ ἐρήμωσις τῆς νήσου Ἰσπανιόλης. — Ἡ βασιλισσα Ἀνακόνα. — Ἐπιβουλὴ τοῦ Οὐάνδου κατ' αὐτῆς. — Ἀπαχρονίζεταί. — Βαρολομαῖος ὁ Λασκάζης ἐν Ἀμερικῇ. — Ζῆλος αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν Ἀμερικανῶν. — Ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Κολόμβου ἐγκαλεῖ τὸν βασιλέα Φερδινάνδον εἰς τὰ δικαστήρια. — Νικᾷ ἐν τῇ δίκῃ. — Ἰωάννης· Πόντιος ἐν Πορτορικῇ. — Ὁ κύων Βεζέριλλος. — Οὐελασκνέζης ἐν Κύβκ. — Ἀντίστασις τοῦ κασινοῦ Ἀντιέρος. — Καίεται ζῶν. — Λύγοι αὐτοῦ ἀποθνήσκοντες. — Ἰνδικὴ παράδοσις. — Ἀνανεάζουσα κρήνη. — Ἀνακάλυψις τῆς Φλωρίδος.

Ἐνῶ ὁ Μένδης καὶ ὁ Φιέσκis κατετόλμαιν μεγίστων κινδύνων ὅπως βοηθήσωσι τοῖς ἐν Ἰαμαϊκῇ ἀδελφοῖς αὐτῶν, οἷτοι ἀνυπομόνως περιέμενον τὴν ἐπινοδὸν τούτου, φέροντες τὴν αἰσίαν ἀγγελίαν τῆς ἀφίξεως τοῦ συντρόφου εἰς τὴν νῆσον Ἰσπανιόλαν. Ἀτενίζοντες ἀπαύστως εἰς τὴν θάλασσαν, κατετήκοντο ἐν τῇ ἀγωνίᾳ τῆς ὀδυνηρᾶς ταύτης προηδοκίας· τέλος,

παντελῶς ἀποθάρρυνθέντες, ἀπηλπίσθησαν νὰ ἐπανί-
δωσι τὸν Φιέσκίδα καὶ ἔπεισαν ἑαυτοὺς ὅτι οἱ δύο πρέ-
σβεις εἶχον πνιγῆ εἰς τὰ κύματα. Ἦν λοιπὸν ἀνάγκη
νὰ ὑπομείνωσι τὸν μακρὰν τῆς πατρίδος θάνατον· δὲν
ἔμενεν αὐτοῖς πλέον ἐλπίς νὰ καταλίπωσι τὴν γῆν
ταύτην· ἐκεῖ ἔμελλον νὰ ταφῶσιν!

Τότε δὴ, ἀναβοήσαντες ὑπ' ἀπελπισίας, ἐμέμφοντο
τοῦ Κολόμβου ὡς αἰτίου τῆς δυστυχίας· κατηγόρη-
σαν αὐτοῦ, ὡς ὀδηγήσαντος εἰς ἄφρευκτον θάνατον·
μετ' ὀλίγον μομφὰς καὶ ἀρὰς διεδέξαντο στασιαστι-
καὶ κραυγαὶ καὶ ἡ στάσις ἠπέληψε μετ' οὐ πολὺ τὴν
κεφαλὴν αὐτῆν τοῦ Κολόμβου. Ἡ τυφλὴ μανία τῶν
στασιαστῶν ἤθελε θῦμα, καὶ θῦμα τῶν πληγῶν μωρᾶς
ἐκδικήσεως ἔκρινε τὸν Κολόμβον.

Κατείχετο τότε κλινῆρης ὑπ' ἀρθρίτιδος· οἱ πλεῖ-
στοὶ τὸν περὶ αὐτὸν ἦσαν ἀσθενεῖς· οἱ δ' ὑγιαίνοντες
συνετάγησαν δύο ἀδελφοῖς καλουμένοις Πόρραϊς, ἀρ-
χηγοῖς τῆς στάσεως. Ὁ Κολόμβος κατέκειτο ὅτε ὁ
πρωτότοκος τῶν ἀδελφῶν, προτερχόμενος αὐτῷ, ἤρω-
τησεν αὐθαδῶς τίνας ἔνεκεν ἐπέμενεν ἵνα μὴ ἀνα-
πλευσῆ εἰς Ἰσπανίαν. Ὁ δὲ Κολόμβος ἀπήντησε πρῶτως
ὅτι αὕτη ἦν ἡ μεγίστη ἐπιθυμία αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδένα
εὑρίσκει τρόπον καὶ ὅτι, ἐὰν τις κατεδείκνυεν αὐτῷ
τοῦτο, ἀσμένως ἤθελον ἐκτελέσει τὸ διδαχθέν· προσέ-
θεσε δὲ ὅτι ἔμελλε νὰ συγκαλέσῃ τοὺς ἀξιωματικὸς
εἰς συμβούλιον, ὅπως συσχέψωνται περὶ τοῦ πρακτείου.

Ἡ λογικὴ αὕτη ἀπόκρισις εἰς οὐδὲν ἔπεισε τὸν
Πόρραν· ἐξ ἐναντίας, γενόμενος αὐθαδέστερος, διεδή-
λωσε τῷ Κολόμβῳ ὅτι δὲν εἶχεν ἔλθει ἵνα ἀκούσῃ
τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ ὅτι ἦν ἔτοιμος ἵν' ἀναχωρήσῃ
εὐθύς. « Φίλοι μου, ἀνέκραξε στραφεῖς πρὸς τὰ συνη-
θροισμένα πληρώματα, οἱ θέλοντες ἐξ ὑμῶν νὰ μὲ ἀ-
κολουθήσωσι προχωρήσατε! » Αἱ λέξεις αὗται ἐγένοντο
τὸ σημεῖον γενικῆς ἀποστασίας καὶ σχεδὸν πάν-
τες οἱ Ἰσπανοὶ συνετάξαντο τῷ Πόρρα βοῶντες· « Σὲ
ἀκολουθοῦμεν εὐθύς! » Τὴν κραυγὴν ταύτην ἀκούσας
ὁ Κολόμβος ἐκπληθᾶ τῆς κλίνης, καὶ τοὶ ὑποφέρων
πόνους καὶ ὢν ἀδύνατος καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ
τοὺς στασιαστὰς εἰς τὰ καθήκοντα· ἀλλ' οἱ ὑπηρεταὶ
φοβούμενοι, καὶ εἰκότως, μὴ φονεύσωσιν αὐτὸν, ἐμπο-
δίζουσι καὶ ἀναγκάζουσιν ἵνα μείνῃ μεταξὺ αὐτῶν·
ἀνίστανται δὲ καὶ εἰς τοῦ Βαρθολομαίου τὴν παρά-
τολμον ὁρμὴν, ὅστις μικρὰν λόγῃν ἔχων ἐπέπεσε κα-
τὰ τῶν ἐπαναστατῶν ὅπως τιμωρήσῃ τὴν προδοσίαν.

Ἐν τούτοις οἱ προδῶται, ἀρπάσαντες δέκα μονό-
ξυλα πλοιάρια πωληθέντα ὑπὸ τῶν ἀγγίων τῷ ναυάρ-
χῳ, ἐπέβησαν εἰς αὐτά· οἱ δὲ ἐμμένοντες πιστοὶ τῷ
Κολόμβῳ ἑταῖροι, βλέποντες αὐτοὺς ἐν τῷ ἀναχωρεῖν,
παρέδωσαν ἑαυτοὺς βαθεῖα ἀπελπισία· ἐφθόνουν τὴν
τύχην τῶν ἀδελφῶν, οἵτινες κατ' αὐτοὺς ἦσαν δεσμῶ-
ται θραύσαντες τὰς ἀλύσεις· καὶ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν,
μὴ δυνηθέντες ν' ἀντιστῶσιν εἰς τὴν βάσανον ταύτην

τῆς ἰδίας πίστεως, ἐζήτησαν νὰ γίνωσι δεκτοὶ εἰς τὰς
λέμβους καὶ ἐγένοντο ἀσμένως.

Οὕτως ὁ Κολόμβος καὶ ὁ ἀδελφὸς Βαρθολομαῖος,
ἀπλοὶ θεαταὶ τῶν λυπηρῶν τούτων σκηνῶν οὐδένα
ἐφύλαξαν παρ' ἑαυτοῖς εἰμῆ τινος ὑπηρετάς καὶ ἀ-
σθενεῖς, μὴ δυνηθέντας ν' ἀκολουθήσωσι τοῖς στασια-
σταῖς. Ὁ ναυάρχος ἠθέλησε νὰ ἐκφράσῃ χάριτας τοῖς
μὴ ἐγκαταλιποῦσιν αὐτὸν καὶ συναθροίσας περὶ τὴν κλῖ-
νην ἔδειξεν αὐτοῖς εὐγνωμοσύνην ἐν συγκινητικῇ ὁμι-
λίᾳ· παρεκίνησεν αὐτοὺς ἵνα ἐμμένωσι τοῖς γενναίοις
αἰσθήμασιν, ἀντ' ὧν ἤθελον μετ' οὐ πολὺ ἀνταμειφθῆ
τελειουμένων τῶν δεινῶν αὐτῶν.

Ἐν τούτοις δὲ οἱ ἀκροστάται ἐπορεύοντο πρὸς τὸ ἀ-
νατολικὸν τῆς νήσου μέρος ὅπως πλεύσωσιν εἰς Ἄγιον
Δομίγγον· ἀπέβησαν δὲ πολλάκις εἰς τὴν ξηρὰν καὶ
εἰργάσθησαν ἀνοσιουργήματα παντὸς εἴδους, ληστεύον-
τες καὶ κακοποιῶντες τοὺς κατοίκους τῶν μερῶν ὅπου
ἀπέβαινον ἤρπασαν μάλιστα τινὰς νησιώτας, ἀναγκά-
σαντες αὐτοὺς εἰς κωπηλασίαν ἐν ταῖς λέμβοις. Μόλις
δ' εἶχον προχωρήσει τέσσαρας λεύγας, καὶ ἠγέρθη
βίαιον πνεῦμα· τὰ ἄθλια πλοιάρια ἐπλήσθησαν ὕδα-
τος καὶ αὐτοὶ, φοβούμενοι ἀνὰ πᾶσαν χρόνου στιγμὴν,
ὅτι ἤθελον καταποντισθῆ ἔκριναν πρὸς ἐλάφρουνσιν τῶν
λέμβων ν' ἀποκτείνωσι τοὺς Ἰνδοὺς καὶ βύψωσι τὰ
πτώματα εἰς τὴν θάλασσαν.

Τὸ μυστάρων τοῦτο σχέδιον ἐξετελέσθη ὑπὸ τῶν
Ἰσπανῶν· καὶ τινὲς τῶν Ἰνδῶν εἶχον ἤδη πέσει ὑπὸ
τὸν δολοφόνον σιδήρον, ὅτε οἱ λοιποὶ, ὅπως φύγωσι τὸν
θάνατον, ἐρρίψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ κύματα. Οἱ ταλαίπω-
ροὶ ἐκολύμβων παρὰ τὰς λέμβους, ζητοῦντες ἔλεος
παρὰ τῶν Ἰσπανῶν· ἀλλ' ὅτε ἀποκάννοντες ὑπὸ τοῦ
κόπτου ἀντείχοντο τοῦ χεῖλους τῶν λέμβων ὅπως ἀνα-
παύσωσι τὸ σῶμα πρὸς στιγμὴν, οἱ δῆμιοι κατέκο-
πτον αὐτῶν τὰς χεῖρας καὶ ἐξέρριπτον οὕτως εἰς τὴν
θάλασσαν καταβροχιζοῦσαν εὐθύς αὐτούς. Ἐπτακαίδε-
κα Ἰνδοὶ ἀπώλοντο οὕτως, καὶ οἱ λοιποὶ ἤθελον πύ-
θαι ταῦτά δεινὰ, ἐὰν οἱ Ἰσπανοὶ βλέποντες ὅτι ἦτο ἀ-
δύνατον νὰ ἐξακολουθήσωσι πλέοντες, δὲν ἔκριναν εὐ-
λογον νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς Ἰαμαϊκὴν.

Ἐν ᾧ δὲ οἱ θηριώδεις οὗτοι ἄνδρες ἔπλεον ληστεύον-
τες καὶ δολοφρονῶντες, ὁ Κολόμβος, οὕτινος ἡ δυστυ-
χία οὐδέποτε δίδασκε τὸ θάρρος, ὑπερέωρα τὰ ἴδια
δεινὰ, ὅπως φροντίσῃ περὶ τῶν ἀρρώστων αὐτοῦ ἰου-
ντρόφων· ἀγρύπνως ἐπιμελούμενος αὐτοὺς ὡς ἄλλος
τῆρ, ἠτύχησεν ἵνα ἴδῃ τὴν πλήρη αὐτῶν ἀνάδρωσιν,
κατὰ τὸ πλεῖστον, αὐτοῦ ἔργον· ἀλλὰ νέαι δυσχέ-
ρεια, ἧς ἀδύνατον ἦν νὰ προῖδῃ, αὐξάνουσι τὸ ἐπικίν-
δυνον τῆς στάσεως αὐτοῦ, οὐ μικρὸν ἤδη κρισίμου.

Οἱ Ἰνδοὶ εἶχον τέως σπεύσει παρέχοντες τοῖς Ἰσπα-
νοῖς πάντα τὰ ἐπιτήδεια· ἀλλ' ἡ συνέχεια διατριβῆς
φαινομένης ὅτι ἤθελε ἐπιταθῆ ἀορίστως ἐν τῇ Ἰα-
μαϊκῇ, ἤρξατο ἐμπροσθα τοῖς νησιώταις σοβαρᾶς

ἀνησυχίας, φοβούμενοι μὴ οἱ ξένοι, καταναλίσκοντες πάντα τὰ προϊόντα τῆς χώρας, ἐξαντλήσωσι τέλος αὐτὴν καὶ καταστήσωσι τοὺς κατοίκους ἐν οἰκτρᾷ σπάνει τῶν ἐπιτηδείων. Ὁ δὲ φόβος ἐνισχυθεὶς καὶ ὑπὸ τῆς ἀναμνήσεως τῶν ἀνοδίων ἔργων, ὅσα ὑπέμειναν ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, ἐπεισεν αὐτοὺς νὰ διακόψωσιν ἐξαίφνης τὴν τροφοδοσίαν τῶν πλοίων. Ἐπαυσαν λοιπὸν νὰ φέρωσι τροφὰς τοῖς Ἰσπανοῖς ἀπειληθεῖσιν οὕτως ὑπὸ σιτοδείας.

Ἄλλ' ὁ Κολόμβος εὗρεν ἐν ταῖς ἀστρονομικαῖς γνώσεσι καὶ τῷ πολυμηχάνῳ νοῦ αὐτοῦ, εὗρε τρόπον ὅπως ἀνορθώσῃ τὸ δυστύχημα καὶ ἐξέλθῃ τῆς στενοχωρίας. Εἶχε προῖδει ὅτι ἐμελλε προσεχῶς νὰ γείνη ἔκλειψις τῆς σελήνης καὶ διενόηθη, νὰ λάβῃ ὄφελος ἀπὸ τῆς περιστάσεως, ὅπως ἐμπνεύσῃ πάλιν τοῖς νησιώταις αἰσθήματα σεβασμοῦ καὶ εὐγενείας, ὅποια ἐδειξαν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον. Πέμπας ἄγριον, ὃν εἶχε λάβει ἐκ τῆς Ἰσπανιόλης, ἀνήγγειλε πᾶσι τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν νησιωτῶν ὅτι ἐπεθύμει νὰ διακοινώσῃ αὐτοῖς σοβαρὸν τι. Τῶν δὲ ἀρχηγῶν γενομένων εἰς τὴν ὀρισθεῖσαν σύνοδον, εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τοῦ διερμηνέως, ὅτι αὐτὸς τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐγνώριζον τὸν θεὸν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς· ὅτι ὁ θεὸς οὗτος, προστάτης τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐχθρὸς τοῖς κακοῖς, διένεμεν ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτοῦ τὰς ἀνταμοιβὰς καὶ τὰς τιμωρίας καὶ ὅτι ἤθελε τιμωρήσῃ τοὺς ἀρνούμενους τοῖς Ἰσπανοῖς τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. « Πλησιάζει ἡ » ὥρα τῆς τιμωρίας ἡμῶν, προσέθεσεν· ἀπειλεῖ τὰς » ὑμετέρας κεφαλὰς· καὶ ἡ σελήνη, ἄγγελος τῆς θείας » ὀργῆς, θέλει ἀνατείλει ἀπὸψε αἰματόφυρτος τὴν » ὄψιν. Σπεύσατε λοιπὸν ὅπως παράσχητε ἡμῖν τὰς » ἀναγκαιὰς τροφὰς, ὡς ἐπράξατε μέχρι τοῦδε, ἄλλως » δὲ, τρέμετε· περιμένετε φρικτοτάτας καταστροφὰς, » αἵτινες καθ' ὑμῶν πίπτουσαι, θέλουσι λάβει παρ' ὑμῶν δίκην τῆς κακούργου ἀρνήσεως καὶ τῆς σκληροκαρδίου ἀναισθησίας καὶ ἀνηλεότητος ».

Οἱ δὲ νησιῶται, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐντελῶς ἀπιστοῦντες, ὑπεδέξαντο τὴν προφητείαν καγχάζοντες· ἀλλ' ὅτε περὶ λύχνων ἀφὰς σκότος κατέλαβε μικρὸν κατὰ μικρὸν πᾶσαν τὴν σελήνην, συγκρούσαν τὰς ἀκτῖνας αὐτῆς, τότε οἱ ἄγριοι ἐφριξά· δὲν κατεγέλων πλέον τὸν ναύαρχον, ἀλλ' οἰκτρῶς οἰμώζοντες καὶ τὸν ἀέρα ταῖς θρηνηθῆναι πληροῦντες, ἦλθον ὅπως ἐπικαλέσωνται τὴν ὑπὲρ αὐτῶν μεσιτείαν τοῦ Κολόμβου παρὰ τῷ θεῷ αὐτοῦ. Ἀλλὰ, πρὸς ἀποστροφήν τῆς θείας δίκης, οὐδεὶς ἄλλος ὑπῆρχε τρόπος, ἢ ἐὰν ὑπέσχοντο νὰ παρέχωσι τὰ ἐπιτήδεια τοῖς Ἰσπανοῖς· καὶ ὑπέσχοντο ὅτι ποτὲ πλέον δὲν ἤθελον στερῆσαι αὐτοὺς τροφίμων. Τότε καὶ ὁ Κολόμβος ὑπέσχετο νὰ μεσιτεύσῃ ὑπὲρ αὐτῶν ἐκλείσθῃ ἐν τῷ δωματίῳ αὐτοῦ, ἐν ὅσῳ διήρκει ἡ ἔκλειψις καὶ ἐφάνη πάλιν τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν νησιωτῶν μόνον καθ' ἣν στιγμὴν ἡ σελήνη ἐμελλε

νὰ ἐξέλθῃ τῆς σκιάς καί· « Μὴ φοβεῖσθε πλέον, λέγει, ὁ θεὸς εὐχαρίστως εἶδεν ὅτι ἐπανήλθατε εἰς ἀγαθοτέρας προαιρέσεις. Μετανοήσαντες ἐγένεσθε ἄξιοι τῆς συγχωρήσεως τῶν παρελθόντων ἀμαρτημάτων. καὶ τὴν συγχώρησιν ταύτην ἀναγγέλλει ἡ σελήνη πάλιν, ἥτις θέλει φανῆ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν λαμπρὰ κατὰ τὸ σύνηδες ». Ἡ δὲ πλήρωσις τῆς νέας ταύτης προφητείας ἐπενήργησε βαθέως ἐπὶ τῆς διανοίας τῶν νησιωτῶν, οἵτινες ἐμπλεοὶ θαυμασμοῦ πρὸς τὸν θεὸν τῶν χριστιανῶν παρέσχον ἔκτοτε ἄφθονα τοῖς Ἰσπανοῖς πάντα τὰ ἐπιτήδεια.

Πρὸ ὅκτῳ μηνῶν εἶχον ἀναχωρήσει ὁ Μένδης καὶ ὁ Φιέσκις εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ οὐδέτερος αὐτῶν ἔστειλεν εἰδήσεις τοῖς ἐν Ἰαμαϊκῇ ἑταίροις· ἡ σιγὴ αὕτη ἐπέτρεπε τὰ λυπηρότατα προαισθήματα περὶ τῆς τύχης τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν· οἱ δὲ ἐμμένοντες πιστοὶ τῷ Κολόμβῳ Ἰσπανοὶ, πεπεισμένοι ὅτι οὗτοι ἀπώλοντο καὶ ἀπελπισθέντες περὶ πάσης βοηθείας, ἔκριναν νὰ προσέλθωσι τοῖς στασιασταῖς, οἵτινες πλανώμενοι ἐν τῇ νήσῳ ἔζων ἀπὸ ληστειῶν καὶ ἀρπαγῶν. Ἦσαν δὲ ἔτοιμοι ὅπως ἐκτελέσωσι τὸ σκοπούμενον, ὅτε μικρὸν πλοῖον εὐρωπαϊκὸν ἐλθὸν ἠγκυροβόλησεν οὐ μακρὰν τῆς ἀκτῆς. Τὸ δ' ἕνεκα τῆς ἐμφανίσεως τοῦ πλοίου θάμβος τῶν περὶ τὸν Κολόμβον διέκοψε τὰς πρὸς δραπέτευσιν παρασκευὰς. Μετ' ὀλίγον ὁ πλοίαρχος ἀπέβη εἰς τὴν γῆν καὶ προσελθὼν τῷ ναύαρχῳ ἔδωκεν αὐτῷ παρὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς Ἰσπανιόλης ἐπιστολὴν πῖθον οἴνου καὶ τροφὰς τινὰς κυρίως ἐκ τεταριχευμένου στέατος συγκειμένας. Ἐπειτα εἰσέβη πάλιν εἰς τὴν λέμβον καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Ἅγιον Δομίγγον. Ἡ δὲ ἐπιστολὴ τοῦ Οὐάνδου οὐδὲν ἄλλο περιείχεν ἢ προσρήσεις καὶ φιλοφρονήσεις ψυχρὰς καὶ κοινὰς.

Ἡ ἐμφάνις τοῦ πλοίου τούτου καὶ ὁ αἰφ' ἰδίως ἀπόπλους ἐφάνησαν αἰνίγματα τοῖς περὶ τὸν Κολόμβον· ἰδοὺ δὲ ἡ λύσις αὐτῶν. Ὁ διοικητὴς τῆς Ἰσπανιόλης, Οὐάνδος, ἀτιμάσας ἤδη ἑαυτὸν διὰ τῆς πρὸς τὸν Κολόμβον ἀγενοῦς συμπεριφορᾶς, πιστὸς ἐμμεΐνας τῇ φθονερᾷ ἐχθρᾷ ἐναντίον τούτου ὃν ἐνόμιζεν ἀξιοφοβὸν ἀντίζηλον, ἔτρεμεν ἀναλογιζόμενος τὴν εἰς Ἰσπανίαν ἐπάνοδον τοῦ Κολόμβου, διότι ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ ναύαρχος ἤθελεν ἀπαιτήσῃ ἐκ νέου τὴν ἀπόδοσιν τοῦ τίτλου καὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς ἀντιβασιλείας τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν, καὶ ὅτι, δικαιούμενος, ἤθελε στερῆσαι τῆς ἀντιβασιλείας, ἐπὶ πλέον ἀξίας λόγου γινομένης, τὸν νέον διοικητὴν.

Ἐπεθύμει λοιπὸν πολὺ νὰ πληροφορηθῆ βεβαίως περὶ τῆς ἀληθοῦς στάσεως τοῦ Κολόμβου, περὶ τῆς ἐσχάτης ἀπορίας αὐτοῦ καὶ ἡ βραδυτάτη ἀποστολὴ τοῦ πλοίου φαίνεται, κατὰ πολλοὺς ἱστορικοὺς, προδίδουσα τοὺς εὐδελυρωτάτους λογισμοὺς καὶ τὰς αἰσχροτάτας ἐλπίδας τοῦ Οὐάνδου ἐπιστελλόντος τῷ

Κολόμβου τὸ πλοῖον· εἰ δὲ πιστευτέον ταῖς ὑποθέσεσιν ἄλλων ἱστορικῶν, ὁ διοικητὴς τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν ἤθελεν ἀπλῶς καὶ ἄνευ οὐδενὸς ἰδίου σκοποῦ νὰ βεβαιωθῆ περὶ τῆς ἀληθοῦς τῶν πραγμάτων καταστάσεως· διὰ συμφέροντος λόγους ὑπεραυξανόμενης.

Οὐδόλως θέλομεν συζητήσῃ ἐνταῦθα τὴν ἀξίαν τῶν ἀντιπρακτικῶν τούτων γνωμῶν· ὁποιοιδήποτε ἦσαν οἱ σκοποὶ τοῦ Οὐάνδου, ἡ ἐπιστολὴ αὐτοῦ περιέπλεξεν οὐχ ἦττον τὴν ἀμηχανίαν τοῦ Κολόμβου καὶ τὴν περὶ τῆς τύχης τῶν ἐταίρων ἀνησυχίαν, οὐδ' ὑπὸ ταύτης ὅμως τῆς δυσχερείας κατεβλήθη· ἀλλ' ἡ πρώτη αὐτοῦ φροντίς ἐγένετο περὶ τοῦ πῶς νὰ ἀποκρύψῃ τοῖς περὶ αὐτὸν ὅτι ἐβλεπεν ἑαυτὸν μᾶλλον μᾶλλον περιπίπτοντα εἰς ἀπελπιστικὴν κατάστασιν· ὑπεκρίνατο μάλιστα ἐλπίδας οὐδόλως πληρούσας τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ εἶπε τοῖς ἐταίροις, ἐξηγούμενος τὸν ἀπόπλουον τῆς νῆος, ὅτι, μικρὰ οὔσα, ἠδυνάττει νὰ μεταγάγῃ αὐτοὺς εἰς τὴν Ἰσπανιόλαν, ὅτι ὁ Μένδης καὶ ὁ Φιέσκis, φθάντες ἐκεῖσε αἰσίως, ἠγόραζον κατ' ἐπιταγήν καὶ δι' ἰδίων αὐτοῦ χρημάτων μείζον πλοῖον μέλλον νὰ καταπλεύσῃ μετ' οὐ πολὺ καὶ πρὸς ἀλάβη πάντας αὐτούς.

Εἶδομεν ἄνω ὅτι τῷ ὄντι ὁ Μένδης καὶ ὁ Φιέσκis ὠρμίσθησαν εἰς τὴν Ἰσπανιόλαν νῆσον, νῦν δὲ λείπεται ἡμῖν ἡ ἐξιστόρησις τοῦ κωλύματος τοῦ ἐμποδίσαντος τὴν εἰς Ἰαμαϊκὴν ἐπάνοδον τούτου κατὰ τὰ ὑπεσχημένα.

Οὔτε ὁ ἐκ τῆς ἐπιμόχθου διαπεραιώσεως κόπος, οὔτε ὁ ἀπὸ τοῦ πετρῶδους νησιδίου, ὅπου εἶδομεν τὸν ἄφοδον τοῦτον ἄνδρα μικροῦ δεῖν ἀποθνήσκοντα τῆς πείνης, λυμαινόμενος αὐτὸν πυρετὸς, ἤθελον ἐμποδίσει αὐτὸν τῆς ἐκτελέσεως τῆς πρὸς τὸν Κολόμβον ὑποσχέσεως ἐπανερχόμενον ὅπως ἀναγγεῖλῃ τὴν αἰσίαν εἰς τὴν Ἰσπανιόλαν ἀφίξιν· ἀλλὰ μάτην ἐπανειλημμένως ἰκέτευσε καὶ ἠπειλήσεν ὅπως πείσῃ τοὺς ἐταίρους ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ· οὐδεὶς ἠθέλησε νὰ ἐκθέσῃ ἑαυτὸν νέοις κινδύνοις δευτέρου πλοῦς. Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν τραπόμενος πρὸς τὸν Ἅγιον Δομίγγον, ἠγωνίσαστο μετὰ τοῦ Μένδου ὅπως πείσῃ τὸν διοικητὴν νὰ πωλήσῃ αὐτοῖς ἐν πλοῖον πρὸς ἀπαγωγὴν τοῦ Κολόμβου καὶ τῶν συνταλαιπωρουμένων ἐταίρων· ὁ δὲ Οὐάνδος ἀνεβάλλετο τὴν αἴτησιν αὐτῶν, ἢ, ἐὰν ὑπισχεῖτο νὰ ἐκτελέσῃ τὸ αἰτούμενον, εὑρισκεν ἀείποτε κενὰς προφάσεις ἀναβάλλων τὴν ἐκτέλεσιν ἀπατηλῆς ὑποσχέσεως.

Τοῦ δὲ Κολόμβου, ἀδυνατήσαντος νὰ καταβάλλῃ τὴν στάσιν, ἡ ἀρχὴ παρεγνωρίζετο καὶ οἱ στασιῶται εἰς τοσοῦτον αὐθαδείας ἐφθησαν, ὥστε ἀπήτησαν παρὰ τοῦ ναυάρχου νὰ παράσχῃ αὐτοῖς τὸ ἥμισυ τῶν ἐν τοῖς ἐξοκέλασι πλοίοις ἱματισμῶν καὶ τῶν ἄλλων σκευῶν, ἐὰν δ' ἠρνεῖτο ἠπειλοῦν ὅτι ἤθελον ἔλθει νὰ λάβωσι τὰ ζητούμενα διὰ τῆς βίας τῶν ὄπλων. Ἄλλ'

ὁ Κολόμβος ἀπέκρουσε τὴν αἴτησιν καὶ οἱ στασιασταὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀπειλῶν.

Ὁ δὲ Κολόμβος κατακείμενος ἐκ τῆς ἀσθενείας ἀντικατέστησεν ἑαυτὸν διὰ τοῦ ἀδελφοῦ, ὃν ἐπεμψεν ἄγοντα πάντας τοὺς δυναμένους ὄπλοφορεῖν κατὰ τῶν προβαίνοντων στασιωτῶν, παρήγγειλεν ὅμως τῷ ἀδελφῷ ὅπως ἐπιχειρήσῃ νὰ προσαγάγῃ αὐτοὺς πράως καὶ μὴ ἐνεργήσῃ διὰ τῶν ὄπλων εἰ μὴ προσέβαλλον αὐτὸν πρῶτοι. Ὁ δὲ Βαρθολομαῖος, ἐπόμενος ταῖς προσταγαῖς τοῦ ναυάρχου, ἀπέτεινε τοῖς στασιασταῖς, ἅμα προσπελάσας, λόγους εἰρήνης καὶ φιλίας· ἀλλ' οὔτοι ἐνόμισαν ὅτι ὁ Βαρθολομαῖος ἐφοβεῖτο καὶ ὑπολαμβάνοντες τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀδυναμίαν καὶ δειλίαν, συνεβάλλοντο εἰς μάχην. Ἐξ δ' αὐτῶν εἶχον ὁμοσεῖ, συνασπίσαντες τὰς ἰδίας δυνάμεις καὶ ἐγκείμενοι ἐνὶ μόνῳ ἐχθρῷ, νὰ προσβάλλωσιν αὐτῷ μόνον καὶ μὴ πᾶσι τῆς καρτεράς διώξεως εἰ μὴ ἴδωσιν αὐτὸν ἐκτάδην ἄπνου παρὰ τοὺς πόδας αὐτῶν κείμενον· ἦν δ' οὗτος ὁ Βαρθολομαῖος· ἀλλ' ὁ ἄξιος τοῦ ναυάρχου ἀδελφὸς ἀμύνεται γενναϊότατα κατὰ τῶν ἀντιπάλων, ἔπειτα δὲ, ἄγων τὸν μικρὸν αὐτοῦ στρατὸν καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος ἐμβάλλων τοῖς στρατιώταις προθυμίαν, ἐπιπίπτει κατὰ τῶν στασιαστῶν τοσαύτη ὄρμη, ὥστε κατετροπώσατο αὐτούς· καὶ τινὰς μὲν αὐτῶν ἐκτειναν, τινὰς δ' ἐζώγησαν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐσώθησαν φεύγοντες. Μεταξὺ δὲ τῶν δεθέντων καὶ ἐπὶ τὰ πλοῖα ἀχθέντων αἰχμαλώτων ὑπῆρχε καὶ ὁ ἀρχιστασιαστὴς Πόββας ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κολόμβου αὐτοχειρὶ ἀφοπλισθεὶς. Οἱ δὲ φυγάδες ἠτήσαντο μετ' οὐ πολὺ συγγνώμην παρὰ τοῦ ναυάρχου οὐπερ ἐγίνωσκον τὴν γενναιοφροσύνην, οὐδὲ μάτην ἐπεκαλέσαντο τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ, συγχωρήσαντος. Οὕτω, χάρις τῇ εὐσταθείᾳ τοῦ Κολόμβου, ἡ τάξις καὶ ἡ ἡσυχία ἀποκατέστησαν πάλιν, ἔκρινεν ὅμως ὅτι ὤφειλε νὰ κολάσῃ ἰσχυρῶς τοὺς πρωταιτίους τῆς στάσεως καὶ διετήρησεν αὐτοὺς δεσμώτας, μέχρις οὗ ἡ δικαιοσύνη, κρίνουσα περὶ τῆς τύχης αὐτῶν, κατεγίνωσκεν αὐτῶν ἀξίαν ὧν ἐπραξάν ποινὴν.

Ἐν τούτοις ὁ Μένδης καὶ ὁ Φιέσκis περιέβαλλον τὸν διοικητὴν Ἰσπανιόλης ταῖς αἰτήσεσιν, ὅπως ἐπιτραπῆ αὐτοῖς ἡ ἀγορὰ πλοίου πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ ναυάρχου, αἵτινες ἐνίκησαν τέλος τὴν δυσμένειαν τοῦ Οὐάνδου ἐπιτρέψαντος τὸ αἰτούμενον. Ἐφοβεῖτο βεβαίως τὴν δικαίαν αὐστηρότητα τῆς αὐλῆς, ἐὰν, ἀρνούμενος, παρέτεινε τὴν ἀπορίαν τοῦ Κολόμβου. Τέλος λοιπὸν πάντων οὗτος εἶδεν ἐρχόμενον εἰς Ἰαμαϊκὴν τὸ ἀγορασθὲν πλοῖον καὶ, ἐπιβὰς μετὰ πάντων τῶν περὶ αὐτὸν, ἀπηλλάχθη πλέον ἐπὶ τὸν Ἅγιον Δομίγγον τῆς νήσου ὅπου ἐπὶ ὀλόκληρον ἔτος, ὑπέμεινε τὰ πάνδενα.

Ὁ δὲ Οὐάνδος, ἐμμένων τῇ ἐκ συστήματος κατὰ

τοῦ ναυάρχου θαλιότητι, προσέταξε τὴν ἐν τῷ Ἁγίῳ Δομίγγῳ μετὰ πασῶν τῶν εἰς τὸ ἀξίωμα, τὴν τάξιν καὶ τὰ ἔργα ἀνηκουσῶν τιμῶν δεξιῶσιν αὐτοῦ· ἀλλ' ἐν ᾧ ἀφειδῶς ἐδαψίλευε τῷ Κολόμβῳ ἐπιβούλους τιμὰς, ἔθραυε τὰ δεσμὰ τῶν ἀρχηγῶν τῆς στάσεως τῶν τολμησάντων νὰ χύσωσιν αἷμα ἀδελφὸν καὶ ὑπὸ τοῦ ναυάρχου εἰς Ἰσπανίαν πρὸς δίκην καταγομένων. Μὴ ἀκούμενος δὲ ὅτι παρέσχε τὴν νίκην κακούργοις ἤθελε νὰ ἐκροβίσῃ μάλιστα δὲ καὶ τιμωρήσῃ τοὺς πιστῶς ἐργασαμένους τὰ πρὸς τὸν ναύαρχον καθήκοντα Ἰσπανούς· ἠπέλει ὅτι ἤθελεν ὑποβάλλει τὴν διαγωγὴν αὐτῶν εἰς αὐστηρὸν ἔλεγχον ὡς εἰ ἐβούλετο νὰ ἐμβάλλῃ αὐτοῖς μετάνοιαν διὰ τὴν πρὸς τὸν Κολόμβον πίστιν.

Ἄλλ' ὁ ναύαρχος κατεφρόνησε τὰς νέας ταύτας ὑβρεῖς· κρείσσων ἀείποτε τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ὡς περιορῶν αὐτῶν τὰς λοιδορίας, ἀπέκρυψε μὲν τῷ διοικητῇ τῆς Ἰσπανιόλης τὴν ἐπὶ τοιαύτῃ συμπεριφορᾷ ἀγανάκτησιν, ἔσπευσε δὲ ἀποπλεύσας μακρὰν χώραν, ἧς ὁ οὐρανὸς ἐφαίνετο τιμωρῶν τὴν ἀνακάλυψιν δυστυχίας καὶ δυσμενείας παντὸς γένους καὶ, ἅμα συσκευασθέντων τῶν δύο ναυλωθέντων πλοίων, τῇ 12 Σεπτεμβρίου 1504 ἀπῆρε πρὸς Ἰσπανίαν.

Ἡ δὲ μόνον οὐχὶ ἀκκαπαύστως κατατρέχουσα αὐτὸν μοῖρα ἀρ' οὐ χρόνου ἤρξατο τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μεγάλων ἐπιχειρημάτων, δὲν ἀφῆκε νὰ περαιώσῃ ἡσυχος τὸν τελευταῖον αὐτοῦ πλοῦν. Μόλις ἐγένετο μακρὰν τῆς νήσου Ἰσπανιόλης, καὶ τὸ πλοῖον ἐφ' οὗ ἔπλεε κατελήρθη ὑπὸ βιαιῶν χειμώνων καὶ τοσοῦτον ἐβλάθη, ὥστε ὁ ναύαρχος ἠναγκάσθη νὰ στείλῃ αὐτὸ εἰς Ἰσπανιόλαν.

Τὸ δ' ἕτερον δὲν ἔπαθεν ὀλιγώτερον· διότι, πλὴν τῶν μεγάλων ζημιῶν, αἰτίνας κατέστησαν αὐτὸ ἀνίκανον νὰ ἀντιστῇ ταῖς τάλαιπωρίας μακροῦ πλοῦς, εἶχεν ἀπολέσει τὸν μέγαν καὶ τὸν ἐμπρόσθιον ἰστόν. Καὶ ὅμως προέβη ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ ἐπὶ τοῦ ἡμιθραύστου τούτου πλοίου διήνησε διάστημα ἑξακοσίων μέχρι ἑπτακοσίων ναυτικῶν λευγῶν. Τέλος δὲ περιγεγόμενος ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων, ἔβριψε τὴν ἄγκυραν ἐν τῷ λιμένι τοῦ Ἁγίου Λουκάρεως (San-Lucar) ἐν Οὐανδαλιτίᾳ (Ἀνδαλουσίᾳ).

Ἀλλὰ δὲν ἐτελειώθησαν ἔτι αἱ ἀτυχίαι αὐτοῦ· μόλις ἀποβάς μανθάνει τὸν τῆς βασιλείσσης τῶν Καστελλανῶν Ἰσαβέλλης θάνατον, γενόμενον ἐν Μεθόμνη τῇ Πεδιῇ (Medina del Campo) τῇ 9 Νοεμβρίου· ἡ ἄνασσα αὕτη ὑπῆρχεν ἡ μόνη αὐτοῦ προστάτις καὶ ἀπολέσας αὐτὴν ἀπόλλυσι πᾶσαν ἐλπίδα ἀνορθώσεως τῶν ὑπὸ τῆς Ἰσπανικῆς κυβερνήσεως ἐνόχως ἠδικημένων. Τί περιμένει παρὰ ταχυπόπτου μονάρχου, ἀλλοτρίου τῇ μεγαλονοίᾳ, ἀναισθήτου ταῖς μεγαλοπραγίαις καὶ διὰ τῆς δυστροπίας αὐτοῦ πάντοτε ἀντιπράξαντος τοῖς σκοποῖς τοῦ Κολόμβου;

Καὶ ὅμως ἅμα ὡς ἡ ὑγεία ἀρῆκεν αὐτὸν νὰ πράξῃ τοῦτο, μετὰ τινῶν μηνῶν ἀνάπαυσιν ἐν Ἰσπάλει, ἦλθεν εἰς τὴν αὐλήν, ἐπιθυμῶν νὰ ὑποβάλλῃ τῷ βασιλεῖ Φερδινάνδῳ τὰ τοῦ τελευταίου πλοῦς. Ἀφίκετο δὲ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Βαρθολομαίου εἰς Σεγουβίαν, ὅπου διέτριβε τότε ἡ αὐλή. Ὁ δὲ βασιλεὺς, καὶ τοι ψυχρῶς δεξάμενος αὐτοὺς ἐν ἰδίᾳ ἐντεύξει, ὑπέσχετο ὅμως νὰ δικαιώσῃ αὐτοὺς καὶ ὁ Κολόμβος ἐν παθητικῇ ἀρηγήσει ἀνέμνησε τὰς ἐνδόξους πράξεις· ἀλλ' αἱ ὑποσχέσεις τοῦ Φερδινάνδου πολλοῦ δέον ἦσαν ἐλικρινεῖς καὶ ὁ Κολόμβος μάτην ἐξητήσατο καὶ ἀνέμεινε τὴν τέλεσιν αὐτῶν. Τέλος ὁ βασιλεὺς, βαρυνθεὶς ταῖς μομφαῖς καὶ ταῖς αἰτήσεσι τοῦ ναυάρχου, προέτεινε τῷ Κολόμβῳ ἵνα ἀπκροησάμενος πάντα τὰ προνόμια δεξήται ἀντ' αὐτῶν τὰς προσφερομένας ἐν τοῖς Καστελλανοῖς γαίαις· καὶ τῶνόντι ἀπέσπασε τῶν βασιλικῶν κτημάτων μικρὰν πόλιν τοῦνομα Κανόνι δὲ λὸς Κόντας προσθεῖς τινὰς συντάξεις. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν ὑπὲρ τῆς Ἰσπανικῆς δόξης καὶ τοῦ νέου κόσμου, ὑνέδωκεν αὐτῇ, ἔργων τοῦ Κολόμβου.

Δὲν ἐπέζησε δὲ μακρὸν τῇ προστάτιδι βασιλείσῃ· διότι ἡ ἀχριστία τοῦ Φερδινάνδου ἐπέσπευσε τὸ τέρας τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ· ἀπέθανεν ἑβδομηκοντοῦτῆς τῇ 20 Μαΐου 1506 ἡμέρα τῆς Ἀναλήψεως· διέτριβε δὲ τότε ἐν Κλουνίᾳ (Οὐαλλκαδόλιδον) ὅθεν τὸ σῶμα αὐτοῦ μετηνέχθη εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Βρουναίων (*) τῆς Ἰσπάλεως, μετέπειτα δὲ εἰς τὴν Ἰσπανιόλαν νῆσον ἵνα ταφῇ παρὰ τὴν ἁγίαν τράπεζαν τῆς μητρόλεως τοῦ Ἁγίου Δομίγγου· ἐκεῖ ἀνεπαύθη ὑπὲρ τοὺς τρεῖς αἰῶνας τὸ λείψανον αὐτοῦ. Μετὰ δὲ τὴν παραχώρησιν τοῦ Ἰσπανικοῦ τεμαχίου τοῦ Ἁγίου Δομίγγου, μετακομίσθησαν εἰς τὴν νῆσον Κόβαν, ὅπου ἀναμένουσιν ἔτι μνημεῖον ἄξιον τῆς τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου δόξης.

Ἔσχε δ' ἐκ πρώτου μὲν γάμου τὸν δὸν Διέγον, κληρονομήσαντα τὰς τιμὰς τοῦ πατρὸς, ἐκ δὲ τῆς Βακτρικῆς Ἑβρίκουέζης, ἧ συνέζευξεν ἑαυτὸν ἐν Ἰσπανίᾳ, Φερδινάνδον τὸν ἱστορήσαντα τὰ τοῦ πατρὸς.

Φέρε δὴ νῦν συναγάγωμεν τὸ σῶμα καὶ τὸ ἦθος τοῦ Κολόμβου ἐκ τῶν διαφόρων ὑπὸ πολλῶν συγγράφων ἱστορικῶν γραφεισῶν εἰκόνων.

Τὴν μὲν μορφήν ὑψηλὸς, ἐκέκτητο βλέμμα γενναίαν εὐγένειαν ἀπαυγάζον, ὡς καὶ πᾶν τὸ ἐμμελές καὶ σύμμετρον αὐτοῦ σῶμα. Ἐπίμηκες δ' εἶχε τὸ πρόσωπον καὶ τὴν ῥίνα ἐπικαμπῆ, γλαυκοὺς τοὺς ἐλικοβλεφάρους ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν χροῶν λευκὴν. Νέος, εἶχε τὴν κόμην ἐπίξανθον, ἀλλ' οἱ μόχθοι καὶ αἱ λύπαι ἐλεύκανον προῶρως αὐτὴν· ἄλλως τε ἦν εὐ-

(*) Ὀνόμασα Βρουναίους τὸ τάγμα τῶν Chartreux τὸ παρὰ τὴν Γρατιανοῦπολιν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Βρόνου θεμελιωθέν.

ρωστος τὸ σῶμα καὶ εὐκίνητος καὶ ῥωμαλέος. Ἦν δὲ προσηγὸς καὶ εὐαπάντητος, εὐτράπελος καὶ πρᾶος τοὺς τρόπους. Πρὸς μὲν τοὺς ξένους εὐπροσήγορος, πρὸς δὲ τοὺς οἰκέτας φιλόανθρωπος, κατέθελγε τοὺς φίλους τῷ ἰλαρῷ τῆς ψυχῆς καὶ τῇ ἀναλλοιώτῳ τοῦ ἥθους ὁμολόγητι.

Τὰ δὲ συμβάντα ὅσων δ' ἐξεθέμεθα τὴν διήγησιν μαρτυροῦσι τὸ μέγα καὶ ἐβρωμένον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, τὴν θαυμασίαν εὐμηχανίαν καὶ τὴν ἀδιάσειστον ἐν τοῖς κινδύνοις εὐστάθειαν. Διήγαγε τὰ δύο τοῦ βίου τρίτα, μικρὰν καὶ εὐτελῆ μοῖραν ἔχων καὶ ὅμως, ἅμα εἰς κρείττονα προαχθεὶς, ἀκόπως καὶ, οὕτως εἰπεῖν, ὀρμηφυῶς ἐχρήσατο εὐγενεστάτοις καὶ ἀξιοπροπεστάτοις τρόποις· συνελόντι δ' εἰπεῖν, ἐφαίνετο πρὸς τὸ ἄρχεῖν πεφυκῶς. Ἐχων δ' εἰς ὑπατον βαθμὸν τὴν δύναμιν καὶ τὸ ἔντονον τοῦ λόγου, ἐνισχύοντα τὴν πειστικὴν ἐξουσίαν καὶ ὑποταγὴν ἐπιβάλλοντα, ὀλίγα μὲν ἔλεγεν, ἀλλ' ἐπαρροδίτως καὶ ἐνεργῶς. Κόσμιος μὲν τὴν ἐσθῆτα, λιτὸς δὲ καὶ φλεγόμενος ὑπὸ δικαίου μὲν, ἀλλὰ καὶ ἐμπείρου πρὸς τὸ κοινὸν καλὸν καὶ τὴν θρησκείαν ζήλου, ἤσκει ἀληθῆ εὐσέθειαν καὶ χρηστότητα ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν ἐπιμαρτυρουμένην, ἐκόσμου δὲ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ αἰ ἐπιστημονικαὶ ἐκεῖναι γνώσεις αἷς ἐπέδωκεν ἑαυτὸν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ· ἀλλὰ καὶ ἐστιχοῦργει.

Ἐχων ὅμως ἔξοχα πλεονεκτήματα, εἶχε καὶ τινας ἑλλείψεις· ἀνελθὼν διὰ μιᾶς ἀπὸ ἀπλοῦ κυβερνήτου εἰς τηλικούτον ἀξίωμα, συνανήγαγεν ἑαυτῷ τινα ἀπιστίαν, καθιστάσας αὐτὸν ὑπὲρ τὸ δέον εὐερέθιστον ἐν τῷ ἄρχεῖν· ὑπερβάλλουσα δὲ ζήλοτυπία, κινήσασα αὐτὸν εἰς σφάλματα, κατεσκεύασεν αὐτῷ πολλοὺς ἐχθρούς· φύσει δὲ δόξολος, ἐκράτει ὅμως τῆς ὀργῆς· ἐπελάθετο δὲ πάνυ πολλάκις ὅτι ἡ τύχη ἔβριψεν αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ ἔθνους, ὑπερηφάνειαν κεκτημένου καὶ κατὰ τὰς παρεκτροπὰς αὐτῆς σεβαστέαν. Ἴσως δὲν εἶχεν ἀρκούντως σπουδάσει τὴν τῶν Ἰσπανῶν φύσιν καὶ, ἂν εἶχε πλείονα ἐπιτηδειότητα, ἤθελεν ἐπιτύχει, ξένος ὢν, τῆς συγχωρήσεως τῆς δόξης αὐτοῦ. Ἀλλ' οἱ ἱστορικοὶ τῆς Ἰσπανίας ὁμοφώνως ἔκριναν περὶ τοῦ Κολόμβου· οὐδὲ καὶ εἰς αὐτῶν ἀμφοσθήτησε τὸ ὑπερέχον τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ ἀνδρός τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ δικαίωματα πρὸς τὴν αἰώνιον εὐγνωμοσύνην τοῦ ἰσπανικοῦ ἔθνους. Καὶ ὁ Οὐιέδος, ἀποτεινὼν τὸν λόγον πρὸς Κάρολον τὸν πέμπτον, εἶπεν ὅτι ὁ Κολόμβος ἐγένετο ἀξίος χρυσοῦ ἀνδριάντος. Ὁ δ' Ἐρβέρρας παρὼν αὐτὸν πρὸς τοὺς ἥρωας, ὧν αἱ πράξεις ἐνέπνευσαν ἐπαξίως τοὺς μεγίστους τῶν ποιητῶν, τῶν ἀρχαίων ἀναβιβασάντων αὐτοὺς εἰς τὸν Ὀλυμπον παρὰ τοὺς ἰδίους θεοὺς.

Εἶπομεν ὅτι ὁ Κολόμβος ἐστιχοῦργει· ὁ δὲ πλοῦτος τῶν ἐν ταῖς διηγήσεσιν αὐτοῦ περιγραφῶν μαρτυρεῖ ὅτι εἶχεν εὐφυῶς πρὸς τὴν ποίησιν· κατακυριευ-

θεὶς, πλανηθεὶς ὑπὸ τῆς ἐνθουσιώδους φαντασίας αὐτοῦ ἐνόμισεν ὅτι ἀνεῦρεν ἐν τῇ Παριακῇ ἀκτῇ τὸν ἐπίγειον παράδεισον, ἐν τοῖς τοῦ Ἁγίου Δομίγγου μεταλλείοις τὰ τῆς Σουφεῖρ καὶ τὴν Χρυσὴν Χερσόνησον ἐπὶ τῆς Οὐερχυανῆς ἀκτῆς (*). Ὅπερ δὲ παράδοξον, μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ πνοῆς ἠγγύει τὴν ἀκαταλόγιστον ἀξίαν τῶν ἀνακαλύψεων. Ἐνόμιζε μόνον ὅτι ἔταμε τῇ ἐμπορίᾳ νέαν ὁδὸν καὶ ἀνεκάλυψε τινας τῶν ἀγρίων χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ γνώμη δ' αὐτῇ διήγειρεν ἐν αὐτῷ τὰς ἐκτραπελωτάτας τῶν ὑποθέσεων. Ἄφες δὲ νῦν ἐπαναφέρωμεν τὰ ἡμέτερα βλέμματα ἐπὶ τῆς Ἰσπανιόλης καὶ κρίνωμεν τὴν διοίκησιν τοῦ Οὐάνδου.

Οἱ μὲν ἐν τῇ νήσῳ ἐγκατεστημένοι Ἰσπανοὶ χαρὰν μόνην ἦγον ἐπὶ τῷ τρόπῳ τῆς ἐκτελέσεως τῶν σπουδαίων καθηκόντων τοῦ διοικητοῦ. Ἐπροίκισε τὴν ἀποικίαν ἐμφορεστάταις διατάξεσι καὶ ἐπανώρθωσε τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν. Διευθύνων ἐμπείρους τὴν μεταλλείαν καὶ ἐξαγαγῶν θησαυροὺς, ἐπέμψε τῷ βασιλεῖ· ἀλλὰ, καὶ αὐτὸς πλουτιζόμενος, οὐδὲ ὅλως ἐπελάθετο τῶν ἐταίρων. Ὡφέλησε δὲ τὰ μέγιστα τὴν ἀποικίαν καὶ τὴν Εὐρώπην εἰσαγαγῶν ἐκ τῶν Καναρεῶν νήσων εἰς τὰς δυτικὰς Ἰνδίας τὴν καλλιέργειαν τοῦ ζαχαροκαλάμου. Ἀλλ' ὁ ἀνὴρ οὗτος ὁ διέπων ἐμπείρως τὰ τῆς ἀποικίας, ἐνεποίησε πάσῃ τῇ ἀνθρωπότητι ἀγανάκτησιν αἰσχυρῶς προσφερόμενος τοῖς ταλαιπώροις Ἰνδοῖς.

Μὴ ἀρκούμενος ὅτι ὑπεδούλωσε τὸν ἰθαγενῆ τῆς νήσου λαόν, ὅτι κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς σκληροτάτας ἐργασίας καὶ κατεπίεσεν ὑπερβάλλουσι δεσμοῖς, ἐθεώρησε μετ' οὐ πολὺ αὐτοὺς ὡς ἀγέλην κτηνῶν περὶ ὧν ἠδύνατο διατιθέναι κατὰ βούλησιν. Ὅπως δὲ κορέσει τὴν ἀπληστίαν τῶν ἐταίρων, τῷ μὲν ἐδώρησατο εἴκοσιν Ἰνδοὺς, τῷ δὲ πεντήκοντα, ἑκατὸν δὲ ἄλλῳ, σχεδὸν ὅπως ἐν Εὐρώπῃ ὁ πλοῦσιος κτηματίας διανέμει τὰ πρόβατα καὶ τοὺς χοίρους αὐτοῦ τοῖς ἐκμισθωταῖς· πλὴν τούτων ἐπέτρεψε τοῖς δωροδόχοις οἰανδήποτε μεταχειρίσιν ἐβούλοντο τῶν δυστυχῶν τούτων πλασμάτων.

Ἐκτοτε ὁ ἀσθενὴς καὶ ἀγαθὸς οὗτος λαὸς οὕτω βάρβαρα ὑπέστη δεινὰ ὑπὸ τῶν ἀνηλεῶν αὐτοῦ δεσποτῶν, ὥστε οἱ πλείστοι τῶν ἰθαγενῶν ἀπέθανον ὑπὸ τῆς ὑπερβολικῆς δυστυχίας καὶ τῶν καμάτων. Πολλοὶ δ' ἄλλοι μισήσαντες τὴν ἰδίαν ὑπαρξίν κατέστρεψαν αὐτοὶ τὰς ἡμέρας ἑαυτῶν ὑπ' ἀπελπισίας.

(*) Ἡ μὲν Σουφεῖρ ἐστὶν ἀνατολικὴ γῶρα εἰς τὴν ἑσπερὴν στόλους ὁ Σαλωμὼν πρὸς συλλογὴν χρυσοῦ· «Ὅτι ναὺς Θαραεῖς τῷ βασιλεῖ ἐν τῇ θαλάσῃ μετὰ τῶν νηῶν Χειράμ· μία διὰ τριῶν ἐτῶν ἤρχετο τῷ βασιλεῖ ναῦς ἐκ Θαραεῖς χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου καὶ ὀδόντων ἐλεφαντίνων καὶ πιθήκων καὶ ταῶντων.» Βασ. Γ'. κεφ. Γ'. 22. — Ἡ δὲ Χρυσὴ Χερσόνησος κεῖται ἐν τῇ πέραν τοῦ Γάγγου Ἰνδία, καλεῖται δὲ τὴν σήμερον Μαλακκάτα. Σ. Μ.

Και ὅτε μὲν ὁ Κολόμβος ἀνεκάλυψε τὴν χώραν ταύτην ὑπελόγησε τὸν πληθυσμὸν τῶν κατοίκων εἰς ἑν ἑκατομύριον· μείον δ' ἤ μετὰ πεντεκαίδεκα ἔτη πάντες οἱ ἐν τῇ νήσῳ Ἰθαγενεῖς κατηριθμοῦντο μόλις εἰς ἑξακισμυρίους. Οὕτως ἐν βραχεῖ χρόνῳ, ἡ σκληρότης τῶν Ἰσπανῶν διέφθειρεν ἑννεακοσίας τεσσαράκοντα χιλιάδας ψυχῶν.

Ἰπῆρχεν ὁμοῦς ἐν τῇ νήσῳ ἐπαρχία τις ἐκτεταμένη καὶ εὐφορος, μὴ ὑποταγείσα ὅλως τῇ Ἰσπανικῇ δυναστείᾳ, καὶ τοι ὑποτελής αὐτῇ· ἐκυβερνᾶτο δ' ὑπὸ βασιλίσσης τοῦνομα Ἀνακοάνης, φιλούσης τοὺς λευκοὺς καὶ ἀσμένως μάλα ἀποτιούσης τὸν ὑπὸ τοῦ Οὐάνδου ἐπιβεβλημένον τῇ ἐπαρχίᾳ φόρον.

Ἀτυχῶς δὲ τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ καὶ τῇ βασιλίσῃ, τινὲς τῶν ἀρχαίων συνεργῶν τοῦ Ρολδάνου ἀποκατέστησαν ἐκεῖ. Ἡ Ἀνακοάνα καὶ οἱ ὑπήκοοι αὐτῆς προσηνήχθησαν πάντοτε εὐγενέστατα τοῖς κακούργοις τούτοις, οἵτινες ἤμειβον τὰς φιλοφροσύνας βία καὶ ἀρπαγῇ. Τέλος εἰς τοσοῦτον ὑπερηκόντισαν τὴν αὐθάδειαν, ὥστε ἡ βασιλίσσα ἠναγκάσθη νὰ φανῇ δικαίως αὐστηρὰ ὅπως καταστείλῃ τὰ ἀνοσιουργήματα. Ἄλλ' οὗτοι, ἐλπίζοντες ἀτιμωρησίαν, ἐθυμώθησαν πρὸς τὴν εὐστάθειαν τῆς βασιλίσσης καὶ διενόηθησαν βδελυρὰν ἐκδίκησιν· ὤμοσαν δὲ τὴν ἐξολοθρεῦσιν τοῦ γενναίως καὶ φιλοξένως πάσῃ θεραπείᾳ καὶ φιλάνθρωπῃ θεραπεύσαντος αὐτοὺς λαοῦ.

Κατήγγειλαν λοιπὸν τῷ Οὐάνδῳ τὴν βασιλίσσαν Ἀνακοάναν καὶ τοὺς ὑπηκόους ὡς ἐτοιμοὺς πρὸς ἀποστασίαν κατὰ τῆς Ἰσπανικῆς κυριαρχίας καὶ παρεκίνησαν τὸν διοικητὴν νὰ προλάβῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνωμοσίας, ἐπιβάλλων χεῖρα τῇ βασιλίσῃ καὶ καταλαμβάνων τὰ τε ἄλλα αὐτῆς ἀγαθὰ καὶ τὸ βασιλεῖον.

Ὁ δὲ Οὐάνδος, ἐμπειρότατος τῶν τοιούτων, ἐνεβάτευσεν εἰς τοὺς σκοποὺς τῶν καταμηνυτῶν· καὶ τοι μὴ ἀπατηθεὶς ὑπὸ κατηγορίας, ἧς ἐνόει τὸ ἄδικον καὶ μὴ ὁμολογήσας μάλιστα τὸ δυνατόν τοιαύτης συνωμοσίας, ὑπεκρίνατο ὁμοῦς ὅτι ἐπίστευσε σοβαρῶς τῇ καταγγελίᾳ καὶ ἐπικειμένῳ τινι κινδύνῳ. Ἐπειδὴ δὲ παρῆχον αὐτῷ περίστασιν καὶ πρόφασιν ὅπως ἐπιβάλλῃ χεῖρα τῷ πρὸ πολλοῦ ποθουμένῳ πλούτῳ τῆς βασιλίσσης, ἔγνω πράξαι ὡς εἰ εἶπον αὐτῷ ἀλήθειαν.

Ἄλλ' ὁμοῦς ὑπῆρχον τῇ βασιλίσῃ μεγάλαι δυνάμεις οὐκ εὐκαταφρόνητοι ὑπ' ἀνδρῶς ἐμφρονος. Ἡ κυριαρχία αὐτῆς ἐξετείνετο ἐπὶ εὐρείαν καὶ πολυάνθρωπον χώραν, ὡς δὲ βεβαιούσιν οἱ σύγχρονοι ἱστορικοὶ, ἡ Ἀνακοάνα ἦν κυρία τριακοσίων ὑποτελῶν κασίκων ἠναγκασμένων νὰ παρέχωσιν αὐτῇ ἕκαστος συμβολὴν ἐπικούρων στρατιωτῶν, ὡσάκις ἂν ἐζήτηται ὑποστήριξιν παρ' αὐτῶν. Ὁ δὲ Οὐάνδος ἐγίνωσκε τοῦτο· ὅθεν μὴ τολμῶν, κηρύξας πόλεμον κατὰ τῆς βασιλίσσης Ἀνακοάνης, νὰ καταφρονήσῃ τοὺς ἐκ τῶν

ἐχθροπραξιῶν κινδύνους τοὺς κατ' ἰσχυροτάτου ἰσχυροῦ, προείλετο τὴν ἀσφαλεστέραν ἀλλὰ καὶ αἰσχροτέραν ὁδὸν· ἐχρήσατο ἐπιβουλῇ, ἀναγγείλας τῇ βασιλίσῃ, ὅπως βεβαιώσῃ ἑαυτῷ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς μοχθηρᾶς ἐνέδρας, ὅτι ἐπορεύετο πρὸς αὐτὴν ἵνα συσφίγῃ τοὺς ἐνοῦντας τοὺς δύο λαοὺς φιλικοὺς δεσμοῦς, παρακολουθούμενος ὑπὸ πολυπληθοῦς συνοδείας, πρὸς μείζονα τιμὴν τῆς ἰσχυρᾶς ἀνάσσης. Ἡρξάτο δ' εὐθὺς τὴν πορείαν δορυφορούμενος ὑπὸ τριακοσίων πεζῶν καὶ ἐβδομήκοντα ἵππέων. Ἡ δὲ Ἀνακοάνα, ἀνύποπτος μὲν καὶ κρίνασα ἑορτὴν τὴν ἐπίσκεψιν τῶν εἰλικρινῶς ἀγαπωμένων ξένων, θέλουσα δὲ νὰ περιβάλλῃ βασιλικῇ ἐπισημότητι τὴν δεξίωσιν αὐτῶν, συνεκάλεσε πάντας τοὺς ὑποτελεῖς. Οὗτοι δὲ ἔσπευσαν πρὸς τὴν κλῆσιν, καὶ τὴν λαμπρὰν ταύτην ἀκολουθίαν ἔχουσα προὔπηγθησε τῷ διοικητῇ.

Ἄμα δὲ φανέντος τοῦ ἐπιβούλου ἀνδρῶς, ἡ βασιλίσσα δίδει τὸ σημεῖον τῶν ἀσμάτων καὶ χορῶν καὶ ὀδηγεῖ τὸν διοικητὴν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅπου, φύσει ἀγαθῇ, μηχανᾶται εὐφυῶς τρόπους ὅπως καταστήσῃ τὴν διατριβὴν εὐχάριστον τῷ Ἰσπανῷ ἀρχηγῷ· πολλαπλασιάζει τὰ συνήθη τῷ λαῷ τούτῳ παιγνίδια καὶ διασκεδάσεις καὶ ἡ εὐθυμία τῶν Ἰνδῶν συνεργεῖται τῆς βασιλίσσης διαθέσεσιν. Ὁ δὲ Οὐάνδος φάνεται τὰ μάλιστα χαίρων ἐπὶ τῇ δεξιώσει ταύτῃ καὶ, ἀπορῶν πῶς νὰ καταδείξῃ τὴν πρὸς τὴν ἡγεμονίδα εὐγνωμοσύνην, παρακαλεῖ αὐτὴν νὰ συγχωρήσῃ ὅπως οὗτος παράσχη αὐτῇ τε καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ αὐτῇ τὸ καινὸν θέαμα Εὐρωπαϊκῆς διασκεδάσεως. Ὁ Οὐάνδος ἐγίνωσκε καλῶς ὅτι δὲν ἤθελον ἀρνηθῆ. Τῇ δ' ἐπιούσῃ συναθροίζεται ἡ αὐτῇ καὶ συρρέουσιν ὑπὸ περιεργείας εἰς τὸ θέαμα πολλοὶ ἔχλος Ἰνδῶν. Τότε ὁ διοικητὴς προφασίζεται ὅτι ἀναγκάζεται νὰ διατάξῃ τὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς διασκεδάσεως καὶ ἀναχωρεῖ ἀπὸ τῆς αἰθούσης ἐν ἧ συνωθοῦνται πολλοὶ θεαταί.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ φαίνεται, ἡγούμενος τοῦ ἵππικοῦ, ἐπομένου τοῖς πεζοῖς, τοποθετούμενοι ἀλλεπαλλήλως εἰς τὰς διαφόρους πρὸς τὴν πλατεῖαν ὁδοὺς, ὅπου μέλλει νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ διασκεδάσις, αὐτὸς δὲ καὶ ἡ ἵππεις προσέρχονται εὐρυχωροτάτῃ αἰθούσῃ, ἧς ἡ στέγη ὑποστηρίζεται ὑπὸ πολλῶν κιόνων· ἐκεῖ εἰσι συνηθροισμένοι ἡ Ἀνακοάνα καὶ πάντες οἱ αὐλικοί. Πλήρεις δὲ πίστεως οἱ Ἰνδοὶ ἐξίστανται πρὸς τὸ λαμπρὸν τοῦ στρατιωτικοῦ θεάματος Ἄλλ' αἰφνης ὁ Οὐάνδος φέρει τὴν χεῖρα εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ στήθους σταυρὸν καὶ, τοῦ συμπεφωνημένου τούτου σημείου δοθέντος, ξιφουλκοῦσιν οἱ στρατιῶται, ἐπιπίπτουσι τοῖς ἐπτοημένοις Ἰνδοῖς καὶ κατασφάζουσιν ἄνευ διακρίσεως ἡλικίας καὶ φύλου. Ποταμοὺς αἵματος πίνει ἡ αἰθουσα καὶ τῶν θνησκόντων αἱ οἰμωγαὶ ἀναμιγνύονται ταῖς κραυγαῖς τῶν δολοφόνων παρεκλειομένων ἀλλήλοις πρὸς περαίωσιν τοῦ φοβεροῦ ἐλέθρου.

ἡ βασίλισσα συλληφθεῖσα δεσμεύεται, οἱ κοσῖκοι προσδέονται τοῖς στύλοις καὶ, ἐμπρηθέντος τοῦ κτιρίου κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Οὐάνδου, κατασυντρίβονται ὑπὸ τῶν ἐρειπίων πάντα τὰ ἡμίκκυστα ἤδη θύματα.

Ἡ δὲ κακοδαίμων Ἀνακοάνα ἐπέζη τοσοῦτοις ἀθλίαις, οὐς εἶδεν ἀπολλυμένους ἀκούσασα τὸν ὕστατον αὐτῶν στεναγμὸν· ἀλλ' ἐλεεινότερα ἐκείνων αὐτῇ εὐτυχῆς ἐὰν συμμαστῆχε τῆς τύχης ἐκείνων, διότι ἡ βασίλισσα αὐτῆς δὲν ἤθελε τοῦλάχιστον παραταθῆ ὑπὸ τὸ γελοῖον πρόσχημα αἱματηρᾶς δίκης· σφύρουσιν αὐτὴν οἱ δῆμοι εἰς Ἄγιον Δομίγγον ἐκεῖ δὲ μάτην ἀναζητοῦσιν ἐν τῇ ἀνακρίσει τὴν ἀπόδειξιν τοῦ πεπλασμένου ἐγκλήματος· φιλίας μόνον ἔνοχος καταφάνεται, καὶ ἀφοσιώσεως εἰλικρινοῦς πρὸς τοὺς Ἰσπανοὺς, αὐτοὺς τοὺς δολιότητι ἀποδόντας τὴν χάριν τῶν εὐεργεσιῶν καὶ ὧν μόνη ἡ κατάθεσις ἤρκεσεν ὅπως ἀποσπάσῃ ἀπὸ τῶν χειλέων αἰσχυρῶν δικαστῶν τὴν καταδίκην τῆς ταλαιπώρου βασίλισσης· κατεργώσθη δ' αὐτῆς ὁ δὲ ἀγχόνης θάνατος, ἐκτελεσθείσης τῆς παμμυσάρχου κρίσεως ἐνώπιον τῶν Ἰσπανῶν, οἵτινες πρὶν ἢ ἀποκτείνωσι τὴν βασίλισσαν κατέσχον τὴν ἐπικράτειαν αὐτῆς.

Ἡ βασίλισσα τῆς Ἀνακοάνης ἐπτόχησε τὸν Ἰνδικὸν λαὸν, μὴ τολμήσαντα ἕκτοτε νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀποπειραν ἀποσιέσεως τοῦ καταπιστικοῦ ζυγοῦ. Ἡ βασίλισσα Ἰσαβέλλα ἐνετείλατο πάντοτε τὴν φιλάνθρωπον καὶ πραεῖν μεταχειρίσιν τοῦ νέου αὐτῆς λαοῦ καὶ, ἐνόσω μὲν ἔζη, οἱ τυράννοι δὲν διέβρῆζαν ἐντελῶς τὸν χαλινόν· ἀλλ' ὁ θάνατος αὐτῆς ὑπῆρξεν οὕτως εἰπεῖν τὸ σημεῖον πάσης ἀκολασίας καὶ βίας· οὐδ' ὑπῆρχε πλέον προστάτις δύναμις μεταξὺ δυναστού καὶ δυναστευομένου, τυράννου καὶ θύματος ἐπιτετραμμένου τῇ αἱματοχαρεῖ ἐκείνου ἀπληστία. Ἀληθῶς μὲν καλὸς καὶ ἀγαθὸς τις ἰσρευς οὐ τις οὐδὲν ὄνομα πρέπει νὰ προσφέρεται μετὰ σεβασμοῦ, Βαρθολομαῖος ὁ Λασκάζης, ἐτόλμησε ν' ἀναλάβῃ τὴν υπεράσπισιν τῶν ἀτυχῶν τούτων λαῶν καὶ, καθιερωτῶν τὰς ἡμέρας αὐτοῦ τῇ ἰσραὴ ἀποστολῇ, τῷ ὑψηλῷ τούτῳ καὶ φιλάνθρωπῳ ἰσρατεύματι, ἐπεκαλέσατο ἀδικόπως, ὅτε μὲν ἐν Ἰσπανίᾳ, ὅτε δ' ἐν ταῖς δυτικαῖς Ἰνδίας τὸν οἶκτον ὑπὲρ τῶν ταλαιπώρων Ἰνδῶν, καὶ μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ πνοῆς συνηγόρησε θαρσύνων ὑπὲρ τοῦ εὐγενοῦς τούτου ἔργου, ἀλλὰ φεῦ! ἐνὸς καὶ μόνου ἀνδρὸς ἡ φωνὴ ἦν ἀνίσχυρος ἐναντίον τῶν ἐκ συνωμοσίας ἀγώνων καὶ τῆς συστάσεως τῶν τυράννων, ἀντιτασσόντων τοῖς καλλίστοις λόγοις τοῦ Λασκάζης μόνον ἐπιχειρήματα τοῦς εἰς τὴν ἰσπανικὴν αὐτὴν ἐκπεμπομένους χρυσοῦ βώλους.

Ὁ δὲ πληθυσμὸς τῶν Ἰνδῶν τοσοῦτον ἠλαττώθη ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ, ὥστε οἱ ἰθαγενεῖς δὲν ἐξήρουν πλέον

πρὸς μεταλλεῖν τῶν χρυσορυχείων. Τότε ὁ Οὐάνδος προέτεινε τῷ βασιλεῖ τὴν οἰκισιν τῆς νήσου διὰ μεταφορᾶς τῶν κατοίκων τῶν Λουκαίων νήσων, τῶν ὑπὸ τοῦ Κολόμβου κατὰ τὸν τελευταῖον πλοῦν ἀνακαλυφθεισῶν. Οὕτως, ἔλεγεν ἐν τῇ ἐκθέσει, θέλω διδάξαι αὐτοὺς εὐκολώτερον τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Ἐνεκα δὲ τῆς εὐσεβοῦς ταύτης προσάσεως ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτὴ· ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις τοῦ σχεδίου τοῦ Οὐάνδου παρεῖχε πολλὰς δυσκολίας καὶ, μεταξὺ ἄλλων, τὴν ἀντίστασιν τῶν Ἰνδῶν, περὶ πολλοῦ ποιουμένων τὸ πάτριον ἔδαφος· ἐτεχνάσατο λοιπὸν δόλον ὅπως εὐχερῶς παγιδεῖσθαι ἀσθενῆ καὶ εὐπιστον λαόν.

Εὐτρεπίσας ὡς τάχιστα πλοῖα τινα, ἀπέστειλεν εἰς τὰς Λουκαίας. Οἱ δὲ πρέσβεις τοῦ Οὐάνδου, οἵτινες ὠμίλουν ἤδη εὐχερῶς τὴν γλῶσσαν τῶν νήσων, ἀποθάντες ἀπέτεινον τοῖς κατοίκους τὸ παχὺ τοῦτο ψεῦδος ἐν εἰδει προσλαλιάς. « Καλοὶ ἄνθρωποι, εἶπον αὐτοῖς, ἐρχόμεθα φέροντες ὑμῖν αἰσίαν ἀγγελίαν· ἐρχόμεθα ἐκ τῆς χώρας τῶν μακάρων, κατοικοῦμένης ὑπὸ τῶν ὑμετέρων προγόνων ἀγόντων βίον ἀφ' αὐτοῦ ἀγαλλιάσεως καὶ ἀνεκδιηγῆτου εὐτυχίας. Προσκαλοῦσιν ὑμᾶς ὅσον τάχιστα ἐκεῖ καὶ περιμένουσιν ὅπως μοιράσωσι πρὸς ὑμᾶς τὴν ἰδίαν εὐτυχίαν· πεπεισμένοι δ' ὅτι θέλετε σπεύσει πρὸς τὴν πρόσκλησιν προσφέρωμεν πρὸς διαπεραίωσιν τὰ πλοῖα. »

Εὐθὺς δ' ὡς οἱ ἀναιδεῖς οὗτοι ἀπατεῶνες ἔπαυσαν λέγοντες, οἱ ἀπλοῦστατοι κάτοικοι, μὴ ὑποπετεύσαντες τὴν ἐπιβουλήν, ἔσπευσαν εἰς τὴν ἀκτὴν ζητοῦντες νὰ ἐπιβῶσιν εἰς τὰ πλοῖα, ὅπως ἐνωθῶσι τοῖς φίλοις καὶ σεβαστοῖς συγγενέσι καὶ, ὅτε ὑπὲρ τοὺς τετρακισμυρίους ἐκ τῶν ταλαιπώρων τούτων ἐπέβησαν τῶν νηῶν, ἀπῆραν πάλιν ἐπὶ τὴν Ἰσπανίαν.

Ἄμα δ' ἀφικόμενοι εἰς τὴν νήσον ταύτην, ἐνόησαντες ὅτι ἠπατήθησαν αἰσχυρῶς, οἱ πλείστοι ἀπέθανον ὑπὸ λύπης· ἄλλοι δὲ ἐξέθεσαν ἑαυτοὺς μεγίστοις κινδύνοις, ὅπως, ὑποστρέψαντες εἰς τὴν πατρίδα, φύγῃσι τὴν δουλείαν, καὶ τινες τούτων ἀπηντήθησαν ὑπὸ πλοίου ἐν τῷ πελάγει, ὑπὲρ τὰς πεντήκοντα λεύγας μακρὰν τῆς Ἰσπανίᾳ· ἐκάθηντο δ' οἱ ταλαιπώροι ἐπὶ κορμοῦ δένδρου βραστάζοντες αὐτοὺς ὑπὲρ τὰ κύματα καὶ ἠγωνίζοντο ἵνα, ἐρέσσοντες, προσέλθωσι τῇ πατρίδι. Μόνη δὲ τροφὴν εἶχον κολοκύνθας πλήρεις ποσίμου ὕδατος, προσδεδεμένας τῷ ἀντὶ λέμβου κορμῷ. Ἐπανήχθησαν δ' εἰς Ἰσπανίαν καὶ κατανηγάσθησαν εἰς ἀνάληψιν τῶν ἀλύσεων. Τέλος τὸν ἀνίσχυρον πλέον δόλον ὑπεσκεύισεν ἡ βία καὶ ἀνηράγησαν οἱ κάτοικοι τῶν πολυανθρώπων τούτων νήσων καὶ ὀλίγα ἔτη ἤρκεσαν τοῖς Ἰσπανοῖς ὅπως μεταλλάξωσι τὴν κίνησιν τῶν πολυπληθῶν ἐνοικούντων εἰς σιγὴν ἐρήμου καὶ νεκρικῆς ἡσυχίας!

Ὁ ἐνάρετος Λασκάζης μάτην ἔθετο μεγίστην σπου-

δὴν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν τάλαιπώρων, τούτων ὦν ὑπεδύσατο τὴν ὑπεράσπισιν. Ἀλλὰ καὶ πλανηθεὶς ὑπὸ τοῦ πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν φίλων καὶ προστατευομένων Ἀμερικανῶν ζήλου αὐτοῦ, ἐπενόησε τρόπον διαφθείραντα ἕτερον γένος ἀνθρώπων. Συνεβούλευσε τὴν ἐν ταῖς Ἀφρικανικαῖς παραλίαις ἀγορὰν αἰθιόπων, οἵτινες, βρωμαλιώτεροι τῶν Ἀμερικανῶν, ἤθελον ὑπομείνει κάλλιον τὰ βαρέα τῶν μεταλλείων ἔργα. Ἡ δὲ ἰσπανικὴ κυβέρνησις ἠκολούθησε τῇ συμβουλῇ, καὶ τοιαύτη ἐγένετο ἡ ἀρχὴ τῆς βαρβαροῦ σωματεμπορίας τῆς αἰσχίστης ταύτης πραγματείας, ἣτις, κατὰ τὴν διάρκειαν πολλῶν αἰῶνων ἀπεστέργε τὴν ἐλευθερίαν καὶ αὐτὴν τὴν ζῶν ἑσπεράκοντα χιλιάδας αἰθίοπας κατ' ἔτος, καὶ ἣτις τὴν σήμερον ἔτι ἀνθίσταται τῇ συντόνῳ σπουδῇ πολλῶν μεγάλων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν, συμμαχισάντων πρὸς κατάργησιν αὐτῆς. Τῶν δὲ ἀθλίων Ἀμερικανῶν ἡ τύχη δὲν ἐπράυνθη διότι, διαμείναντες αἰχμάλωτοι, ἐξηκολούθησαν πάσχοντες!

Ἐν τούτοις ἐπλησίαζεν ἡ ὥρα καθ' ἣν ἡ ἀνάκλησις τοῦ Οὐάνδου ἔμελλε νὰ παύσῃ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀνθρώπου τούτου, τοῦ αἰτίου τῆς δυστυχίας τοῦ Κολόμβου. Δὸν Διέγος ὁ πρωτότοκος τῶν υἱῶν τοῦ Κολόμβου ἐξηγήσατο ἐπανειλημμένως καὶ ἐπιμόνως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μεταξὺ τοῦ βασιλέως καὶ ἐκείνου συμβολαίου· ἀπήτησε τὸν τίτλον καὶ τὸ ἀξίωμα ἀντιβασιλέως τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν, ἐπικαλούμενος τὴν ἐπίσημον πρᾶξιν τὴν κατακυροῦσαν ἐσαεὶ τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου τὴν κατοχὴν αὐτῶν. Ἀλλ' ὁ Φερδινάνδος ἐμμένων τῇ ἀπὸ συστήματος δυσπιστίᾳ καὶ δολιότητι, ὧν, ἐπιταχυνασὼν τὸ τέρμα τοῦ βίου, πικρότατα κατεμέμφετο ὁ ναύαρχος, οὐδαμῶς δικαιότερος προσηνέχθη σήμερον τῷ υἱῷ ἢ πρῶην τῷ πατρί. Οὐδόλως προσέσχε ταῖς ἀπαιτήσεσι τοῦ Διέγου καὶ τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ νομισθητικαῖς λόγοις ἀλλ' ἐπέμεινεν ἀρνούμενος ἄρνησιν κηλιδοῦσαν τὴν μνήμην αὐτοῦ.

Ἀγανακτῆσας δ' ἐπὶ τῇ ἀρνησιδικίᾳ καὶ πεποισθῶς τῷ δικαίῳ αὐτοῦ, ὁ Διέγος ἐτόλμησε νὰ ἐναγάγῃ τὸν βασιλέα εἰς τὸ ἐπὶ τῶν Ἀμερικανικῶν ὑποθέσεων δικαστήριον, οἱ δὲ δικασταί, τιμῶντες ἑαυτοὺς τῇ θαρβραλέᾳ ἀμεροληψίᾳ, κατεδίκανον τὸν μονάρχην εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῷ Διέγῳ τῶν πρὸς τὸν πατέρα ὑποσχέσεων. Ὁ δὲ Φερδινάνδος ὠλιγῶρει ἀναμφιβόλως τῆς κρίσεως ταύτης καὶ τοῦ δὸν Διέγου οἱ ἀπαιτήσεις ἀπερρίπτοντο ὑπὸ τοῦ βασιλέως, εἰμὴ ἐκεῖνος ἐτύγγαχεν ἐν τῇ αὐτῇ ἰσχυρᾷ προστασίᾳ συναρχόμενος εἰς γάμον τῇ θυγατρὶ ἑνὸς τῶν πρώτων τοῦ βασιλείου μεγιστάνων καὶ ἀνεψιᾶ τοῦ δουκὸς τῆς Ἀλβης, συναίνεσαντος ἀσμένως τῇ συζύξῃ αὐτῆς πρὸς ἄνδρα περιβεβλημένον τῷ ἀνωτάτῳ ἀξιώματι τῆς ἰσπανικῆς μοναρχίας ψήφῳ τοῦ δικαστηρίου. Ἡ δύναμις δὲ

τῆς περιφήμου ταύτης οἰκογενείας καὶ αἱ ἐνστατικαὶ δεήσεις ἐκράτησαν τέλος τῆς κακοβουλίας τοῦ Φερδινάνδου δικαίωσαντος τὸν Διέγον. Ἀνακληθέντος τοῦ Οὐάνδου, πᾶσα ἡ οἰκογένεια τοῦ Διέγου ἀπέπλευσεν εἰς Ἰσπανιόλαν· συναπέπλευσαν δὲ τῷ Διέγῳ ὁ ἀδελφὸς, ἡ θεία, ἡ σύζυγος καὶ πολλοὶ εὐγενεῖς Ἰσπανοί. Ἐπορεύετο δὲ παρασκευῇ μεγάλη καὶ πολυτελεῖα ἀξίᾳ τοῦ μεγέθους τοῦ ἐν Ἀμερικῇ ἀξιώματος αὐτοῦ· καὶ ἔδειξεν ἑαυτὸν ἐν Ἰσπανιόλῃ ἀξίον τοῦ πατρικοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ἀντιπροσωπευομένου ἔθνους. Χάρις τῇ διοικήσει αὐτοῦ, ἡ ἀποικία ἤμασεν ἐν βραχέϊ καὶ, μεταξὺ τῶν ἐπισήμων οἰκογενειῶν αἰτίνες κατέχουσι λαμπρὰν θέσιν ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ ἰσπανικῇ Ἀμερικῇ, πολλοὶ κατὰγονται ἀπὸ τῶν ἐταίρων τοῦ Διέγου.

Ἐλθῶμεν νῦν εἰς τὴν ἀφήγησιν τῆς διαδοχικῆς αὐξήσεως τῶν ἰσπανικῶν κτήσεις ἐν ταῖς χώραις ταύταις.

Ἐπὶ ἄρχοντος τοῦ Οὐάνδου ἐν Ἰσπανιόλῃ Ἰωάννης τις Πόντιος ἐξηγήσατο καὶ ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ ἐγκαταστήσῃ ἀποικίαν ἐν τῇ νήσῳ Πορτορικῇ ὑπὸ τοῦ Κολόμβου ἀνακαλυφθείσῃ. Ἐπιστεύετο δ' ἐν γένει ὅτι ἡ νῆσος αὕτη ἔκρυπτε πολὺν χρυσόν· ὅθεν μέγας ἀριθμὸς τυχοδιωκτῶν, καταβελθέντων ὑπὸ τῆς ἐλπίδος λαμπρᾶς καὶ ταχείας τύχης, συνετάγησαν τῷ Πόντιῳ, ὄν, ἀποβάντα εἰς Πορτορικκὸν, ὑπεδέξαντο εὐμενῶς οἱ κάτοικοι, οἵτινες ἴσῃν τὴν πρᾶξιν καὶ φιλανθρωπίαν τῇ τῶν Ἰνδιῶν τῆς Ἰσπανιόλης ἔχοντες καὶ πλήρεις ἱεροῦ σεβασμοῦ, ὑπέλαβον τοὺς λευκοὺς τούτους ξένους οὐράνια ὄντα. Κασιῆκος δὲ τις, διδοὺς ἐγγύην στενῆς συμμαχίας καὶ αἰωνίου φιλίας τῷ ἰσπανῷ ἀρχηγῷ, μετωνόμασεν ἑαυτὸν κατὰ τὴν ἰνδικὴν συνήθειαν Ἰωάννην Πόντιον Ἀκουενοβέβαν.

Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ οἱ Ἰνδοὶ ἐξῆλθον τῆς περὶ τῶν νομισθέντων Θεῶν ἀπάτης· διότι οὗτοι ἀποπτύσαντες τὸ ὑποκριτικὸν προσωπεῖον, ὑπερ ἐνεδήσαντο, ὅπως ἀπατήσωσιν εὐκολώτερον τοὺς εὐπίστους ἰθαγενεῖς, προσηνέχθησαν αὐτοῖς οὕτω σκληρῶς, ὥστε δύσκολον ἦτο καὶ ἀνθρώπους νὰ πιστεύσῃ τις αὐτούς. Καὶ ὅμως οἱ Ἰνδοὶ ἡγεμόνες ἠθέλησαν νὰ βεβαιωθῶσιν ὅτι οἱ λευκοὶ ξένοι ἦσαν θνητοί. Καὶ, κρίναντες νὰ μάθωσι τὸ ἀληθές διὰ πειράματος ἐφ' ἑνὸς τούτων, περιέμειναν καὶ εὔρον εὐκαιρίαν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ αὐτῶν.

Νέος ἰσπανὸς, προχωρήσας ἀσφαλῶς εἰς τὰ ἔνδον πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς νήσου, εἰσῆλθε περὶ δειλὴν ὄψιν παρὰ κασιῆκόν τινα καὶ ἐζήτησε φιλοξενίαν· ὁ δὲ κασιῆκος ὑπεδέξατο εὐμενέστατα καὶ παρεκάθισεν αὐτὸν εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν. Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἔδωκεν αὐτῷ τινὰς ἀκολούθους, ὅπως φέρωσι τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ καὶ ὡς ὀδηγούς· ἀλλ' εἶχε προστάξει αὐτοῖς κρύφα τὰ τῆς πρὸς τὸν ξένον προσφορᾶς.

Ὅτε δὲ ἔφθασαν εἰς τὴν ὄχθην ποταμοῦ τινος, εἰς

τῶν Ἰνδῶν προέτεινε τῷ Ἰσπανῷ νὰ διακομίσῃ αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ· ὁ δ' Ἰσπανὸς συνήνεσε· ἀλλ' ὁ Ἰνδὸς, ἀφικόμενος εἰς μέσον τὸν ποταμὸν, ἔρριψεν ἑαυτὸν οὕτως, ὥστε ὁ νέος ξένος ἔκειτο ὑπ' αὐτὸν καὶ, κρᾶζας εἰς βοήθειαν τοὺς λοιποὺς Ἰνδοὺς, διστήρησεν αὐτὸν εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ὕδατος, μέχρις οὐ ἐπέλιπεν αὐτὸν ἡ ψυχὴ· τότε δὲ ἐπανάγαγον τὸν νεκρὸν εἰς τὴν ὄχθην.

Ἄλλ' οἱ ἄπλοοὶ οὗτοι ἄνδρες, κατεχόμενοι ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς προλήψεως ὅτι οἱ Ἰσπανοὶ ἦσαν ἀθάνατοι, δὲν ἐπέιθοντο ὅτι ὁ πνιγὸς ἀπέθανε· καὶ, φοβούμενοι τὴν ἐκδίκησιν αὐτοῦ, ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ συγχώρησιν ὅτι κατὰ κακὴν τύχην ἐπις τοσοῦτον ὕδωρ καὶ δισημαρτύροντο περὶ τῆς ἀθωότητος αὐτῶν, λέγοντες ὅτι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ σπύσωσι ταχύτερον εἰς βοήθειαν. Διετέλεσαν δὲ τρεῖς ἡμέρας παρὰ τὸ πτώμα, ἰκετεύοντες ἀπαύστως νὰ συγχωρήσῃ αὐτοῖς· τηλικούτου φόβου εἶχον μὴ ἀνίστατο. Τέλος, πεισθέντες ὑπὸ τῆς δυσωδίας τῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἐκπεπομένης ὅτι κατέλιπε τῷ ὄντι αὐτὸ ἡ ψυχὴ, ἔσπευσαν πρὸς τὸν κασίκον ἀναγγέλλοντες ὅτι οἱ λευκοὶ ἦσαν θανάσιμοι.

Ὁ δὲ κασίκος ἔσπευσε νὰ διακοινώσῃ ταῖς λοιποῖς κασίκοις τὴν αἰσίαν ταύτην ἀγγελίαν καὶ ὤμοσαν νὰ ἐξολέσωσι πάντας τοὺς Ἰσπανοὺς· ἀλλὰ μεταξὺ λαοῦ, ἀσθενοῦς μὲν καὶ γυμνοῦ, βέλεσι δὲ μόνον ἀνισχύροις ὀπλισμένου καὶ γεγυμνασμένων στρατιωτῶν ξίφη καὶ πυροβόλα καὶ ἵππους καὶ μολοσσοὺς ἐχόντων, ὁ ἀγὼν δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ μακρὸν καὶ οἱ Ἰνδοὶ ταχέως ἠττήθησαν. Κατέλαβον μὲν τῷ ὄντι ἐξ ἀπροόπτου τοὺς Ἰσπανοὺς καὶ ἔσφαξαν περὶ τοὺς ἑκατὸν ξένους διεσπαρμένους ἐν τῇ νήσῳ· ἀλλ' οἱ Ἰσπανοὶ ἀντεμέτησαν φοβερὰν ἀμοιβὴν καὶ ἐτίσαντο σκληρῶς τὴν τόλμην τῶν Ἰνδῶν. Ὁ Πόντιος, συναγεῖρας τοὺς ἑταίρους πάντας, τοὺς πλείστους παλαιούς στρατιώτας τοῦ Ἰσπανικοῦ στρατοῦ, καταδίωξε καὶ περιστοίχισεν αὐτοὺς κύκλῳ πανταχῇ ἐν τοῖς καταφυγίοις αὐτῶν καὶ οἱ διαφυγόντες τὸν ἐχθρικὸν σίδηρον δὲν ἔφυγον τὴν αἰχμαλωσίαν. Ἐν τῷ δ' ἔφερε κατὰ τῶν κατοίκων τὸν πανώλεθρον τοῦτον πόλεμον, ἤλθεν αὐτῷ ἐξ Ἰσπανιόλης ἐπικουρία ἀνεμφυχώσασα τὸν πόλεμον· ἀλλ' ὅ,τι συνέτεινε μᾶλλον εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ, ὑπῆρξεν ἡ πλάνη τῶν ἀγρίων, οἵτινες, ἰδόντες τοὺς νεωστὶ ἔλθόντας Ἰσπανοὺς, ἐνόμισαν ὅτι ἦσαν αὐτοὶ οἱ ὑπ' αὐτῶν φονευθέντες καὶ, ἀπελπισθέντες περὶ τῆς ἀντιστάσεως κατὰ ὄντων ἀνισταμένων ἐκ τοῦ τάφου ὅπως καταπολεμήσωσιν αὐτοὺς, ὑπέκυψαν ἐκόντες τῷ δουλικῷ ζυγῷ.

Οἱ τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἱστορικοὶ, ἐκτιθέμενοι τὴν αἰματι βάψασαν τὴν Πορτοβρίκκον νῆσον σφαγὴν, ἐπαινοῦσι τὴν παράξενον εὐφυΐαν καὶ τόλμην μεγάλου κυνὸς ὀνόματι Βεζερίλλου, ἀναφέροντες τοὺς

ἄθλους αὐτοῦ καὶ ἐξεγείροντες τὸν θαυμασμὸν τῶν τε συγχρόνων καὶ τῶν μεταγενεστέρων. « Τὸ ζῶον τοῦτο, λέγουσι, διέκρινε θαυμασιὰ τῷ ἄντι ἀγχινοῖξ τοὺς ἐχθροὺς ἢ τοὺς φίλους ταῖς κυρίαις αὐτοῦ Ἰνδοῦς. Τούτου ἕνεκεν οὗτοι ἐφοβοῦντο πλέον δέκα Ἰσπανοὺς ἔχοντας καὶ τὸν σκύλον, ἢ ἑκατὸν ἄνευ αὐτοῦ. Ὅπως δὲ καταστήσωσιν αὐτὸν εὐμενέστερον ἔδιδον αὐτῷ πρὸ τοῦ πολέμου ἴσον πρὸς ἑνὸς Ἰσπανοῦ μερίδιον τροφῆς, χρυσοῦ καὶ δούλων· ἀλλόκοτος γενναιοδωρία ὠφελοῦσα οὐ μικρὸν τὸν κύριον τοῦ Βεζερίλλου.» Οἱ αὐτοὶ ἱστορικοὶ ἀναφέρουσι πολλὰ παραδείγματα ὅπως ἀποδείξωσι τὴν ὀξυδέρκειαν τοῦ ζώου καὶ μεταξὺ ἄλλων τὸ ἐξῆς, περὶ οὐ κρινέτω ὁ ἀναγνώστης. « Γραῖκ Ἰνδὸς κατέστη μισητὴ εἰς θηριώδεις τινὰς Ἰσπανοὺς, οἵτινες ὠρέζαντο νὰ ἴδωσι μίαν τῶν φρικωδεστάτων βασάνων ἃς ἡ φαντασία δύναται νὰ κατανοήσῃ παρήγγειλαν τῇ γυναικὶ νὰ κομίσῃ ἐπιστολὴν τινὰ εἰς ἄλλο τι μέρος ἐνδειχθὲν αὐτῇ καὶ εὐθὺς ὡς ἀνεχώρησεν, ἀπέλυσαν κατ' αὐτῆς τὸν Βεζερίλλον ἐλπίζοντες ὅτι ἤθελε κατασπαράξῃ τὴν γυναῖκα. Ἡ δὲ κακόμοιρος Ἰνδὸς ἄμα ἰδοῦσα ἐπιτρέχοντα λυσσαλέον τὸν Βεζερίλλον, ἐγονάτισε καὶ ἀπέτεινεν αὐτῷ τὴν ἐξῆς δέησιν· « Ἄ! κύριε σκύλλε, μὴ μὲ κοκοποιήσῃς, σὲ ἰκετεύω, διότι φέρω αὐτὸ τὸ γράμμα εἰς χριστιανούς ». Τοῦτο ἀκούσας ὁ μανιώδης κύων καταπραῦνθη, λέγει ὁ ἱστορικὸς, ἔσπνε τὴν οὐρὰν, καὶ, θωπεύσας τὴν γραῖκιν, ἀπεχώρησε μακρὰν ἀφείξ αὐτὴν ἀνάκωτον.

Ἀἱ ἀξίαι λόγου καὶ εὐκολοὶ τῶν Ἰσπανῶν κατακτήσεις ἠῤῥξανον τὸν ἐνθουσιώδη αὐτῶν ζῆλον πρὸς νέας ἀνακαλύψεις. Ὅθεν ἡ πρώτη φροντίς τοῦ δὸν Διέγου, ἐπιθυμοῦντος νὰ ἐκτείνῃ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ τὴν Ἰσπανικὴν κυριαρχίαν, ἐγένετο περὶ θεμελιώσεως ἀποικίας ἐν τῇ Κυβαγύα νήσῳ ὑπὸ τοῦ πατρὸς μὲν ἀνακαλυφθείση κειμένη δὲ παρὰ μεγάλην ἄλλην ὀνόματι Μαργαρίταν, οὐ μακρὰν τῆς Κυμανικῆς ἀκτῆς. Ὁ δὸν Διέγος ἤθελε νὰ ἐγκαταστήσῃ ἐκεῖ μαργαριτῶν ἀλίειαν. Ἀλλ' ἡ ἀλίεια τῶν ὀστρειδίων καὶ τῶν μυδίων, ἐν οἷς σχηματίζονται οἱ μαργαρίται, εἶναι ἐπιπονωτάτη καὶ κινδυνωδεστάτη· οἱ ἀλίεις, σχεδὸν πάντοτε ταλαίπωροὶ δούλοι, βύουσι καὶ φράσσουσι βάμβακι τὰ ὄτια καὶ τὴν ρίνα καὶ ἐνθέτουσι τῷ στόματι σφόγγον ἐλαίου καὶ περιδέονται ὑπὸ τὰς μασχάλας σχοινίῳ, οὗ τὴν ἄκραν ἔχουσιν ἐν χερσίν οἱ ἐν τοῖς λέμβοις μένοντες· καὶ οὕτω καταδύουσιν εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης ὅπως συλλέξωσι τὰ πολύτιμα ὀστρακόδερμα.

Ὁ δὸν Διέγος διενόησατο, καὶ εὐλόγως, ὅτι οἱ Ἰνδοὶ ἐπιτηδεϊότατοι κολυμβηταὶ κυρίως δὲ ἀριστοὶ δύναιτο ἦσαν ἀρμοδιώτεροι τῇ ἀλίειᾳ τῶν μαργαριτῶν ἀπέστειλε λοιπὸν πολλοὺς εἰς Κυβαγύαν ὑπὸ Εὐρωπαϊοῦ ἐπιτηρητάς· καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἀπέδειξεν

ὄρθην τὴν παρτήρητιν τοῦ Χριστόφορου Κολόμβου, εἰπόντος ὅτι παρὰ τὰς ἄκτας τῆς νήσου ταύτης ἴσως εὐρίσκοντο ἄφθονοι μαργαρίται. Καὶ τὰ μὲν προϊόντα τῆς ἀλειείας ταύτης ὑπῆρξαν ὠφελιμώτατα τῷ βασιλεῖ καὶ τῷ τοποτηρητῇ αὐτοῦ· ἀλλ' οἱ πρὸς τοῦτο ἐργαζόμενοι Ἴνδοι ἀπέθανον σχεδὸν πάντες καὶ μετ' οὐ πολὺ οἱ ἄποικοι ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τῆς ἀγονίας τῆς νήσου, ἀπελθόντες νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐν τῇ Μαργαρίτῃ νήσῳ πολλῶ πλείους παρεχούσῃ πόρους εἰς τοιοῦτου εἶδους ἀποικίαν.

Τῷ αὐτῷ δὲ περίπτῳ καιρῷ ὁ δὸν Διέγος κατέσχευεν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας τὴν Ἰαμαϊκὴν, συνήθροισεν ἐκεῖ ἀποίκους καὶ οἱ κάτοικοι τῆς νήσου, συμμετασχόντες τῆς τύχης τῶν ἄλλων Ἰνδῶν, κατεδικάσθησαν εἰς δουλείαν.

Ἡ δὲ Κύβα δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ μείνῃ αὐτόνομος καὶ ὁ Οὐελασκυέζης, ὅστις διεκρίθη μετὰ τῶν ἐταίρων τοῦ Κολόμβου εὐτολμία καὶ ἐμπειρία, ὑπῆρξεν ὁ ὑπὸ τοῦ Διέγου πρὸς κατάκτησιν τῆς νήσου ἐκλεχθεὶς ἀρχηγός. Πολλοὶ δ' Ἰσπανοὶ, ἐλπίζοντες νὰ πλουτήσωσιν ἐκεῖ, ἠθέλησαν νὰ ἀκολουθήσωσι τῷ Οὐελασκυέζῃ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην· ἠγκυροβόλησαν δὲ παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ἄκρην τῆς Κύβας.

Ἡ νῆσος αὕτη ὑπέκειτο τότε κασίκῳ τινι Ἄτυεῦι τοῦνομα, καταφυγόντι ἐκεῖσε ὅπως σωθῆ τῆς ἐν τῇ Ἰσπανίῳ ἀπειλούσης αὐτὸν δουλείας. Πνέων ἀδιάλλακτον καὶ δίκαιον μῖσος κατὰ τῶν τυράννων τῶν Ἰνδῶν, προέβλεπε προσβολὴν τῆς νήσου παρὰ τῶν Ἰσπανῶν καὶ διὰ τοῦτο διετήρει ἐν τῇ Ἰσπανίῳ κατασκόπους ὅπως δυνήθῃ νὰ παρασκευάσῃ ἑαυτὸν καὶ προετοιμάσῃ τὰ πρὸς ἄμυναν, ἅμα ἀναγγεληθέντος ὅτι ὁ κίνδυνος ἐπίκειται. Μαθὼν δὲ παρὰ τῶν κατασκόπων τὸν σκοπὸν τοῦ δὸν Διέγου καὶ τὴν ἐξάρτυσιν τοῦ ὑπὸ τὸν Οὐελασκυέζην στόλου, συνεκάλεσεν εὐθὺς τοὺς τε ὑπηκόους καὶ τοὺς συμμάχους ὅπως διακοινώσῃται αὐτοῖς τὴν ἀγγελίαν καὶ παρῶρμυσεν αὐτοὺς, ἵνα, σπεύσαντες εἰς τὰ ὄπλα, ἀμύνωσι τὰ ἀγαθὰ, τὴν ζωὴν καὶ μάλιστα τὴν ἐλευθερίαν. Πάντες δ' ἀπεκρίναντο ὅτι ἦσαν ἔτοιμοι ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ τῶν ἱερῶν τούτων πραγμάτων. Οὗτος δὲ «χαίρω βλέπων, εἶπε, τὰ εὐγενῆ ταῦτα αἰσθήματα, ἀγαπητοὶ μου φίλοι· ἀλλ' ὅπως ἀσφαλίσωμεν τὴν ἐπιτυχίαν τῶν κατὰ τῶν τυράννων ἡμετέρων ἀγώνων, ὅπως ἀναγκάσωμεν αὐτοὺς ν' ἀπέλθωσι μακρὰν τῆς πατρίδος ἡμῶν, ἀνάγκη νὰ φροντίσωμεν περὶ ἀπαρμιτῆτος τινος πράγματος. Ἄγνοεῖτε τί ἦλθον ζητοῦντες ἐνταῦθα· ζητοῦσι τὸν θεὸν αὐτῶν. Καὶ ὑπάρχει τις ἐξ ὑμῶν ὅστις δὲν γνωρίζει τὸν θεὸν τοῦτον; Ἰδοὺ αὐτός, φίλοι μου.»

Ταύτας εἰπὼν τὰς λέξεις ἀπεκάλυψε μικρὸν καλῆθιον καὶ, δεικνύων τὸν ἐναυτῷ χρυσὸν, εἶπεν ὅτι τὸ μεταλλὸν τοῦτο, τὸ ὅλως ἀνωφελές, ἦτο ὁ θεὸς δι' ὃν

οἱ χριστιανοὶ ὀλιγώρουν τῶν μεγίστων κινδύνων καὶ ὅτι, ἐλπίζοντες νὰ εὐρωσιν αὐτὸν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ἐπεθύμουν τὴν κατάκτησιν αὐτῆς. «Ἰπάρχει, προσέθηκεν, εὐκολὸς τρόπος, ὅπως καταστήσωμεν εὐνοικὴν τὴν θεότητα ταύτην· πρὸς τοῦτο δὲ πρέπει νὰ ἀποδείξωμεν αὐτῇ τὸ σέβας ἡμῶν δι' ἐπισήμου λατρείας· προσευχηθῶμεν λοιπὸν καὶ σπεύσωμεν νὰ τελέσωμεν ἑορτὴν εἰς τιμὴν αὐτῆς.» Εὐθὺς δὲ πάντες οἱ ἄγριοι ἐχόρευσαν ἄδοντες περὶ τὸν κάλαθον, κατὰ τὸ Ἰνδικὸν ἔθος· ἡ δὲ πανήγυρις διήρκεσε καὶ ἐπὶ πολὺ τῆς νυκτὸς καὶ μόνος ὁ γενικὸς κόπος καὶ ἡ γενικὴ μέρη κατέπαυσαν αὐτὸν, ἐπειδὴ πάντες ἔπασαν κατὰ πᾶσι ἐνώπιον τοῦ νέου θεοῦ, δι' ἃν ἐτελέσθη ἡ ἀλλόκοτος αὕτη λατρεία.

Τῇ δ' ἐπιούσῃ ὁ Ἄτυεὺς συνεκάλεσε τοὺς Ἰνδοὺς καὶ ἀνήγγειλεν αὐτοῖς ὅτι, σπουδαίως σκεψάμενος περὶ τοῦ παρόντος φόβου, ἐπέστη ὅτι ἡ πανήγυρις τῆς προτερείας δὲν ἔρκει πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν καὶ ὅτι ἀνάγκη ἦν νὰ ἐξορίσῃ τῆς νήσου τὸν θεὸν τῶν Ἰσπανῶν. «Μάτην, ἐξηκολούθησε, μάτην θέλετε κρύψει αὐτὸν ἐπιμελέστατα καὶ εἰς τὰ πλέον ἀπόκρυφα μέρη, οἱ λευκοὶ θέλουσιν ἀνακαλύψει αὐτόν· καὶ ἂν καταπίετε αὐτόν, εἶναι ἄξιον νὰ σχίσῃ τὴν κοιλίαν ὑμῶν διὰ νὰ ζητήσωσιν αὐτὸν μετὰ τῶν ἐντοσθίων· ἂς ρίψωμεν λοιπὸν τὸν χρυσὸν εἰς τὴν θάλασσαν, ἥτις θέλει κρύψει αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὄψεως τῶν τυράννων καὶ οὕτως ἡ πατρίς ἡμῶν ἂς μὴ ἐπισύρῃ τὴν ἀπληστον αὐτῶν περιέργειαν.»

Ἄλλ' ἡ θυσία ἢ μᾶλλον ἡ προφύλαξις αὕτη δὲν ἐκώλυσε τοὺς Ἰσπανοὺς τοῦ νὰ ἐμπήξωσι τὴν Ἰσπανικὴν σημαίαν ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Κύβας. Ὁ κασίκος ὅμως Ἄτυεὺς δὲν ἀπεθάρρύνθη ἀλλ' ἐπεχείρησε νὰ ἀντιστῆ εἰς τὴν ἀπόβασιν τῶν ξένων· ἐκ τούτου ἦλθον εἰς χεῖρας καὶ ὁ στρατὸς τοῦ ταλαιπώρου ἡγεμόνος κατετροπώθη μετὰ βραχείαν ἀντίστασιν· αὐτὸς δὲ, ζωγρηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν καὶ καταδικασθεὶς ζῶν εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον πρὸς ἐκρόβησιν καὶ ταχυτέραν ὑπὸ δέους ὑποταγὴν τῶν ἄλλων τῆς νήσου κασίκων, ἀνέβη εἰς τὴν πυρὰν.

Ἐν ᾧ δὲ, πασσάλῳ δεδεμένος, παρετήρει στωϊκῶς τὰ τῆς βασάνου, φραγκισκανὸς μοναχὸς προσῆλθεν αὐτῷ φέρων τὴν θρησκευτικὴν παραμυθίαν, ὅπως παρσκευάσῃ αὐτὸν πρὸς τὸν θάνατον δι' εὐσεβῶν προτροπῶν· καὶ ἐν ᾧ ὠμίλει περὶ τοῦ παραδείσου, διαμονῆς τῶν δικαίων καὶ ἀθῶων ψυχῶν, «ὑπάρχουσιν, ἠρώτησεν ὁ κασίκος, καὶ Ἰσπανοὶ εἰς τὸν τερπνὸν τοῦτον τόπον;

— Βεβαίως, ἀπήντησεν ὁ μοναχός· ἀλλ' οἱ ἐνάρετοι μόνον.

— Ὅλοι εἶναι κακοὶ, ὑπέλαβεν ὁ Ἄτυεὺς καὶ δὲν θέλω νὰ ὑπάγω εἰς μέρος ὅπου ὑπάρχει φόβος ν' ἀπαντήσω καὶ ἓνα Ἰσπανόν.

Τὸ κακούργημα τοῦτο βαρβάρου πολιτικῆς ἐγένετο αἴτιον τῆς ὑποταγῆς πάντων τῶν ἐν Κύβῃ Ἰνδῶν πτοηθέντες ὑπὸ τῆς βασάνου τοῦ Ἀτσεῦος, ἔκυψαν πρῶτος τὸν ἀρχένα ὑπὸ τὸν Ἰσπανικὸν ζυγὸν, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ὁ Οὐελασκυέζης ἐγένετο κύριος μιᾶς τῶν μεγίστων καὶ καλλίστων τῆς ὑψηλοῦ νήσων.

Ἐν ᾧ δ' ὁ Οὐελασκυέζης κατελάμβανε τὴν Κύβαν, ἄλλοι στόλοι ἐπέλεοντο πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Καλόμβου ἀνακλυφθεῖσαν στερεάν· οἱ Ἰσπανοὶ ᾔκισαν χώρας καὶ Πόντιος ὁ κατακτητὴς τῆς νήσου Πορτορίκου ἀνεκάλυπτε τὴν Φλωρίδα κατὰ τὸν ἐξῆς ἀξιοδιήγητον τρόπον.

Κατὰ παλαιὰν παράδοσιν τῆς χώρας οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Πορτορίκου διηγοῦντο ὡς βέβαιον τοῖς Ἰσπανοῖς ὅτι ἐκεῖτό που πρὸς βορρᾶν νῆσος, περιέχουσα κρήνην, ἧς τὰ ὕδατα ἀπέδιδον τοῖς ἐπ' ἀγαθῶ ἰουομένοις τὴν υἰεῖαν τὴν νεότητα καὶ τὴν εὐρωστίαν.

Ἡ περιέργεια λοιπὸν τοῦ Ποντίου ἐξηρεθίσθη ὑπὸ τοῦ μύθου τούτου καὶ, ἐξ Ἰσου τοῖς διηγουμένοις εὐπιστος, ἀνεπέτασε τὰ ἱστία πλέων πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς θυμασίας πηγῆς. Ἐκυβέρνησε δὲ πρὸς βορρᾶν πρὸς τὴν θέσιν τῶν Λυκαίων νήσων καὶ, ὅτε, φθάς εἰς τὸν εἰκοστὸν ἕκτον βαθμὸν ἀρκτικοῦ πλάτους, ἐστράφη πρὸς δυσμᾶς, ἀνεκάλυψε γῆν συνεχομένην τῇ στερεῇ τῆς βορείου Ἀμερικῆς, ἣν ἐκάλεσε Φλωρίδα (Ἄνθηρᾶν), εἴτε ἔνεκα τῆς δαψιλοῦς καὶ βρουούσης φυτείας, εἴτε διότι ἀνεκάλυψεν αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῶν Βατῶν τὴν καλουμένην ἀνθηρὸν Πάσχα.

Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τῶν Ἰσπανῶν ἐπὶ ἄλλης χώρας ἀγνώστου ἔτι αὐτοῖς. Ἰπώπτερον τῷ ὄντι ὅτι ὑπῆρχε γῆ κατὰ τὸ πλάτος τῆς εὐρείας καὶ ἀφναιᾶς Μεξικῆς· ἀλλ' οὐδαὶς ἠδυνήθη νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα. Ἡ δόξα αὕτη ἀπέκειτο μεγάλῳ ἀνδρὶ αἰφνης ἀναφανέντι ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

Ὁ δὲ μέγας οὗτος ἀνὴρ καλεῖται Φερνάνδος Κορτέζ.

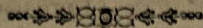
ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.

ΕΣΤΟΡΙΑ

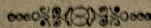
ΤΗΣ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ

Α Μ Ε Ρ Ι Κ Η Σ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΚΟΡΤΕΖ.

Ἀποδημία Ἑρνανδὲς τοῦ ἀπὸ Κορδύβης. — Ὅρμος Καμπέγης. — Δύο βαπτίσματα. — Ἰουλιανὸς καὶ Μελχίωρ. — Μάχη. — Ὁ Ἑρνανδὲς τιτρώσκειται. — Θάνατος αὐτοῦ. — Γριάλβας. — Νέα Ἰσπανία. — Λόγος κασίκου. — Ἰνδικὸς ναὸς. — Θυσιῶν νήσος. — Φερνάνδος ὁ Κορτέζ. — Εἰκῶν αὐτοῦ. — Προπαρασκευαὶ τοῦ τεταγμένου αὐτῷ στόλου. — Ἀνάγεται ἐπὶ τὴν Μεξικὴν. — Συνάντησις ἰσπανοῦ ναυαγοῦ. — Διήγησις τῶν τυχῶν αὐτοῦ. — Μάχη. — Ἦττα τῶν Μεξικανῶν. — Πρεσβεία. — Κόρη κασίκου. — Πρέσβεις Μοντεζύμα. — Κρίσιμος θέσις τοῦ Κορτέζ. — Ἐπιτηδεϊότης αὐτοῦ. — Δικαστήριον. — Παραίτησις Κορτέζ. — Λόγος αὐτοῦ. — Ἐκλέγεται πάλιν ἀρχηγός.

Ἡ κατάκτησις τῆς νήσου Κύβης δὲν ἐκόρσε τὴν φιλοδοξίαν τοῦ Οὐελασκούεζ, ἀνυπομόνως ὑποφέροντος τὴν τοῦ Διέγου ἀρχὴν καὶ ἐπιθυμοῦντος ν' ἀποτινάξῃ αὐτὴν ἐνόμισε δ' ὅτι ἤθελεν ἐπιτύχει, ἀνακαλύπτων ἀξίας λόγου χώρας καὶ ἀσφαλιζὼν οὕτως ἑαυτῷ αὐτόνομον κυβερνήσιν. Ἐξαρτύσας λοιπὸν δύο τριήρεις καὶ ἀκάτιον ἐν ἐνεπίστευσε τὴν διοίκησιν τοῦ στολισκοῦ τούτου Ἑρνανδὲς τῷ ἀπὸ Κορδύβης, ἐπιτέλλων αὐτῷ νὰ κυβερνήσῃ πρὸς δυσμὰς, διότι εἶκαζεν ὅτι ὑπῆρχε πρὸς ἐκεῖνον μεγάλη ἡπειρος καὶ τοι ἄγνωστος τέως τοῖς Εὐρωπαίοις.

Ὁ δὲ Ἑρνανδὲς ἐτράπετο πρὸς τὴν στερεὰν τὴν καλουμένην Ἰουκατάνην καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν ἀκτὴν, ἐξηκολούθησεν ἀνερχόμενος πάντοτε μέχρι τοῦ ὄρμου τῆς Καμπέγης, ὅπου φέσται τὸ πρὸς βαφὴν χρῆσιμον τὴν σήμερον ξύλον. Κατασχὼν δὲ εἰς διάφορα τῆς ἀκτῆς μέρη ἠναγκάσθη νὰ συνάψῃ τινὰς μάχας πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν παραλίων τούτων καὶ ἔτυχεν ἀντιστάσεως ἣν δὲν περιέμενεν ἄλλ' οἱ Ἰνδοὶ οὗτοι ἦσαν ἤττον ἄγριοι καὶ μάλλον ἐμπειροπόμενοι τῶν τέως ὑπὸ τῶν ἰσπανῶν ἀπαντηθέντων καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον γυμνῶν νησιωτῶν. Οὗτοι δὲ ἐφό-

ρουν ἐνδύματα ἐκ ῥαπτοῦ καὶ διακεκεντημένου βαμβακίνου ὑφάσματος· τὰ ὄπλα αὐτῶν, οἷς οὐκ ἀνεπιτηδεῖως ἐχρῶντο, ἦσαν ξύλινα ξίφη ὀξεῖ χάλικι ὠπλισμένα, δόρατα, τόξα, βέλη καὶ ἀσπίδες. Ἐνστρίβοντο δὲ ποικιλόχρουν τὸ πρόσωπον, καὶ ἐκόσμου τὴν κορυφὴν ἑαυτῶν λοφίᾳ. Παρ' αὐτοῖς πρώτοις εὐρέθησαν οἰκίαι συμμέτρως πῶς λίθοις καὶ ἀσθέστω ἐκτισμέναι. Κατὰ τινὰς δ' ἀψιμαχίας ἐκράτησαν τῶν ἰσπανῶν καὶ κατηνάγκασαν αὐτοὺς εἰς ἐπιβίβασιν ἐπὶ τῶν πλοίων· οὗτοι δὲ ἐξώγησαν δύο παῖδας Ἰνδοὺς βαπτισθέντας ἔπειτα καὶ κληθέντας τὸν μὲν Ἰουλιανὸν τὸν δὲ Μελχίωρα, φανέντας δὲ χρησιμωτάτους τοῖς ἰσπανοῖς ὡς μεσίτας καὶ διερμηνεῖς παρὰ τοῖς Μεξικανοῖς.

Ἡμέραν τινὰ οἱ ἰσπανοὶ ἀποβάντες πρὸς ὕδρευσιν εἶδον προσερχομένους πεντήκοντα Ἰνδοὺς, ἐρωτήσαντας ἐὰν ἤρχοντο ἐκ τῆς χώρας ὅπου ἀνατέλλει ὁ ἥλιος· καταφατικῶς δὲ ἀποκριθέντες, ὠδηγήθησαν ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν τούτων εἰς λιθόκτιστόν τινα ναὸν, ὅπου εἶδον ἀποτρόπαιον θέαμα. Ἠγείροντο ἐκεῖ δυσειδῆ εἰδῶλα περιβρόντα καπνίζοντι ἐτι αἵματι. Εὐθὺς δὲ δύο ἄνδρες χλαμύδας λευκάς ἐνδεδυμένοι, καὶ τὴν

μακρὰν καὶ μελαινὴν κόμην ὀπισθεν ἀνειλιγμένην ἔχοντες, προὔχθησαν ἐνώπιον τῶν Ἰσπανῶν ἐν χερσὶν ἔχοντες μικρὰς πηλίνους πυρὸς ἐσχαρίδας· γενόμενοι δὲ καταντικρὺ τῶν ξένων, ἔρριψαν εἰς τὰς ἐσχαρίδας ῥητινώδη τινα οὐσίαν διώξαντες αὐτῆς τὸν καπνὸν πρὸς τοὺς Ἰσπανούς. Τῆς δὲ τελετῆς τελειωθείσης, προσέταξαν αὐτοῖς ν' ἀναχωρήσωσι μακρὰν τῆς χώρας, ἀπειλοῦντες θάνατον ἐὰν παρήκουον. Οἱ δὲ Ἰσπανοὶ, κρίναντες ἄφρον τὸ νὰ παρατείνωσι τὰς μεταξὺ τῶν Ἰνδῶν τούτων διατριβὰς, σπεύσαντες ἐπανῆλθον εἰς τὰ πλοῖα.

Ἀπέβησαν δὲ καὶ εἰς ἄλλην χώραν παρὰ τὴν Ποντουχανίαν· ἀλλὰ πολυάριθμος Ἰνδικὴ στρατιὰ, ἐφορμήσασα κατ' αὐτῶν σφοδρῶς καὶ λυσσαλέως, ἑπτὰ μὲν πρὸς τοῖς τεσσαράκοντα ἔκτειναν, πολλοὺς δ' ἐτραυματίσαν, δυσκόλως ἀπὸ γενικῆς σφαγῆς εἰς τὰ πλοῖα σωθέντας. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Ἐρνανδέξ ἐτρώθη βαρέως.

Ἡ δ' ἤττα ἠνάγκασεν αὐτὸν ἵνα ὑποστρέψῃ εὐθὺς εἰς Κύβαν, ὅπου, δοὺς τῷ Οὐελασκυέζῃ λεπτομερεῖς λόγους τῶν κατὰ τὸν πλοῦν, ἀπέθανε μετ' οὐ πολὺ ἕνεκα τῶν τραυμάτων.

Αἱ δὲ νέαι ἐπ' ὀνόματι τοῦ Οὐελασκυέζῃ ἀνακαλύψεις, ὑπερβαλοῦσαι τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ, ἔπεισαν αὐτὸν νὰ διαμείνῃ ἐρευνῶν, ἀφ' οὗ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐρεύνης ἐγένοντο λαμπρότατα καὶ προήγγελλον ἄλλα οὐχ ἤττον ἐπωφελεῖ. Εὐτρεπίσας λοιπὸν πάλιν τρεῖς τριήρεις καὶ ἀκάτιον ἕν ἐξελέξατο ἀρχηγὸν τοῦ στολίσκου Γριάλθαν, ἀξιοματικὸν ἀνδρεῖόν τε καὶ ἔμπειρον, ἐντειλάμενος αὐτῷ τὴν ἀπλὴν ἀναζήτησιν νέων χωρῶν καὶ ἀπαγορεύσας πάντα ἀποικισμὸν ἐν τοῖς ἀνακαλυφθησομένοις τόποις.

Ὁ δὲ Γριάλθας, πλεύσας κατ' εὐθείαν ἐπὶ τὴν Ύουκατάνην, δὲν παρετήρησεν ὅτι τὰ ρεύματα, παρὰ σύροντα αὐτὸν πρὸς μεσημβρίαν, ἀπεμάκρυνον ὀλίγον τῆς προτεθείσης ὁδοῦ· καὶ ἐκτραπόμενος οὕτως ἀνεκάλυψε παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τῆς Ύουκατάνης τὴν νῆσον Κοζυμέλην· ἐκεῖθεν δὲ, παραπλεύσας τὴν ἀκτὴν, ἀφίκετο εἰς Ποντουχανίαν ὅπου ὁ Ἐρνανδέξ πρότερον κάκιστα ἐφιλοφρονήθη, οἱ δὲ μετὰ τοῦ Γριάλθα, ἀνυπομόνως ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐκδικήσωσι τοὺς ἀποθανόντας πατριώτας καὶ τὴν εἰς τὴν Ἰσπανικὴν σημαίαν προσγενομένην ὕβριν, ἐζήτησαν ν' ἀποβῶσι καὶ ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν συναπέβη.

Ἐπιρρόμενοι δ' ἐπὶ τῇ νεωστὶ ἀναιρεθείσῃ νίκῃ, οἱ Ἰνδοὶ ἐπέβρευσαν κατὰ τῶν Ἰσπανῶν, ἀλλ' ἡ τόλμη εἰς κακὸν ἀπέβη αὐτοῖς· διότι διακόσιοι μὲν αὐτῶν ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ φεύγοντες διέσπειραν πανταχόσε φόβον. Ὁ Γριάλθας ὁμῶς δὲν ἠθέλησε νὰ προχωρήσῃ νικῶν· ἀλλὰ χαίρων ὅτι ἐτιμώρησεν αὐστηρῶς τοὺς Ἰνδοὺς τῆς Ποντουχανίας, ἐπανεδῶκε τὰ ἰστία τοῖς ἀνέμοις παραπλέων πάντοτε τὴν ἀκτὴν.

Ἀπερίγραπτος δ' ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς τῶν Ἰσπανῶν ἰδόντων κώμας καὶ πόλεις κανονικῶς ἐκτισμένας, καὶ οἰκίας ἐκ λίθων καὶ ἀσβέστου, ἃς ἡ φαντασία αὐτῶν μετεμόρφου εἰς παλάτια, καταδειξάσα μάλιστα αὐτοῖς τοσαύτην ὁμοιότητα μεταξὺ τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς χώρας ταύτης, ὥστε ὠνόμασαν αὐτὴν Νεαν Ἰσπανίαν καὶ φέρει τὸ ὄνομα μέχρι τῆς σήμερον.

Ἐκεῖθεν ὁ στόλος παρεγένετο εἰς τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ ὑπὸ μὲν τῶν ἰθαγενῶν Ταθβάσκου καλουμένου, ὑπὸ δὲ τῶν Ἰσπανῶν πρὸς τιμὴν τοῦ ἀξίου ἀρχηγοῦ Γριάλθα κληθέντος· καὶ ὁ μὲν ποταμὸς διεφύλαξε τὸ ὄνομα τοῦτο, ἡ δ' ὑπ' αὐτοῦ ἀρδευομένη χώρα διατελεῖ πάντοτε ὀνομαζομένη Ταθβάσκος. Ἡ παράδοξος εὐφορία τῆς πολυανθρώπου ταύτης χώρας ἔπεισε τὸν Γριάλθαν ν' ἀποβῆ πρὸς ἐπισκοπὴν κατῆλθε λοιπὸν εἰς τὴν ξηρὰν μετὰ πάντων τὸν περὶ αὐτὸν καλῶς ὠπλισμένων.

Ἀλλὰ μόλις ἐπάτησε τὴν παραλίαν καὶ σπεῖρα Ἰνδῶν ἐκπληκτικῶς ἀναβούντων ἐπέταξαν αὐτῷ νὰ μὴ προχωρήσῃ. Ἀλλ' ὁ Γριάλθας, μὴ δειλιάσας πρὸς τὰς ἀπειλάς, προὔχθησε πρὸς τοὺς ἀγρίους καὶ, φθὰς ἐντὸς βολῆς, ἐπέσχε τῆς πορείας καὶ, συντάξας ὡς εἰς μάχην τὸν μικρὸν στρατὸν, ἐνετείλατο ἔπειτα τοῖς δύο ὑπὸ τοῦ Ἐρνανδέξ αἰχμαλωτευθεῖσιν Ἀμερικανοῖς Ἰουλιανῷ καὶ Μελχίורי ν' ἀναγγείλωσι τοῖς Ἰνδοῖς ὅτι δὲν ἦλθεν ἵνα βλάβῃ ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἐπεθύμει νὰ συμμαχήσῃ αὐτοῖς.

Οἱ δὲ Ἰνδοὶ καταληφθέντες ὑπὸ θάμβους ὅτε εἶδον τὰς πυκνάς τάξεις, τὰς στρατιωτικὰς στολὰς καὶ τὰ ὄπλα τῶν Ἰσπανῶν, ἐξεπλάγησαν ἔτι πλέον πρὸς τὰς εἰρηνικὰς προτάσεις τὰς ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἔχθρων αὐτοῖς ἀποτετινομένας. Τινὲς δὲ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν ἐπλησίασαν εὐθαρσῶς καὶ δὲν μετενόησαν διὰ τοῦτο· διότι ὁ Γριάλθας ὑπεδέξατο αὐτοὺς εὐμένεστα καὶ ἀνήγγειλε διὰ τοῦ διερμηνέως ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἦσαν ὑπήκοοι μεγάλου βασιλέως, κυρίου πασῶν τῶν χωρῶν ἐν αἷς ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, ὅτι δὲ ἐστάλη ὅπως προστάξῃ αὐτοῖς νὰ ὑποτάξωσιν ἑαυτοὺς τῇ κυριαρχίᾳ τοῦ μονάρχου τούτου· περιέμεινε δὲ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προσκλήσεως.

Ἀλλ' αὕτη διήγειρε γογγυσμοὺς ἀγανακτήσεως παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, κατεξαναστάσιν κατὰ τῆς αὐθαδείας τῶν ὕβριστῶν ξένων. Τότε ἀρχηγός τις αὐτῶν, ἐπιβάλλων σιωπὴν τῷ ὀργισμένῳ πλήθει, ἀπεκρίθη τοῖς δύο πρεσβευταῖς τοῦ Γριάλθα· «ὅτι δὲν ἐνόουν πῶς, ἐν ᾧ ὠμίλουν περὶ εἰρήνης, ἤθελον ἐν τ' αὐτῷ νὰ καταδουλώσωσιν αὐτούς· ὅτι εὕρισκον παραδοξωτάτην τὴν ἀξίωσιν νὰ ὑποτάξωσιν αὐτοὺς εἰς νέον κύριον μὴ ἐρωτήσαντες ἂν εὐχαριστῆ ἐκεῖνος εἰς ἃν ὑπέκειντο τέως· ὅτι δὲ ἐπειδὴ ὁ λόγος ἦν περὶ πολέμου ἢ εἰρήνης δὲν ἠδύνατο νὰ δογματίσῃ ἐπὶ

τοῦ ζήτηματος καὶ ὅτι ἤθελε διακοινώσει τοῖς ἀνωτέροις αὐτοῦ ὅσα ἤκουσεν. »

Ταῦτα εἰπὼν ἀπεχώρησεν εὐθὺς καταλιπὼν τοὺς Ἰσπανοὺς τεθαμβημένους πρὸς τὴν ἐμφρονα καὶ εὐσταθεῖ ἀπόκρισιν.

Μετὰ μικρὸν δ' ἐπανελθὼν εἶπε τῷ Γριάλθα ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ αὐτοῦ, μαθόντες τὰ ἐν Ποντουχάνια συμβάντα, δὲν ἐφοβοῦντο τὸν πόλεμον καὶ ὅτι ἐν ὄρα ἀνάγκης ἤθελον ἀποδείξει τοῦτο τοῖς ξένοις, ἀλλ' ὅτι τούτου προστίμων τὴν εἰρήνην καὶ ὅτι αὐτὸς εἶχεν ἐντολὴν νὰ φέρῃ δῶρα εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν λευκῶν μέγα ποσὸν ζωοτροφῶν, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς εὐλακείας τῶν εἰρηνηκῶν τούτων αἰσθημάτων.

Ἐν ᾧ δ' ἄρτι μὲν ἐπαύσε λέγων, αὐτὸς ὁ κασιχὸς προσῆλθεν ἄοπλος καὶ ὀλίγους ὑπηκόους ἀκολουθῶν. Καί, ἀσπασάμενος τὸν Ἰσπανὸν ἀρχηγὸν ἀνταποδόντα τὸν ἀσπασμὸν, ὁ Ἰνδὸς ἀρχηγὸς ἐξήγαγεν ἐκ καλάθου, ὑπὸ τῶν ἀκολουθῶν σερομένου, λαμπρὰς χρυσᾶς πανοπλίαις, λίθοις πολυτίμοις κεκολλημέναις καὶ ζωγραφητοῖς πτεροῖς κεκοσμημέναις ἔπειτα, προσφέρων τὰ δῶρα ταῦτα τῷ Γριάλθα, εἶπεν ὅτι παρεκάλει αὐτὸν νὰ λάβῃ αὐτὰ ὡς ἐγγύτην τῆς πρὸς τὴν εἰρήνην ἀγάπης αὐτοῦ· ἀλλ' ὅτι, ὅπως προλάβῃ βῆξιν πρὸς ἀλλήλους, ὄφειλε ν' ἀποχωρήσῃ μακρὰν τῆς χώρας, ὡς οἶόν τε τάχιον.

Ὁ δ' Ἰσπανὸς ἀρχηγὸς ἔδωκε καὶ αὐτὸς διάφορα δῶρα τῷ κασιχῷ λαθόντι ταῦτα μετὰ μεγίστης χαρᾶς· ὑπέσχετο δὲ καὶ ν' ἀναχωρήσῃ τάχιστα καί, τληρῶν τὴν ὑπόσχεσιν, σπεύσας ἀνεπέτασε τὰ ἱστία.

Ὁ δὲ στόλος προὔχωρησε πάλιν πλέων παρὰ τὰς ἀκτὰς καὶ ὠρμίσθη εἰς νῆσον ἔχουσαν λιθοκτιστοὺς οἰκίας καὶ ναόν. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ ναοῦ τούτου, πανταχόθεν ἀνοικτοῦ, ἐφαίνοντο παντὸς εἶδους εἰδωχθῆ εἰδωλα ἐπὶ χαμηλοῦ βήματος κείμενα· παρὰ δὲ τὸ βῆμα ἔκειντο ἕξ ἀνθρώπινα πτώματα, θυσιασθέντα κατὰ τὸ φαινόμενον τὴν παρελθοῦσαν νύκτα. Οἱ δ' Ἰσπανοὶ, βδελυγθέντες πρὸς τὴν ὄψιν τῶν κακουργημάτων ἀγρίου δεισδαίμονίας, ὠνόμασαν τὴν νῆσον Θυσιῶν νῆσον (Ile-des-Sacrifices). Ἐβεβαιώθησαν δὲ μετ' οὐ πολὺ ὅτι τὸ βάρβαρον ἔθος τῆς πρὸς τὰ εἰδωλα ἀνθρωποθυσίας ἐπεκράτει παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς τῶν χωρῶν τούτων· διότι, ὀρμισθέντες μετ' ὀλίγον εἰς νῆσον ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν Κυλούαν καλουμένην, εἶδον μείζονα ἀριθμὸν ἀνθρωπίνων πτωμάτων θυσιασθέντων εἰς τοὺς Ἰνδικοὺς θεοὺς. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Ἰσπανοὶ στρατιῶται ἐφρικίασαν ἰδόντες τὰς βδελυρὰς θυσίας. Ὁ δὲ Γριάλθας προσέθηκε τὸ ὄνομα Juan ἤτοι Ἰωάννης τῷ ὀνόματι τῆς νήσου, τανῦν Ἅγιος Ἰωάννης Ἰλλοανός (Saint-Jean-d'Ulloa) καλουμένης.

Εὐρον δ' οἱ Ἰσπανοὶ πανταχοῦ ἄφθονον χρυσὸν καὶ τινες τῶν μετὰ τοῦ Γριάλθα, καταγοητευθέντες ὑπὸ τοῦ πλοῦτου τῶν εὐφορωτάτων τούτων χωρῶν, ἤθε-

λον νὰ μείνωσιν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ταύτης, πρὸς θεμελίωσιν ἀποικίας· ἀλλ' ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν, πράττων κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Οὐελασκυέζη προστεταγμένα, ἀπηγόρευσε τὴν ἐγκατάστασιν· κατέσχε μόνον πάσας τὰς χώρας ὅπου ὠρμίσθη, ἐπ' ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας καί, μὴ διατρίψας ἐπὶ πλέον, παρέπλευσε τὴν ἀκτὴν μέχρι τῆς ἐπαρχίας τοῦ Πανύκου, τῆς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τελευταίας ἐπαρχίας τῆς Νέας Ἰσπανίας καὶ τῆς Μεξικῆς. Ἐν ταύτῃ δὲ ἠναγκάσθη, ὅπως ἀποκρούσῃ μανιώδη ἔσφοδον πολυπληθῶν Ἰνδῶν, νὰ σφάξῃ πολλοὺς· ἡ δὲ βία τῶν ἐναντίων βρυμάτων ἐκώλυσε αὐτὸν τῆς λοιπῆς διερρηνήσεως τῶν ἀκτῶν καὶ ἀνέστρεψεν εἰς τὴν Κύβαν.

Φθὰς δ' ἐκεῖσε, ὑπέστη ἀδίκους παρὰ τοῦ Οὐελασκυέζη μομφάς, κατηγοροῦντος αὐτὸν ὅτι ὑπὲρ τὸ δέον καλῶς ἐξετέλεσε τὰς ἐντολάς αὐτοῦ μὴ ἐγκαταστήσας ἀποικίαν ἐν τῇ ἀνακαλυφθείσῃ πλουσίᾳ χώρᾳ. Ἐδοξε δὲ τῷ διοικητῇ τῆς Κύβας ν' ἀνορθώσῃ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀμάρτημα τοῦ ὑποδιοικητοῦ καλούμενον καὶ ἐξήρτυσε τάχιστα δέκα πλοῖα, ὀγδοήκοντα ἕως ἑκατὸν τόνων.

Ἀλλὰ τί νὰ ἐμπιστεύσῃ τὴν διαίτησιν τοῦ μεγάλου στόλου ὁ δύσπιστος καὶ ὑπόπτῃς Οὐελασκυέζης; Αὐτὸς μὲν δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ κινδυνεύσῃ ἐν ἀποδημίᾳ θυσερεῖ καὶ μακρᾷ ἔπειτα κρίνει ὅτι εἶναι ἀναγκαῖος εἰς τὴν Κύβαν καί, προβλεπτικῆν κεκτημένος φιλοδοξίαν, εἶχεν ὑπολογίσει πάντα τὰ ἐνδεχόμενα, πρὸ πάντων δὲ καταστροφὴν τινὰ ἣτις ἤθελεν ἐμποδίσει τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ εἰς τὴν νῆσον, ὅπου ἠξίου νὰ διατελέσῃ ποτε ἐναντίος τῇ ἀρχῇ τοῦ Διέγου. Ἡ ἐκλογὴ λοιπὸν ἀρχηγοῦ ἔφερεν εἰς ἀμηχανίαν τὸν Οὐελασκυέζην, διστασάντα πολὺ μεταξὺ πάντων τῶν ἀντιπάλων τῶν ἐξαιτουμένων τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐθύνην μεγάλου ἐπιχειρήματος· διότι ἐφοβεῖτο μήπως, ἐκλέγων ἄνδρα γενναῖον καὶ εὐφυᾶ καὶ πάντα τὰ πρὸς ἐπιτυχίαν ἐπιτήδεια κεκτημένον, αὐτὸς μὲν ἀπέβαλλε δόξαν τε καὶ ὠφελήματα, ὁ δὲ κατακτητῆς δὲν ἤθελε νὰ τριταγωνισθῇ. Ὁ Οὐελασκυέζης τέλος ἐπεθύμει νὰ εὕρῃ ἀρχηγὸν ἄξιον, συγκατατιθέμενον νὰ διατελέσῃ ἐξηρητημένος ἀπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς Κύβας, καὶ εὐπειθῆ συνεργὸν τῶν θελήσεων αὐτοῦ.

Κατὰ τύχην δ' εὗρεν ἄνθρωπον φαινόμενον ὅτι ἐκλήθη ἰδίως ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης εἰς περαιώσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Οὐελασκυέζη παρασκευασθέντος ἐπιχειρήματος.

Φερνάνδος ὁ Κορτέζ, γεννηθεὶς τῷ 1485 ἐν Μεταλλίνῳ πόλει τῆς Ἑστρεμαδούρης ἐξ εὐγενῶν γονέων, ἐσπούδασε κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ νεότητα εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Σαλαμαντικῆς. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ αὐτοῦ ἐπεθύμει νὰ σπουδάσῃ τὰ νομικά· ἀλλ' εἰς αὐτὸν δὲν ἤρεσκεν αὐστηρὰ, συβαρότητος ἐπάγ-

γέλυμα ἢ μελέτη τῶν νόμων ἀντέβαινε τῇ κλίσει καὶ πῶς ἐνεργῶς αὐτοῦ ἦθει. Φερόμενος δ' ὑπὸ τῆς ὀρυκτῆς ἀκατασχέτου κλίσεως, προστίμησε τὸ πολεμικὸν στόδιον καὶ ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ διέλθῃ εἰς Ἰταλίαν καὶ ὑπερετήρησεν ὑπὸ τὸν περίφημον Γονζαλούην τὸν ἀπὸ Κορδύβης· ἀλλ' ἐπικίνδυνος ἀσθένεια, καταλαβοῦσα αὐτὸν τὴν ἡμέραν τοῦ ἀπόπλου, ἐκώλυσε αὐτὸν τοῦ νὰ γυμνασθῇ στρατιωτικῶς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν τοῦτον· δὲν μετέλλαξεν ὅμως τὴν κλίσειν καὶ τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ. Καὶ ἐπειδὴ πάντες ἀπέβλεπον τότε πρὸς τὰς δυτικὰς Ἰνδίας, ἐπέπρωτο λοιπὸν καὶ ὁ Κορτέζ, ὑπέκων τῷ χειμάρρῳ τῷ ἐπισωρεύοντι τοσοῦτους τυχοδιώκτας· ἐπὶ τοῦ νέου κόσμου, νὰ ὑπάγῃ πρὸς ἀναζήτησιν δόξης καὶ πλοῦτου.

Ἀφίκετο δ' εἰς Ἅγιον Δομίγγον κατὰ τὰ μέσα τοῦ 1504 ἔτους, φέρων συστατικὰ γράμματα πρὸς τὸν δὸν Νικόλαον Οὐανδον διοικητὴν τῆς Ἰσπανιόλης καὶ ἐδεξιώθη ὑπ' αὐτοῦ εὐμενῶς. Ἄγων δὲ τὸ εἰκοστὸν μόλις ἔτος, ἀπέδειξε τὴν εὐτολμίαν καὶ τὴν εὐστάθειαν κατὰ τὸν πλοῦν, ἐκτεθεὶς εἰς μεγίστους κινδύνους. Ὁ δὲ Οὐανδος, εἰς ὃν ἤρρεσεν εὐθύς τὸ πρῶτον, διετήρησεν αὐτὸν παρ' ἑαυτῷ ἐπὶ τινα χρόνον, ἔπειτα ἐνεπίστευσε αὐτῷ τινα ἀξιολόγου ἔργα καὶ ἤσθη ἐπὶ τῇ εὐφυίᾳ καὶ τῷ ζήλῳ αὐτοῦ. Τὸ πρόσωπον τοῦ Κορτέζης προκατελάμβανε τὴν εὐνοίαν τοῦ ἀνθρώπου· καλὸς τὸ σῶμα ἐλάμπρυνε καὶ ἀνύψου τὰ ἐξωτερικὰ πλεονεκτήματα διὰ προτερημάτων ἐφελκόντων τὴν ἀγάπην πάντων τῶν γνωριζόντων αὐτόν. Γενναῖος καὶ νουνεχῆς, εὐτράπελος δὲ καὶ ἀστεῖος κατὰ τὴν ὁμιλίαν ἤθελε νὰ εὐεργετῇ ἀλλ' ἄνευ ἐπιδείξεως, μὴ θεωρῶν ἀρετὴν τὴν φιλανθρωπίαν· ἀπλοῦς καὶ μέτριος τοὺς τρόπους καὶ ἐπιεικῆς πρὸς τὸν πλησίον ἐβδελύσσετο τὴν κακολογίαν.

Τῷ δὲ 1511, ὁ Οὐελασκυέζης ὅστις εἶχεν ἀκούσει περὶ τῆς ἀξίας τοῦ Κορτέζ, προέτεινε αὐτῷ νὰ γίνῃ γραμματεὺς αὐτοῦ καὶ συμπαρέλαβεν εἰς Κύβαν. Ἀλλ' ὁ διοικητὴς δυσηρέστησε πολλοῖς· ὁ δὲ Κορτέζ ὑποπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Οὐελασκυέζης ἔκρινε τὸ ἐπιὸν ἔτος νὰ εἰσαγάγῃ τὰς μομφὰς τῶν δυσμενῶς διαχειμένων εἰς τὸ ἐν Ἅγιῳ Δομίγγῳ βασιλικὸν συνέδριον. Τῆς δὲ συνωμοσίας ἀνακαλυφθείσης συνελήφθη ὁ Κορτέζ καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ἀλλ' ἐπισήμων ἀνδρῶν μεσιτευσάντων καὶ ζητησάντων τὴν χάριν αὐτοῦ, ἔτυχε τῷ ὄντι χάριτος παρὰ τοῦ διοικητοῦ, στείλαντος ἀπλῶς αὐτὸν δέσμιον εἰς Ἅγιον Δομίγγον.

Ἐπεβιάσθη δ' ἐπὶ νηὸς ἐτοίμου πρὸς ἀπόπλου· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐπετηρεῖτο ἐν αὐτῇ ἐτόλμησε νύκτωρ νὰ ἐκπηδήσῃ εἰς τὴν θάλασσαν ἔχων σανίδα μεταξὺ τῶν βραχιόνων. Παλαίσας δὲ κατὰ τῶν κυμάτων παρεγένετο εἰς τὴν παραλίαν ὅπου ἔπεσε πάλιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Οὐελασκυέζης, ἀλλ' ἡ δυστυ-

χία αὐτῆ ἐγένετο ἡ ἀρχὴ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ τύχης· διότι ὁ διοικητὴς θαυμάσας τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἀφοβίαν τοῦ Κορτέζ, συνεχώρησεν αὐτῷ καὶ ἀγαπήσας τὴν φιλίαν αὐτοῦ εὐηργέτησε μέγας. Ἐνόμισε λοιπὸν ὅτι εὐρεν ἐν τῷ νεανίᾳ ὅ,τι ἐζήτει, τουτέστι ἀπόλυτον ἀφοσίωσιν εἰς τὰς ἰδίας ἑαυτοῦ θελήσεις καὶ συμφέροντα. Ἀλλ' ἠπατάτο καὶ πάντες ὅσοι ἠδύναντο νὰ παρατηρῶσιν ἐκ τοῦ πλησίον τὸν νέον ἀρχηγὸν καὶ ὅσοι ἐγίνωσκον τὴν κρυφίαν φιλοδοξίαν αὐτοῦ προέβλεπον ὅτι ὁ Οὐελασκυέζης ἔμελλε μετ' οὐ πολὺ νὰ μετανοήσῃ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ.

Ἡμέραν δὲ τινα ἐν ᾧ ὁ διοικητὴς καὶ ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς τοῦ στόλου συνεβαδίζον πρὸς τὸν λιμένα πρὸς ἐπιτήρησιν καὶ ἐπίσπευσιν τῶν παρασκευῶν αὐτοῦ, φρενοβλαβῆς τις Φραγκισκὺίλλος τοῦνομα, ἐπλησίασεν αὐτοῖς, κραυγάζων ὅτι ὁ Οὐελασκυέζης ἦν ἀπρονόητος καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐξαρτύσῃ καὶ δεύτερον στόλον ὅπως δράμῃ κατόπιν τοῦ Κορτέζ. « Σύντεκε, εἶπεν ὁ διοικητὴς, διότι βαπτίσας τὴν κόρην τοῦ Κορτέζ ὠνόμαζεν αὐτὸν οὕτως, ἀκούεις τί λέγει αὐτὸς ὁ κακὸς Φραγκισκὺίλλος; — Εἶναι παράφρων, εἶπεν ὁ Κορτέζ, ἄφες αὐτὸν νὰ λέγῃ. »

Ἡ ζηλοτυπία καὶ ἡ μνησικακία ἀξιοματικῶν τιμῶν ὅτινες εἶχον ζητήσῃ τὴν δοθείσαν τῷ Κορτέζ ἀρχηγίαν, κατώρθωσαν νὰ ἐξεγείρωσι κατ' αὐτοῦ τὴν δυσπιστίαν τοῦ Οὐελασκυέζης· ὁ δὲ Κορτέζ ἠθέλησε νὰ προλάβῃ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς ἐπισπεύδων τὸν ἀπόπλου. Ὅθεν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις συνάγει ὑφ' ἑαυτὸν τριακοσίους περίπου ἄνδρας, ἐν οἷς καὶ Βερνάνδον Διάζ τὸν ἀπὸ Καστίλλου, τὸν γράψαντα τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀξιωματικῆς τούτου πλοῦς. Ἡ δὲ σημαία ἦν ἔδωκε τῇ στρατιᾷ ἔφερε τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ καὶ τὰς λατινικὰς ταύτας λέξεις ὡς ἀξίωμα· « *Vincemus hoc signo.* — Ἐν τούτῳ νικῆσομεν », ἐπιγραφὴν τοῦ Λαβάρου, τοῦ μετὰ τὴν ἐπὶ Μαξεντίου νίκην ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου εἰσαχθέντος.

Ὁ Κορτέζ τοσοῦτον ἐφοβεῖτο τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἡδῆ κατὰ διαφόρους περιστάσεις δειχθείσης ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ ὑποψίας, ὥστε ἔκρινε καλὸν νὰ ἐπιβῇ εἰς τὰ πλοῖα, μὴ προσελθὼν εἰς τὴν περὶ τῆς ἀναχωρήσεως ἀκρόασιν. Ὁ δὲ Οὐελασκυέζης, ὅστις κατακλιθεὶς ἐκοιμᾶτο, προειδοποιήθη ὅτι ὁ στόλος παρεσκευάζετο πρὸς λύσιν τῶν ἀγκυρῶν, ἠγέρθη εὐθύς καὶ ἔσπευσε εἰς τὴν παραλίαν ἅμα τῇ ἡμέρᾳ μετὰ πολυαρίθμου συνοδίας. Μόλις δὲ εἶδεν αὐτὸν ὁ Κορτέζ καὶ εὐθύς κατέβη εἰς λέμβον ὠπλισμένῃν μικροῖς κανονίοις, καραβίαις καὶ τόξοις, ἐφρόντισε δὲ νὰ παραλάβῃ συνοδοὺς τοὺς πιστοτάτους τῶν φίλων. Ὅτε δ' ἐπλησίασεν εἰς τὴν παραλίαν ὁ Οὐελασκυέζης εἶπεν αὐτῷ· « Καλὲ πῶς! σύντεκε, ἀναχωρεῖς χωρὶς νὰ με ἀποχαιρετίσης; εἶναι παράδοξον ν' ἀποχωρίζεται τις τῶν φίλων κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. —

Κόρις, ἀπεκρίνατο ὁ Κορτέζ, ζητῶ συγγνώμην, ἀλλὰ μάθε ὅτι τὰ μεγαλειότερα ἐπιχειρήματα χρῆζουσι μεγίστης σπουδῆς· εἶπέ μοι μόνον εἰς τί ἐπιθυμεῖς νὰ σὲ ὑπηρετήσω καὶ θὰ ἐκτελέσω τὰς διαταγὰς σου.» Ὁ δὲ Οὐελασκυέζης, ἐκπλαγεὶς, εἰσήγησε καὶ ὁ Κορτέζ, ἐπανελθὼν εὐθὺς εἰς τὸν στόλον αὐτοῦ, ἀπῆρεν εἰς Ἁγίου Ἰακώβου (Saint-Iago) τῆ 18 Νοεμβρίου 1518 καὶ, παραπλεύσας τὴν ἀκτὴν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς ἀνατολὰς, ἐνελημένησεν ἐν Τριάδι τὰ πλοῖα.

Ἀλλὰ προηγήθη τούτου ἐκεῖ ἐπιταγὴ σταλεῖσα ὑπὸ τοῦ Οὐελασκυέζης πρὸς τὸν δικαστὴν (alcade) τῆς πόλεως ταύτης, ὅπως ἀρέλῃ τῷ Κορτέζ τὸ δίπλωμα ἧτοι τὴν ἐπιστολὴν τὴν κατακυροῦσαν αὐτῷ τὴν γενικὴν τοῦ στόλου ἀρχηγίαν.

Ὁ δὲ δικαστὴς σπεύσας ἀνήγγειλε τῷ Κορτέζ τὸ προστασσόμενον· ἀλλ' οὗτος διαβεβαιώσας αὐτὸν ὅτι τοσοῦτον αἰφνίδιος μεταβολὴ τῶν διαθέσεων τοῦ διοικητοῦ μόνον σφάλμα ἢ ἀπάτη ἠδύνατο νὰ ἦναι, παρεκίνησε τὸν πρῶτον ἄρχοντα τῆς Τριάδος νὰ ἀναβάλλῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιταγῆς μέχρις οὗ ὁ Οὐελασκυέζης ἀπεκρίνετο εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἣν ἔμελλε νὰ γράψῃ αὐτῷ ὁ γενικὸς ἀρχηγός, ὅστις ἄλλως τε ὑπεκρίνετο πλεῖστον σέβας πρὸς τὴν ἐξουσίαν τοῦ διοικητοῦ τῆς Κύβας. Ὁ δὲ δικαστὴς δὲν εἶχε δυνάμεις ὥστε νὰ καταναγκάσῃ τὸν Κορτέζ εἰς ὑποταγὴν· ὅθεν ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν ζητούμενην προθεσίαν. Ὁ δὲ Κορτέζ, ἔγραψε μὲν τῷ ὄντι τῷ Οὐελασκυέζης, ἀλλ' ἀνέσπασεν εὐθὺς τὰς ἀγκύρας πλεῖον πρὸς τὴν Αὐάνην.

Ἀναγκασθεὶς δὲ νὰ διατρίψῃ ἐν τῷ λιμένι τούτῳ, καλῶς ὅμως ἐχρήσατο ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις, ἃς διήλθεν ἐκεῖ, ἀποθιβάσας τὸ πυροβολικόν, καθάρισας τὰ ὅπλα καὶ γυμνάσας τοὺς πυροβολιστάς. Τοῦ δὲ Αὐανικοῦ δήμου παράγοντος ἄφθονον βάμβακα, κατασκευάσεν ἐξ αὐτοῦ ἀμυντικόν τι ὄπλον ἢ θώρακα, συγκροτούμενον ἐκ διπλοῦ βαμβακίνου ὑφάσματος ῥαπτοῦ καὶ κεκομμένου εἰς σχῆμα φαινολίου (casaque), ὀνομασθέντα δὲ σημεῖον (estampille). Παρεδέξαντο δ' ἐν γένει τὴν πανοπλίαν ταύτην ὡς ἀσφαλέστερον τοῦ σιδήρου ἀλεξήτηριον κατὰ τῆς ἀκωκῆς τῶν ἀμερικανικῶν βελῶν καὶ δοράτων.

Εἶχε δὲ ὁ Κορτέζ δέκα νηῶν καὶ ἑνὸς ἀκκτίου στόλον καὶ διεῖλε τὴν μικρὰν στρατιὰν εἰς ἑνδεκα λόχους, ὧν ἔδωκε τὴν ἀρχηγίαν εἰς ἴσον ἀριθμὸν λοχαγῶν, οἵτινες ὤφειλον ἐν ταύτῳ νὰ πλοιαρχῶσιν ἴσῃ περιβεβλημένοι κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἀρχὴν. Ἡγρούμενος δ' αὐτὸς τοῦ πρώτου λόχου, ἔδωκεν εἰς σύνθημα τὰς λέξεις ἅγιος Πέτρος, διακηρύττων ὅτι ὑπέβαλλε πάντα τὰ ἐπιχειρήματα αὐτοῦ τῇ εἰδικῇ προστασίᾳ τοῦ ἁγίου τούτου.

Ἐβυσσε δὲ ὁ στόλος εἰς Αὐάνης τῆ 40 Φεβρουαρίου 1519 καὶ, παλίστας τινὰς ἡμέρας κατὰ βικιοστάτων πνευμάτων, συνῆλθεν ἅπας εἰς τὴν Κοζυμέλην νῆσον,

ὅπου ἐγένετο γενικὴ ἐπιθεώρησις. Καὶ ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν στρατιωτῶν ἀνέβαινε εἰς πεντακκσίους δέκα δυοῖν δεόντων, πλὴν τῶν ἀξίωματικῶν καὶ πεντακκσίων ἑνέα ἀνδρῶν ναυτῶν· ἐκ δὲ τῶν στρατιωτῶν δέκα μὲν καὶ τρεῖς εἶχον πυροβόλα, δύο δὲ πρὸς τοῖς τριάκοντα τόξα, καὶ οἱ λοιποὶ ζήφῃ μόνον καὶ δόρατα. Τὸ δὲ ἵππικόν τοῦ Κορτέζ, τὸ πρωταγωνιστήσαν ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ, συνέκειτο ἐκ δεκκῆς ἵππων· τὸ πυροβολικὸν συνεκροτεῖτο ἐκ δέκα μικρῶν καννονίων καλουμένων πεδινῶν καὶ τεσσάρων ἱερακίσκων (fauconneaux) ἢ ὀφιδίων (coulevrines), εἶδος τηλεβόλων μακρῶν καὶ λεπτοτάτων πεσόντων ἐν γένει εἰς ἀχρησίαν.

Ἐν τούτοις ὁ Οὐελασκυέζης, μαθὼν ὅτι ὁ Κορτέζ ἠδυνήθη νὰ ἐξέλθῃ τῆς Τριάδος παρὰ τὴν σταλεῖσαν ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ ἀπαγόρευσιν, κατηγόρησε προδοσίας τὸν μὴ ἐκτελέσαντα τὰ προσταχθέντα ἀξίωματικὸν καὶ ἔσχε πρόνοιαν ἵνα ὁ Κορτέζ συλληφθῇ ἐν Αὐάνῃ καὶ ἐκπεμφθῇ δέσμιος εἰς Ἁγίου Ἰακώβου. Ἀλλ' ὁ γενικὸς ἀρχηγός τοῦ στόλου, προειδοποιηθεὶς περὶ τοῦ ἀπειλοῦντος κινδύνου, εὔρε τρόπον ἵνα διαφύγῃ τὴν λύσσαν τοῦ Οὐελασκυέζης καὶ προφυλάξῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν βικιοπραγιῶν αὐτοῦ. Διακοινώσας τῆς ἐταίροις, ὧν ἐγίνωσκε τὴν ἀγάπην καὶ πίστιν, τὸ πλαστὸν ὑπὸ τοῦ Οὐελασκυέζης σχέδιον, ἀνήγγειλε τὴν προορισθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἀδίκου διοικητοῦ μοῖραν καὶ ἐζήτησε τὴν γνώμην αὐτῶν περὶ τοῦ πρακτέου. Πάντες δ' ὁμοφώνως ἀπεκρίθησαν νὰ μὴ ἀνησυχῇ διὰ τὰς κακοβούλους διαθέσεις τοῦ Οὐελασκυέζης καὶ παρεκίνησαν αὐτὸν νὰ διατηρήσῃ τὴν δοθεῖσαν ἡγεμονείαν· ἐξώρρισαν δὲ νὰ μὴ στερήσῃ αὐτοὺς ἀρχηγοῦ, ἀξίου πάσης τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτῶν καὶ πάντες ὡμοσαν ὅτι ἦσαν ἔτοιμοι ἵνα ἀκολουθήσωσιν ὅπῃ βούληται, κατατολμώντες παντὸς κινδύνου καὶ πόνου καὶ αὐτοῦ μάλιστα τοῦ θανάτου.

Ἀφ' οὗ δ' ἐβεβαιώθη περὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως τῶν στρατιωτῶν, ὁ Κορτέζ ἔδωκε τὸ σημεῖον τοῦ ἀπόπλου, ὅπως κατακτήσῃ κράτος εὐρύτερον πασῶν τῶν τότε ὑποκειμένων τῷ βασιλεῖ τῆς Ἰσπανίας χωρῶν.

Ἐγνοῦ δ' ἐλέσθαι τὴν εἰς ἀξίας λόγου ἀνακαλύψαι ἀγαγοῦσαν τὸν Γριάλθαν ὁδόν· ὅθεν βλέπομεν αὐτὸν ὀρμιζόμενον τὸ πρῶτον εἰς Κοζυμέλην ἢ Ἄφιζις δ' αὐτοῦ ἐκεῖσε ἐπήνεγκε τὴν εὐτυχίαν Ἰσπανοῦ τινος, οὗπερ, ναυαγήσαντος καὶ ῥιφθέντος ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ δούλου τῶν ἀγρίων γενομένου, ἔθραυσε τὰ δεσμά. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, τοῦνομα Ἀκὺίλαρ, εἶχεν ἤδη διατελέσει ὀκτῶ ἔτη δούλος καὶ οἱ πατριῶται αὐτοῦ μόλις μετὰ κόπου ἀνεγνώρισαν αὐτὸν, διότι εἶχεν ἀποκτήσει τὰ ἦθη, τοὺς τρόπους, τὴν γλῶσσαν καὶ αὐτὴν τὴν ἄ-

ψιν τῶν Ἰνδῶν· ὁ τύπος τῆς εὐρωπαϊκῆς καταγωγῆς εἶχεν ἐκλίπει παρά τῷ παλαιώρῳ ἀνδρὶ, φαινομένῳ σχεδὸν ὅτι ἐπελάθετο τῆς πατρίδος. Ἦν δὲ γυμνός ὡς οἱ ἄγριοι, ὧν εἶχε τὸ μελάγχρουν δέρμα· καὶ, κατὰ τὴν τοπικὴν συνήθειαν, ἡ κόμη αὐτοῦ ἦτο πεπλεγμένη περὶ τὴν κεφαλὴν. Φέρων ἐπὶ τοῦ ὤμου κώπην, εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ τόξον· ἀσπίς δὲ καὶ τόξα ἐκρέμαντο εἰς τὴν ῥάχιν αὐτοῦ. Ὅλη αὐτοῦ ἡ περιουσία συνίστατο εἰς πλεκτὸν θυλάκιον καὶ παλαιὰν σύνοψιν ἣν ἀνεγίνωσκεν εὐλαβῶς καὶ συνεχῶς· ἡ δὲ ὀμιλία αὐτοῦ ἦν ἀκατανόητος· μόλις ἐνεθυμείτο τὴν μητρικὴν αὐτοῦ γλῶσσαν, τὴν Ἰσπανικὴν, ἣτις μετεβλήθη παρ' αὐτῷ εἰς βάρβαρον διάλεκτον, κατὰ μέγα μέρος ἐξ Ἰνδικῶν λέξεων ἐσχηματισμένην.

Διηγήσατο δὲ τῷ Κορτέζ ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ σύντροφοι ναυαγήσαντες ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ταύτης, ἦσαν μὲν πρῶτον δέκα ἐννέα, ἀλλ' ἡ πείνα καὶ οἱ κόποι διέφθειραν ἑπτὰ, οἱ δὲ λοιποὶ συνελήφθησαν ὑπὸ κασίκου τινος τῆς χώρας, ἀγρίου ἀνδρός θύσαντος εὐθύς πέντε τούτων εἰς τὰ εἰδῶλα, ἔπειτα δὲ φαγόντος αὐτούς· εἰς δὲ τοὺς μὴ σφαγέντας, πρὸς κόρον τῆς βδελυρᾶς ὀρέξεως τοῦ ἀνθρωποφάγου, ἐλείπετο σκληροτέρα τοῦ θανάτου βία· διότι ἔκλεισαν αὐτοὺς ἐν κλωβίῳ πρὸς τὸ ποιῆσαι αὐτοὺς λιπαρούς· ἀλλὰ, δραπετεύσαντες εἰς τέλος, διήγαγον μὲν ἐπὶ πολὺ τὸν ἄθλιον βίον ἐν ταῖς νάπαις περιπλανώμενοι καὶ χόρτω καὶ ρίζαις δικιτώμενοι, μικροῦ δεῖν δ' ἀπέθνησκον, ὅτε, ἀνακαλυφθέντες ὑπὸ τινῶν Ἰνδῶν, προσήχθησαν κασίκῳ τινι, ὑποδεξαμένῳ μὲν εὐμενῶς, φιλοξενήσαντι δὲ γενναίως καὶ ἐπιμελῶς· ἦν δ' ἐχθρὸς ὁ κασίκος οὗτος τῷ κακοποιήσαντι αὐτούς. Ἀλλὰ κατεδικάσθησαν εἰς ἐπιπονωτάτην ἐργασίαν καὶ ὑπερβάλλουσαν τὰς δυνάμεις αὐτῶν· ὥστε δύο μόνον ἀντισχόντες τοῖς ὑπερβολικαῖς μόχθοις ἐπέζησαν τοῖς συνταλαιπωρουμένοις ἐταίροις, ὁ Ἀκυίλαρ καὶ ὁ Γυεζέρος· ἡ δὲ τύχη αὐτῶν ἐγένετο ἀπαλωτέρα καὶ, ὑπηρετήσαντες λαμπρῶς τὸν κασίκον κατὰ τινὰ πόλεμον ὃν διεξῆγε κατ' ἄλλων ἡγεμόνων, ἐγένοντο φίλοι καὶ ἐξ ἀπορρήτων τοῦ εὐγνώμονος ἡγεμόνος. Τούτου δ' ἕνεκεν ὁ Γυεζέρος ἔλαβεν εἰς γάμον Ἰνδὸν τινὰ, ἀνήκουσαν μίᾳ τῶν μέγιστα δυναμένων οἰκογενειῶν τοῦ τόπου καὶ, μικρὸν μετὰ τὸν γάμον, ἔλαβεν ἀξίαν λόγου ἀρχηγίαν. Ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον τοσοῦτον ἠγάπησε τὸν βίον καὶ τὰ ἔθη τῶν Ἀμερικανῶν, ὥστε, ὅτε ἀφίκοντο οἱ Ἰσπανοὶ, οὐ μόνον δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς αὐτούς, ἀλλὰ καὶ ἠρνήσατο νὰ ἴδῃ αὐτούς· ἀλλ' ἡ ἄρνησις ἐγένετο ἴσως διότι ἠσχύνετο νὰ προσέλθῃ τοῖς συμπολίταις φέρων πάντα τὰ διακριτικὰ τῶν ἀγρίων σημεῖα· διότι κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Ἀκυίλαρος εἶχε τὴν ξίνα τετραμῆντην καὶ τὸ σῶμα ποικιλοχρῶς βεβαμμένον.

Ὁ δὲ Κορτέζ ἐνηγκαλίσατο τὸν Ἀκυίλαρον καὶ,

καλύπτων τὴν γυμνότητά τοῦ Ἰσπανοῦ τούτου, εὐτυχοῦς ὅτι εὐρίσκετο πάλιν μεταξύ τῶν ἀδελφῶν, ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ἰδίαν χλαμύδα· ἠλπίζε δὲ, καὶ εἰκότως, ὅτι ὁ Ἀκυίλαρ ἤθελεν ὠφελέσει πολὺ κατὰ τὰς πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς, ὧν ὠμίλει εὐχερῶς τὴν γλῶσσαν, διαπραγματεύσεις.

Καταλιπὼν δὲ τὴν Κοζυμέλην, ὁ Κορτέζ προχώρησε πρὸς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ταβθάσκου, θέλων νὰ ὀρμισθῇ εἰς τὸ μέρος ὅπου ὁ ποταμὸς τοῦ Γριυάλβα ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν· ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ προκάτοχος, οὐτινος ὁ ποταμὸς φέρει τὸ ὄνομα, εὔρεν εὐμενεῖς τοὺς κατοίκους πρὸς τοὺς Ἰσπανοὺς, ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς ἠλπίζεν ὅτι ἤθελε τύχει τῆς αὐτῆς δεξιώσεως· ἀλλ' ἠπατᾶτο, διότι, ἅμα τῆς ναυαρχίδος ὀφθείσης ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν, ἔσπευσαν ἐναντιούμενοι τῇ ἀποβάσει. Ὁ δὲ Κορτέζ ἐπεμψεν εὐθύς τὸν Ἀκυίλαρον ὅπως παρακινήσῃ νὰ ἀφήσωσι τοὺς ἐχθρικοὺς σὺτῶν σκοπούς· ἀλλ' ἠρνήθησαν ν' ἀκούσωσι τὸν πρεσβευτὴν καὶ ἐκώλυσαν μάλιστα νὰ ὀμιλήσῃ· ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ πλοῖον, μὴ δυναθεὶς νὰ συντύχῃ τοῖς ἀγρίοις.

Ὁ Κορτέζ δὲν ἤθελεν ἔτι νὰ λάβωσιν ἀρχὴν αἱ κατακτήσεις αὐτοῦ· ἦν ἐξ ἐναντίας ἀνυπόμονος νὰ ψύσῃ, ὡς οἶόν τε τάχιον τῶν πλησιεστέρων ἀκτῶν τῆς Μεξικανικῆς ἐπικρατείας· ἡ ἀκαιρος λοιπὸν ἀντίστασις τῶν ἀγρίων ἐλύπησεν αὐτόν. Καὶ ἀπορῶν πότερον, φαινόμενος ἀσθενῆς νὰ ὑποχωρήσῃ ταῖς ἀπειλαῖς τῶν θρασυνομένων οὕτως, ἀγρίων ἢ νὰ ἐγείρῃ ἐν τῇ μακρᾷ τοῦ τέρματος τῶν ἀγῶνων κειμένη ταύτῃ χώρᾳ πόλεμον ὅστις, ὅσον καὶ ἂν ἦτο ἐπιτυχῆς, ἤθελεν ἐπενέγκει ἀπώλειαν χρόνου τε καὶ ἀνθρώπων, προὔτιμησε τέλος τὸν βίαιον τρόπον, κρίνας αὐτὸν ἀναγκαῖον.

Ἄμα τῇ ἡμέρᾳ πᾶσαι αἱ τῆς μάχης παρασκευαὶ ἦσαν τετελειωμέναι· ὁ δὲ Κορτέζ, διατάξας τὸν στόλον εἰς ἡμικύκλιον, ἤρξατο ἀνερχόμενος τὸν ποταμὸν· ἀλλὰ πρὶν ἢ συμβᾶλῃ εἰς μάχην, πειρώμενος πάλιν νὰ πείσῃ τοὺς Ἰνδοὺς εἰς διαλλαγὴν, ἐνετείλατο τῷ Ἀκυίλαρι νὰ ἀναγγείλῃ αὐτοῖς ὅτι ἐν αὐτοῖς ἔκειτο ἡ φιλικὴ ἢ ἡ ἐχθρική τούτων μεταχειρίσις· ἀλλ' οἱ Ἰνδοὶ, ἀντὶ ν' ἀκούσωσιν αὐτόν, ἔδοσαν, ἀναβοῶντες ἐκπληκτικῶς, τὸ σημεῖον γενικῆς ἐφόδου καὶ ἐκυβέρνησαν τὰς λέμβους κατὰ τοῦ Ἰσπανικοῦ στόλου.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔβαλλον αὐτοὺς χαλαζιθῶν βέλεσι καὶ λίθοις, ἐνοχλοῦντες οὕτω πολὺ τοὺς Ἰσπανοὺς, οἵτινες διετέλουν τέως ἀκίνητοι, καταφρονούντες τὰς ἀπειλητικὰς προκλήσεις τῶν ἐχθρῶν. Ἀλλὰ τότε ὁ Κορτέζ ἀναγκασθεὶς εἰς ἄμυναν ἐξεκένωσε κατ' αὐτῶν ὀλόκληρον τηλεβόλων πλευρὰν, ἀρκέσασαν εἰς τελείωσιν τῆς μάχης· διότι οἱ Ἰνδοὶ, πτοηθέντες πρὸς τὸν κρότον τοῦ μυκωμένου κατ' αὐτῶν

κεραυνοῦ, μάλιστα δὲ πρὸς τὸ φοβερὸν τῆς δυνάμει· αὐτοῦ ἀποτέλεσμα, ἐξεπήδησαν ἐσπευσμένως εἰς τὰ κύματα κολυμβῶντες πρὸς σωτηρίαν. Ἐν ῥιπῇ δ' ὀφθαλμοῦ κατελείφθησαν πᾶσαι αἱ λέμβοι. Τοῦ δ' ἰσπανικοῦ στόλου πλησιάσαντος εἰς τὴν ὄχθην, ὁ Κορτεζ ἀπέβη μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἀνενόχλητος.

Ἐν τούτοις τὸ τέλος ἀπέχεν ἔτι οἱ καταλιπόντες τὰς λέμβους καὶ φυγόντες εἰς τὰ δάση ἄγριοι, συνῆλθον ἄλλω πλήθει ἰθαγενῶν, ἐτοιμῶν καὶ αὐτῶν εἰς ἔφοδον κατὰ τῶν Ἰσπανῶν· καταλαβόντες δὲ τὸν Κορτεζ συντάσσοντα τὸ μικρὸν στρατεύμα ὡς εἰς μάχην, ἀφήκαν ἀφθόνως κατ' αὐτοῦ βέλη καὶ λίθους· ἀλλ' ὁ ἰσπανὸς στρατηγὸς, συντάξας τὰς φάλαγγας μετὰ παραδόξου ἀπαθείας, ἐπήλασεν ἔπειτα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, διαπεράσας, ὅπως φθάσῃ εἰς τὰς πυκνοτάτας τῶν ἐχθρικών τάξεων, βαθέα ἔλη καὶ θασιάς νάπας· οἱ δ' ἄγριοι ἰδόντες τοὺς ἰσπανοὺς στρατιώτας, κατὰ τάξιν καὶ πυκνοὺς χωροῦντας, δὲν ἐτόλμησαν ν' ἀναμείνωσιν αὐτοὺς, ἀλλ' ἔφυγον σπεύδοντες τὰς χεῖρας ἐχθροῦ, οὔτινος τὸ πολεμικὸν ἦθος καὶ τὰ ἀπαστρέπτοντα ὄπλα ὑπῆρχεν αὐτοῖς οὐ μόνον νέον ἀλλὰ καὶ φοβερὸν θέαμα.

Τὸ δὲ κατὰ τὰς μάχας ταύτας θάρρος τοῦ Κορτεζ προήγγειλε τοῖς στρατιώταις αὐτοῦ τὰς ὑπὸ τοιοῦτον ἀρχηγὸν ἐν τῷ μέλλοντι ἐπιτυχίας. Ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς μάχης εἰς τὸν πηλὸν ἐμβαίνων ἔλους ὄπερ ἠναγκάζετο νὰ διαπεράσῃ, ἀπώλεσε τὸ ἕτερον τῶν ὑποδημάτων· μόνον δὲ μετὰ τὴν νίκην καὶ τὴν τελείαν τροπὴν τῶν Ἰνδῶν ἠσθάνθη τὴν ἀπώλειαν.

Ὁ δὲ ἐχθρὸς ἔδραμε σωζόμενος εἰς Τάβθασκον, πόλιν ὠχυρωμένην σειρᾷ πασσάλων εἰς τὸ ἕδαφος ἐμπεπηγμένων, ὡς ἐν Εὐρώπῃ τὰ χαρᾶκώματα τῶν περιπεφραγμένων πόλεων· μία δὲ μόνη ὁδὸς ἦγεν εἰς τὴν πόλιν καὶ αὐτὴ στενωπώτα καὶ σκολιὰ καὶ διὰ τοῦτο κινδυνωδεστάτη τῷ ἀπρονοήτως ἐν αὐτῇ στενοχωρηθέντι. Καὶ πᾶς μὲν ἄλλος ἤθελε διστάσει πρὸς τὴν δυσχέρειαν· ἀλλ' ὁ Κορτεζ ἐπορεύθη κατ' εὐθείαν ἐπὶ τὴν πόλιν, ἣν ἤλπιδε νὰ καταλάβῃ ἀμαχητί· οἱ κάτοικοι ὅμως προσέλιοντο τὴν ἀμυναν, φράζαντες δὲ χάραξιν τὴν εἰσοδὸν τῆς πόλεως καὶ τὰς ὁδοὺς, κατηνάγκασαν τὸν Κορτεζ εἰς δευτέραν μάχην, ἥς ἡ ἔξοδος δὲν ὑπῆρχεν ἀμφίβροπος. Οἱ Ἰνδοὶ ἀπεδιώχθησαν πασῶν τῶν θέσεων καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἀφίσσωσι τοὺς ἰσπανοὺς νὰ εἰσέλθωσιν· ἀλλὰ ἡ ἀδιάλλακτος λύσσα ἦν πάντοτε ἡ αὐτή· διότι συναθροισθέντες εἰς τὴν κυρίαν τῆς πόλεως πλατείαν συνῆλθον καὶ ἐκεῖ εἰς ἰσχυρὰν πάλην· τέλος ὅμως ἐνέδοσαν σωθέντες εἰς τὰ δάση· οἱ δὲ ἰσπανοὶ ἔμειναν κύριοι τῆς Ταβθάσκου.

Ὁ δὲ Κορτεζ προσέταξε τοῖς στρατιώταις νὰ μὴ καταδιώξωσι τοὺς φεύγοντας· ἡ δ' ἐκ τῆς νίκης προσγενομένη τοῖς ἰσπανοῖς λαίλα ὑπερέβαλλε τὰς ἐλπίδας

αὐτῶν· διότι, εἰ καὶ οἱ Ἰνδοὶ παρέλαβον εἰς τοὺς μυχούς τῶν ναπῶν τὰ πολυτιμώτατα τῶν πραγμάτων, κατέλιπον ὅμως ἐν τῇ πόλει τροφὰς τινάς, ὧν οἱ ἰσπανοὶ, καταβεβλημένοι ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τοῦ κόπου, εἶχον μεγίστην ἀνάγκην.

Ὁ δὲ Κορτεζ οὐχ ἤττον ἐμφρων ἢ ἀνδρείος ἔσχε πρόνοιαν πασῶν τῶν πρὸς σωτηρίαν τοῦ στρατοῦ προφυλάξεων· ἰδίως δὲ ὅπως σκεπάσῃ αὐτοὺς ἐξ ἀπροσδοκῆτου ἐπιθέσεως. Περὶ δὲ λύχνων ἀφὰς ἔταξε τοὺς ἐταίρους ἐν τρισὶ ναοῖς κειμένους εἰς τὰ ὑψηλότερα τῆς Ταβθάσκου μέρη· ὥρισε δὲ καὶ σκοποὺς κλιμακῆδὸν οὕτως, ὥστε, ἂν ἤρχετο φόβος τις, οἱ στρατιῶται εἶχον καιρὸν ἵνα παρασκευάσωσιν ἑαυτοὺς πρὸς ἀμυναν. Ἀκαμάτως δ' ἀγρυπνῶν οὐδὲ πρὸς στιγμὴν ἀνεπαύθη· ἀλλ' ἐν ᾧ οἱ πλείστοι τῶν στρατιωτῶν ὑπνωττον, ἀναψύχοντες τὰς κεμηκίαις ὑπὸ μαχῶν καὶ ἐπιπονωτάτων πορείων δυνάμεις, αὐτὸς περιεπύλει, παρατηρῶν ἂν οἱ ταχθέντες σκοποὶ ἐξετέλουν τὸ καθήκον. Ἄμα δ' ἐπιλαμψάσης τῆς ἡμέρας, ἐντείλατό τισι τῶν ἀξιωματικῶν νὰ διεξερυνήσωσι τὰ περιεκείμενα δάση· ἀλλ' οὐδένα εὗρον Ἰνδόν. Ἡ δὲ σιγὴ αὐτῆ ἐνέπνευσε τῷ Κορτεζ προαίσθημα κινδύνων· ἔθεν, πέμψας εἰς κατασκοπὴν τινὰς πορρωτέρω ἢ πρότερον, ἔμαθεν ὅτι ἀγρίων στρατιῶν, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀνέβαινεν εἰς τεσσαράκοντα περὶ τοῦ χιλιάδας, παρεσκευάζετο εἰς νέαν κατὰ τῶν χθρῶν νικητῶν μάχην. Τοιαύτη δὲ ἀγγελία ἤθελεν ἀνησυχῆσαι καὶ τὸν τολμηρότατον τῶν στρατηγῶν, βλέποντα ἑαυτὸν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Κορτεζ, δηλαδὴ καταντικρῶς μεγάλῃς πληθῆος ἀνδρῶν, ἐμψυχομένων ὑπὸ διπλοῦ φανατισμοῦ τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ εὐκόλως συμπληρούντων τοὺς πίπτοντας, ἐν ᾧ ἐνὸς μόνου ἰσπανοῦ στρατιώτου ὁ θάνατος δὲν ἀντεσταθμίζετο ὑπὸ τοῦ θανάτου χιλίων ἐχθρῶν. Ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς δὲν ἠγγόει εἰς ὁποῖους κινδύνους ἦν ἐκτεθειμένος· ἀλλὰ δὲν δισκοίνωσε τοῖς στρατιώταις ὅτι εὗρισκοντο εἰς κρισιμωτάτην θέσιν. Σεμνὸς δὲ καὶ εὐσταθὴς τὸ ἦθος, ἐνεποίησεν αὐτοῖς πίστιν καὶ θάρρος, ἅπερ αὐτὸς οὐδαμῶς εἶχε· διότι ὁ μικρὸς στρατὸς, βλέπων τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ ἀτάραχον καὶ γαλήνιον, οὐδὲ πρὸς στιγμὴν ἀμφέβαλλε περὶ τῆς νίκης.

Πρῶτον δ' ἐφρόντισεν ὁ Κορτεζ νὰ ἐκλέξῃ πρόσφορον θέσιν τῷ ἀριθμητικῶς ἀσθενεστέρω αὐτοῦ στρατῷ· παρέταξε δ' αὐτὸν ὡς εἰς μάχην εἰς τὴν ὑπὸ ῥεῖαν λόφου τινος, οὗ ἡ κορυφὴ ἤθελεν ἐμποδίσαι τὴν προσβολὴν τῶν νώτων ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ· τοποθετῶν δ' ἐπὶ τοῦ λόφου τὸ πυροβολικὸν κατακεραύνου εὐκολώτερον τοὺς Ἰνδοὺς, θερίζων τὰς πυκνάς αὐτῶν τάξεις. Αὐτὸς δὲ ἠγούμενος τοῦ ἵππικοῦ κατέλαβε πλησιόχωρον δάσος, ἔθεν, ἐσκόπει ἐξελθὼν, νὰ ἐπιπέσῃ ἐξ ἀπροόπτου κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ταῦτα δὲ

πάντα διατάξας, ανέμεινε τούς Ινδούς φανέντας μετ' οὐ πολὺ.

Καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι τούτων ὄπλα εἶχον βέλη καὶ τόξα· καὶ τούτων ἢ μὲν χορδὴ ἦν ἐξ ἐντέρων καὶ ἐλαφείων τριχῶν πεπλεγμένων, τῶν δὲ βελῶν ἢ αἰχμὴ ἔφερε κοπτερὰ ὅσῃ ἢ ἰσχυρὰς ἰχθύος ἀκάνθας. Ἐχρῶντο δὲ καὶ ἀκοντίω, μακροῦθεν μὲν ὡς παλτῶ, ἐγγύθεν δ' ὡς ἀγχεμάχῳ ὄπλῳ, ὡς ξίφει· ἀλλὰ τὸ φθοροποιότατον τῶν ὄπλων αὐτῶν ἦτο ξίφος μονόκωλον ἐκ ξύλου σκληροτάτου, ὀξείας πέτρας ἀντὶ ἀκμῆς ἔχον καὶ τοσοῦτῳ βαρὺ, ὥστε οἱ χρώμενοι τούτῳ μετεχειρίζοντο ἀμφοτέρως τὰς χεῖρας. Πολλοὶ δὲ τῶν ἀγρίων τούτων ἔφερον καὶ βόρακα καὶ ἄλλοι σφενδόνας, δι' ὧν ἔρριπτον ἐπιδεξιῶς μακρὰν πολὺ οὐ μικροὺς λίθους. Μόνον δὲ οἱ ἀρχηγοὶ εἶχον ἀμυντικὰ ὄπλα, ἥτοι θώρακα ἐκ βραπτοῦ βάμβακος καὶ ἀσπίδα ξυλίνην ἢ ἐξ ὀστράκων χελώνης. Οἱ δὲ στρατιῶται ἦσαν ὀλόγυμνοι· ἀλλ' ἐνόμιζον ὅτι ἐφαινότο φοβεροὶ ζωγραφοῦντες ποικιλόχρουν τὸ σῶμα. Ὅπως δὲ φαίνονται ὑψηλότεροι, συνέδεον ἐπὶ τῶν κεφαλῶν μεγάλα πτερὰ σχηματίζοντα πλατὺν λόφον.

Ἡ δὲ στρατιωτικὴ αὐτῶν μουσικὴ ἦν οὐχ ἥττον τῆς στολῆς ἀλλόκοτος, συγκεκλιμένη δ' ἐξ ἐνός καλαμίνου αὐλοῦ καὶ ἐνός τυμπάνου ἐκ κοίλου κορμοῦ δένδρου. Καὶ τοὶ ἀγνοοῦντες τὴν τέχνην τοῦ συντάττεσθαι εἰς πυκνάς τάξεις πρὸς μάχην, ἐτήρουν ὁμῶς τινὰ κόσμον· ὁ στρατὸς αὐτῶν διηρθεῖτο εἰς μικρὰς σπεῖρας ἐχούσας ἴδιον ἐκάστη ἀρχηγόν. Ἡ δὲ στρατηγικὴ αὐτῶν κατὰ τοῦτο μόνον ὁμοίαζε τῇ εὐρωπαϊκῇ τακτικῇ, ὅτι σπανιώτατα ἔπεμπον ἐν ταύτῳ ἀθρόας πάσας τὰς δυνάμεις κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλ' ἐφύλαττον μέρος αὐτῶν εἰς βοήθειαν, κατὰ τὴν στρατιωτικὴν ὀνοματολογίαν ἐπίτακτον ἢ ἐπικουρικὸν καλούμενον.

Πρὸ τῆς πρώτης δ' ἐφόδου ἠλάλαζον μέγα καὶ ἦν ἡ ἐφοδος ἰσχυροτάτη· ἀλλ' ἐὰν ὁ ἐχθρὸς ὑπέμενεν αὐτὴν σταθερῶς καὶ οἱ πρῶτοι προσβαλόντες ἐπαράσσοντο, τότε διεσπείρετο γενικὴ καὶ μεγάλη σύγχυσις, ἣν διεδέχετο εὐθὺς μετὰ μικρὸν τροπὴ καὶ φυγὴ παντὸς τοῦ στρατοῦ.

Τοιοῦτος ὑπῆρχεν ὁ ἐχθρὸς οὐ τινος αἰ πυκναὶ καὶ πολυάριθμοι φάλαγγες προσέρχονται εἰς μάχην ἢ μᾶλλον εἰς σύντριψιν τῆς τοῦ Κορτεζ στρατιᾶς· ἀλλ' αὕτη ἀκλόνητος μένουσα ὅπου ἐτοποθετήθη, ἀνέμεινε τὴν προσβολήν. Οἱ δὲ Ἴνδοι ἅμα φθάντες εἰς τόξου βολὴν συνῆψαν τὴν μάχην, φοβερῶς ἀλαλάζοντες καὶ τὸν ἀέρα τῷ πλήθει τῶν βελῶν σκιάζοντες. Τότε οἱ Ἴσπανοὶ οὔτινες ἐτήρουν τέως βαθυτάτην σιγὴν ἀνταπήντησαν τῷ ἐχθρῷ διὰ γενικῆς πυροβολίας, ἀνοιζάντες εὐρὺ ῥῆγμα εἰς τὰς Ἰνδικὰς τάξεις· ἀλλ' οἱ θερίζοντες τοὺς Ἴνδούς κεραυνοὶ δὲν ἐφόβησαν

αὐτοὺς, πληρώσαντας ταχέως τὰ ὑπὸ τῶν πυροβόλων καὶ τηλεβόλων διανοιγόμενα κενά. Συλλέγοντες δ' ἄμμον ἔρριπτον εἰς τὸν ἀέρα, κρύπτοντες οὕτως τῷ ἐχθρῷ τὰς προσγενομένας αὐτοῖς ἀπωλείας.

Ὅσον δὲ κρατερὰ καὶ ἂν ἐγένετο ἡ ἄμυνα τῶν Ἰσπανῶν, ἢ λύσσα καὶ μάλιστα ἡ ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ τῶν ἐχθρῶν κατενίκα τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν· καὶ ἤδη δυσχερέστατα συνταξάμενοι πάλιν τὰς ὑπὸ τῆς Ἰνδικῆς ὀρμῆς διακρήχθεισας τάξεις, ἐξήντησαν τὰς ἰδίας δυνάμεις, ὅτε αἰφνης ὁ Κορτεζ τὸν ἵππον ἄγων ἐξελαύνει ἀπὸ τοῦ δάσους καὶ ἐπιπίπτει τοῖς Ἴνδοῖς οὐδέποτε ἐφιππον ἄνθρωπον ἰδοῦσιν. Ἰδόντες δὲ τοὺς ἵππεις, ὧν ἕκαστον ἐνόμιζον ἀπαρτίζοντα μετὰ τοῦ ἵππου ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ζῶον, τοσοῦτον ἐξέστησαν ὥστε τὰ ὄπλα ἐπιπτοῦν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ οἱ Ἴσπανοὶ δι' ὠφελείας τὴν ὑφ᾿ ἑσιν τῆς προσβολῆς τιθέμενοι, ἐπανάγαγον τὴν τάξιν εἰς τὰς φάλαγγας καὶ τὰς κινήσεις· πυροβολήσαντες δὲ σφοδρότερον, ἐπέπεσαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν οὕτω κρατερῶς, ὥστε οἱ Ἴνδοι ἐτράπησαν τέλος εἰς ἄτακτον φυγὴν πανταχόσε διασπειρόμενοι.

Ὁ δὲ Κορτεζ προσέταξε τοῖς στρατιώταις νὰ φείδωνται τῶν φυγάδων, ἀρκούμενος ὅτι κατέδειξεν ἐκ δευτέρου τοῖς Ἴνδοῖς τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἰσπανικῶν ὄπλων, καὶ ἠγχαλώτευσέ τινες αὐτῶν μεσίτας ἐν τῷ μέλλοντι χρόνῳ τῆς εἰρήνης ἣν ἐσκόπει νὰ συνδέσῃ πρὸς τὸν ἠττηθέντα λαόν. Ἐπὶ δὲ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἄτακτοῖα μὲν ἠρθιμήθησαν τὰ Ἰνδικὰ πτώματα, δύο δὲ μόνον Ἴσπανοὶ ἔπεσαν καὶ ἐβδομήκοντα ἐτραυματίσθησαν. Τῶν δὲ Ἰνδῶν τραυματιῶν ἄγνωστος ὁ ἀριθμὸς, διότι οἱ μὴ πολὺ βαρέως τραπέντες συνδιέφυγον κατὰ τὴν γενικὴν τροπὴν.

Τῇ δὲ μετὰ τὴν μάχην ἡμέρᾳ προσήχθησάν τινες τῶν αἰγχαλώτων εἰς τὸν Κορτεζ ὄχθοι καὶ τρέμοντες καὶ τὸν θάνατον ἀναμένοντες. Ἀλλὰ πόσον ἐξεπλάγησαν ὅτε ὁ Ἴσπανὸς στρατηγὸς ὑποδεξάμενος εὐμενῶς ἀνήγγειλεν αὐτοῖς διὰ τοῦ Ἀκυίλαρος ὅτι ἦσαν ἐλεύθεροι! ἡ δὲ χαρὰ αὐτῶν λαβόντων παρὰ τοῦ Κορτεζ εὐρωπαϊκὰ τινὰ ἀθύρματα ἐγένετο μεστὴ πατάγου καὶ σκιρτηθῶν, καὶ εὐθὺς σπεύσαντες ἔδραμον ἵν' ἀναγγείλωσι τὸ γενναῖον τῶν Ἰσπανῶν φρόνημα· καὶ πρὸς τὴν ἀγγελίαν μετετράπη ἡ ματωρῆς ὀργὴ καὶ αἰ ἐκδικητικαὶ βουλαὶ εἰς εἰρηνικὰς διαθέσεις.

Ὀλόκληρος ὁ κατὰ τῶν λευκῶν πόλεμον ἄσπονδον ἐμύσας λαὸς ἐγένετο φίλος καὶ μετ' ὀλίγον συνέρρευσαν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰσπανῶν Ἴνδοι φέροντες τροφίμα οὐδ' ἀντήμειψε λαμπρῶς ὁ Κορτεζ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ καστικὸς ἔπεμψεν εἰς αὐτὸν πρέσβεις μετὰ δῶρων ὅπως ἐξαιτήσωνται τὴν εἰρήνην ἣν ἐκεῖνος ἀσμένως συνεχώρησεν. Εὐθὺς δ' ἔπειτα προσελθὼν καὶ αὐτὸς ἔλαθε χαίρων δῶρά τινα, ἀλλὰ, θέλων

νά ἀποδείξῃ περιφανῶς τῷ Κορτέζ τὴν εὐγνωμοσύνην, προσήνεγκεν αὐτῷ εἰκοσι νεανίδας ἐπιτηδεῖους εἰς τὴν ἐξ Ἰνδικοῦ οἴτου ἀρτοποιίαν.

Διακρίνεται δὲ τῶν νεανίδων τούτων μία διὰ τὸ κάλλος, κόρη Ἰνδοῦ κασίκου, ἀρπαγείσα κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τῷ πατρὶ καὶ πωληθεῖσα τῷ τῆς Τεβδόσκου κασίκῳ· ἐβαπτίσθη δὲ Μαρίνα. Σπανίαν δὲ κεκτημένη ἀγγίλοιαν ἐξέμαθεν ἐν βραχεῖ τὴν ἰσπανικὴν γλῶσσαν καὶ ὁ στρατηγὸς ἐχρήσατο πολλάκις αὐτῇ ἐπιτυχῶς εἰς τὰς πρὸς τοὺς Μεξικανούς διαπραγματεύσεις. Εἰ δὲ πιστευτέον ἱστορικοῖς τισὶ ὁ Κορτέζ, ἀνταμείβων τὰς εὐεργασίας τῆς κόρης, ἔλαβεν αὐτὴν εἰς γάμον καὶ ἔσχεν ἐξ αὐτῆς υἴον Μαρτίνον Κορτέζ τούνομα.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ κασίκος καὶ οἱ προὔχοντες τῶν Ἰνδῶν συνηθροισμένοι ἦσαν ὑπὸ τὴν σκηνὴν τοῦ στρατηγοῦ, οἱ ἰσπανικοὶ ἵπποι ἐχρεμέτισαν· οἱ δὲ Ἰνδοὶ καταληφθέντες εὐθὺς ὑπὸ τρόμου, ἠρώτησαν τίνος ἕνεκα τὰ ἰσχυρὰ ταῦτα ὄντα ἐξέπεμπον φοβεράς ὠρυγὰς. Λαθόντες δ' εἰς ἀπόκρισιν ὅτι ἐσήμκινον οὕτως ὄργην διότι ὁ κασίκος καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ δὲν ἐτιμωρήθησαν ὅσον ἔδει αὐστηρῶς διὰ τὴν ἀθάδην τοῖς Χριστιανοῖς ἀντίστασιν, ἐσκέπτοντο πῶς νὰ καταπραῦνωσι τὴν ὄργην τῶν φρικαλέων τετραπόδων. Ἐπειτα σπεύσαντες ἤνεγκαν ἐφαπλώματα, ὅπως οἱ ἵπποι ἐξκπλώσωσιν ἐπ' αὐτῶν τὰ κεκμηκότα μέλη καὶ ὀρνιθας καὶ ὀπώρας παντὸς εἴδους, πρὸς τροφήν. Τούτων δὲ γενομένων ἐγονάτισαν πρὸ τῶν ἵππων καὶ ἐζήτησαν συγχώρησιν ὀμνύοντες ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς ἠθελον διαμείνει πιστοὶ τῶν Χριστιανῶν ὑπήκοοι.

Ἐν τούτοις ὁ Κορτέζ, ἐπιθυμῶν νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὰς δυτικὰς τῆς χώρας ἀκτὰς, διέταξε τὰ τῆς ἀναχωρήσεως, ἐλπίζων, ἕνεκα τῶν λαμπρῶν μέχρι τοῦδε ἐπιτυχῶν, ὅτι δὲν ἤθελε διατελέσει ὀλιγώτερον εὐτυχῆς κατὰ τὰ λοιπὰ ἐπιχειρήματα. Οἱ στρατιῶται αὐτοῦ ἐνεπνεάσαντο ὑπὸ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῶν παρασκευῶν τελειωθείσων, ὁ στόλος ἀπῆρε πλέων πρὸς δυσμάς.

Κατὰ τὸν δεῦτερον δὲ τοῦτον πλοῦν ὁ Κορτέζ ἐπεσκέφατο πάντας τοὺς τόπους ὅπου προηγουμένως εἶχεν ὑπάγει ὁ Γριάλβας· προσώρμισε δὲ τὸν στόλον εἰς τὴν νῆσον Ἁγίον Ἰωάννην τὸν Ἰλλοανὸν μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς στερεᾶς. Μόλις δὲ ἐβρίψε τὴν ἄγκυραν καὶ δύο πηρόγαί (οὕτως ἐκάλουν οἱ Ἰνδοὶ μεγάλας λέμβους ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου κορμοῦ δένδρου) ἐπλησίασαν εἰς τὰ ἰσπανικὰ πλοῖα. Οἱ ἐν αὐταῖς ἰθαγενεῖς, φαινόμενοι ἐκ τῶν σημαντικῶν Ἰνδῶν, δὲν ἐδείκνυσον ἀνησυχίαν καὶ ἡ ἐν τῷ πλοίῳ δεξίωσις ἠύξησε τὸ θαρρῆος αὐτῶν. Καὶ ἐπειδὴ εἶχον ἐντολὴν νὰ προτείνωσιν αὐτῷ τινὰς προτάσεις, προσέταξε τῷ Ἀκυίλαρι νὰ μεταγράψῃ αὐτάς· ἀλλ' ὁ Ἀκυίλαρ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ λέξιν, διότι ὠμίλου

τὴν μεξικανικὴν καὶ αὐτὸς ὁ συνήθης διερμηνεὺς τοῦ Κορτέζ μόνον τῆς Ίουκατάνης τὴν γλῶσσαν ἐγίνωσκεν ἐντελῶς τῆς πρώτης διαφέρουσαν.

Ὁ Κορτέζ λοιπὸν ἐδυσχέρανε μὴ δυνάμενος νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῶν Μεξικανῶν πρεσβευτῶν, ὅτε παρετήρησεν ὅτι Μαρίνα, ἡ ὠραία δούλη, περὶ ἧς εἶπομεν ἀνωτέρω, συνωμίλει πρὸς τινὰς ἐκ τῶν Ἰνδῶν τούτων· μαθὼν δὲ ὅτι ἡ κόρη αὕτη, γεννηθεῖσα ἐν μιᾷ τῶν μεξικανικῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἐκείθεν ἀρπαγείσα καὶ ἀχθεῖσα εἰς Ίουκατάνην, ὠμίλει μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας ἀμφοτέρως τὰς γλῶσσας, ἤνοιξε δι' αὐτῆς τὰς πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς διαπραγματεύσεις· καὶ αὕτη μὲν ὀμιλοῦσα τοῖς Μεξικανοῖς εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν μετέφραζεν εὐθὺς πρὸς τὸν Ἀκυίλαρα τοὺς λόγους αὐτῶν εἰς ἰουκαταναίαν γλῶσσαν, οὗτος δὲ ἐξήγει αὐτοὺς ἰσπανιστὶ τῷ Κορτέζ.

Οὕτως ἔμαθεν ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς ὅτι Πιλπάτωρ ὁ ἐπαρχος καὶ Τευτίλης στρατηγὸς τοῦ μεγάλου αὐτοκράτορος Μοντεζύμα εἶχον πέμψει πρὸς αὐτὸν τοὺς Ἰνδοὺς τούτους, ἵνα ἐρωτήσωσιν ὁποῖος ἦν ὁ σκοπὸς τοῦ πλοῦς καὶ προσενέγκωσι πᾶν τὸ πρὸς ἐξακολούθησιν αὐτοῦ ἐπιτηδεῖον.

Ὁ δὲ Κορτέζ ἀπεκρίθη μετὰ μεγίστης εὐπροσηγορίας ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν χώραν ἐπιθυμῶν νὰ συμμαχήσῃ τῷ ἔθνει αὐτῶν καὶ διακοινώσῃ νέα μεγάλως ἐνδιαφέροντα αὐτῷ. Μεταβιάσας δὲ διὰ τοῦ διερμηνεῦς τὴν ἀπάντησιν εἰς τοὺς πρέσβεις ἀπέλυσεν αὐτοὺς περιχαρεῖς ἐπὶ τῇ μεγαλοδοξίᾳ, ἔπειτα δὲ ἀπεβίβασε τοὺς στρατιώτας, τοὺς ἵππους καὶ τὰ πυροβόλα, βοηθούντων εἰς τοῦτο τοὺς ἰσπανοὺς τῶν ἰθαγενῶν, ἀμιλλωμένων προθυμίᾳ καὶ ζήλῳ καὶ κτιζόντων αὐτοῖς καλύβας ἐκ φύλλων. Κακοδαίμονες! δὲν προέβλεπον τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς γενναίας φιλοξενίας!

Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἐφάνησαν ὁ Πιλπάτωρ καὶ ὁ Τευτίλης ἀκολουθούμενοι ὑπὸ πολυαριθμῶν ἐνόπλων Μεξικανῶν· πάντα τὰ κατ' αὐτοὺς ἀνήγγελλον τὴν δύναμιν τοῦ ὑπ' αὐτῶν ἀντιπροσωπευομένου μονάρχου. Ὅθεν ὁ Κορτέζ ἔκριεν ὅτι συνέφερε νὰ περιβάλλῃ ἑαυτὸν τῇ μεγίστῃ πομπῇ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ ἵνα φανῇ σεμνὸς τοῖς Μεξικανοῖς καὶ καταδείξῃ πρὸς αὐτοὺς τὴν δύναμιν τοῦ ἡγεμόνος, οὕτινος προσήρχετο πρέσβυς· καὶ παρατάξας περὶ ἑαυτὸν τοὺς στρατιώτας μετὰ πάσης τῆς δυναμένης νὰ καταπλήξῃ τὴν φαντασίαν τῶν μεξικανῶν πρέσβων διὰ στρατιωτικῆς ἐπιδείξεως, ὑπεδέξατο αὐτοὺς μετ' ἀξιοπρεπείας εἰς σέβας κινούσης.

Ἀπεκρίνατο δὲ συντόμως εἰς τοὺς πρέσβεις τοῦ Μοντεζύμα, ἐρωτήσαντος ποίους σκοποὺς εἶχε, πῦθεν ἤρχετο καὶ παρὰ τίνος μονάρχου ἀπεστέλλετο· ὅτι ἤρχετο ἐν ὀνόματι Καρόλου τοῦ Αὐστριακοῦ, μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ τῆς Ἀνατολῆς αὐτοκράτορος ἐν-

τολὴν ἔχων νὰ προτείνῃ διαφόρους προτάσεις εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μοντεζύμαν· ἀλλ' ὅτι ἡ φύσις τῶν προτάσεων τούτων ἠνάγκαζεν αὐτὸν νὰ ζητήσῃ ἰδιαιτέραν συνέντευξιν καὶ τούτου ἕνεκεν ἐπεθύμει νὰ ὀδηγήσωσιν αὐτὸν εἰς τὸν αὐτοκράτορα.»

Ὁ δὲ μονάρχης, ὃν ὁ Κορτεζ ἀπεκάλει πομπωδῶς αὐτοκράτορα τῆς Ἀνατολῆς, ἦν Κάρολος ὁ Πέμπτος ἔγγονος Φερδινάνδου τοῦ Καθολικοῦ, ὅστις, μὴ ἔχων υἱὸν ἀλλὰ μόνον θυγατέρα καλουμένην Ἰωάνναν, ἐπέδωκεν αὐτὴν εἰς γάμον αὐστριακῶ τινι βασιλόπαιδι τοῦνομα Φιλίππῳ. Ἐκ τοῦ γάμου δὲ τούτου ἐγεννήθη υἱὸς κληθεὶς Κάρολος, μείνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πάππου Φερδινάνδου ὁ πλησιέστερος κληρονόμος τοῦ στέμματος αὐτοῦ. Ἀναγορευθεὶς δὲ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας προσέθηκε τῇ κυριαρχίᾳ ταύτῃ τὴν τῶν Κάτω Χωρῶν, ἔπειτα δὲ ἐξελέχθη αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας. Καλεῖται δὲ συνήθως Κάρολος Πέμπτος (Charles-Quint), διότι πρὸ αὐτοῦ τέσσαρες ἄλλοι Κάρολοι ἐβασίλευσαν ἐν Γερμανίᾳ.

Οἱ πρέσβεις τοῦ Μοντεζύμα πολλοῦ δέον περιέμενον τοιαύτην ἀπάντησιν πολὺ καὶ λυπηρῶς ἐκπλήξασαν αὐτοὺς, διότι δὲν ἠγνόουν πόσον ἡ ἐπίσκεψις περὶ ἧς ὁ στρατηγὸς ὠμίλησε τοσοῦτον θετικῶς ἤθελε φανῆ δύσarezτος τῷ αὐτοκράτορι Μοντεζύμα. Καὶ τῷ ὄντι ὁ μονάρχης οὗτος κατεσπαράσσεται ὑπὸ λυπηροτάτων προαισθημάτων ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως τῶν Ἰσπανῶν ἐπὶ τῆς μεξικανικῆς ἀκτῆς. Οἱ δὲ φόβοι αὐτοῦ ἠῤῥξανον ἕνεκεν ἀρχαίας παραδόσεως προλεγομένης ὅτι ἔθνος ἰσχυρὸν ἤθελέ ποτε ἐπιβρέσει ἐξ Ἀνατολῆς κατὰ τῆς Μεξικῆς καὶ κατακτήσει αὐτήν. Ἡ παλαιὰ αὕτη προφητεία ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν διαδοθεῖσα ἐξηγεῖ τὸν φόβον τῶν Μεξικανῶν ἐν γενεῇ καὶ τοῦ Μοντεζύμα ἰδίως καὶ τὴν δυσχερείαν, εἰς ἣν ἐνέβαλε τοὺς δύο πρέσβεις ἡ ἀπόκρισις τοῦ Κορτεζ, ζητούντος ἐπιμόνως νὰ ὀδηγηθῆ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους.

Ἦλπισαν ὁμοῦς ὅτι ὁ Ἰσπανὸς στρατηγὸς ἤθελε πεισθῆ διὰ λαμπρῶν δώρων ν' ἀλλάξῃ σχέδιον· ὁ δὲ Κορτεζ ὑπεδέξατο αὐτοὺς ἐπιδεικνύμενος μεγάλην εὐγνωμοσύνην, ἧς ἡ ἔκφρασις ἠπάτησεν αὐτοὺς πρὸς στιγμήν, νομίσαντας ὅτι δύνανται νὰ εἴπωσι τῷ στρατηγῷ ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐκτελέσωσι τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ. Ἀλλὰ τότε ὁ Κορτεζ, ἀλλάξας τόνον καὶ λόγους, ἀπήντησε τοῖς ἐκπλαγεῖσι πρεσβευταῖς ὅτι ἤθελεν ὑπάγει εἰς Μέξικον μετὰ ἡ χωρὶς τῆς συγκαταθέσεως τῶν πρέσβεων τοῦ Μοντεζύμα, διότι ὤφειλε νὰ ἐκτελέσῃ τὰ προσταχθέντα πρὶν ἢ ἐπανέλθῃ παρὰ τῷ μεγάλῳ καὶ ἰσχυρῷ μονάρχῃ οὗτινος ἦν πρέσβυς.

Πρὸς τὴν ἀπειλητικὴν ταύτην καὶ τελευταίαν ἀπαίτησιν οἱ Μεξικανοὶ δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ἐπιμείνωσι· παρεκάλεσαν μόνον τὸν Κορτεζ νὰ παραχω-

ρήσῃ αὐτοῖς τὸν ἀναγκαῖον χρόνον, ὅπως κοινώσωσι τοὺς σκοποὺς τοῦ ἰσπανοῦ στρατηγοῦ τῷ αὐτοκράτορι Μοντεζύμα· καὶ ὁ Κορτεζ συνήνεσε.

Κατὰ δὲ τὴν μετὰ τοῦ Κορτεζ συνέντευξιν τῶν δύο μεξικανῶν πρέσβεων παρετηρήθη ὅτι ζωγράφοι ἠκολούθησαν αὐτοῖς ὅπως ἰχνογραφήσωσιν ἐπὶ βαμβακίνου λευκοῦ ὑφάσματος τὰ παραδοξώτερα πράγματα, ἅτινα ἤθελον ἐπισύρει τὴν προσοχὴν αὐτῶν παρὰ τῆς Εὐρωπαϊοῦ. Ὁ δὲ Κορτεζ, μαθὼν ὅτι οἱ πίνακες οὗτοι ἤθελον σταλῆ εἰς τὸν Μοντεζύμαν, ἠθέλησεν ὥστε ἡ γραφὴ αὐτῶν νὰ εἰκονίσῃ σημαντικώτερα ἀντικείμενα, ὧν ἡ ζωγραφία ἤθελε προξενῆσαι πλείονα ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν φαντασίαν τῶν Μεξικανῶν. Πρὸς τοῦτον δὲ τὸν σκοπὸν παρατάξας τὸν στρατὸν παρέσχε τοῖς Ἰνδοῖς εἰκόνα εὐρωπαϊκῆς μάχης. Οὗτοι δὲ τοσοῦτον ἐφοβήθησαν ὥστε ἄλλοι μὲν ἔφυγον, ἄλλοι δὲ ἔπεσαν χαμαὶ καὶ μόλις μετὰ πολλοῦ κόπου ἠδυνήθησαν οἱ Ἰσπανοὶ νὰ καταπέσωσιν αὐτοὺς ὅτι ἡ μάχη αὕτη δὲν ἦτο σοβαρὰ ἀλλ' ἀπλῆ διασκέδασις.

Οἱ ζωγράφοι δὲν ἠδύναντο ν' ἀνανήψωσιν ἐντελῶς ἀπὸ τῆς ἐπιγενομένης ἕνεκα τοῦ στρατιωτικοῦ θεάματος παραχῆς· τρέμοντες ἔγραψαν τὴν εἰκόνα τῶν συμβάντων ὧν ἐγένοντο αὐτόπται καὶ τελειώσαντες τὸν πίνακα ἐκόμισαν αὐτὸν εἰς Μέξικον, πρωτεύουσαν τῆς ἐπικουρίας, μετὰ τινῶν παιγνίων εὐρωπαϊκῶν καὶ τῆς λεπτομεροῦς διηγήσεως πάντων τῶν κατὰ τὴν ἐν τῷ Ἰσπανικῷ στρατοπέδῳ διατριβῆν συμβάντων· πάντα ταῦτα ἦσαν διὰ τὸν αὐτοκράτορα. Μεταξὺ δὲ τῶν σοφῶν διατάξεων, αἱ οἱ Ἰσπανοὶ εὗρον ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ὑπῆρχε τις καθ' ἣν εἰς πάσας τὰς μεγάλας τῆς συγκοινωνίας ὁδοὺς ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν μέχρι τῆς πρωτεύουσας εὕρισκοντο ἐπιτηδαιοὶ δρομεῖς πρὸς ἀπόλυτον τοῦ αὐτοκράτορος χρῆσιν· διετέλουν δὲ μένοντες πάντοτε εἰς διαστήματα ὑπολελογισμένα ἀκριβῶς, ὅπως διαβιβάζωσι ταχέως εἰς τὸν μονάρχην τὴν ἀγγελίαν ἐκάστου συμβάντος ἐν τῇ ἀπεράντῳ αὐτοῦ ἐπικρατείᾳ.

Τεσσαράκοντα πέντε περίπου λεύγας ἀπείχον οἱ Ἰσπανοὶ ἀπὸ τῆς πρωτεύουσας. Ἡμέρας δὲ τινὰς ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν δύο πρέσβεων οἱ αὐτοκρατορικοὶ ἡμεροδρόμοι διεβίβασαν εἰς τὸν Κορτεζ τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Μοντεζύμα, ῥητῶς μὲν καὶ ἐντελῶς ἀρνούμενου, συνεπιστέλλοντος δὲ δῶρα, ἄξια διὰ τὸν πλοῦτον τοῦ ἰσχυροῦ μονάρχου τοῦ προσφέροντος αὐτὰ τῷ ἰσπανῷ στρατηγῷ ἡ δὲ γενναιοδωρία τοῦ Μοντεζύμα ἦν ἐσκεμμένη· διότι ἤθελε νὰ μὴ ἐλάβῃ τὴν ἀρνήσιν ὡς προσβολὴν. Ὁ Πιλάτωρ λοιπὸν καὶ ὁ Τευτίλης κατέθεσαν πρῶτον εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἰσπανοῦ στρατηγοῦ τὰ δῶρα φερόμενα ὑπὸ ἰκνῶν Ἰνδῶν καὶ ἐκταθέντα ἐπὶ ψιθῶν.

Καὶ ἐβλεπε μὲν βαμβάκινα ὑφάσματα, ὧν ἡ λε-

πτότης καὶ λαμπρότης ἔφθανε τὴν τῶν μεταξω-
τῶν, ἔδωκε δὲ καὶ μιμήσεις ζώων, δένδρων καὶ ἄλ-
λων ἐκ ποικιλοχρῶν πτερῶν κατεσκευασμένας καὶ ἔ-
νεκα τῆς πολλῆς τέχνης ζωγραφίας φαινομένης. Ἰδοὺ
ἐκεῖ βραχιόνια καὶ περιδέραια καὶ ἄλλα πολυτίμα ἐκ
χρυσοῦ στολίδια, ἀποδεικνύοντα ὅτι οἱ Μεξικανοὶ
ἐργάται εἶχον καὶ μεγίστην ἐπιτηδεϊότητα καὶ πολλὴν
φιλοκαλίαν.

Ἄλλ' οἱ Ἰσπανοὶ ἀκορέστως ἐθαύμαζον δύο
μεγάλας σφαίρας, ὧν ἡ μὲν ὀλόχρυσος ἐδείκνυε τὸν
ἥλιον, ἡ δὲ ἄλλη ὀλόαργυρος τὴν σελήνην. Ἰπῆρχον
δὲ ἐν τοῖς δώροις καὶ πολλὰ κιβώτια πλήρη πολυτί-
μων λίθων, μαργαριτῶν καὶ χρυσοῦ ψηγμάτων.

Ὁ δὲ Κορτέζ ἐδέξατο τὰ δῶρα καὶ ἐφάνη χαί-
ρων πολὺ ἐπὶ τοῖς φιλικαῖς τρόποις τοῦ αὐτοκράτο-
ρος· τότε οἱ δύο τούτου πρέσβεις, θαρρῆσαντες ὑπὸ
τῶν εὐμενῶν λόγων καὶ τῆς εὐπροσηγόρου προσφο-
ρᾶς τοῦ Ἰσπανοῦ στρατηγοῦ, ἐνόμισαν ὅτι ἦτο καιρὸς
ἀρμόδιος ὅπως ἀναγγείλωσιν ἐν ὀνόματι τοῦ αὐ-
τοκράτορος ὅτι ἦν ἀδύνατον νὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς
ξένον στρατὸν τὴν εἰς τὴν πρωτεύουσάν εἰσοδὸν καὶ
ὑπομείνωσιν τὴν διάρκειαν τῶν διατριβῶν αὐτοῦ
ἐν τῷ μεξικανικῷ κράτει· ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ παρε-
κάλει τὸν Ἰσπανὸν στρατηγὸν καὶ τοὺς στρατιώτας,
ἐπιθάντες πάλιν εἰς τὰ πλοῖα, ν' ἀποπλεύσωσιν ὅσον
τάχιον.

Ἀκούσας τὴν ἀπάντησιν ταύτην ὁ Κορτέζ καὶ, ὑ-
ποκρινόμενος ὅτι ἐθεώρει αὐτὴν προσβλητικὴν, εἶπεν
ἐκ νέου ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποκύψῃ εἰς τοσοῦτ' ἄσκη-
ρὰν ἄρνησιν καὶ ὅτι ἡ τιμὴ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ κυρίου
δὲν ἐπέτρεπον αὐτῷ τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἐπάνο-
δον, πρὶν ἢ ἔλθῃ εἰς τὴν ζητουμένην συνέντευξιν πρὸς
τὸν αὐτοκράτορα Μοντεζύμαν.

Ἀνεκδιήγητος ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς τῶν Μεξικανῶν,
ἀνδρῶν συνειθισμένων νὰ κύπτωσι τὸν αὐχένα εἰς
τὴν παντοδύναμον θέλησιν τοῦ κυρίου αὐτῶν, ὅτε ἤ-
κουσαν τοὺς λόγους τοῦ αὐθάδους ξένου τολμῶντος
οὐ μόνον νὰ ἐξετάζῃ ἀλλὰ καὶ νὰ καταφρονήσῃ τὴν
ἄρνησιν μεγάλου αὐτοκράτορος! Κατὰ τοὺς δού-
λους τούτους ἡ ἀπάντησις τοῦ Κορτέζ ἦν τρομερὸν
κακούρηγμα, βδελυρὰ ἱεροσυλία· ὅθεν ἔμειναν ἐπὶ
τινας χρόνους στιγμᾶς ἄφωνοι καὶ ἀκίνητοι. Ὅτε δὲ
τέλος ἀνέλαβον ἀπὸ τῆς ταραχῆς, παρεκάλεσαν τὸν
Ἰσπανὸν στρατηγὸν νὰ παραχωρήσῃ αὐτοῖς νέαν προ-
θεσίαν, ὅπως ἀναγγείλωσι τῷ αὐτοκράτορι τὴν ἐ-
πιμονὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ξένων· ὁ δὲ Κορτέζ συνη-
νεσεν ἀπαιτῶν ὁμως ταχεῖαν ἀπόκρισιν.

Καὶ τοὶ δ' ὑποκρινόμενος πολλὴν ἀταραξίαν καὶ
μέγα θάρρος, οὐχ ἦττον ὁμως ἦν ἀνήσυχος καὶ αἰ πε-
ρὶ τοῦ τέλους τῆς μακρᾶς διαπραγματεύσεως ἀμ-
φιβολία ἔβριπτον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς μεγά-
λην καὶ βαθεῖαν στενοχωρίαν· διότι δὲν ἠδύνατο

πλέον ν' ἀγνοῇ τὸ παράτολμον τοῦ ἐπιχειρήματος,
καὶ νὰ ἀπατάται περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ κράτους ὧπερ
πρῶτίητο νὰ προσβάλλῃ, ἄγων μικρὸν στρατὸν τυ-
χοδιωκτῶν μελλόντων πάντων νὰ πέσωσι ποτε κατὰ
τὴν ἄνισον ταύτην πάλιν. Ἄλλ' αἰ σκέψεις αὗται δὲν
ἀπέτρεψαν αὐτὸν τοῦ σκοποῦ, ἐξ ἐναντίας ἔγνω νὰ
καταφρονήσῃ καὶ ὑπομείνῃ τὰς συνεπειὰς τῆς τόλ-
μης αὐτοῦ· διότι καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κύβαν δὲν ἠ-
δύνατο, φοβούμενος τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Οὐελασκυέζη,
ὠργισμένου ἔνεκα τῆς εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ τοῦ
διοικητοῦ παρακοῆς. Ἐκλέγων μεταξύ τῶν τυχῶν ἐ-
πιχειρήματος, οὐτινος ἡ ἐπιτυχία ἔμελλε νὰ δικαιο-
λογήσῃ τὸ τολμηρὸν, καὶ ἐν ἧ τοῦλάχιστον ἤθελεν
ἐνδόξως πέσει, καὶ ἀτιμωτικοῦ θανάτου διὰ χειρὸς
τοῦ δημίου, προετίμησε τὸ ἀρμοδιώτερον τῷ ἐπιχει-
ρηματικῷ χαρακτῆρι καὶ τῇ φιλοδόξῳ ψυχῇ αὐτοῦ.
Ἐκρινε νὰ ὑπάγῃ εἰς Μέξικον τέμνων ἑαυτῷ δίοδον
διὰ τοῦ ξίφους.

Ἄλλὰ πάντες οἱ ἑταῖροι δὲν ἦσαν ἔτοιμοι ὡς αὐ-
τός. Τινὲς αὐτῶν μείναντες πιστοὶ εἰς τὸν Οὐελασκυέ-
ζην ἠγωνίζοντο, μεταδόντες τὰς ἰδίας ἀνησυχίας εἰς
τοὺς λοιποὺς στρατιώτας, νὰ ἐξεγείρωσιν αὐτοὺς ὅ-
πως ζητήσωσι παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τὴν εἰς Κύβαν
ἐπαναγωγὴν. Ἀλλὰ τὰ τεχνάσματα ὑπῆρξαν ἀνί-
σχυρα προσκρούσαντα κατὰ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ
ἐμπνέοντος τοὺς πλείστους τῶν Ἰσπανῶν, ἐλπίζόντων
μὲν νὰ εὕρωσιν ἐν τῇ Μεξικῇ ἄπειρα πλοῦτη, ἀ-
ναμεινονῶν δ' ἐκ Μεξίκου εὐνοῦν ἀπόκρισιν.

Ἄλλ' ἠπατήθησαν πάλιν αἰ προσδοκίαι αὐτῶν· ὁ
Μοντεζύμας, καὶ τοὶ ταραχθεῖς διὰ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ
Κορτέζ, ἐπέμενον οὐχ ἦττον ἀπαγορεύων τὴν εἰς Μέ-
ξικον εἰσοδὸν καὶ θέλων τὴν ἀποχώρησιν τῶν ξέ-
νων μακρὰν τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ· ὁ δὲ Τευτίλης ἐ-
κόμισε τὴν τρομερὰν ταύτην ἀγγελίαν εἰς τὸν Ἰσπα-
νὸν ἀρχηγόν. Νῦν δ' ὁ Κορτέζ ἐδειξεν ἑαυτὸν ἦττον
ἀλαζόνα, καὶ δοκιμάζων διὰ τῆς μετριότητος
τὴν διάθεσιν τοῦ μεξικανοῦ μονάρχου ἀπεκρίνα-
το τηρῶν ἐσκεμμένον μέτρον· « Ὅτι ἡ θρησκεία τῶν
Χριστιανῶν ἐτίθητο μεταξύ τῶν πρώτων καθηκόν-
των τὴν θρησκευτικὴν διδασχὴν καὶ τὴν μύησιν τοῦ
πλησίον εἰς ἀληθείας ἀσφαλιζούσας τὴν αἰώνιον εὐ-
τυχίαν αὐτοῦ· ὅτι ἐστάλη παρὰ τοῦ μεγάλου αὐτο-
κράτορος τῆς Ἀνατολῆς τοῦ κυρίου αὐτοῦ εἰς Με-
ξικὴν, ὅπως ἐξαγάγῃ τὸν κύριον καὶ τὸν λαὸν τοῦ
μεγάλου τούτου κράτους τῆς δεισιδαίμονος πλάνης
καὶ τοῦ ψεύδους τῆς εἰδωλολατρίας· ὅτι ὅπως ἐπι-
τύχῃ τοῦ εὐτυχοῦς τούτου ἀποτελέσματος εἶχεν ἀ-
νάγκην νὰ ὀμιλήσῃ τῷ ἡγεμόνι καὶ ὡς ἐκτούτου ἠ-
ναγκάζεται νὰ ζητήσῃ πάλιν ἐπιμόνως τὴν ἀπαραίτη-
τον ταύτην συνέντευξιν. »

Ἄλλ' ὁ Τευτίλης ἀγανακτῆσας μικροῦ δεῖν ἀντέ-
κοψε τὸν μεταγλωττίζοντα τὸν λόγον τοῦ Κορτέζ

διερμηνεία μόλις εκράτει τῆς ἀνυπομονισίας καὶ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. Ἐγερθεὶς δ' ἀπεκρίθη ὀργισμένη τῇ φωνῇ ὅτι, ἐπειδὴ αἱ φιλικαὶ παρατηρήσεις ἔμενον ἀτελεσφόρητοι, ἠναγκάζετο νὰ κινήσῃ δραστηριωτέρους τρόπους ὅπως ἀσφαλίσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προσταγῶν τοῦ ἡγεμόνος. Ἄμα δὲ εἰπὼν τὰς λέξεις ταύτας ἀπῆλθεν ἐσπευσμένως μετὰ πάσης τῆς ἀκολουθίας καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ ἰσπανικῷ στρατοπέδῳ Μεξικανοὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Τευτίλη καὶ ἡ φυγὴ τῶν κατοίκων ἀπάντων, οἵτινες παρεῖχον τέως ἄφθονα τῷ ἰσπανικῷ στρατῷ τὰ ἐπιτηδεῖα, κατελύθησαν τὸν Κορτέζ καὶ τοὺς ἐταίρους· ἐνόουν τὰς σοβαρὰς συνεπειὰς τῆς ταυτοχρόνου ἀποχωρήσεως, καὶ προησθάνοντο ἤδη τὰ δεινὰ τοῦ λιμοῦ. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἡ ἀποθάρρυνσις κατήντησε γενικὴ καὶ οἱ δυσχερέστεροι διακείμενοι λαμβάνοντες ἀπ' αὐτῆς ὠφέλειαν, ἐπεχείρησαν νὰ κατορθώσωσι τὴν εἰς Κύβαν ἐπάνοδον τοῦ Κορτέζ, κατηγοροῦντες αὐτὸν παρὰ τοῖς στρατιώταις ὅτι ἤγεν αὐτοὺς εἰς τὸν θάνατον, θύματα τολμηρῆς φιλοδοξίας.

Ὁ δὲ στρατηγός, ἴσῃ τῇ βώμῃ φρόνησιν καὶ παυουργίαν ἔχων, ἠθέλησε νὰ γνωρίσῃ τὰς διαθέσεις τῶν πλείστων στρατιωτῶν· οἱ δὲ φίλοι οἷς ἐνετείλατο νὰ ἐρωτήσωσιν αὐτοὺς δισεκέδασαν τοὺς φόβους οὓς συνέλαβε τὸ πρῶτον ἕνεκα τῶν βραδουργιῶν καὶ τῶν συκοφαντιῶν τῶν μυστικῶς τὰς τοῦ Οὐελασκυέζην φρονούντων. Βέβαιος εἰς τὸ ἐξῆς περὶ τῆς πίστεως σχεδὸν πάντων τῶν ἐταίρων συνεκάλεσε τοὺς νεωτερίζοντας καὶ προσελθὼν ἄνευ ἐλαχίστου ἴχνους δυσχερεσίας διότι ἔβλεπε τοὺς ἐχθρούς, οὓς ἡ γαλήνη τοῦ προσώπου αὐτοῦ καθησύχασεν ἐντελῶς, συνεβουλεύσατο αὐτοῖς περὶ τοῦ πρακτέου ἕνεκα τῶν καιρῶν καὶ ἐζήτησεν αὐτῶν τὴν γνώμην. Οὗτοι δὲ ἐπίστευσαν ὅτι εἶχον τὴν ἄδειαν νὰ εἰπωσιν τῷ Κορτέζ ὅ,τι ἐσκέπτοντο καὶ πάντες ἐγνωμοδύτησαν ὑπὲρ τοῦ παραυτίκα ἀπόπλου.

Ὁ δὲ Κορτέζ, ἀκούσας τὰ λεχθέντα, ἀταράχως ἀπεκρίνατο ὅτι δὲν συμμετείχε τῆς περὶ ἐπικειμένων κινδύνων γνώμης· καὶ ὅτι ὁ φόβος αὐτῶν ἦν ὑπερβολικός· ὅτι ὁμοῦς οὐδόλως ἐσκόπει νὰ βιάσῃ αὐτοὺς ἵνα συνεκστρατεύσωσιν ἄκοντες.

Εὐθὺς λοιπὸν αὐτοῦ προστάξαντος ἀναγγέλλεται εἰς τὸ στρατόπεδον ἡ προσεχὴς ἐπιβίβασις τῶν στρατιωτῶν, προσκαλουμένων νὰ παρασκευάσωσι τὰ πρὸς ἀπόπλου. Τοῦτο ἀκούσαντες οἱ Ἴσπανοὶ, οἵτινες ἀφ' οὗτου ἐπάτησαν τὴν γῆν ταύτην διεβουκόλου λαμπραῖς ἐλπίσι τὴν ἀπληστίαν αὐτῶν, κατελήφθησαν ὑπὸ ἀθυμίας· ἠναγκάζοντο λοιπὸν ν' ἀποβάλωσι τὰ περὶ θησαυροῦ ὄνειρατα, τὴν δόξαν καὶ τὰς ἐν τῷ μέλλοντι κατακτήσεις, τὰς ὑπὸ τοῦ Κορτέζ ὑποσχεθείσας τῇ φιλοδοξίᾳ αὐτῶν. Ἰπέστρεφον δὲ ἐπαισχύν-

τως, ὅθεν ἤλθον μεστοὶ αἰσίων οἰωνῶν καὶ ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τοῦ πλήθους, οὐδεμίαν ἀπάγοντες ἀνταμοιβὴν τῶν κόπων οὓς ὑπέμειναν ἤδη ἢ τῶν κινδύνων οἷς ἐξέθεντο ἑαυτούς! Οὐχί, παρακούουσι μᾶλλον τὸν στρατηγόν, δὲν ὑποκύπτουσιν εἰς ἀτιμωτικὴν προσταγὴν· καὶ πανταχοῦ τοῦ στρατοπέδου οἱ στρατιῶται ἀγανακτοῦντες γογγύζουσι σφοδρῶς, μάλιστα δὲ καὶ ἀπειλοῦσι τὸν Κορτέζ.

Αὐτὸς δὲ τοῦτο ἤθελεν ἡ ὀργὴ τῶν στρατιωτῶν συνέπραττε τοῖς σκοποῖς αὐτοῦ· ἐρεθίζων λοιπὸν ἐπὶ πλέον αὐτούς, ἔστειλε τοὺς φίλους ἵνα κατηγορήσωσιν ἰσχυρῶς τὴν διαγωγὴν τοῦ στρατηγοῦ, ὑπαιτιτόμενοι ὅτι ὁ φόβος ἀπέτρεπεν αὐτὸν τοῦ ἐπιχειρήματος. Τὸ ἐπιτηδειότατον τοῦτο τέχνασμα ἐξήγειρε μέγαν θόρυβον ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ οἱ στρατιῶται ὁμοφώνως πάντες ἀπήτησαν ἵνα, καταλιπὼν ὁ Κορτέζ τὴν ἡγεμονίαν στρατοῦ ὅν προέδιδε, ἀναχωρήσῃ εἰς Κύβαν. Ὁ δὲ Κορτέζ τοῦτο περιέμενεν ἵνα φανῇ.

Ἐξελθὼν δὲ ἔδειξε μεγίστην ἀπορίαν ἰδὼν τὴν ἀταξίαν, ἀλλὰ τότε ἐξεβράβησαν αἱ κραυγαὶ. Οἱ στρατιῶται μαινόμενοι συνωθοῦντο περὶ τὸν στρατηγόν, καταμειψόμενοι τὴν δειλίαν αὐτοῦ ἀμφιβέλλοντος περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἐπιχειρήματος, ἀφ' ἧς ἀνέμενεν ἡ Ἰσπανία πλείστην μὲν δόξαν, μεγάλα δὲ καὶ ὠφέλιμα ἀποτελέσματα. Εἶπον ὅτι αὐτοὶ εὗρισκον ἀρχηγὸν ἀξιώτερον τῆς ἀρχῆς· καὶ μετ' αὐτοῦ ἤθελεν ἐπιτύχει τοῦ εὐγενοῦς σκοποῦ τῶν ἰδίων ἔργων καὶ πόνων.

Τοιαύτη βεβαίως συμπεριφορὰ καὶ τοιοῦτοι λόγοι ἀντέβαινον βαρέως τῇ στρατιωτικῇ πειθαρχίᾳ· καὶ ὅμως ὁ Κορτέζ ἔχαιρε πολὺ ἀκούων καὶ βλέπων ἑαυτὸν οὕτω βιαίως ἀνειδιζόμενον· ἀλλ' ἡ κωμωδία δὲν ἐπεράνθη καὶ αὐτὸς προητοίμασε τὴν λύσιν.

Ἀπεκρίνατο ὅτι οὐδέποτε παρητεῖτο ἐνδόξου ἐπιχειρήματος, οὐτινος ἡ ἐπιτυχία οὐδέποτε ἐφάνη αὐτῷ ἀμφίβολος· ἀλλ' εἶχον ἀναγγεῖλαι αὐτῷ ὅτι ὁ στρατός ἀπεθάρρυνετο ἐπειδὴ ὑπεχώρησεν εἰς τὴν σκληρὰν ἀνάγκην, σημαίνων τὸν ὑπὸ πάντων ζητούμενον ἀπόπλου· καὶ ὅτι λυπούμενος σφόδρα ἐπραττε τοῦτο ἐντελῶς ἀντιβαίνων τῷ πόθῳ καὶ τῇ ἐλπίδι αὐτοῦ. Ἀλλὰ διέκοψαν αὐτὸν ἐν τῷ μεταξὺ λέγοντα οἱ στρατιῶται, βοῶντες ὅτι ἠπάτησαν αὐτὸν αἰσχροῦς· ὅτι τινὲς δειλοὶ διέβαλλον τὸν στρατὸν ὁμιλοῦντες ἐν ὀνόματι αὐτοῦ, ὅτι οἱ πλείστοι, μὴ συμμετέχοντες τῆς ἀναδρῆς αὐτῶν, ἦσαν πρόθυμοι ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ ὅπῃ βούληται καὶ ὅτι ὑπὸ τοιοῦτον ἀρχηγόν κατετόλμων τῶν μεγίστων κινδύνων καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου.

Ὁ δὲ ἰσπανὸς στρατηγός, ἀποδοὺς χάριτας τοῖς στρατιώταις ὅτι ἐξέκρουσαν αὐτὸν τῆς περὶ ἐκείνων ἀπάτης καὶ συγχάριων αὐτοῖς ἐπὶ τῇ σταθερότητι, ἀνήγγειλεν ὅτι ἔπρεπε νὰ παρασκευάσωσι τὰ πρὸς

ἐγκατάστασιν ἀποικίας ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκοντο, καὶ πρὸς ὁδοιπορίαν εἰς τὰ ἔνδον τοῦ κράτους, οὐ τις οὐδ' αὐθάδης ἡγεμὼν ἤθελε ν' ἀναγκάσῃ αὐτοὺς εἰς ἀπόπλουν. Κραυγαὶ δὲ χαρμύσουνοι ὑπεδέξαντο τοὺς λόγους τούτους ἐνθουσιάζοντες τὸν ἰσπανὸν στρατιώτην.

Ἐν τούτοις ὁ Κορτέζ, χρώμενος τοῖς εὐνοϊκοῖς καιροῖς, ἠθέλησε νὰ νομιμοποιήσῃ τὴν ἰδίαν ἡγεμονίαν διότι ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ ἠδύνετο ν' ἀμφισβητηθῇ καὶ νὰ κινδυνεύσῃ σοβαρῶς ἀφ' οὗ ὁ Οὐελασκυέζης ἀνεκάλεσε τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ ἐξουσίαν.

Ἐπειδὴ δὲ προϋτίθετο νὰ θεμελιώσῃ ἀποικίαν, συνεκρότησε δι' αὐτὴν δικαστήριον ἐξ ἀνδρῶν πρακτόνων τὰ συμφέροντα αὐτῷ. Τοῦ δὲ δικαστηρίου καὶ τῶν νέων δικαστῶν ἐγκατασταθέντων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ, οὗτος παρέστη εἰς αὐτοὺς ἐν χερσὶν ἔχων τὴν τῆς ἀρχηγίας ράβδον καὶ, ὑποδυσάμενος σχῆμα βασιυτάτου σεβασμοῦ πρὸς τὸ δικαστήριον, εἶπε τάδε:

« Ἀπὸ τῆς σήμερον, Κύριοι, θεωρῶ μὲν ὑμᾶς ὡς τοὺς ἀντιπροσώπους καὶ ἐπιτρόπους τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν μονάρχου· αἱ δ' ὑμετέραι κρίσεις ἐξουσι, τὸ ἐπ' ἐμοί, τὴν ἰσχὺν τῶν ἱερωτάτων νόμων. Ἀναμφισβόλως γινώσκετε ὅτι ὁ ἡμέτερος στρατὸς ἔχει ἀνάγκην στρατηγῶν μὴ ὑποτάσσοντος τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ τῇ στρατιωτικῇ φαντασιοκοπίᾳ· ἡ δ' ἀρχὴ μου ὑπάρχει, οὕτως εἰπεῖν, ὑποχειρὶα τῇ ἰδίᾳ ἀστυαίᾳ. Ἀφ' οὗτοῦ ὁ διοικητὴς τῆς Κύβης ἔπαυσε νὰ ἀπὸ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ τεταγμένου μοι ἀξιωματοῦ, τὰ πρὸς ἀρχὴν δικαιοῦματά μου εἰσὶν ἀμφισβητήσιμα· ὅθεν ἐναποτίθημι αὐτὴν ταῖς ὑμετέραις χερσίν. Νῦν δὲ, Κύριοι, ἐκλέξατε, ἀναγορεύσατε ἡγεμόνα, ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως, τὸν ἀξιωματικὸν ὃν νομίζετε μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀξίων τῆς τιμῆς ταύτης. Ἐγὼ δὲ, ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης, προθύμως δίδωμι τοῖς ἐταίροις τὸ παράδειγμα τῆς ὀφειλομένης τῷ ὑφ' ὑμῶν ἐκλεχθησομένῳ ὑποταγῆς. »

Ταῦτα εἰπὼν καὶ κλίνας τὴν ράβδον παρέδωκεν αὐτὴν εὐσεβάστως τῷ προέδρῳ, κατέθετο ἐπὶ τῆς τραπέζης τὸ περιβάλλον αὐτὸν τῇ στρατιωτικῇ ἀρχηγίᾳ ἐγγράφον καὶ ἀπεχώρησεν.

Ἡ παραίτησις τοῦ Κορτέζ ἐγένετο δεκτὴ παρὰ τῶν δικαστῶν, διὰ δραματισάντων μετὰ παραδόξου σοβαρότητος τὴν προστεταγμένην κωμωδίαν γενομένης· δ' ἐπειτα νέας ἀρχιερσίας ὁ Κορτέζ ἀνηγορεύθη τὸ δεύτερον στρατηγὸς παμφηφεί, τοῦ δικαστηρίου ἀναγγεῖλαντος τὸ ἀποτέλεσμα τοῖς συνθηροισμένοις στρατιώταις, οἵτινες ἐπέδοκίμασαν τὴν ἐκλογὴν.

Β'.

Θεμελιώσις τῆς Οὐίλλα-Ρίκα-δὲ-λά-Ουέρα-Κρούζ. — Ὁ κασίκος Κεμποάλλας. — Ἐκτράπελος πολυσαρκία τοῦ κασίκου τούτου. — Ἀφίξις τῶν Ἰσπανῶν εἰς τὴν πόλιν τῆς

Κυαδισιλάνης. — Συμμαχία πολλῶν κασίκων πρὸς τὸν Κορτέζ. — Καταστροφή τῶν ἰνδικῶν εἰδώλων. — Μετατροπὴ μεξικανικοῦ ναοῦ εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν. — Ἀνακάλυψις συνωμοσίας. — Ὁ Κορτέζ καταστρέφει τὰ πλοῖα. — Πρεσβεία. — Λόγος πρέσβεως. — Μάχη. — Ξικατέγαλτος. — Φρόνιμοι ἐπιτιμήσεις καθολικοῦ ἐφημερίου. — Ὁ Κορτέζ προχωρεῖ ἐπὶ τὴν Χόλυλαν. — Συνέντευξις Κορτέζ καὶ Μοντεζύμα. — Εἰσοδὸς τῶν Ἰσπανῶν εἰς Μέξικον.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Κορτέζ δημιουργηθὲν δικαστήριον ἐκάλεσε τὸν τόπον ὅπου ἐσκόπει νὰ θεμελιώσῃ ἀποικίαν Villa-Rica-de-la-Vera-Cruz, ἧτοι πόλιν ἀφνειὴν τοῦ Ἀληθοῦς Σταυροῦ· ἐκάλουν δ' αὐτὴν ἀφνειὸν, πλουσίαν, διότι ἐκεῖ τὸ πρῶτον ἔκριναν οἱ Ἰσπανοὶ περὶ τῶν ἀνεξάντλητων τῆς Μεξικῆς θησαυρῶν, ἐκ τῶν θαυμασιῶν τοῦ Μοντεζύμα πρὸς τὸν Κορτέζ δώρων· ἠλπίζον δὲ καὶ ὅτι οἱ θησαυροὶ τοῦ μεξικανικοῦ λαοῦ ἠθελον συρρεύσει μετ' οὐ πολὺ ἐκεῖσε· προσέθηκάν δὲ ταῖς λέξεσιν ἀφνειὸς πόλις τὸ ἀληθὲς σταυρὸς, διότι καθ' ἣν ἡμέραν ἀπέβησαν ὁ Χριστὸς εἶχε σταυρωθῆ.

Ἄλλ' ἡ πόλις αὕτη, ἧς καταβληθήσονται μετὰ μικρὸν τὰ θεμέλια, δὲν εἶναι αὐτὴ ἐκείνη ἣν γινώσκουμεν καλουμένην Ουέραν-Κρούζ, διότι ὁ Κορτέζ μετήνεγκε τὴν ἀποικίαν μετ' οὐ πολὺ μίλια τινα νοτιώτερον εἰς ἄλλον τόπον, ὃν ἔκρινε προσφορώτερον εἰς τοιοῦτου εἶδους ἀποικίαν.

Ἐν ᾧ δὲ παρεσκευάζετο πρὸς πορείαν, εὐτυχῆς συμβάν ἐβοήθησεν εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ Κορτέζ. Πέντε Ἰνδοὶ στελλόμενοι ὑπὸ γείτονος κασίκου προσῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰσπανῶν ζητοῦντες νὰ ὀδηγήθωσιν εἰς τὸν στρατηγόν. Τούτου δὲ δεξαμένου αὐτοὺς, εἰς τῶν Ἰνδῶν εἶπε διὰ τοῦ διερμηνέως· « Ὅτι ἡ φήμη τῶν ἄθλων καὶ τῶν ἐνδόξων ἔργων τῶν Ἰσπανῶν ἐν Ταββάσκῳ ἔφθασεν εἰς τὰ ὦτα Κεμποάλλας τοῦ κυρίου αὐτῶν καὶ ὅτι, θαυμάζων τὴν ἀνδρείαν τῶν περιφήμων ξένων, ἐπεθύμει νὰ γίνῃ σύμμαχος καὶ φίλος αὐτῶν. »

Καὶ ἔχαιρε μὲν ὁ Κορτέζ ἐπὶ ταῖς φιλικαῖς ταύταις διακοινώσεσι καὶ τῇ προτεινομένῃ συμμαχίᾳ, ἀλλ' ἠγαλλιάσατο ἔτι πλέον, μαθὼν ὅτι οἱ ὑποτελεῖς τῷ Μοντεζύμα καὶ μεταξὺ ἄλλων ὁ Κεμποάλλας ἐπαχθῶς ἔφερον τὴν δυναστείαν τοῦ αὐτοκράτορος· ὅτι ἡ ἀλαζονεία καὶ ἡ σκληρότης κατέστησαν ἀφόρητον τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ ὅτι οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἡγεμόνος ἐκαιροφυλάκτουσαν ὅπως ἀποσείσωσι τὸν τυραννικὸν ζυγόν. Ὁ δὲ Κορτέζ, γινώσκων καλῶς ὅτι, ὅσω ἰσχυρὸν καὶ ἂν ἦ κράτος τι, δὲν ἀπέχει πολὺ τῆς καταστροφῆς, ἐὰν ὁ ἡγεμὼν ἀπαλλοτριώσῃ τὴν ἀγάπην τῶν ὑπηκόων, δὲν ἀμφέβαλε πλέον περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἐπιχειρήματος. Ἀπεπέμψατο λοιπὸν τοὺς πρέσβεις γέμοντας δώρων καὶ ἐνετείλατο νὰ εἰπῶσι τῷ κυρίῳ αὐτῶν ὅτι ὁ Ἰσπανὸς στρατηγὸς ἐπορεύετο μετ' οὐ

πολὺ πρὸς αὐτόν. Ἄλλως τε ἐπεθύμει νὰ ἐπισκέψηται χώραν, περιγραφείσαν αὐτῷ ὡς ἀρμοδιωτέραν τοῦ μέρους ὅπου διέτριβε πρὸς ἐγκατάστασιν ἀποικίας.

Ἠρξάτο δ' εὐθὺς, τῆς πορείας ἄγων τὸν στρατόν, τοῦ στόλου παραπλέοντος τὴν ἀκτὴν. Εἰς τὸ τέλος δὲ τῆς πρώτης ἡμέρας ἡ μικρὰ ἰσπανικὴ στρατιὰ ἐφθασεν εἰς ἰνδικὸν χωρίον ἐντελῶς ἔρημον, πάντων τῶν κατοίκων φυγόντων ἐκ τῶν οἰκημάτων. Ἐν ταῖς νυκτὶς εἶδόν τινα εἰδῶλα καὶ ἀνθρώπινα ὄσῳ, εἰδεχθῆ λείψανα βδελυρῶν θυσίων, καὶ πολλὰ βιβλία, τὰ πρῶτα ἐν Ἀμερικῇ εὑρεθέντα, ἀλλ' οὐδαμῶς τοῖς ἐν Εὐρώπῃ παραπλήσια. Συγκείμενα ἐκ περγαμνηῆς ἢ ἐκ δερμάτων κεχρισμένων διὰ κόμμιος καὶ δεδιπλωμένων εἰς σχῆμα φύλλων, περιεῖχον ἀντὶ γραμμάτων ποικιλίαν μεγίστην εἰκόνων καὶ συμβόλων, ἐξ ὧν ὑπετέθη οὐκ ἀλόγως ὅτι τὰ βιβλία ταῦτα ἐχρησίμευον εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἱεροτελεστιῶν τῆς μεξικανικῆς θρησκείας.

Τῇ δὲ ἐπιούσῃ οἱ Ἴσπανοὶ κατατείνοντες τὴν πορείαν εὗρον πάντα τὰ κατὰ τὴν δίοδον χωρία ἐγκαταλειμμένα ἢ ἐρημιά αὐτῇ ἐφάνη κακὸς οἰωνὸς καὶ ἐφοβήθησαν μήπως ὁ κασίκοις Κεμποάλλας ἠπάτησε θέλων νὰ ἐλκύσῃ αὐτοὺς εἰς ἐνέδραν. Ἀλλὰ περὶ τὸ ἑσπέρας ἐφάνησαν δώδεκα Ἴνδοι φέροντες παρὰ τοῦ κασίκοις τρόφιμα τοῖς Ἴσπανοῖς καὶ ἐντολὴν ἔχοντες νὰ προσκαλέσωσι τὸν Ἴσπανὸν στρατηγὸν νὰ προχωρήσῃ μέχρι τῆς διαμονῆς αὐτοῦ, ἓνα μόνον ἥλιον ἀπεχούσης, ὅπερ μεξικανιστὶ ἐσήμαινε μιᾶς ἡμέρας πορείαν. Ἐκεῖ δ' ὑπῆρχον αὐτοῖς παντὸς εἶδους σιτία.

Ἀλλὰ ἠθέλησαν νὰ μάθωσι τίνας ἔνεκεν ὁ κασίκοις δὲν ἦλθεν αὐτοὺς εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἰσπανικοῦ στρατηγοῦ καὶ οἱ Ἴνδοι ἀπήντησαν ὅτι ἐνόησάν τις κατεῖχεν αὐτὸν οἶκοι. Ὁ δὲ Κορτέζ, τηρήσας παρ' ἑαυτῷ ἐξ τῶν Ἰνδῶν τούτων ὡς δῆμους καὶ ὀδηγοὺς, ἀπέπεμψε τοὺς λοιποὺς πρὸς τὸν κασίκοιν ὅπως ἀναγγείλωσι τὴν ἀριζὴν τῶν Ἴσπανῶν.

Τὴν δ' ἐπαύριον ὁ ἰσπανικὸς στρατὸς ἀφίκετο παρὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κασίκοις κατοικουμένην πόλιν κειμένην ἐν χώρᾳ καλῇ καὶ εὐφόρῳ. Ἡ εἰς αὐτὴν ἀνοδος ἐδείκνυε μακρόθεν οὐ μικρὰν τὴν πόλιν, ἣν ἰδόντες οἱ μετὰ τοῦ Κορτέζ ἔχαιρον πολὺ ἐν ᾧ δ' ἦσαν ἐγγὺς τῆς εἰσόδου, στρατιωταὶ τινες τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς ἦλθον ἀναγγέλλοντες ὅτι τὰ τείχη τῆς πόλεως ἦσαν ἀργυρᾶ. Ἀλλ' ἀθυμία κατέλαβε τοὺς στρατιώτας τοῦ Κορτέζ, ἰδόντας μετ' ὀλίγον ὅτι τὸ λευκὸν τῶν τειχῶν προήρχετο ἐκ τῆς περικλυπούσης ἀσβεστοῦ ἔλλαμπομένης ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου.

Ἐνταῦθα οἱ Ἴσπανοὶ εἶδον θέαμα διάφορον τῶν ἐν ταῖς λοιπαῖς πόλεσι, δι' ὧν διήλθον οἱ κάτοικοι μόνον δὲν ἐφρευγον ἀλλὰ καὶ ἐπλήρουν τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας ὅπως ἴδωσι θέαμα καινόν, τοὺς λευκοὺς εἰσσερχομένους εἰς τὴν πόλιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ σπουδὴ αὐ-

τῶν οὔτε ἀγροῖκος οὔτε κτηνώδης ἦτο, οἱ Ἴσπανοὶ δὲν ἐστενοχωρήθησαν ὑπὸ ἐνδείξεων περιεργείας ὀχληρᾶς ἢ ὑπὲρ τὸ δέον θορυβώδους. Ὅτε δὲ ἐφθασαν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ κασίκοις, ἐξῆλθεν οὗτος καὶ τότε ἠδυνήθησαν νὰ κρίνωσι τὸ εἶδος τῆς ἐμποδισάσης αὐτὸν νὰ προῦπαντήσῃ τοὺς νέους συμμάχους ἐνοχλήσεως, ἣν δὲ αὕτη τερατώδης πολυσαρκία μόλις ἐπιτρέπουσα αὐτῷ νὰ κινηθῇ ἀξιωματικοὶ δέ τινες ὑπεστήριζον αὐτὸν ὅπως σύρηται εἰς τὰ πρόσω τὸ δ' οὕτως ἀσχημίζον αὐτὸν πάχος καθίστα τὸ σῶμα γελοιωδέστατον, ὥστε ὁ Κορτέζ μόλις καὶ μετὰ βίας διέμεινε σοβαρὸς καὶ ἐκόλωσε τὸν γέλωτα τῶν στρατιωτῶν τὰ μάλιστα ἐπιθυμούντων νὰ καγγάσωσι διὰ τὴν ὑπέρογκον μεγαλειότητα καὶ τὰς εὐρεῖας διαστάσεις τῆς κοιλίας αὐτοῦ. Ἄλλως τε ὁ κασίκοις ἦτο ἄνθρωπος ἐμβριθής· ἐφόρει λαμπρὰν στολὴν ἐκ βαμβάκινης χλαμύδος κεκαλυμμένης πολυτίμοις λίθοις· ἔφερε δὲ λίθους καὶ ὑπὸ τὴν ῥίνα καὶ εἰς τὰ ὦτα, ἅτινα ἦσαν ἐπὶ τούτῳ διατετηρημένα. Πλησιάζας δὲ ὠμίλησε πρὸς τὸν Ἴσπανὸν στρατηγὸν εὐμενεῖς καὶ ἐμφρονες λόγους· περὶ τὸ τέλος δὲ τοῦ λόγου, εὐαρεστήσαντος πολὺ τῷ Κορτέζ, προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν πρὸς ἀνετωτέραν συζήτησιν τῶν κοινῶν συμφερόντων. Ὁ δὲ Κορτέζ, δεξάμενος τὴν πρόσκλησιν ἔτυχε παρὰ τοῦ κασίκοις φιλοξενίας ὑπερβαλοῦσης τὰς ἀνάγκας καὶ πάσας τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ. Παρέσχε δὲ ὁ Κεμποάλλας τοῖς Ἴσπανοῖς ἀφθόνης καὶ παντὸς εἶδους τροφάς.

Ὁμιλῶν δὲ πρὸς τὸν Ἰνδὸν ἀρχηγὸν ὁ Κορτέζ καὶ θέλων νὰ γνωρίσῃ τὰ ἀληθῆ αἰσθήματα καὶ μάλιστα τὰ πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Μεξικῆς, ἐλάλησε περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκστρατείας τῶν Ἴσπανῶν, ἀναγγείλας τῷ κασίκοις ὅτι ἐστάλη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς ἀνατολῆς πρὸς ἐξολόθρευσιν τῶν τυραννούντων τοὺς κατοικοῦντας τὰς χώρας ταύτας τῆς ὑψηλοῦ λαοῦ. Τότε ὁ Κεμποάλλας θαρσύνσας ἐπὶ τῇ δηλώσει ταύτῃ ἐξήμεσε τὸ κατὰ τοῦ Μοντεζύμα μῆσος διὰ πικροχόλων μομφῶν καὶ βιαίων αἰτιάσεων· περιέγραψε τὸν αὐτοκράτορα τῆς Μεξικῆς αἰμοχαρῆ δεσπότην, οὐ τινος πάντες οἱ ὑποτελεῖς ἐπεθύμουν ν' ἀποτεινάζωσι τὸν ζυγόν. Καὶ εἰς τοσοῦτο συγκινήσεως ἐγένετο ὁ κασίκοις ζωγραφῶν τὴν τυραννίαν τοῦ Μοντεζύμα, ὥστε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐκαλύπτετο ὑπὸ χεμαῖζρου δακρύων.

Ὁ δὲ ἰσπανὸς στρατηγὸς καταπράυνε καὶ ἐνεθάξεν αὐτὸν ὑποσχόμενος τὴν παντοδύναμον αὐτοῦ προστασίαν κατὰ τοῦ τυράννου τῆς Μεξικῆς, διότι ὁ θεὸς κηλύγει τοὺς ἀγῶνας τῶν Ἴσπανῶν καὶ συνεμάγει αὐτοῖς.

Τῇ δ' ἐπιούσῃ ὁ στρατὸς ἀνέλαβε τὴν ὁδὸν, πορευόμενος εἰς Κουαχουσιλάνην, τὴν ἐκλεχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κορτέζ χώραν πρὸς θεμελίωσιν ἀποικίας. Δια-

περάσας δ' ἀγρούς ἀξίους λόγου διὰ τὴν εὐφορίαν καὶ ἄλση τερπνότατα, ἐφθασεν εἰς τὴν πόλιν τῆς Κυιαβισιλάνης κειμένην ἐπὶ ὑψώματος καὶ περιφρουρούμενην ὑπὸ βράχων σχηματιζόντων περὶ αὐτὴν φυσικὰ ὀχυρώματα. Οὐδένα δ' αὐτῆς κάτοικον εὔρον, πάντων φυγόντων τοὺς Ἴσπανοὺς πλησιάζοντας· ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἐφθασαν εἰς τὴν μεγάλην τῆς πόλεως πλατείαν, ἐφάνησαν αἴφνης δεκαπέντε Ἴνδοι ἐξεληθόντες ἐκ τινος ναοῦ ὅπως προσαγορεύσωσι τοὺς ξένους καὶ εἴπωσιν αὐτοῖς ἔπειτα ὅτι ὅτε κασίκος καὶ πάντες οἱ κάτοικοι ἤθελον ἐπανέλθει εἰάν ὑπέσχοντο ὅτι οὐδόλως ἤθελον βλάψει αὐτούς. Ὁ δὲ Κορτεζῆς καθυσύχασεν αὐτούς καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ πόλις ἐπληρώθη πάλιν λαοῦ, αὐτοῦ τοῦ κασίκου ἐπαναγαγόντος τοὺς φυγόντας κατοίκους.

Ὁ δὲ κασίκος ἦλθε μετὰ τοῦ Κεμποάλλα εἰς τὸ ἰσπανικὸν στρατόπεδον φερόμενοι ἀμφοτέρω ἐπὶ φορείου· ἀμφοτέρω δ' ἐν τῇ πρὸς τὸν Κορτεζῆ συνεντεύξει ἐξέφρασαν ἐνεργῶς τὸ κατὰ τῆς τυραννικῆς τοῦ Μοντεζύμα κυβερνήσεως μίσος καὶ ἐξήγειραν οὕτως παρὰ τοῦ ἰσπανοῦ στρατηγοῦ νέας διαβεβαιώσεις ὅτι ἤθελον ὑποστηρίξει καὶ βοηθήσει τοὺς δύο Ἴνδους ἀρχηγούς εἰς τὴν ἀπόσεισιν τοῦ ὑπ' αὐτῶν καλουμένου ἀφορήτου ζυγοῦ.

Ἄλλ' ἡ συνέντευξις διεταράχθη καὶ διεκόπη ὑπὸ τινων Ἴνδων ἐλθόντων περιφόβων καὶ εἰπόντων τινὰς λέξεις κρύφα τοῖς κασίκοις· οἷτινες, ἅμα ἀκούσαντες αὐτάς, ἐφάνησαν καταλυπηθέντες καὶ ἐγερθέντες ἐξῆλθον· ὁ δὲ Κορτεζῆς προέπεμψεν αὐτούς διὰ τινων ἀξιωματικῶν. Μικρὸν δ' ἔπειτα ἐφάνησαν διερχόμενοι τὸ ἰσπανικὸν στρατόπεδον ἑξ ἀξιωματικοῦ τοῦ Μοντεζύμα, περιβεβλημένοι πλουσίας στολᾶς καὶ ἀκολούθους ἔχοντες μεγάλην σπεῖραν δούλων, ὧν τινες ἐβάσταζον ὑπὲρ κεφαλῆς τῶν κυρίων ἀνθήλια ἐκ πτερῶν. Ἐν ᾧ δὲ διήρχοντο παρὰ τὸν Κορτεζῆ καὶ τοὺς ἀξιωματικούς αὐτοῦ, ἐτόλμησαν προσβλέποντες αὐτούς νὰ χειρονομήσωσι καταφρονητικῶς· καὶ δὴ ἀπέτιον εὐθὺς τιμωρίαν τῆς αὐθαδεῖας εἰμὴ ἀνεχαίτιζεν ὁ Κορτεζῆς τοὺς ἀγανακτήσαντας στρατιώτας ὀρμῶντας κατὰ τῶν Ἴνδων. Σταλεῖσα δὲ ἡ Μαρίνα ὅπως μάθη τί συνέβαινεν, ἐπανῆλθε μετ' οὐ πολὺ ἀναγγέλλουσα ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ οὗτοι, προσκαλέσαντες ἐνώπιον αὐτῶν τοὺς κασίκους, ἐπετίμησαν αὐτούς διὰ τὴν πρὸς τοὺς ξένους εὐμένειαν, λέγοντες ὅτι ἡ διαγωγή αὐτῶν ἦν αἰσχρὰ προδοσία, καὶ ὅτι τότε μόνον ἠδύναντο νὰ ἐξιλεώσωσι τὸν ὀργισμένον μονάρχην καὶ τύχωσι συγχωρήσεως, εἰάν παρέδιδον αὐτῷ πλὴν τοῦ συνήθους φόρου, εἰκοσιν Ἴνδους πρὸς ἐξίλασμον διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν τῆς ὀργῆς τῶν ὑβρισθέντων θεῶν.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Κορτεζῆς μόλις ἐκράτει τοῦ θυμοῦ· ἀλλὰ τέλος, ὑπέικων τῇ φρονήσει, προσεκά-

λεσε τοὺς κασίκους παρ' ἑαυτῷ καὶ προσέταξε νὰ μὴ ὑπακούσωσι ταῖς αἵματηραῖς προσταγαῖς τοῦ αυτοκράτορος, ἀλλὰ νὰ συλλάβωσι τοὺς κομιστὰς αὐτῶν ἀξιωματικούς, ἀναλαβὼν αὐτὸς τὴν εὐθύνην τῶν πράξεων. Καὶ ἐδίστασαν μὲν πρὸς ὥραν οἱ κασίκοι, συνειθισμένοι εἰς τυφλὴν πρὸς τὸν ἡγεμόνα ὑπακοήν, ἀλλ' οἱ λόγοι τοῦ Κορτεζῆ ἀπέκλειον οὐ μόνον πάντα δισταγμὸν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν παρατήρησιν. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Μοντεζύμα συνελήφθησαν, μὴ φανέντων τῶν Ἴσπανῶν ὅτι προσέταξαν τὴν σύλληψιν.

Ἀλλὰ τότε οἱ πρόων διστάζοντες νὰ ἐπιβάλωσι χεῖρα τοῖς ἀγγελιαφόροις τοῦ αυτοκράτορος κασίκοι, ἠθέλησαν νὰ σφάξωσιν αὐτούς ἀντὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Μοντεζύμα ζητούμενων Ἴνδων· ἀλλ' ὁ Κορτεζῆς ἠλευθέρωσε τοὺς δεσμώτας ἀπὸ τῆς ἀνάνδρου μανίας τῶν κασίκων καὶ παρέδωκεν αὐτούς εἰς τὴν φυλακὴν ἰσπανῶν στρατιωτῶν.

Ἐπεθύμει μάλιστα ν' ἀποφύγη σύγκρουσιν πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ Μοντεζύμα καὶ ἐχρήσατο πανουργίαν, ὅπως προσκλήσῃται τὸν αυτοκράτορα εὐμενῆ πρὸς εἰρηνικὰς διαπραγματεύσεις. Θέλων νὰ ἀπατήσῃ τὸν μονάρχην ὅτι δὲν συνέπραξεν εἰς τὴν σύλληψιν τῶν ἀξιωματικῶν αὐτοῦ καὶ μάλιστα ὅτι δι' ἰδίας αὐτοῦ παρεμβάσεως ἀπήλλαξεν αὐτούς σκληρᾶς τύχης, ἀγαγὼν παρ' ἑαυτῷ νυκτὸς δύο ἐκ τῶν δεσμωτῶν καὶ λύσας αὐτῶν τὰς ἀλύσεις, ἀνήγγειλεν ὅτι ἦσαν ἐλεύθεροι καὶ ἠδύναντο νὰ ἐπιστρέψωσι πρὸς τὸν ἡγεμόνα. Προσέταξεν ὁμοίως αὐτοῖς νὰ εἴπωσι τῷ αυτοκράτορι ὅτι ὁ ἰσπανὸς στρατηγὸς ἤθελε κινήσει πάντα λίθον ὅπως ἐλευθερώσῃ καὶ τοὺς λοιπούς· τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἐδηλώθη τούτοις ὅτι οἱ συνδεσμῶται ἐδραπέτευσαν.

Μεταξὺ δὲ τῶν κασίκων τῶν γειτνιαζόντων ὀρέων ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι οὐχ ἥττον ἀνυπομόνως φέροντες τὴν τοῦ Μοντεζύμα τυραννίαν· οἱ Ἴνδοι οὗτοι ἀρχηγοὶ φέροντες κοινὸν ὄνομα Τοτανάκκι ὑπετάγησαν ἐκόντες ταῖς Ἰσπαναῖς καὶ διεδήλωσαν ὅτι ἀνεγνώριζον τὸν βασιλέα τῆς Ἰσπανίας μόνον αὐτῶν κύριον.

Τότε οἱ Ἰσπανοὶ ἤρξαντο ἐργαζόμενοι εἰς θεμελίωσιν τῆς ἀποικίας ἐν τινὶ τόπῳ μεταξὺ τῆς Κυιαβισιλάνης καὶ τῆς θαλάσσης κειμένῳ· ὃν ἐξελέξατο ὁ Κορτεζῆς διὰ τὴν εφορίαν τῆς γῆς καὶ τὴν γειτνίασιν τῆς ακτῆς· αἱ δὲ πλησιόχωροι νάπαι παρεῖχον ἀφθονον ξυλείαν. Ἐμεινε δ' εἰς τὴν ἀποικίαν τὸ ὄνομα Οὐίλλα-Ρίκα-δὲ-λά-Ουέρα-Κρούζ, τάνῦν καλουμένην συντομώτερον Οὐέρα-Κρούζ. Ὁ δὲ Κορτεζῆς, ἐνθαρρύνων τοὺς ἐργάτας διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος, διώκει αὐτὸς τὰς ἐργασίας, βλέπων εὐχαρίστως ὅτι τὰ κτίρια προὔχωρουν τόσον ταχέως, ὥστε εἰς ἓνα μῆνα ἡ πόλις ἦν ἐσχηματισμένη καὶ περιπεφραγμένη διὰ τειχῶν ἰσχυρῶν ν' ἀντιστῶσιν εἰς πᾶσαν τῶν Ἴνδων ἐφοδον.

Ἐντούτοις οἱ δύο ὑπὸ τοῦ Κορτέζ ἀπολυθέντες Ἴνδοι ἐξέθεντο τῷ Μοντεζύμα τὰ ἐν τῷ Ἰσπανικῷ στρατοπέδῳ γενόμενα καὶ ἐξύμνησαν τὴν γενναιοφροσύνην τοῦ στρατηγοῦ. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἐν ᾧ παρασκευάζετο, ἄγων ἰσχυρὰν στρατιάν, νὰ ὀδεύσῃ κατὰ τῶν Ἰσπανῶν ἀπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ τεχνάσματος τοῦ Κορτέζ ἐνόμισε, κατὰ τὴν διήγησιν των δύο Ἰνδῶν, ὅτι ἤθελε δυνηθῆ διὰ τῆς πρότητος ν' ἀπελάσῃ τοὺς ξένους ἐκ τῆς ἰδίας ἐπικρατείας. Ἐδοξεν οὖν αὐτῷ νὰ στείλῃ ἄλλους πρέσβεις ἵνα προσενέγκωσι τῷ Κορτέζ μέγιστα δῶρα καὶ δύο παῖδας πλησιισταῖτους συγγενεῖς τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἀφικόμενοι δὲ εἰς τὸ ἰσπανικὸν στρατόπεδον οἱ νέοι πρέσβεις, ἐν ᾧ πρὸ μικροῦ εἶχον περατωθῆ τὰ ὀχυρώματα τῆς νέας πόλεως, παρέδωκαν τῷ στρατηγῷ τὰ στελλόμενα δῶρα, καὶ, εὐχαριστήσαντες αὐτῷ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ πράξιν, παρεκάλεσαν νὰ καταλίπῃ τὸ μεξικανικὸν κράτος. Κατὰ δὲ τὸ σῆμα ὁ Κορτέζ ὑπεδέξατο εὐγενέστατα τοὺς ἀποστόλους τοῦ Μοντεζύμα καὶ πρὶν ἢ ἀπαντήσῃ εἰς τὸν κύριον σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν, ἠλευθέρωσε τοὺς τέσσαρας δεσμώτας. Ἐπειτα ἀνήγγειλεν ὅτι μετεμέλετο διὰ τὰ γενόμενα, ἀλλ' ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἦν αἷτιος αὐτὸς καὶ μόνος τῆς καθείρξεως τῶν ἀξιωματικῶν, ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἀπηχθάνοντο τὰς ἀνθρωπίνους θυσίας καὶ ὅτι ἡ θρησκεία ἐπέταττεν αὐτοῖς τὴν κατάλυσιν τοῦ βαρβάρου ἔθους ὅπου ἔποτ' ἂν εὑρισκον αὐτὸ, ὅτι ὁ κασίκος Κεμποάλλας καὶ ὁ τῆς Κυϊαβισιλάνης εἶχον δικαίωμα ν' ἀπαιτήσωσιν ἐπιείκειαν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος διότι ἡ πρὸς τοὺς Ἰσπανοὺς συμπεριφορὰ αὐτῶν ὑπῆρξε τοιαύτη ὅποιαν ὑπηγόρευον τὰ καθήκοντα γενναίας φιλοξενίας· διότι ἐδοκίμασαν νὰ ἀνορθώσωσι τὰ ἀμαρτήματα, ὧν ὁ Τευτίλης ἐγένετο ἔνοχος προσενηγῶν ἑαυτὸν ἀθάδῃ τῷ στρατηγῷ τῶν ξένων τέλος δὲ, ἐπὶ τοῦ περὶ ἀποχωρήσεως ζητήματος, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἔπρεπε νὰ γινώσκῃ ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῶν ξένων δὲν ἠδύνατο ν' ἀναχωρήσῃ καὶ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, εἰ μὴ συνήρχετο εἰς συνέντευξιν πρὸς τὸν τῆς Μεξικῆς μονάρχην ὅτι ἄλλως τε οἱ Εὐρωπαῖοι πολεμιστὰὶ πρὸς οὐδένα κίνδυνον ὑπεχώρουν προκειμένου περὶ ἐκτελέσεως τῶν προσταγῶν τοῦ κυρίου.

Τὸ δ' ἀτάραχον καὶ μεγαλοπρεπὲς τοῦ στρατηγοῦ ἐφάνη σεμνὸν τοῖς πρεσβευταῖς οἵτινες ἔσπευσαν νὰ ἐπανεέλθωσι παρὰ τῷ αὐτοκράτορι ἀναγγέλλοντες τὴν ἀπάντησιν τοῦ Κορτέζ.

Οὗτος δὲ κρίνας νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μεξικῆς παρεσκευάζετο τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις πρὸς τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην ἐκστρατείαν ἀλλ' ὁ πρὸς τὰ τῆς θρησκείας τυφλὸς ζῆλος μικροῦ

δεῖν κατέστρεφε τὴν εὐκολωτάτην κατὰ τὸ φαινόμενον ἐπιτυχίαν. Μαθὼν ὅτι ἀνθρωποθυσία ἔμελλε νὰ τελεσθῇ ἐν τινι ναῷ τῶν συμμάχων, ἔδραμε μετὰ τινων στρατιωτῶν καὶ ἠπέλιπεν ὅτι ἤθελε καταστρέφει τὰ πάντα πυρὶ καὶ σιδήρῳ ἐὰν οἱ μέλλοντες νὰ πέσωσιν ὑπὸ τὴν μάχαιραν τῶν ἱερέων δεσμῶται δὲν ἀπελύοντο εὐθὺς ἐλεύθεροι. Καὶ ἡ μὲν πράξις αὕτη συγχωρητέα, ἴσως δὲ καὶ δικαιολογεῖται διὰ τὸ φιλόανθρωπον, ἀλλ' ἐκεῖ ὤφειλε νὰ περιορίσῃ τὸν ζῆλον ὁ στρατηγὸς ἠθέλητεν ὅμως νὰ κατασυντρίψωσι τὰ εἰδῶλα αὐτοῖ οἱ ἱερεῖς τῆς βαρβάρου λατρείας καὶ νὰ ἀναγκάσῃ αὐτοὺς εἰς ἀπόπτυσιν τῶν δεισιδαιμόνων δοξασιῶν. Δὲν ἐσκέπτετο ὁ Κορτέζ ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι δὲν ἐγνώριζον ἔτι ἄλλην κρείττονα θρησκείαν ἐκείνης ἣν προσέταττεν αὐτοῖς· νὰ ἐξομώσωσι.

Οἱ δ' ἱερεῖς ἀκούσαντες τὴν ἐπιταγὴν τοῦ ἰσπανοῦ στρατηγοῦ ἔρρηξαν κραυγὰς καὶ οἰμωγὰς· καὶ γονυπετήσαντες ἐνώπιον τοῦ Κορτέζ ἰκέτευσαν ἵνα μὴ ἐπιβάλῃ αὐτοῖς οὕτω σκληρὰν θυσίαν· ὁ δὲ κασίκος, τρέμων, δὲν ἐτόλμα νὰ μεσιτεύσῃ ὑπὲρ αὐτῶν τῶν βαθεῖαν σιγὴν. Ἀλλ' ὁ Κορτέζ μείνας ἀδιάσειστος προσέταξε τοῖς στρατιώταις νὰ καταβρίψωσι τὰ εἰδῶλα.

Τότε οἱ ἱερεῖς ἐνθαβρύνόμενοι ὑπὸ τῆς ἀπελπισίας ἤγειραν τοὺς Ἴνδους ἐπὶ τὰ ὄπλα καὶ εὐθὺς ὁ Κορτέζ καὶ ἡ μικρὰ σπεῖρα περιεκυκλώθησαν ὑπὸ πλήθους μαινομένου· ὁ δὲ ἰσπανὸς στρατηγὸς κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίστασιν οὐδὲ ὅπως ταραχθεὶς ἀνήγγειλε διὰ τῆς Μαρίνης τοῖς Ἰνδοῖς ὅτι, ἐν μόνον βέλος ἐὰν ἐτόλμων νὰ τοξεύσωσι κατὰ τῶν Ἰσπανῶν, ἤθελεν ἀποκτείνει τὸν κασίκον καὶ συγκατασφάξῃ αὐτῷ ἅπαντα τὸν λαόν. Ἐπειτα οἱ στρατιῶται ἐκτελοῦντες τὰ ὑπὸ τοῦ Κορτέζ προστεταγμένα ἐκύλισαν φύρδην μύγδην κατὰ τῆς κλίμακος εἰδῶλα, βωμοὺς καὶ ἱερὰ ἀγγεῖα κατασυντρίψαντες αὐτὰ· οἱ αἰματόρρευτοὶ τοῖχοι ἐπλύνθησαν καὶ εἰκὼν τῆς Παναγίας ἐτέθη ἀντὶ τοῦ πρωτίστου μεξικανικοῦ εἰδῶλου.

Οἱ δὲ Ἴνδοι ἄφρονι θεαταὶ τῆς φοβερᾶς ταύτης πράξεως ἐφραντάζοντο ὅτι θεῖον πῦρ ἤθελε κατακάψει τοὺς βεβηλωτάς τοῦ ναοῦ καὶ καταστροφεῖς τῶν θεοτήτων. Ἀλλ' ἰδόντες τοὺς Ἰσπανοὺς ὑγιεῖς καὶ σώους καὶ ἀτιμωρήτους διαμείναντας, ὑπέθεσαν οἱ ἰθαγενεῖς ὅτι ὁ θεὸς τῶν ξένων ἦν ἰσχυρότερος τῶν μεξικανικῶν εἰδῶλων. Τότε συλλέξαντες τὰ διεσπαρμένα λείψανα αὐτῶν ἐνέπρησαν αὐτὰ ἀποδεικνύοντες οὕτω τὴν πρὸς τοὺς ἀνισχύρους θεοὺς καταφρόνησιν. Καὶ οἱ Ἰσπανοὶ μετασχημάτισαν τὸν ναὸν εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν καὶ αὐθημερὸν ὁ τολμηρὸν καὶ ἄφρονα δεῖξας ἑαυτὸν Κορτέζ ἤκουσε τὴν θείαν λειτουργίαν, τελεσθεῖσαν ὑπὸ καθολικοῦ ἱερέως, παρόντων παμπόλλων Ἰνδῶν καὶ ἐξισταμένων ἐπὶ τῷ σεμνῷ τῆς ἱερουργίας.

Ἄλλ' ἕτερος κίνδυνος κατέστησεν ἀμφίβολον τὴν περάτωσιν τοῦ ἐπιχειρήματος. Ναῦται καὶ στρατιῶται, ἀποκχμόντες ὑπὸ τῶν ἔργων εἰς ἀκατηνάγκασεν αὐτοῦ; ὁ Κορτέζ καὶ μὴ συμμεριζόμενοι τὸ θάρδος τοῦ στρατηγοῦ, ἐξύφραναν συνωμοσίαν πρὸς κατάληψιν ἐνὸς ἐκ τῶν πλοίων ὅπως φύγωσιν εἰς Κούβαν ἢ συνωμοσία ἀνεκαλύφθη καὶ ὁ Κορτέζ συνέλαβε καὶ ἐτιμωρησε τὸν ἀρχηγόν· ἀλλὰ τὸ στασιαστικόν, πρὸ πολλοῦ ἐμφωλευθὸν ἐν τῷ μικρῷ στρατῷ, δὲν ἀπεσβέσθη καὶ, ἀφαιρῶν πᾶσαν ἐλπίδα ἐπιτυχίας εἰς τοὺς στασιαζόντας, ἐβάλετο εὐσταθῆ καὶ ἀπηλπισμένην βουλήν νὰ καταστρέψῃ τὸν στόλον, ὅπως πείσῃ τοὺς στρατιώτας ὅτι τῆς φυγῆς οὐσῆς ἔκτοτε ἀδυνάτου, ὄφειλον ἢ νὰ νικήσωσιν ἢ νὰ ἀποθάνωσιν. Ἀλλὰ πῶς νὰ λάβῃ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ στρατοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς τολμηροῦς βουλῆς;

Πρῶτον μὲν καὶ κατ' ἀρχὰς ἀφώπλισε τὰ πλοῖα δηλαδὴ ἀφείλεν αὐτῶν τοὺς ἴστους καὶ τὰ σπαρτία καὶ κατεβίβασε τὰ τηλεβόλα εἰς τὴν ξηράν· ἔπειτα οἱ ξυλουργοὶ ἐξήτασαν τὴν κατάστασιν ἐκάστου σκάφους καὶ δωροδοκῆσαντες παρὰ τοῦ Κορτέζ, ἀνήγγειλαν ὅτι ὅλα τὰ πλοῖα τοσοῦτον ἐβλάφθησαν ὥστε ἦν ἀδύνατον νὰ ἐπισκευασθῶσι. Τότε ὁ Κορτέζ ἐλάλησε πρὸς τοὺς στρατιώτας οὕτω θερμῶς καὶ ὀρμητικῶς, ὥστε δραμόντες αὐτοὶ διέλυσαν τὰ πλοῖα καὶ ἀνείλκυσαν εἰς τὴν ξηράν τὰς σανίδας καὶ τὰς δοκούς. Ἐνὸς δὲ μόνου ἐφείσαντο ὅπως ἀποσταλῆ εἰς Ἰσπανίαν· διότι, εἰ καὶ ὁ Κορτέζ ἐπεκυρώθη ὡς στρατηγὸς ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ὑπερ αὐτὸς ἐπλασε, δὲν ἠγνόει ὅμως τὸ ἀνώμαλον τῆς πράξεως, ἀληθῆ σφετερισμὸν τῆ; ἐξουσίας περιεχούσης, ἣθελε λοιπὸν νὰ κηρυχθῆ ὑπὸ τῆ; αὐτῆ; τῆ; Ἰσπανίας; διοικητῆ; τῶν χωρῶν ἃ; ἔμελλε νὰ κατακτήσῃ. Ὅπως δὲ ἐπιτυχῶν ἐκμηδένισῃ τὰς ζηλοτύπους ἐνεργείας τοῦ Οὐελασκυέζῃ ὅστι; διέσυρε τὴν διαγωγὴν τοῦ τοποτηρητοῦ παρὰ τῆ ἰσπανικῆ κυβερνήσει, ἦν ἀνάγκη νὰ προσέγκῃ αὐτῇ δαίγμα λαμπρὸν τοῦ πλοῦτου τῆ; μεξικικῆ; ἐπικρατείας. Ἀλλὰ τὸ δαίγμα τοῦτο μόνον διὰ τῶν δώρων τοῦ Μοντεζύμα συνεκροτεῖτο· καὶ εἶχον διανεμηθῆ ὑπὸ τοῦ Κορτέζ εἰς τὸν στρατόν. Ὁ δὲ στρατηγὸς ἐζήτησεν ἀδεῶς παρὰ τῶν στρατιωτῶν τὴν ἀπόδοσιν ὅσων ἔλαβον καὶ πάντες ἀρογγύστως ὑπήκουσαν, πάντες ἐπανέδωκαν τῷ στρατηγῷ τὰ πράγματα, ἅτινα δικαίως ἐθεώρουν ὡς ἰδιοκτησίαν· καὶ ἡ εὐτυχῆ; αὐτῆ; δοκιμῆ; ἔδειξε τῷ Κορτέζ πόσῃν δυνάμειν εἶχεν ἐπὶ τῶν ἐταίρων. Τί δὲν ἐτόλμα ἄγων ἄνδρας εἰς τοσοῦτον ἀφοσιώσεως γενομένους καὶ τοιαύτην πράττοντας θυσίαν.

Τότε διέταξε τὰ τῆ; ἀναχωρήσεως. Εἶχε πεντακοσίους πεζοὺς καὶ πεντεκαίδεκα ἵππει; Πεντήκοντα δὲ περίπου στρατιῶται, σχεδὸν πάντες ἀπόμαχοι,

κατελείφθησαν μετὰ δύο ἵππων φύλακες ἐν Οὐέρα Κρούζ. Ἦν δ' εὐκολον τῷ Κορτέζ νὰ αὐξήσῃ τὸν στρατόν διὰ πολυπληθοῦς ἐπικουρικοῦ, ὕπερ διετέθεντο αὐτῷ οἱ σύμμαχοι κασίκοι· ἀλλ' ἀπέβριψε τὴν προσφορὰν τῶν ἡγεμόνων τούτων καὶ μόνον τετρακοσίους ἐξ αὐτῶν παρέλαβε μετὰ διακοσίων ταμῆων ἢ ἀχθοφόρων. Οὗτοι δ' ἔμελλον νὰ φέρωσι τὰ ἐπιτήδεια τοῦ στρατοῦ. Ἔσχε δὲ πρόνοιαν καὶ τῆ; διατάξεως τῶν κατὰ τοὺς καταλιμπανομένους Ἰσπανοῦς, ἐκλεξάμενος ὡς ἐγγύην τῆ; ἀσφαλείας αὐτῶν μετὰ τῶν ἀκολουθούντων Ἰνδῶν πενήκοντα ἐκ τῶν τὰ μέγιστα δυναμένων ὁμήρους καὶ ὑπολόγους τῆ; σωτηρίας τῶν μελλόντων νὰ συγκροτήσωσι τὴν ἀσθενῆ τῆ; Οὐέρας Κρούζ φρουρὰν Ἰσπανῶν.

Ὁ δὲ μικρὸς στρατὸς τοῦ Κορτέζ ἀνεχώρησεν ἐκ Κεμποάλλης τῆ 16 Αὐγούστου 1519, ἀλλ' οὐδὲν ἄξιον λόγου συνέβη κατὰ τὰς πρώτας τῆ; πορείας ἡμέρας διότι διεπέρα χωρὰν, τοὺς κασίκοις, ὡς ἡ τῆ; Κεμποάλλης, συμμάχους τῶν Ἰσπανῶν ἔχουσιν· ὅθεν πανταχοῦ κατὰ τὴν διάβασιν παρεῖχον αὐτοῖς ἄφθονα τροφίμα. Ἐφθασε δὲ τέλος εἰς Θλάσκαλα.

Ἡ χώρα αὕτη διχοχίζεται ὑπὸ ὄρεων, ἅτινα, γενικῶς θεωρούμενα ὡς συνέχεια τῶν ἐκτεινομένων κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικῆν, καλοῦνται ἰσπανιστὶ μὲν Cordilleras, ἑλληνιστὶ δὲ Κορδιλιέραι καὶ Κορδιλιέρα τῶν Ἄνδεων· πολλάκι; δὲ καὶ Ἄνδεις μόνον.

Οἱ δὲ κάτοικοι τῶν ὄρεων τούτων διεκρίνοντο τῶν κατοίκων τῶν ἄλλων χωρῶν τῆ; Ἀμερικῆ; ὡς ἀνδρείοτατοι καὶ εἰς ἄκρον φίλοι τῆ; ἐλευθερίας. Ἐπὶ μακρὸν διατελέσαντες ὑποτεταγμένοι τῇ μεξικανικῇ κυβερνήσει ἀνεκτῆσαντο τὴν ἐλευθερίαν καταστήσαντες ἑαυτοὺς εἰς ἰσχυρὰν δημοκρατίαν, ἣν ἐσέβοντο πάντες οἱ γείτονες λαοί. Ἡ χώρα διηρεῖτο εἰς ἐπαρχίας ἐχούσας ἀντιπροσώπους ἐν Θλασκάλοις, πρωτευούσῃ τῆ; δημοκρατίας. Πάντες δὲ οὗτοι οἱ ἀντιπρόσωποι συνεκρότουσαν τὴν ἀνωτάτην βουλήν κεκτημένην τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν τοῦ ἔθνους καὶ παρέχουσιν οὕτω τὸ μοναδικὸν ἴσως παράδειγμα ἀριστοκρατικῆ; κυβερνήσεως, κυβερνήσεως δηλονότι ἐν ἣ ἡ ἀνωτάτη δύναμις κεῖται ἐν ταῖ; χερσὶ τῶν προϋχόντων, ἐν τῷ μέσῳ λαῶν, διὰ τὰ ἀγροῖκα ἦθη ἀγροίων θεωρουμένων.

Καὶ, νὰ μὲν τὸ ἔθνος τοῦτο δὲν εἶναι πολυάριθμον, ἀλλ' ἡ δύναμις αὐτοῦ κεῖται ἐν τῇ ἀνδρείᾳ, τῷ τῆ; ἀνεξαρτησίας ἔρωτι καὶ τῷ ἐκδικητικῷ αὐτοῦ χαρακτῆρι. Κατενίκησε πάσας τὰς προσβολὰς τοῦ Μοντεζύμα πολλάκι; ἐπιχειρήσαντος νὰ ἐπαναγάγῃ αὐτοῦ; ὑπὸ τὴν ἰδίαν κυριαρχίαν· ὅθεν ὁ Κορτέζ, ἐννοήσας πόσον ὠφέλιμος ἦν ἡ πρὸς τοιοῦτον λαὸν συμμαχία, ἔγνω πέμψαι εἰς Θλάσκαλα πρεσβείαν ἵνα προτείνῃ τῇ Θλασκαλείᾳ κυβερνήσει συνθήκην εἰρήνης. Ἐξελέξατο δὲ πρὸς τὴν σημαντικὴν ταύτην ἀπο-

στολήν τέσσαρχος ἐκ τῶν πρωτίστων Κεμποκλιτῶν παρχηγείλας τῇ Μαρίνῃ ἵνα παρασκευάσῃ αὐτοῖς λόγον ὄν ἔμαθον ἐκ στήθους. Ἡθέλησε δὲ ὥστε πᾶσαι αἰ εἰθισμέναι παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς διατυπώσεις νά τηρηθῶσι κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ὅθεν ἐνέδυσσε τοὺς πρέσβεις μακρὸν μανδύαν βαμβάκινον δούς εἰς τὴν ἀριστερὰν μέγα ἄστρακον εἰς σχῆμα ἀσπίδος, καὶ εἰς τὴν δεξιὰν πλατὺ βέλος, λευκοῖς πτεροῖς κεκοσμημένον, εἶχον δὲ τὴν ἀκωκὴν τῶν βελῶν πρὸς τὰ κάτω ἄστραμμένην, ἀναγγέλλοντες οὕτω τοὺς εἰρηνικοὺς σκοποὺς· τὰ δὲ κοκκινόπτερα βέλη ἐδήλουν τὸν πόλεμον.

Στολισθέντες δ' οὕτως οἱ πρέσβεις κατὰ τὴν Ἰνδικὴν συνήθειαν ἀνεχώρησαν. Ἀλλ' ἐβάδισαν κατ' ἀνάγκην ἐπὶ τῆς μεγάλης ὁδοῦ, διότι ἐὰν ἀπετρέποντο αὐτῆς ἤθελον ὑβρισθῆ, καὶ τὸ διὰ τὰ κομήμαστα ἀπαραβίαστον ἤθελε παύσει. Τὸ δὲ ὄνομα δι' οὗ ἐσημαῖνον οἱ Ἰνδοὶ τὸ παράδοξον τοῦτο ἔθος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ καλούμενον ἐν Εὐρώπῃ διεθνὲς δίκαιον.

Φθάντες δ' εἰς Θλάσκαλα οἱ πρέσβεις ὠδηγήθησαν εἰς ἴδιον οἶκημα, ὅπου ἔλαβον πάσαι τὰς εἰς τὸ ἀξίωμα ἀνηκούσας τιμὰς καὶ περιποιήσεις. Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡ ἀνωτάτη βουλὴ προσεκάλεσεν αὐτοὺς ἐνώπιον αὐτῆς, ὅπως ἀκούσῃ τὴν πρότασιν ἣν ἔφερον. Τὰ μέλη τῆς βουλῆς ἐκάθηντο καθ' ἡλικίαν ἐπὶ ὄγκου σπανιωτάτου ξύλου. Οἱ δὲ πρέσβεις προσῆλθον τὸ ἦθος εὐλαβεῖς, δηλαδὴ ἔχοντες τὴν κεφαλὴν κεκαλυμμένην διὰ τοῦ μανδύου καὶ τὸ βέλος εἰς ὕψος ἀνατεταμένον· τότε οἱ βουλευταὶ ἠγέρθησαν μικρὸν ἐκ τῶν ἑδρῶν καὶ εὐθὺς οἱ πρέσβεις προὐχώρησαν βραδέως, ὑποκλινόμενοι ταπεινῶς, μέχρι τοῦ μέσου τῆς αἰθούσης τῶν διασκέψεων· ἔπειτα ἐστάθησαν καὶ γονυπετήσαντες ἀνέμενον οὕτως, κάτω βλέποντες, τὴν ἄδειαν ν' ἀποτείνωσι τὸν λόγον εἰς τὴν σεβαστὴν συνέλευσιν. Τῆς δὲ βουλῆς δηλωσάσης αὐτοῖς διὰ σημείων ὅτι ἠδύνατο νά ὁμιλήσωσιν ἐκάθησαν χαμηλὰ σταυρώσαντες τοὺς πόδας καὶ ὁ ἐκστηθίσας τὸν λόγον ἔλεξε τάδε·

« Λαοὶ ἀνδρεῖοι, ἐλεύθεροι καὶ ἀήττητοι, ὁ τῆς Κεμποάλλης κασιχός καὶ οἱ τῶν ὀρέων, σύμμαχοι ὑμῶν καὶ φίλοι, ἀσπαζόμενοι ἐπεύχονται ὑμῖν ἄφθονον θέρους καὶ τὸν τέλειον τῶν ὑμετέρων ἐχθρῶν ὄλεθρον. Ἀναγγέλλουσι δὲ ὅτι ἦλθον πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτῶν ὄλως ἔκτακτοι ἄνθρωποι ἐξ Ἀνατολῆς· οἵτινες θεοὶ ὅμοιοι καὶ ἔχοντες ἐν χερσὶ τὰ συνήθη τοῦ οὐρανοῦ ὄπλα, ἦτοι τὸν κερκυνὸν καὶ τὰς ἀστραπάς, ἦλθον ἐνταῦθα ἐπὶ μεγάλων φρουρίων ἵπταμένων ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Λέγουσι δ' ἑαυτοὺς ὑπηρέτας μεζίζονος τῶν ὑμετέρων Θεοῦ, μισοῦντος τὴν τυραννίαν καὶ τὰς ἀνθρωπίνους θυσίας. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἀνδρῶν τούτων ἐστάλη ὑπὸ κραταιοτάτου μονάρχου ἐπιβάλλοντος

πέρως κατὰ τὸ παράγγελμα τῆς θρησκείας αὐτοῦ ταῖς καλώσεσι καὶ ἀδικίαις τοῦ Μοντεζύμα. Οὗτος ἤδη ἠλευθέρωσεν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς τυραννίας τοῦ αὐτοκράτορος· ἀναγκαζόμενος δὲ νῦν ἵνα διέλθῃ διὰ τῆς ὑμετέρας γῆς ὕπως ὑπάγῃ εἰς Μέξικον, ἐπιθυμεῖ ἵνα μάθῃ τὰς ὑβρεις, ὧν ὁ τύραννος ἐγένετο πρὸς ὑμᾶς ἔνοχος, ὅπως ὑπερασπίσῃ τὰ τε ὑμέτερα δίκαιώματα καὶ τὰ ἴδια ἑαυτοῦ, παραλάβῃ δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τοῦ εὐγενοῦς ἔργου καὶ ἀναδείξῃ νικηφόρα τὰ συμφέροντα ἀμφοτέρων. Μὴ ἀμφιβάλλετε λοιπὸν περὶ τῶν φιλικῶν αὐτοῦ σκοπῶν· ἐξαίτεται δίοδον μόνον ἐλευθέραν διὰ τῆς ὑμετέρας χώρας. Ἔστε πεπεισμένοι ὅτι μόνον τὸ καλὸν ὑμῶν ἐπιθυμεῖ καὶ ὅτι τὰ ὄπλα αὐτοῦ, ὄργανα δικαιοσύνης, εἰς οὐδὲν ἄλλο χρησιμεύουσι τοῖς στρατιώταις ἢ πρὸς τιμωρίαν τῶν προσβαλλόντων ἢ καταφρονούντων αὐτὴν ».

Τῆς δὲ δημηγορίας περανθείσης οἱ πρέσβεις ἐγονυπέτησαν πάλιν καὶ ἔψαυσαν σχεδὸν διὰ τῶν μετώπων τοῦ ἐδάφους τῆς αἰθούσης, ἔπειτα, σταυρώσαντες πάλιν τὰς κνήμας, ἀνέμενον εὐλαβῶς σιγῶντες τὴν ἀπάντησιν τῆς ἀνωτάτης βουλῆς. Καὶ ἀπέδωσε μὲν εὐχαριστίας διὰ τὰ ἀναγγελθέντα ἡ βουλή, εἶπε δὲ ὅτι ἤθελον δικαιοσύνην αὐτοῖς τελείαν ἀπόκρισιν, ἅμα σκεψάμενοι περὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν λεχθέντων, δηλαδὴ τοῦ ζητήματος τῆς δίοδου διὰ τῶν θλασκαλείων γαιῶν. Ἐκέλευσαν ἔπειτα αὐτοὺς νά ἀναχωρήσωσι καὶ ἡ συζήτησις ἤρξατο.

Διηρέθη δὲ ἡ βουλή εἰς δύο γνώμας, τῶν μὲν βουλομένων τὴν εἰρήνην, τῶν δὲ προτιμώντων τὸν πόλεμον. Δικαιωρότερον δὲ τὰ τοῦ πολέμου φρονῶν, ἦν Εἰκοτέγκαλτος ὁ στρατηγός, νεανίας ἀνδρεῖος μάλα, ἀλλὰ παρασυρόμενος ὑπὸ ὑπερβολικοῦ πρὸς τὸν πόλεμον ἐνθουσιασμοῦ. Ἡ δὲ γνώμη αὐτοῦ ἐπεκρατήσε τέλος παρὰ τοῖς πλείοσιν, οἵτινες ἔκριναν εὐλογον τὴν κάθειρξιν τῶν πρέσβεων ἐν Θλασκάλοις μέχρι οὗ παρασκευάσωσι τὰ τῆς ἀμύνης.

Μετ' ὀκτῶ δ' ἡμερῶν σιγῆν, ὁ Κορτεζ βλέπων ὅτι οἱ πρέσβεις δὲν ἐπικνέρονται, ἔγνω ἐκαδίσει ἐπὶ τὰ πρόσω ὅπως μάθῃ τὴν τύχην αὐτῶν· ἀλλ' ἅμικρὸν προχωρήσας ἀπήντησε στρατῶ ἐνόπλων Ἰνδῶν ἐναντιουμένων εἰς τὴν δίοδον τῶν Ἰσπανῶν. Συναφθείσης δὲ μάχης οἱ Ἰνδοὶ ἠττηθέντες καὶ διασπαρέντες ἀπέβαλον πολλοὺς· παρὰ δὲ τοῖς Ἰσπανοῖς ὀλίγοι τινες μόνον ἐτρώθησαν. Τότε ὁ Κορτεζ ἠδυνήθη νά εισδύσῃ εἰς τὴν χώραν καὶ τὴν ἐπιούσαν τῆς νίκης εἶδεν ἐρχομένους δύο ἐκ τῶν πρέσβεων συνοδευομένους ὑπὸ τινῶν Θλασκαλείων κατηγορούντων τοὺς ἰδίους συμάχους, Ὀτομιεῖς καλομένους, ὅτι παρατόλμως ἐπέπεσαν κατὰ τῶν Ἰσπανῶν, ἀξίαν δίκην τῆς ἀφροσύνης ἀποτίσαντες, αὐτοῖ τε ἠττηθέντες καὶ τοὺς ἀνδρειοτάτους τῶν στρατηγῶν στρατηθέντες. Οὗτοι δὲ δικαιολογήσαντες ἑαυτοὺς, ἀπῆλθον

καταλιπόντες τὸν Κορτέζ ἐν τῷ αὐτῷ δισταγμῷ περὶ τῶν ἀληθῶν διαθέσεων τοῦ θλασκαλείου λαοῦ.

Ἄλλ' ἐνόησε μετ' οὐ πολὺ τὰ γενόμενα· διότι τὴν ἐπιούσαν δύο ἕτεροι πρέσβεις προσῆλθον εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε ἐκίνησαν αὐτοὺς εἰς οἶκτον καὶ ἀγανάκτησιν. Εἶπον δὲ τῷ Κορτέζ ὅτι οἱ θλασκαλεῖς, καταπατήσαντες τὸ διαιθνή, δίκκιον, ἔδῃσαν ὅπως θυσιάσωσιν αὐτοὺς τοῖς θεοῖς, ἀλλ' ὅτι αὐτοὶ κατορθώσαντες διέδρασαν νύκτωρ· κατὰ τὴν ἐκθεσιν δὲ τῶν δύο πρέσβων ὁ θλασκαλεὺς λαὸς ὤμοσε νὰ θύσῃ οὕτως ἅπαντας τοὺς Ἰσπανοὺς στρατιώτας.

Τότε ὁ Κορτέζ δὲν ἐδίστασε πλέον νὰ καταφρονήτῃ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον. Προεχώρησεν λοιπὸν καὶ μετὰ μικρὸν ἀπειράριθμα ἐχθρῶν στίφη περιέβαλον τοὺς Ἰσπανοὺς. Ἡ μάχη ἦν ἀφευκτος· ἐγένετο λοιπὸν, ἀλλὰ παρ' ὀλίγον ὑπῆρξεν ὀλεθρία τῷ Κορτέζ καὶ τῷ στρατῷ αὐτοῦ, ἕνεκα συμβάντος μικροῦ λόγου ἀξίου. Ἰσπανὸς ἵππευς, ἐλάσας κατὰ τῶν ἐχθρικών ταγματῶν, ἀπεχωρίσθη τῶν οἰκείων πολλὰ τραύματα λαβὼν· ὁ δὲ ἵππος αὐτοῦ κατατροπήθεις βέλεσιν ἔπεσε κατὰ γῆς ψόφιος. Τότε οἱ Ἰνδοὶ κατακόψαντες τοῦ ζώου τὴν κεφαλὴν ἐνέπηξαν αὐτὴν λόγχῃ καὶ περιῆγον πανταχόσε ἐν θριάμβῳ ἀποδεικνύοντες ὅτι τὸ τέρας δὲν ἦτο αἰώνιον καὶ ἀθάνατον. Τῶν δὲ Ἰνδῶν ἰδόντων τὴν ἀποκοπεῖσταν κεφαλὴν ἀνεζωπυρήθη τὸ θάρρος καὶ ὁ ζῆλος αὐτῶν οὕτως ἀκράττος ἐγένετο, ὥστε οἱ Ἰσπανοὶ ἤρξαντο ἐνδιδόναι μὴ δυνάμενοι νὰ ἀντιστῶσιν εἰς τὸ συμπέζον καὶ μετ' ὀλίγον μέλλον νὰ κατασυντρίψῃ αὐτοὺς πλῆθος. Ἀλλ' αἰφνης ἡ μάχη παύει καὶ ἡ σάλπιγξ τῶν Ἰνδῶν σημαίνει τὴν υποχώρησιν καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀναχωρεῖ ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὅπου μικρὸν ἔτι καὶ ἐνίκα τελείαν νίκην.

Ἡ δὲ σώσασα τοὺς Ἰσπανοὺς υποχώρησις ἐγένετο ἕνεκα τοῦ θανάτου τῶν πρωτίστων Ἰνδῶν ἀρχηγῶν, οὓς ἔδει ἀντικαταστήσαι· ἄλλως τε ὁ ἐχθρὸς ἔχαιρε συναπάγων ἔνδοξον τρόπαιον τὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου, ἣν καταλαβὼν ὁ Ξικοτέγκαλτος ἐπεμψεν εἰς τὴν ἀνωτάτην βουλήν.

Ὁ δὲ Ἰσπανὸς στρατηγὸς ἐξελέξατο θέσιν ἐπιτηδείαν ὅπως ὀχυρωθῇ κατὰ τοσοῦτον ἐπικινδύνου ἐχθροῦ· ἀλλὰ μὴ ἀποβαλὼν τὰς περὶ τῆς πρὸς τοὺς θλασκαλεῖς εἰρήνης ἐλπίδας ἀπέπεμψεν εἰς τὸν στρατηγὸν τινὰς αἰχμαλώτους, κελύσας νὰ προβάλωσι παρ' αὐτοῦ προτάσεις εἰρήνης, καὶ ζωγραφήσωσι τὰς φοβερὰς συνεπείας μακροτέρας ἀντιστάσεως. Ἀλλ' ὁ Ξικοτέγκαλτος εἰς τοσοῦτον ἀγανάκτῃσεν ἐγένετο καὶ διὰ τὰς προτάσεις καὶ τὰς ἀπειλάς τοῦ Ἰσπανοῦ στρατηγοῦ, ὥστε ἐκακοποίησε τοὺς ἐντολήν ἔχοντας νὰ διαβιάσωσιν αὐτὰς εἰς τὸν Ἰνδὸν ἀρχηγὸν δυστυχεῖς αἰχμαλώτους. Ὑπέστρεψαν δὲ τραυ-

μάτων βρύοντες ἀναγγέλλοντες τῷ Κορτέζ ὅτι τὴν ἐπαύριον ἅμα τῇ ἡμέρᾳ διαφωσκούσῃ ὁ Ξικοτέγκαλτος ἤθελε προσέλθει μετὰ ἰσχυρᾶς δυνάμεως, ὅπως ζωγήσῃ τὸν Ἰσπανὸν στρατηγὸν καὶ πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας θύσῃ ἐπὶ τῶν βωμῶν τῶν ἰδίων αὐτοῦ Θεῶν.

Καί τοι δὲ ἐντελῶς ἀνέλπιστος ἡ ἀγγελία αὕτη συνωδεύετο ὅμως ὑπὸ δώρου ἐξ οὗ ὑπετίθετο ὡς εἰκὸς ὅτι ὁ θλασκαλεὺς στρατηγὸς δὲν ἦτο ὠργισμένος τόσον ὅσον ἐφάνετο· συνέκειτο δὲ τὸ δῶρον ἐκ τριακοσίων Ἰνδικῶν ὀρνίθων καὶ ἐκ τροφίμων παντὸς εἶδους· καὶ μὲν ὁ Ξικοτέγκαλτος ἐφρόντισε νὰ προσείπῃ τῷ Κορτέζ ὅτι ἔστειλε τὰ τρόφιμα εἰς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ὅπως δυνήθωσι νὰ δειπνήσωσι καλῶς πρὶν ἢ σφαγῶσι καὶ ἡ σὰρξ ἀποκτήσῃ κρείττονα γεῦσιν διότι ἐσκόπει νὰ γευθῇ αὐτῆς μετὰ τῶν πρωτίστων πολεμιστῶν, ἀλλ' οἱ Ἰσπανοὶ γελάσαντες πρὸς τὴν μεγαλοβήρημοσύνην κατεβρόχθισαν εὐθυμοὶ τὰ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ πεμφθέντα καὶ παρεσκευάσαντο εἰς τὴν μάχην τῆς ἐπιούσης. Ὁ δὲ Ξικοτέγκαλτος ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσιν· διότι ἅμα ἐπιλαμψάσης τῆς ἡμέρας συνέρευσαν πάμπολλοὶ στρατιῶται ἐφορμήσαντες κατὰ τῶν Ἰσπανῶν· ἀλλ' ἡ στρατιωτικὴ τακτικὴ καὶ ἡ τῶν ὀπλων ὑπεροχὴ κατετρόπωσε πάλιν τὴν πείσμονα ἐπιμονὴν καὶ τὴν ἀνδρείαν καὶ οἱ θλασκαλεῖς ἠττηθέντες κατέλιπον τοῖς Ἰσπανοῖς τὸ πεδίου τῆς μάχης. Ἀλλὰ καὶ τρίτον ἤδη νικηθέντες δὲ ἀπληπίσθησαν ἔτι πεπεισμένοι ὄντες ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι ἦσαν μάγοι· διότι ἤλπιζον ὅτι οἱ ἴδιοι αὐτῶν μάγοι ἤθελον τέλος κατανικήσει αὐτούς. Ἐπειτα οἱ λέγοντες ὅτι προέβλεπον τὰ μέλλοντα ἰσρεῖς αὐτῶν ὑπισχνούντο πάντοτε νίκην. Ἐρωτηθέντες δὲ πάλιν ἀπεκρίναντο ὅτι οἱ Ἰσπανοὶ, τέκνα τοῦ ἡλίου, ταῖς ἀκτίσι τοῦ ἄστρου τούτου ὤφειλον τὴν ἰδίαν ἰσχύον τὴν ἡμέραν, ἀλλ' ὅτι τὴν νύκτα τοσοῦτον ἀσθενεῖς ἐγίνοντο ὥστε ἦτον εὐκολώτατον νὰ νικήσωσι καὶ ἐξολοθρεύσωσιν αὐτούς.

Οἱ δὲ θλασκαλεῖς ὠφελούμενοι ἀπὸ τῆς προβήσεως ταύτης ἐπεχείρησαν νυκτερινὴν ἐφοδὸν κατὰ τῶν ἐχθρῶν· ἀλλ' εὗρον τὸν Κορτέζ πάντων προνοήσαντα ἵνα μὴ καταληφθῇ ἀβύλακτος. Ὡστε ὅτε ἐπῆλθον ἀπεκρούσθησαν πολλὴν παθόντες ζημίαν. Τότε ἠναγκάσθησαν νὰ πιστεύσωσιν ὅτι οἱ Ἰσπανοὶ ἦσαν ὑπεράνθρωπα ὄντα, οὐδενὸς πεσόντος ἐν ᾧ χιλιάδες θλασκαλεῖς ἀπέθανον ὑπ' αὐτῶν· καὶ πρῶτον μὲν ἐθυσίασαν τοῖς θεοῖς τινὰς τῶν μάγων τιμωροῦντες αὐτοὺς διὰ τὰ ψεύδη, ἔπειτα ἐπεμψαν πρέσβειαν ἐπίσημον εἰς τὸν Κορτέζ ἐξαίτουμένοι τὴν εἰρήνην· οἱ δὲ πρέσβεις ἐξελέχθησαν μετὰ τῶν προϋχόντων τοῦ ἔθνους.

Ἐνδεδυμένοι τὴν στολὴν τῶν τελετῶν καὶ λευκοῖς πτεροῖς κεκοσμημένοι, συμβόλοις, ὡς ἄνω εἴρηται,

τῆς εἰρήνης, οἱ πρέσβεις προσῆλθον εἰς τὸ ἰσπανικὸν στρατόπεδον ἐπέχοντες δ' ἐνίοτε τῆς πορείας, ἔψαυον τοῦ ἐδάφους διὰ τῆς δεξιᾶς φέροντες αὐτὴν ἔπειτα εἰς τὰ χεῖλη ἐπανέλαβον δὲ πολλάκις τὴν πρᾶξιν ἕως οὗ φθάσωσιν εἰς τὰς ἰσπανικὰς τάξεις, ὧν ἐνώπιον ἔκασαν θυμιάμα.

Καὶ εἰσελθόντες παρὰ τὸν Κορτέζ εἶπον αὐτῷ τάδε· « Ἐάν μὲν ἦτε κακοποιοὶ θεοὶ, λάβετε πέντε δούλους οὓς προσφέρομεν ὑμῖν, πίετε τὸ αἷμα καὶ κορέσασθε ἀπὸ τῆς σαρκὸς αὐτῶν· ἐάν δὲ εὐεργέται ἰδοὺ θυμιάμα καὶ ποικίλων χρωμάτων πτερά· ἐάν δὲ ἄνθρωποι λάβετε φάγετε κρέας καὶ ἄρτον. » Ἐπειτα ἀνήγγειλαν ὅτι κυρίως διὰ τοῦτο ἀπεστέλλοντο ἵνα αἰτήσωνται τὴν συγχώρησιν τῶν ὑπὸ τῶν ἀφρόνων συμπολιτῶν γενομένων ἐχθροπραξιῶν καὶ ἐν ταύτῳ συμφωνήσωσι τὰς συνθήκας τῆς εἰρήνης. Ὁ δὲ Ἰσπανὸς στρατηγὸς ὅστις ἐδέξατο τοὺς θλασκαλεῖς πρέσβεις προσποιοῦμενος ὕφος ἀξιοπρεπές, διατηρήσας αὐτὸ ἐπετίμησεν αὐτοῖς αὐστηρῶς διὰ τὴν διαγωγὴν τῆς κυβερνήσεως καὶ τὴν ἐπιμονὴν εἰς τὸ νὰ ἀποκρούη τὰς γενομένας αὐτῇ εἰρηνικὰς προτάσεις. Εἶπεν ὅμως ὅτι εὐχαρίστως συνεχώρει αὐτῇ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω ὅτι ἡ δημοκρατία τῶν Θλασκάλων ἤθελε τηρήσει αὐστηροτάτην οὐδετερότητα καὶ ἐξιλεώσει αὐτὸν διὰ τὰς ὑβριστικὰς πράξεις, ὧν ἐγένετο ἔνοχος πρὸς τοὺς Ἰσπανοὺς καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν.

Εὐθύς δὲ ὡς ἡ ἀνωτάτη βουλὴ τῶν Θλασκάλων ἔμαθε τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Κορτέζ, προσέταξε πᾶσι τοῖς κατοικοῖς τῶν περιχώρων νὰ κομίσωσι τροφίμα τοῖς περὶ τὸν ποταμὸν ξένοις καὶ παράσχωσιν αὐτοῖς παντὸς εἶδους προμηθείας, οὐδεμίαν ἀπαιτοῦντες ἢ δεχόμενοι πληρωμὴν· οἱ δὲ Ἰσπανοὶ ἐξεπλάγησαν σφόδρα ἐπὶ τῷ ζήλω καὶ τῇ ἀκριβείᾳ μετ' ἧς τὸ προσταχθὲν ἐξετελέσθη. Δύο δ' ἡμέραις ὕστερον λαμπρὰ πομπὴ ἡγουμένου τοῦ Ξικοτεγκάλτου προὐχώρησε πρὸς τὸ στρατόπεδον· συνέλειτο δ' ἐκ πεντήκοντα ἐκ τῶν προϋχόντων τοῦ ἔθνους, πάντων πλουσιώτατα ἐνδεδυμένων, τοῦ ἀρχηγοῦ, νεανία ὑψηλοῦ καὶ ἰσχυροῦ, οὗ τινος τὸ ἀρειμάνιον σχῆμα καὶ ἦθος καταδείκνυε τὴν περὶ τὸ διοικεῖν, εἶναι, φοροῦντες μακρὸν λευκὸν χιτῶνα πτεροῖς ἐστολισμένον καὶ πολυτίμοις λίθοις.

Καὶ πρῶτον μὲν ἠσπάσατο κατὰ τὸ ἔθος τοῦ τόπου τὸν ἰσπανὸν στρατηγὸν, ἔπειτα, οὐδαμῶς προσκληθεὶς οὐδὲ τὴν ἄδειαν ζητήσας, ἐκάθησεν· εἶτα δὲ ἀποτεινὼν τὸν λόγον εἰς τὸν Κορτέζ· « Ἐγὼ μόνος, ἔφη, ἐγενόμην αἴτιος τῶν πρὸς τοὺς Ἰσπανοὺς ἐχθροπραξιῶν· ἀλλ' ἠπατήθην ἐνόμιζον τοὺς Ἰσπανοὺς συμμάχους τοῦ Μοντεζύμα, ἐχθροῦ μου καὶ ἐχθροῦ τῆς πατρίδος. Ἀποτίων δὲ τὸ ἀμάρτημα καὶ ἐπικαλούμενος τὴν σὴν ἐπιείκειαν πρὸς τὸν ἀθῶον λαόν, παραδίδωμι ἑμαυτὸν εἰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ. Ὅπως δὲ καὶ ἂν κρίνη περὶ τῆς μοίρας μου, ὑποκύπτω ταῖς

συνεπέαις τοῦ σφάλματός μου· ἀλλ' ἐπίτρεψον τὴν εἰρήνην ταῖς εὐχαῖς ὀλοκλήρου λαοῦ· τὰ θλάσκαλα ἀναμένουσιν ἐκτὸς τῶν τειχῶν σὲ τὸν ἀρχηγὸν τῶν ξένων καὶ τοὺς στρατιώτας σου· καὶ ἐντὸς αὐτῶν μόνον φίλοι τῶν ξένων ὑπάρχουσιν. »

Ἡ γενναία εἰλικρίνεια τῶν λέξεων τούτων σταθερῶς ἐκφωνηθεισῶν ἤρεσε πολὺ τῷ Κορτέζ, ὅστις, ἐπιτιμησας πρῶτον αὐστηρῶς τῷ ἀρχηγῷ τούτῳ διὰ τὴν ἀντίστασιν δι' ἣν τοσοῦτον αἷμα ἐχύθη, ἐπραῦνθη ἔπειτα καὶ ἐβεβαίωσεν αὐτῷ ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἤθελεν ὑπάγει εἰς Θλάσκαλα.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων ἐν τῷ ἰσπανικῷ στρατοπέδῳ, νέα ἀφίκετο πρεσβεία τοῦ Μοντεζύμα, νέα φέρουσα τῷ Κορτέζ δῶρα, ἀλλ' ἐκ νέου ἐντολήν ἔχουσα νὰ προτρέψῃ αὐτὸν εἰς ἐγκατάλειψιν τῆς σκοπούμενης εἰς Μέξικον ἀναβάσεως. Ἀλλ' οὐκ ἀλόγως ὑπετέθη ὅτι ὁ Μοντεζύμας μᾶλλον ἤθελε νὰ κωλύσῃ αὐτὸν τῆς πρὸς τὴν τῶν Θλασκάλων δημοκρατίαν συμμαχίας ἢ ν' ἀποτρέψῃ τοῦ προηρημένου σκοποῦ.

Καὶ τῶν μεξικανῶν πρεσβέων ἀγωνιζομένων νὰ ἐμπνεύσωσι τῷ ἰσπανῷ στρατηγῷ δυσπιστίαν πρὸς τοὺς Θλασκαλεῖς, ἀνθρώπους, ἔλεγον, ἀπίστους καὶ ἐπιβουλεύοντας τοῖς νέοις συμμάχοις, ὁ Κορτέζ ἀπεκρίνατο οὕτως ὥστε ν' ἀποδείξῃ αὐτοῖς ὅτι οὐδόλως ἠπάτων αὐτὸν αἱ αἰσχροκερδεῖς συκοφαντίαι.

Ἐν δὲ Θλασκάλοις φόβος κατεῖχε τοὺς κατοίκους, οἵτινες, μὴ βλέποντες ἐρχόμενον τὸν στρατηγὸν εἰς τὴν πόλιν, ἐνόμισαν ὅτι ἡ βραδύτης προήρχετο ἐκ τῶν ῥαδιουργιῶν καὶ μηχανορραφιῶν τῶν πρεσβέων τοῦ Μοντεζύμα. Ἀντιπράττουσα δὲ ταύταις εὐδοκίμωτερον ἢ ἀνωτάτη βουλὴ, ἔκρινεν ἵνα, μεταβάσῃ εἰς τὸ ἰσπανικὸν στρατόπεδον, παράσχη ἑαυτὴν ὄμηρον τῷ στρατηγῷ καὶ διέταξε κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ τούτου μεγάλην πομπήν. Ἐκαστος βουλευτὴς ἐφόρει λευκὴν ἐσθῆτα ἐμβλημα τῆς εἰρήνης καὶ ἐφέρετο ἐπὶ ἀνακλίντρου ὑπὸ κατωτέρων ἀξιοματικῶν.

Ἦγειτο δὲ τῆς σεμνῆς ταύτης πομπῆς ὁ πατὴρ τοῦ Ξικοτεγκάλτου, γέρον τυφλὸς καὶ διακρινόμενος διὰ τὸ ἐνεργὸν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὴν ῥώμην τῆς γνώμης, ἣν ἡ προβεβηκυῖα ἡλικία οὐδόλως ἐξησθένησεν. Ὀδηγηθεὶς εἰς τὸν Κορτέζ, ἐφίλησεν αὐτὸν καὶ ἐψηλάφησε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, διαγινώσκων τὸ σχῆμα διὰ τῆς ἀφῆς. Εἶπε δὲ, κατὰ τοὺς ἰσπανοὺς ἱστορικοὺς, μετ' ἀνδρικῆς τινος περὶ τὸ λέγειν δυνάμειος, τάδε·

« Ἀδιάφορον εἶτε θεὸς εἶς εἶτε ἄνθρωπος, διότι εἶτε οὕτως εἶτ' ἄλλως ὑποχειρίον ἔχεις τὴν ἀνωτάτην τῶν Θλασκάλων βουλήν, οὐδόλως πλέον ἀμφιβάλλων περὶ τῆς ὑποταγῆς καὶ ὑπακοῆς τῆς πόλεως. Καὶ κατ' οὐδὲν μὲν δικαιολογοῦμεν, ἄπαγε! τὸ ἀμάρτημα τοῦ ἡμετέρου ἔθνους· ἀναλαμβάνομεν ὅμως πᾶσαν τὴν εὐθύνην, προσδοκῶντες τὴν καταπραΰνσιν

τοῦ θυμοῦ καὶ τὸν ἐξίλασμον τῆς σῆς ἐκδικήσεως. Ἡμεῖς μόνον προσιλόμεθα τὸν πόλεμον καὶ ἡμεῖς μόνον ἐρχόμεθα ἐξικιτούμενοι τὴν εἰρήνην. Καὶ μὲν ὁ Μοντεζύμας προσῆλθεν ὑποβολεύς μίσους καὶ δυσπιστίας μεταξὺ σου καὶ ἡμῶν, πείθων σε ἵνα ἀποβάλης τὴν ἡμετέραν συμμαχίαν· ἀλλ' ἐὰν πιστεύσῃς ταῖς δολίαις αὐτοῦ διαβολαῖς ἐνθυμήθητι ὅτι ἀπὸ στόματος ἡμετέρου ἐχθροῦ ἐξεμούνται· καὶ ἀμφιβάλλεις ἐτι περὶ τῆς κηκίας καὶ δολιότητος τοῦ ἀνδρός, ἐργαζομένου, καὶ νῦν μάλιστα, ἵνα σε ἀποκαταστήσῃ ἀδικὸν πρὸς ἡμᾶς; Οὐδεμίαν παρὰ σου ζητοῦμεν βοήθειαν κατ' ἐκείνου, διότι βοηθείας μὲν οὐδεμίαν ἔχομεν χρείαν, σοὶ δὲ μόνον μαχόμενοι ἀπελιζόμεθα περὶ τῆς νίκης· Ἀλλὰ λυπούμεθα βλέποντες εὐπρόσδεκτα τὰ τεχνάσματ' αὐτοῦ καὶ τὰς ψευδεῖς ὑποσχέσεις· γνωρίζομεν δὲ κάλλιον σοῦ τὸν ἐπίορκον τοῦτον ἡγεμόνα. Ἄκουσον γενναῖε στρατηγέ· καὶ τοι τυφλός, βλέπω ὅμως ἕνεκα αἰρηνιδίου λάμψεως τὴν ἄβυσσον ὅπου κηκὴ τύχη παρσύρει σε ἢ εὐγενῆς σου πίστις. Παρχωρεῖς ἡμῖν τὴν εἰρήνην ἐὰν μὴ σε ἀποτρέψῃ ὁ Μοντεζύμας· ἀλλὰ, διατί σε ἀποτρέπει; διατί διατάξεις πρὸς τὰς εὐχὰς καὶ ἰκεσίας ἡμῶν; διατί ἀρνεῖσαι τῇ πόλει τὴν τιμὴν τῆς παρουσίας σου; Τετέλεσται, ἢ γινόμεθα ἄξιοι τῆς πίστεως καὶ φιλίας σου καὶ ἀποκτῶμεν αὐτάς, ἢ σφαγιαζόμενοι σοὶ τὴν ἡμετέραν ἐλευθερίαν. Ἐκλεξόν σὺ νῦν καὶ κρίνον φίλου; ἢ δούλου; ἡμεῖς δ' ἀναμένομεν εὐσεβῶς τὴν σὴν κρίσιν ».

Ὁ δὲ Κορτέζ ἀπεκρίνατο ὅτι ἀσμένως ἐνδιδοίς εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ὑπερτάτης τῶν Θλασκαλῶν βουλής· εἶχεν ἀνάγκην ὅμως ἀνδρῶν ἵνα μετακομίσωσι τὰ σκεύη τοῦ στρατοῦ καὶ ἐλύσωσι τὸ πυροβολικόν ἔθνος δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιούσης πρῶτ' κατήλθον εἰς τὸ στρατόπεδον πεντακόσιοι παμῆται ἢ ἀχθοφόροι ἀμιλλώμενοι ἀλλήλοις ζῆλον περὶ τῶν βαρυτέρων φορτίων. Ὁ δὲ στρατὸς ἤρξατο τὴν πορείαν εἰς πυκνάς χωρῶν τάξεις, ὡς εἰς μάχην, κατὰ τὴν συνήθη προφύλαξιν τοῦ ἴσπαν τῆ φρονήσει τὴν ἀνδρείαν ἔχοντος στρατηγοῦ, βεβαιώσαντος οὕτως ἐαυτῷ τὴν ἐπιτυχίαν πάντων τῶν ἐπιχειρημάτων.

Ἐισῆλθον δὲ οἱ Ἴσπανοὶ θριαμβικῶς εἰς Θλασκαλα· ὁ λαὸς κατακλύων τὰς ὁδοὺς δι' ὧν διήρχοντο ἀνεμίγνυε τοὺς ἰλαροὺς ἀλκλαγμοὺς αὐτοῦ τῷ ἤχῳ τῶν τυμπάνων καὶ τῶν αὐλῶν· αἱ δὲ νεάνιδες ἔρριπτον ὑπὸ τοῦ πόδα· τῶν στρατιωτῶν ἄνθη, καὶ οἱ ἰσραῖ, τὰ ἰσραηλικά ἄμφω περιβεβλημένοι, ἔκχιον θυμῶν εἰς τιμὴν αὐτῶν. Πάντες οἱ βουλευταὶ καὶ οἱ προύχοντες κάτοικοι προσῆλθον φέροντες τὰς εὐσεβεστάτους αὐτῶν προσήσεις. Οἱ δὲ ἐνδοξοὶ ξένοι, ὑπὸ τῶν Θλασκαλέων Τεῦλοι (Teules) καλούμενοι, ἤτοι θεοὶ, ὠδηγήθησαν εἰς οὕτως εὐρύχωρον οἰκίαν ὥστε ἐχώρησε πάντα.

Ἄλλ' ὁ Κορτέζ ἄμα ἀποκαταστάς μετὰ τοῦ στρατοῦ ἔταξε σκοποὺς εἰς ὄλας τὰς ἐξόδους· ἢ δὲ προφύλαξις αὐτῆ, δυσπιστίαν δεικνύουσα, ἀπήρεσε τοὺς Θλασκαλεῦσιν· ἀλλ' ἐξήγησαν αὐτοῖς ὅτι τοιαύτη ὑπάρχει ἢ συνήθεια τῶν εὐρωπαϊκῶν στρατῶν καὶ ὅτι, καὶ εἰρήνης οὔσης, ἢ πειθαρχία καὶ ὁ στρατιωτικὸς ὄργανισμὸς ὑπαγορεύουσι τὰς προφυλάξεις ταύτας καὶ τότε οἱ Θλασκαλεῖς δὲν ἀντέστησαν πλέον εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ ἴσπανοῦ στρατηγοῦ· ὁ δὲ Ξικότεγκαλτος ἀναγνωρίζων τὸ ὠφέλιμον καὶ φρόνιμον τῆς συνηθείας, εἶπεν ὅτι ἤθελεν ἐφαρμόσει αὐτήν.

Ὁ ἴσπανὸς στρατηγὸς ἐνόησας πόσης συνδρομῆς πάροχος ἦν ἢ πρὸς ἔθνος ὅσον γενναῖόφρον τόσον καὶ ἀνδρείον συμμαχία, προσέταξε τοῖς στρατιώταις νὰ φέρωνται μετὰ πλείστης πραότητος καὶ δικαιοσύνης πρὸς τοὺς Θλασκαλεῖς· καὶ αὐτὸς ἔδωκε τὸ παράδειγμα τῆς ἐπιτηδεῖου καὶ προνοητικῆς ταύτης πολιτικῆς καὶ διὰ τῶν τρόπων εἰργάζετο εἰς σύσφιγγιν τῶν δεσμῶν τῆς πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῶν Θλασκαλέων φιλίας· ἀλλὰ μικροῦ δεῖν ἀπώλεσε πάσας τὰς εἰς αὐτῆς ὠφελείας, ἀνεπιτηδεῖως ὑπεραυξάνων τὸν πρὸς τὴν θρησκείαν ζῆλον.

Κατὰ τινὰ συνέντευξιν πρὸς μέλος τῆς ὑπερτάτης βουλῆς παρώτρυνεν αὐτὸν ὅπως ἀποταξάμενος τῇ λατρείᾳ τῶν ψευδῶν θεῶν μόνον τὸν θεὸν τῶν χριστιανῶν λατρεύῃ, ἀλλ' ὁ βουλευτὴς ἀπήνητσε παράδοξον ἀπάντησιν· κατ' αὐτὸν εἰς μόνος στρατηγὸς, ἄνθρωπος ὢν, ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ἄρχῃ ἐν ταύτῳ τῶν Θλασκαλέων καὶ τῶν Ἰσπανῶν· ἀλλ' ὁ εἰς τῶν χριστιανῶν θεὸς δὲν ἐξήρει εἰς πάντας αὐτούς. Οἱ Θλασκαλεῖς εἶχον χρείαν πολλῶν θεῶν· ἐνὸς μὲν ἀποτροπαίου τῶν θελλῶν· ἐτέρου δὲ ἀποπομπαίου ἐν πλημμύραις, τρίτου ἀρωγοῦ ἐν πολέμῳ· τετάρτου τέλους, βοηθοῦ καὶ φύλακος κατὰ τὰς λοιπὰς περιστάσεις καθ' ἃς εἶναι ἀναγκαῖος. Ὁ δὲ Κορτέζ ἀπεκρίνατο ὅτι ὁ θεὸς τῶν χριστιανῶν, ὑπερτάτος διατάκτης καὶ δικαστὴς παντὸς πράγματος, προενοεῖ πάσης ἀνθρωπίνης ἀνάγκης. Ἀλλ' ὁ Θλασκαλεὺς δὲν ἐπέισθη ὅτι εἰς μόνος θεὸς ἠδύνατο νὰ πολλαπλασιαζῆται πρὸς ἐκτέλεσιν οὕτω πολλῶν καὶ ποικίλων ἔργων. Τότε ὁ ἴσπανὸς στρατηγὸς ἐκέλευσε εἰς βοήθειαν τὸν ἐφημέριον ὅστις ἐπεχείρησεν νὰ πείσῃ τὸν βουλευτὴν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ Θλασκαλεῖς, καὶ ἤκουσαν μὲν προσέχοντες τὸν νοῦν τὸν ἰσραῖ τῶν χριστιανῶν, ἀλλ' ὅτε ἔπαυσε λέγων ὁ βουλευτὴς συνεβούλευον τῷ Κορτέζ καὶ τοῖς Ἰσπανοῖς νὰ μὴ ἀνακινῶσι τὰ ἐπισφαλῆ ταῦτα ζητήματα ἐκτὸς τοῦ στρατοπέδου ὅπως προφυλάξωσι τοὺς Θλασκαλεῖς ἀπὸ τῆς φοβερᾶς ὀργῆς τῶν τεύλων αὐτῶν.

Αἱ λέξεις αὗται παρώργισαν τὸν Κορτέζ καὶ τοῦτο ὥστε ἤθελεν, ὡς ἐν Κεμποάλλη νὰ καταστρέψῃ εὐθέως τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων ἐν Θλα-

σκάλοι· ἀλλ' ὁ ἐφημέριος Βαρθολομαῖος ὁ ἀπὸ Ὀλμέδου, ἄξιος λειτουργὸς ἐπιεικοῦς καὶ εἰρηνικῆς θρησκείας ἀπετρεψε τὸν στρατηγὸν ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἄρρονος σκοποῦ, οὕτινος αἱ συνέπειαι ἠδύναντο ν' ἀποβῶσιν ὀλέθριοι τοῖς Ἰσπανοῖς.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ ἰσπανικὸς στρατὸς, ἐνισχυθεὶς ὑπὸ σπέρας ἐξακισχιλίων Θλασκαλέων παρεσκευάζετο εἰς τὴν πορείαν, νέα τοῦ Μοντεζύμα πρεσβείαν προσῆλθεν ἐνώπιον τοῦ Κορτέζ ἐντολὴν ἔχουσα νὰ προσκλέσῃ τὸν στρατηγὸν ἵνα ὑπάγῃ διὰ Χολύλη· διότι ὁ αὐτοκράτωρ προσέταξε νὰ δεξιωθῇ ἐκεῖ προσηκόντως καὶ ἐφοδιασθῇ ἀφθόνως τροφαῖς ὁ στρατὸς αὐτοῦ. Ἄλλως δὲ οἱ πρέσβεις οὐδὲν εἶπον περὶ τῆς εἰς Μέξικον ἀναβάσεως.

Ἡ δὲ πρόσκλησις ἐφάνη ὑποπτος τοῖς Θλασκαλεῦσιν ἵκετεύσασαι τὸν Κορτέζ νὰ μὴ ὑπάγῃ ἐκεῖσε διότι ἡ πρόσκλησις ἐκρυπτε δόλον. Ὁ δ' ἰσπανὸς στρατηγὸς εὐχαρίστησε μὲν τοῖς συμμάχοις διὰ τὰς συμβουλὰς· ἀλλ' ἀναγγεῖλας αὐτοῖς ὅτι πρὸς οὐδένα κίνδυνον ὑπεχώρουσιν οἱ εὐρωπῆοι πολεμισταὶ ἐπορεύθη μετὰ τοῦ στρατοῦ εἰς Χόλυλαν. Ἐδέξαντο δὲ οἱ Χολυλεῖς τοὺς Ἰσπανοὺς μετὰ μεγίστων ἐνδειξέων φιλίας· ἀλλ' ἀπηγόρευσαν τοῖς Θλασκαλεῦσι τὴν εἰσόδον τῆς πόλεως, προφασίζόμενοι ὅτι ἦσαν κεκρυγμένοι ἐχθροὶ αὐτῶν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ στρατοπεδεύσωσιν ἐντὸς τῆς πόλεως· ὑπερ ἔπραξαν μετὰ θυμασίας ἐπιτηδειότητος μιμούμενοι τοὺς Ἰσπανοὺς καὶ περιφράξαντες ἐαυτοὺς κύκλῳ διὰ χυνδάκων καὶ χαρακωμάτων.

Καὶ κατὰ μὲν τὰς πρώτας ἡμέρας οἱ Χολυλεῖς ἐφάνησαν πρόθυμοι πολὺ εἰς τὴν περιποίησιν τῶν ξένων· ἀλλ' οἱ Ἰσπανοὶ ἀνεκάλυψάν τινα πράγματα δικαιούντα τὰς ὑποψίας τῶν Θλασκαλέων. Τὰ ἐπιτήδεια ἔπαυσαν συρρέοντα ἀφθόνως· οἱ κασῖκοι ἐγένοντο ψυχρότεροι καὶ παρετηρήθησαν συνεντεύξεις συχναὶ μεταξὺ τῶν πρέσβων τοῦ Μοντεζύμα. Δύο δὲ Θλασκαλεῖς δυναθέντες νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν διὰ μεταμφίσεως, ἀνήγγειλαν τῷ Κολόμβῳ ὅτι εἶδον διὰ νυκτὸς πολλὰς γυναῖκας καὶ παιδία φευγούσας εἰς τὰ περίχωρα καὶ ὅτι ἔξ νεαρὸν παῖδας ἐσφάγησαν εἰς τιμὴν τῶν εἰδώλων ἐν τῷ πρωτίστῳ ναῷ καὶ τοιαύτη θυσία ἦν προσίμιον συνήθως στρατιωτικῆς ἐκστρατείας. Ὅθεν ὁ Κορτέζ ἔπρεπε νὰ φροντίσῃ περὶ παντὸς τρόπου ἵνα μὴ καταληφθῇ ὑπὸ ἐπιβούλου καὶ ἀπίστου ἐχθροῦ.

Ὁ δ' ἰσπανὸς στρατηγὸς, προσυλαττόμενος, παρέτρεψε τοὺς Χολυλεῖς, ἐμβατεύων εἰς τοὺς σκοποὺς αὐτῶν καὶ κατὰ τύχην ἀνεκάλυψε τὰς κατὰ τῶν ξένων πλεχτάνας αὐτῶν. Ἡ διερμηνεὺς Μαρίνα ἐνέπνευσεν ἰσχυρὰν καὶ εἰλικρινῆ ἀγάπην εἰς Χολυλίδα τιὰ, γυναῖκα προὔχοντος τῆς πόλεως· αὕτη δὲ ἵνα σώσῃ τὴν ζωὴν τῆς κόρης, κατήγγειλεν αὐτῇ τὴν τε-

κτανθεῖσαν συνωμοσίαν κατὰ τῶν Ἰσπανῶν, οὗς ἐμελλον νὰ κατασφάζωσι πάντας, καὶ παρεκίνησε νὰ ἐγκαταλίπῃ αὐτοὺς ἵνα μὴ συμμετάσχῃ τῆς τύχης αὐτῶν. Ἡ δὲ Μαρίνα, πιστὴ τοῖς Ἰσπανοῖς, ὑποκριναμένη ὅτι ὠφελεῖται ἀπὸ τῆς συμβουλῆς τῆς Χολυλίδος, ἐξέμαθε τέλος παρ' αὐτῆς τὰ καθέκαστα τῆς συνωμοσίας· ὅτι δηλαδὴ σῶμα μεξικανῶν στρατιωτῶν ἐκρύπτετο παρὰ τὴν Χόλυλαν καὶ ἤθελεν ἐξέλθει αἰφνης ἅμα δοθέντος τοῦ συμπεφωνημένου σημείου· ὅτι φραγμοὶ ἀνηγέρθησαν ἤδη εἰς πολλὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως καὶ ὅτι ἀνωρύχθησαν λάκκοι καὶ ἐσκεπάσθησαν ἐλαφρῶς ὥστε οἱ ἵπποι νὰ πέσωσι· πλὴν δὲ τούτων μέγας ἀριθμὸς λίθων καὶ ἄλλων ἐφοδίων μετεκομίσθησαν ἐπὶ τῶν στεγῶν οἰκιῶν τε καὶ ναῶν ὕψως βληθῶσι κατὰ τῶν Ἰσπανῶν καὶ κατασυντρίψωσιν αὐτοὺς.

Ὁ δὲ Κορτέζ κατανοήσας τὸν κίνδυνον ἐν ᾧ εὕρισκετο εἰργάσατο ἐσπευσμένως εἰς τὴν ἀποτυχίαν τῆς συνωμοσίας. Καὶ πρῶτον μὲν προσαγαγὼν αὐτὴν τὴν ἀποκαλύψασαν τὰ ἐξυφαινόμενα τῇ Μαρίνῃ Ἰνδὸν καὶ τρεῖς τῶν πρωτίστων ἱερέων καὶ κατακλείσας αὐτοὺς, ἐβίασε νὰ ὁμολογήσωσι τὴν ὑπὸ τῶν Χολυλέων παροσκευασθεῖσαν σφαγὴν· τότε ἔκρινεν ὅτι ἦν ἀπαραίτητον νὰ πτοήσῃ τοὺς περὶ τὸν Μοντεζύμαν διὰ μεγάλης πράξεως, συνέταξε τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ Κεμποαλλίτας ὡς εἰς μάχην ἐν τῇ μεγάλῃ αὐλῇ τοῦ κτιρίου ἐν ᾧ διέμενε καὶ προσέταξε τοῖς ἐκτὸς τῆς πόλεως στρατοπεδεύουσι Θλασκαλεῦσι νὰ εἰσέλθωσιν εὐθὺς ὡς ἤθελον ἀκούσειν τὸ πρῶτον πυροβόλημα. Οἱ πρώτιστοι ἀρχηγοὶ τῶν Χολυλέων ἐπὶ διαφόροις προφάσεσι συνήχθησαν εἰς τὴν ἰσπανικὴν συνοικίαν καὶ συνελήφθησαν. Ἐπειτα ὁ Κορτέζ ἀνέδωκε τὸ σημεῖον τῆς ἐξόδου καὶ τῆς γενικῆς σφαγῆς.

Τότε δὲ Ἰσπανοὶ καὶ Κεμποαλλίται ἐδραμον εἰς τὰς ὁδοὺς ἐν ᾧ οἱ Θλασκαλεῖς εἰσῆρχοντο εἰς τὴν πόλιν. Ὀλίγω δ' ὕστερον ἡ γῆ ἦν κεκαλυμμένη ὑπὸ πτωμάτων· οἱ κάτοικοι μὴ ἔχοντες πλέον ἀρχηγὸν παρεδίδοντο εἰς σφαγὴν οὐδαμῶς ἀμυνόμενοι. Καὶ μὲν οἱ Μεξικανοὶ ἐξελθόντες τοῦ πρεσβευτηρίου ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν αὐτῶν, ἀλλὰ κατατροπωθέντες κατέφυγον ἐπὶ τῶν πύργων καὶ ἐν τῷ πρωτίστῳ ναῷ. Τοῦ δὲ Κορτέζ διακοινώσαντος αὐτοῖς ὅτι οἱ παραδιδόμενοι ἐκουσίως ἔσωζον τὴν ζωὴν αὐτῶν, εἰς μόνος Μεξικανὸς κατέβη ἀπὸ τῶν πύργων, οἱ δὲ ἄλλοι περὶ πλείονος ἐποίησαν τὸν θάνατον τοῦ αἵσχους τῆς ὑποταγῆς. Καὶ ὁ Κορτέζ ὑπέικων τῇ τυφλῇ ὀργῇ ἠμαύρωσε τὴν τιμὴν τῆς νίκης διὰ τροπαίου καὶ βαρβάρου πράξεως· προσέταξεν ἵνα ἐμνησθῇ ὁ ναὸς καὶ πλείστοι ἀπέθανον οἱ ταλαίπωροι ὑπὸ τοῦ πυρός.

Δύο δ' ἡμέρας ὀλοκλήρους ἡ ἐκδίκησις τῶν Ἰσπανῶν ἔχυσεν αἷμα ἀνά πᾶσαν τὴν πόλιν· δύο ἡμέρας ὀλοκλήρους ἡ Χόλυλα διηρπάζετο.

Τέλος οί στρατιῶται εἰς κόρον ἐλθόντες ἐπαύσαντο τῆς σφαγῆς καὶ τότε ὁ Κορτέζ, εἰς ταῦτα ἀκούμενος, ἠλευθέρωσε τοὺς δεσμίους ἄρχοντας ἐπιτιμῆσας διὰ τὴν δολιότητα, τὴν τοσούτων δεινῶν πρόξενον γενομένην τῇ πόλει· προσέταξεν αὐτοῖς ἢ ἀνακαλέσασαι τοὺς φυγόντας κατοίκους καὶ ἔπειτα ἐξέδοτο γενικὴν ἀμνηστειάν. Τοιαύτη δ' ἦν ἡ προσγενομένη δεισιδαίμων ἐντύπωσις καὶ πτόησις ὑπὸ τῶν αἱματηρῶν ἐπεισοδίων τῆς ἐκδικήσεως τῶν Ἰσπανῶν, ὥστε πάντες οἱ Χολυλεῖς φυγάδες ἐπανῆλθον εἰς τὴν πόλιν, πληρωθεῖσαν μετ' οὐ πολὺ λαοῦ εὐπειθοῦς καὶ πράου.

Ἄλλ' ὁ αὐτὸς ἀνὴρ ὁ πρὸ μικροῦ ἐπιτρέψας τοιαῦτα ἀνοσιουργήματα, ὁ βιάσας τὰς χεῖρας εἰς τὸ αἷμα τῶν ταλαιπώρων Χολυλεῶν ἀρχηγός, γίνεται νῦν μεσίτης συμφιλίωσεως εἰλικρινοῦς μεταξὺ δύο λαῶν πνεόντων τέως πρὸς ἀλλήλους μῖσος ἀδιάλλακτον· ἀναγκάζει τοὺς Θλασκαλεῖς καὶ τοὺς Χολυλεῖς νὰ ὁμώσωσιν ἀμοιβαίως, μετὰ ἱεροτελεστιῶν ἀσφαλιζουσῶν τὸ ἀπαραβίαστον τῶν ὅρκων, φιλίαν ἥτις ἐνοῦσα αὐτοὺς παρέχει ἐνταυτῷ καὶ εἰς τὸν στρατηγὸν τὴν συνδρομὴν δύο ἰσχυρῶν συμμάχων· ἡ συμφιλίωσις αὕτη ὑπῆρξε φιλάνθρωπον ἅμα καὶ ἔμφορος πολιτικῆς ἔργον.

Τότε ἀνέτεινε τὴν πορείαν ἐπὶ τὸ Μέξικον, πανταχοῦ κατὰ τὴν δίοδον γογγυσμούς τῶν Ἰνδῶν κατὰ τοῦ δεσποτισμοῦ τοῦ Μοντεζύμα ἀκούων, καὶ τοὺς ἐπάρχους ἐπιθυμοῦντας διακαῶς τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀπελευθέρωσιν. Μεταξὺ δὲ τῶν ὑποδεξαμένων ὡς λυτρωτὰς τοὺς Ἰσπανοὺς κασίκων, ὁ τοῦ Τεζέουκου, πόλεως ἐκ τῶν μεγίστων τῆς Μεξικῆς, ἐξέφρασε τῷ Κορτέζ τὸ βιαιότατον κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος μῖσος. Ἀλλὰ τί ἔπρατεν ὁ μονάρχης οὗτος ὄν πανταχοῦ ὡς τύραννον κατήγγελλον, ἐν ᾧ φοβερός ἐχθρὸς προὔχῳρει πρὸς τὴν πρωτεύουσάν;

Ἡ διαγωγὴ τοῦ Μοντεζύμα ἐδείκνυε ἀμηχανίαν, σύμπτωμα φόβου καὶ ἀσθενείας, ὅτε μὲν ἐπαμπεν εἰς τὸν Κορτέζ ἀγγελιαφόρους προσκαλοῦντας αὐτὸν εἰς Μέξικον, ὅτε δὲ ἐκώλυεν αὐτόν· ἀλλ' ὁ Ἰσπανὸς στρατηγὸς προὔχῳρει ἀκαταπαύστως διὰ τῶν ὁρέων τοῦ Τεζέουκου διέβη εἰς Χάλκων καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἰσθαπαλάφην. Καταβαίνοντες δὲ τὰ ὄρη τῆς Χάλκω οἱ Ἰσπανοὶ κατελήφθησαν ὑπὸ ἡδέος θαυμασμοῦ πρὸς τὴν θέαν τερπινοτάτης διόδου· ἐνώπιον αὐτῶν ἐξετείνετο ἀπέραντος καὶ γραφικὴ χώρα, ἐν ἣ ἔλαμπε λίμνη, θαλάσση παραπλησίαι· ἐν μέσῃ δὲ τῇ λίμνῃ πόλεις καὶ χωρία ἐφαίνοντο ὡς ἀναδυόμενα ἐκ τοῦ βυθοῦ αὐτοῦ τῶν ὑδάτων. Μεταξὺ δὲ τῶν πόλεων τούτων εὐκολον ἦν νὰ διακρίνη τις τὴν πρωτεύουσάν, μάλιστα διὰ τὸ πλῆθος τῶν ναῶν. Τοῦτο ἰδόντες, οἱ Ἰσπανοὶ τὸ θέαμα, οὔτινος ἢ λαμπρότης ἐ-

κίνει αὐτοὺς εἰς θάμβος καὶ ἐκπληξιν, ἔστησαν τὴν πορείαν· ἐνόμιζον ὅτι εὐρίσκοντο εἰς μαγικὰς χώρας καὶ ἐπελάθοντο τότε τῶν δεινῶν ἃ ὑπέμειναν μόνην τὴν τῆς εὐσταθείας καὶ τοῦ θάρρους ἀνταμοιβὴν ἐνθυμούμενοι· ἔφθασαν εἰς τὸ τέρμα τῶν ἀγῶνων καὶ διεμερίζοντο ἤδη νοερῶς καὶ κατ' ἐλπίδα τοὺς ἐν τῇ λαμπρᾷ πρωτεύουσῃ θησαυρούς. Νῦν ὁ Κορτέζ ἐδύνατο νὰ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς καὶ ἄλλα ἔργα καὶ ἄλλας θυσίας· ἦσαν πρόθυμοι ἔν' ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ πανταχόσε. Ὄθεν ὁ στρατηγὸς μάρτυς αὐτόπτης τῆς γενικῆς ταύτης μέθης καὶ τοῦ ἐμπνέοντος τὸν στρατὸν ἐνθουσιασμοῦ ἔσπευσε νὰ λάβῃ ἀπ' αὐτῶν ὠφέλειαν καὶ προὔχῳρησε θάρρους ἔμπλεως ἐπὶ ἐνός τῶν προχωμάτων τῆς λίμνης πρὸς τὰ ἀνάκτορα τοῦ αὐτοκράτορος.

Αἰφνης ἐφάνησαν ἐξερχόμενοι τῆς πόλεως χίλιοι Μεξικανοὶ βαμβακίους ἐνδεδυμένοι μανδύας καὶ τὴν κεφαλὴν λοφιαῖς ἔχοντες κεκοσμημένην· ἤρχοντο δὲ εἰς προὔπαντησιν τῆς ἰσπανικῆς στρατιᾶς καὶ πλησιάζσαντες ἠσπάσαντο τὸν στρατηγὸν μετὰ σέβας καὶ ἀνήγγειλαν αὐτῷ ὅτι ἔφθανε μετ' ὀλίγον καὶ ὁ αὐτοκράτωρ. Ὀλίγω δ' ὕστερον ἐφάνη ἡ προφυλακὴ τῆς λαμπρᾶς αὐτοῦ πομπῆς ἐκ διακοσίων ἀνδρῶν συγκεκμημένη, ὑπηρετούντων ἰδίως τῷ βασιλεῖ· ἔφερον δὲ καὶ αὐτοὶ λευκοὺς μανδύας καὶ λόφους· ἐπορεύοντο δὲ γυμνόποδες ἀνά δύο καὶ βαθεῖαν τηροῦντες σιγὴν.

Ἄμα δὲ γενόμενοι κατὰ μέτωπον τῷ ἰσπανικῷ στρατῷ, ἔστησαν τὴν πορείαν καὶ κατετάχθησαν ἐκατέρωθεν τοῦ προχώματος, ὥστε νὰ δυνηθῶσι νὰ ἴδωσιν οἱ ξένοι σπεῖραν ἀξιωματικῶν τοῦ Μοντεζύμα πολυτελέστερον ἐνδεδυμένην. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς σπεῖρας ἐφαίνετο ὁ μονάρχης ἐπὶ χρυσῆς ἐδρας καθήμενος, ἦν τέσσαρες μεγιστάνες τῆς αὐτοκρατορίας ἔφερον ἐπὶ τῶν ὤμων· ἄλλοι δ' ἀξιωματικοὶ ἀνεῖχον ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ οὐρανίσκον ἐξ ὑφάσματος ἀργυροῦφάντου, ἐφ' οὗ ἐξεῖχον χλωροῦ χρώματος πτερὰ. Ὀκτῶ δὲ ἄρχοντες, χρυσᾶς ράβδους ἔχοντες καὶ ἐνίοτε ὑψούντες αὐτὰς μετ' ἐπισήμου σοβαρότητος, προηγούντο τῆς συνοδείας. Ὅσάκις δ' οἱ ἄρχοντες ἀνύψουν τὰς ράβδους ὁ λαὸς ἐξέριπτετο πρηνῆς κρύπτων τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν, ὡς εἰ ἔκριεν ἐαυτὸν ἀνάξιον ἢ ἀνατείνῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ μεγαλεῖον τοῦ μονάρχου αὐτῶν. Ὅτε δ' ἡ πομπὴ προσήγγισε τοῖς Ἰσπανοῖς· ὁ Κορτέζ ἀφιππεύσας προῆλθεν εὐσεβάστως εἰς προὔπαντησιν τοῦ Μοντεζύμα. Ἐνταυτῷ δὲ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς ἐδρας καὶ καταβάς· ἐκ τοῦ φορέου προὔχῳρησε βραδέως πρὸς τὸν Κορτέζ βαδιζὼν ἐπὶ τάπητος, ὄν ἐξήπλουν οἱ ἀκόλουθοι ὑπὸ τοῦ πόδας αὐτοῦ ἵνα μὴ πατήσῃ τὸ χῶμα.

Και ὁ μὲν Κορτέζ ἐχαίρει τὸν μονάρχη κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν τρόπον, ὁ δὲ Μοντεζόμας ἀντισπάσατο αὐτὸν, φιλήσας τὴν ἰδίαν αὐτοῦ χεῖρα, ἀφοῦ πρῶτον ἔψαυσε τῆς γῆς δι' αὐτῆς· ἔστι δὲ τοῦτο, ὡς εἶπομεν ἄνω, παρὰ τοῖς λαοῖς τούτοις σεβασμοῦ δείγμα· ὅθεν οἱ Μεξικανοὶ ἐξεπλάγησαν σφόδρα ἰδόντες τὸν οὕτως ὑπερήφανόν μονάρχη, τὸν καὶ τὰ εἰδωλα αὐτὰ διὰ κλίσεως τῆς κεφαλῆς φιλοφρονούντα, τιμῶντα τοιαύτη τιμῇ ξένους, καὶ δὲν ἀμφίβαλον πλέον ὅτι ἦσαν θεοὶ καὶ ἡ λέξις *Teōloī*, μεξικανιστὶ τοὺς θεοὺς σημαίνουσα, ἐπανελαμβάνετο συχνά ὑπὸ τῶν πολυπληθῶν θεατῶν.

Μετὰ δὲ τὰς ἀμοιβαίας ἀντιφιλοφρονήσεις, ὁ μὲν ἰσπανὸς στρατηγὸς, ἀποσπᾶσας ἄλυσιν τινα ἐκ ψευδῶν λίθων κεκολλημένην ἦν ἔφερεν ἐπὶ τῆς πανοπλίας, περιέβαλε τὸν τράχηλον τοῦ Μοντεζόμα πολλὴν δειξάντος χαρὰν διὰ τὸ δῶρον. Εὐθὺς δὲ ὁ αὐτοκράτωρ μετεπέμψατο τὸν πολυτιμώτατον τῶν θησαυρῶν αὐτοῦ, ἦτοι περιδέραιον ἐκ σπανιώτατων κογγυλίων καὶ εἰς ἐκάστην ἄραν τέσσαρας καρκίνους ἐξηρημένους ἔχον. Περιέβαλε δὲ καὶ αὐτὸς τὸν τράχηλον τοῦ Κορτέζ, πρὸς μεγίστην ἐνίσχυσιν τῆς ἐκπλήξεως τῶν Μεξικανῶν.

Ἦν δ' ὁ αὐτοκράτωρ τὸ μὲν σῶμα μέτριος καὶ μᾶλλον ἰσχνὸς ἢ παχὺς, ἔχων τι ἦθος ἡγεμονικὸν καὶ ἐξύτητα βλέμματος καὶ δέρμα ἥττον μελανωπὸν τῶν ἄλλων Μεξικανῶν. Ἐφαίνετο δὲ ἄγων τὸ τεσσαρακοστὸν περίπου ἔτος καὶ ἐφόρει μακρὸν μαυρὸν ἐκ λεπτοφουδῶν βάρβακος, κατακεκαλυμμένου χρυσοῖς κοσμημασι καὶ μαργαρίταις καὶ ἄλλοις πολυτίμοις λίθοις. Ἡ χρυσοῦς τιάρα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ εἶχε σχεδὸν τὸν σχῆμα ἐπισκοπικῆς μίτρας καὶ τὸ ὑπόδημα συνεκροτεῖτο ἐξ ὀλοχρύσων πλακῶν ὑπὸ ὀμοειδῶν ἐπιπορπίδων συνεχομένων.

Εἰσῆλθον δὲ ἐνταῦθα ὁ τε Κορτέζ καὶ ὁ Μοντεζόμας εἰς τὴν πόλιν, οὕτω Μεξικὸν καλουμένην ἀλλὰ *Τενουχτιθλάνην*, περὶ ἧς βεβαιούσιν οἱ ἰσπανοὶ ἱστορικοὶ ὅτι περιεῖχεν ὑπὲρ τὰς εἴκοσι χιλιάδας ταπεινῶν οἰκημάτων, ἀφηγούμενοι καὶ τὰ τῆς πολυτελείας τῶν κοσμοῦντων τὴν πόλιν καμπληθῶν ναῶν· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ εὐπιστώμεν πρὸς τὰς ὑπερβολικὰς διηγήσεις αὐτῶν. Τὸ βέβαιον μόνον, ἡ πρωτεύουσα τοῦ μεξικανικοῦ κράτους ἦν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος.

Ἀνάκτορον δὲ μακρόθεν, διὰ τὰ ὑψηλὰ τεῖχη καὶ τὰς πύλας, φρούριον φαινόμενον, ὤρισθη εἰς οἰκημα τῷ ἰσπανικῷ στρατῷ, ὃν προέπεμψεν ἐκεῖσε αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ. Ὁ δὲ Κορτέζ κατὰ τὴν συνθήκαιν ἔταξεν εἰς πάσας τὰς εἰσόδους μετὰ τηλεθῶλων σκοποῦς, ἐντειλάμενος πᾶσι τοῖς ἀξιωματικοῖς καὶ στρατιώταις ἐντελεῖν πειθαρχίαν καὶ μεγίστην προφύλαξιν ὡς προληφθῆ πᾶσα ἐξ ἀπροόπτου προσβολῆ, διότι ἐδυσπίστανται, οὐκ ἀλόγως, κατὰ τῆς μεξικανικῆς φιλοξενίας.

Γ'.

Ὁ Μοντεζόμας ἐπισκέπτεται τὸν Κορτέζ. — Ἀνθρωποθυσίαι. — Θάνατος Ἐσαλάντου, διοικητοῦ τῆς Οὐέρας Κρούζ. — Ὁ Μοντεζόμας συλληφθεὶς ἀπάγεται εἰς τὴν ἰσπανικὴν συνοικίαν. — Βάσανος Κουαλιπόποκα καὶ τῶν υἱῶν. — Ὁ Κορτέζ ἐπιχειρεῖ κατὰ τῶν εἰδωλῶν. — Σχέδια ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Ἰσπανῶν. — Κρίσιμος στάσις τοῦ Κορτέζ. — Ὁ Ναρουαίης προσελθὼν ἐπ' αὐτόν. — Ὁ Κορτέζ καταλαμβάνει τὸ Μεξικὸν προεξέρχεται κατὰ τοῦ ἔθρου.

Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ὁ Κορτέζ ἐδέξατο τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ αὐτοκράτορος λαμπρὰν ἔχοντος πομπήν. Μετὰ δὲ τινὰς φιλοφρονήσεις ὁ μονάρχης καὶ ὁ Κορτέζ ἐκάθησαν οἰκείως πλησίον ἀλλήλων ἐν τῷ δωματίῳ τούτῳ· οἱ δ' ἀκόλουθοι τοῦ Μοντεζόμα καὶ τῶν ἰσπανῶν ἴσταντο παρὰ τὸν τοῖχον. Τότε ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέτεινεν εἰς τὸν Κορτέζ τὸν ἑξῆς λόγον μεταφρασθέντα πάραυτα ὑπὸ τῆς διερμηνίδος Μαρίνης· « Οἱ μὲν σοὶ εἶπον ὅτι κατάγομι ἐκ θεῶν, οἱ δὲ μ' ἐζωγράφησαν ἀλάξονα τύραννον καὶ αἰμοβόρον διπλοῦν ψεύδος. » Ἐπειτα διεμοίρασε τοῖς ἰσπανοῖς τινὰ δῶρα λαμπρὰ καὶ ἐπορεύθη πάλιν εἰς τὰ ἀνάκτορα. Οὕτως ἐτελείωσε τὴν ἐπίσκεψιν.

Τῇ δ' ἐπιόσῃ προσεκάλεσε παρ' ἑαυτῷ τὸν Κορτέζ καὶ οὗτος ὠδηγήθη εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν οἰκημα μετὰ τῶν πρωτίστων ἀξιωματικῶν· νῦν δὲ ἡ ὀμιλία πολλῷ μακροτέρα γενομένη ἐστράφη περὶ τὰ ἔθιμα καὶ τὰ ἦθη τῶν Εὐρωπαϊκῶν, καὶ ὁ Κορτέζ ἐκέρσε τὴν περιέργειαν τοῦ αὐτοκράτορος, ἀπείρους ἐρωτήσεις ἀποτείναντος. Ἄλλ' ὁ ἰσπανὸς στρατηγὸς ἐπανεφέρειν ἀδιακόπως τὴν ὀμιλίαν εἰς τὰ θρησκευτικὰ, μετὰ βδελυγμοῦ ὀμιλῶν περὶ τῶν ἀνθρωπίνων θυσιῶν καὶ τῆς μεξικανικῆς συνθηλαίας τοῦ ἐσθίειν τοὺς ἐν πολέμῳ αἰχμαλώτους· καὶ ἀπέσπασε τῷ Μοντεζόμα τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι ἤθελεν ἀποσκορακίσαι τῆς ἰδίας τραπέζης τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα.

Ὡς δ' εἶπομεν ἤδη, τὸ μεξικανικὸν ἔθνος ἐθεώρει τὰς ἀνθρωποθυσίας ὡς τὴν εὐχαριστοτάτην τοῖς εἰδωλοῖς λατρεῖν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὡς ζωγράφησιν αἰχμαλώτους καὶ θύσας ἐπὶ τῶν βωμῶν φάγη ἔπειτα αὐτοὺς ἐκήρυττε τὸν πόλεμον κατὰ τῶν γειτόνων λαῶν. Πολλάκις δὲ ἐσφάζοντο οὕτως χίλις θύματα τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καὶ τινες ἱστορικοὶ ἀναφέρουσι τὸν ἀριθμὸν εἰς δισμυρίους καὶ πεντακισχιλίους. Ἐάν δὲ ἐνεκα διαρκείας τῆς εἰρήνης οἱ πρὸς θυσίαν αἰχμαλώτοι ἐξέλειπον, οἱ ἱερεῖς ἀνάγγελλον τῷ αὐτοκράτορι ὅτι οἱ θεοὶ ἐπείνων· οὗτος δὲ διεκέρυττεν ἀν' ἀπάσας τὰς ἐπαρχίας ὅτι οἱ θεοὶ ὠρέγοντο καλοῦ γεύματος καὶ γενικὸς πόλεμος ἐκέρυττετο κατὰ τῶν γειτόνων λαῶν. Εὐθὺς δ' ὡς οἱ Μεξικανοὶ κατεῖχον ἱκανοὺς αἰχμαλώτους, τὰ θύματα ἔχοντο εἰς τὸ πρόναον. Ὀλίγω δ' ὕστερον προήρχετο ἱεροποιὸς λευκὴν ἐνδεδυμένος ἐσθῆτα καὶ ἐν χερσὶν εἰδωλίαν

ἐκ πυροῦ καὶ μέλιτος ἔχων ξανθόδουλον καὶ πρασι-
νόφθαλμον. Ἀναβαίνων δ' εὐθὺς ἐπὶ πέτρας ὑψούσης
αὐτὸν ὑπὲρ τὸν τοίχον, ἐπεδείκνυε τὸ εἰδεχθῆς μορ-
μολύκειον ἐκάστῳ αἰχμαλώτῳ κράζων· « Ἴδε, ὁ Θεός
σου! » Τότε κατέβαινε καὶ προεπορεύετο τῶν αἰχ-
μαλώτων πρὸς τὸ μέρος ὅπου περιέμενον αὐτοὺς ἄλ-
λοι θύται. Ὁ δὲ διατάκτης τῶν βδελυρῶν τούτων
ἱεροτελεστιῶν ἔφερε τίτλον Τοπίλζινος, τὴν δ' ἐσθῆτα
ποδήρη καὶ πορφυραῖς περιβεβλημένην παρυφαῖς· εἶχε
δ' ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον ἐκ πρασίνων καὶ κιτρί-
ων πτερῶν καὶ χρυσοῦς κρίκους, λίθοις πολυτίμοις
πρασίνοις κεκοσμημένους ἀπὸ τῶν ὠτίων καὶ τοῦ
κάτω χεῖλους κρεμαμένους. Ἦν δὲ μέλας ὡς ἡ πίσσα
τὸ πρόσωπον καὶ ὠπλισμένος τὴν χεῖρα μαχαίρᾳ εἰς
τὸ στόμα χάλικα δξύν καὶ πλατὺν ἐχούσῃ. Εἶχε δὲ
βοηθοὺς πέντε ἑτέρους ἱερεῖς ὧν ἐκάστῳ ἴδιον ἐτέ-
τακτο ἔργον. Οἱ δὲ αἰχμαλῶτοι ἐσφάζοντο ἐπὶ εὐ-
ρεῖας πέτρας.

Ἄλλ' ἀποστρέψωμεν τὸ βλέμμα ἀπὸ τῶν τρομε-
ρῶν σκηνῶν βραβάρου δεισιδαιμονίας καὶ ἴδωμεν πῶς
ὁ Κορτέζ θέλει ἐξέλθει τῆς ἐπικινδύνου στενοχωρίας
εἰς ἣν ἐνέβαλεν αὐτὸν τὸ παράβολον ἐπιχείρημα·
διότι μετ' οὐ πολὺ κατενόησεν ὅτι αὐτὸς τε καὶ ὁ
στρατὸς ἦσαν, οὕτως εἶπεν, εἰς τὴν ἐξουσίαν ἀπειρ-
αρίθμου λαοῦ καὶ ἡγεμόνος ἡκίστα εὐλιχρινῆ τὴν
εὐμένειαν παρέχοντος.

Αἱ προσιδοποιήσεις τῶν Θλασκαλέων καὶ αἱ ἄπικ-
στοὶ προτροπαὶ εἰς δυσπιστίαν πρὸς τὸν Μοντεζύμα
ἀνέωξαν τέλος τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἰσπανοῦ στρατη-
γοῦ πρὸς τὸ κινδυνῶδες τῶν κατ' αὐτόν· διότι ἤρκει
μόνη ἡ διάλυσις τῶν ἐπὶ τῶν προχωμάτων γεφυρῶν ὅ-
πως μείνῃ ἀποκεχωρισμένος ἐντελὴς ἀπὸ τῆς γῆς καὶ
τότε πῶς ἂν ἤθελεν ἀντιστῆ ταῖς ἐφόδοις ὀλοκλήρου
λαοῦ, μέλλοντος εἰς τέλος νὰ κατασυντρίψῃ τὴν μι-
κρὰν ταύτην τῶν ξένων δύναμιν καὶ τοὶ ἀνδρειοτά-
την; Λυπηρὸν δέ τι συμβᾶν ἐν Οὐέρχ Κρουζ ἐπηύξησε
τὴν ἀνητυχίαν τοῦ Κορτέζ. Ἐμαθεν ὅτι, μετὰ τὴν
ἀναχώρησιν αὐτοῦ, ἀμερικανὸς τις στρατηγός, τοῦνο-
μα Κυαλπόποκας, ἐπέπεσε κατὰ τῶν ὑπεκδυσαμένων
τὸν ζυγὸν τοῦ Μοντεζύμα λαῶν καὶ ταχθέντων ὑπὸ
τὴν ἰσπανικὴν προστασίαν· ὅτι ὁ Ἐσκαλάντης διοι-
κητῆς τῆς Οὐέρας Κρουζ βοηθῶν τοῖς συμμάχοις
ἐτρώθη θανασίμως κατὰ τινὰ πρὸς τὸν Κυαλπόποκαν
μάχην, καθ' ἣν ἑπτὰ Ἴσπανοὶ ἀπώλοντο καὶ ἕτερος
συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Μεξικανῶν ἐθανατώθη, καὶ ὅτι
ἡ κεφαλὴ τοῦ στρατιώτου τούτου περιήχθη μὲν ἐν
Θριάμβῳ εἰς πολλὰς τῆς αυτοκρατορίας πόλεις πρὸς
ἀπόδειξιν τῆς θνησιμότητος τῶν Ἴσπανῶν, ἔπειτα δὲ
τὸ αἰματόφυρτον τοῦτο τρόπαιον ἐστάλη εἰς τὴν
πρωτεύουσάν τῆς Μεξικῆς.

Καὶ ἕτεραὶ δὲ πληροφορίαι διεσκέδασαν τὰς περὶ
τῶν ἐχθρῶν σκοπῶν τῶν Μεξικανῶν ἀμφιβολίας·

πιστοὶ τινες Θλασκαλεῖς ἀνήγγειλαν αὐτῷ ὅτι πρῶ-
τος χρόνου οἱ πρότιστοι τοῦ αυτοκράτορος ἀξιω-
ματικοὶ συνήρχοντο εἰς μυστηριώδεις συνεντεύξεις
ὅπου ἐγαλκεύοντο συνωμοσίαι κατὰ τῶν Ἴσπανῶν.
Ὁ δὲ Κορτέζ ἐβάλετο πάραυτα τολμηρὰν καὶ κρίσι-
μον βουλήν, ἣν διεκοίνωσε τοῖς ἀξιωματικοῖς, ἐπιμέ-
νων ὅτι ἔχρηζε ταχεῖας ἐκτελέσεως· περὶ σοβαρᾶς
προέκειτο πράξεως, περὶ τῆς συλλήψεως τοῦ Μοντε-
ζύμα, ὅστις ὡς ὄμηρος ἐμελλε νὰ ἐγγυᾶται περὶ τῆς
σωτηρίας τοῦ ἰσπανικοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ
αὐτοῦ.

Ἐχρήσατο δὲ ὁ Κορτέζ τοῦτο μὲν κολακείαις, τοῦ-
το δὲ ἀπειλαῖς ὅπως πείσῃ τὸν αυτοκράτορα ἵνα ὑ-
πάγῃ εἰς τὴν ἰσπανικὴν συνοικίαν. Ἄλλ' ὁ αυτοκρά-
τωρ ἔμεινεν ἀμετάτρεπτος. Τέλος νέος τις ἰσπανὸς
ἀξιωματικὸς, Οὐελασκυέζης ὁ ἀπὸ Λέοντος, ἀναβοᾷ
ἀπειλητικῶς τὰς χεῖρας κινῶν· « Πρὸς τί τὰ τόσα
λόγια; συλλαμβάνομεν τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς βίας
καὶ ἐὰν θέλῃ ν' ἀντισταθῇ φονεύομεν αὐτόν! » Τοῦ
δὲ Μοντεζύμα ζητήσαντος νὰ μεταφρασθῶσιν ὑπὸ
τῆς Μαρίνης αἱ λέξεις αὐταὶ μετ' ὀργισμένου τόνου
φωνῆς λεχθεῖσαι, ὁ διερμηνεὺς ἐφρόντισε νὰ προσθέ-
σῃ ὅτι ἀπώλλυτο ἐὰν μὴ ὑπέκυπτεν ἀμέσως εἰς τὴν
θέλησιν τοῦ Κορτέζ.

Τότε ὁ κατ' ἀρχὰς φανείς πῶς ἐνεργητικὸς ἡγε-
μὼν ἔπεσεν εἰς μεγίστην ἀθυμίαν. Τρέμων διὰ τὴν
ζωὴν αὐτοῦ, ἔσπερξε ν' ἀκολουθήσῃ τῷ Κορτέζ καὶ εἶ-
πεν ὅτι προθύμως ἐπορεύετο εἰς τὸ ἰσπανικὸν τμήμα.

Ἄλλ' ὅμως ὁ Κορτέζ, ἀνακουφίζων τὴν αἰχμαλω-
σίαν τοῦ μονάρχου, ἐπέτρεψε τοῖς πρωτίστοις αὐτοῦ
ἀξιωματικοῖς νὰ ἐπισκέπτωνται αὐτόν· προρασιζό-
μενος δὲ ὅτι ἀπέφευγε τὴν σύγχυσιν, δὲν ἠθέλησε νὰ
εἰσέρχωνται ἐν ταύτῳ παρὰ πολλοὶ εἰς τὸ δωμάτιον
τοῦ Μοντεζύμα. Οὗτος δὲ ἐξηκολούθησε δεικνύων
ἑαυτὸν εὐθυμον, ἀπατῶν τοὺς ὑπηκόους καὶ ἀποκρύ-
πτων τὴν ταπεινωτικὴν αὐτοῦ θέσιν. Πιστῶς δὲ τη-
ρήσας τὸ παλαιὸν τῆς ὑπουλότητος σύστημα προσε-
ποιεῖτο ὅτι μετεχειρίζετο εὐμενέστατα τοὺς δεσμο-
φύλακας αὐτοῦ Ἰσπανοῦς.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, ὁ Κυαλπόποκας μετὰ
τοῦ υἱοῦ καὶ πέντε λοχαγῶν προσήχθη εἰς Μέξικον
κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Μοντεζύμα. Ὅστις ἐπιμέμων καὶ
δικτεινόμενος ὅτι ἔπραξαν παρὰ τὰς παραγγελίας
αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτοὺς τοῖς Ἰσπανοῖς. Πολεμικὸν
συμβούλιον συνήχθη καὶ οἱ ταλαίπωροι, διαβρῆδην
ὁμολογήσαντες τὰ γενόμενα, κατεδικάσθησαν εἰς τὸ
πῦρ ζῶντες. Καὶ τέως μὲν αὐτοὶ ἀνελάμβανον τὴν
ἀπόλυτον εὐθύνην τῆς διαγωγῆς, δικαιολογούντες
ὡς ἀθῶον τὸν ἡγεμόνα, ἀλλ' ἡ εὐθαρσῆς πίστις αὐ-
τῶν ἐσφάλη προσεγγιζούσης τῆς βασιάνου· διότι
πρὶν ἢ ἀποθάνωσιν ὡμολόγησαν ὅτι ὑπήκουσαν ταῖς
προσταγαῖς τοῦ Μοντεζύμα. Εὐθὺς δ' ὡς εἶπον τοῦ-

το ὁ Κορτέζ πρόσέταξε ν' ἀθῶσιν εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως.

Ἐπειτα δὲ, ἀκολούθους ἔχων τινὰς ἀξιωματικούς καὶ στρατιώτην ἀλύσεις φέροντα, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωματίον τοῦ Μοντεζύμα, καὶ « Οἱ ἔνοχοι, εἶπεν, ὡμολόγησαν τέλος πάντων ὅτι παρεσκευάσας καὶ διέταξας τὸ ὑπ' αὐτῶν πραχθὲν ἐγκλημα· κατὰ τὸ δίκαιον δὲ εἰς ἀξιώποινος ὡς αὐτοί ». Ἄμα δὲ εἰπὼν ταῦτα, ἔστρεψε τὰ νῶτα εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ ἐποίησε σχῆμα εἰς τὸν στρατιώτην νὰ δέσῃ αὐτοῦ τὰς χεῖρας. Ὁ δὲ Μοντεζύμας οὐδαμῶς ἀντέστη εἰς τὴν ἐπαίσχυντον πράξιν· ἄλλως τε ἡ ἀντίστασις ἦν ματαία. Ἀλλὰ νομίσας ὅτι ἔφερον καὶ αὐτὸν εἰς τὴν βάσανον περιέπεσεν εἰς σφοδρὰν ἀθυμίαν.

Ἄμα δ' ὡς ἐξέπνευσαν οἱ κατὰδικοι, ὁ Κορτέζ ἐπανήλθε παρὰ τὸν Μοντεζύμαν καὶ « Τώρα, εἶπε, ἡ δικαιοσύνη ἱκανοποιήθη καὶ ὁ θάνατος τῶν συνενόχων ἀπέτισε τὸ κακούρημά σου ». Καὶ πρόσέταξε νὰ λύσωσιν αὐτοῦ τὰ δεσμά. Τότε δὲ τὴν ἀπελευθέρωσιν διεδέξατο μεγίστη χαρὰ καὶ ὁ Μοντεζύμας εὐχαρίσται καὶ κατεφίλει τὸν στρατηγὸν ὡς λυτρωτήν.

Οὕτως ἡ δύναμις τῶν Ἰσπανῶν ἐφάνη οὐ σαθρῶς στηθεῖσα ἐν Μεξίκῳ· ἀλλ' ὁ ἔμφρων Κορτέζ δὲν ἐπελανθάνετο ὅτι ἦν ὡς ἐν νήσῳ κεκλεισμένος καὶ ἀπαύστως ἐσκέπτετο περὶ τοῦ πῶς νὰ ἐξέλθῃ τῆς πρωτεύουσας καὶ καθ' ἣν περίπτωσιν οἱ Μεξικανοὶ διεβρύγνουν τὰ προχώματα. Ὅθεν κατὰ τὰς πρὸς τὸν Μοντεζύμαν συνεντεύξεις ὠμίλει συχνάκις μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς παραδόξου ναυπηγίας τῶν εὐρωπαϊκῶν πλοίων κεντῶν τὴν περιέργειαν καὶ ἐξεργείρων τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδῃ τὰ θαυμάσια ταῦτα πλοῖα. Τέλος δὲ τοῦ Μοντεζύμα δείξαντος τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην ὁ Κορτέζ ὑπέσχετο ὅτι ἤθελε πράξει κατ' αὐτήν, καὶ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ἱκανὸς ἀριθμὸς ἀχθοφόρων ἐστάλησαν εἰς Οὐέραν Κρουζ ὅπως μετακινήσωσι τὰ ἐκεῖ διατηρούμενα λείψανα τῶν ἰσπανικῶν πλοίων εἰς Μεξίκον. Ἄλλοι δὲ ἐργάται ἔκοψαν τὰ ἀναγκαῖα ξύλα ἐκ τῶν γειτονικῶν ἀλσῶν καὶ μετ' οὐ πολὺ ἦσαν ἔτοιμα δύο ἀκάτια, ἐφ' ὧν περιέφερον ἐνίοτε τὸν καταγοητευθέντα μονάρχη. Ὁ δὲ Ἰσπανὸς στρατηγὸς δι' ὠφελείας ἐτίθετο τὰς ἐκδρομὰς ταύτας ἐξετάζων τὴν θέσιν τῆς λίμνης καὶ τὰ περίχωρα πάντα.

Ὡς δὲ εἶδομεν ὁ Μοντεζύμας ἐφάνη πειθῆνιος πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Κορτέζ.

Ἀλλ' ἡμέραν τινὰ, προσεκάλεσε παρ' ἑαυτῶ τὸν Κορτέζ, ὅστις, μὴ ἀγνοῶν τὰς μυστικὰς συνεντεύξεις τοῦ αἰχμαλώτου αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ προύχοντας τοῦ ἔθνους, βέχρησάτο πάσαις ταῖς ὑπὸ τῆς δικαίας δυσπιστίας δικαιολογουμέναις προφυλάξεσι. Προσῆλθεν εἰς τὸν Μοντεζύμαν μετὰ δώδεκα τῶν ἀνδρειοτάτων ἐταίρων καὶ τὰ σκυθρωπὸν ἦθος τοῦ μο-

νάρχου ἐπεσφράγισε τὰς ὑποψίας αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ ἐκπληξίς αὐτοῦ ἠϋξήσεν ὅτε ὁ Μοντεζύμας, λαμβάνων αὐτὸν ἀπὸ τῆς χειρὸς, εἶπε μόνον οὐχὶ ἀπειλητικῆ τῆ φωνῆ « ὅτι ἤλπιζεν ὅτι ἐμελλε ν' ἀναχωρήσῃ, ἀφ' οὗ ἐξετέλεσε τὴν παρὰ τοῦ κυρίου ἀνατεθεισάν αὐτῷ ἀποστολήν. » Οὐδέποτε ὁ αὐτοκράτωρ εἶχεν ὀμιλήσει οὕτω βεβαίως καὶ εὐθαρσῶς.

Ὁ δὲ Κορτέζ στραφεὶς εὐθὺς πρὸς τινὰ τῶν ἀκολουθούντων ἀξιωματικῶν πρόσέταξεν αὐτῷ μυστικῶς νὰ καλέσῃ ἀμέσως ἐπὶ τὰ ὄπλα τοὺς στρατιώτας. Ἐπειτα οὐδεμίαν ταραχὴν δεικνύων ἀπεκρίνατο τῷ Μοντεζύμα ὅτι ἐπεθύμει πολὺ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα, ἀλλ' ἠναγκάζετο νὰ κατασκευάσῃ πλοῖα ὅπως ἀντικαταστήσῃ τὰ καταστραφέντα· ὅθεν παρεκάλει τὸν μονάρχη νὰ προστάξῃ ὥστε οἱ Ἰσπανοὶ νὰ βοηθηθῶσι κατὰ τὸ μακρὸν καὶ δυσχερὲς τοῦτο ἔργον.

Ὁ δὲ Μοντεζύμας ταῦτα ἀκούσας διεδήλωσε τὴν χαρὰν οὕτως, ὥστε ὁ Κορτέζ δὲν ἀμφέβαλε πλέον περὶ τῶν πρὸς αὐτὸν διαθέσεων τοῦ μονάρχου καὶ τοῦ λαοῦ. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπήδησεν εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ στρατηγοῦ, ἐφίλησεν αὐτὸν πολλάκις διαβεβαιῶν ὅτι οἱ τε Μεξικανοὶ καὶ οἱ θεοὶ αὐτῶν ἴσῃν ἤθελον ἔχει τὴν χαρὰν διὰ τὴν διακοίνωσιν ταύτην, διότι μετ' ἴσης ἀνυπομονησίας ἀνέμενον τὴν ἀναχώρησιν τῶν ξένων. Ὁ δὲ Κορτέζ ἠσθάνθη μὲν ὅτι ἦν χρεῖα μεγίστης ἐπιτηδειότητος ὅπως ὑπερπηδήσῃ τὰς δυσχερείας καὶ ἀποτρέψῃ τοὺς ἐπικρεμαμένους κινδύνους, ἐξακολουθῶν δὲ ὑπέκρυπτε τοὺς ἀληθεῖς σκοποὺς καὶ ἐπιτάξας μεγάλη τῆ φωνῆ τὴν κατασκευὴν πλοίων, ἐκέλευσε τοῖς ἰσπανοῖς ζυλουργοῖς νὰ ἐργάζωνται βραδύτατα ὅπως προφθάσῃ ἐλθοῦσα ἡ ἐξ Ἰσπανίας προσδοκωμένη ἐπικουρία.

Ἀλλὰ συνέβη τι δι' ὃ ὁ Κορτέζ παρ' ὀλίγον ἀπώλετο, ὡς εἰ ἐτιμωρεῖτο διὰ τὴν δολιότητα. Ἡμέραν τινὰ ὁ Μοντεζύμας ἐμήνυσεν ὅτι ἤθελε νὰ διακοινώσῃ αὐτῷ νέον σπουδαιότατον καὶ, ὅτε ὁ στρατηγὸς ἐγένετο παρ' αὐτὸν, ὁ μονάρχης ἐξετύλιξε βαμβάκινον ὑφασμα ἐφ' οὗ ἦσαν ἐζωγραφημένα κατὰ τὸν μεξικανικὸν τρόπον ὀκτωκαίδεκα εὐρωπαϊκὰ πλοῖα. Ὁ δὲ ταχυδρόμος ὅστις ἔφερε τῷ αὐτοκράτορι τὴν ζωγραφίαν ταύτην ἀνήγγελλεν ὅτι τὰ πλοῖα ταῦτα ἦσαν προσωρμισμένα εἰς τὰς ἀκτὰς.

Ἡ εἰδήσις αὕτη ἐχαροποίησε τὰ μέγιστα τὸν Κορτέζ, νομίζοντα ὅτι τὰ πλοῖα ταῦτα ἔφερον αὐτῷ τὰς ἀναμενομένας ἐξ Ἰσπανίας ἐπικουρίας, μετὰ τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ ὡς διοικητοῦ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθεισῶν χωρῶν. Ἀλλ' ἐπιστολὴ τοῦ Σανδουάλου, διοικητοῦ τῆς Οὐέρας Κρουζ διεσκέδασε τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ, ἀναγγείλασα ὅτι ὁ στόλος οὗτος ἐξηρτήθη ὑπὸ τοῦ Οὐελασκυέζῃ προστάξαντος τῷ Ναρουαέζῃ ἀρχηγῷ τοῦ στόλου, νὰ συλλάβῃ τὸν Κορτέζ καὶ τοὺς ἐταίρους καὶ ἀπαγάγῃ αὐτὸν εἰς Κῦβαν πρὸς διακ-

Καθ' ἡμέραν λοιπὸν νέσι δυσχέρειαι κατέκλυον τὸν Κορτέζ καὶ νέοι κίνδυνοι προστίθεντο. Ἐὰν μὲν ἐξέλθῃ ἐναντίον εὐρωπαϊκοῦ στρατοῦ, διπλασίονα τοῦ ἰδίου τὴν ἰσχὴν ἔχοντας, ἀνάγκη νὰ καταλίπῃ τὸ Μεξικὸν καὶ, τοῦτο ποιεῖν, ἀπέβλαψε τοὺς καρπούς ποσοῦτων ἀγώνων καὶ μόχθων. Ἄλλως ποιά πιθανότης ὑπῆρχε νίκης κατ' ἐχθροῦ, ἴσου μὲν καὶ τὴν στρατιωτικὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν, τοὺς στρατιώτας δὲ μὴ ἔχοντας κευκηκότας, ὡς οἱ τοῦ Κορτέζ, ἕνεκα μικρῶν πορειῶν καὶ συχνῶν μαχῶν.

Ἐτόλμα ν' ἀναμείνῃ τὸν Ναρουαέζην ἐν Μεξικῷ; ἀλλὰ τότε ἐξετίθετο μεταξὺ δύο ἐχθρῶν, διότι βεβαίως οἱ Μεξικανοὶ δὲν ἤθελον παρίδει τὴν εὐνοὴν ταύτην ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ τῷ κώτῳ εὐκαιρίαν. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ καταπραύνη τὴν ὀργὴν τοῦ Οὐελασκυέζην, ἐκουσίως ὑποτασσόμενος καὶ νὰ παραδώῃ τὴν ἰδίαν κερφαλὴν τοῖς ἐν Κύβη δικασταῖς, προθύμοις νὰ προσενέγκωσι θυμὰ τὸν ἀντίζηλον τῆς ζήλοτυπίας καὶ τῆς μνησικακίας τοῦ Οὐελασκυέζην;

Ἀλλὰ ἐπιφοβώτατοι ἀγγελίαι συνέβρεον συχνὰ, ἀγγελίαι κακῶν. Ἐμαθεν ὅτι τινὲς τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ συνστάξαντο τῷ Ναρουαέζην ἐν ταύτῳ δ' οὗτος διεκήρυττεν ὅτι οἱ περὶ τὸν Κορτέζ, προδότηι τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν, ἐπολέμησαν, αὐτοῦ μὴ κελεύσαντος, ὅπως καθυποτάξωσι τοὺς Μεξικανούς, καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ Ναρουαέζης εἶχεν ἐντολὴν νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ληστὰς διὰ τὰ ἐγκλήματὰ ὧν ἐγένοντο ἔνοχοι· ὅτι ἐπομένως προέτρπε τὸν Μοντεζύμαν ὅπως συνεργήσῃ αὐτῷ εἰς τὴν δικαίαν τιμωρίαν τῆς εἰσβολούσης εἰς τὸ κράτος ληστρικής συμμορίας.

Ὁ δὲ Κορτέζ, κρίνας ὅτι τὰ τῶν ὄπλων ἦσαν προτιμότερα, παρεσκευάζετο εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἀνέδειξεν ἕνα τῶν ἀνδρειοτάτων λοχαγῶν τὸν Ἀλουάρκιδον φρούραρχον τοῦ Μεξικίου μετὰ ἑκατὸν πενήκοντα ἀνδρῶν, ἐντειλάμενος αὐτοῖς ἔμφροναν συμπεριφορὰν, κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ, πρὸς τὸν μεξικανικὸν λαὸν καὶ ἐνδειξὴν βαθυτάτου σεβασμοῦ πρὸς τὸν Μοντεζύμαν, ὑποσχόμενον νὰ μείνῃ παρὰ τοῖς Ἰσπανοῖς μέχρι τῆς ἐπανόδου τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν.

Ταῦτα διατάξας ἐξῆλθε τοῦ Μεξικίου μετὰ τοῦ μικροῦ αὐτοῦ στρατοῦ ἐλαύνων ἐπὶ τὸν ἀλαζόνα Ναρουαέζην.

Δ.

Ὁ Κορτέζ καὶ ὁ Σανδουάλο; ἐνοσῶνται. — Ὁ Ναρουαέζης καταλήφθεις ἐν Κεμποάλλῃ αἰχμαλωτεύεται. — Ὁ στρατὸς αὐτοῦ συντάσσεται τῷ τοῦ Κορτέζ. — Ἐπάνοδος τοῦ Κορτέζ εἰς Μεξικόν. — Στάσις τῶν Μεξικανῶν. — Ὁ Μοντεζύμας ἐμφανίζεται ὡς καταπραύνη τὸν λαόν. — Τιτρώσκειται. — Ἀποθνήσκει. — Κουετλαουάκας ὁ ἀδελφὸς διαδέχεται αὐτόν. — Ἡρωικὴ καθοσίωσις ὁμογενικῶν Ἀμερικανῶν. — Κατασκευὴ κινητῆς γαφορίας. — Ὁ Ἰσπανός

στρατηγὸς παρεσκευάζεται εἰς ἐξοδὸν ἀπὸ τοῦ Μεξικίου. — Ἀρχὴ τῆς καθόδου. — Διαφρήσις προχώματος. — Μάχη. — Τὸ ἀτρόμητον τοῦ Κορτέζ. — Σφαγὴ μέρους τινός τῶν ἰσπανῶν στρατιωτῶν. — Νύξ στυγερὰ. — Τρομερὰ δεινὰ. — Μάχη τῆς Ὀρύμβης. — Ὁ Κορτέζ αἶρει τὴν αὐτοκρατορικὴν σημαίαν. — Ἀφίξις ἐπικουρικοῦ. — Θάνατος τοῦ Κουετλαουάκα, διαδόχου τοῦ Μοντεζύμα. — Γουατιμοζίνος νέος αὐτοκράτωρ.

Ὁ Κορτέζ εἶχε προστάξει τῷ Σανδουάλω, διοικητῇ τῆς Οὐέρας Κρούζ νὰ προσμιζῇ αὐτῷ μετὰ τῶν εὐαριθμῶν ἰσπανῶν στρατιωτῶν ὧν ἤρχε. Οὗτος δὲ, ἐμπιστεύσας τὴν φύλαξιν τῆς ἀποικίας τοῖς συμμάχοις Ἰνδοῖς, ἔσπευσε εἰς προϋπάντησιν τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ καὶ ἠνώθησαν δέκα μίλια μακρὰν τῆς Κεμποάλλης ὑπὸ τοῦ Ναρουαέζην κατεχομένης. Ἀμφότεροι δὲ οἱ στρατοὶ ὁμοῦ ὁ τοῦ Σανδουάλου καὶ ὁ τοῦ Κορτέζ μόλις ἀπήρτιζον τάγμα διακοσίων πεντήκοντα ἀνδρῶν καὶ ὅμως οὗτος ἐπέμενε θέλων νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, πολλῶ κατὰ τὸ πλῆθος ὑπερέχοντας.

Ἀλλ' ἐνόμισε πρέπον νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ πάλιν νὰ κατευνάσῃ τὴν ἀτιθάσσευτον φύσιν τοῦ Ναρουαέζην, διότι ἔφρισκε καὶ ἀναλογιζόμενος μόνον τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ ἀπεινάσσε, τοιαῦτα ἐπιχειρῶν, τὸ βδελυρὸν τῆς πράξεως εἰς τὸν τοποτηρητὴν τοῦ Οὐελασκυέζην, ἀποβρίψαντος ἀμφοτέρως τὰς προτάσεις τοῦ Κορτέζ μεθ' ὑβρεῶν καὶ ἀπειλῶν.

Ὁ δὲ Κορτέζ, μηδ' ὀλίως φοβηθεὶς ὑπὸ τῆς ἀλαζονίας τοῦ ἀντιπάλου, προχώρησεν ἐπὶ τὴν Κεμποάλλαν καὶ ἐν ᾧ μόλις ἀπέιχεν αὐτῆς ἐν μίλιον ἐξῆλθε τῆς πόλεως ὁ Ναρουαέζης ὅπως συγκροτήσῃ πρὸς αὐτὸν μάχην· ἀλλὰ βραγδία βροχὴ καταπεσοῦσα τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ἡ προσφόρος ὑπὸ τοῦ Κορτέζ καταληφθεῖσα θέσις πέραν βύακος ἐκώλυσε τὸν Ναρουαέζην τῆς ἐφόδου· οἱ δὲ στρατιῶται τούτου ἐγγύζον ἤδη διὰ τοὺς πόνους οὗς ὑπέστησαν, ὑπὸ στρατηγὸν διατελοῦντας ἢ ἄλλως τε ἡκιστα ἠγάπων, καὶ ἠναγκάσθη νὰ εἰσέλθῃ πάλιν εἰς τὴν πόλιν.

Τότε ὁ Κορτέζ ἐβάλετο πολμηρὰν βουλὴν· δι' ὠφελείας τιθέμενος τὰ σκότη νυκτὸς ὑετώδους κατέλαβεν ἀφύλακτον τὸν κευκηκότα ἐχθρόν. Αἶφνης δ' ἀντηχοῦσιν οἱ φοβεροὶ ἀλαλαγμοὶ τοῦ Κορτέζ καὶ τῶν ἀτρόμητων στρατιωτῶν καὶ τότε μόνον ὁ Ναρουαέζης ἐνόησε τὸ ἴδιον σφάλμα, ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά· ἐν ᾧ ξιρήρη; ἀγωνίζεται νὰ τάμῃ ἑαυτῷ δίδον, πίπτει λιπόθυμος βληθεὶς λόγγῃ ὑπὲρ τὸ οὖς.

Ἀλλ' ἀλλόκοτος σύμπτωσις συνέτεινεν εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ ὑπὸ τὸν Ναρουαέζην στρατοῦ. Παρατηρήσαντες ἐν τῷ σκότει λαμψὴν ἀπειροπληθῶν φῶτων, ἅτινα ἐξέλαβον ἀντὶ ἀνημμένων θρυαλλίδων, ἐνόμισαν ὅτι ὁ στρατὸς τοῦ Κορτέζ ἐνισχύθη ὑπὸ σπειρα; πυροβολοφόρων· διότι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ δὲν

μετεχειρίζοντο εἰς τὰ πυροβόλα πυρεῖα, ἀλλὰ θρυακλίδας· τὰ δὲ φῶτα ἄτινα εἶδον οἱ στρατιῶται τοῦ Ναρουαέζης ἐξεπέμπαντο ὑπὸ πυρολαμπίδων ἐν Ἀμερικῇ πολλῶ παχυτέρων τῶν τῆς Εὐρώπης οὐσῶν.

Μετὰ δὲ τὴν νίκην ὁ Κορτεζ προσπνέχθη φιλόανθρωπος μάλιστα δὲ καὶ γενναῖος· διότι οὐ μόνον μετεχειρίσατο εὐμενῶς τοὺς αἰχμαλώτους, ἀλλὰ καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς δῶρα, ἀφείς ἐλευθέρους νὰ καταταχθῶσιν ὑπ' αὐτὸν ἢ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Κύβαν· οἱ πλείστοι δὲ προσέλιοντο ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ. Οὕτως ὁ στρατὸς τοῦ εὐτυχοῦς στρατηγοῦ ἐνισχύθη ὀκτακοσίοις στρατιώταις. Ὁ δὲ Ναρουαέζης ἄμ' ἀνανήψας καὶ ἰδὼν ἑαυτὸν δέσμιον καὶ αἰχμάλωτον τοῦ ὑπ' αὐτοῦ οὕτως αὐθαδῶς καταφρονηθέντος ἐχθροῦ μικροῦ δεῖν ἐξέπνευσεν ὑπὸ λύπης καὶ αἰσχύνης. Ὁ Κορτεζ ἠθέλησε νὰ ἴδῃ αὐτὸν· ἀλλὰ σεβόμενος τὸ ἀτύχημα τοῦ ἀνδρὸς εἰσῆλθεν ἄγνωστος εἰς τὸ δωμάτιον ὅπου ὁ Ναρουαέζης κατέκειτο· ἢ πρὸς αὐτὸν ὅμως εὐσέβαστος προσφορά τῶν στρατιωτῶν κατέδειξεν εἰς τὸν ἀξιωματικὸν τοῦ Οὐελασκυέζης τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τότε ὁ Ναρουαέζης σφαίρει πρὸς τὸν Κορτεζ· «Κύριε στρατηγέ, εἶπε, ἐπαίρου ὅτι εὐτύχησας αἰχμαλωτεύσας με». Ἡ πείσμων ἀλαζονία τοῦ Ναρουαέζης ἔχρηξεν αὐστηρᾶς ἀποκρίσεως· «Καλὲ ἄνθρωπε, ἀπήντησεν ὁ Κορτεζ, ὅσα ὁ θεὸς πράττει καλῶς γίνονται· καὶ ὅμως ὀρκίζομαι ὅτι τὴν νίκην μου καὶ τὴν σύλληψίν σου τόσω μικροῦ λόγου ἄξια συμβάντα νομίζω, ὥστε δὲν δύναμαι νὰ υπερηφανευθῶ δι' αὐτά». Ταῦτα ἐπιτιμήσας καὶ δικαίως προσέταξε ν' ἀπαγάγωσιν αὐτὸν εἰς Οὐέραν Κρουζ ὅπου ἔμελλε νὰ καθειρχθῇ.

Ἀλλὰ μόλις ὁ Κορτεζ εὗρεν ὀλίγας στιγμὰς χρόνου πρὸς ἀνάπαυσιν ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς νίκης καὶ ἀναγγέλλεται αὐτῷ ἡ θλιβερά εἰδησις ἐπαναστάσεως τῶν κατοίκων τοῦ Μεξίκου κατὰ τῶν ὑπολειφθέντων ἐκεῖ Ἰσπανῶν. Ὁ Ἀλουάραδος δυσκόλως διατηρεῖται ἐν τῷ φρουρίῳ, ζητεῖ δὲ βοήθειαν· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Μοντεζύμας πέμπει τινὰ τῶν ἀξιωματικῶν παρακαλῶν τὸν Κορτεζ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἢ κατακρατεῖ ἢ νικηφόρος στάσις.

Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ σπεύσῃ. Ὅθεν ὁ Κορτεζ ἐτράπετο εὐθὺς μετὰ τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν πρωτεύουσαν διαβὰς διὰ τῶν Θλασκάλων· οἱ δὲ Θλασκαεῖς, πάντοτε φίλοι εἰς τὰ συμφέροντα αὐτῷ, διέθεοντο πάσας αὐτῶν τὰς δυνάμεις, ἀλλ' οὗτος μόνον δισχιλίους ἀνδρας συναπήγαγεν.

Ἐφοβεῖτο δὲ μήπως δὲν δυναθῆ νὰ εἰσέλθῃ εὐκόλως· ἀλλ' εὗρε τὰς γεφύρας εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν εἰς ἣν ἦσαν ὅτε ἀνεχώρησε καὶ εἰσῆλθε πανστρατιᾶ εἰς Μεξικὸν ἔχων δὲ μεγάλας δυνάμεις καὶ ἐνισχυόμενος ὑπὸ τῆς μαγείας τῆς νίκης καὶ τῆς ἰσχύος, εὐκόλως κατίσχυε τῆς στάσεως, ἃν ἐφέρετο μετριο-

παθῶς, ὡς ὑπηγόρευεν ἔμφρων πολιτεία· ἀλλ' ἐμεθύσθη ὑπὸ τῆς εὐτυχίας καὶ ἐνόμισεν ὅτι οὔτε φρονήσεως εἶχεν εἰς τὸ ἐξῆς ἀνάγκην οὔτε ἐπιτηδεύητος. Προσπνέχων ἑαυτὸν σκληρὸν, βίαιον ἀλαζόνκα καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Μοντεζύμα καταφρόνησεν. Ἐνόμισεν ὅτι εὐκόλως ἤθελε καταπαύσει τὴν στάσιν διὰ τῆς βίας καὶ πρῶτον ἐφρόντισε τάξας τὸν Ὀρδαζ, ἕνα τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ἀξιωματικῶν, ἡγεμόνα τετρακοσίων ἀνδρῶν ἐκλελεγμένων μεταξύ τῶν Ἰσπανῶν καὶ τῶν Θλασκαλέων, ἐπεμφεν αὐτὸν ὅπως πεισθῆ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ λαοῦ καὶ μάθη ἂν ἤθελε νὰ ἐπιχειρήσῃ πλέον νέας ἐφοδοῦς.

Καὶ ἐξῆλθε μὲν ὁ Ὀρδαζ, ἀλλὰ μόλις εἰσῆλθεν εἰς τινὰ δρόμον καὶ ἀπήντησε σπεῖρα ὀπλισμένων Μεξικανῶν. Ἐβάδισε δὲ πρὸς αὐτοὺς ὅπως αἰχμαλωτῆσιν τινὰς καὶ ἐρωτήσῃ αὐτοὺς, ἀλλ' οἱ Μεξικανοὶ ἐτράποντο εὐθύς· ἢ δὲ τροπὴ ἦτο τέχνασμα τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν ὅπως ἐλκύσῃ τοὺς Ἰσπανοὺς εἰς ἐνέδραν τινά. Ὁ δὲ Ὀρδαζ ἐδίωκε τοὺς φεύγοντας, ἀλλ' αἰφνης περικυκλωθεὶς πολεμεῖται ὑπὸ πλήθους Μεξικανῶν παραδοκούντων αὐτὸν· ἅμα δὲ, ἐρρίπτοντό ἐπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν στεγῶν τῶν οἰκιῶν κεκαλυμμένων ὑπὸ πλήθους, λίθοι, βέλη καὶ ἀκόντια. Ὁ Ὀρδαζ ὁμως δὲν ἐταράχθη κατὰ τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην περίστασιν· κατατάξας τοὺς στρατιώτας εἰς τετράγωνον εἰς μὲν τὰς γωνίας ἔταξε τοὺς λογχοφόρους εἰς δὲ τὸ κέντρον τοὺς πυροβόλα ἔχοντας· οὗτοι δ' ἐμελλον νὰ πυροβολήσωσι κατὰ τοῦ ἐπὶ τῶν στεγῶν καὶ τῶν παραθύρων ἐχθροῦ, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι ἀπέκρουον διὰ τῆς λόγχης τοὺς ἐπιπίπτοντας. Τότε προσέταξε νὰ προχωρήσωσι καὶ αὐτὸς ἐπήλασε πρῶτος εἰς τὸ μέρος ὅπου οἱ Μεξικανοὶ ἦσαν ἀθρόοι καὶ πυκνὰ σεσωρευμένοι. Ἡ βραγδαία αὕτη προσβολὴ ἠνάγκασε τοὺς Μεξικανοὺς νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ ὁ Ὀρδαζ ἐπανῆλθεν εἰς τὸν στρατῶνα, ἕνα ἀποβαλὼν Ἰσπανὸν καὶ ὀκτὼ Θλασκαεῖς καὶ αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη ὡς καὶ οἱ πλείστοι τῶν στρατιωτῶν.

Τῇ δ' ἐπιούσῃ ὁ ἐχθρὸς ἐποίησατο νέαν ἐφοδὸν καὶ τοὶ δὲ ἀποκρουσθεὶς πάλιν μετὰ πλείστης ζημίας ἐπανέλαβε καὶ τὰς ἐπερχομένας ἡμέρας τὰς κατὰ τοῦ φρουρίου ἀποπειράς.

Κατὰ τινὰ δὲ τῶν ἀδιαλλάκτων μαχῶν, ἃς συνῆπτον οἱ Μεξικανοὶ, ὁ Μοντεζύμας θέλει νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν αἱματοχυσίαν, προσερχόμενος ἐνώπιον τοῦ λαοῦ μετὰ πάντων τῶν συμβόλων τῆς δυνάμεως καὶ πάσης τῆς πομπῆς, πρὸς ἣν ἔκυπτον ἄλλοτε μετὰ σέβας οἱ δουλικοὶ ὑπήκοοι· πιστεύει δὲ ὅτι οἱ λόγοι αὐτοῦ διεφύλαξαν τὴν παλαιὰν ἰσχύν ἐπ' αὐτῶν.

Ἐνδύεται λοιπὸν ἐν τάχει τὴν βασιλικὴν χλαμύδα τίθησι τὸ στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ λαμπρῶν ἐπιτὸ λαμπρὸν τῆς στολῆς διὰ κοσμήματος λιθοκολλή-

του, ὡς μόνον κατὰ τὰς μεγάλας τελετὰς περιεβάλλετο, ἐξέρχεται τοῦ δωματίου ἀκολουθοῦμενος ὑπὸ τῶν πρωτίστων Μεξικανῶν, συνελθόντων τότε περὶ αὐτόν. Τούτων δὲ τις ἀνάβας ἐπὶ τοῦ χειλούς τοῦ τοίχου ἀναγγέλλει τῷ τεθαμβημένῳ λαῷ τὴν προσέλευσιν τοῦ αὐτοκράτορος, θέλοντος νὰ κατανοήσῃ τὸ αἴτιον τῶν γογγυσμῶν καὶ προσφέροντος τὴν πατρικὴν ἑαυτοῦ μεσιτείαν μεταξὺ τούτων καὶ τῶν ξένων, οὓς ξενίζει.

Πρὸς τὸ ὄνομα δὲ καὶ μόνον τοῦ Μοντεζύμα, οἱ Μεξικανοὶ παύονται τοῦ μάχεσθαι καὶ ἡ σιγὴ διαδέχεται τὰς τὸν αἰθέρα πληρούσας κραυγὰς. Τότε ὁ μονάρχης ἀναβαίνει καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ τοίχου καὶ τοῦτο ἰδὼν ὁ λαὸς, ἐμπλησθεὶς σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἀνακτα σιωπᾶ καὶ ἀκίνηται. Ὁ δ' αὐτοκράτωρ ἀναζητήσας διὰ τοῦ βλέμματός ἐν τῷ ὄχλῳ τοὺς τὰ μέγιστα δυναμένους παρ' αὐτῷ, καλεῖ αὐτοὺς κατ' ὄνομα καὶ ἐκφωνεῖ λόγον πρὸς τὸν λαόν, τὸν φανέντα τοσοῦτω πιστόν καὶ ἀφοσιωμένον εἰς τὸν ἡγεμόνα καὶ μαχόμενον ἀνδρείως ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐλευθερίας.

Αὐτοῦ δὲ παύσαντος, ἡ σιγὴ διήρκεσεν ἔτι τινας στιγμὰς· ἔπειτα ἠκούσθη ὑπόκωφος βοή προερχομένη ἐκ τῶν σφοδρῶν γογγυσμῶν ἐπιτεινομένων κατὰ μικρὸν καὶ κατανησάντων εἰς ἐπαναστατικὰς κραυγὰς καὶ ἰσχυρὰς πρὸς στάσιν προτροπὰς.

Ὁ Μοντεζύμας ἠθέλησε ν' ἀπαντήσῃ καὶ ἐκίνησε τὴν χεῖρα ἐξαιτούμενος σιωπὴν· ἀλλ' ἠρνήθησαν νὰ ἀκούσωσιν αὐτὸν καὶ αἰφωναὶ ἤξονον· τέλος σμήνος βελῶν καὶ λίθων ἐξεσφενδονίσθη κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος· καὶ καὶ μὲν οἱ δύο ὑπὸ τοῦ Κορτέζ ἐκατέρωθεν τοῦ αὐτοκράτορος ταχθέντες στρατιῶται ἐσκέπασαν αὐτὸν εὐθύς διὰ τῶν ἀσπίδων· ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά. Τρωθεὶς ὑπὸ πολλῶν βελῶν, ἐβλήθη κατὰ κεφαλῆς ὑπὸ λίθου, μετὰ τοσαύτης βίας καὶ δυνάμεως ἐκσφενδονισθέντος, ὥστε ὁ μονάρχης κατέπεσεν ἀνάσθητος παρὰ τοὺς πόδας τῶν στρατιωτῶν.

Ὁ δὲ Ἰσπανὸς στρατηγὸς μεταφέρει εὐθύς εἰς τὸ δωμάτιον τὸν ἡγεμόνα ἄπνουν καὶ προστάσσει νὰ δοψιλευθῶσιν αὐτῷ πᾶσαι αἱ διὰ τὴν ἀπελπιστικὴν κατάστασιν ἀναγκαίαι περιποιήσεις. Ἐπειτα δὲ τρέχει ἵνα ἐκδικήσῃ αὐτὸς τὸν ταλαίπωρον μονάρχη. Ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον καιρὸς· διότι μόλις εἶδον πίπτοντα τὸν αὐτοκράτορα οἱ Μεξικανοὶ καὶ, ἐκπληχθέντες τε καὶ φόβῳ συσχεθέντες, διεσπάρησαν τῆδε κἀκείσε· ἐνόμιζες ὅτι ἐφοβοῦντο μὴ ὁ κεραινὸς τιμωρήσῃ τὸ κακούργημα ἐπιπίπτων κατὰ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν.

Ἀλλ' ἐν τούτοις ὁ κακοδαίμων μονάρχης ἀνένηψεν· ἡ δὲ κατάστασις αὐτοῦ ἦν οἰκτρά. Ἐμαίνεται ὁμιλῶν περὶ τῆς ἀτίμου πράξεως τῶν ἰδίων ὑπηκόων καὶ ἐξέψυξε, καταρώμενος αὐτοὺς καὶ μέχρι τελευταίας πνοῆς ἀποκρούων τὰς ἐπιμόνους προτροπὰς τῶν Ἰσπανῶν ὅπως ἀσπάζεται τὸν χριστιανισμόν.

Οἱ δὲ Μεξικανοὶ ἐξελέξαντο διάδοχον τὸν ἀδελφὸν τοῦ αὐτοκράτορος, Κυετλαουάκαν τοῦνομα, καὶ κασίκον τῆς Ἰσθαπαλάφης. Πρώτη δὲ πράξις τοῦ νέου αὐτοκράτορος ἐγένετο ἡ ἐπανάληψις τῶν πρὸς τοὺς Ἰσπανοὺς ἐχθροπραξιῶν, καὶ στρατιωτικὴ ἀρχή, ἐπιχειρήμα ἐμβαλὼν αὐτοὺς εἰς μεγίστους κινδύνους. Τάξας τοὺς ἀρίστους στρατιῶτας ἐπὶ τῶν στεγῶν καὶ τοῦ τοίχου τοῦ πρωτίστου ναοῦ, μετεκόμισεν ἐκεῖ λίθους καὶ δοκοὺς ὅπως ριφθῶσι κατὰ τῶν Ἰσπανῶν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν αὐλὴν τοῦ ἰσπανικοῦ στρατῶνος. Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὁ Κορτέζ ἐσκέπτετο περὶ παρασκευασίας πρὸς ὑποχώρησιν· ἀνέβλεπε δ' αὐτὴν ἐξ ἀνάγκης, ἕως οὗ ἀπωθήσῃ τὸν ἐχθρὸν θέσεως ἐξ ἧς ἠδύνατο εὐκόλως νὰ κατασυντρίψῃ τὸν εὐρωπαϊκὸν στρατόν. Ἐπέτρεψε δὲ τὸ ἔργον τοῦτο Ἐσκοβάρ, ἐνὶ τῶν ἀνδρειοτάτων αὐτοῦ ἀξιωματικῶν, δαὺς αὐτῷ τὴν ἀρχηγίαν ἰσχυροῦ ἀποσπάσματος ἐκ τῶν ἐπιλέκτων τοῦ στρατοῦ, αὐτὸς δὲ ἀνέλαβε τὴν ἀπὸ τῶν δρόμων ἐκδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ ἵνα, μὴ δύνηται νὰ πολεμῇ ἐκ τῶν ὀπισθεν τοὺς Ἰσπανοὺς στρατιῶτας ἀναβρίχόμενους εἰς τὸν ναόν.

Ὁ δὲ Ἐσκοβάρ ἔφθασε μὲν οὐ δυσκόλως εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κλίμακος καὶ ἀνέβη μάλιστα εἰς τὸ μέσον· ἀλλὰ τότε ἔλαβεν ἀνάγκην τῆς βοήθειας τοῦ Κορτέζ οὐ τινος σπεύσαντος πρὸς τοῦτο, ἔφθασαν τέλος οἱ Ἰσπανοὶ εἰς τὸ ἐξώστων καὶ ἐκείθεν ἐπὶ τοῦ δώματος.

Τότε δύο νεανίαι ἀμερικανοὶ ἐδοξάσθησαν ἕνεκα θείας ἀφοσιώσεως. Ἔμισαν νὰ θυσιάσωσιν ἑαυτοὺς εἰς τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς πατρίδος καὶ, τὸν ὄρκον ἐκτελοῦντες, ἐπλησίασαν ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἱκετῶν εἰς τὸν μαχόμενον Ἰσπανὸν στρατηγόν, ὅστις, νομίσας ὅτι παρεδίδοντο, οὐδὲως ἐδυσπίστησε πρὸς αὐτούς. Ἄμα δὲ γενόμενοι πλησίον τοῦ Κορτέζ, τείναντος τὴν χεῖρα εἰς ἐνδειξιν γενναίας προστασίας, ἔχονται αἰφνης αὐτοῦ καὶ παρασύρουσιν εἰς τὸ ὑψηλότατον τοῦ κτιρίου μέρος, ὅπου, σφιγκτικῶς ἐμπλακέντες εἰς τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἔλαβον φορὰν καὶ ἐπήδησαν κάτω τοῦ δώματος, ἐλπίζοντες ὅτι ἤθελε συμμετάσχη τῆς τύχης αὐτῶν· ἀλλ' ὁ Κορτέζ κατανοήσας τὸν σκοπὸν αὐτῶν ἀντέσχετο τοῦ χειλοῦς τοῦ δώματος μετὰ τηλικαύτης βίαις, ὥστε οἱ δύο νέοι Ἀμερικανοὶ κατέπεσαν καὶ συνετρίβησαν μόνοι ἐπὶ τοῦ πετρίνου ἐδάφους, θύματα ἀφοσιώσεως ἀνωφελοῦς μὲν τῇ ταλαίπωρῳ πατρίδι, θαυμασθείσης ὁμῶς, λέγεται, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κορτέζ.

Μόνος δὲ ὁ θάνατος τοῦ ὑστάτου τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ ναοῦ Μεξικανῶν ἔδωκε πέρασ εἰς τὴν σφαγὴν· ἱστορεῖται ὅτι πενταχόσιοι ἀπώλοντο ἐκεῖ, ἀνήκοντες ἀπαξάπαντες εἰς τὰς ἀρίστους τοῦ Μεξικοῦ οἰκογενείας.

Τῇ δὲ ἐπαύριον οἱ Μεξικανοὶ δὲν ἐκινήθησαν· ἐφάνη μάλιστα ὅτι ἀπέκρουσαν τὸν σκοπὸν νὰ ἐκ-

ειάσωσι τοὺς Ἰσπανοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτῶν. Τότε ὁ Κορτεζ διέταξε τὰ τῆς ἀναχωρήσεως. Ἄλλ' οἱ σκοποὶ τῶν ἐχθρῶν πολλοῦ γε καὶ δεῖ ἤλλαξαν· εἶχον ὁμοίαι τὸν παντελεῖ ὄλεθρον τῶν Ἰσπανῶν καὶ ἐνῶ ἐφκίνοντο ἀπρακτοῦντες, εἰργάζοντο εἰς συγκρότησιν νέου σχεδίου πρὸς βεβαίαν ἐπιτυχίαν τῆς ἐκδικήσεως αὐτῶν. Ἦθελον νὰ κωλύσωσιν τὴν ὑποχώρησιν τῶν Ἰσπανῶν, κόπτοντες τὴν τοῦ προχώματος γέφυραν, καὶ δι' ἀποκλεισμοῦ τῆς σιταγωγίας λιμαγχοῦντες αὐτούς.

Ἄλλ' ὁ Κορτεζ εἰργάσθη εἰς ἐξόρχησιν τοῦ σκοποῦ τῶν Μεξικανῶν· κατασκεύασε τάχιστα κινητὴν γέφυραν ἣν ἠδύνατο νὰ προσαρμόσῃ ἀλλεπαλλήλως εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ προχώματος χάσματα καὶ ἀποκαταστήσῃ πάλιν δυνατὴν τὴν συγκοινωνίαν. Ἄμα δὲ περατώσας αὐτὴν ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ ὑποχώρησις ἤρχετο τὴν ἐπομένην νύκτα, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἤθελεν ἔχει σήμμαχον τὸ σκότος καὶ τὴν δεισιδαίμονα εὐπιστίαν τοῦ ἐχθροῦ.

Περὶ δὲ λύχνων ἀφὰς διήρσεσεν τὸν στρατὸν εἰς τρεῖς τάξεις, ὧν ἡ μὲν πρώτη ἐτάχθη ὡς προφυλακὴ ὑπὸ τὸν Σανδουάλον· τοῦ δὲ κέντρου ἠγεῖτο αὐτὸς ὁ Κορτεζ καὶ Οὐελασκυέζης ὁ ἀπὸ Λέοντος, πλησιέστατος συγγενὴς τοῦ διοικητοῦ τῆς Κύβας ἦγε τὴν ὀπισθοφυλακίαν.

Κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἤρξατο ἡ κίνησις τῆς φυγῆς ὁμοιαζούσης ὑποχωρήσεως, ἄνευ κρότου ὅπως μὴ ὑποπεύσῃ τι ὁ ἐχθρὸς· καὶ ὁ καταπίπτων ὑετὸς ἐβοήθει εἰς τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἰσπανικῶν στρατευμάτων. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ εἰς Ταχύθαν ἄγοντος προχώματος οὐδὲν ἐμπόδιον εὔρον· δὲν ἐφοβοῦντο δὲ μήπως καταστραφῇ τὸ πρόχωμα τοῦτο διότι ἔκειτο εἰς ἀντίθετον μέρος τῆς ὁδοῦ δι' ἧς εἰσῆλθον εἰς τὴν πρωτεύουσάν οἱ Ἰσπανοί.

Ἄλλ' οἱ Μεξικανοὶ καὶ τὸ πρόχωμα τοῦτο διέλυσαν· ὅθεν ἡ κινητὴ γέφυρα ἐξετάθη εὐθὺς ἐπὶ τοῦ χάσματος καὶ οἱ πλείονες τῶν στρατιωτῶν διέβησαν. Ἄλλ' ἐνῶ ἀφικνοῦντο εἰς ἕτερον χάσμα καὶ ἠτοιμάζοντο εἰς τούτου τὴν διάβασιν, πολεμικοὶ ἀλαλαγμοὶ ἠκούσθησαν ἐξαίφνης καὶ ἡ λίμνη κατακαλύφθη εὐθὺς ὑπὸ λέμβων καὶ νέφος βελῶν καὶ λίθων ὑπῆρξεν ὁ ἀκροβολισμὸς καὶ τὸ προαγώνισμα τῆς τρομερωτάτης τῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀναφερομένων μαχῶν, ἧς τὸ ἀπαίσιον καὶ ἀποτρόπαιον νῆξάνετο ὑπὸ πολλῶν καὶ διαφόρων συμπιπτουσῶν περιστάσεων.

Ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὴν φρικτὴν ταύτην νύκτα ἐφάνη μέγας, τῷ ὄντι μέγας, ὁ Κορτεζ· μόνος αὐτὸς διετήρησε ἀτάραχον ἦθος καὶ εὐστάθεις· μόνος οὐδὲν ἀπέγνω περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ στρατοῦ. Συνάθροίξει ἐκατοστῶν ἀνδρῶν καὶ διατέμνει μὲν ἑαυτῷ ἀγωνιζόμενος δίοδον πρὸς τὸ δεύτερον, διατέμνει δὲ καὶ πρὸς τὸ τρίτον τοῦ προχώματος χά-

σμα. Ἐπιτυχία δὲ στέφει τὴν θαρραλέαν ἀνδρείαν διὰ τῶν σωμάτων τῶν πεσόντων ἐγεφυρώθησαν τὰ χάσματα καὶ ἐπὶ τῶν ἐνσάρκων τούτων γεφυρῶν διαβάς, ἐπάτησε τὴν στερεάν γῆν.

Ἄλλὰ κατ' οὐδὲν φροντίζει περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σωτηρίας! Ὁ κίνδυνος τῶν πλείστων στρατιωτῶν ἀνακαλεῖ αὐτὸν εἰς τὸ πεδίον τοῦ πένθους καὶ τῆς σφαγῆς. Ἐκλέξας δὲ μεταξὺ τῶν μετ' αὐτοῦ διασωθέντων ἀνδρῶν τοὺς μήπω τετρωμένους, ρίπτεται πάλιν εἰς τὸν κίνδυνον· καὶ προσέρχονται μὲν αὐτῷ τινες τῶν ἐπὶ τοῦ προχώματος καταλειφθέντων ἐταίρων, βαδίσαντες ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἣν αὐτὸς διήνοιξεν, ἀλλὰ φεῦ! ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι δυστυχεῖς πρὸς διάσωσιν· ἀκούει τὴν πένθιμον βοήν τῶν ὑπὸ θηριώδους ἐχθροῦ ζωγρηθέντων Ἰσπανῶν καὶ εἰς τὸν ναὸν θύματα πρὸς τοὺς θεοὺς ἀγομένων, ἀκούει, καὶ θέλει νὰ σώσῃ αὐτούς, ἀλλὰ μάτην ἀγωνίζεται ἵνα διέλθῃ μέχρις αὐτῶν· ἀνυπέβλητον πρόσκομμα ἀναχαιτίζει αὐτὸν, κατ' ἀνάγκην περιορίσαντα τοὺς ἀγῶνας εἰς προστασίαν καὶ ἀσφαλῆ ὑποχώρησιν τῶν ὀλίγων ἐπιζώντων στρατιωτῶν εἰς τὴν μεγίστην ταύτην φθοράν.

Περὶ δὲ τὸν ὄρθρον τότε μόνον ἠδυνήθη νὰ κρίνῃ ὁ Κορτεζ τὸ μέγεθος τῆς ζημίας καὶ δάκρυα ἔρρευσαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, κατιδόντος τὸν ἀριθμὸν τῶν διαφθαρέντων ἀνδρείων συστρατιωτῶν. Οἱ πλείστοι τῶν στρατιωτῶν ἔπεσαν ὑπὸ τὸν ἐχθρικὸν αἰδηρὸν ἢ ἐπνίγησαν εἰς τὰ ὕδατα τῆς λίμνης καὶ δισχίλιοι Θλασκαλεῖς συνδιεφθάρησαν τῇ ἡμισείᾳ τῶν Ἰσπανῶν δυνάμει. Συγκατηριθμείτο δὲ τοῖς νεκροῖς καὶ Οὐελασκυέζης ὁ ἀπὸ Λέοντος καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μάλιστα ἀτρημήτων ἀξιωματικῶν· πάντες δὲ σχεδὸν οἱ ὑπολειπόμενοι ἔβουον τραυμάτων. Καὶ οὐδὲν μὲν τῶν τοῦ πυροβολικοῦ, οὐδὲν δὲ εἴτε πολεμοφόδιον εἴτε σκεῦος διεσώθη, ἀπώλοντο δὲ καὶ σχεδὸν πάντες οἱ συλληθέντες θησαυροί.

Διακωνίσθη δὲ ἡ ἀπαισία ἥττα, ἐνεργὲς ὄνομα λαβοῦσα, διότι ἡ ὀλεθριωτάτη αὕτη τοῖς Ἰσπανοῖς νῦν καλεῖται ἔτι καὶ νῦν ἐν Νέᾳ Ἰσπανίᾳ στυγερὰ νύξ.

Εἰς τὴν Τάμβαν δὲ ἐστάθησαν τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς ἐκ Μεξίκου ἀναχωρήσεως οἱ φεύγοντες Ἰσπανοί· ἀλλὰ δὲν ἐχρονотρίθησαν ἐκεῖ, διότι εἰς μόνων τῶν Θλασκαλέων τὴν φιλοξενίαν εἶχον πίστιν· ἀλλ' ὅπως φθάσωσιν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν ἀνάγκη ἦν νὰ βαδίσωσι παρὰ πᾶσαν τὴν βόρειον παραλίαν τῆς μεγάλης μεξικανικῆς θαλάσσης καὶ αὐτοὶ εὕρισκοντο εἰς τὸ δυτικὸν μέρος καὶ ἠναγκάζοντο νὰ διαπεράσωσιν ἀγνώστους χώρας, ὅπου δὲν ἤλπιζον νὰ εὔρωσι τὰ πορεῖα στρατῶν τρόφιμα. Καὶ ὁμῶς ἦτο ὁ μόνος τρόπος τοῦ διασῶσαι τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ καὶ ὁ Κορτεζ ὤρμησεν ἐπὶ τὰ Θλάσκαλα.

Ἡ δὲ πορεῖα τῶν Ἰσπανῶν δι' ἀπερῶντων ἐρημιῶν

ἔπου πρὸς τροφήν μόνον ἀγρίους σπόρους καὶ ρίζας καὶ χλωρὰ στελέχη Ἰνδικοῦ αἵτου εἶχον, ὑπῆρξε δεινοτάτη.

Ἐβάδιζον δὲ οὕτως πρὸ πέντε ἤδη ἡμερῶν καὶ δὲν εἶχον φθάσει εἰς τὸ τέμα τῶν δεινῶν. Ἡ νεῆσις Μαρίνα διαφυγοῦσα ὡς καὶ ὁ Ἀκυίλαρ τὴν τῆς θλεθρίου νυκτὸς φθορὰν, ἤκουσε πολλάκις τοὺς Μεξικανοὺς κατὰ τὰς ἐπανειλημμένας κατὰ τῶν Ἰσπανῶν ἐφόδους κρᾶζοντας· « Ἐμπρὸς, λησταί, ὑπάγετε ἐκεῖ ὅπου ἀναμένει ὑμᾶς ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν κακουργημάτων. » Ἡ δὲ ἔννοια τῶν λόγων τούτων ἔμενεν ἀνεξήγητος μέχρι τῆς ἕκτης ἡμέρας, καθ' ἣν ἀφίκοντο εἰς Ὀρύμβαι. Φθάντες δ' ἐπὶ γείτονος τῆς πόλεως ὑψώματος, εἶδον ἐκπληκτοὶ μακρὰν πολυάριθμα Ἰνδῶν στίφη πληροῦντα τὴν πεδιάδα· τότε δὲ καὶ ὅσοι ἐκ τῶν Ἰσπανῶν διετήρησαν ἔτι τὸ θάρρος, ἠσθάνθησαν ἀκούσιον τρόμον, ἰδόντες τοὺς πρὸ αὐτῶν ἐνισταμένους νέους ἐχθροὺς. Ὁ δὲ Κορτέζ ἀκατάβλητος ὑπὸ πασῶν τῆς μοίρας τῶν καταδρομῶν, ἀνεπτέρωσε τὸ θάρρος τῶν στρατιωτῶν, διδάζας αὐτοὺς, ἐν ἐνθέρμῳ προσλαλιᾷ, ὅτι ἀνάγκη ἢ νὰ νικήσωσιν ἢ νὰ ἀποθάνωσι· καὶ οἱ στρατιῶται ὤρμησαν θαρραλέως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, μὴ ἀναμένοντος τοσοῦτον αἰφνιδίαν καὶ ἀπτόμον ἐφοδόν.

Τοσοῦτον δὲ ζῆλον ἐνέβαλεν ὁ Κορτέζ τοῖς στρατιώταις, ὥστε εἰσέδυσαν μέχρι τοῦ κέντρου τοῦ μεξικανικοῦ στρατοῦ καταστρώσαντες τὸ ἔδαφος νεκροῖς καὶ θνήσκουσι· ἀλλὰ μετὰ μικρὸν, ἀπαυδήσαντες ὑπὸ τοῦ κόπου, μόλις ἠδύναντο νὰ μεταχειρίζωνται τὰ ὄπλα καὶ, περικυκλωθέντες ἤδη ὑπὸ πλήθους ἐχθρῶν, ὑπενέδιδον εἰς τὸν ἄνισον τοῦτον ἀγῶνα, ὅτε αἰφνιδίᾳ πράξις τοῦ ἀρχηγοῦ ἔσωσεν αὐτοὺς καὶ κατέστησε νικητὰς. Παρατηρήσας μακρόθεν τὸν ἀντιστράτηγον φέροντα τὴν αὐτοκρατορικὴν σημαίαν, ἐνεθυμήθη ὅτι ἡ ἀπώλεια τῆς σημαίας ταύτης ἐπέφερε τὴν τροπὴν τῶν Μεξικανῶν· ὅθεν ἐξελάσας εὐθύς μετὰ τινῶν ἐρίππων ἀξιωματικῶν εἰσπίπτει εἰς τὸ μέσον τῶν φυλακτόντων τὰς σημαίας στρατιωτῶν, διασκορπίζει αὐτοὺς καὶ βάλλει διὰ τῆς λόγχης τὸν μεξικανὸν στρατηγόν· ἀξιωματικὸς δὲ τις ἐκπηδᾷ τοῦ ἵππου, κατεργάζεται τὸν στρατηγόν διὰ τοῦ ξίφους καὶ ἀρπάζει τὴν αὐτοκρατορικὴν σημαίαν. Εὐθύς λοιπὸν καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ καταβιβάζονται ἐνώπιον τῶν Ἰσπανῶν καὶ οἱ Μεξικανοὶ ἀθυμήσαντες τρέπονται καταρρίπτοντες τὰ ὄπλα.

Ἡ νίκη αὕτη, ἀνοίγουσα τοῖς Ἰσπανοῖς τὴν εἰς Θλασκαλα ἄγουσαν παρῆδωκεν αὐτοῖς καὶ πολλὴν λείαν, ἀντικαταστήσασαν σχεδὸν ἐντελῶς τὴν ἀπώλειαν τῶν θησαυρῶν οὓς ἠναγκάσθησαν νὰ καταλίπωσιν ἐν Μεξικῷ· διότι οἱ Μεξικανοὶ, βέβαιοι ὅτι ἐνίκων, ἐστόλισαν ἑαυτοὺς διὰ τῶν πολυτιμοτάτων κοσμημάτων, πεσόντων εἰ, τὰς χεῖρας τῶν στρατιωτῶν τοῦ Κορτέζ.

Τῆ δὲ ἐπιούσῃ ἀφίκοντο εἰς τὴν θλασκαλαίαν γῆν

καὶ οἱ κάτοικοι ὑπεδέξαντο αὐτοὺς μετὰ τῆς συνήθους εὐμενείας· τέλος λοιπὸν ἔτυχον μικρᾶς ἀναπαύσεως. Ἦσαν δ' ἔτι ἐν Θλασκαλαῖς, ὅτε ὁ Κορτέζ ἔλαβεν ἀγγελίαν, ἐμπλήσασαν αὐτὸν χαρᾶς. Ἐστέλλετο αὐτῷ μετ' οὐ πολὺ ἐπικουρία ἀπροσδόκητος καὶ παντὸς εἶδους ἐφόδια.

Ὁ διοικητὴς τῆς Κύβας Οὐελασκυέζης, οὐδόλωσ ἀμφέβαλεν ὅτι ὁ Ναρουαέζης ἤθελε νικήσει, ὥστε καὶ δύο ἕτερα πλοῖα, ἐφοδίοις πεφορτωμένα, ἔστειλεν αὐτῷ, μὴ ἀναμείνας εἰδήσεις παρ' αὐτοῦ· ἔφερε δὲ ὁ πλοίαρχος τῶν πλοίων τούτων καὶ νέας ὁδηγίας εἰς τὸν στρατηγόν. Ὁ δὲ διοικῶν ἐν Οὐέρα Κρούζ ἀξιωματικὸς, προσελκύσας τεχνηέντως τὰ δύο πλοῖα εἰς τὸν λιμένα ἐγένετο μὲν πρῶτον κύριος αὐτῶν εὐχερῶς, ἔπειτα δὲ κατέπεισε τὰ πληρώματα νὰ ὑπηρετήσωσι τῷ Κορτέζ. Ὀλίγω δ' ὕστερον, τρία ἕτερα μεγάλα πλοῖα προσωρμίσθησαν εἰς τὴν αὐτὴν ἀκτὴν· ἐξηρτῶντο δ' ἐκ μεγάλου στόλου εὐτρεπισθέντος ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς Ἰαμαϊκῆς πρὸς γέας ἀνακαλύψει· ἀλλ' οἱ πλοίαρχοι, τραπόμενοι πρὸς τὰς βερσίους τοῦ Μεξικῶ ἐπαρχίας, εὗρον ἐκεῖ λαοὺς ἀπύρους καὶ πολεμικοὺς κάκιστα δεξιωσαμένους αὐτοὺς. Μετὰ πολλὰς δὲ καὶ πολυμόχθους καὶ ἀνωφελεῖς ἐκδρομὰς, εἰσῆλθον εἰς τὸν λιμένα τῆς Οὐέρας Κρούζ. Ἐκεῖ δὲ παρακινηθέντες νὰ ταχθῶσιν ὑπὸ τῶν Κορτέζ, παρέσχον αὐτῷ οὕτω μεγάλην ἐπικουρίαν στρατιωτῶν καὶ προσθήκη πολεμοφοδίων, ὥστε ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἀνέκτησε τὴν κατὰ τὴν εἰς Μεξικὸν ἐπάνοδον αὐτοῦ πληθύν καὶ ὁ Κορτέζ ἐνόμισεν ἑαυτὸν ἄρκετὰ ἰσχυρὸν ὅπως ἀνακτήσῃται ὅλην τὴν μεξικανικὴν αὐτοκρατορίαν. Οἱ δὲ Θλασκαλαῖς καὶ οἱ λοιποὶ Ἰνδικοὶ λαοὶ, σύμμαχοι καὶ αὐτοὶ τοῦ Κορτέζ, παρέσχον αὐτῷ δεκακισχιλίους ἐπικούρους.

Καὶ ἕτερον τι συμβάν ἐφάνη εὐνοῦν τοῖς κατὰ τῆς Μεξικῆς σκοποῖς αὐτοῦ, ὁ θάνατος τοῦ νέου αὐτοκράτορος Κουετλαουάκα, ἡγούμενου τῶν Μεξικανῶν κατὰ τὴν συνηθερὰν νύκτα.

Οἱ δὲ Μεξικανοὶ ἐξελέξαντο αὐτοκράτορα, ἀντὶ τοῦ Κουετλαουάκα, πλησιέστατόν τινα συγγενῆ τοῦ Μοντεζύμα ὀνόματι Γουατιμοζίνου, οὐδ' αὐτὸν στερούμενον θάρρους καὶ προνοίας. Ἐπέσπευσε δὲ οὗτος τὰ ὑπὸ τοῦ προκατόχου προσταχθέντα ἔργα, καὶ, πυθόμενος τὰς νέας προετοιμασίας τῶν Ἰσπανῶν, συνεκάλεσεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν πολυπληθεῖς πολεμιστὰς ἐξ ἀπασῶν τῆς αὐτοκρατορίας τῶν ἐπαρχιῶν. Εἶχε δὲ ὁ Γουατιμοζίνος σταθερὰν περὶ ἀπονεομημένης ἀντιστάσεως γνώμην.

Ὁ δὲ Κορτέζ, μαθὼν τὰ ἐν Μεξικῷ γινόμενα, δὲν ἐδειλίασε πρὸς τὰς νέας δυσχερείας τοῦ ἐπιχειρήματος, ἀλλὰ, ἡγούμενος τοῦ στρατοῦ, ὤρμησεν ἐπὶ τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μεξικῆς.

Ε΄.

Πορεία τοῦ Κορτέζ ἐπὶ τὸ Μεξικόν. — Ἀφίξις τῶν Ἰσπανῶν εἰς Τέξευκον. — Ἐπιβουλὴ κασίκου. — Παρασκευαί πρὸς ἄμυναν ἐν Μεξίκῳ. — Ὁ Κορτέζ κατασκευάζει στόλον ἕως προσβάλλῃ τῇ πόλει. — Συνωμοσία κατ' αὐτοῦ. — Σχέδιον τῶν συνωμοστῶν. — Δεκατρία ἀκάτια. — Προσβολὴ τοῦ Μεξίκου. — Καταστροφαί. — Νέοι σύμμαχοι. — Οἱ Ἰσπανοὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ Μεξικόν. — Μονομαχία. — Οἱ Μεξικανοὶ ὑποτάσσονται. — Ὁ Γουατιμοζίνος καὶ ὁ ὑπουργὸς αὐτοῦ βασανίζονται. — Ἀνέγερσις τοῦ Μεξίκου. — Θάνατος Γουατιμοζίνου. — Ἐπάνοδος τοῦ Κορτέζ εἰς Ἰσπανίαν. — Δικαιολογεῖται καὶ ὑποστρέφει εἰς Μεξικόν. — Ἀνακάλυψις τῆς Καλλιφορνείου χερσονήσου. — Ὁ Κορτέζ ἐπαναπλέει εἰς Ἰσπανίαν. — Ἀποθνήσκει.

Ὁ Κορτέζ ἀφίκετο ἤδη εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Τεξέουκου, ὅτε ἐξῆλθον πρέσβεις παρὰ τοῦ κασίκου τῆς πόλεως προσκαλοῦντες τὸν Κορτέζ νὰ διανυκτερεύσῃ ἐκεῖ, πᾶν εἶδος σιτίων τοῖς στρατιώταις προσφέροντες· οἱ δ' ἐπίκουροι Ἰνδοὶ ἔμελλον νὰ στρατοπεδεύσωσιν ἐκτὸς τῆς πόλεως.

Ἡ πρόσκλησις αὐτῇ ἐφάνη ὑποπτος τῷ Ἰσπανῷ στρατηγῷ, ἀναβαλόντι εἰς τὴν αὔριον τὴν εἰς τὸ Τέξευκον εἰσοδόν. Καὶ ὀρθῶς ἔπραξε· διότι ὅτε τὴν ἐπαύριον εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἦν ἔρημος. Ὁ δὲ Κορτέζ κατέσχε τὰς κυριωτάτας πλατείας, κατατάξας ἐν τῇ εὐρυτέρῃ ὡς εἰς μάχην τοὺς στρατιώτας· κάτοικοι δὲ τινες τολμήσαντες νὰ φανώσιν ἀνήγγειλαν αὐτῷ ὅτι ὁ κασίκος ἐβουλεύσατο περὶ τῆς σφαγῆς πάντων τῶν Ἰσπανῶν τὴν παρελθοῦσαν νύκτα, ἀλλ' ὅτι ἔφυγε, δείσας μὴ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ ἀνακαλυφθῇ.

Ὁ δὲ Κορτέζ ἐνόησεν ὅτι ἦν ἀδύνατον ν' ἄλωσῃ τὸ Μεξικόν, εἰ μὴ κατεῖχε στολίσκον μικρῶν πολεμικῶν τριήρων ὅπως διασκορπίσῃ τὰς μεξικανικὰς λέμβους· ἐν σύμπαντι ὅμως τῷ αὐτοῦ στρατῷ μόλις μὲν ὑπῆρχον δύο ἢ τρεῖς ξυλουργοὶ, ἀνάγκη δ' ἦν νὰ κοπῇ ναυπηγήσιμος ὕλη ἐκ τῶν θλασκαλείων ἄλσῶν καὶ οἱ στρατιῶται δὲν ἤρκουν πρὸς μετακόμισιν τοῦ ξύλου εἰς Τέξευκον.

Ἀλλὰ τὸ θάρρος τοῦ Κορτέζ μεγαλύνεται ἐν τε κινδύνοις καὶ δυσχεραίαις· θέλει στόλον, ἔξει αὐτόν!

Τάσσει λοιπὸν ὑπὸ τοὺς ξυλουργοὺς πολλοὺς, θλασκαλεῖς ὡς ἐργάτας, καὶ, ἐν ᾧ οὗτοι ἄρχονται τοῦ ἔργου, ἐκείνος προνοεῖ περὶ τῆς διὰ τοῦ λιμοῦ ἀλώσεως τῆς πόλεως, καθυποτάσσει πολλὰς γείτονας πόλεις καὶ προσάγει ἄλλας συμμάχους. Ἡ δ' ἀπροσδόκητος αὕτη αὐτομολία κατέθλιψε μὲν, ἀλλὰ δὲν κατέβαλε τὸν Γουατιμοζίνου.

Τῷ καιρῷ ὅμως ἐκεῖνῳ ἐνέπεσαν ὁ Κορτέζ εἰς μέγιστον κίνδυνον καὶ ἐν ᾧ παρεσκευάζετο εἰς ἐκθρόνισιν τοῦ Γουατιμοζίνου καὶ κατάκτησιν τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ, συνωμοσία μικροῦ δεῖν κατέβριπε τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ ἀπειλοῦσα καὶ τὴν ζωὴν.

ὑπῆρχον μετὰξὺ τῶν στρατιωτῶν πολλοὶ ἀκουσίως πλέον ἐπόμενοι αὐτῷ, οἱ καταλιπόντες τὰς τοῦ Ναρουαέζην τάξεις· κατεμέμφοντο μὲν παρρησίᾳ τοῦ νέου αὐτῶν στρατηγοῦ ὡς διαπαιδαγωγήσαντος αὐτοὺς δι' ὑποσχέσεων εὐτυχίας καὶ ἀτιμῆτου πλοῦτου· τὴν δὲ προτεραιάν τῆς πρώτης ἐφόδου ἐξεπτοοῦντο ἀναλογιζόμενοι τὰς τύχας μακροῦ καὶ αἵματηροῦ ἀγῶνος. Ἄπλους δὲ τις στρατιώτης, τοῦνομα Οὐίλληφάνης, πολλὴν πρὸς τῇ εὐτόλμῳ γνώμῃ καὶ πανουργίαν κεκτημένος οὐ συνήθη, διέμεινε πιστὸς τῷ Οὐελασκυέζην καὶ ἰδὼν τὴν γενικὴν δυσἀρέσκειαν τῶν ἐταίρων εἰργάζετο ἐπιτηδείως ὅπως ἀπολέσῃ μὲν τὸν Κορτέζ καὶ τοὺς πρωτίστους ἀξιωματικούς, μετὰ δὲ ταῦτα ἄλλον ἀναγορεύσῃ ἡγεμόνα πρὸς ἐπαναγωγὴν τοῦ στρατοῦ εἰς Κόβαν. Οἱ συνωμόται κατελάμβανον τὸν Κορτέζ συνεστιώμενον τοῖς ἀξιωματικοῖς καὶ ἀπέκτεινον αὐτοὺς καὶ τὸν στρατηγὸν πρῶτον. Ἀλλὰ τις αὐτῶν, τυπτόμενος ὑπὸ τοῦ συνειδότου, ἀπεκάλυψε τῷ Κορτέζ τὰ τῆς συνωμοσίας.

Εὐθὺς λοιπὸν ὁ Κορτέζ πορεύεται εἰς τὸ οἶκημα τοῦ Οὐίλληφάνου, ὅστις ταραχθεὶς ὠμολόγησε τὸ κακούργημα, οὐδόλως ἀπολογησάμενος. Ἐπ' αὐτοῦ δὲ, συλληφθέντος εὐθὺς, εὐρίσκουσιν ἔγγραφον, ὕπερ ἀπέκρυπτε, τὸν κατάλογον τῶν συνωμοστῶν, ἐν οἷς ὑπῆρχον καὶ ἀξιωματικοὶ ὑπὸ τοῦ Κορτέζ πιστοὶ νομιζόμενοι· φρονίμως ὅμως ποιῶν ἐσιώπησεν, οὐδεμίαν δείξας οὐτ' ἐκπληξίν οὔτε ὀργὴν ἐν ᾧ ἀνεγίνωσκε τὸν κατάλογον.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐκρέμασε τὸν ἀρχισυνωμότην. Τῇ δ' ἐπιούσῃ, συναθροίσας τὸν στρατὸν ὡς εἰς ἐπιθεώρησιν, προσῆλθεν εὐθὺς τοῖς ἐνόχοις ἀξιωματικοῖς ὧν τὰ ὀνόματα ὑπῆρχον ἐν τῷ καταλόγῳ, καὶ, φαινόμενος ὅτι δὲν παρετήρησε τὴν ταραχὴν καὶ τὸν τρόμον αὐτῶν πάντων, ἐξέθετο τὰς σκευωρίας τοῦ Οὐίλληφάνου, ἀναγγείλας δὲ τὴν τιμωρίαν τοῦ προδότου, καθησύχασεν ἐντελῶς αὐτοὺς, εἰπὼν ὅτι αἱ πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν συνενόχων ἔρευναι εἰς οὐδὲν ἀπέληξαν.

Οἱ δ' ἐνόχοι, πεπεισμένοι ὅτι ἡ συνέργεια αὐτῶν δὲν ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Κορτέζ, ἀνέπνευσαν τέλος καὶ ὤμωσαν νὰ διατελέσωσιν εἰς τὸ ἐξῆς πιστοὶ τῷ στρατηγῷ.

Ἐν τούτοις ἡ πρὸς ναυπηγίαν τῶν τριωνκαίδεκα ἀκατίων ὕλη ἦν ἐτοιμὴ καὶ ἔδει μετακομίσαι αὐτὴν ἐκ θλασκάλων εἰς Τέξευκον.

Ἡ ἐπίπονος δ' αὕτη πορεία παρίστη θέαμα παράδοξον. Κατὰ μὲν τὸ κέντρον τεταγμένοι ἦσαν ὀκτακισχίλιοι ταμῆται, ἤτοι Ἰνδοὶ ἀγχοφόροι, δοκοῦς βαστάζοντες καὶ ἰστοὺς καὶ σχοινία, ἰστία καὶ σιδηρα. Δεκαπεντακισχίλιοι δὲ θλασκαλεῖς, ἐν οἷς καὶ Ἰσπανοὶ στρατιῶται τῆδε κάκεισε τεταγμένοι πρὸς τήρησιν τῆς ἐν τῇ πορείᾳ τάξεως, προεπορεύοντο καὶ

εκάλυπτον τὰ πλάγια τοῦ μακροῦ τάγματος τοῦ κατέχοντος διάστημα λεύγης καὶ ἔτι πλέον. Καὶ ὁ μὲν Σανδούαλος ἠγεῖτο τῆς προφυλακῆς, ἀρχηγὸν δὲ τῆς ὀπισθοφυλακίας ἐξελέξατο νεανίαν τινὰ Θλασκαλέα, Κεχιμίκαλον τοῦνομα, διότι ὁ Ξικοτέγκαλτος, ὁ νέος ἐκεῖνος πολεμιστὴς ὁ περιφανῶς ἀγωνισάμενος κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἰσπανικῆς εἰσβολῆς εἶχεν ἀποθάνει.

Ὁ δὲ νέος Κεχιμίκαλος, οὔτε κατὰ τὴν τόλμην οὔτε κατὰ τὴν ὑπερηφάνειαν ὑπολειπόμενος τοῦ Ξικοτεγκάλτου, διεφιλονείκει, παραδόξως, ἐπαιρόμενος τὴν ἀρχηγίαν τῆς προφυλακῆς τῷ Σανδουάλῳ. Ἐν ᾧ δ' ἐπλησίαζον εἰς τὸ Τέζευκον ἐζήτησε νὰ στήσῃ τὴν πορείαν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς χρόνου, θέλων νὰ κοσμήσῃ ἐκυτὸν διὰ τῶν καλλίστων πτερῶν καὶ τῶν λοιπῶν πολεμικῶν στολιδίων «διότι, ἔλεγε, ὁ ἀνδρείος στρατιώτης εἰς τὴν μάχην πορευόμενος ὀφείλει νὰ ᾔῃ ἐστολισμένος ὡς ἐν παρατάξει».

Οἱ κομπασμοὶ οὗτοι ἐκίνησαν εἰς οἴκτου μειδίαμα τὸν Κορτέζ, κρίναντα ὅτι τοιοῦτος ἐπίκουρος μικρᾶς ὠφελείας βοήθεια ἔφερε. Καὶ τῷ ὄντι οἱ ἰσπανοὶ ἱστορικοὶ σιγῶσιν ἐντελῶς περὶ τῶν ἄθλων τοῦ γαῦρου τούτου, τοῦ διὰ τῆς οἰήσεως διασκαδάζοντος τὸν στρατὸν.

Ἐν ᾧ δὲ εἰργάζοντο ἐπιμελῶς εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ἀκατίων, ὁ Κορτέζ ἔλαβεν εἰδησιν ἐμπλήσασαν αὐτὸν ἀγαλλιάσεως, ἀναγγέλλουσαν τὴν ἀφίξιν εἰς Ουέραν Κρουζ τεσσάρων νηῶν, ἐξ Ἰσπανιόλης σταλεισῶν μετὰ μεγάλης ἐπικουρίας. Τότε ἔγνω ἐπιπεσεῖν κατὰ τοῦ Μεξίκου ἐκ τριῶν ἐν ταύτῳ μερῶν.

Διεῖλε δὲ τὸν στρατὸν εἰς τρία τάγματα· καὶ ὁ μὲν Σανδούαλος ἠγεῖτο τοῦ πρώτου, ὁ δὲ Ἀλουάραδος τοῦ δευτέρου καὶ Ὀλίδης τοῦ τρίτου.

Ἐκτοτε καθ' ἡμέραν ἐγίνοντο φονικαὶ ἀψιμαχίαι τῶν μὲν ἀκατίων πολεμούντων τὰς πολυαριθμούς λεμβούς τὰς τὴν λίμνην κατακαλυπτούσας, τοῦ δὲ τῆς ξηρᾶς στρατοῦ ἐπιπεσόντος κατὰ τῶν ἐπὶ τῶν προχωμάτων Μεξικανῶν· καὶ τὰς μὲν λεμβούς διασκέδασεν καὶ ἐβύθησαν οἱ ἰσπανοὶ, ἀλλὰ ἡ κατὰ τῶν προχωμάτων ἔφοδος ἦν τὰ μέγιστα δυσχερῆς. Διότι καὶ μὲν ἐξεδίωκον εἰς τέλος τοῦ Μεξικανοῦ ἐκ τινῶν τῶν ὑπ' αὐτῶν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν βηγμάτων ἐγερθέντων ὀχυρωμάτων, καὶ κατεβρίπτοντο γέφυραι ἐπὶ τῶν χασμάτων, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἰσπανοὶ, φοβούμενοι μὴ ἐπαναληφθῆ ἡ τῆς στυγεραῆς νυκτὸς φθορὰ, ὑπεχώρουν καθ' ἑσπέραν εἰς τὴν στερεὰν γῆν, οἱ πολιορκούμεοι ἐπεσκευάζον νυκτὸς τὰ ὀχυρώματα, ὥστε ὁ ἰσπανικὸς στρατὸς ἔφθινε, μάτην ἀγωνιζόμενος. Τότε ὁ Κορτέζ, ὁ τολμηρότατος ἀνὴρ, θέλων νὰ τελειώσῃ διὰ μιᾶς τὸν πόλεμον, ὅστις παρατεινόμενος οὕτω κατέστρεφε κατὰ μικρὸν τὸν ἐξασθηθέντα ἤδη στρατὸν, παρεσκευάσατο εἰς γενικὴν τῇ ἐπιούσῃ ἔφοδον.

Ἄμα δ' ὡς ἐφάνη ἡ ἡώς, ἕκαστος ἀρχηγὸς προέστη τοῦ ἰδίου τάγματος· τοῖς δ' ἰσπανοῖς, ἀνδρείως ἐφορμήσασιν, οἱ Μεξικανοὶ ἀντέταξαν πείσμονα ἄμυναν, καταπονοῦσαν τὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις. Τὸ ὑπὸ τὸν Κορτέζ τάγμα προὔχωρσε ταχύτερον καὶ, καταβαλὸν πᾶν τὸ ἀνθιστάμενον, εἶλεν ἐκ διαδοχῆς τὰ ὑπερασπίζοντα τὰ προχώματα χαρακώματα καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καταδιώκον τὸν φεύγοντα ἐχθρόν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐπιτυχίᾳ πᾶσαν τὴν ταχύνοιαν τηρῶν, ἐπρονόησε περὶ τοῦ πῶς ἠδύνατο νὰ ὑποχωρήσῃ χρεῖας τυχούσης. Ὅθεν προσέταξεν Ἰουλιανῷ τῷ ἀπὸ Ἀλδρήτου, ἀξιοματικῷ νεωστὶ ἐξ Ἰσπανιόλης καταπευσάντι, νὰ μείνῃ μεθ' ἱκανῶν στρατιωτῶν παρὰ τὰ χάσματα τοῦ προχώματος, καὶ χώσῃ αὐτὰ ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ λόχοι ἐμάχοντο. Ἀλλ' οὗτος, ὑπὸ ψευδοφιλοτιμίας παραφερόμενος, ἐνόμισεν ὅτι ἤθελεν ἀτιμασθῆ ἐὰν ἔμενε μακρὰν τοῦ κινδύνου, ἐν ᾧ οἱ συστρατιῶται αὐτοῦ ἐδοξάζοντο μαχόμενοι, καὶ παρήκουσε τοῦ Κορτέζ, καταλιπὼν τὸ πρόχωμα καὶ προσχωρήσας τοῖς μαχομένοις.

Ταύτην δ' ἰδὼν τὴν ἀφροσύνην ὁ Γουατιμοζίνος αἶρει τὸ σημεῖον, ἀντηχοῦντος ἐπισήμως τοῦ ἱεροῦ τυμπάνου τοῦ Θεοῦ τοῦ πολέμου ἐπὶ τοῦ πρωτίστου ναοῦ· τότε οἱ φεύγοντες Μεξικανοὶ μεταβαλόντες ἐφορμῶσι μανιώδεις κατὰ τῶν κεκμηκότων Ἰσπανῶν, μὴ δυναμένων ν' ἀντιστῶσι τῇ σφοδρῶτάτῃ προσβολῇ. Μάτην ὁ Κορτέζ ἀπειλεῖ καὶ ἰκετεύει ἀλλεπαλλήλως ὅπως συναγάγῃ τοὺς στρατιώτας, συλλαμβάνεται αἴφνης ὑπὸ τριῶν μεξικανῶν λοχαγῶν, παρασυρόντων αὐτὸν ἐν φωναῖς ἀγαλλιάσεως. Τότε δύο ἀξιοματικοὶ ὀρμῶσιν εἰς βοήθειαν τοῦ στρατηγοῦ, ἐπιπίπτουσι τοῖς κρατοῦσιν αὐτοῦ Μεξικανοῖς καὶ, φονεύσαντες, πίπτουσι καὶ αὐτοὶ ἔλκεσι βρούντες· ἀλλ' ἡ ἀτρόμητος ἀφοσίωσις καὶ ἡ ἥρωϊκὴ αὐτῶν θυσία ἔσωσε τὸν Κορτέζ, ὅστις ἐλευθερὸς διέρχεται τέλος εἰς τὴν στερεὰν γῆν.

Ἡ φονικὴ αὕτη μάχη ἐστέρησε μὲν τὸν Κορτέζ ὑπὲρ τοὺς ἐζήκοντα ἰσπανοὺς πεσόντας ἢ ζωγηθέντας· χίλιοι δὲ Θλασκαλεῖς ἔπαυσαν τοῦ ζῆν.

Ἐγένετο δὲ καὶ τὸ σημεῖον τῆς γενικῆς καὶ αἰφνιδίου ἀποστάσεως πάντων τῶν Ἰνδῶν. Ἀλλ' ὁ Κορτέζ ἐκώλυσε αὐτὴν διὰ στρατηγήματος, οὐ μόνον τοὺς ἀρχαίους συμμάχους ἐπαναγαγόντος, ἀλλὰ καὶ νέους προσθέντος, τὰ μέγιστα ὠφελήσαντας καὶ αποτελεσματικῶς συνεργασαμένους εἰς τὴν ἄλωσιν τοῦ Μεξίκου. Διακόψας τὰς ἐχθροπραξίας ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ χαρᾶσθεις ἰσχυρῶς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, προστατευομένῳ ὑπὸ τῶν ἀκατίων, ἀνέμεινε τὸν ὑπὸ τῶν μεξικανικῶν μαντείων ὠριμμένον χρόνον τοῦ παντελοῦς ὀλέθρου τοῦ ἰσπανικοῦ στρατοῦ· παρελθουσῶν δὲ τῶν ὀκτῶ ἡμερῶν, ὑπῆρχεν ὁ στρατὸς τὴν ἐνάτην. Τότε οἱ ὑπὸ τοῦ τεχνάσματος τοῦ Γουατι-

μοζίνου εξαπατηθέντες, σύμμαχοι ἐπέισθησαν καὶ, συνταξάμενοι πάλιν τοῖς Ἰσπανοῖς, ὑπέσχοντο νὰ βοηθήσωσιν αὐτοῖς εἰς τὴν κατεδάφισιν τῆς δυνάμεως τοῦ περιπαίξαντος τὴν εὐπιστίαν αὐτῶν αὐτοκράτορος.

Τότε ἤρξαντο πάλιν αἱ ἐχθροπραξίαι καὶ ὁ Ἰσπανὸς στρατηγὸς ἀποκλείσας στενωπὴν τὴν πόλιν ἐλιμαγρόνει τοὺς κατοίκους· κατέλαβε δὲ καὶ λοιμὸς τὴν πόλιν πολλοὺς διαφθείρας.

Πρὶν δ' ἢ ἄρῃ τὸ σημεῖον γενικῆς κατὰ τῶν τελευταίων χαρακωμάτων ἐφόδου ὁ Κορτέζ ἀπέτεινεν αὐτῷ πάλιν εἰρήνης λόγους· τέλος δὲ ὁ αὐτοκράτωρ ἐφάνη δεχόμενος τὴν συμφιλίωσιν καὶ ἐπομένως συμφωνήθη τριήμερος ἀνακωχή.

Κατὰ τὴν ἐκχειρίαν ταύτην χάνδαξ μόνον ἐχώριζε τοὺς Ἰσπανοὺς ἀπὸ τῶν Μεξικανῶν· ἐκατέρωθεν δὲ ἀντεφυλάσσοντο· ἐνόητε μόνον Μεξικανὸς τις ἐξερχόμενος τῶν χαρακωμάτων προὔκαλει τοὺς Ἰσπανοὺς καταφρονούντας τοὺς κομπασμοὺς αὐτοῦ. Εἷς ὅμως τῶν προκαλούντων ἔπαθε τιμωρίαν ἀποτρέψασιν τοὺς πατριώτας αὐτοῦ τῶν αὐθαδῶν τούτων προκλήσεων. Ὀπλισμένος ζίφει καὶ ἀσπίδι σφαιρισθέντος Ἰσπανοῦ, ἐξεληθὼν ἐστάθη μεταξύ τῶν δύο στρατῶν προκαλῶν καὶ ὀνειδίζων τοὺς ξένους στρατιώτας. Καὶ τινες μὲν Ἰσπανοὶ ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Κορτέζ νὰ τιμωρήσῃσι τὸν αὐθάδη· ἀλλ' οὗτος ἀρνηθεὶς ἀνήγγειλε διὰ διερμηνέως γεγωνυῖα τῆ φωνῆ εἰς τὸν Δὸν Κιχῶτον τοῦτον « Ὅτι ἐὰν ἤθελε νὰ παραλάβῃ καὶ δέκα μεξικανοὺς στρατιώτας, αὐτὸς ἤθελεν ἐπιτρέψει εἰς νεκρίαν τινὰ νὰ σφάζῃ αὐτοὺς ». Ὁ δὲ διερμηνεὺς, ταῦτα λέγων, ἐδείκνυε τῷ Μεξικανῷ παῖδα ἀκόλουθον τοῦ Κορτέζ, καλούμενον Μάρκαδον καὶ τὸ δέκατον ἕκτον περίπου ἄγοντα ἔτος. Ἀλλ' ὁ Μεξικανὸς θυμωθεὶς διὰ τὴν ἀρνησιν ἐπανέλαθεν αὐθαδέστερον τὴν πρόκλησιν· τότε ὁ Μάρκαδος, ἐξορμήσας πέραν τῶν ἰσπανικῶν ὀχυρωμάτων, ἐπέπεσε τῷ οἰηματίᾳ τοσοῦτον βραχάδιος ὥστε μετὰ μικρὸν κατέρριψεν αὐτὸν ἄπνουν, χειροκροτούντων τῶν ἰσπανῶν στρατιωτῶν· ὅτε δὲ ὁ νικητὴς ἐλθὼν κατέθεσεν ἐνώπιον τοῦ Κορτέζ τὸ ζίφος καὶ τὴν ἀσπίδα τοῦ ἠττηθέντος, ἐκεῖνος περιέζωσεν αὐτοχειρὶ τὸν παῖδα τῷ ἄλωθέντι ζίφει.

Ἀλλ' ὁ Γουατιμοζίνος διαδυτικὸς ἦν, ἀναβολὰς ποιούμενος· ἀνήγγειλεν ὅτι ἤθελεν ἔλθει αὐτὸς πρὸς συζήτησιν μετὰ τοῦ Κορτέζ τῶν ὄρων τῆς εἰρήνης, πανουργούμενος καὶ κρύπτων τοὺς ἀληθεῖς αὐτοῦ σκοποὺς. Ἦθελεν, ἐπόμενος ταῖς συμβουλαῖς τῶν αὐλικῶν, καταλιπὼν τὸ Μεξικὸν λάθρα, νὰ καταφύγῃ εἰς τὰς ἀπωτάτας τοῦ κράτους ἐπαρχίας πρὸς συλλογὴν νέου στρατοῦ, καὶ πάντα ἦσαν ἔτοιμα πρὸς βεβαίαν φυγὴν. Οἱ μεξικανοὶ εὐγενεῖς ἐπιθάντες εἰς πολλὰς προπαρασκευασθείσας λέμβους προσέπεσαν

ἰσχυρῶς τοῖς ἀκατίοις, ἐν ᾧ ὁ αὐτοκράτωρ ἐδραπέτευε διὰ τῆς λίμνης. Ὁ δὲ Σανδούαλος, διοικῶν τότε τὸν ἰσπανικὸν στολίσκον, ἠγωνίζετο νὰ διασκορπίσῃ τὰς λέμβους πυροβολῶν διὰ τῶν κανονίων· ἀλλὰ κατετόλμων τῶν σφαιρῶν καὶ οἱ ἐπιθάνοντες ἐπεχείρουν τὴν εἰς τὰ ἀκάτια ἐμβολήν.

Αἴφνης ὁ Σανδούαλος βλέπει πολλὰς λέμβους ἀνθρώπων μεστὰς ἐλαυνομένας μετὰ παραδόξου ταχύτητος ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ. Ὑποπτεύσας δὲ μὴ ὁ Γουατιμοζίνος ἦν ἐν τινι ἐξ αὐτῶν, κατεδίωξε τὰ πλοιάρια. Ὀλγύϊνος δὲ, τὸ ταχυπλοώτατον τῶν ἀκατιῶν ἔχων, ἔφθασε πρῶτος καὶ ἠτοιμάζετο ἵνα βυθίσῃ αὐτάς· ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἐννοοῦσι τὸν σκοπὸν αὐτοῦ οἰκωπηλάται, παύοντες τοῦ ἐρέσσαι καὶ οἱ στρατιῶται κατατιθέασιν τὰ ὄπλα, ἱκετεύοντες τὸν Ὀλγύϊνον ἵνα φείσῃται τοῦ αὐτοκράτορος. Εὐθὺς λοιπὸν ὁ ἰσπανὸς πλοίαρχος ἐκπηδήσας ξιφῆρης εἰς τὴν λέμβον ἀναγνωρίζει τὸν Γουατιμοζίνον ἐκ τῶν ἐνδείξεων τοῦ πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τῶν περισπτώτων προσφερομένου σεβασμοῦ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ αὐτοκράτωρ, προχωρήσας οὐχ ἥσσον ἀξιοπρεπῶς ἢ εὐθαρσῶς πρὸς τὸν Ὀλγύϊνον, ἐδήλωσεν ἑαυτὸν αἰγμάλωτον καὶ ἔτοιμον ἵνα ἀκολουθήσῃ αὐτῷ· συνέστησε μόνον εἰς τὴν εὐγένειαν τῶν ἰσπανῶν τὴν ἰδίαν γυναῖκα καὶ τοὺς ἀκολούθους.

Οἱ δὲ Μεξικανοὶ, ἅμ' ἀκούσαντες ὅτι ὁ Γουατιμοζίνος ἦν αἰγμάλωτος, κατέθεσαν τὰ ὄπλα καὶ οἱ Ἰσπανοὶ ἐγένοντο κύριοι πάσης τῆς πόλεως· καὶ τὰς μὲν πρῶτας ἡμέρας τῆς ἀλώσεως τοῦ Μεξικῶ ἐπλήρωσε θορυβώδης ἀγαλλίασις τῶν ἰσπανῶν ἐπαιρομένων ὑπὸ τῆς νίκης· ἀλλὰ τὴν εὐθυμον παραφορὰν διεδέξαντο γογγυσμοὶ καὶ μομφαὶ τῶν στρατιωτῶν, ἰδόντων τὸ μικρὸν τῆς λείας μερίδιον τὸ ἀντὶ τοσοῦτων πόνων κατακυρούμενον ἐκάστῳ στρατιώτῃ. Οἱ δὲ δυσαρέστως διακείμενοι κατεμέμφοντο ὅτε μὲν τοῦ Γουατιμοζίνου, ὅτε δὲ τοῦ Κορτέζ, ὡς ὑπεξαιροῦντος αὐτῷ μέγα μέρος τῶν αὐτοκρατορικῶν θησαυρῶν.

Μάτην δ' ὁ στρατηγὸς κατεπράυνεν αὐτούς· ὁ Ἄλδρητος, ὅστις διώριστο βασιλικὸς ταμίας, προσῆλθεν εἰς τὸν Κορτέζ, τοὺς στασιάζοντας ἄγων καὶ ζητῶν ὡς ταμίας νὰ παραδοθῶσιν αὐτῷ ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ, ὅπως ἀναγκασθῶσι νὰ καταδείξωσι πού τῆς λίμνης ἔρριψαν τὸν αὐτοκρατορικὸν θησαυρὸν. Ἐνταῦθα ὁ Κορτέζ ἐγένετο ἀσθενὴς παρὰ τοὺς τὸν αἰγμάλωτον τοῖς ἀπαιτοῦσιν αὐτὸν δημίους. Ὁ δὲ Γουατιμοζίνος καὶ ὁ ὑπουργὸς ἐνεβλήθησαν εἰς βάσανον.

Θαυμασία ὅμως ὑπῆρξεν ἡ εὐστάθεια τοῦ βασιζομένου αὐτοκράτορος· λέγεται ὅτι τὰ δύο θύματα ἐξηπλώθησαν ἐπὶ ἐσχάρας ὑπ' ἀνθράκων πυρομένης· καὶ καταρχὰς μὲν ὁ ὑπουργὸς ὑπέμεινε τὴν βάσανον θαρραλέως, ἀλλ' ἡ εὐστάθεια αὐτοῦ ἐσφάλῃ πρὸς στιγμὴν καὶ, ὀδυνῶς κραυγᾶσας, ἔστρεψε τοὺς ἐ-

φθαλμούς πρὸς τὸν ἡγεμόνα, ὡς εἰ ἐζήτει τὴν ἄδειαν νὰ ὁμολογήσῃ. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, διαγνοὺς, τὴν ἐννοίαν τοῦ βλέμματος τούτου, εἶπεν ἀταράχως τῷ ὑπουργῷ· « Καὶ μήπως ἐγὼ δὲν ὑποφέρω; » Ταῦτα ἤρκεσαν ὅπως ἀνεθυμίσωσιν τὸ καθήκον εἰς τὸν ὑπουργόν, σιωπήσαντα ἐντελῶς καὶ ἀστενάκτως ἐκψύξαντα, ἐνώπιον τοῦ μονάρχου.

Τέλος ὁ Κορτεζ ἐλθὼν κατέπαυσε τὴν βάσανον τοῦ αὐτοκράτορος, ἀναρπάσας αὐτὸν ἡμιανῆ ἀπὸ τῶν δημίων.

Τῆς δὲ πρωτευούσης ἀλωθείσης ὑπετάγησαν καὶ αἱ ἐπαρχίαι καὶ πάντες οἱ κάτοικοι αὐτῶν ἔκλιναν τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν νέων κατακτητῶν.

Ὁ δὲ Κορτεζ ἀνέκτιζε τὸ ἐντελῶς κατερειπωθὲν Μέξικον, ὅπου κατέστη ἔπειτα καὶ διέμεινεν, ὡς ἐπέπρωτο, ἡ πρώτη τῶν Ἀμερικανίδων πόλεων.

Ἄλλ' ὁ τῆς ἐλευθερίας ἔρωσ, ἀνανήψας αἴφνης, ἐπεχείρησε κατὰ τοῦ ἰσπανικοῦ ζυγοῦ, καὶ πολλαὶ ἐπαναστάσεις ἐξεβράγησαν, κατεπνίγησαν ὅμως καὶ χεῖμαρροι αἵματος ἔβρευσαν, φρικώδης τῶν τυράννων φηδίκησις· ὁ δὲ Κορτεζ ἠτίμασεν ἑαυτὸν ἐπιτρέψας σκληρότητας ὣν ἡ ἀφήγησις μόνη φέρει φρικίαςιν. Ἐν τῇ τῆς Πανύκου ἐπαρχίᾳ, παραδείγματος χάριν, ἐζήκοντα κασίκοι καὶ τετρακόσιοι εὐγενεῖς μεξικανοὶ ἐκάησαν ζῶντες ἐπὶ τῆς αὐτῆς πυρᾶς, ἀναγκασθέντων τῶν συγγενῶν τῶν θυμάτων νὰ μείνωσι θεαταὶ καὶ μάρτυρες τῆς βδελυρᾶς πράξεως.

Ὁ δὲ Γουατιμοζίνος μικρὸν ἐπέζησε τῇ καταστροφῇ τῆς αὐτοκρατορίας· κατηγορηθεὶς ὡς βοηθῶν καὶ ἐνθαρρύνων τοὺς πάλαι ὑπηκόους εἰς ἐπανάστασιν καὶ αὐτὸς εἰς δραπέτευσιν παρασκευαζόμενος, συνελήφθη μετὰ τῶν Τεζεύκου καὶ Ταχύβα, κασίκων καὶ ἀπηγχονίσθησαν καὶ οἱ τρεῖς ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ ἐν τῷ μέσῳ δρόμου τινὸς τοῦ Μεξίκου.

Ἄμα δὲ φθὰς εἰς Μέξικον ὁ Κορτεζ παρεσκευάζεν ἐκστρατείαν εἰς καθυπόταξιν τῆς ἐκτεταμένης Ὀνδουριανῆς χώρας, θέλων ἐν ταῦτῳ νὰ τιμωρήσῃ καὶ Ὀλιδ, τῶν τοποτηρητῶν ἕνα, ἀναστάντα κατὰ τοῦ ἀντιβασιλέως· ἀλλ' ἐπίτροπος πεμφθεὶς ὑπὸ τῆς ἰσπανικῆς αὐλῆς ἀφίκετο εἰς Μέξικον καὶ ἅμα φθὰς ἠρβώστησε καὶ ἀπέθανε. Τότε οἱ βασιλικοὶ ὑπάλληλοι, σφαλέντες τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν φθονερῶν διαλογι-

σμῶν, ἐπέστειλαν νέας καταμηνύσεις εἰς τὴν τῆς Μαδρίτης αὐλὴν, διορίσασαν νέον ἐπίτροπον, ἔτι πλειονα ἰσχὺν περιβεβλημένον, ὅπως, δικάσας τὸν διοικητὴν τῶν Μεξικανῶν, τιμωρήσῃ αὐτὸν αὐστηρῶς.

Τοῦτο μαθὼν ὁ Κορτεζ, ἔγνω πλεῦσαι εἰς Ἰσπανίαν ὅπως ἐπικαλέσῃται τὴν Καρόλου τοῦ πέμπτου δικαιοσύνην.

Καὶ καλῶς ἔπραξε προσελθὼν εὐθαρσῶς εἰς τὸν ἀνώτατον αὐτοῦ δικαστήν. Ἄλλως τε ἀπελύετο ἐκ προουμιῶν τῆς κατηγορίας ὑπὸ τοῦ πανταχοῦ ἐξεγειρομένου θαυμασμοῦ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ ἀνδρὸς δοξασθέντος διὰ λαμπρῶν ἄθλων ἐξ ἴσου τοῖς τε ἀρχαίοις καὶ νέοις ἥρωσι. Κάρολος ὁ πέμπτος ἐτίμησεν αὐτὸν μέγα καὶ ἀπένειμεν αὐτῷ τὸ περιδέραιον τοῦ ἰσπανικοῦ τάγματος, ἀνέδειξε δὲ κόμητα, ἐπιτρέψας αὐτῷ εὐρεῖαν γῆν κατὰ τὴν Νέαν Ἰσπανίαν.

Ἐπανελθὼν δ' εἰς Μέξικον ὁ Κορτεζ σχεδὸν ὑπέκυψε τῇ ζηλοτύπῳ ἀντιζηλίᾳ τοῦ Δικαστηρίου· διασκεδάζων δὲ τὴν λύπην καὶ ἀντιπράττων ταῖς δυσχερείαις καὶ τῷ πόθῳ καταπεσούσης δυνάμεως, ἠυτρέπισε μέγαν στόλον παρὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Μεξικῆς, ὅπως ποιήσῃται ἀνακαλύψεις κατὰ τὸ μέγα νότιον πέλαγος. Μετὰ μεγάλους δὲ κινδύνους ἀνεκάλυψε τὴν τῆς Καλλιφορνίας χερσονήσον συνεχομένην τῇ ἀρκτικῇ Ἀμερικῇ.

Ἄλλ' ἐπανευρῶν ἐν Μεξίκῳ τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀπογνοὺς περὶ τῆς νίκης ἐν τῇ πάλῃ ταύτῃ, ἀνίσω γενομένη, πιστεύσας ὅτι ἠδύνατο νὰ δικαιωθῇ πάλιν ὑπὸ τοῦ μονάρχου, ἐπανεπέλευσεν εἰς Ἰσπανίαν· ἀλλὰ διεσκεδάσθησαν αἱ ἀπατηλαὶ ἐλπίδες αὐτοῦ, ἅμα ἰδόντος τὸ ψυχρὸν τῆς ἐν τῇ αὐλῇ δεξιώσεως καὶ τῆς καταφρονητικῆς ἀδιαφορίας δι' ἧς ἤκουσαν τὰς μομφὰς αὐτοῦ.

Ἡ λύπη δὲ ἐπέσπευσε τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀποβιώσαντος ἐν τῇ πατρίδι τῇ 2 Δεκεμβρίου 1547 κατὰ τὸ ἑβδομηκοστὸν πέμπτον τῆς ἡλικίας ἔτος. Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ μετηνέχθη, ὡς αὐτὸς ἐζήτησε θνήσκων, εἰς τὴν Νέαν Ἰσπανίαν καὶ ἐτάφη σὺν μεγάλῃ πομπῇ ἐν τῷ καθεδρικῷ τοῦ Μεξίκου ναῷ· ἀλλὰ τὰ λείψανα μετεκομίσθησαν εἰς Ἀβάναν, ὡς τὰ τοῦ Κολόμβου καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον.

ἹΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ

Α Μ Ε Ρ Ι Κ Η Σ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

ΠΙΖΑΡΡΗΣ.

Παλινδρομική επιθεώρησις. — Οϊέδης και Νικέσσας. — Θεμελιώσις Ἁγίου Σεβαστιανοῦ και Νόμβρε-δὲ-Δίος. — Νυγεζης ὁ Βάλβοας. — Ἀνακάλυψις τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὀκεανοῦ. — Πεδραρίας. — Καθαίρεισις τοῦ Βάλβοα. — Συλλαμβάνεται. — Δικάζεται. — Θνήσκει. — Φραγκίσκος Πιζάρρη, Διέγος ὁ ἀπὸ Ἀλμάγρου και Φερδινάνδος ὁ Λύκειος. — Λεπτομέρειαι περὶ τοῦ Πιζάρρη. — Τριανδρία. — Λειτουργία. — Κλάσις τοῦ ἄρτου. — Ἱεροσολία. — Ἐκστρατεία πρὸς κατάκτησιν τῆς Περουίας. — Γῆ τοῦ πυρός. — Οἱ ἐτησίαι.

Μετά τὸν θάνατον τοῦ Κολόμβου πλείστοι ὄσοι τυχοδιώκται συνέρρουσαν ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ, ὑπὸ τῆς ἐλπίδος ἀγόμενοι τοῦ ἐπεκτεῖναι κατὰ τὴν ἀμερικανικὴν ἡπειρον τὰς ἀνακαλύψεις τοῦ μεγάλου ἀνδρός. Δύο δὲ τούτων, Οϊέδης και Νικέσσας ἐτράποντο πρὸς τὸν Δαριηνὸν ἰσθμὸν και διακίονισαν τὸ ἴδιον ὄνομα, δύο θεμελιώσαντες ἀποικίας, ὁ μὲν τὸν Ἁγιον Σεβαστιανὸν ὁ δὲ τὴν Nombre-de-Dios, ἰσπανιστὶ ὄνομα τοῦ Θεοῦ σημαίνουσαν. Ὁ Νικέσσας, ἀποβὰς εἰς τὴν ἀκτὴν ταύτην και εὐρὼν αὐτὴν κατάλληλον εἰς ἐγκατάστασιν ἀποικίας, ἐστάθη και ἀνεβόησε πρὸς τοὺς ἐταίρους· « Paremus aqui, en el nombre de Dios ! Μείνωμεν ἐνταῦθα, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ». Και ἡ ἀποικία διετήρησε τὸ ὄνομα.

Ὁ ἀξιωματικὸς, ὃν ἐπεμφεν ὁ Οϊέδης εἰς τὴν Ἰσπανιόλαν, συναπήγαγεν ἄνδρα τινά, κτησάμενον ἔπειτα μεγάλην δόξαν και πολλῇ ἰκανότητι δεδοκιμασμένην ἀνδρείαν μιγνύοντα, καλούμενον δὲ Νυγεζην Βάλβοαν. Κατηγορηθεὶς ἐν Ἰσπανιόλῃ δι' ἔγκλημα περὶ οὐ ἐσιώπησεν ἡ ἱστορία και φεύγων τὴν κεφαλικὴν ποιήν ἤτις κατεγνώσθη αὐτοῦ, ἐκρύβη ἐν πίσθῳ και μετεκομίσθη οὕτως ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Οϊέδου ἀποστα-

λέντος πλοίου. Κατορθώσας δὲ, ἔλαθε τὴν ἄγρυπνον ἐπιτήρησιν και τοῦ πλοίαρχου αὐτοῦ εἰς ὃν ἀπηγορεύθη οὐδένα ἐγκληματίαν νὰ λάβῃ ἐπὶ τοῦ πλοίου. Δὲν ἐξῆλθε δὲ ὁ Βάλβοας τῆς στενῆς εἰρκτῆς εἰ μὴ ὀλίγαις ἡμέραις μετὰ τὴν ἐπίβασιν και τοῦ πλοίου ἀπέχοντος ἤδη ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν λεύγας ἀπὸ τῆς Ἰσπανιόλης. Και ὁ μὲν πλοίαρχος ἠπέιλησεν ὅτι ἤθελε ρίψει αὐτὸν ἐπὶ τῆς πρώτης τυχούσης ἐρημονήσου, ἀλλ' αἰ ὑπὲρ τοῦ φυγάδος ἐπίμονοι παντὸς τοῦ πληρώματος ἰκισία ἐκαμφαν τὸν πλοίαρχον και ὁ Βάλβοας ἀπέβη εἰς τὸν Δαριηνόν.

Διεκρίθη δ' εὐθὺς μετὰ μικρὸν διὰ τὸ ἐνεργητικὸν και τὴν σύνεσιν και εὐτολμίαν· αὐτὸς προέτεινε τὴν ἐγκατάστασιν ἀποικίας παρὰ τὸ στόμα τοῦ ποταμοῦ Δαριηνοῦ και ἐπὶ γῆς ἣν κατέλαβον περίξ τοῦ ποταμοῦ τούτου· ἐκλήθη δὲ Santa - Maria - el - Antiqua - del - Darien, ἀλλὰ τὴν σήμερον ἀπλῶς Santa - Maria ὄνομα φέρει. Οἱ δὲ συστρατιῶται τοῦ Βάλβοα, ἀναγνωρίζοντες αὐτοῦ τὴν ἀξίαν, ἐξελέξαντο ἀρχηγόν. Ἐπιχειρηματίας και φιλόδοξος ἠθέλησε νὰ δοξασθῇ ἀξίας λόγου ἀνακαλύψει ποιῶν ἐξιχνίασε λοιπὸν τὰς γείτονας χώρας, συσσεμάχουσε

πολλοῖς κασίκοις καὶ ὑπέταξε τοὺς ἀνθισταμένους τῇ εἰσβολῇ.

Ἡ δὲ διὰ τοῦ στενοῦ Δαρηνοῦ ἰσθμοῦ δίοδος παρεῖχεν ἀνυπέρβλητα σχεδὸν κωλύματα. Σειρὰ ὑψηλῶν βουνῶν συνεχομένων τὰς Κορδιλιέραις ἢ Ἄνδεσι, ἐκτενομένων μακρὰν κατὰ τὴν ὄρειον Ἀμερικὴν, ἐφύλαττον τὸν ἰσθμὸν τοῦτον κατὰ τῆς συγκρούσεως τῶν δύο θαλασσῶν καὶ τὰ ὄρη ταῦτα ἐκκλύπτοντο ὑπὸ τοσοῦτω συνδένδρῳ ἄλλῶν ὥστε ἐφάνετο ἀδύνατον νὰ διέλθῃ τις. Ἡ δὲ βροχὴ, ἐπὶ ἐννέα μῆνας οὐδόλως διαλείπουσα, μεταβάλλει εἰς λίμνας ἢ ἔλη ἀδιάβατα τὰς διατεμνοῦσας τὰ ὄρη κοιλάδας ὥστε, ἐπικρατούσης ὑγρασίας, αὐταὶ μὲν καθίστανται δυσκράεσταται, ὄρειοι δὲ καὶ ἔγχιδοι καὶ βράτραχοι καὶ σαῦροι καὶ μεγάλη ποικιλία ἐντόμων αὐξάνουσι καὶ πληθύνονται.

Αἱ δυσχέρειαι ὅμως αὐταὶ δὲν ἐπτόησαν τὸν τολμῆρον ἀρχηγὸν τῶν Ἰσπανῶν τυχοδιωκτῶν. Πρὸ εἰκοσι πέντε ἡμερῶν οἱ Ἰσπανοὶ ἐπάλαμον πρὸς πείναν δίψαν, ψυχὸς καὶ κάσωνα, βαδίζοντες ἐπὶ ὁδοῦ μόλις τοῖς ἀγρίοις θηρίοις εὐπροσβάτου καὶ ὅμως μάλιστα προὐχώρησαν ὅσον ἄνθρωπος ἐν συνήθει βαδίσματι ἐπὶ πεπατημένης ὁδοῦ διανύει ἐν ἑξ ἡμέραις. Ἀπληκίζον δ' ἤδη τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιχειρήματος, ὅτε ἐφθασαν τέλος εἰς τοὺς πρόποδας ὄρους, ἀφ' οὗ, ὡς ἐθαύαστο ὁ υἱὸς τοῦ κασίκου Κομάγγρου, ἐφάνετο ὁ Νέος Ὠκεανός.

Καὶ δὲν ἠπάτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰνδὸς νεανίας.

Ὁ δὲ Βάλθοας θέλων ν' ἀποκτήσῃ μόνος τὴν τιμὴν τῆς μεγάλου λόγου ἀξίας ἀνακαλύψεως, μόνος ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὄρος ἀνητύχως παρατηρούμενος ὑπὸ τῶν συστρατιωτῶν φθάνει εἰς τὴν κορυφὴν καὶ γονυπετῶν αἰρῆς αἶρει τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν. Τοῦτο ἰδόντες οἱ Ἰσπανοὶ καὶ ἐννοήσαντες τὸ αἷτιον τῆς ὑπὸ τοῦ Βάλθοα δεικνυμένης ἐκστάσεως, συντρέγουσι πρὸς αὐτὸν ὅπως ἴδωσι τὸ λαμπρὸν θέαμα, τὸν θαμβοῦντα τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἀπέραντον Ὠκεανόν. Γονυπετοῦσιν ὡς ὁ ἀρχηγὸς καὶ εὐχαριστίας ἀναπέμποντι τῷ θεῷ τῷ δοτῆρι τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς δόξης τούτων.

Εὐθὺς δὲ καταλαμβάνει ὁ Ἰσπανὸς ἀρχηγὸς τὰς εὐρείας τὰς χῶρας καὶ τὸν βρέχοντα αὐτῶν τὰς ἀκτὰς Νότιον Ὠκεανόν, ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας.

Μόλις δ' ἀπέσχε τῆς παραλίας καὶ τρομερὰ θέελα ἐξουδαίνει τὰ κύματα καὶ μικροῦ δεῖν κατεποντίσθησαν τὰ πλοίαρια. Οἱ Ἰνδοὶ αὐτοὶ καὶ τοὶ εἰθισμένοι ἐν τοῖς κινδύνοις τούτοις κατεπτοήθησαν σφόδρα ἄλλ' ὅμως δὲν ἔμειναν ἄπρακτοι καὶ πηδήσαντες εἰς τὴν θάλασσαν, ἔδεσαν ἀνά δύο τὰς λέμβους οὕτως ὥστε δὲν ἀνετράπησαν. Τέλος οἱ Ἰσπανοὶ ἠδυνήθησαν νὰ προσορμισθῶσιν εἰς βραχῶ-

δες νησίδιον ἄλλὰ νέος κίνδυνος ἀνέμενεν αὐτοὺς ἐκεῖ ὅπου ἐνόμιζον ὅτι εὖρον ἀσφαλὲς ἄσυλον πᾶσα ἡ νῆσος κατεκλύθη κατὰ τὴν ἄμπωτιν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Βάλθοαν ἠναγκάσθησαν οἱ ταλαίπωροι νὰ διανυκτερεύσωσιν ἔχοντες τὸ ὕδωρ μέχρι τῆς ὀσφύος καὶ φοβούμενοι μὴ καταβυθισθῶσιν ὑπὸ τῆς πλημμύρας ὅτε δὲ ἄμα τῇ ἡμέρᾳ ἠθέλησαν νὰ ἀποπλεύσωσι, τινὰ μὲν τῶν πλοιαρίων ἦσαν κατασυντετριμμένα ὀλοσχερῶς τὰ δὲ λοιπὰ μὴ πλώμαζα. Τὰ δὲ ἐφόδια καὶ τὰ τρόφιμα τῶν Ἰσπανῶν παρεσύρθησαν ὑπὸ τῶν κυμάτων.

Θνήσκοντες λοιπὸν ὑπὸ πείνης καὶ δίψης, καταβεβλημένοι ὑπὸ πόνου, νομίζουσιν ὅτι πέπονται ν' ἀπολεσθῶσιν ἐπὶ τοῦ ξηροῦ τούτου βράχου εὐτυχῶς ἔμωσεν εὖρον νεαρὰ τινὰ δένδρα, ὧν ἀφελόντες τὸν φλοιὸν γλυκῶρον καὶ τρυφερὸν ἔτι καὶ συναναμιζαντες χόρτω, μασσήσαντες δὲ τὸ μίγμα, ἔφραζαν τὰς τρίπας καὶ τὰς ῥωγμὰς τῶν ἥττον τεταλαιπωρημένων σκαριδίῳ. Καὶ τολμήσαντες νὰ ἐπιβῶσι πάλιν τῆς θαλάσσης ἐπὶ τῶν λέμβων τούτων, τῶν Ἰνδῶν κλυμμένων καὶ προηγουμένων, κατέσχον τέλος εἰς τὴν ἀκτὴν. Ἔσπευσαν δὲ εἰς τὴν ἐπικράτειαν κασίκου τινος, ὅστις ἀντὶ νὰ παράσχη αὐτοῖς τὰ πρὸς τροφήν, ὡς ἀνήγγελλον οἱ Ἰνδοὶ, ἔδραμε κατ' αὐτῶν μεταστρατοῦ ὀπλισμένων ἰθαγενῶν. Οἱ δὲ Ἰσπανοὶ δὲν ἀνέμειναν τὴν ἔροδον ἄλλ' ἔρρηξαν μετὰ τῶν οὐχ ἥττον λιμωττόντων μολοσσῶν, κατὰ τῶν Ἰνδῶν καὶ πολλοὺς ἀποκτείναντες, κατετροπώσαντο τοὺς λοιπούς καὶ αὐτὸς δὲ ὁ κασίκος ἐτραυματίσθη.

Ἡ νίκη τῶν Ἰσπανῶν ἠνάγκασε τὸν ἔχθρον νὰ ἐξαιτήσῃται τὴν εἰρήνην. Ἐκ πάντων δὲ τῶν συστρατιωτῶν τοῦ Βάλθοα μᾶλλον διεκρίθη διὰ τὸ ἀτρόμητον καὶ ἐνεργὸν τοῦ ἦθους Φραγκίσκος Πιζάρρης, ὃν θέλομεν ἴδει μετ' ὀλίγον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μὲν θεάτρου οὐχὶ δὲ πλέον καὶ τριταγωνιστοῦντα.

Ἄμα δ' ἐπανελθὼν εἰς Ἀγίαν Μαρίαν ὁ Βάλθοας, ἀπέστειλεν εἰς Ἰσπανίαν πρέσβυν ἀναγγέλλοντα τῷ βασιλεῖ Φερδινάνδῳ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ νοτίου πελάγους καὶ προσφέροντα τὴν τοῦ στέμματος μερίδα τῶν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην συλληχθέντων χρυσοῦ καὶ μαργαριτῶν. Ὁ δὲ Φερδινάνδος κατὰ πρῶτον μὲν ἐφάνη χαίρων διὰ τὴν ἀγγελίαν ἄλλ' αἰρῆς κατέλαβον αὐτὸν ὑποψία κατὰ τοῦ Βάλθοα καὶ ἐπέμψεν εἰς Ἀγίαν Μαρίαν ἀντικαταστάτην ἕτερον διοικητὴν, ἐντολὴν ἔχοντα νὰ περατώσῃ ταχέως ὅσα ὁ πρῶτος διοικητὴς ἤρξατο πράττων. Ἡ δὲ βδελυρὰ καὶ ἀδικὸς αὐτῆ πράξις εἶχεν ὀλεθρίας τῷ Βάλθοα τὰς συνεπείας.

Ὁ νέος τοῦ Δαρηνοῦ διοικητὴς ἐκαλεῖτο Πεδρὰριξ ἀνήκων δ' εἰς μίαν τῶν εὐγενεστάτων τῆς Ἰσπανίας οἰκογενειῶν, εἶχε κομψοὺς τρόπους διὰ τὸ γένος, ἀλλ' ἦν πονηρὸς, ὑποκριτὴς καὶ φθονερὸς ἀγενῶς.

Ἡ δ' ἰσπανικὴ κυβέρνησις διέθετο αὐτῷ πεντακαίδεκα πλοῖα καὶ διακοσίους πρὸς τοὺς χιλίους ἄνδρας. Χίλιοι πεντακόσιοι δ' εὐγενεῖς περίπου ἠθέλησαν νὰ συμμετάσχῃσι τῶν κινδύνων καὶ τῆς δόξης τοῦ πλοῦς, διότι ἦτο ὁ μέγιστος τῶν δαπάνη τοῦ Φερδινάνδου εὐτρεπισθέντων στόλων.

Ἄμα δ' ὡς ὁ στόλος εἰσῆλθεν εἰς τὸν Δαριηνὸν πορθμὸν, ὁ Πεδραρία ἐπαμψεν εἰς τὴν ξηρὰν ἀξιωματικὸν ἀναγγελοῦντα τῷ Βάλθοα τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀρξίν νέου διοικητοῦ. Ἐνόμιζον δὲ ὅτι ἐκεῖνος, ἀγκυκλήσας διὰ τὴν ὑβριστικὴν ἀνταμοιβὴν τῶν ἔργων ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἤθελε παρκαλοῦσαι καὶ ὑπερασπίσει διὰ τῶν ὀπλων ἣν κατεῖχε θέσιν προσεδόκων δὲ καὶ νὰ εὕρωσιν αὐτὸν ἐν πομπῶδει πολυτελείᾳ καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπισήμως, ὡς ἔπρεπεν εἰς ἀντιπρόσωπον τοῦ ἰσχυροῦ μονάρχου, ἐνεργούντα ἄλλ' ὅπως ἐξεπλάγη ὁ ὑπὸ τοῦ Πεδραρία ἀποσταλῆς, ἰδὼν ἄνδρα, παχὺν χιτῶνα ἀποίκου περιβεβλημένον, ἔχοντα ὑποδήματα ἐκ φλοιοῦ πεπλεγμένον καὶ ἐνασχολούμενον εἰς καλαμοπηγίαν ἀθλίας καλύβης!

Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦν ὁ διοικητὴς τῆς Ἁγίας Μαρίας Βάλθοας· καὶ δὴ ἀδιστακτικῶς εἶπεν ὅτι ὑποτάσσεται προθύμως εἰς τὰς προσταγὰς τοῦ βασιλέως καὶ κυρίου αὐτοῦ. Οἱ στρατιῶται αὐτοῦ, ὑπὲρ τοὺς τετρακοσίους καὶ ἐμπειροπόλεμοι, μάτην παρεκίνησαν ἐπιμόνως τὸν διοικητὴν νὰ ὑπεραπίσῃ αὐτοὺς ἄγων ζιφῆρας, τὰ ἴδια δικαιώματα ἐπέμεναν εἰς τὴν γνώμην καὶ τοῦ Πεδραρία ἀποδάντος, προσῆλθε μετὰ σεβασμοῦ, διαβεβαιούμενος περὶ τῆς ἐκυτοῦ ὑποταγῆς καὶ ἀφοσιώσεως.

Ὡς πρώτην δὲ πρᾶξιν ὁ νέος διοικητὴς ἐπέθελε πρόστιμον χρηματικὸν μέγιστον εἰς τὸν ἀρχαῖον, τιμωρῶν αὐτὸν διότι ἤρπασε τὴν ἀρχὴν ταύτην. Ἐπειτα, θέλων ν' ἀπαλλαγῆθῃ ὅπωςδήποτε ἐπικινδύνου ἀντιπάλου καὶ διὰ τὰ προτερήματα κινούντος τὸν εθνὸν αὐτοῦ, εἰσῆγαγεν εἰς δίκην ἐνώπιον δικαστῶν δωροδοκησάντων, οἵτινες ἐκήρυξαν αὐτὸν ἔνοχον συνωμοσίας κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ καὶ ὁ ἀνηλεὴς Πεδραρία, καταφρονῶν τὰ δάκρυα καὶ τὰς ἰκεσίας ὅλης τῆς ἀποικίας καὶ αὐτῶν τῶν δικαστῶν, τιμωρουμένων ἤδη ὑπὸ τῆς συνειδήσεως διὰ τὴν ἀνοσίαν κρίσιν, ἀπεκεράλιζε τὸν Βάλθοαν ἐν τῇ πρωτίστῃ τῆς Ἁγίας Μαρίας πλατείᾳ.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἐν Πανάμῃ μετὰ τοῦ Πεδραρία ἐγκαταστάντων ἰσπανῶν ὑπῆρχον καὶ τρεῖς ἄνδρες, οἵτινες ἐμελλον μετ' οὐ πολὺ νὰ γίνωσι περίφημοι. Ὁ πρῶτος ἐκαλεῖτο Φραγκίσκος Πιζάρρης, ὁ δεῦτερος Λιέγος ἀπὸ Ἀλμάγρου καὶ ὁ τρίτος Φερδινάνδος ὁ Λύκειος (*) ἱερεὺς πλουτήσας ἐν Ἁγίᾳ Μαρίᾳ.

Ὁ Φραγκίσκος Πιζάρρης ἐγεννήθη τῷ 1475 ἐν Ἰουλιανῷ Πύργῳ (**) τῆς Ἑστρεμαδοῦρας νόθος εὐγενοῦς ἰσπανοῦ καὶ ἐταίρας. Τὴν νεαρὰν ἡλικίαν διήγαγεν ἐν ἀγροῖσι ἀσχολίας τῆς ἐξοχῆς ὅπου ἐφύλαττε τὰ ζῶα. Ἀμοιρῆσας δ' ἀνατροφῆς, ἠρυσθρία ὤμως διὰ τὸ εἶδος τοῦ βίου, εἰς ὃ κατηνάγκασεν αὐτὸν νέον ὁ πατήρ, καὶ ἐκκαιδεκαέτης ἐνεγράφη στρατιώτης. Ἀλλὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο ἐν Εὐρώπῃ μικρὰς ἐλπίδας τύχης παρεῖχε τῇ φιλοδοξίᾳ τοῦ μεираκίου, ὅθεν ἀπέπλευσεν εἰς Ἀμερικὴν ὅπου εἰκνέτο ὑπὸ τοῦ παρδειγματος τῶν πολλῶν τυχοδιωκτῶν οἵτινες συνέλεξαν ἐκεῖ μεγάλα πλοῦτη. Ἠκολούθησε τὸν Βάλθοαν κατὰ τὴν κινδυνώδη ἐκστρατείαν αὐτοῦ, καὶ τοὶ δὲ ἀμαθῆς τοσοῦτον διακρίθη τῶν λοιπῶν, ὥστε προήχθη ἀξιωματικὸς. Εἶχε σωματικὴν ἰσὴν τῇ ψυχικῇ βίωμῃ καὶ τῷ ἐνεργῷ τοῦ ἥθους. Πρῶτος συντρέχων εἰς τὸν κίνδυνον, ἀγροπνοῦς, ἐπιμελῆς, ἐνόησε τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀναπληρῶσαι τὴν ἑλλειψὴν γνώσεων, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἔδειξεν ὅτι ὁ πάλαι χοιροβοσκὸς ἦν ἄριστος τῆς ἀρχῆς.

Οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες συνῆλθον εἰς ἐταιρίαν ὅπως διευθύνουσι στόλον πρὸς τὴν Παρούιν. Καὶ ἕκαστος μὲν αὐτῶν ὑπέσχετο πᾶν ὅ,τι κατεῖχε πρὸς ἀπότισιν τῶν ἐξόδων τοῦ στόλου, ὁ δὲ Πιζάρρης ἤττον τῶν συνατάσεων πλοῦσιος, ἐδέξατο τὴν ὁδηγίαν τοῦ στόλου Ὁ Ἀλμάγρος ὑπέσχετο νὰ προσάγῃ αὐτῷ ἐνόμιστε βοσθῆαινα, ἐπιτήδεια καὶ πολεμεφόδια, ὁ δὲ Λύκειος Φερδινάνδος, νοῦς λεπτὸς καὶ ὀξύς, ἔμεναν ἐν Πανάμῃ, κτώμενος τὴν εὐμένειαν τοῦ Πεδραρία καὶ ἐπιμελούμενος τῶν τῇ ἐταιρίᾳ συμφερόντων.

Ἄμα δὲ λαθῶν τὴν συνκίνεσιν τοῦ διοικητοῦ ὁ Λύκειος, ἐδραμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τῶν ἐταίρων καὶ ἐλειτούργησεν ἁγιάσας δὲ τὸν ἄρτον, ἔκλασεν αὐτὸν εἰς τρία τεμάχια, καὶ, φυλάζας τὸ ἓν, παρέδωκε τὰ δύο ἕτερα τοῖς συνενόχοις τοῦ ἀνοσιουρηγῆματος, διότι πῶς ἄλλως ὀνομαστέα ἢ τέλος καὶ σκοπὸν ληστείαν καὶ φόνον ἔχουσα πράξις;

Ἐν καὶ μόνον πλοῖον καὶ ἑκατὸν δώδεκα ἄνδρες ὡς πλήρωμα, αὕτη ἦν ἡ δύναμις ἅπασα, ἣν ἄγων ὁ Πιζάρρης, ὤρμησεν εἰς κατὰκτικσιν τοῦ μεγίστου βασιλείου τοῦ κόσμου. Ἀπῆρε δὲ ἀπὸ τοῦ παναμαίου κόλπου καὶ ἐτρέπη πρὸς νότον ἄλλ' ἀνεπέτασε τὰ ἱστία εἰς κακίστην ὄρην, διότι εἶχε τοὺς ἐταίρους ἀνέμους ἀντίπνοας.

Στερούμενος δὲ θετικῶν καὶ εἰδικῶν γνώσεων προσέκρουσεν ἐξ ἀνάγκης εἰς μεγάλα ἐμπόδια ἣ ἤθελε νὰ κυβερνήσῃ πρὸς νότον, ἐν ᾧ οἱ ἄνεμοι ἔπνεον κατ' εὐθεῖαν πρὸς βορρᾶν.

τῆς Ἰσπανίας 49 στάδια νοτιοανατολικῶς ἀπὸ τῆς Κορδοῦθης ἀπέχουσα. Σ. Μ.

(*) Turrís Julia ἢ Scalabis, τὸ νῦν Τρούφιλλον ἢ Τρούφιλλον κατὰ παραφθορὰν τοῦ Turrís Julia. Σ. Μ.

(*) Ferdinand de Luque. Luque (Λύκα), Aglaminor, πόλις

Μετὰ ἑβδομήκοντα δὲ ἡμερῶν πλοῦν καὶ κινδυνώ-
δη πάλιν πρὸς τὰ κύματα καὶ τὰ ἐναντία πνεύματα,
μόλις ὑπερέβαλε τὴν Μαργαρίταν νῆσον κειμένην ἐν
μέσῳ τῷ παναμαίῳ κόλπῳ.

B.

Ἀμυχανία τοῦ Πιζάρρη καὶ τῶν ἑταίρων. — Ἀπόβασις
ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Κυΐτου. — Θύελλαι καὶ σεισμοί.
— Στάσις τοῦ Πιζάρρη. — Οἱ δεκατέσσαρες αὐτοῦ ὀ-
παδοί. — Γοργῶ νῆσος. — Ἀφίξις πλοίου. — Ἀπόβασις
εἰς Τύμβαν. — Οἱ Περούοι. — Γυάνακος. — Ὁ Πιζάρρης
ἐν Μαδρίτη. — Ἐπανερχεται εἰς Περούαν. — Ἐκπορθή-
σεις τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν. — Σμαράγδων ποταμός.
— Οἱ Ἴγκα. — Θρησκεία τῶν Περούων. — Αἱ παρθένοι
τοῦ ἡλίου. — Περούικὴ νομοθεσία. — Ἡθῆ καὶ ἔθιμα.
— Προπαίδεια τῶν ἡγεμόνων. — Ἰκάνας Κάπακος. — Οἱ
δύο αὐτοῦ υἱοί.

Οἱ διάφοροι τόποι εἰς οὓς κατέσχευεν ὁ Πιζάρρης ἀ-
πεθάρρουν τὰ μέγιστα αὐτόν τε καὶ τοὺς ἑταίρους·
πανταχοῦ πυκνὰ καὶ σύνδενδρα ἄλση, οὐδὲν ὑπωρο-
φόρον δένδρον περιέχοντα, ἢ βορβορώδη ἔλη, ὧν τὰ
στάσιμα ὕδατα ἀνέπεμπον βρωμώδεις ἀναθυμιάσεις·
πανταχοῦ δὲ ἄγριοι συνέρρον λαοὶ ὅπως καταπολε-
μήσωσι καὶ ἐξολοθρεύσωσι τοὺς ξένους. Ἀντὶ τοῦ κα-
τὰ τὰς ἀκτὰς ταύτας ἐπιζητουμένου χρυσοῦ οἱ Ἰ-
σπανοὶ μόνον τὸν λιμὸν εὖρον, ἀναγκαζόμενοι πρὸς
ὑποστήριξιν τῆς ἀθλίας αὐτῶν ὑπάρξεως ἢ ἀποσπῶ-
σι τοὺς βλαστοὺς τῶν δένδρων, καὶ ἀσθενείας αἰτινας
διέφθειραν τοὺς πλείστους τῶν μετὰ τοῦ Πιζάρρη. Ὅς
βλέπων τὸν στρατὸν οὕτως ἐξησθενημένον ἐνόησεν ὅτι
ὄφειλε νὰ ἐπανεῖθῃ ἐπίσω, ὅπως προὔπαντήσῃ τῇ ὑ-
πὸ τοῦ Ἀλμάγρου ὑπεσχημένῃ ἐπικουρίᾳ. Ἐγὼ λοι-
πὸν πλεῖν εἰς Κυχάμαν ἀντικρὺ τῆς Μαργαρίτης νῆ-
σου κειμένην.

Ὁ δὲ Ἀλμάγρος, ἐπόμενος τῇ ὑποσχέσει, συνέλε-
ξεν ἑβδομήκοντα ἀνδρας καὶ ἦγεν αὐτοὺς εἰς τὸν Πι-
ζάρρη, ὃν ἐνόμιζε παραγενόμενον ἤδη εἰς τὴν πλου-
σίαν χώραν, ἧς ἐσκόπουν τὴν κατάκτησιν. Τραπόμε-
νος δὲ πρὸς ἐκεῖνο ἐκωλύθη καὶ ἀπόσθη ὑπὸ τῶν αὐ-
τῶν ἀνέμων οἵτινες ἐκώλυσαν τὸν συνέταιρον· ὡς ἐ-
κεῖνος, καὶ οὗτος ἐπολέμησε κατ' ἀνάγκην πρὸς
τοὺς κατοίκους τῶν παραλίων τούτων καὶ ἐν σφο-
δρᾷ τινι πρὸς τοὺς ἀγρίους μάχῃ κατέστη ἑτερόφθαλ-
μος. Εἰς τὴν νῆσον δὲ μόνον Μαργαρίταν ἔμαθε ποῦ
κατέφυγεν ὁ Πιζάρρης καὶ ἔσπευσε πρὸς αὐτόν εἰς
Κυχάμαν.

Ἡ συνένωσις αὕτη ἐπῆνεγκε ἀμφοτέροις τοῖς τυχο-
διώκταις τὴν λήθην ὧν ὑπέμειναν δεινῶν, καὶ, οὐδὲν
ἀποθαβῆσαντες διὰ τὴν λυπηρὰν ἀρχὴν, ἔκριναν ἐξ
ἐναντίας νὰ ἀποπλεύσωσι πάλιν εὐθύς. Νῦν δ' ἐγένον-
το εὐτυχέστεροι καὶ ἔφθασαν, οὐκ ἄνευ δυσχερειῶν ὅ-

μως, εἰς τὸν τοῦ Ἁγίου Ματθαίου ἕρμον κατὰ τὰς
ἀκτὰς τοῦ Κυΐτου. Ἀπέβησαν δ' εἰς Τυκάμαντα παρὰ
τὸ στόμιον τοῦ τῶν Σμαράγδων ποταμοῦ. Ἐχαιρον
δὲ ἰδόντες αἰφνης τὴν εὐφορίαν ἐπαρχίας τῆς ὠραιότη-
της καὶ καλλίστης τῶν τοῦ βασιλείου τῆς Περούας·
διότι εἰ καὶ ἡ χώρα αὕτη κεῖται ὑπὸ τὰ κύματα τοῦ
Ἰσημερινοῦ ὁ ἀὴρ πνέει τοσοῦτον εὐκρατος ὥστε πα-
ρέχει ἡδονὴν ἀδικλόπου ἕαρος.

Ἀλλὰ τὴν ὠραίαν ταύτην χώραν κατέχουσι θύελ-
λαι καὶ σεισμοὶ συγχοί, ἀποδιώκοντες ἐκεῖθεν τοὺς
Εὐρωπαίους.

Ἡ πρωτεύουσα τῆς Περούας ὑπέστη τετράκις τὰς
ἐκ τῶν σεισμῶν τούτων ζημίαις. Ἐντελῶς δὲ καταβ-
ρέυσασα τὸ πέμπτον πρὸ ἐνὸς περιόπου αἰῶνος, ἀνεκτί-
σθη πάλιν· ἀλλὰ τέλος οἱ κάτοικοι, διδαχθέντες ὑπὸ
τῆς λυπηρᾶς πείρας, δὲν ἔκτισαν πλέον ὑψηλὰς οἰκίας,
οὐδαμῶς ἀρμοζούσας εἰς γῶραν ἧς τὸ ἔδαφος κινεῖ-
ται συχνάκις. Αἱ δὲ κτισθεῖσαι μίαν μόνην ὀροφὴν
εἶχον καὶ ἀντεῖχον κάλλιον εἰς τοὺς σεισμούς· καὶ
πράξαντες τοῦτο οἰκάτοικοι ἐμμύησαντο τὸ παλαιὸν
τῶν Ἰθαγενῶν ἔθος.

Ἄλλ' ὁ Πιζάρρης καὶ ὁ Ἀλμάγρος ἔκριναν παρά-
τολμον τὸ ἐπιχειρῆσαι μετὰ στρατοῦ, ἐξησθενημέ-
νου ἤδη ὑπὸ τῶν ἀβρωσιῶν, κατάκτησιν μεγίστας
δυσχερείας περιέχουσας καὶ ἐκρίθη εὐλογον νὰ ὑπο-
στρέψῃ ὁ Ἀλμάγρος εἰς Πανάμαν ὅπως λάβῃ ἐκεῖθεν
νέας ἐπικουρίας, ἐνῶ ὁ Πιζάρρης ἤθελε περιμείνειν αὐ-
τὰς ἐν τῇ μικρᾷ νήσῳ τοῦ Γάλλου, μικρῶν ἀπεχούσῃ
τῆς στερεᾶς μετὰ τῶν λοιπῶν στρατιωτῶν.

Καὶ ὁ μὲν Ἀλμάγρος, καταλιπὼν τὸν συνέταιρον
ἀνεχώρησεν, εἰς Πανάμαν.

Ὁ δὲ Πιζάρρης, καταλιπὼν μετ' οὐ πολὺ τὴν νῆ-
σον τοῦ Γάλλου, ἤκιστα ἀσφαλῆ διέβη εἰς ἄλλην
ἣν ἐκάλεσε Γοργόνα, διὰ τὸ σκοτεινὸν καὶ δασὺ ἄλ-
σος καὶ τὰ τραχέα ὄρη.

Ἦν δ' ἐκεῖ πρὸ πέντε μηνῶν καὶ οὐδὲν πλοῖον ἔ-
φθασε φέρον τὰ ἀναμενόμενα ἐπιτήδεια καὶ τὴν ἐ-
πικουρίαν· τότε ἐμηχανήσατο τρόπους, ὅπως ἀπαλ-
λαχθῇ τῆς κακίστης καταστάσεως καὶ φθάσῃ εἰς τὴν
στερεάν.

Ἦρξατο λοιπὸν νὰ ἐργάζεται μετὰ τῶν συστρα-
τιωτῶν εἰς κατασκευὴν σχεδίας, μόνον τρόπον ἀπο-
μένοντα εἰς τὴν ἀπελπισίαν· ἀλλ' ἐν ᾧ ἐργάζοντο
προθύμως εἰς τὸ δύσκολον τοῦτο ἔργον ἀνηγγέλθη
πλοῖον προσερχόμενον πλησίστιον ἀπὸ τῆς νήσου.
Καὶ ἔφθασε μετ' ὀλίγον. Ἡ δὲ ἀφίξις αὐτοῦ διή-
γειρε κραυγὰς ἀγαλλιᾶσεως, διότι ἐστέλλετο ἐκ Πα-
νάμης ὑπὸ τῶν συνεταίρων τοῦ Πιζάρρη ἀρπασάν-
των, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ἄδειαν ἀπὸ τοῦ νέου διοικη-
τοῦ. Ὁ δὲ Πιζάρρης καὶ οἱ δεκατέσσαρες αὐτοῦ ὀπα-
δοὶ ἐπέβησαν εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἀνεπέτασαν τὰ ἱστία
πρὸς Εὖρον, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Περούας.

Μετὰ δὲ μιᾷ καὶ εἰκοσιν ἡμερῶν πλοῦν ἐνελιμέ-
νισαν εἰς τὸν ὕρμον τῆς Τύμβης περουϊκῆς πόλεως.
Μόλις δὲ οἱ Ἴσπανοὶ ἔρριψαν τὴν ἄγκυραν καὶ πολ-
λοὶ Περουοὶ συνῆραμον ἐκπληκτοὶ πρὸς τὴν θέαν
τοῦ πλοίου καὶ τῶν λευκῶν καὶ ποιγωνιῶν ἀνθρώ-
πων· ἔπειτα ἐπλησίασαν δέκα ἢ δώδεκα λέμβοι, ἐ-
λκυνόμενοι ὑπὸ Περουῶν, φερόντων τοῖς Ἴσπανοῖς
παντός εἶδους τροφᾶς ἐν χρυσοῖς ἀγγείαις καὶ ἀργυ-
ροῖς ὑπὸ τοῦ κασίκου πεμπομένας, προσκαλοῦντος
ἐνταύτῳ αὐτοὺς ν' ἀποβῶσιν. Πάντες δὲ ἤθελον νὰ
καταβῶσιν εἰς τὴν ξηρὰν, ἀλλ' ὁ Πιζάρρης ἐνὶ μόνῳ
Ἴσπανῶ καὶ ἐνὶ αἰθίοπι ἐπέτρεψε τὴν ἀπόβασιν. Τὸ
δὲ διάφορον τῶν δύο τούτων ξένων χρῶμα ἐξέπληξε
τοὺς Περουοὺς, χρῶμα χαλκοῦ ἔχοντας· τότε ἐδοκί-
μασαν παράδοξον ἀπόπειραν ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ
αἰθίοπος καὶ ἤρξαντο πλύνειν αὐτὸν, ὅπως καταστή-
σωσι λευκόν· ὁ δὲ μάταιος κόπος ἤρξανε τὴν ἐκπλη-
ξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν αὐτῶν.

Οἱ δύο τοῦ Πιζάρρη ἀπόστολοι ἐδεξιώθησαν παν-
ταχοῦ εὐμενέστατα καὶ πρόθυμος φιλοξενία παρεῖχεν
αὐτοῖς πανταχοῦ τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ ἐώρταζε τὴν
παρουσίαν αὐτῶν. Ἐκριναν δὲ τὸν πλοῦτον τῆς χώ-
ρας ἐκ τοῦ ἐν τοῖς οἰκίμασι ἀπαστράπτοντος χρυ-
σοῦ καὶ ἀργύρου.

Τὸ εἰς τὰ ἐνδύματα τῶν Περουῶν χρησιμεῖον ἔ-
ριον δὲν ἦτο προῖον προβάτων, ἀλλ' ἄλλων ζώων
μαλλωτῶν, ἀδιακρίτως λαμῶν ἢ περουϊκῶν προβά-
των, καμηλοπροβάτων καὶ τέλος γουανάων (gua-
naco) καλουμένων.

Πεισθεὶς δ' ὁ Πιζάρρης ὑπὸ τῆς διπλήσεως τῶν
δύο ἀποστόλων ὅτι μωρία ἦτο νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν
καθυπόταξιν τοσούτῳ πολυπληθοῦς λαοῦ, αὐτὸς οὐ-
τως ἀσθενῆ δύναμιν ἄγων, ἀνέβαλε τὴν ἐκτέλεσιν
τοῦ ἐπιχειρήματος ἀρκούμενος πρὸς ὄραν εἰς τὴν ἐ-
ξερεύνησιν τῶν ἀκτῶν τῆς καλῆς ταύτης χώρας καὶ
συλλέγων ἀκριβεῖς πληροφορίες περὶ τῶν δυνάμεων
καὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ περουϊκοῦ ἔθνους· καὶ ἀ-
πῆρε πρὸς τοῦτο κυβερνήσας πρὸς νότον.

Ἵποστρέψας δὲ εἰς Πανάμαν ἐνόμισεν ὅτι ὁ διοι-
κητῆς, βλέπων τὰ δείγματα τοῦ πλοῦτου τῶν χω-
ρῶν ἃς ἐπισκέψαντο οἱ Ἴσπανοὶ, ἤθελε παράσχει αὐτῷ
βοήθειαν πρὸς παρασκευὴν νέας ἐκστρατείας· ἀλλὰ
μάτην ἐξέθετο τοῖς ὀφθαλμοῖς Πέτρου δὲ λὸς Ρίος
λαμπρότατα χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα, καὶ ἐξε-
δίπλωσεν ἐνώπιον αὐτοῦ μάλλινα καὶ βαμβάκινα
ὑφάσματα ἅτινα εἶχε ἀπεκκομίσει· μάτην προσή-
γαγεν αὐτῷ νέους τινὰς περουϊκοὺς, οὓς ἐνεβίβασεν
εἰς τὸ πλοῖον ὡς διαρμηναῖς· ὁ διοικητῆς διέμεινεν ἀ-
παθῆς καὶ ψυχρὸς· ἐμψρων σφόδρα, ἐγένετο δειλὸς
καὶ κατεῖχεν αὐτὸν δέος μὴ ἢ ἀποικία τῆς Πανά-
μης ἐξησθενεῖτο, ἐὰν ἐπέτρεπε τῷ Πιζάρρη νὰ συλ-
λέξῃ νέους στρατιώτας. Ἠρνήσατο λοιπὸν πᾶν εἰ-

δος συνδρομῆς τοῖς τρισὶν ἐταίροις, οὓς ἢ ἄρνησις ἐνέ-
βαλεν εἰς δεινὴν ἀπορίαν, ὡς ἐντελῶς ἐνδεεῖς χρημά-
των καταστάντας καὶ ἀναξιοχρεοῦς οὕτως, ὥστε δὲν
ἐδύναντο νὰ εὕρωσι νέους πόρους.

Ἐκριναν δὲ νὰ προσέλθωσιν ἀμέσως πρὸς τὴν ἴ-
σπανικὴν αὐλήν· καὶ ὁ Πιζάρρης ἐξελέχθη ὅπως δια-
περάνῃ τὴν δυσχερῆ ταύτην ἀποστολήν. Οἱ τρεῖς
ἐταῖροι κατῴρθωσαν τέλος συλλέξαντες τὰ ἀναγκαῖα
διὰ τὸν πλοῦν χρήματα καὶ ὁ Πιζάρρης ἀνεχώρησε.
Εἰσῆχθη δὲ παρὰ Καρόλῳ τῷ πέμπτῳ, βασιλεύοντι
τότε τῆς Ἰσπανίας καὶ πάντες ὅσοι ἐγνώριζον τὸν
ἀρχηγὸν τῶν τυχοδιωκτῶν ἐξεπλάγησαν πρὸς τὸν
σεμνὸν καὶ εὐγενῆ αὐτοῦ τρόπον προσερχομένου εἰς
τὴν αὐλήν. Ἡ δὲ διήγησις ἦν διπλῆς τῷ αυτοκρά-
τορι καὶ τοῖς ὑπουργοῖς τῶν κινδύνων καὶ πόνων
τῆς πρώτης ἐκδρομῆς, ἡ περιγραφὴ τοῦ πλοῦτου τῶν
ἀπεράντων τούτων χωρῶν, ἃς ἀνεκάλυψε, τὰ ἐπιμαρ-
τυρήματα τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων, ἐνέβαλον
θάμβος τῇ αυτοκρατορικῇ αὐλῇ. Καὶ ἔσπευσαν ἐπι-
τρέψαντες αὐτῷ τὴν ἄδειαν ἢν ἐζητεῖτο· ἔλαβε δὲ
καὶ τὴν διοίκησιν τῶν χωρῶν πασῶν ὅσας ἔμελλε
νὰ κατακτήσῃ, καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀνωτάτου δικα-
στοῦ, ὅπερ κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν ὄφειλε νὰ ζητήσῃ
διὰ τὸν φίλον αὐτοῦ Ἄλμαγρον. Ὁ δὲ Λύκειος Φερδι-
νάνδος, ὁ τρίτος συνέταϊρος, κληρικὸς ὢν, οὐδένα
φόβον ἐνέπνεε τῷ φιλοδόξῳ Πιζάρρη· ὅθεν δὲν ἐπε-
βουλεύθη ὑπ' αὐτοῦ ἀλλ' ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ Πι-
ζάρρη ἐχειροτονήθη ἀρχιερεὺς πασῶν τῶν χωρῶν, ἃς
οὕτως ἔμελλε ν' ἀνακαλύψῃ.

Οὗτος δὲ ἄμα εἰσελθὼν εἰς τὸν τῆς Μεξικῆς κόλ-
πον, ἔστρεψε τὸ πηδάλιον πρὸς τὴν Νόμβρε δὲ Δίος,
ἀπέβη μετὰ τῶν ἐταίρων καὶ ἐπορεύσατο κατὰ μῆκος
τῷ ἰσθμῷ πρὸς τὴν Πανάμην. Ὁ δὲ Ἄλμαγρος χαίρων
ἔμαθε τὸ εὐτυχὲς τέλος τῶν ἐν Μαδρίτῃ διαπραγμα-
τεύσεων τοῦ Πιζάρρη· ἀλλ' ἄμα γνοὺς τὴν πρὸς αὐ-
τὸν τούτου δολιότητα, ἠγανάκτησε καὶ διεδήλωσεν
ὅτι οὐδεμίαν σχέσιν διατῆρει πρὸς ἄνθρωπον οὕτως
αἰσχυρῶς ἀπατήσαντα αὐτόν. Ἀλλὰ Φερδινάνδος ὁ
Λύκειος διήλλαξεν εἰς τέλος αὐτοὺς, τοῦ Πιζάρρη
προτείναντος τὴν παραχώρησιν τοῦ ἀξιώματος τοῦ
ἀνωτάτου δικαστοῦ εἰς τὸν Ἄλμαγρον, καὶ οἱ τρεῖς
ἐταῖροι ἐνέκυψαν εἰς τὴν ταχεῖαν παρασκευὴν τοῦ
στόλου.

Συνεκροτεῖτο δὲ ἐκ τριῶν μικρῶν πλοίων καὶ ἐ-
κατὸν ἐγδοήκοντα στρατιωτῶν, ἐν οἷς τριάκοντα ἔξ
ἰππεῖς. Ἀπῆρε δὲ ἀρχομένου τοῦ 1534 ἔτους. Καὶ
ὁ μὲν Πιζάρρης ἤθελε ν' ἀποβῇ εἰς Τύμβην, ἀλλ' ἀ-
πεδιώχθη μακρὰν αὐτῆς ὑπ' ἀνέμων καὶ θυελλῶν
καὶ ἠναγκάσθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν τοῦ Ἁγίου Ματ-
θαίου ὕρμον, ὅθεν ἐγνώ ὁδεῦσαι διὰ ξηρᾶς ἐπὶ τὴν
Τύμβην· ἀλλ' ἀνάγκη ἦν νὰ διανύσῃ πεντήκοντα
λεῖγας διὰ χώρας ἐλῶν πλήρους ἀδιεξήτων καὶ νὰ

ὑπερβῆ μεγάλους ποταμούς, παρά τὰς ἐκβολάς. Κατὰ τὴν ἐπίπονον ταύτην πορείαν οἱ Ἴσπανοὶ ἠδύναντο νὰ τύχωσι συνδρομῆς παρά τῶν ἰθαγενῶν, ἀλλ' οὗτοι ἔφρουγον ὅτε ἐπλησίαζον οἱ ξένοι, οἱ βίαν καὶ ληστείαν ὄθεν διέβαινον περιάγοντες· ἀποροῦντες λοιπὸν ἐπιτηδείων καὶ ὑπὸ πείνης σχεδὸν θνήσκοντες, ἔφθασαν τέλος εἰς Κόγγην πόλιν παραθαλάσσιον, ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν σχεδὸν κειμένην, καθ' ἧς ἐπέπεσαν ὡς ἄλλοι λιμώττοντες, λύκοι εἰς ποιμνὴν εἰσπίπτοντες· καὶ ἀναστατώσαντες τοὺς κατοίκους, διήρπασαν τὴν ταλαίπωρον πόλιν. Ἦρπασαν δὲ οὐ μόνον τὰς τροφάς τῶν Ἰνδῶν, ἀλλὰ καὶ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα καὶ σμαράγδους. Ἐνεκα δὲ τῶν πολυτίμων τούτων λίθων, εἰς μέγα ποσὸν ἐν τῇ καλῇ ταύτῃ χώρᾳ εὐρισκομένων, ὁ διαβρέων αὐτὴν ποταμὸς ἐκλήθη ποταμὸς τῶν Σμαράγδων.

Διατρίψας δὲ τινα χρόνον ἐν τῇ νήσῳ Πύνη, ἐν τῷ Γυιακυλιεῖ κόλπῳ κειμένη, κατέλιπεν αὐτὴν ὁ Πιζάρρης καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν στερεάν. Ἐστράπετο δὲ ὠκυπορῶν ἐπὶ τὴν Τύμβην· ἀλλὰ προηγήθη τούτου ἐκεῖ ἡ φήμη τῶν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ διαπραχθεῖσων ληστειῶν, καὶ, ἀντὶ νὰ εὐρῆ παρα τοῖς κατοίκοις τὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν εὐμένειαν ἧς ἔτυχεν ἄλλοτε, εἶδεν ἐχθρικὰς διαθέσεις· εἶχον πάντες συντρέξει εἰς τὰ ὄπλα καὶ ὁ κασίκος ἠγοούμενος αὐτῶν ἀντέστη εἰς πάσας τὰς ὑπὸ τοῦ Πιζάρρη πρὸς συμμαχίαν τοῖς Ἴσπανοῖς γενομένας ἀποπειράς.

Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ πολεμήσῃ! Ἀλλὰ σκέπτεται ἵνα καταλάβῃ τὸν κασίκον ἀφύλακτον, αἴφνης ἐπιπίπτων. Ἀναχωρεῖ λοιπὸν ἀκολούθους ἔχων δύο ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ πεντήκοντα ἵππους, καὶ, ὑπερβαλὼν τὰ ὑπὸ ἀβάτου ἐδάφους παρεμβαλλόμενα κωλύματα, φαίνεται ἅμα τῇ πρώτῃ πρὸ τοῦ στρατοπέδου τοῦ κασίκου. Οἱ δὲ Περούοι, ἰδόντες τὸν ἐχθρὸν ἐν ἐνόμιζον μακρὰν ἀπόντα καὶ τοὺς ἵππους, τὰ τέρατα, ἅτινα μετὰ τοῦ ἀναβάτου ἐνόμιζον εἰς ἐν συνεχόμενα ζῶαν, καταπτοῦνται καὶ τρέπονται εἰς φυγὴν· ὁ δὲ Πιζάρρης καὶ οἱ ἵππεις καταδιώκουσι καὶ διασκορπίζουσιν αὐτούς, ὀλίγους κτείναντες. Καὶ ὁ κασίκος ἀναγνωρίζων τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν καὶ τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν τοσοῦτον φοβεροῦ ἐχθροῦ πέμπει δῶρα τῷ νικητῇ, ἐξαιτούμενος ἱκετευτικῶς τὴν εἰρήνην.

Ὁ κασίκος οὗτος δὲν ἦτο ἡγεμὼν ὅλης τῆς χώρας, ἀλλὰ μόνον τῆς περὶ τὴν Τύμβην γῆς διοικητής· ἤρχε δὲ ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως, οὗτινος ἦν ἐν ταύτῃ καὶ τοποτηρητής καὶ ὑποτελής.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀρξώμεθα τῆς ἐξιστορήσεως τῶν πολεμικῶν ἔργων τοῦ Πιζάρρη, ἀναγκαῖον νομιζομεν ν' ἀρυσώμεθα ἀπὸ τῶν Ἴσπανῶν συγγραφέων πολλάκις, ὀμολογητέον, μύθους τῇ ἱστορίᾳ τῆς Περούτας ἀναμιζάντων, λεπτομερείας τινὰς περὶ τοῦ κράτους

τούτου τῶν Ἰγκῶν τοῦ ὑπὸ τοῦ εὐτυχοῦς τυχοδιώκτου κατακτηθησομένου.

Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς τούτους, ὧν ἡ φιλαλήθεια ἀμφιδάλλεται, τὸ κράτος τῶν Ἰγκῶν ἢ τῆς Περούτας ἦνθει πρὸ τετρακοσίων περίπου ἐτῶν. Ἐθεμελιώθη δὲ ὑπὸ Μάγκου Καπάκου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Μάμας Ὁζέλλω.

Οἱ κάτοικοι τῶν ὄρεινῶν τούτων χωρῶν συνῆλθον προσκληθέντες ὑπὸ τοῦ Μάγκου Καπάκου, ὅπως ἀκούσωσι τῶν μαθημάτων αὐτοῦ καὶ ἐνεργήσωσι τὰ διδασκόμενα. Οὕτως ἐξέμαθον τὸ καλλιιεργεῖν τὴν γῆν, τὸ κατασκευάζειν ἑαυτοῖς ἐνδύματα καὶ πηγνύειν καλύβας. Ἡ δὲ Μάμα Ὁζέλλω ἐδίδαξε τὰς γυναῖκας τῶν ἀγρίων τὴν τέχνην τοῦ ὑφαίνειν καὶ νήθειν καὶ διέπλασεν αὐτάς εἰς τὰς λοιπὰς τοῦ οἰκιακοῦ βίου ἀσχολίας. Τοιαύτη ὑπῆρξε ταῖς ἀγροίκους τούτους λαοῖς ἡ ἀρχικὴ ἀνατροφή, διαπλάσασα τὰ ἦθη καὶ καταστήσασα αὐτοὺς σχεδὸν ἔθνος πεπολιτισμένον.

Οἱ νομοθέται δ' οὗτοι ἀντεκατέστησαν τὴν λατρείαν τῶν ἀγρίων, ἀνθρώπινα θύματα σφαγιαζόντων τοῖς εἰδώλοις, διὰ θρησκευματος ἄλλου, ἐν μόνον ὑπέριστατον ὄν τὸν ἥλιον ἀποδεχομένου.

Ἠγέρθησαν οὖν ναοὶ τῷ ἡλίῳ, θεῷ τῶν Περούων γενομένου. Οἱ δὲ Ἰγκαι, ὡς ἀπόγονοι τοῦ ἡλίου, ἦσαν οἱ μόνοι ἱερεῖς τῶν ναῶν αὐτῶν· αἱ ἀνύμφευτοι γυναῖκες τῆς οἰκογενείας ταύτης, παρθένοι τοῦ ἡλίου καλούμεναι, καθωσιούντο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, ὡς αἱ Ἑστιάδες παρά Ῥωμαίοις· ἠδύναντο ὁμοῦ νὰ ἔλθωσιν εἰς γάμον, ἀλλὰ πρὸς ἄνδρα ἐκ τῶν Ἰγκῶν.

Ἡ δὲ σελήνη ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν Περούων ὡς θεότης μὲν, ἀλλὰ κατωτέρα τάξεως, καὶ ἐπιστεύετο ὅτι ἦτο θνητή. Παράδοξα δ' ἐφαντάζοντο περὶ τῶν ἐκλείψεων αὐτῆς. Γενομένης ἐκλείψεως, ἐνόμιζον ὅτι ἡ σελήνη ἦν ἄβρωστος, καὶ, φοβούμενοι μήπως ἀποθανοῦσα πέσῃ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασυντρίψῃ τὴν γῆν, ἠλάλαζον μέγα, ἀποτρέποντες τὸ δυστύχημα, καὶ ἀνεμίγνουσιν βραχδαῖα τυμπανοκρουσίᾳ τοὺς δυσηχεῖς ἤχους τῶν συρίγγων· ἔτυπτον δὲ τοὺς κύνας ὅπως ὑλακτῆσωσι, νομιζόντες ὅτι ἡ σελήνη ἠγάπα πολὺ τὰ ζῶα ταῦτα.

Ἡ δ' ἡμέρα καθ' ἣν οἱ Περούοι ἐπορεύοντο εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν μετὰ τῶν ἡγεμόνων Ἰγκῶν, ἦν ἡμέρα ἑορτῆς, ἧς ἀρχὴ καὶ τέλος ἦσαν ἡ μουσικὴ καὶ ὁ χορὸς. Ἐκ τῶν γαιῶν, πρῶται μὲν ἐκαλλιεργοῦντο αἱ τοῦ ἡλίου, ἔπειτα αἱ τῶν Ἰγκῶν καὶ τέλος ὁ τῷ λαῷ παραχωρηθεὶς κλῆρος.

Ἐνεκα δὲ τῆς κοινῆς ταύτης ἐργασίας καὶ τέρψεως ἀμοιβαία εὐμένεια συνέδεε τὰς καρδίας τῶν Περούων. Ἀγαπῶντες τοὺς Ἰγκας ὡς πατέρας, ὑπήκουον πάντοτε πρᾶοι καὶ μετὰ σεβασμοῦ, καὶ ἐξετέλουν τὰ προστασσόμενα, ἰερά ὑπ' αὐτῶν νομιζόμενα, προστάγματα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἡλίου καταπεμπόμενα, τοὺς

Ἰγκας μεσίτας καὶ διερμηνεὺς ἔχοντας. Ἐάν ποτε Περουοὺς παρέδαινε τὸν νόμον, προσερχόμενος κατηγορεῖ ἑαυτοῦ διὰ τὸ σφάλμα, καὶ, καταμηνύων αὐτὸς ἑαυτὸν, ἐξήτειτο τὴν τιμωρίαν τοῦ πραχθέντος ἀμαρτήματος.

Οἱ Περουοὶ οὐδεμίαν ἰδιοκτησίαν εἶχον· ἀλλὰ κατὰ τὸ τέλος ἐκάστου ἔτους νέα δικαιοσύνη τῶν ἐκάστη οἰκογενεῖα προσμεριζομένων ἀγρῶν ἐγένετο. Ἐν τῇ ἐκτελέσει δὲ τοῦ ἔργου τούτου ἐτηρεῖτο ἀναλογία κατὰ τὴν αὐξήσιν ἢ τὴν ἐλάττωσιν τῶν οἰκογενειῶν ὥστε ἡ διανεκὴ καὶ διὰ παντὸς κατοχὴ ἦν ἀδύνατος.

Αἱ δὲ δοκιμαὶ εἰς 2; ὑπεβάλλοντο οἱ νέοι Ἰγκαι πρὶν ἢ κηρυχθῶσι τέκνα τοῦ ἡλίου ἀπῆτουν τόσην εὐστάθειαν, καρτερίαν καὶ θάρρος, ὅσην ῥώμην, ευκινήσιαν καὶ ἐλαφρότητα. Οὕτως ὄφειλον νὰ κατασκευάσωσιν ἰδίαις χερσὶν τόξον καὶ βέλος, ῥόπαλον ἀκόντιον καὶ σφενδόνην, ἀσπίδα, ζεύγος σανδαλίων, ἢ μᾶλλον σκυτίνων πελμάτων, προσδεομένων διὰ μαλλίνων ἱμάντων.

Αἱ δοκιμαὶ αὗται, διήρκουν ἕνα μῆνα καὶ ἐν ᾧ οἱ νέοι ὑπέμενον αὐτάς, ἐπεσκέπτοντο αὐτοὺς ἐπιμελῶς οἱ ἐπιτηρηταὶ καὶ οἱ διδάσκαλοι, παροτρύνοντες ἵνα φρονῶσιν ἄξιοι τῆς γεννήσεως αὐτῶν, ἧς ἀνεμίμησκον τὴν δόξαν.

Ἐνδεκα βασιλεῖς ἐδασίλευσαν διαδοχικῶς ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Ἰγκῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μάγκου Καπάκου. Ὁ δὲ δωδέκατος βασιλεὺς τῆς Περούας Ἰάνος Κάπακος κατέλιπε δύο υἱοὺς, ὧν ὁ ἕτερος, τοῦνομα Ἰάσκαρ, ἐγεννήθη ἐκ γυναικὸς τῆς οἰκογενείας τῶν Ἰγκῶν καὶ ὁ ἄλλος, Ἀταχυάλπας καλούμενος, ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως, ᾧ τινι ὁ τελευταῖος ἡγεμῶν ἤρπασε τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Κυττου. Οὗτος δὲ προσέταξεν ὅτι, αὐτοῦ θανόντος, οἱ δύο ἀδελφοὶ ἤθελον μοιράσει τὸ κράτος καὶ ὁ μὲν Ἰάσκαρ ἤθελε βασιλεύσει τοῦ ἀρχαίου βασιλείου τῶν πατέρων αὐτοῦ, ὁ δὲ Ἀταχυάλπας τῆς ἐπαρχίας τοῦ Κυττου. Ἀλλ' ὁ λαὸς ἀπεδοκίμασε σφοδρῶς τὴν διάταξιν ταύτην, ὡς παρὰ τὸν θεμελιώδη νόμον· διότι ἔλεγε πρῶτον ὅρον ὅπως γένηται τις βασιλεὺς νὰ καταγῆται ἐκ τῆς πατρὸς καὶ μητρὸς ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Ἰγκῶν. Ὁ δὲ Ἰάσκαρ, ὠφελούμενος ἀπὸ τῆς κοινῆς ταύτης ἐπιδείξεως οὕτως εὐνοικῆς αὐτῷ καὶ προτεινῶν τὸ δικαίωμα τὸ ὑπὸ τοῦ θεμελιώδους νόμου παρεχόμενον, ἔγνω ν' ἀναγκάσῃ τὸν ἀδελφὸν ἵνα παραχωρήσῃ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Κυττου· ἀλλ' ὁ Ἀταχυάλπας ἀντέστη ἰσχυρῶς, καὶ, τοῦ πολέμου κηρυχθέντος, ὁ Ἰάσκαρ ἠττηθεὶς ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

Οὗτος δὲ σκληρῶς κατεχρήσατο τῇ νίκῃ· ἐνόμισεν ὅτι ἐάν ἀπέκτεινε πάντα τὰ τέκνα τοῦ ἡλίου ἤθελε στερεώσῃ τὴν ἰδίαν ἰσχύν, καὶ πάντες ὅσοις ἠδου-

νήθη νὰ συλλάβῃ εἴτε βίβη ἢ δόλω ἐσφάγησαν ἀνηλεῶς· μόνου δὲ τοῦ αἰχμαλώτου ἀδελφοῦ Ἰάσκαρος ἐφείσατο, ἀσφαλίζων ἑαυτῷ τὴν προστασίαν τοῦ σεβαστοῦ ὀνόματος, ὡς υἱοῦ τοῦ ἡλίου, κατὰ τοῦ μίσους τῶν διὰ τὴν βάρβαρον πράξιν ἀγανακτούντων ὑπηκόων.

Τοιαύτη ἦν ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς περουϊκῆς ἐπικρατείας, ὅτε ὁ Πιζάρρος ἐσκέπτετο περὶ τῆς κατακτήσεως αὐτῆς.

Γ'.

Δολιότης τοῦ Πιζάρρου. — Τρομερὰ σφαγὴ τῶν Περουῶν — Γεώμηλα καὶ κίνα. — Αἰχμαλωσία τοῦ Ἀταχυάλπα — Προτάσεις αὐτοῦ τοῖς Ἰσπανοῖς. — Τὸ πλῆρες χρυσοῦ δωμάτιον. — Δολοφονία τοῦ Ἰάσκαρος. — Νὰός τοῦ ἡλίου. — Ὁ Ἀταχυάλπας δικασθεὶς καταδικάζεται εἰς θάνατον. — Ἀπαγχονίζεται. — Οἱ Ἰσπανοὶ εἰσέρχονται εἰς Κύσκον. — Θησαυροὶ. — Ἀδιαφορία αὐτῶν πρὸς τὸν χρυσόν. — Ἰσπανοὶ τινες ἀπαγχονίζονται ὑπὸ τῶν Περουῶν. — Ἐκστρατεία τοῦ Βεναλκάζαρος. — Καταλαμβάνει τὸ Κύττον. — Ἀφίξις τοῦ Ἀλευαράδου, ἀξιωματικοῦ τοῦ Κορτεζ, παρὰ τὴν πόλιν ταύτην.

Ἐν τούτοις ὁ Πιζάρρος καταλιπὼν τὴν Τύμβην, ἐπορεύετο κατευθύνων τὰ βήματα πρὸς νότον καὶ ἔφθασεν εἰς τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ τινος, Πισούρου καλουμένου. Ἡ χώρα αὕτη ἐφάνη αὐτῷ κατάλληλος πρὸς ἐγκατάστασιν ἀποικίας, τῆς πρώτης θεμελιωθείσης ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν ἐν Περούα, ἣν ἐκάλεσεν Ἅγιον Μιχαήλ. Ἐκρινε δὲ νὰ ἐγκαταλίπη ἐκεῖ μέρος τοῦ στρατοῦ ὅπως ἐκτελέσῃ τὰ ἐν τῇ ἀποικίᾳ ταύτῃ ἔργα, ἐν ᾧ αὐτὸς μετ' ὀλιγαριθμῶν στρατιωτῶν εἰσεχωρεῖ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας.

Μόλις δὲ κατέλιπε τὸν Ἅγιον Μιχαήλ καὶ προσέρχονται, σχεδὸν ταῦτοχρόνως, πρέσβεις παρὰ τοῦ Ἰάσκαρος καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τούτου Ἀταχυάλπα. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἐζήτηι συνέντευξιν, ὁ Πιζάρρος προὐχώρησεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ Ἰγκᾶ· ἀλλ' ἐν ᾧ ὁ Ἀταχυάλπας, θαρβῶν ἐντελῶς εἰς τὴν τιμιότητα τοῦ Ἰσπανοῦ ἀρχηγοῦ, μόνον περὶ ἐπειδείξεως πάσης τῆς βασιλικῆς πομπῆς καὶ πολυτελείας ἐφρόντισε κατὰ τὴν ἐπίσημον πορείαν, ὁ Πιζάρρος προενόησε περὶ πραγμάτων ἐχθρικοῦ σκοποῦ ἀναγγελλόντων· ἐφάνετο μᾶλλον εἰς μάχην πορευόμενος ἢ εἰς φιλικὴν συνέντευξιν.

Ὅτε δ' ἐπλησίασεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰσπανῶν ὁ Ἀταχυάλπας παρετήρησε τὴν ἐχθρικήν καὶ ἀπειλητικὴν θέσιν αὐτῶν καὶ οἱ φίλοι διεκοίωσαν αὐτῷ τὰς ὑποψίας καὶ τοὺς φόβους, φεῦ! δικαιοτάτους. Ἀλλὰ, « Οἱ ξένοι οὗτοι, λέγει ὁ Ἰγκας, καθησυχάζων αὐτοὺς, ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ θεοῦ προσέξτε μήπως ἀργίστητε αὐτούς· ὀφείλομεν ν' ἀποκτήσωμεν τὴν εὐ-

μένειν αὐτῶν διὰ φιλοφρονήσεων καὶ ζήλου πρὸς ἐκτέλεισιν παντὸς εὐχαρίστου αὐτοῖς πράγματος ».

Ἐν ᾧ δὲ ἔλγε ταῦτα εἰς τοὺς περιεστῶτας, ὁ ἔφη μέρως τῶν Ἰσπανῶν Οὐίγκέντιος Οὐαλθέδης προήλθεν, ἐν δεξιᾷ μὲν τὸν σταυρὸν, ἐν δ' ἀριστερᾷ τὸ εὐχολόγιον ἔχων, καὶ, στὰς παρὰ τὸ φορεῖον τοῦ Ἰγκα ἐλάλησεν αὐτῷ ὅπως ἐξηγήσῃ τὰ πρῶτιστα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας δόγματα.

Ὁ Ἰγκας ἤκουσε μετὰ θαυμασίας ὑπομονῆς τὸν λόγον τοῦτον καὶ ἀπήντησε μόνον, μετὰ μεγίστης μετριότητος, τῷ Οὐαλθέδῃ τάδε: « ὅτι ἐπεθύμει πολὺ νὰ γίνῃ φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας, ἀλλ' ὅτι δὲν ἤθελε ν' ἀναγνωρίσῃ αὐτὸν ὡς κύριον. Ὅτι τὰ λοιπὰ τοῦ λόγου τοῦ Ἰσπανοῦ ἱερέως ἦσαν αὐτῷ ἀκτάληπτα, ἀλλ' ὅτι χαίρων ἤθελε μάθει τίνι τρόπῳ ἔμαθεν ὅλα τὰ πράγματα περὶ ὧν ἐλάλησεν εἰς αὐτόν.

« Διὰ τοῦ βιβλίου τούτου! » ἀπεκρίνατο ὁ Οὐαλθέδης, δεικνύων τὸ εὐχολόγιον. Ὁ δὲ Ἰγκας, λαβὼν τὸ βιβλίον, ἐξήτασεν, ἔστρεψε καὶ ἐπανεστρεψεν αὐτὸ, ἐπέθεσεν ἐπὶ τοῦ ὠτίου του, ἔπειτα ἀπέρριψε τὸ βιβλίον καὶ μειδιῶν εἶπε: « δὲν ὀμιλεῖ εἰς ἐμέ! »

Ταύτας τὰς λέξεις ἀκούσαντες οἱ Ἰσπανοὶ, καὶ, ὑποκρινάμενοι ὅτι ἐθεώρουν αὐτὰς ὑβριστικὰς κατὰ τῆς θρησκείας καὶ αὐθάρδεις ἱεροσυλίας, ἐκπέμπουσιν ἐκδικήσεως κρυγὰς καὶ θανάτου: « θάνατος εἰς τοὺς σκύλους τούτους, τοὺς καταφρονούντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ καταπατοῦντας τὸ βιβλίον τῶν ἁγίων αὐτοῦ κανόνων! »

Τοῦ σημείου τούτου δοθέντος ὁ Πιζάρρης, ὡς εἰ ἀνέμενον αὐτὸ, προστάσσει νὰ πυροβολήσῃσι κατὰ τῶν Περουῶν καὶ τὸ πεζικὸν ἄρχεται τῆς σφαγῆς, ἡχούντων τῶν τυμπάνων καὶ τῶν συρίγγων, τὸ ἱππικὸν ἐξελαύνει τῆς ἐνέδρας καὶ ὁ Πιζάρρης, τοὺς ἐπιλέκτους ἄγων, ὀρμᾷ κατὰ τοῦ ὄχλου τοῦ περὶ τὸν Ἰγκαν συνωθημένου. Οἱ δὲ ταλαίπωροι Περουοὶ, ἐκπλαγέντες καὶ καταπτοηθέντες ὑπὸ τῆς ἀπροόπτου ταύτης ἐρῆδου, φεύγουσι τὸν ὑπὸ τῶν πυροβολημάτων βαλλόμενον θάνατον τὸ ἱππικὸν καταδιώκει, φθάνει καὶ κατακόπτει αὐτούς. Οἱ προὔχοντες τοῦ ἔθνους μένουσι μόνον παρὰ τῷ βασιλεῖ καὶ πίπτουσιν, αὐτὸν ὑπερασπίζοντες. Ὁ δὲ Πιζάρρης εἰσδύει μέχρι τοῦ φορείου τοῦ Ἀταχυάλπα, ἀρπάζει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βραχίονος καὶ παρασύρει εἰς τὸ ἴδιον στρατόπεδον· μόνη δὲ ἡ νύξ διαλύει τὴν σφαγὴν.

Τετρακισχίλιοι Περουοὶ, ἐν οἷς καὶ πολλαὶ γυναῖκες καὶ παιδία καὶ πολλοὶ γέροντες, ἀπώλοντο κατὰ τὴν ἀποτρόπαιον ταύτην ἡμέραν· οὐδεὶς δ' ἐκ τῶν νικητῶν ἢ μᾶλλον τῶν δολοφόνων ἐτραυματίσθη, πλὴν τοῦ Πιζάρρη, ἑλαφρῶς πληγέντος κατὰ τὴν χεῖρα ὑπὸ τοῦ ξίφους ἐνός τῶν ἰδίων στρατιωτῶν, ἐν ᾧ ἐζώργει τὸν Ἀταχυάλπαν.

Οἱ δ' Ἰσπανοὶ σκυλεύσαντες τοὺς ἐχθροὺς ἐπὶ τοῦ θεάτρου τῆς σφαγῆς, ἐώρασαν τὴν τρομερὰν νίκην, κωμάζοντες καὶ ἀσελοῦντες· τῇ δ' ἐπιούσῃ κατέσχον τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰγκα, ἐν ᾧ κατελείφθησαν αὐτοῖς ἄπειρα πλοῦτη χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, πολυτίμων ἐπίπλων καὶ ὑφασμάτων. Τοῦλάχιστον ἐκόρεσαν τὴν ἀπληστίαν αὐτῶν, διότι παντὸς εἵδους θησαυροὶ ὑπερῆραν τὰς ἐλπίδας αὐτῶν.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ προαγώνισμα τῶν Ἰσπανῶν ἐν τῷ τῶν κατακτήσεων σταδίῳ· οὕτως εἰσῆλθον εἰς τὴν Περούην, τὴν εὐρεῖν καὶ ὠραίαν ταύτην χώραν, τὴν δωρησαμένην τῷ παλαιῷ κόσμῳ δύο πολυτίμαν προϊόντα, ὧν ἡ ἀνακάλυψις ὑπῆρξεν ἀληθὲς εὐτύχημα διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὰ γεωμῆλα καὶ τὴν κίναν. Ἡ Περούη καὶ μάλιστα ἡ εὐφορος ἐπαρχία τοῦ Κυττου εἰσὶν οὕτως εἰπεῖν ἡ πατρίς τῶν γεωμῆλων, ἃ τινὰ ἐκείθεν μετεφυτεύθησαν εἰς τὰ ἄλλα τῆς Ἀμερικῆς μέρη. Πάντες δὲ γινώσκουσι καὶ ἐκτιμῶσι τὸ ὠφέλιμον τοῦ βολεβοῦ τούτου, τὴν σήμερον εἰς κυριωτάτην τροφήν τῷ πτωχῷ χρησιμεύοντος, εἰσκομιζομένου καὶ εἰς τοῦ πλουσίου τὴν τράπεζαν καὶ ὅσω θρησκευτικῷ τόσῳ καὶ εὐθηνῷ. Περιττὸν δὲ καὶ τὴν κίναν νὰ ἐγκωμιάσωμεν εἶναι φλοιὸς δένδρου, μόνον ἐν Περούῃ φυομένου καὶ μόνον φύλλα καὶ ἄνθη ἀναδιδόντος, τοῖς εὐρωπαϊαῖς ὑακίνθους παραπλήσια. Ἐπωλήθη δὲ ποτε ἡ κίνα ἑκατὸν σκούδων ἢ λίβρα.

Ὁ δὲ Ἀταχυάλπα, τῶν Ἰσπανῶν αἰχμάλωτος, δὲν κατεβλήθη ὑπὸ τῆς τρομερᾶς πληγῆς, ἠναίσχρᾳ προσδοσία κατήνεγκεν αὐτῷ. Ἐν τινι δωματίῳ κεκλεισμένος, εἴκοσι δύο πόδας μήκους ἔχοντι καὶ δεκαεὶς πλάτους, προέτεινε τῷ Πιζάρρῃ νὰ γεμίσῃ αὐτὸ χρυσομάτων μέχρι τοῦ ὕψους εἰς ὃ ἠδύνατο νὰ φθάσῃ ὀρθίου ἢ χεῖρ αὐτοῦ, ἐὰν ὁ Ἰσπανὸς ἀρχηγὸς ἀπεδίδου αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ δὲ Πιζάρρης, γοητευθεὶς ὑπὸ τῆς ἐπαγωγῆς προσφορᾶς, ἐδέξατο ἄσμενος καὶ ἐσημείωσεν ἐπὶ τοῦ τοίχου τὸ συμπεφωνημένον ὕψος. Εὐθὺς λοιπὸν ὁ Ἀταχυάλπας πέμπει εἰς Κῦσκον καὶ Κυττον καὶ ἄλλας πόλεις ἀνθρώπους, κελεύων νὰ δοθῶσι τὰ ζητούμενα λύτρα. Οἱ δὲ Περουοὶ ὑπήκουσαν ἄσμενοι καὶ πανταχόθεν ἤρχετο χρυσός, ἀλλὰ τὸ δωμάτιον δὲν ἐπληροῦτο ὅσω ταχέως ἠλπίζον οἱ Ἰσπανοὶ καὶ ὁ μὲν Πιζάρρης ἐμορμύριζε κατὰ τῆς βραδύτητος ταύτης, ὁ δὲ Ἰγκας ἀπέδιδεν αὐτὴν εἰς τὴν ἀπόστασιν τῶν τόπων, ὅθεν ἐφέρετο ὁ χρυσός. Καὶ δὴ τὸ Κῦσκον ἀπέχει ἑκατὸν λεύγα ἀπὸ τῆς Καζαμάλλης καὶ ἡ μεταξὺ τῶν δύο πόλεων συγκοινωνία ἦτο δύσκολος. Κατευνάζων δὲ τὴν τοῦ Πιζάρρη ἀνησυχίαν ὁ Ἰγκας, προέτεινε νὰ στείλῃ δύο ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς Κῦσκον ὅπως πεισθῶσιν αὐτοῦφει ὅτι ἡ πρὸς αὐτὸν ὑπόσχεσις τοῦ μονάρχου ἠδύνατο νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ

ὅτι αὐτὸς δὲν εἶχεν ἐλπίσει ὑπὲρ τὸ δέον ἀπὸ τῆς ἀφοσιώσεως τῶν ἰδίων ὑπηκόων.

Σόττος δὲ τις προῆλθε, μόνος ἀναδεχόμενος τὴν ἐπισφαλῆ ταύτην ἀποστολὴν μεθ' ἐνὸς μόνου Ἰσπανοῦ Οὐάρκου καλουμένου. Ὁ δὲ Ἀταχυάλπας ἔδωκεν αὐτοῖς ἐν ἐκ τῶν ἰδίων φορεῖων, ἵνα οἱ Περουοὶ δείξωσι μείζον σέβας πρὸς αὐτούς.

Φθάντες δ' εἰς τὸ τεταγμένον μέρος ὅπου ἀπεστέλλοντο, κατελήφθησαν ὑπὸ θάμβους ἰδόντες τὸν πληροῦντα τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀταχυάλπα καὶ τοὺς ναοὺς χρυσῶν καὶ ἄργυρον. Ἀλλ' ἡ θέρα τοσοῦτου πλοῦτου ἀνεξήριπτε τοσοῦτον τὴν ἀπληστίαν αὐτῶν, ὥστε ἀπήτησαν ν' ἀπογυμνωθῶσι τὰ ἱερά οἰκοδομήματα. Οἱ Περουοὶ ἔφριξαν ἀκούσαντες τὴν ἀπαίτησιν ταύτην, ἀλλὰ μάτην ἔλεγον τοῖς Ἰσπανοῖς τούτοις ὅτι ἡ ἱεροσυλία αὕτη δὲν ἦτο ἀναγκαία πρὸς κατάθεσιν τῶν λύτρων τοῦ μονάρχου· ὁ Σόττος καὶ ὁ Οὐάρκος ἐξήλωσαν αὐτοχειρὶ τὰς χρυσᾶς πλάκας τὰς καλυπτούσας τοὺς τοίχους τῶν ναῶν καὶ τοσοῦτον φόβον ἐνεποίησε τὸ ἰσπανικὸν ὄνομα, ὥστε οἱ Περουοὶ διέμειναν ἀκίνητοι, βλέποντες τοὺς ἀναιδεῖς τούτους ἄρπαγας ἐκτελοῦντας τὴν σύλησιν μόνους μεταξὺ πολυαριθμοῦ λαοῦ, οὐ τινος κατεφρόνου ἀυθαδέστατα τὴν εὐσεβῆ ἀγανάκτησιν.

Ἐν τῷ δὲ οἱ δύο ἀπόστολοι τοῦ Πιζάρρη ἐξετέλουν οὕτω τὴν ἀποστολὴν, ἤλθεν εἰς τὸν στρατηγὸν ἡ ἀγγελία τῆς ἐπανάδου τοῦ Ἀλμάγρου, ἰσχυρὰν ἐπικουρίαν ἄγοντος καὶ εἰς Ἅγιον Μιχαὴλ ὀρμισθέντος. Ἀλλὰ, φοβούμενος μήπως οἱ νεωστὶ ἐλθόντες ἀπαιτήσωσιν ἐν τῇ λείᾳ μερίδιον, ἔκρινεν εὐλογον τὴν δικαιοσύνην τῶν λαφύρων εἰ καὶ πᾶς ὁ εἰς λύτρα τοῦ Ἀταχυάλπα συλλεγόμενος χρυσὸς δὲν εἶχεν ἔτι φθάσει.

Ἀπαταμισθῆ δὲ ὅσον ἐκάτοντακισχιλίων ταλλήρων (piastres) ποσὸν τῷ Ἀλμάγρῳ. Ἐπειτα ὁ Πιζάρρης, οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ λοιποὶ ἀξιωματικοὶ ἔλαβον τὴν ἀνήκουσαν μερίδα κατὰ τοὺς βαθμούς. Ἡ δὲ δικνομή τοῦ λοιποῦ ἤνεγκεν ὀκτακισχίλια τάλληρα εἰς ἕκαστον ἵππέα καὶ τετρακισχίλια εἰς ἕκαστον πεζόν. Τὸ δὲ τάλληρον, ἥτοι νόμισμα τῶν ὀκτῶ, ἐτιμάτο τότε εἰκοσιν ἀργυρῶν βρεκλίων ἥτοι μικρὸν ὑπὲρ τὰ πέντε γαλλικὰ φράγκα.

Ἀνευθυμίζομεν δὲ τῷ ἀναγνώστῃ ὅτι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ δέκα σκοῦδα ἦγον ὅσον σήμερον ἕκαστόν. Ἔστω εὐκολὸν εἶναι νὰ κατανοήσῃ τις τὴν μέθην τῶν ἀνθρώπων τούτων, συνειλεγμένων τῶν πλείστων ἐκ πλατῶν καὶ ἐπικιτῶν τῆς Ἰσπανίας, ὅτε εἶδον ἑαυτοὺς κυρίου τοσοῦτου πλοῦτου.

Καὶ ἐπειδὴ τινες αὐτῶν ἐξέφρασαν τῷ Πιζάρρη τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ὑποστέψωσιν εἰς Ἰσπανίαν ὅπως ἀπολαύσωσι τὴν περιουσίαν ἣν ἀπέκτησαν ἐν Περού, ὁ Πιζάρρης δὲν ἔκρινε φρόνιμον νὰ ἐμποδίσῃ αὐτούς, διότι ἐπίστευεν ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ

περιμένῃ συνδρομὴν παρ' ἀνδρῶν κορεσάντων τὴν ἰδίαν ἀπληστίαν καὶ εἰκότως.

Ὁ δ' Ἀλμάγρος ἀφίκετο εἰς Καξαμάλκαν μετὰ τῆς ἀναμενομένης ἐπικουρίας. Ἀλλ' ἄμα ὡς ἐφθασε λυπηραὶ φιλονεικίαι ἠγέρθησαν μεταξύ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πιζάρρη· ὁ μὲν Ἀλμάγρος ἐμέμφετο τούτου διὰ τὸ ἄνισον τῆς διανομῆς, εἰ καὶ εἶχε ἀπορθεμιμένον δι' αὐτόν τε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μέγα ποσόν, κατεμέμφετο τοῦ Πιζάρρη, ὡς κατακυρώσαντος ἑαυτῷ τὴν μείζονα μερίδα. Ἀλλ' οὗτος κατεπράυνε τὴν μῆνιν τοῦ συνεταίρου διὰ δώρων καὶ ὑποσχέσεων καὶ ἡ συμφιλίωσις τῶν δύο ἀνδρῶν ἐφάνη εὐκρινῆς.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀταχυάλπας, καίτοι παρασχὼν τὴν ζητηθείσαν εἰς λύτρα ποσότητα χρυσοῦ, ἔμεινε ἔτι αἰχμαλώτος. Πολλοῦ δέον τοῦ νὰ ἐλευθερώσωσιν αὐτὸν οἱ Ἰσπανοὶ, οὐδὲ καὶ ἐφέροντο εὐγενῶς πρὸς τὸν δυστυχῆσαντα· ἀλλὰ ταπεινοῦντες αὐτόν, διὰ νέων ὕβρεων ἀπῆνταν τοῖς γογγυσμοῖς αὐτοῦ.

Πάντες δὲ οἱ Ἰσπανοὶ οἱ τε περὶ τὸν Ἀλμάγρον καὶ οἱ περὶ τὸν Πιζάρρη ἐπεθύμουν ν' ἀπαλλαγθῶσι τοῦ αἰχμαλώτου τούτου, φοβούμενοι, οἱ μὲν, μήπως ὁ ἐν ὄσῳ ἔζη ὡς εἰς λύτρα δῆθεν συλλεγόμενος ἔτι χρυσὸς γένητοι μόνου τοῦ Πιζάρρη λεία καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ, ὁ δὲ Πιζάρρης πάλιν ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ προσβολὴν εἰς αὐτόν, ὡς ἐφαντάζετο, ὑπὸ τοῦ Ἰγκαγενομένην.

Ἡ δὲ περίστασις ἦν ἀνέμενε ὁ ἀλαζὼν καὶ σκληρὸς Ἰσπανὸς ἤλθε μετ' ὀλίγον. Ὁ ἄθλιος ἐκεῖνος Φιλιππῖνος, ὁ γελοιωδέστατα χρέη διερμηνέως μεταξὺ τῶν Ἰσπανῶν καὶ τῶν Ἰνδῶν ἐκτελέσας, ἔχαιρε μεγάλην εὐνοίαν παρὰ τῷ Πιζάρρη. Ἡ δ' εὐνοία αὕτη κατέστησεν αὐτόν τοσοῦτον αὐθάδη, ὥστε ἐτόλμησε νὰ ἐπιθυμήσῃ μίαν τῶν γυναικῶν τοῦ Ἰγκα, θυγατέρα τοῦ ἡλίου· ἀλλ' ἐνόησεν ὅτι, ζῶντος τοῦ αἰχμαλώτου μονάρχου, δὲν ἤθελε δυνηθῆ νὰ συζευχθῆ πρὸς αὐτήν· ἔδει λοιπὸν ποιῆσαι αὐτόν ἐκποδῶν. Κατήγγειλεν ὁ ἀρχεὶος φανταστικὴν συνωμοσίαν, ἣς κατηγορεῖ τον Ἰγκαν ὡς ἀρχηγόν· καὶ ἐπενόησε συναθροίσεις Περουῶν, οἵτινες ἐσκόπουν, ἀρθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀταχυάλπα τοῦ σημείου, νὰ σφάζωσι πάντας τοὺς Ἰσπανούς.

Οἱ δ' ἐπιθυμοῦντες παντὶ σθένει τὴν ἀπὸ τοῦ Ἰγκα ἀπαλλαγὴν ἐδέξαντο ἄσμενοι τὴν βαρυτάτην κατηγορίαν. Συνεστήθη δ' εὐθὺς δικαστήριον καὶ ἐξεφωνήθη ἡ κρίσις αὐτοῦ, ὁ δὲ Πιζάρρης ἐγένετο αὐτὸς κομιστὴς τῆς ἀγγελίας.

Ταύτην δ' ἀκούσας ὁ Ἀταχυάλπας ἐτάκη εἰς δάκρυα, ἔπειτα πεσὼν εἰς τοὺς πόδας τοῦ δολοφόνου ἐμαρτύρετο τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ καὶ κατεμέμφετο τῆς δολιότητος τῶν πωγωνιῶν ἀνδρῶν, οἵτινες, ἀφ' οὗ ἔλαβον παρ' αὐτοῦ τὴν τιμὴν τῶν λύτρων ἤθελον ν' ἀποκτείνωσιν αὐτόν. Τέλος ἔ-

κίτευσε τὸν Πιζάρρον, ἂν ἀμφέβαλλε περὶ τῆς εἰλικρινείας αὐτοῦ, νὰ πέμψῃ αὐτὸν εἰς Ἰσπανίαν καὶ ὑπέσχετο νὰ καμίσῃ αὐτὸς τῷ αὐτοκράτορι μεγίστην ποσότητα ἐκ τοῦ τοσοῦτον ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν τιμωμένου μετάλλου.

Εἰς μάτην ὅμως καὶ δάκρυα καὶ ἰκεσίαι καὶ ὑποσχέσεις· ὁ θηριώδης Πιζάρρος ἀπεκρίνατο ψυχρῶς τῷ Ἰγκαν ὅτι δὲν ἤδύνατο τὰ ἐμποδίσει ἢ νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως. Εὐθύς δὲ ἐνευσεν εἰς τινὰς αἰθίους, ἀναμένοντας τὸ σημεῖον ὅπως ἀπαγάγῃσι τὸν κακοδαίμονα μονάρχη, καὶ μετὰ τινὰς στιγμὰς χρόνου ἦν ἀπηγγονισμένος. Καὶ ἡ μὲν ἀπόφασις προσέταττε νὰ καὶ ζῶν, ἀλλ' ἐμετριάσθη ἡ βάσανος διότι ἐδέξατο τὸ βάπτισμα.

Βεβαίως ἡ διαγωγή τοῦ Πιζάρρου ὑπῆρξεν αἰσχροῦ, ἀλλ' ἡ τύχη τοῦ Ἀταχουάλπα δὲν δύναται ἀρὰ γε νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀντέκτισις δι' ἧς ἡ τῆς θείας προνοίας δικαιοσύνη ἐτιμῶρει αὐτὸν διὰ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν Γάσκαρα σκληρότητα, ὃν εἶχε δολοφονήσει μικρὸν πρὸς τῆς ἐπανόδου τοῦ Ἀλμάγγρου, καὶ πρὸς πάντα τὸν οἶκον τῶν Ἰγκῶν, οὓς ἐσφαγίασε τῇ αἵματοχαρεὶ φιλοδοξίᾳ αὐτοῦ;

Κατέλιπε δὲ πολλὰ τέκνα καὶ δύο ἀδελφοὺς· ὁ δὲ Πιζάρρος ἠθέλησε νὰ ἀναγορεύσῃ διάδοχον εἰς τὸν θρόνον τῶν Ἰγκῶν ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἐλπίζων ὅτι διὰ τῆς βασιλικῆς ταύτης σκιάς ἠθελε κατορθώσει τοὺς κατακτητικoὺς αὐτοῦ σκοποὺς. Οἱ ἀδελφοὶ καὶ αἱ ἀδελφαὶ τοῦ παιδιοῦ τούτου ἦσαν τότε ἐν Κούτω, ἐμπειπιστευμένοι ὑπὸ τοῦ Ἀταχουάλπα περουῶ τινι στρατηγῷ, Ρυμινάγιδι καλουμένῳ, εἰς ὃν πρὸ τοῦ θανεῖν ὁ Ἰγκας ἐπέμψεν ἀξιωματικόν τινα, συνιστὰς ἅπαντα τὰ παιδιά εἰς τὴν ἀγρυπτιὸν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν αὐτοῦ. Οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἀταχουάλπα ἦνεγκαν αὐτῷ καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἡγεμόνος, ὅπως κηδεύσῃ αὐτὸ ἀξίως τῇ τάξει εἰς ἣν ἀνήκεν.

Ἀλλ' ὁ περούς στρατηγός, ἀγνώμων ἅμα καὶ θηριώδης, ἐπνίξε τὰ τέκνα τοῦ δυστυχοῦς ἡγεμόνος καὶ ἀπέκτεινε τοὺς ἐλθόντας εἰς Κούττον ἀξιωματικούς ὅπως παραστῶσιν εἰς τὴν κηδείαν.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Ρυμινάγις ἔθαπτε τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸ αἷμα τῶν τέκνων καὶ τῶν πιστοτάτων τοῦ Ἀταχουάλπα ὑπηρετῶν ἐν Κούτῳ, ἄλλος στρατηγός οὐχ ἦπτον ἐκείνου φιλοδόξος, ἀνεκέρυττεν ἐν Κύσκῳ Ἰγκαν, διὰ τὸν τύπον μόνον, ἕνα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Γάσκαρας ὀνόματι Παῦλιν. Ὁ στρατηγός οὗτος ἐκαλεῖτο Κουσκουίζης. Εἰς τὰς ἄλλας δὲ ἐπαρχίας τοῦ κράτους ἄλλοι ἀρχηγοί, ὠφελούμενοι ἀπὸ τῶν ταραχῶν ἐδίωκον τὴν ἀρχήν. Πανταχοῦ δὲ ἐπεκράτει ἡ ἐν ἀναρχίᾳ ἀταξία.

Τοιαύτη δὲ κατάστασις πραγμάτων ἦν εὐνοϊκωτάτη τοῖς σκοποῖς τοῦ Πιζάρρου· ἔκρινε λοιπὸν νὰ ἀδελύσῃ πάραυτα ἐπὶ τὸ Κύσκον καὶ ἀνεχώρησε συν-

απάγων καὶ τὸν νέον Ἰγκαν, ἀποθανόντα κατὰ τὴν ὁδοπορίαν. Ἀλλ' ἡ περίστασις αὕτη δὲν ἐκόλυσεν αὐτόν. Ἄλλως τε εἶχε λάβει ἰσχυρὰν ἐπικουρίαν ἐκ Πανάμης καὶ τῶν ἄλλων ἰσπανικῶν ἀποικιῶν καὶ δὲν ἐφοβεῖτο σοβαρὰν ἀντίστασιν παρὰ τῶν Περουῶν. Καὶ μὲν ὁ Κουσκουίζης εἶχε συνηθροισμένον πολυάριθμον στρατὸν καὶ ἠθέλησε νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν πορείαν τῶν Ἰσπανῶν, ἀλλὰ, πάντοτε ἠττηθεὶς, δὲν ἠδυνάθη νὰ ὑπερασπίσῃ τὰς εἰσόδους τῆς πρωτευούσης, ὥστε ὁ Πιζάρρος εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν μετὰ πολλὰς ἀψιμαχίας, μόλις τρωθέντων ἐλαφρῶς πέντε ἢ ἕξ ἀνδρῶν.

Ὁ ἀντὶ λύτρων δοθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀταχουάλπα θησαυρός ἦν μικρὸν πρᾶγμα παραβαλλόμενος πρὸς τὴν ἄπειρον λείαν, ἧς ἐγένοντο κύριοι οἱ Ἰσπανοὶ ἐν Κύσκῳ, καὶ τοὶ φυγόντων τῶν κατοίκων τῆς πόλεως καὶ ἀποκομισάντων τὰ πολυτιμότερα πράγματα αὐτῶν. Ἀλλ' ἀπὸ τούτου ὁ χρυσοῦς, ὃν οἱ Ἰσπανοὶ εὐρισκον οὕτως ἀφθονον, ἐφαίνετο εἰς αὐτοὺς κατωτέρας ἀξίας. Οἱ ἄπλοὶ στρατιῶται τοσοῦτον ἰσπατάλων αὐτόν, ὥστε ἐπαίζον ποσά, ὧν οὐδὲ βασιλεὺς ἠθέλων τολμήσει νὰ ἀφειδήσῃσι. Βρακίον ἐν εἰς ὄφθαλμοῦ καὶ ἐν ζευγος ὑποδημάτων εἶχον ἀξίαν μέχρι τριάκοντα ταλλήρων, εἰς ἵππος ἦγε πεντακόσια ἢ ἑξακόσια δουράτα καὶ ἐπὶ πολὺ μετὰ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος καιρὸν αἱ τιμαὶ ἦσαν ὑπερψωμέναι καὶ ἡ ὑποτίμησις τοῦ χρυσοῦ διήρκει εἰσέτι.

Ἀλλὰ προμερόν τι συμβῆν ἐπὶκράνε τὴν χαρὰν τοῦ Πιζάρρου ἰσχυρὸν ἀπόσπασμα στρατιωτῶν αὐτοῦ, ἐν τυφλῇ εὐπιστίᾳ βαδίζον, κατελήρθη ὑπὸ ἐνεδρευόντων Περουῶν καὶ πολλοὶ Ἰσπανοὶ στρατιῶται ἔπεσαν ζῶντες εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν. Ἠχθησαν δὲ ἐνώπιον ἀδελφοῦ τινος τοῦ Ἀταχουάλπα, Τιτουαυτάχου καλουμένου, ὅπως κρίνῃ περὶ τῆς τύχης αὐτῶν. Μεταξὺ δὲ τούτων ἀνεγνωρίσθησαν μὲν τινες, συνεργήσαντες εἰς τὸν φόνον τοῦ Ἀταχουάλπα, διεκρίθησαν δὲ ἄλλοι, πάντα λίθον κινήσαντες ὅπως σώσωσιν αὐτόν· ὅθεν ὁ Τιτουαυτάχης τοὺς μὲν ἀπηγγόνισεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀγχόνης εἰς ἣν ἐκρεμάσθη ὁ Ἀταχουάλπας, τοὺς δὲ ἀφῆκεν ἐλευθέρους καὶ ἀπέπεμψε μεστοὺς λαμπρῶν δώρων.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἀλλοίως μὲν φύσεως συμβῆν, ἀλλὰ τὰς συνεπείας βαρυτέρας τοῖς Ἰσπανοῖς ἔχον, ἐγένετο, τρόπον τινά, τὸ σημεῖον γενικῆς ταραχῆς.

Ὁ Πιζάρρος εἶχε καταλίπει τὸν ὑπαρχον Βεναλκάζαρα εἰς Ἄγιον Μιχαὴλ μετ' ἐλίγων στρατιωτῶν, ὅτε οὗτος μαθὼν τὴν ἄλωσιν τοῦ Κύσκου καὶ τὴν πλουσίαν λείαν τῶν ὑπὸ τὸν Πιζάρρον ἠθέλησε νὰ ἀποκτήσῃ καὶ αὐτὸς μερίδιον πλοῦτος καὶ δόξης καὶ διανοήσατο νὰ κυριεύσῃ τῆς Κούττου πρωτευούσης τῆς εὐρείας ὁμωνύμου χώρας, ἀποδιώκων ἐκείθεν τὸν Ρυμινάγι, ἀναδειξάντα ἐκυτὸν ἡγεμόνα. Ἐνισχυθεὶς δὲ

ὑπό τινων δυνάμεων ἐλθουσῶν εἰς Ἅγιον Μιχαήλ, κατέλιπεν ἐκεῖ ἀθηνές ἀπόσπασμα καὶ ὠδεύσεν εὐ-
 θαρρῶς ἐπὶ τὸ Κούττον. Εὐσταθῆς δὲ καὶ θαρρόκαλός
 διατλέσας, ὑπερέβαλε τὰς δυσχερεῖας ἐπιπονωτάτης
 πορείας διὰ ὀρητικῶν χειμάρρων, ἀδιεβάτων σχεδὸν
 νηπῶν καὶ θαθέων ἐλῶν, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῆς
 ἐλπίδος πλουσίας καὶ ἀφθόγου λείας αὐτός τε καὶ οἱ
 ἀτρόμητοι συστρατιῶται. Ἰπερβαλόντες δὲ τὰ ἐμ-
 πόδια πάντα, κατανικήσαντες καὶ κατατροπώσαν-
 σάμενοι τὸν Ρυμίνανην, ἀντιστάντα αὐτοῖς πορευο-
 μένοις, ἐγένοντο κύριοι τοῦ Κούττου.

Ἀλλὰ πικρὰ ἀπάτη, σκληρὸν βουκόλημα ἀνέμενεν
 αὐτοὺς ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ταύτῃ ὄπου, ἤλιπζον νὰ
 εὕρωσι τοὺς ἐπιλοίπους τοῦ Ἀταχυάλλα θησαυρούς.
 Ἡ πόλις ἦν ἐγκαταλελειμμένη ὑπὸ τῶν κατοίκων,
 συναπαγαγόντων πᾶν ὅ,τι εἶχε τινα ἀξίαν.

Μόλις δ' εἶχον ἐγκατασταθῆ ἐν τῇ στείρᾳ κατα-
 κτήσει καὶ ἐφάνη εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Κούττου σῶμα
 στρατοῦ Ἰσπανικοῦ, διοικούμενον ὑπὸ Ἀλουαράδου,
 τοῦ πάλαι ὑπὸ τὸν Κορτέζ διατελοῦντος ἀρχηγοῦ.

Διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ τῆς Μεξικῆς δια-
 κητῆς τῆς ἐπαρχίας Γουατιμάλης, κειμένης ἐπὶ τῶν
 ἀκτῶν τοῦ Νοτίου πελάγους, κάτω τῆς Ταχβάσκου,
 ἔμαθε τὰς ἐπιτυχίας τοῦ Πιζάρρου ἐν Περούιᾳ καὶ
 διανοήσατο νὰ ὑπάγῃ καὶ αὐτός ἐκεῖ ἢ ἐν τῇ διοική-
 σει τῆς Γουατιμάλης κατέχουσα αὐτὸν ἀνάπαυσις καὶ
 ἡσυχία ἀπήρσεν εἰς τὸν ῥιψοκίνδυνον αὐτοῦ χαρα-
 κτήρα, εἰς τὴν ἀκάματον δραστηριότητα. Πρὸς τὴν
 φωνὴν δ' αὐτοῦ συνέτρехον πολλοὶ στρατιῶται εὐ-
 τυχεῖς ὅτι συντάσσονται ὑπὸ περίφημον στρατηγόν
 ἡγεῖται λοιπὸν μετ' οὐ πολὺ πεντακοσίων ἀνδρῶν,
 εἰς ὧν διακόσιοι ἦσαν ἱκανῶς πλούσιοι ὥστε ἠδύ-
 ναντο ν' ἀγοράσωσιν ἵππον.

Ἀποβαίνει δ' εἰς Πάρτο-Βιέγο, κείμενον μικρὸν
 πρὸς νότον εἴσω τοῦ ἰσημερινοῦ, καὶ ἐκεῖθεν πορεύε-
 ται ἐπὶ τὸ Κούττον ἄλλ' ὁποῖους πόνους, ὅποια δεινὰ
 θέλει ὑπομείνει τὸ ἀτρόμητον τῶν στρατιωτῶν καὶ
 τοῦ ἀρχηγοῦ! Ἰπὸ τῆς πείνης ἀναγκασθέντες νὰ
 φραγίσωσι τοὺς ἵππους, μόνην μετρίασιν τῆς βα-
 σάνου τῆς δίψης εὐρίσκουσι τὰς σταγόνας τῆς ἐν
 τῷ κοιλώματι τῶν φύλλων φυτῶν τινων ὀρόσου.
 Καὶ νῦν μὲν ἀσθμαίνουσιν ὑπὸ τὸ πνιγηρὸν θάλαπος
 καυστικοῦ ἡλίου· νῦν δὲ πῆγνυνται τὰ μέλη αὐτῶν
 καὶ ναρκοῦνται ὑπὸ τοῦ δριμύως ψύχους, τοῦ ἐν τοῖς
 ὄρεσιν ἐπικρατοῦντος, καὶ σπείρουσι καθ' ὅδον τὰ
 πτώματα ἐξήκοντα συστρατιωτῶν. Ἐνταῦθα μὲν ἡ
 χιών, ἐκεῖ δὲ ὄμβρος πεπυρωμένης τέφρας καὶ αἰθά-
 λης ὑπὸ τῶν γειτόνων τῷ Κούττῳ ὄρεων ἀναφυσωμέ-
 νης, ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ὠθουμένης καὶ περιβαλλούσης
 αὐτοὺς ἐν πυρίνῳ νέφει κωλύοντι τὴν ἀναπνοήν. Ἀλλὰ
 πρὸς οὐδὲν ἐμπόδιον μετατρέπεται ὁ Ἀλουαράδος καὶ

οἱ στρατιῶται, καὶ τέλος φθάνει μετ' αὐτῶν κατῆ-
 τέναντι τοῦ Κούττου.

Δ'.

Ἐνωσις τοῦ Βεναλκάζαρος καὶ τοῦ Ἀλμάγρου ἐν Κού-
 ττῳ. — Παρασκευαί πρὸς μάχην. — Συνθήκη. — Μάγκος,
 ὁ νέος Ἴγκας τῆς Περούιαις. — Προσέρχεται εἰς τὸν Πιζάρ-
 ρην. — Ὁ Ἀλουαράδος ὑποστρέφει εἰς τὴν Γουατιμάλαν.
 — Ὁ Πιζάρρος βίπτει τὸν θεμέλιον λίθον τῆς Λίμας. — Ἀ-
 φρίζει τοῦ Φερδινάνδου Πιζάρρου εἰς Ἰσπανίαν. — Ὁ βασι-
 λεὺς ἀναδείκνυσι μαρκησίους τὸν Φραγκίσκον Πιζάρρον καὶ
 τὸν Ἀλμάγρον. — Ἐρίδες. — Παρασκευαί τοῦ Ἀλμάγρου
 πρὸς ἐκστρατεῖαν κατὰ τῆς Χιλίδος. — Δεινὰ τῶν Ἰσπανῶν.
 — Ὑπερβολικὸν ψύχος. — Ἀγωνίζονται ἵνα καταλάβωσι
 τὴν Λίμαν καὶ τὸ Κούσκον. — Ἀποκρούονται. — Ἐμφύ-
 λιος τῶν Ἰσπανῶν πόλεμος. — Ὁ Ἀλμάγρος εἰσέρχεται εἰς
 ἀπροόπτου εἰς Κῦσκον. — Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Φραγκίσκου Πι-
 ζάρρου ἀιχμαλωτίζονται. — Γενναϊοφροσύνη τοῦ Ἀλμάγρου.

Ἡ προσπέλασις ἰσπανικοῦ στρατοῦ ἐνέβαλεν εἰς
 σφοδρὰν ἀνησυχίαν τὸν Βεναλκάζαρα, πρὸς ὃν ὁ Ἀλ-
 μάγρος ἦνωσε τὸν μικρὸν αὐτοῦ στρατόν. Σύμμαχος
 ἦν ἄρα γε ὁ προσερχόμενος ἢ ἐχθρός; Τὰς ἀμφιβο-
 λίας ταύτας διαλύοντες οἱ δύο ἀρχηγοὶ, ἐπεμφαν ἐ-
 πὶ τὰ ἵππους εἰς κατασκοπεῖαν, ἀλλὰ περιέπεσαν μετα-
 ξὺ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἀλουαράδου, καὶ, συλληφθέν-
 τες ἤχθησαν ἐνώπιον τοῦ στρατηγοῦ τούτου ὅστις
 ἀποτείνας αὐτοῖς τινὰς ἐρωτήσεις περὶ τῆς δυνάμεως
 καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ στρατοῦ αὐτῶν, προσηνέ-
 χθη εὐμενέστατα καὶ ἔπειτα ἀπέπεμφεν αὐτοὺς εἰς
 Κούττον οὐδὲν παραγγεῖλας πρὸς τὸν Βεναλκάζαρα
 καὶ τὸν Ἀλμάγρον. Ἡ διαγωγὴ αὕτη ἐνέπνευσε τού-
 τοις ὑποψίας καὶ παρεσκευάσαντο εἰς μάχην.

Καὶ κατὰ τὴν περίστασιν δὲ ταύτην ὁ αἰσχυρὸς
 Φιλιππίνος, ὁ διερμηνεὺς ἐκεῖνος, ὁ βδελυρῶς ἀγωνι-
 σάμενος κατὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Περούιαις, ὡς ἰ-
 στορήσαμεν, ἐγένετο ἔνοχος νέας προδοσίας, εἰς τῆς
 προσδόκα μεγάλα κέρδη. Ἐξελθὼν λάθρα τῆς Λί-
 μης, προσῆλθεν εἰς τὸν Ἀλουαράδον, προτείνων οὐ μόν-
 ον τὴν παράδοσιν τοῦ Ἀλμάγρου εἰς αὐτόν, ἀλλὰ
 καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν κύριον πάσης τῆς ἐπαρχίας
 τοῦ Κούττου. Ὁ Ἀλουαράδος ὁμῶς ἀπέκρουσε κατα-
 φρονητικῶς τὴν πρότασιν.

Ἐν τούτοις οἱ δύο στρατοὶ προῦχώρουν, καὶ εἰς μέ-
 τωπον ἀλλήλοις καταστάντες, ἀνέμενον ἐκάτερος τὸ
 σημεῖον τῆς μάχης ἢ τὴν ἀρχὴν τῶν φιλικῶν δια-
 πραγματεύσεων παρὰ τοῦ ἑτέρου. Ἀλλ' ἐκατέρωθεν ἡ
 ἀλαζὼν ὀξυχολία τῶν ἀρχηγῶν καθίστη τὴν πρω-
 τοβουλίαν ἀδύνατον, καὶ, ἀνευ ἀμφιβολίας, τὸ αἶμα
 ἤθελε βρύσει, εἰ μὴ ἀνὴρ σώφρων καὶ ἀληθῆς πατριώ-
 τῆς ἐμείσσετε μεταξὺ τῶν ἐτοιμῶν νὰ ἀλληλοκτονή-
 σωσιν στρατῶν καὶ κατέπειθε τοὺς ἀρχηγοὺς εἰς τὴν
 συνομολόγησιν ἀνακωχῆς· εἰκοσιτεσσάρων ἡμερῶν
 πρὸς διαρκεῖν τῶν ὄρων εἰρηνικῆς συμβάσεως. Χάρις

δὲ εἰς τὸν μεδίτην τοῦτον, οὐ τὸ ὄνομα ἀγνωμότως παρελείψεν ἡ ἱστορία, οἱ ἀρχηγοὶ συμφώνησαν τέλος καὶ ὑπέγραψαν ἀμοιβαίαν συνθήκην. Καὶ οἱ μὲν Βεναλκάζαρ καὶ Ἄλμαγρος ὑπέσχοντο νὰ πληρώσωσιν εἰς τὸν Ἀλουάραδον ἑκατοντακισχίλια τάλληρα εἰς ἀποζημίωσιν διὰ τὰς δαπάνας τῆς ἐκστρατείας, ὁ δὲ ἀξιωματικὸς τοῦ Κορτέζ ὑπέσχετο, ἀποζημιούμενος, νὰ ὑποστρέψῃ εἰς τὴν διοίκησιν αὐτοῦ ἐν Γυατιμάλη ἀποκρούων πάντας τοὺς κατὰ τῆς Περούϊας σκοποὺς αὐτοῦ. Ἰπὲρ τὸ δέον ὁμοίως γενναίως πρὸς τὸν Φιλιππῖνον φερόμενος, ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τὴν συγχώρησιν αὐτοῦ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου καιρὸν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀταχυάλπα Τιτουατάκης, ὁ φυσικὸς διάδοχος εἰς τὸν θρόνον τοῦ ἀδελφοῦ, ἀπέθανε, καταλιπὼν τὰ ἴδια δικιώματα εἰς τὸν ἀδελφὸν Μάγκον, ὅστις ἔγνω προσελθεῖν εἰς τὸν ἐν Κύσκω Ἀπό (οὕτως ἐκάλουν εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν τὸν Πιζάρρην οἱ Περούοι) ὅπως ἐκαιρήσεται τὴν προστασίαν αὐτοῦ. Μάτην οἱ φίλοι τοῦ νέου ἡγεμόνος ἀπέτρεπον αὐτὸν τοῦ σκοποῦ τούτου καὶ παρώτρυνον εἰς ἀμυναν ἔνοπλον τῶν δικαιοματιῶν αὐτοῦ, μάτην ἐφόβουν αὐτὸν, ἀναμιμνήσκοντες τὴν ἀπιστίαν τῶν Ἰσπανῶν πρὸς τὸ θῦμα, τὸν ἀδελφὸν Ἀταχυάλπαν, ὁ Μάγκος ἦλθεν εἰς Κῦσκον καὶ δὲν μετενόησε διὰ τὴν πίστιν· διότι ὁ Πιζάρρης ἐδέξατο τὸν Ἰγκαν μετὰ πάσης τῆς ἀνηκούσης εἰς τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ γένος τιμῆς, καὶ, παραδοὺς αὐτῷ τὴν ἐρυθρὰν ταινίαν, διακριτικὸν τῆς βασιλείας σημεῖον, ἀνεγνώρισε νόμιμον τοῦ Περούϊκου κράτους ἡγεμόνα.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀλουάραδος δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποστρέψῃ εἰς Μέξικον πρὶν ἢ ἰδῆ τὸν Πιζάρρην· προχωροῦντες ἡνωμένοι πρὸς τὸ Κῦϊτον οἱ τρεῖς ἀρχηγοὶ προσεβλήθησαν πολλάκις ὑπὸ τοῦ Κουισκυίζη καὶ κατὰ τὰς διαφόρους ἀψιμαχίας ἔπσαν δεκατέσσαρες στρατιῶται καὶ πεντήκοντα περίπου ἔτραυματίσθησαν. Ἀλλὰ τέλος ἐπλησίασαν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ὁ Κουισκυίζη κατέφυγε μετὰ τῶν λειψάνων τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ. Εὐρίσκειτο δὲ ὁ Περούος στρατηγὸς εἰς ἀπηλπισμένην στάσιν· καὶ τινες μὲν τῶν ἀξιωματικῶν παρεκίουν αὐτὸν νὰ ζητήσῃ τὴν εἰρήνην· ἀλλ' οὗτος τοσοῦτον μῖσος ἔπνεεν κατὰ τῶν Ἰσπανῶν, ὥστε ἠπέιλησε θάνατον κατ' ἐκείνου ὅστις πρῶτος ἐτόλμα νὰ εἴπῃ αὐτῷ τοιαύτην συμβουλήν· ἄλλοι δὲ παρεκίουν αὐτὸν νὰ συνάψῃ μάχην πρὸς τὸν ἐχθρόν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Κουισκυίζη δὲν ἐτόλμα ἀξιωματικὸς τις ἀγανακτήσας ἐφόβουσε αὐτὸν διὰ τῆς λόγης. Τούτου δὲ θανόντος εὐθὺς διεσπάρησαν τὰ περούϊκὰ στρατεύματα καὶ οἱ Ἰσπανοὶ εἰσῆλθον ἀναιμωτὲ εἰς τὴν πόλιν.

Ὁ δὲ Πιζάρρης, μαθὼν τὴν ἀφίξιν τοῦ Ἀλουαράδου καὶ τὴν σύμβασιν τὴν πρὸς αὐτὸν, ἐσπευσεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀντιπάλου, ὅστις ἤθελε γίνεαι ἐπίφο-

ρος, ἐὰν ἐβλεπε τὰ πλούσια τοῦ Κύσκου λάφυρα. Φθὰς δὲ ἀνεθυμίσειεν αὐτῷ τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι ἤθελεν ὑποστρέψῃ εἰς Γυατιμάλαν, καὶ, πείθων αὐτὸν ἵνα ἀναχωρήσῃ ταχύτερον προσέθηκε τὰς ἑκατὸν χιλιάσι ταλλήρων, ἃς οἱ Βεναλκάζαρ καὶ Ἄλμαγρος ὑπέσχοντο, ἴσον ποσὸν μετὰ πολλῶν καὶ λαμπρῶν ἀγγείων καὶ πολυτίμων λίθων. Ὁ δὲ Ἀλουάραδος ἀρκούμενος εἰς ταῦτα, ἀνεχώρησεν εἰς Γυατιμάλαν καταλιπὼν εἰς τὸν εἰς Πιζάρρην τοὺς πλείστους τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες εἶποντο αὐτῷ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν.

Ὁ δὲ Πιζάρρης λυτρωθεὶς ἀπὸ τοῦ ἀντιζήλου, οὐτινος ἐφοβείτο τὰ προτερήματα, ἤρξατο τῆς ἐκτελέσεως τοῦ μεγάλου σκοποῦ, ἐν πρῶ πολλοῦ εἶχε κατὰ νοῦν, δηλαδὴ τῆς θεμελιώσεως πόλεως, ἣτις ἐμελλε νὰ γίνῃ τὸ κέντρον τῶν κατακτήσεων καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως αὐτοῦ. Καταβαίνων δὲ εἰς τὴν ἀκτὴν, ἐπεμψεν εἰς Κῦσκον Ἄλμαγρον τὸν συνέταιρον, ἐντελλόμενος αὐτῷ νὰ προσφέρηται πρῶτος τῷ Ἰγκαν, ἐν κατέλιπεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ μετὰ πάντων τῶν Περούων. Ἡ μεταβολὴ αὕτη τῆς διαγωγῆς ὑπηγορεύετο εἰς τὸν Ἰσπανὸν ἀρχηγὸν ὑπὸ ἔμφρονος πολιτικῆς.

Ἡ θέσις ἦν ὁ Πιζάρρης ἐξελέξατο πρὸς θεμελίωσιν τῆς νέας πόλεως, ἦν τερπνὴ κοιλάς, εὐφορος καὶ παρόχλιος, ἐπὶ τοῦ στομίου ποταμοῦ τινὸς πρότερον μὲν Κιμάκου καλούμενου, ἔπειτα δὲ Λίμα, εἰς δεκατριῶν μοιρῶν νότιον πλάτος· κατέβαλε δὲ τὸν πρῶτον θεμέλιον λίθον τῆς πόλεως ταύτης τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανεῖων, καὶ, ἔνεκα τῆς συμπτώσεως ταύτης, ἐκάλεσεν αὐτὴν Los Reyes, ἧτοι οἱ Βασιλεῖς (*). Ἀλλὰ τὴν σήμερον καλεῖται Λίμα, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ποταμοῦ. Αἱ δ' ἐργασίαι μετὰ τοσαύτης δραστηριότητος ἐδιώκοντο, ὥστε ἐφαίνετο ὅτι ἀνεφύετο ἡ πόλις ἐκ τῆς γῆς κατὰ προσταγὴν τοῦ ἀκαμάτου Πιζάρρη. Ἀνήγειρε δὲ λαμπρὸν μέγαρον εἰς διαμονὴν τοῦ διοικητοῦ καὶ πάντες οἱ ἀξιωματικοὶ ἐμιμήσαντο εὐθὺς αὐτὸν, κτίσαντες ἰδίᾳ δαπάνῃ, καὶ ἀναλόγως τῇ περιουσίᾳ ἕκαστος, πολλὰς οἰκίας.

Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάλειμμα ὁ Φερδινάνδος Πιζάρρης ἀπεπλευσε κομίζων μεγίστην ποσότητα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, τὸ μερίδιον τοῦ αὐτοκράτορος· τὰ ἄπειρα ταῦτα πλούτη ἐθάμβωσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ μονάρχου καὶ τὸ ἔθνος συμμετέσχε τῆς ἐκπλήξεως καὶ ἀγαλλιάσεως αὐτοῦ. Ἐν τῇ αὐτῇ, κατὰ τὴν πόλιν ἐδαψιλεύοντο φιλοφρονήσεις καὶ δειγμάτων ὑψηλῆς τιμῆς εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ κατακτητοῦ τῆς Περούϊας καὶ ἀνηγορεύθη ἱππότης τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου. Ὁ δ' ἀδελφὸς αὐτοῦ Φραγκίσκος καὶ

(*) Οἱ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας Χριστιανοὶ τὰ Θεοφάνεια ἢ Ἐπιφάνεια καλοῦσιν ἡμέραν τῶν Βασιλείων, Jour des Rois, Σ. Μ.

ὁ Ἄλμαγρος δὲν παρελείφθησαν κατὰ τὴν διανομὴν τῶν ἀμοιβῶν καὶ τιμῶν ἀμφοτέρω ἀνεδείχθησαν μαρκήσιοι. Ὁ δ' αὐτοκράτωρ οὐ μόνον ἐπέκρυσσε τὸν τίτλον καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Πιζάρρη, ὡς διοικητοῦ, ἀλλὰ καὶ ᾗξησε τὴν διοίκησιν αὐτοῦ κατὰ ἐβδομήκοντα ναυτικάς λεύγας παρὰ τὰς νοτίους ἀκτᾶς. Ἐν δὲ τῷ διπλώματι, ὅπερ ἐστάλη εἰς τὸν διοικητὴν ἢ εὐρεῖα αὕτη χώρα ἐκαλεῖτο Νέοι Καστελλανοί. Ὁ δὲ Ἄλμαγρος adelantado, ἤτοι ὑποδιοικητῆς διορισθεὶς, ἔλαβε πρὸς τῇ θέσει ταύτῃ, ὑπὸ τοῦ Πιζάρρη εἰς αὐτὸν ὑπεσχημένην, ἀνεξάρτητον διοίκησιν συνεχομένην τῇ τοῦ Πιζάρρη καὶ ὁμορον καὶ ὑπὲρ τὰς διακοσίας λεύγας ἔκτασιν πρὸς νότον ἔχουσαν. Ἡ δὲ χώρα, ἧς ὁ Ἄλμαγρος ἐγένετο διοικητῆς εἰ καὶ οἱ Ἴσπανοὶ δὲν εἶχον ἔτι εἰσδύσει εἰς αὐτὴν, ἦν ἡ Χίλις (Chili), ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ διπλώματι Νέον Τόλητον καλουμένην.

Ἡ ἀγγελία τῶν διορισμῶν τούτων ἔφθασεν εἰς τὴν Περουῖαν πρὸ τῆς ἐπανόδου τοῦ Φερδινάνδου Πιζάρρη καὶ διήγειρεν εὐθύς σφοδρὰν φιλονεικίαν μεταξὺ Πιζάρρη καὶ Ἄλμαγρου, τούτου διατεινομένου ὅτι τὸ Κῦσκον, διαμονὴ τῶν Ἰγκῶν, περιείχετο ἐν τῇ διοικήσει ἦν ἐπέτρεψεν αὐτῷ ἢ ἰσπανικῇ αὐτῇ. Ἡ ἀνόητος αὕτη, ὁμολογητέον, ἀπαίτησις, ἀπεκρούσθη, ὡς εἰκὸς, ὑπὸ τοῦ Πιζάρρη, καὶ οἱ δύο ἀρχηγοὶ ἀντεσφενδόνισαν ἀμοιβαίως πικρὰς ἀντεγκλήσεις, λόγους ἐρεθιστικούς, καὶ οἱ Ἴσπανοὶ μικροῦ δεῖν παρέσχον τοῖς Περουοῖς θέαμα ἐμφυλίου πολέμου.

Τέλος ὁ Πιζάρρης προέβαλε φιλικὰς προτάσεις καὶ ὁ φύσει εἰλικρινὴς Ἄλμαγρος ἐδέξατο εἰρηνικῶς. Ὁ Πιζάρρης ὑπέσχετο νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν ἀντίπαλον, μέρος τῆς Περουῖας, ἐὰν ἡ χώρα ἦν ὁ Ἄλμαγρος ἔμελλε νὰ κατακτήσῃ οὔτε τόσον ἐκτεταμένη ἦτο οὔτε τόσον πλουσία ὅσον ἠλπίζον· οὗτος δὲ καὶ τοι δικαίως δυνάμενος νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς εὐθύτητος καὶ τῆς τιμιότητος τοῦ συνεταίρου, δὲν ἐδίστασεν ὁμῶς καὶ παρεδέξατο τὴν πρότασιν αὐτοῦ, τῆς θρησκείας καθιερωσάσης καὶ πάλιν, ὡς κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ἑταιρίαν, διὰ ἰερούργιας τὴν νέαν συνθήκην τῶν δύο τούτων ἀντιπάλων φιλοδοξιών.

Ὁ Ἄλμαγρος χαίρων, μόνον περὶ τῶν παρασκευῶν τοῦ ἐπὶ τὴν Χίλιδα στόλου ἐφρόντιζε. Συνήθροισε στρατὸν ἐξακοσίων περίπου Εὐρωπαϊῶν καὶ ἐπικουρικῶ σώματος δεκαπεντακισχιλίων Περουῶν, οὓς παρέσχεν αὐτῷ ὁ Μάγκος. Δύο δὲ ἦσαν αἱ ὁδοὶ αἱ ἀπὸ Κύσκου εἰς Χίλιδα ἄγουσαι· ἡ μὲν διέσχίζε πεδιάδα παράλιον· ἡ δ' ἑτέρα πολλῶ συντομωτέρα καὶ μόνον κατὰ τὸ θέρος εὐπρόσβατος, παρεῖχε πρὸς διάβασιν ὑψηλὰ ὄρη ἀπότομα καὶ συνήθως χιόνι κατεκαλυμμένα· ὅθεν ἐπ' αὐτῶν ἐπικρατεῖ ὑπερβολικὸν ψυχρὸς. Καὶ οἱ μὲν Περουοὶ παρεκίνουν τοὺς Ἴσπανοὺς νὰ ἐκλέξωσι τὴν μακροτέραν

ὁδὸν ὡς ἀσφελεστέραν καὶ εὐκολωτέραν, ἀλλ' ἡ καστελλανικὴ ὑπερηφάνεια κατεφρόνησε τὴν συμβουλήν καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄλμαγρον ἠθέλησαν νὰ ἀποδείξωσι τοῖς Περουοῖς, ὅτι πρὸς οὐδὲν ἐμπόδιον κατεπτοεῖτο τὸ θάρρος καὶ οὐδὲν ἀνθίστατο εἰς τοὺς ἀγῶνας αὐτῶν.

Ἀλλὰ μόλις προὐχώρησαν εἰς τὴν κακίστην ταύτην χώραν καὶ μετενόησαν διὰ τὴν παράτολμον προπέτειαν τὸ ψῦχος τοσοῦτον δριμύ ἐγένετο, ὥστε ὅπως μὴ παγῶσιν ἠναγκάζοντο νὰ κινῶνται ἀκαταπάστως· οἴμοι δ' εἰς ἐκείνον ὅστις ἔπαυσε τὴν κίνησιν πρὸς μικρὰν ἀνάπαυσιν, εἰς τὴν τοῦ ὕψους βίαν ὑπείκων! δὲν ἐξύπνει πλέον. Ἡ δὲ ἀναγκάσσα αὐτοὺς νὰ φονεύσωσι τοὺς ἵππους πείνα ἐλθοῦσα ᾗξησεν αὐτῶν τὰ δεινὰ, καὶ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ ταύτῃ καὶ φοβερᾷ ἀπορίᾳ κατακειμένοι, ἀπέκρουον καὶ τὰς τῶν ἀγρίων ἐφόδους, περὶ τὸ τοξεύειν ἐμπειροτάτων καὶ μέγα πλῆθος ἰσπανῶν στρατιωτῶν καὶ Περουῶν κτεινάντων.

Ὁ Ἄλμαγρος ἔβλεπε τὸν ἴδιον στρατὸν ἐξασθενῶντα καὶ ἐλαττούμενον ὁσημέραι. Πολλοὶ μὲν Ἴσπανοὶ ἔτι δὲ πλείους Περουοὶ ἐπήγγυντο ὄρθιοι, καταλαμβανόμενοι καὶ νεκρούμενοι ὑπὸ τοῦ ψύχους· ἡ δὲ ἀκίνητος σκληρότης τῶν πτωμάτων, κατὰ δένδρου ἢ πέτρας ἐστηριγμένων καὶ τὴν θέσιν εἰς ἣν ἀπεχωρίσθησαν τῆς ψυχῆς διατηρούντων, καθίστη αὐτὰ ἀγάλασιν ὅμοια. Εἰ δὲ πιστευτέον ἱστορικοῖς τισιν, ὅτε, μετὰ πέντε μῆνας, ὁ στρατὸς διήλθε τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἐπανερχόμενος εἰς Περουῖαν, εὗρε πολλοὺς ἐκ τῶν πεπηγμένων τούτων ἀνθρώπων εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν· αἱ πεπηγῦται αὐτῶν χεῖρες εἶχον ἔτι τοὺς χαλινούς τῶν ἵππων κατεψυγμένων καὶ αὐτῶν· οἱ δὲ λιμώττοντες Ἴσπανοὶ συνέβρεον ἄπληστοι ἐπὶ τὰ πτώματα τῶν ζῶων τούτων, ὧν τὸ κρέας ἦν τοσοῦτον πρόσφατον, ὥστε ἔλεγεσθε ὅτι πρὸ μικροῦ ἐσφάγησαν.

Τέλος ὁ στρατὸς ὑπὸ τοσοῦτων ἐν ταύτῳ μαστίγων δεκατισθεῖς, ἀφίκετο εἰς τὰς ὠραίας παιδιάδας τῆς Χίλιδος. Οἱ Ἴσπανοὶ κατεμαγεύθησαν ὑπὸ τῆς φαιδρᾶς θεᾶς, τοῦ τερπνοτάτου καιροῦ καὶ τῆς παραδόξου φυτείας τοῦ χθαμαλοτέρου μέρους, τοῦ παρὰ τὴν παραλίαν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς νότον κατατείνοντος. Καὶ ἐκ μὲν τῆς θέσεως τῆς χώρας ταύτης ἐγγύτατα τῷ ἰσημερινῷ κειμένης εἰκότως ὑποτίθεται ὅτι μεγὰλα καύματα ἐπικρατοῦσιν ἐκεῖ, ἀλλ' ἔχει γλυκὺ κλίμα ἀνοίξεως ἕνεκα τῶν γειτόνων ὑψηλῶν Κορδιλιερῶν ἢ Ἄνδεων καὶ τοῦ Νοτίου ὠκεανοῦ. Ἡ δὲ γῆ εἶναι πρόσφορος εἰς καλλιέργειαν παντὸς φυτοῦ καὶ αὐτῶν τῶν τῆς Εὐρώπης. Οἱ εἰς αὐτὴν εἰσυχθέντες ἵπποι καὶ κρυσσφόρα ζῶα ὑπερέβησαν κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν καλλονὴν τὰ ἄριστα γένη τῆς Ἰσπανίας ὅθεν κατάγονται. Τέλος τὸ εὐκρατον τοῦ-

το κλίμα περιέχει πάντα τὰ πλεονεκτήματα τῆς ἐπαρχίας τοῦ Κυΐτου στερούμενον τῶν μειονεκτημάτων αὐτοῦ, διότι οὔτε θύελλαι ἐπικρέμονται οὔτε σεισμοὶ ἐπισηαίνονται ὡς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ.

Ἄλλοτε τὸ ἄξιον μεγίστου λόγου μεταξὺ τῆς Περούτας καὶ τῆς Χίλιδος ἐμπόριον διεπράττετο ὑπὸ τῶν δύο πρωτευουσῶν Λίμης καὶ Ἁγίου Ἰακώβου (Saint-Iago) καὶ διὰ θαλάσσης· διότι αἱ δύο αὗται πόλεις κείνται ἐπὶ ποταμῶν, μικρὸν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν αὐτῶν εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν ἤτοι τὸ Νότιον πέλαγος· ἐκτίσθησαν δ' ἐπὶ τοῦ στομίου τῶν δύο τούτων ποταμῶν δύο μικραὶ πόλεις, ἡ μὲν κληθεῖσα Κάλλαον καὶ δύο λεύγας ἀπὸ τῆς Λίμης ἀπέχουσα, ἡ δὲ Οὐαλπάραισον ὀνομασθεῖσα, εἴκοσι λεύγας τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου διιστώσα. Ἐπὶ ἓνα ὀλόκληρον αἰῶνα οἱ θαλασσοπόροι, φοβούμενοι μήπως ἀποπλανηθῶσιν ἐν τῷ Νοτίῳ ὠκεανῷ, δὲν ἐτόλμησαν ἀπαίροντες ἀπὸ τοῦ Καλλάου ἢ τοῦ Οὐαλπαραίσου ν' ἀποπλεύσωσι μακρὰν τῶν ἀκτῶν μέγαν περιδρομὸν διασχηματίζουσῶν. Ἔτος περίπου ἑδαπανᾶτο τότε πρὸς διὰ πλοῦν ἀπὸ Καλλάου εἰς Οὐαλπάραισον, διότι, ὡς οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὁ παρὰ τὰς ἀκτὰς πλοῦς εἶναι δυσχερέστερος καὶ κινδυνωδέστερος τοῦ ἐν τῷ πελάγει.

Τέλος τολμηρὸς τις κυβερνήτης ἔτμεν ἑαυτῷ νέαν ὁδὸν· ἐτόλμησε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ πέλαγος, ὅπου εὔρε τοὺς ἐτησίαις, ἐπλευσε δὲ οὕτω ταχέως ὥστε δισπεραιώθη εἰς ἓνα μῆνα. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς τῆς ἀμαθείας ἐκείνους χρόνους νέαι τι ἀνακάλυψις ἐξέφριπτε πολλάκις τὸν ἀνακαλύψαντα εἰς μεγάλους κινδύνους καὶ τῆς μεγαλοφυΐας τὰ ἔργα ἐκινδύνευον θεωρούμενα ὡς ἐγκλήματα. Ὁ ἀτρόμητος κυβερνήτης, ὁ τῆς δημοσίου ἐγνωμοσύνης ἄξιος, καθείροθη κατηγορούμενος μαγείας καὶ ἴσως ἐκαίετο ζῶν εἰ μὴ εἶχε συντεταγμένον λεπτομερὲς ἡμερολόγιον τοῦ πλοῦς· ὁ ἰδὼντες οἱ δικασταὶ δὲν ἐτόλμησαν νὰ καταδικάσωσιν αὐτὸν, καὶ ἀπελύθη τῆς κατηγορίας ὅτι συνέδραμε διαφερόντως τῷ ἐμπορίῳ καὶ τῇ ναυτιλίᾳ.

Ὁ δὲ Ἄλμαγρος προσέκοπτε κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἰδίων κατακτητικῶν σκοπῶν εἰς ἀπρόβλεπτα κωλύματα· οἱ Ἴσπανοὶ δὲν εἶχον πλέον κατέναντι αὐτῶν ἀσθενεῖς, ἐχθροὺς, διηρημένους καὶ ὀλίγον πολεμικοὺς ὡς οἱ Περούοι· οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Χίλιδος ἦσαν τολμηροὶ, ἀνδρείοι καὶ εὐρωστοί. Ἐκπλαγέντες δὲ τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν πυροβόλων ὄπλων, ἐσκληρύνθησαν ὅμως μετ' οὐ πολὺ πρὸς τὰς καταπληξάσας πρότερον ἐκ πυροσφοκροτήσεως καὶ ἐπῆλθον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Καίτοι δ' ἐν πάσαις ταῖς μάχαις ἠττηθέντες, ἐπανέρχοντο ἀδικοῦτως εἰς τὴν ἐροδὸν καὶ ἡ πεισμονὴ αὐτῶν πρέλυε τοὺς σκοποὺς τοῦ Ἄλμαγρου. Συνωμοσίαι δὲ ὑπὸ τοῦ Φιλιππίου κατ' αὐτοῦ τεκτανθεῖσαι συνέτειναν

εἰς τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐπὶ πλέον δυσχερεστέρας γινομένης κατακτήσεως.

Ἄμα δὲ γνωσθεῖσης τῆς συνωμοσίας ταύτης, ἧς λεπτομέρειαν οὐδεμίαν ἀφηγοῦνται οἱ Ἴσπανοὶ ἱστορικοὶ, ὁ Φιλιππίνος ἐπεχείρησε νὰ δραπετεύσῃ· ἀλλὰ, καταδιωχθεὶς, ἐδικάσθη καὶ κατεδικάσθη εἰς διαμελισμὸν καὶ, πρὶν ἢ λάβῃ τὰ ἐπίχειρα πάντων τῶν ἐγκλημάτων ὡμολόγησεν ὁ ἐπίβουλος τὰς ψευδεῖς καὶ τὸν Ἀταχυάλπαν φθειράσας διαβολὰς.

Ἐν τῷ δὲ ὁ Ἄλμαγρος παρεσκευάζετο ἵνα ἐπανακάμψῃ εἰς Κύσκον, αἱ ἐκ Περούτας ἀγγελίαι ἐπέσπευσαν τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ. Ἀναχωρήσαντος δὲ συνέλαβον τὸν Ἰγκαν καὶ ἔδησαν καὶ μετεχειρίζοντο αὐτὸν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὡς κακοῦργον. Ὁ δὲ διοικητὴς Πιζάρρης εἰς Λίμαν πορευόμενος μετὰ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος ἐνεπίστευσε τὴν διοίκησιν τοῖς δύο ἀδελφοῖς Ἰωάννῃ καὶ Γονζαλέζ· ἀλλ' ἀφρόνως φερόμενος, ἐπέτρεψε τοῖς ἐν Κύσκῳ καταλειπομένοις Ἴσπανοῖς ἐπιδρομὰς εἰς τὰς μὴ πῶ ἐντελῶς ὑποτεταγμένους χώρας. Ὀλίγοι δὲ στρατιῶται ἔμειναν ἐν τῇ πόλει καὶ οὕτως ὁ Ἰγκας ὑπὸ τῶν περιστάσεων βοηθούμενος ἠδυνήθη τέλος ν' ἀναγγείλῃ ἀρχηγοῖς τισὶ τοῦ ἔθνους ὅπως μετεχειρίζοντο αὐτὸν ἀτίμως.

Ἐν τῷ δὲ συνεβουλεύοντο περὶ τῆς ἐλευθερώσεως τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν καὶ περὶ διοργανισμοῦ γενικῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν τυράννων τῆς πατρίδος, ὁ Φερδινάνδος Πιζάρρης ἐπανῆλθεν ἐξ Ἰσπανίας καὶ συνήνωσεν ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς Ἰωάννῃ καὶ Γονζαλέζ διοικῶσιν ἐν Κύσκῳ. Ὁ δὲ Φερδινάνδος, καὶ πρὸς τὸν Ἀταχυάλπαν φιλόνηρον παρασχῶν ἑαυτὸν, ἔκτειρε τὴν λυπηρὰν κατάστασιν τοῦ Μάγκου, καὶ οὕτως πιστεύων τῇ γενναίᾳ ἀγαθότητι τοῦ Φερδινάνδου, ἐζήτησεν εὐθαρσῶς τὴν ἄδειαν νὰ παραστῇ εἰς ἐπίσημον ἐορτὴν ἦν, οἱ Περούοι κατ' ἔτος ἤγον λεύγας τινὰ μακρὰν τῆς πρωτευούσης. Τοῦ δὲ Φερδινάνδου συναινέσαντος ὁ Ἰγκας ἐλεύθερος τέλος, ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἐορτὴν ὅπου ἡ παρουσία αὐτοῦ ἦν τὸ σημεῖον τῆς στάσεως.

Εὐθὺς λοιπὸν οἱ προὔχοντες τοῦ ἔθνους συντρέχουσιν εἰς τὸν τεταγμένον τόπον μεστοὶ μίσους καὶ ἐκδικησὶν διψῶντες· περιφλεγῶς ἐπεθύμουν, συνταξάμενοι ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ βασιλέως αὐτῶν, ν' ἀποσπάσωσι τὴν πατρίδα ἀπὸ τῆς δεσποτείας τῶν Ἴσπανῶν καὶ ἐκπλύνωσι τὸ ἴδιον αἷσχος εἰς τὸ αἶμα τῶν ὀλιγαριθμῶν ἀπλήστων τυράννων, τῶν αἰσχρῶν ἀρπάγων ὧν ἐουθριῶσιν ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἤνεγκαν τὸν ζυγὸν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον. Ἡ τοῦ πολέμου σημαία ἀναπετάννεται πανταχοῦ οἱ Περούοι ἀναλαμβάνουσι τὰ ὄπλα· αἱ δὲ μεμνημένοι τῶν Ἴσπανῶν καὶ δισπαρμένοι δυνάμεις· αἱ τὰς ἐπαρχίας ληϊζόμεναι καταλκυβάνονται ἀσύλακτοι καὶ σφάζονται. Μετ' οὐ πολὺ ὁ Μάγκος δύναται νὰ ὀ-

δεύση ἐπὶ τὸ Κῦσκον μετὰ στρατοῦ, ὃν οἱ Ἴσπανοὶ ἱστορικοὶ ἀναφέρουσιν εἰς εἴκοσι μυριάδας ἀνδρῶν, ἐν ᾧ ἐν ταύτῳ ἰσάριθμος σχεδὸν στρατὸς ὄρμη κατὰ τῆς Λίμης.

Μετ' οὐ πολὺ τὸ Κῦσκον ἐπολιορκεῖτο, οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει ἄρχοντες, τρεῖς Πιζάρροι μόνις ἐβδομήκοντα Ἴσπανοὺς εἶχον. Κατὰ τὴν πρώτην δὲ συμπλοκὴν ὁ Ἰωάννης, εἷς τῶν τριῶν ἀδελφῶν, ἐξ ἴσου, λέγουσι, φιλάνθρωπος καὶ ἀνδρεῖος, ἔπεσε λίθῳ βληθεὶς.

Ἡ δὲ πολιορκία τῶν δύο πρωτευουσῶν ἀρξαμένη σχεδὸν ἐν ταύτῳ ἐκόλυε τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν διεσπαρμένων μικρῶν ἰσπανικῶν σωμάτων καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῇ τῶν ἐχθροπραξιῶν ἀπώλοντο ἑξακόσιοι Ἴσπανοὶ ὑπὸ τοῦ σιδήρου τῶν Περουῶν λαμβανόντων τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὄπλα καὶ μιμουμένων τὸν ἐχθρὸν κατὰ τὸν τρόπον τοῦ χρῆσθαι αὐτοῖς. Λιγούνται μάλιστα ὅτι ἐτόλμησαν νὰ πυροβολήσωσι δι' ὄπλων. Ὁ Μάγκος καὶ ἄλλοι ἀρχηγοὶ ἠγόουντο τοῦ στρατοῦ ἀναβαίνοντες ἵππους ὑπὸ τῶν Περουῶν ζώγρηθέντας.

Ἡ δὲ τῶν Ἰσπανῶν κατάστασις ἐγένετο κρίσιμωτέρα ἡμέρα πῆ ἡμέρα, διότι ὁ Ἰγκας μέρους τινὸς τῆς πόλεως Κῦσκου κύριος γενόμενος ἀπέκλεισε τοὺς δύο Πιζάρρους ἐν τῇ συνοικίᾳ εἰς ἣν κατέφυγον μετὰ τῶν ὀλίγων ὑπολειπομένων στρατιωτῶν. Δὲν ὑπῆρχε δ' ἐλπίς νὰ κρατήσωσιν ἐκεῖ πολὺ, ἀδυνάτου οὐσης τῆς μεταξὺ Κῦσκου καὶ Λίμης συγκοινωνίας καὶ τῶν ἐνουσῶν τὰς δύο πρωτευούσας ὁδῶν διακωλυομένων ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ οὕτω καλῶς, ὥστε ἐξεκρούσθησαν πάντες οἱ ἀγῶνες τῶν τριῶν ἀδελφῶν ὅπως ἀνταλλάξωσιν εἰδήσεις. Ὁ δὲ διοικητὴς οὐχ ἤττον τοῦ Γονζαλέζ καὶ τοῦ Φερδινάνδου ἔπασχε διὰ τὴν σκληρὰν ταύτην ἀπορίαν. Ἀλλ' ὅμως ἡ θέσις αὐτοῦ ὑπεφέρετο εὐκολώτερον τῆς ἀμηχανίας τῶν ἀδελφῶν· διότι γείτονα ἔχων τὴν θάλασσαν ἐπορίζετο τοὺς ἐλλείποντας ἐκείνοις πόρους, καὶ ἐνίστε ἐλάμβανεν ἐκ Πανάμης ἐπικουρίας δι' ὧν ἀνεπλήρου τοὺς ἀπολλυμένους.

Δεινὸν δὲ ἔγνω τότε, ὅπως ἀναγκάσῃ τοὺς στρατιώτας ἢ νὰ νικήσωσιν ἢ ν' ἀποθάνωσιν· ἀπέπεμψε τὰ πλοῖα εἰς Πανάμαν καὶ καθ' ὅσον ἐφέροντο αὐτῷ νεοσύλληκτοι ἐξέπεμπε μικρὰ τινα σώματα ὑπὸ ἀρχηγούς δεδοκιμασμένης αὐτῷ ἰκανότητος καὶ ἀνδρείας πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν Κῦσκῳ περιεζωσμένων Ἰσπανῶν. Ἀλλ' ὅποια λύπη ἤθελε καταλάβει αὐτὸν ἐὰν ἐγίνωσκε τὴν τύχην τῶν διαφόρων τούτων σωμάτων!

Ἐβδομήκοντα ἵππεις ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ δὸν Διέγου Πιζάρρη ἀγόμενοι κατελήφθησαν, προσεβλήθησαν καὶ ἐσφάγησαν μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ ἐν στενῷ τινι ὑπὸ τῶν Περουῶν· Γονζαλέζ δὲ ὁ Τάπιος, ἕτερος ἀξιώματικὸς, ἐκ Λίμης καὶ αὐτὸς μετὰ ὀγ-

δοήκοντα ἀνδρῶν ἀναχωρήσας, ἀπώλετο κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς καὶ ἄλλοι δύο ἀρχηγοὶ, οἱ Μοργοθέιος καὶ Γαγέττας, πεσόντες μετὰ τῶν στρατιωτῶν ὧν ἠγόουντο ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ σιδήρου. Ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους Ἴσπανοὺς ἀπέθανον οὕτως ἀγνοούντος τοῦ Πιζάρρου.

Τέλος ἐνισχυθεὶς ὑπὸ ἀξιολόγου ἐπικουρίας ἦν ἠγαγεν αὐτῷ Ἀλφόνσος ὁ Ἀλουάραδος, ἀδελφὸς τοῦ ὀμωνύμου ἀρχηγοῦ, ἠδυνήθη νὰ ἐπιτεθῇ αὐτός. Ἐποιήσατο ἰσχυρὰν ἔξοδον καὶ κατετροπώσατο τὴν ἀπειράριθμον στρατιάν τὴν πολιορκούσαν τὴν Λίμαν καὶ κατεδίωξε τοὺς Περουοὺς μέχρι τῶν ὄρεων. Σοβαρὸν χρέος ἐκάλει αὐτὸν εἰς Κῦσκον καὶ ἐπεθύμει νὰ δράμῃ εἰς βοήθειαν τῶν ἀδελφῶν, ὧν ἠγγόει τὴν τύχην· ἀλλ' ἠδύνατο νὰ καταλίπῃ τὴν Λίμαν πόλιν πρὸ μικροῦ θεμελιωθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ, τὸ κέντρον τῶν πόρων καὶ τὸ μόνον καταφύγιον ἐν ὧρᾳ ἀτυχίας; Ἐμεινε λοιπὸν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐνετείλατο τῷ Ἀλουάραδῳ, ὅστις ἀφικόμενος καὶ αὐτὸν ἔσωσε, νὰ ἐκστρατεύσῃ πρὸς ἐλευθέρωσιν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ.

Ὁ Ἀλουάραδος ἤρξατο τῆς ἐπὶ τὸ Κῦσκον πορείας ἄγων τριακοσίους ἀνδρας ἐνισχυθέντας ἔπειτα ὑπὸ διακοσίων ἐτέρων. Οἱ δὲ Περουοὶ εὐτυχήσαντες τέως ἐν ταῖς κατὰ τῶν διαφόρων εἰς Κῦσκον πεμπομένων στρατευμάτων ἐφόδοις ἐνόμιζον ὅτι καὶ τοῦ ὑπὸ τὸν Ἀλουάραδον στρατοῦ εὐκόλως ἤθελον κρατήσῃ· ἐπραττον ὅμως πρὸς ἀνδρα ἔμπειρον καὶ ἐπιτήδειον, νικήσαντα αὐτοὺς καθ' ὅλας τὰς συμπλοκάς· ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς Κῦσκον νέα περιπέτεια, ἦν, ὡς εἰκότος, ἐκτιθέμεθα, μετέλλαξε τὰ τῆς σκηνῆς πρόσωπα, νέους ἀγωνιστὰς ἀγαγοῦσα ἐπὶ τοῦ εὐμεταβλήτου τούτου θεάτρου τῆς διχονοίας καὶ τοῦ πολέμου.

Ὁ Ἄλμαγρος καταλιπὼν τὴν Χίλιδα ἐπορεύετο πρὸς τὸ Κῦσκον, ὅτε λαμβάνει τὸ ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου Πιζάρρου κομισθὲν δίπλωμα, δι' οὗ ὁ αὐτοκράτωρ διώριζεν αὐτὸν ἀνεξάρτητον διοικητὴν τῶν πρὸς νότον καὶ πέραν τῶν ὀρίων τῆς τοῦ Πιζάρρου διοικήσεως χωρῶν. Ἐξετάσας δὲ τὸ δίπλωμα ἐπέισθη βεβαίως ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ περιέλαβε τὸ Κῦσκον εἰς τὴν διοίκησιν αὐτοῦ καὶ οὐκ εἰς τὴν τοῦ συνεταίρου. Κρίνας λοιπὸν νὰ ἐκτελέσῃ τὰ νομιζόμενα ἴδια δικαιοματά, προὔχρησεν ὅπως καταλάβῃ τὸ Κῦσκον. Φθὰς δ' εἰς τὰ περίχωρα τῆς πόλεως μανθάνει μετ' ἐκπλήξεως ὅτι τὸ τρίτον αὐτῆς, ἦν θεώρει πλέον ἰδιοκτησίαν σχεδὸν, διεφάρη διὰ πυρὸς· ὅτι τοῦ ἐτέρου τρίτου ἐκράτει ὁ Μάγκος, τὸ δὲ τελευταῖον τρίτον κατεῖχον εἰσέτι οἱ Πιζάρροι κινδυνεύοντες καὶ ἐκεῖθεν νὰ ἐκδιωχθῶσιν ὑπὸ τῶν Περουῶν. Ἀναμένων δὲ εἰδήσεις περὶ τῶν διαδοχικῶν συμβάντων τῶν ἐπισυράντων τὴν ἀθλίαν ταύτην κατάστασιν, φρονίμως σκεπτόμενος ἐπορεύετο βραδέως.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἦλθον πρὸς αὐτὸν πρέσβεις ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἐξαιτούμενοι τὴν φιλίαν καὶ συνδρομὴν αὐτοῦ. Ὁ μὲν Ἰγκας ἐξετίμα προσηκόντως τὰ προτερήματα συμμαχίας πρὸς πολεμιστὴν ἐπιφοδίστατον καὶ ἰσχυρότατον, οἷος ἦν ὁ Ἄλμαγρος· οἱ δὲ Πιζάρροι πάλιν ἐγίνωσκον ὅτι ἡ μετὰ τοῦ Ἰγκας συμμαχία τοῦ Ἄλμαγρου ἦν αὐτοῖς ὄλεθρία καὶ ὅτι ἤθελον κατασυντριβῆ ὑπὸ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο δυνάμεων. Ἀλλ' ὁ Ἄλμαγρος πρῶτον ὄρον ἐπέβαλλε πρὸς συμμαχίαν τὴν παραχώρησιν τοῦ Κύσκου καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰγκας δὲν ἐπεθύμει νὰ παραχωρήσῃ τὴν πρωτεύουσάν, τῶν παρακλήσεων τοῦ Ἄλμαγρου γενομένων εἰς μάτην, ὁ ἰσπανὸς στρατηγὸς διαλύσας τὰς διαπραγματεύσεις ἐπέπεσε τοῖς Περουοῖς καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ἄρῳσι τὴν πολιορκίαν τοῦ Κύσκου.

Ἀπαλλαγείς δὲ τούτου τοῦ ἐχθροῦ ὁ Ἄλμαγρος ἐπέταξε τοῖς Πιζάρροις νὰ παραδώσι τὴν πόλιν καὶ ἀρνούμενων, ὁ Ἄλμαγρος προὐχώρησε μέχρι τῶν πυλῶν τῆς πόλεως καὶ προσῆλθον μετ' οὐ πολὺ εἰς αὐτὸν τινες τῆς φρουρᾶς στρατιῶται· ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ εὐθύτης καὶ ἡ γενναιοφροσύνη κατέστησαν αὐτὸν ἀγαπητὸν τοῖς ἰσπανοῖς, ὧν οἱ Πιζάρροι ἐφείλκυσαν τὸ μῖσος σκληρῶς καὶ δολίως φερόμενοι. Ἡ δ' ἐπικουρία αὕτη κατέστησε τὸν Ἄλμαγρον εἰς δύναμιν ὥστε ν' ἀλώσῃ νυκτὸς τὸ Κῦσκον καὶ ἡ ἐφοδος οὕτω ταχέως καὶ ἐπιτηδαίως ἐγένετο, ὥστε ὅτε ὁ στρατηγὸς καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐφθασαν εἰς τὴν οἰκίαν τῶν Πιζάρρων, οὗτοι ἠγνόουν ἔτι τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως. Προσκληθέντες ἵνα παραδώσιν ἑαυτοὺς, ἐκλείσθησαν ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ φράξαντες αὐτὴν ἀνέστησαν πεισμοδῶς· ἀλλ' ἐξαντληθεισῶν τῶν δυνάμεων ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψωσι τῷ νικητῇ καὶ συλληφθέντες ἄνευ συνθήκης ἐδραμεύθησαν.

Τότε φθάνει καὶ ὁ Ἀλουαράδος μετὰ τοῦ μικροῦ στρατοῦ πρὸ τῆς πόλεως, καὶ ἡ διάβασις μόνη τοῦ ποταμοῦ ἔμεινε ὅπως εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. Ἀλλὰ πόσον ἠπόρησεν ἰδὼν εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην ἰσπανοὺς στρατιῶτας εἰς τάξιν ἐντελῶς ἐχθρικὴν συντεταγμένους! Ἀγνωῶν τελείως τὰ ἐν Κύσκῳ συμβάντα δὲν ἐνόει πρὸς τί αἱ ἀπειλητικαὶ παρασκευαὶ ἐχθροῦ τὴν ἰσπανικὴν φέροντος στολήν. Τέλος ὁ Ἄλμαγρος αὐτὸς ἐλθὼν ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, καὶ ἐπειρήθη διὰ δῶρων καὶ ὑποσχέσεων ὅπως προσαγάγῃται τὸν ἄνδρα καὶ ἀποσπάσῃ τῆς τοῦ Πιζάρρου φατρίας. Ἀλλὰ προσέκρουσαν οἱ ἀγῶνες τοῦ Ἄλμαγρου εἰς τὴν ἀδιάφθορον τοῦ Ἀλουαράδου πίστιν.

Ἀλλ' ὑπῆρχεν ἐν τῷ στρατῷ τοῦ ὑπάρχου τοῦ Πιζάρρου καὶ ἐν τοῖς ἀξιοματικοῖς μάλιστα αὐτοῦ προδότης ἐξαπατήσας τινὰς τῶν συστρατιωτῶν, οἵτινες ἐνήργησαν οὕτως ἐπιτηδαίως, ὥστε νύκτα τινὰ ὁ στρατὸς τούτου εὗρέθη ἐν μέσῳ τῷ στρατοπέδῳ

τοῦ Ἀλουαράδου πρὶν ἢ ἐννοήσῃ καὶ τὸ κίνημα τοῦ ἐχθροῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ ἀρχηγὸς συνελήφθη οὐδεμίαν δυνήεις νὰ ἀντιτάξῃ ἄμυναν· διότι οἱ στρατιῶται εἶχον ἀφελόντες τὰ ὄπλα αὐτοῦ καὶ τὰ τῶν οἰκειότερων φίλων, στεροῦντες αὐτοὺς παντὸς τρόπου πρὸς ἄμυναν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πλεῖστον τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἀλουαράδου ἐνείχετο ἐν τῇ συνωμοσίᾳ, οἱ ὀλίγοι ἐμμεῖναντες πιστοὶ στρατιῶται ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ νὰ καταβρίψωσι τὰ ὄπλα· ἤχθησαν δὲ ἀσφαλῶς φυλαττόμενοι εἰς Κῦσκον.

Ὅθεν ὁ Ἄλμαγρος ἦν κύριος τριῶν ἐπικινδύνων ἐχθρῶν, τριῶν ἐπιφοδῶν ἀντιπάλων· συνεσκέφατο τοῖς φίλοις περὶ τοῦ πρακτέου εἰς τοὺς αἰχμαλώτους καὶ οἱ πλείστοι ἐγνωμοδότησαν ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Πιζάρρου, τοῦ Ἀλουαράδου καὶ πάντων τῶν ὀπαδῶν τοῦ διοικητοῦ ἤθελον ἀσφαλίσαι εἰς αὐτὸν τὴν τε ὑπεροχὴν καὶ τὴν εἰρηνικὴν αὐτοῦ κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς εὐρείας περουϊκῆς ἐπικρατείας. Ἀκούσας δ' αὐτοὺς προσεκτικὸς τὸν νοῦν καὶ ἐγκρίνας τὸ ὄρθον τῶν λόγων, εἶπεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ τὴν συμβουλήν ταύτην· γενναιότερον δ' ἔτι φερόμενος, διότι εὐκόλως ἠδύνατο βαδίσας εὐθὺς ἐπὶ τὴν λίμνην νὰ καταστρέψῃ τὸν τε Πιζάρρον καὶ τὸ κόμμα αὐτοῦ, εἰς ἄμυναν μόνον περιώρισεν ἑαυτὸν καταλείπων τῷ ἀντιπάλῳ τὴν βδελυρὰν ἔναρξιν τοῦ εἰφυλίου πολέμου. Ἐπανεκάρησε λοιπὸν εἰς Κῦσκον, ὅπου παρασκευαζόμενος εἰς ἄμυναν ἀνέμενε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Πιζάρρου.

Ε΄.

Κρίσιμος στάσις τοῦ Πιζάρρου.— Εὐστάθεια αὐτοῦ.— Διαπραγματεύσεις.— Λειποταξία ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Ἄλμαγρου.— Δολιότης τοῦ Πιζάρρου.— Μάχη τοῦ Κύσκου.— Ἡττα τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἄλμαγρου.— Ὁ Ὀργόνης πίπτει.— Ὁ Ἄλμαγρος ζωοῦται ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Πιζάρρου.— Κρίνεται καὶ καταδικάζεται εἰς θάνατον, ἀπαγχονίζεται καὶ ἔπειτα ἀποκεφαλίζεται.— Ὁ Ἀλουαράδος ἀποπλέει εἰς Ἰσπανίαν ὅπως ἐπικαλέσῃται ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ Πιζάρρου.— Φυλάκισις τοῦ Φερδινάνδου Πιζάρρου ἐν Μαδρίτῃ.— Νέος ἐπίτροπος ἐν Περουία.— Ἐκστρατεία Γονζαλέζ Πιζάρρου.— Τρομερὰ ἐκδρομὴ τοῦ Ὀρελλάνου.— Ψευδολογία αὐτοῦ.— Ἡ χώρα τῶν Ἀμαζόνων καὶ τοῦ Ἐλδοράδου.— Συνωμοσία κατὰ τοῦ Πιζάρρου.— Δολοφονεῖται.— Εἰκὼν αὐτοῦ.— Ἀνέκδοτα.

Τέλος ὁ μυστηριώδης πέπλος ὁ καλύπτων τὰ ἐν Κύσκῳ συμβάντα ἐσχίσθη καὶ ὁ Πιζάρρος ἠδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ τὸ μέγεθος τῶν ἀπωλειῶν καὶ τὸ σοβαρὸν τῆς ἰδίας καταστάσεως, διότι ἔλαβεν ἀλλεπαλλήλους τὰς ἀπαισιωτέρας ἀγγελίας καὶ ἔμαθε σχεδὸν ἐν ταύτῳ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου, τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἄλμαγρου, τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν δύο ἐτέρων ἀδελφῶν.

Ἀλλ' ἡ ῥώμη τῆς ψυχῆς καὶ τὸ εὐσταθὲς τοῦ ἡ-

θους αὐτοῦ δὲν ἐκλονήθησαν ὑπὸ τῶν ἐπαλλήλων τούτων δυστηχημάτων. Γινώσκων τὴν ἀπλότητα τοῦ Ἀλμάγρου ἔστησε κατ' αὐτοῦ παγίδα καὶ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς νέας δολιότητος ἐστήριξε τὴν ἐλπίδα τῆς ὀριστικῆς ἥττης τοῦ ἀντιπάλου καὶ πάλιν μέλλοντος νὰ πάθῃ ἕνεκα τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν πίστεως.

Ὁ Πιζάρρης ἀνέμενε καθ' ἡμέραν ἀξιόλογον ἐπικουρίαν ἣτις ἔμελλε νὰ σταλῇ αὐτῷ ἐκ Πανάμης· συνέφερε δὲ αὐτῷ μεγάλως νὰ ἀναβάλῃ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, καταναγκάζων τὸν Ἀλμαγρον εἰς ἀπραξίαν διὰ προτάσεων εἰρηρικῶν καὶ ἀρχῆς διαπραγματεύσεων ἀτελεστέων. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Ἀλμαγρος, ἀπατηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκουσίων προτάσεων τοῦ Πιζάρρη, ἀπείχε πάσης ἐχθρικῆς πράξεως, οὗτος δὲν διετέλει ἀπρακτῶν· εἰργάζετο ἐξ ἐναντίας ὀχυρούμενος καὶ συλλέγων στρατὸν· μετεπέμπετο ἰσχυρὰς ἐπικουρίας ἀνθρώπων τε καὶ ἐφοδίων, καὶ ἠτοιμάζετο ἵνα ἀποκαλύψῃ τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ, ὅτε προσῆλθον αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς Γονζαλέζ καὶ ὁ Ἀλουάραδος, οἵτινες δραπετεύσαντες ἐκ τῆς φυλακῆς, ἦγον αὐτῷ ἐξήκοντα ἱππεῖς, οὓς ἀπέσπασαν ἐκ τῶν τοῦ Ἀλμάγρου. Ἡ ἀπροσδόκητος αὐτῆ βοήθεια ἐνέπλησεν ἀγαλλιάσεως τὸν Πιζάρρη, ὅστις ἔκτοτε ἐνόμισεν ἑαυτὸν ἱκανὸν νὰ προσέλθῃ κατὰ τῶν ἰδίων ἐχθρῶν. Ἄλλ' ὁ Φερδινάνδος Πιζάρρης ἦν ἔτι δέσμιος καὶ ὁ διοικητὴς πρὶν ἢ κηρύξῃ ἑαυτὸν ἐχθρὸν καὶ διακόψῃ τὰς διαπραγματεύσεις ἤθελε ν' ἀφέλῃ ἀπὸ τοῦ Ἀλμάγρου τὸν πολύτιμον ὄμηρον.

Τότε ἔδειξεν ὅτι διακαέστερον ἐπεθύμει εἰλικρινῆ συμφιλίωσιν καὶ προέτεινε τῷ Ἀλμάγρῳ νὰ ὑποβάλωσι τὰς ἰδίας διαφορὰς εἰς τὸν αὐτοκράτορα ὡς δικιτητὴν, καὶ τοῦ Ἀλμάγρου ἀσμένως δεξαμένου τὴν πρότασιν, ὁ Πιζάρρης ἔκριεν ὅτι ἠδύνατο νὰ ἀπολαύσῃ καὶ τι περισσότερον παρὰ τοῦ εὐπίστου καὶ γενναίου ἀντιζήλου ἐζήτησε λοιπὸν τὴν ἐλευθέρωσιν τοῦ ἀδελφοῦ, σταλησομένου εἰς Ἰσπανίαν ὡς ἀντιπροσώπου αὐτῶν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι, καὶ ὁ Ἀλμαγρος ἀνέωξε τὰς πύλας τοῦ δεσμωτηρίου. Ἄλλ' ἅμα ἐλευθερωθέντος τοῦ ἀδελφοῦ ὁ Πιζάρρης διεκοίνωσε τῷ ἀντιπάλῳ ὅτι μόνος ὁ πόλεμος ἠδύνατο νὰ διαλύσῃ τὴν ἔριδα. Ὁ στρατὸς αὐτοῦ, ὑπὸ πολλῶν ἐπικούρων ἐνισχυθεὶς, εἶχε δύο ὀλόκληρα τάγματα πυροβολοφόρων, πρᾶγμα σπάνιον, διότι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἡ χρῆσις τῶν πυροβόλων ὕπλων δὲν ἦτο γενικὴ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Εὐρώπῃ. Ἐπέτρεψε δὲ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ πλείστου στρατοῦ τοῖς ἀδελφοῖς, φλεγομένοις ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἐκδικήσωσιν ἑαυτοὺς, καὶ ἤρξαντο τοῦ πορεύεσθαι. Ὁ δὲ Ἀλμαγρος εὐκόλως κατεσύντριβε τὸν ἐχθρὸν καὶ ἐπεραίου τὸν πόλεμον διὰ μιᾶς, ἐὰν κατελάμβανε τὰ στενὰ τῶν Ἄνδεων ἢ Κορδιλιερῶν ἢ τινὰ ἠναγκάζετο νὰ δι-

βῆ ὁ ἐχθρὸς, διότι διαβεβαιουῦται ὅτι οἱ περιηγηταὶ καταλιμπάνοντες τὰς θερμὰς χώρας τοῦ Κυΐτου ὕπως διαβῶσι τὰς Ἄνδεις, ἀενάως ὑπὸ χιόνος κεκαλυμμένας, κατακυριεύονται ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς κακῆ τύχῃ φονευούσης σχεδὸν πάντας τοὺς ναυτικούς κατὰ τὸν πρῶτον αὐτῶν πλοῦν, κληθείσης δ' ὑπ' αὐτῶν ναυτιάσεως.

Ἄλλ' ὁ Ἀλμαγρος προὔτιμησε ν' ἀναμείνῃ τὸν ἐχθρὸν ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ Κύσκου, πρῶτον ὡς μὴ θέλων νὰ λάβῃ αὐτὸς τὴν βδελυρὰν εὐθύνην τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, καὶ ἔπειτα ἀνάγκην ἔχων εὐρυχωρίας πρὸς ἔκτασιν τῆς ἱππικῆς δυνάμεως ἀνωτέρως τῆς τῶν Πιζάρρῶν. Ὁχύρωσε δὲ τὸ Κύσκον ὡς οἶόν τε κάλλιον καὶ κατέταξε τὸν στρατὸν εἰς μάχην ἐπὶ θέσεως κριθείσης αὐτῷ προσφόρου, ἀλλὰ καταβεβλημένος ὑπὸ τοῦ γήρους τῶν πόνων καὶ τῶν τραυμάτων μόλις ἐβάσταζεν ἑαυτόν. Μὴ δυνάμενος λοιπὸν νὰ ἡγεμονεύσῃ αὐτὸς τοῦ στρατοῦ, ἠναγκάσθη νὰ ἐμπιστεύσῃ τὴν ἀρχηγίαν Ὀργόνῃ τινί, καὶ μὲν ἀνδραιοτάτῳ ἀνωτέρῳ ἀξιωματικῷ καὶ εἰς τὸν ἀρχηγὸν πιστοτάτῳ, ἀλλὰ μὴ ἀναπληροῦντι παρὰ τοῖς στρατιώταις τὸν γηραιὸν Ἀλμαγρον, ὅστις, ἀγάπῃν καὶ σέβας ἐμπνέων, μέγα ἐπ' αὐτῶν ἴσχυεν.

Οἱ δὲ Πιζάρρῃαι διέβησαν πλέον τὰς Κορδιλιέρας καὶ προὔχωρησαν εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Κύσκου καὶ μετ' οὐ πολὺ οἱ δύο στρατοὶ ἴσταντο κατὰ μέτωπον ἀλλήλων καὶ παρεσκευάζοντο εἰς τὴν μάχην· ἀμφοτέρωθι ἐκυματίζετο ἡ αὐτοκρατορικὴ σημαία καὶ αἱ κορυφαὶ τῶν γειτόνων λόφων ἦσαν κεκαλυμμένα ὑπὸ πλήθους ἀπείρου ἰθαγενῶν, δραμόντων ὅπως ἴδωσι χαίροντες τοὺς δυνάστας αὐτῶν σκληρῶς ἀντιμαχομένους, καὶ ἐκδικούντας οὕτως αὐτοὺς τοὺς ὑπ' αὐτῶν καταπιεζομένους. Ὁ δὲ Ἀλμαγρος ἀσθενῶν ἐκομίσθη εἰς τινὰ λόφον, ὅθεν ἐθεᾶτο τὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ ἐνεθάβρυνε μακρόθεν τὸν στρατὸν αὐτοῦ εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος.

Τὸ σημεῖον αἴρεται, οἱ δ' Ἰσπανοὶ ὀρμῶσι μαινόμενοι ἐναντίον ἀλλήλων καὶ ἄρχεται ἡ σφαγή. Ἄλλ' αἱ πρῶται τοῦ Ὀργόνου τάξεις κλονοῦνται ὑπὸ τῆς ὀρμῆς τοῦ ἐχθροῦ, ὀλιγοψυχοῦσιν, ἐνδίδουσι καὶ αἱ τάξεις διαταράσσονται· μάτην οἱ ἀρχηγοὶ ἀνακαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν μάχην, μάτην κραυγαὶ καὶ ἱκεσίαι. Ὁ Ὀργόνος ἔκτοτε ἀπηλπισμένος ἀναβοᾷ νέαν κελεύων ἔφοδον· « Μὰ τὸν παντοδύναμον θεὸν, ἐκτελῶ τὸ χρέος μου καὶ ἀποθνήσκω! ὅστις θέλει μὲ ἀκολουθεῖ ». Ἔτοιμος νὰ μὴ ἐπιζήσῃ εἰς τὴν δυστυχίαν ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ Ἀλμάγρου εἰσελαύνει εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Γονζαλέζ τοῦ Φερδινάνδου καὶ τοῦ Ἀλουάραδου διοικούμενον στρατὸν, καὶ τοὶ δὲ τετρωμένοι τὴν κεφαλὴν, διότι σφαῖρα ἐθραυσε τὸ κράνος αὐτοῦ, ἐξ-ακολουθεῖ μαχόμενος καὶ κτείνει ἰδίᾳ χεὶρὶ δύο στρατιώτας· ἀπατηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ λαμπροῦ ἐνδύματος

ἑνὸς τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Φερδινάνδου Πιζάρρη καὶ ἐκλεβὼν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ κυρίου ἐμπηγνύει τὴν λόγχην εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ. Ἀλλὰ τέλος ὁ ἀτρόμητος οὗτος πολεμιστὴς καταβάλλεται ὑπὸ τοῦ πλήθους καὶ ἀροπλισθεὶς ζωγρεῖται. Ἐν ᾧ δ' οἱ στρατιῶται ἀπάγουσιν αὐτὸν, Ἰσπανός τις νομίζων ὅτι εἶχεν ἵνα τιμωρήσῃ προσωπικὴν τινα ὕβριν κατατέμνει αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς σπάθης.

Οἱ νικηταὶ ὁμῶς δὲν ἐγένοντο μόνης ταύτης τῆς βαρβάρου πράξεως ἔνοχοι κατὰ τὴν μάχην τῆς 6 Ἀπριλίου 1538, καίτοι τοῦ Φερδινάνδου Πιζάρρη καὶ τῶν πρωτίστων ἀξιωματικῶν ἀγωνιζομένων νὰ ἐνθυμίωσι τοῖς στρατιώταις ὅτι Ἰσπανοὶ ἦσαν οἱ νικηθέντες. Ἀξιωματικὸς τις τῆς φατρίας τοῦ Πιζάρρη, Ρυϊδίας, εὐτυχῆσας ἔσωσε φίλον τινα ἀπὸ τῆς σφαγῆς· προφυλάττων δ' αὐτὸν ἀπὸ πάσης νέας βίας ἀνεβίβασεν ὀπισθεν ἑαυτοῦ εἰς τὸν ἵππον· ἀλλὰ τις στρατιώτης μαινόμενος διετρύπησεν αὐτὸν τῇ λόγχῃ καὶ κατέβριψε νεκρὸν ἐνώπιον τοῦ Ρυϊδία. Ὁ δὲ Ἄλμαγρος αὐτόπτης τῆς ἥττης τοῦ ἰδίου στρατοῦ καὶ ἀδυνατῶν νὰ συντάξῃ πάλιν τοὺς στρατιώτας, ἐσώζετο φεύγων· ἀλλ' ἰσχυρῶς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ καταδιωκόμενος ἐζωγρήθη καὶ ἀλυσιδέτως ἤχθη εἰς Κῦσκον ἄνευ ἀντιστάσεως παραδοθὲν τοῖς νικηταῖς.

Μόνος δ' ὁ θάνατος τοῦ Ἄλμαγρου ἠδύνατο νὰ κορέσῃ τὸ μῖσος καὶ τὴν ἐκδικήσεως δίψαν τῶν Πιζάρρῶν· καὶ ἦν εἶδη ἐγνωσμένος. Ἀλλ' ἡ φρόνησις ὑπηγόρευεν αὐτοῖς προφυλάξεις καὶ ἀνάγκη ἦν ν' ἀποχωρίσωσι πάντας τοὺς ἐμμείναντας πιστοὺς τῷ δυστυχῆσαντι Ἄλμαγρῳ καὶ ἕνεκα τούτου δυναμένου νὰ ἐπιχειρήσωσι ἀποτελεσματικὰ ὑπὲρ αὐτοῦ ἔργα. Ἀπέπεμψαν λοιπὸν αὐτοὺς ἐπιτρέψαντες διαφόρους ἐκστρατείας εἰς τὰς ἀπωτάτας τῆς Περούας ἐπαρχίας, μήπω ὑποτεταγμένους τῷ ἰσπανικῷ κράτει. Οὗτοι δὲ ἀσμένως ἀπεδέξαντο τὴν περίστασιν τοῦ καταλιπεῖν τὴν πόλιν, ὅπου ἔκρινον ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς ἦσαν ἀνωφελεῖς τῷ Ἄλμαγρῳ.

Τότε οἱ Πιζάρροι ἀπέπτυσαν τὸ προσωπεῖον καὶ δίδοντες χροῶμα δικαιοσύνης εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ αἰμοχαροῦς σκοποῦ συνεκρότησαν δικαστήριον εἰς ᾧ εἰσῆχθη ὁ ταλαίπωρος γέρον ἐπὶ ἐγκλήματι ἐσχάτης προδοσίας ἢ ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν προσταγῶν τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ σφετερισμοῦ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν καθηκόντων τοῦ διοικητοῦ· κατηγορία ἀνόητος, ὡς ἀνατρέχουσα εἰς χρόνον καθ' ὃν ὁ αὐτοκράτωρ δὲν εἶχεν ἔτι γνωστοποιήσει τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ οὐδὲ ὀρίσει τὰ ὅρια τῆς διοικήσεως τοῦ Πιζάρρη. Μάτην ὁ Ἄλμαγρος διετείνεται ὅτι οὐδεπώποτε διελογίσατο νὰ βλάβῃ τὸν παλαιὸν συνέταιρον, ὅτι πάντοτε ἐσεβάζετο τὰ δικαιώματα αὐτοῦ καὶ ὅτι κατέλαβε τὸ Κῦσκον διότι ἐνόμιζε ὅτι

τοῦτο ἐξήγετο ἐκ τῆς ἐξετάσεως καὶ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διπλώματος, τὸ δικαστήριον, ἐκ δικαστῶν πεπωλημένων τῷ Πιζάρρη συγκείμενον, κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν γέροντα.

Ὅτε ὁ Ἄλμαγρος ἔμαθε τὴν ἀπόφασιν ταύτην, αὐτὸς ὁ τοσάκις τὸν θάνατον καταφρονήσας κατὰ τὰς ριψοκινδύνους ἐκδρομὰς καὶ τοσάκις τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ ἐνεργὸν ἦθος καταδειξάς ὑπέπεσεν εἰς βαθυτάτην ἀθυμίαν, κατήνησεν ἀσθενὴς μέχρι δειλίας καὶ ἐπειράσατο τῆς εὐαισθησίας τῶν νικητῶν, τοῦ ἐλέου τῶν δημίων αὐτοῦ δι' ἰκεσιῶν καὶ δακρύων· προσεπεκαλεῖτο δὲ τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἀρχαίας φιλίας ἣν ὁ Φραγκῖσκος Πιζάρρης καὶ αὐτὸς εἶχον ὁμοῦσι ἀμοιβαίαν παρὰ τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν μεθ' ἧς ἐχρήσατο τοῖς ἰδίους ἐχθροῖς ὅτε εἶχεν αὐτοὺς αἰχμαλώτους· ἰκέτευσεν αὐτοὺς ἵνα μὴ ἀτιμάσωσι τὰς λευκὰς τρίχας, τὴν μνήμην αὐτοῦ τιμωροῦντες αὐτὸν ὡς τοὺς κακούργους καὶ νὰ συγχωρήσωσιν αὐτῷ νὰ καθιερώσῃ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ἰδίας ὑπάρξεως εἰς μετάνοιαν καὶ ἐξίλασιν τῶν ἀμαρτημάτων.

Αἱ ἰκεσῖαι αὗται γέροντος ὑπάρξαντος ἐν τοῖς μάλλον ἀτρομήτοις τῶν Ἰσπανῶν πολεμισταῖς, ἡ ἐν τῇ δυστυχίᾳ ταπεινώσει, τὰ δάκρυα τοῦ περιφθμου καταδίκου ἀγωνιζομένου, οὕτως εἶπεν πρὸς τὸν θάνατον, συνεκίνησαν τοὺς πλείστους τῶν στρατιωτῶν, καὶ περὶ ὑπὲρ τὸ θέον μάλιστα εἰθισμένων εἰς τοιοῦτου εἶδους συγκινήσεις καὶ ἐξήτουσιν χάριν διὰ τὸν Ἄλμαγρον. Ἀλλ' ἡ καρδία τῶν Πιζάρρῶν ἦν κωφὴ πρὸς τὸν οἶκτον, διότι οὐ μόνον ἔμειναν ἀκαμπτοὶ, ἀλλὰ καὶ ἐτόλμησαν νὰ ὀνειδίτωσι τὸν ἰκετεύοντα ἐχθρὸν διὰ τὴν ἀδυναμίαν, καὶ, σκληρῶς εἰρωνευόμενοι, ἐξηκόντισαν ἀσθόνους καὶ πικροὺς σαρκασμοὺς λέγοντες ὅτι ἀνάξιον ἦν μεγάλης ψυχῆς νὰ ἐπαιτῇ τὴν ζωὴν καὶ ὅτι πορευόμενος πρὸς τὸν θάνατον ὄφειλε νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι ἦτο καὶ χριστιανὸς καὶ εὐγενής.

Τέλος ὁ Ἄλμαγρος ἐνόησας ὅτι οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ παρὰ τοῦ ἀνηλεοῦς μίσους τῶν Πιζάρρῶν, ἀναμνησθεταὶ ὁποῖος ὑπῆρξε καὶ ἀνευρίσκει τὸ ἀρχαῖον θάρρος. «Ναὶ ἐλευθερώσατέ με, λέγει πρὸς τοὺς ἀσπόνδους ἐχθροὺς μεθ' ὕψους εὐγενοῦς καρτερίας, ἐκ τοῦ βίου τούτου καὶ πίστετε σκληροὶ μέχρι κόρου τὸ αἷμά μου!» Ἐπειτα ἔγραψε διαθήκην δι' ἧς ἐκήρυττε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν καὶ τὸν αὐτοκράτορα κληρονόμους· ταύτην τελειώσας τὴν τελευταίαν τοῦ βίου πράξιν, ἀπήχθη ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ καὶ ἀπεκόπη ἔπειτα αὐτῷ ἡ κεφαλὴ ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Κῦσκου. Ἦγε δὲ ὅτε ἀπέθανε τὸ ἑβδομηκοστὸν ἔβδομον ἔτος.

Οὕτως ἀπώλετο ὁ κατὰ πολλὰ θαυμαστὸς ἀνὴρ καὶ βεβαίως ἀλλοίας μοίρας ἄξιος, εἰ καὶ δικαίως

μέμφεται αὐτὸν ἢ ἱστορία ὡς συνεργήσαντα εἰς τὸν θάνατον τοῦ Ἀταχυάλπα.

Μεταξὺ δὲ τῶν Ἰσπανῶν τῶν διὰ τὴν τῶν Πιζαρρῶν ὀμότητα ἀγανακτησάντων ἐγένετό τις ὁμῶς νὰ ἐκδικήσῃ τὸν φόνον τοῦ Ἀλμάγρου, Διέγος Ἀλουάραδος καλούμενος, ἰκανώτατος ἀξιωματικὸς τόσῳ πλέον πενήθσας διὰ τὸ δυστυχὲς τέλος τοῦ ἰδίου φίλου, καθ' ὅσον ἐμέμφετο ἑαυτοῦ ὡς συντείναντος, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸν φόνον, ἐπειδὴ συνεβούλευσε τὴν ἐλευθέρωσιν τοῦ Φερδινάνδου Πιζαρρῆ. Κατεχόμενος δὲ ὅλος ὑπὸ ἐπιθυμίας ἐκδικήσεως κατὰ τῶν φονέων τοῦ Ἀλμάγρου, διέφυγε τὴν ἄγρυπνον ἐπιτήρησιν τῶν Πιζαρρῶν καὶ συγκυρία ἐντυχὼν πρὸς ἀνάπλου ἐἰς Ἰσπανίαν προσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν εὐθύς. Εἰσαχθεὶς δὲ παρὰ τῷ αὐτοκράτορι τοσοῦτω ζωνηρῶς περιέγραψε τὴν ἀλαζονείαν, τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὴν ὀμότητα τῶν τριῶν δεσποτῶν τῆς Περούας, ὥστε ἐξήγειρε τὸν βδελυγμὸν ἅμα δὲ καὶ τὴν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ μῖσος αὐτοῦ ἄλλου τρόπου ὠρέγετο τιμωρίας· ἐξαιτεῖται νὰ ἐπιτραπῇ αὐτῷ νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ δίκαιον τῶν καταγοριῶν προκαλῶν εἰς μονομαχίαν, κατὰ τοῦ καιροῦ τὸ ἔθος, τὸν Φραγκίσκον Πιζαρρῆν, ὃν κατήγγειλεν εἰς τὴν δημοσίαν ἐκδίκησιν ὡς τὸν μόνον ἐργάτην πάντων τῶν κακουρημάτων καὶ τῶν δυστυχημάτων ἃ τίνα ἐνεργέστατα περιέγραψεν.

Ἀλλ' ἐν ᾧ ὁ ἀτρόμητος Ἀλουάραδος ἀναμένει τὴν εὐνοὴν ἀπόκρισιν ἣν ὑπισχοῦντο αὐτῷ, ἀποθνήσκει αἰφνιδίως, καὶ τοσοῦτον, ὥστε ἡ γενικὴ γνώμη ἀποδίδωσι τὸν θάνατον αὐτοῦ τοῖς φίλοις τῶν Πιζαρρῶν, κατήγοροῦσα αὐτοὺς ὡς ἀπαλλαχθέντας δηλητηρίῳ ἀπὸ ἐπικινδύνου ἐχθροῦ.

Ἀλλ' ὅμως ἡ ὑπὸ τῶν διηγήσεων τοῦ Ἀλουάρδου προξενηθεῖσα ἐντύπωσις ἐπέζησεν· ὁ δ' αὐτοκράτωρ καὶ οἱ ὑπουργοὶ αὐτοῦ ἐδίσταζον πρὸς τὴν χρῆσιν τῆς βίας κατὰ τῶν Πιζαρρῶν, ὧν ἐφοβοῦντο τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν δύναμιν ἐν ταῖς κατακτηθείσαις ὑπ' αὐτῶν χώραις. Ἐν ᾧ δὲ διεσκέπτοντο ἐν τῇ αὐλῇ περὶ τοῦ ἕνεκα τῆς τοιαύτης καταστάσεως κατ' ἐκλογὴν πρακτέου, ὁ Φερδινάνδος Πιζαρρῆς ἐγνω ἔλθειν αὐτὸς εἰς Ἰσπανίαν ὅπως δώσῃ λόγον εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς τε ἰδίας διαγωγῆς καὶ τῆς τῶν ἀδελφῶν. Μάτην ἀπέτρεπον αὐτὸν οἱ φίλοι, μάτην παρεκίνουν ν' ἀναβάλλῃ τοῦλάχιστον τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σκοπούμενου μέχρις οὔ μάθῃ τὴν ἐντύπωσιν ἣν ἐπροξένησεν εἰς τὴν αὐλὴν ὁ θάνατος τοῦ Ἀλμάγρου. Ὁ Φερδινάνδος, πιστεύων ἐντελῶς εἰς τὸ ἴδιον δίκαιον καὶ εἰς τὴν δύναμιν ἣν ἐνόμιζεν ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ εἶχε παρὰ τῷ αὐτοκράτορι καὶ τοῖς ὑπουργοῖς, ἔμεινεν ἀμετάτρεπτος. Ἀποχαιρετίζων ὅμως τὸν διοικητὴν συνεβούλευσεν αὐτῷ νὰ φυλάττηται ἀπὸ τῶν ὑπαδῶν τοῦ Ἀλμάγρου καὶ νὰ ἐπιβλέπῃ τὴν δικ-

γωγὴν αὐτῶν καὶ νὰ μὴ συγχωρῇ αὐτοῖς νὰ συνέρχωνται ὑπὲρ τοὺς ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, διότι ἐπεθύμουν νὰ συμφωνήσωσιν ὅπως φονεύσωσιν αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Φραγκίσκος Πιζαρρῆς, τυφλωθεὶς ὑπὸ τῆς εὐτυχίας δὲν ἐπίστευεν εἰς τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον καὶ ὀλιγόρησε τῶν συμβουλῶν τοῦ ἀδελφοῦ.

Ἀνεχώρησε λοιπὸν ὁ Φερδινάνδος καὶ φθὰς εἰς Ἰσπανίαν εἰσῆχθη εἰς τὴν αὐλὴν μετὰ πολυτελείας διαγεύσεως ζηλοτύπους γογγυσμούς· ἡ πομπὴ αὐτῆ ἀντίπαλος, οὕτως εἰπεῖν, τῇ βασιλείᾳ κατέπληξε σχεδὸν ὡς εἰ ἦτο σκάνδαλον· ἡ γενικὴ γνώμη ἀγανακτοῦσα εἶδε τὸν ἀλαζόνα τυχοδιώκτην ἀναιδῶς ἐκτιθέντα τὰ σκῦλα τῶν ταλαιπώρων Περουῶν. Ἡ διαγωγὴ δὲ αὐτῆ δὲν ἐδύνατο νὰ διαλύσῃ τὰς ὑπαρχούσας φοβερὰς προλήψεις κατὰ τῶν τυράννων τῆς Περούας· ὅθεν ὁ Φερδινάνδος μάτην ἠγωνίζετο πρὸς δικαιολογίαν τῶν πράξεων τοῦ Φραγκίσκου Πιζαρρῆ καὶ τῶν ἀδελφῶν καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ὁ Ἀλμάγρος ἀρξάμενος αὐτὸς τῆς ἐφόδου ἔδωκε δίκην τῆς ἀποστασίας. Ἀλλὰ ἡ αὐλὴ καὶ τοὶ στερουμένη θετικῶν εἰδήσεων ὅπως κρίνῃ περὶ τοῦ πράγματος, ἀνεγνώρισεν ὅτι οἱ Πιζαρρῆαι κατεχρήσαντο τῇ δυνάμει αὐτῶν πάντοτε καὶ ὅτι ἡ τυραννικὴ διαγωγὴ αὐτῶν χρεῖαν εἶχε τῆς αὐστηρότητος τῆς κυβερνήσεως. Ἀλλ' ὅμως πρὶν ἢ φανῶσιν αὐστηροὶ πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Περούας ἔκριναν εὐλογον νὰ γίνωσι κύριοι τοῦ Φερδινάνδου· συλληφθεὶς λοιπὸν καθείρχθη. Βεβαιοῦται δὲ ὅτι διέμεινεν ἐν τῇ εἰρκτῇ εἴκοσιν ἔτη καὶ κατ' ἄλλους ἱστορικοὺς ὅτι ἐκεῖ καὶ ἀπέθανεν.

Ἐπειτα ἔδοξε νὰ πέμψωσιν εἰς Περούαν ἐπίτροπον ὅπως ἐξετάσῃ μετὰ προσοχῆς πάντα τὰ γενόμενα καὶ ἀκούσῃ πάσας τὰς καταθέσεις ἐπὶ τῶν συμβάντων, πρὸ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλμάγρου· ὁ ἐπίτροπος οὗτος περιεβλήθη πρὸς τούτοις καὶ δικαιοματι ἐκμηδενίζοντι σχεδὸν τὴν δύναμιν τοῦ Πιζαρρῆ, διότι ἠδύνατο νὰ μεταβάλῃ, ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἂν ἔκρινεν εὐλογον τὴν κυβέρνησιν καὶ διοίκησιν τῆς Περούας.

Πρὸς ἀξίαν πλήρωσιν τῆς μεγάλης ταύτης ἀποστολῆς ἀνάγκη ἦν ἀνδρὸς τὴν χρηστότητα τῇ ἐμπειρίᾳ μιγνύοντος. Οὐάκας δὲ ὁ Κάστρος εἰς ὃν ἀνετέθη, ἦν εὐγενὴς ἐντιμότητος καὶ ἀνίκανος νὰ παραβῇ τὰ ἴδια καθήκοντα, καὶ πρὸς τῇ πείρᾳ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων καὶ μεγάλην κερτημένος ψυχῆς εὐθαρσίαν· δύσκολον ἦτο νὰ εὑρεθῇ κρείττων ἄλλος πρὸς ἐκλογὴν.

Καιρὸς ἦτο ἡ Ἰσπανικὴ αὐλὴ νὰ καταστρέψῃ τὸν αὐθάδη δεσποτισμὸν τοῦ Πιζαρρῆ ἐν Περούᾳ· κατὰ θέλησιν διένεμεν ἀξιώματα καὶ γαίας καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν διώριζε καὶ ἔπαυεν ὑπαλλήλους. Διαμοιράσας αὐτὸς μετὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν εὐνοουμένων τὰς εὐφορωτάτας καὶ τὰς εὐθέτους μάλιστα τῶν γαιῶν,

τάς ξηράς καὶ ἀκάρπου· κατέλιπε τοῖς διὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς ἀνδρείας ἀνταμοιβῆς ἀξίων ἀξιωματικῶν. Δυστυχεῖς ὅσοι εἰργάσθησαν ὑπὸ τὸν Ἀλμαγρον! κατεδικάζοντο εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπορίαν ὑπὸ τοῦ Πιζάρρου ἠδομένου ἐν τῇ τιμωρίᾳ τῆς πρὸς τὸν ἀρχιεὶν ἀρχηγὸν πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως αὐτῶν. Ἀναφέρεται δὲ ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν πρᾶγμα τι ἀρκοῦν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ πρὸς κατάληψιν τῆς ἀπορίας τῶν ταλαιπώρων τούτων ἀνδρῶν. Δώδεκα ἐκ τῶν ἀνωτάτων τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλμάγρου ἀξιωματικῶν κατῴκουν ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ καὶ τοσοῦτον ἐπένοντο, ὥστε ἐν μόνον ἔνδυμα εἶχον κοινόν· καὶ τοῦ ἐνὸς ἀναγκαζομένου νὰ ἐξέλθῃ οἱ λοιποὶ ἔνδεκα ἔμενον ἐν τῷ οἰκῆματι. Τηλικούτος ἦν δ' ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ ἐμπνεόμενος φόβος, ὥστε οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ εἰσαγάγῃ αὐτοὺς εἰς τὸν ἴδιον οἶκον, οὐδὲ κἂν νὰ ὀμιλήσῃ αὐτοῖς. Ὅθεν σφοδρότατον ἦν τὸ μῖσος τῶν ἀνδρῶν τούτων κατὰ τοῦ Πιζάρρου καὶ ἀνυπομόνως ἐκαραδόκουν τὴν ὥραν τῆς κατὰ τοῦ ὠμοῦ δικτάτορος τῆς Περούης ἐκδικήσεως.

Οὗτος δὲ κωφεύων πρὸς τοὺς κατ' αὐτοῦ γογγυσμοὺς καὶ ἀναίσθητος πρὸς τὰς οἰμωγὰς τῶν θυμάτων τοῦ δεσποτισμοῦ αὐτοῦ, ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἀτιμωρητὴ πρᾶττοντα καὶ κατεφρόνει τὸν τε κίνδυνον καὶ τὰς ἀπειλὰς τοῦ μίσους. Ἀρόπως ἐτόλμησε νὰ ἀφέλῃ τὸ Κυῖτον τῷ Βεναλμάζαρι, τῷ ἀτρομήτῳ ἐκείνῳ ἀξιωματικῷ τῷ κατακτῆσαντι τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, ὅπως ἐπιτρέψῃ αὐτὴν τῷ ἀδελφῷ Γονζαλέζ, εἰς ὃν παρέδωκεν ἔπειτα τὴν ἀρχηγίαν ἀξίαν λόγου ἐκστρατείας.

Οἱ Περούοι ἐβεβαίουν τοῖς Ἰσπανοῖς ὅτι ἐκείθεν τῶν Κορδιλιερῶν καὶ πρὸς ἀνατολὰς ὑπῆρχε χώρα ἐν ἣ εὐρίσκετο κίνναμον (cannelle) καὶ ἄλλα ἀρώματα ἐν ἀφθονίᾳ· ὅθεν ἐνεκρίθη ἡ ἐμπειπιστευμένη τῷ Γονζαλέζ στρατεία ἀναχωρήσαντι ἐκ Κυῖτου μετὰ στρατοῦ τριακοσίων τεσσαράκοντα στρατιωτῶν εὐρωπαϊκῶν, τῶν πλείστων ἵππέων καὶ τετρακισχιλίων Περούων.

Ἐτάπηστο δὲ πρῶτον πρὸς εὐρον παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Νάπου καὶ ἔπειτα πρὸς νότον. Ὁ Νάπος ἐκβάλλει εἰς τὸν μέγαν Μάραγρον ἢ ποταμὸν τῶν Ἀμαζόνων, ἓνα τῶν μεγίστων τῆς οἰκουμένης ποταμῶν, ὅστις, δισχιζῶν σχεδὸν ἅπασαν τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικὴν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ἐκβάλλει, ἀφοῦ πολλαπλασιάσῃ τὰς καμπὰς, εἰς τὸν μέγαν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Πρὶν ἢ φθάσῃ ὁ Γονζαλέζ εἰς τὰς Κορδιλιέρας, ὅπου ἐπέπρωτο νὰ ὑπομείνῃ τρομερὰ δεινὰ διὰ τὸ ὑπερβολικὸν ψῦχος, προσέκοψεν εἰς ἄλλα ἐμπόδια σχεδὸν ἀνυπέροβητα, ὡς εἰ καὶ αὐτὴ ἡ φύσις ἀνθίστατο τῇ πορείᾳ τῶν Ἰσπανῶν. Σεισμὸς, πρὸδρομον ἔχων δεινὴν θύελλαν μετὰ κεραυνῶν, κατεφρόνησεν ὀλόκληρα δάση εἰς ἀβύσσους αἴφνης· ἀνοιχθείσας ποταμὸς δὲ τις εἰς οὗ

τὴν ὄχθην κατεσκηνωμένοι ἦσαν μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς ἐπλημμύρησεν, ὥστε μόλις ἔφθασαν καταφυγόντες ἐπὶ γείτονος ὑψώματος, ὅπως μὴ καταβιθισθῶσιν ὑπὸ τῶν χειμάρρων ὑδάτων τῶν αἴφνης τὴν πεδιάδα κατακλυσάντων· ἔπειτα, φθάντες εἰς τὰς κορυφὰς τῶν χιόνι κεκαλυμμένων ὄρεων, ἐνόμισαν ὅτι μετηνέχθησαν εἰς τὴν κατεψυγμένην ζώνην πέραν τῶν πολικῶν κύκλων· πολλοὶ δὲ Περούοι καὶ τινες Ἰσπανοὶ ἀπέθανον ἐκεῖ. Ἀφικόμενοι τέλος εἰς τὰς πέραν τῶν ὄρεων πεδιάδας κατεδιώχθησαν ὑπὸ ἄλλων μαστίγων καὶ τῆς σκληροτάτης αὐτῶν, τῆς πείνης, διότι αἱ εὐρεῖαι αὐταὶ πεδιάδες ἀπέραντον μόνον ἐρημίαν σχηματίζουσι· μόλις ἀπῆντων ἀγρίοις τισὶ μὴ δυναμένοις νὰ παράσχωσιν ἐκείνοις τὰ τρόφιμα ὧν αὐτοὶ εἶχον χρεῖαν. Ἐνταῦθα διάβασις ἔλους ἐκεῖ ἀδιάβατον ἄλλος δι' οὗ μόλις μετὰ κόπου διηνοίγετο στενὴ διόδος ὑπὸ τῶν πελέκων. Καὶ τὰ δεινὰ κορυφοῦσα καὶ τὰς στερήσεις τοῦ Γονζαλέζ καὶ τῶν συστρατιωτῶν, βροχὴ ἔπεσεν ἀδιαλείπτως ἐπὶ δύο μῆνας καὶ οὐδὲ κἂν ἅπαξ νὰ στεγνώσῃσι τὰ ἐνδύματα αὐτῶν ἠδυνήθησαν.

Τέλος ἔφθασαν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Νάπου καὶ ὁ Γονζαλέζ προενόησεν εὐθὺς περὶ κατασκευῆς λέμβου πρὸς διάβασιν τοῦ ποταμοῦ ἐν ἀνάγκῃ καὶ πρὸς διαπεραίωσιν τῶν σκευῶν καὶ τῶν ἐπιτηθειῶν· ἀλλ' οἱ Ἰσπανοὶ εἶχον ἔλλειψιν τοῦ ἀναγκαίου ὕλικου καὶ πρὸ πάντων σιδήρου ὅπως ἐκτελέσωσι τὸ ἔργον τοῦτο· ἠναγκάσθησαν λοιπὸν ν' ἀφέλῃσι τὰ πέταλα τῶν ἵππων δι' ὧν κατεσκευάσαν ἤλους καὶ ἀρπάγας καὶ ἀνεπλήρωσαν τὴν πίσσαν διὰ ζητίνης ἢν συνέλεξαν ἀπὸ διαφόρων δένδρων. Τῆς δὲ λέμβου τελειωθείσης ὁ Γονζαλέζ εἰσεβίβασεν εἰς αὐτὴν ἓνα ἀξιωματικὸν καλούμενον Ὁρελλάναν μετὰ πεντήκοντα ἀνδρῶν, καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ νὰ καταπεύσῃ τὸν ποταμὸν πρὸς ἀναζήτησιν ἐπιτηθειῶν, προσδιορίσας τὸν τόπον ὅπου ἤθελεν ἀναμείνει αὐτὸν μετὰ τοῦ ὑπολοίπου στρατοῦ.

Ἀλλὰ μόλις ἀνεχώρησε μακρὰν ὁ Ὁρελλάνας καὶ, ἀπατῶν τὴν πίστιν τοῦ ἀρχηγοῦ, ἔκρινε νὰ ἀπαλλάξῃ ἑαυτὸν τῆς ἀρχῆς ἐκείνου· φιλόδοξος καὶ μάταιος ἐνόμισεν ὅτι εὗρε τὴν περίστασιν νὰ προσάψῃ εἰς τὸ ταπεινὸν εἰσέτι ὄνομα τὴν δόξαν τολμηρὰς πράξεως καὶ παρατόλμου ἐπιχειρήματος. Ἀντὶ ν' ἀναμείνῃ τὸν Γονζαλέζ εἰς τὸν ταχθέντα τόπον, ἐβάδισε κατὰ τὸν βουν τοῦ ποταμοῦ μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς τὸν ὠκεανόν· προπετὲς σχέδιον, ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ ἀλαζῶν ἀξιωματικὸς ἤθελε καταλίπει ἐὰν ἐγίνωσκεν εἰς ποίους κινδύνους ἐξετίθετο ἐπιχειρῶν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ, ἐὰν ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ ποταμὸς ἐφ' οὗ ἐβρίσκει κινδύνους μετὰ λέμβου μικρᾶς, ἀνευ τροφίμων, διατρέχει δισχιλίαις περίπου ναυτικὰς λεύγας πρὶν ἢ ἐκβάλλῃ εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀλλ' ὅμως ὁ Ὁρελ-

λάνας δὲν διεκοίνωσε τοὺς σκοποὺς εἰς τοὺς πεντήκοντα μετ' αὐτοῦ ἄνδρας, εἰμὴ ὅταν ἐφθασεν εἰς τὸ στόμιον τοῦ Νάπου κατὰ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν Μάραγνον, ἤτοι τὸν ποταμὸν τῶν Ἀμαζόνων. Ἐκεῖ ὤφειλε νὰ περιμείνῃ τὸν Γονζαλέζ, ἐκεῖ δὲ καὶ ἀνήγγειλε τὸ σκοπούμενον τοῖς ἐταίροις. Οὗτοι δὲ μηδὺλως πτοηθέντες πρὸς τὴν τόλμην αὐτοῦ διεδήλωσαν ἐξ ἐναντίας προθυμίαν ἵνα ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ. Εἰς μόνος διέμεινε πιστὸς τῷ Γονζαλέζ καὶ διεμαρτύρατο κατὰ τῆς ἀπιστίας τοῦ Ὁρελλάνα, ὅστις ἀπεβίβασεν εὐθὺς αὐτὸν καὶ κατέλιπεν ἐν ἐρήμῳ τινὶ χώρᾳ ὅπου θάνατος ἀνέμενεν αὐτόν. Ἐπειτα δὲ ἐξηκολούθησε πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ.

Ἀλλὰ καὶ δὲν ἤργησε νὰ πεισθῇ πόσον τὸ ἐπιχειρήμα ἦτο κινδυνώδες καὶ εἰς ὁποίας δεινὰς δοκιμασίας ἐμελλε νὰ υποβληθῇ ἡ εὐστάθεια αὐτοῦ. Ὅτε μὲν διήρχετο ἀγόνους χώρας καὶ ἐρήμους· ὅτε δὲ ἠναγκάζετο νὰ μάχηται πρὸς πολεμικοὺς ἰθαγενεῖς ὅπως ἀρπάσῃ ἀπ' αὐτῶν τινα, σιτία· πολλάκις δὲ ἀπέκρουσε τὰς ἐφόδους πολυπληθῶν πλοικρίων ὑπὸ ὤπλισμένων ἀγρίων ἐπιβαινομένων. Ἐντούτοις ὁ Γονζαλέζ, εἶχε φθάσει εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Νάπου καὶ τοῦ Μαρράγνου, ὅπου ἤλπιζε νὰ εὕρῃ τὸν Ὁρελλάναν μετὰ τῶν πεντήκοντα ὑπ' αὐτὸν ἀνδρῶν καὶ τροφάς· ἀλλὰ πόσον ἐξέστη, οὔτε λέμβον, οὔτε στρατὸν ἰδῶν. Ἀντὶ ὅμως νὰ λάβῃ ὑπόψιαν περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἀπουσίας τοῦ Ὁρελλάνα ἐνόμισεν ὅτι περιστάσις τις ἠνάγκασε τὸν ἀξιωματικὸν τοῦτον νὰ καταβῇ ὀλίγον κατωτέρω καὶ ἔδοξεν αὐτῷ νὰ ἐξακολουθήσῃ πορευόμενος παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ· ἀλλ' ἀπήντησε τὸν Ἰσπανὸν ὃν ὁ Ὁρελλάνας εἶχεν ἀποδιβάσει εἰς τὴν ξηράν. Ἡ διήγησις τῆς προδοσίας τοῦ ἐπιβούλου ἀρχηγοῦ ἐβρίμψε τὸν Γονζαλέζ καὶ τοὺς ἐταίρους εἰς σκληρὰν ἀμνηχανίαν· ἀπεγνωσμένοι δὲ διὰ τὴν λειποταξίαν τοῦ Ὁρελλάνα ἀρπάσαντιος καὶ αὐτὰ τὰ ἐν τῇ λέμβῳ σκεύη κατατροχόμενοι ὑπὸ τῆς δίψης καὶ τῶν πόνων ἐν χώρᾳ ἐρήμῳ καὶ ἀκάρπῳ, οἱ στρατιῶται ἐζήτησαν μεγαλοφώνως νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Κούιτον καὶ ὁ Γονζαλέζ ἀναγκασθεὶς νὰ ὑποκύβῃ ἐτρέπετο πάλιν πρὸς τὴν Περούζην.

Ἀλλ' ἤδη τετρακοσίων λευγῶν διάστημα ἀπέειχον οἱ Ἰσπανοὶ τοῦ Κούιτου. Πιθανὸν δὲ ἦτο ὅτι μικρὸς μόνον ἀριθμὸς ἐκ τῶν τέως ἀντισχόντων εἰς τοὺς μόχθους καὶ τὰ δεινὰ πορείας μακρᾶς καὶ ἐπιπόνου ἤθελεν ἐπανίδεῖ τὴν πόλιν. Ἀλλ' ὅμως ἐλπίζοντες νὰ εὕρωσιν ὁδοὺς ἤττον δυσχερεῖς, ἐὰν ἐτρέποντο πρὸς μέρος ἄλλο ἢ ὅθεν ἦλθον, ἐθάβρῃσαν· ἀλλὰ σκληρῶς ἐσφάλισαν τῶν ἐλπίδων. Ἡ χώρα εἰς ἣν εἰσῆλθον ἐτι πλέον ἄγονος τῆς πρώτης ἦτο. Πεινῶντες δὲ ἠναγκάσθησαν νὰ κτείνωσι τοὺς ἵππους καὶ τοὺς κύνες, καὶ τῶν τροφῶν τούτων ἐξαντληθεισῶν ἐμάσσων τὰ

φύλλα τῶν δένδρων καὶ ἀπλήστως ἔτρωγον ἔντομα· κατέφαγον δὲ καὶ αὐτὸ τὸ δέρμα τῶν ἐφιππίων καὶ τῶν ἰδίων ζωστήρων. Καὶ τὰ μὲν ἐνδύματα ἐγένοντο ῥάκη, τὸ δὲ σῶμα πληγαῖς καὶ ἔλκεσιν ἔβρουεν ἕνεκα τῶν δηγμάτων τῶν ἐντόμων, τῶν ἀκανθῶν καὶ τῆς ἀκαθαρσίας. Διακόσιοι Ἰσπανοὶ καὶ τετρακισχίλιοι Περουοὶ ἦσαν ἐφθαρμένοι, ὅτε ὁ μικρὸς τοῦ Γονζαλέζ στρατὸς ἐφθασεν εἰς πεντήκοντα λευγῶν ἀπὸ τοῦ Κούιτου ἀπόστημα.

Οἱ τελευταῖοι στρατιῶται τοῦ Γονζαλέζ καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἤθελον ἀποθάνει, ἐὰν δὲν ἐστέλλετο εἰς ὑπάντησιν αὐτῶν ἀπόσπασμα στρατοῦ μετὰ τροφῶν, ἐνδυμάτων καὶ τινῶν ἵππων. Τὴν ἀνέλπιστον ταύτην βοήθειαν ἰδόντες, τσαούτη χαρὰ συνεσχέθησαν, ὥστε ἐβρίπτοντο πρηνεῖς κατὰ γῆς καὶ ἠσπάζοντο αὐτὴν· καὶ εἰ μὴ φρονίμως προνέει ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν, ἐπὶ τινὰς ἡμέρας τὰ σιτία τῶν στρατιωτῶν εἰς ἀσθενῆ δόσιν ἐλαττώσας, ἡ ἀπληστία τῶν λιμωττόντων τούτων ἀνθρώπων ἐγένετο αὐτοῖς ὀλεθρία. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπῆρχον ἱκανοὶ ἵπποι δι' ἅπαντα τὸν στρατὸν ὁ Γονζαλέζ καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ κατέλιπον αὐτοὺς εἰς τοὺς ἀσθενεστέρους ἐκ τῶν στρατιωτῶν καὶ κατέτεινον τὴν πορείαν γυμνοὶ καὶ πεζῇ μέχρι τοῦ Κούιτου, ὅπου οἱ οἰκειότατοι φίλοι μόλις μετὰ κόπου ἀνεγνώρισαν αὐτοὺς, διὰ τὴν μεγίστην ὑπὸ τῶν δεινῶν ἀλλοίωσιν τοῦ προσώπου.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Γονζαλέζ παράδοξον πρᾶγμα, οὗτινος ἡ ἀγγελία κατετάραξεν αὐτὸν, συνέβη ἐν Λίμα.

Ὁ ἀναγνώστης ἐνθυμεῖται βεβαίως, ὅτι ὁ Ἄλμαγρος εἶχε καταλίπει υἱὸν κληρονόμον. Ὁ δὲ νεανίας, ἐπιμελῶς ἀνατραφεὶς ὑπὸ ἐμπείρου καὶ παιδευμένου ἀξιωματικοῦ Ἐρράδα καλουμένου, ἐφαίνετο ἕνεκα τῶν προτερημάτων ἄξιος τοῦ ἀγῶνος εἰς ὃν ἐμελλε νὰ ἀποδυθῇ ἐν τῷ θεάτρῳ ἐν ᾧ ὁ πατὴρ εἶχε δοξασθῆ, ἀνεμίμνησκε δ' ἐκείνον τὸ ἀτρόμητον καὶ εὐσταθὲς τοῦ ἦθους τούτου. Ὁ δὲ Πιζάρρης φοβούμενος ἐτήρησε μὲν αὐτὸν ἐπὶ τινὰ χρόνον δέσμιον μετὰ τοῦ παιδαγωγοῦ, ἀπέδωκεν ὅμως τὴν ἐλευθερίαν ἐπὶ συμφωνίᾳ ὅτι δὲν ἤθελε καταλίπει τὴν Λίμαν. Ἐνόμισεν ὅτι ἄγρυπνος ἐπιτήρησις τῆς διαγωγῆς τοῦ Ἄλμαγρου ἤθελε καταστήσει αὐτῷ ἀδύνατον τὴν διεκδίκησιν τῶν δικαιομάτων καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐξέγερσιν. Ἀλλ' ὁ Πιζάρρης δὲν παρετήρησεν ὅτι ἐγένοντο συχναὶ συνελύσεις ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἄλμαγρου, καταστάντι τόπῳ συνεδριάσεως εἰς πάντας τοὺς ἀρχαίους φίλους καὶ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ πατρός· οἱ δὲ συνωμότης ἔκριναν νὰ ἀποκτείνωσι τὸν Πιζάρρη καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, νομίσαντες ὅτι ἡ ἀπουσία τῶν δύο ἀδελφῶν τοῦ διοικητοῦ καθίστη εὐκολωτέραν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σκοπῶν καὶ παρεσκευάζοντο,

Ἄλλ' αἱ συνεδριάσεις αὐταὶ ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν τῶν φίλων τοῦ Πιζάρρη διακοινωνσάντων αὐτῷ τὰς ὑποψίας καὶ τοὺς φόβους. « Μὴ ἀνησυχεῖτε περὶ τῆς ζωῆς μου, ἀπεκρίνατο ὁ διοικητής, ἡ δύναμις ἣν ἔχω τοῦ ἀποτέμνειν τὰς κεφαλὰς τῶν ἄλλων ἀσφαλίζει τὴν ἐμὴν. ». Οἱ συνωμόται θέλοντες νὰ ἐμβρατεύσωσιν εἰς τὰς σκέψεις καὶ αὐξήσωσιν ἔτι τὸ θάρρος αὐτοῦ, ἐξελέξαντο πρὸς τὸ δύσκολον τοῦτο ἔργον τὸν Ἐρβράδαν. Οὗτος δὲ ἐζήτησε νὰ ὁμιλήσῃ τῷ διοικητῇ περιπατοῦντι ἐν τῷ κήπῳ καὶ συλλέγοντι λειμόνια, ὅστις ἐδέξατο τὸν Ἐρβράδαν εὐμενέστατα καὶ προσήνεγκεν αὐτῷ ἐν τῶν ἐν τῇ χειρὶ λειμονίων, λέγων ὅτι ἦσαν τὰ πρῶτα ἐν Αἴμῃ κοπέντα.

Ὁ δὲ Ἐρβράδας, μεγάλην προσποιούμενος ἀνησυχίαν ἀπήντησε τῷ Πιζάρρη, ἐρωτήσαντι τὴν αἰτίαν, ὅτι ἤκουσε περὶ ἀπαισίου σκοποῦ τῷ διοικητῇ ἀποδιδόμενου, τοῦ φόνου δηλαδή τοῦ Ἀλμάγρου καὶ τῶν ταλαιπώρων αὐτοῦ φίλων πρὸς ἐξάλειψιν ἀδίκου δυσπιστίας, ὑπὸ βδελυρῶν συκοφαντιῶν διεγερθείσης. Καὶ ὁ μὲν Ἐρβράδας ἐπιτηδείως ὑπεκρίνατο ὁ δὲ Πιζάρρης σπεύσας ἐνεθάρρυνεν αὐτὸν ὁμνύων ὅτι οὐδέποτε διελογίσατο τοιοῦτόν τι εἰ καὶ πολλὰς ἔλαβε καταγγελίας περὶ συνωμοσίας κατ' αὐτοῦ τεκταινομένης. Ἄλλ' ὁ Ἐρβράδας ὑπεκρίνατο ἀγανάκτησιν διὰ τὰς καταγγελίας ταύτας, καὶ παρεκάλεσε τὸν Πιζάρρη νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ ν' ἀναχωρήσῃ μετὰ τοῦ νέου Ἀλμάγρου μακρὰν τῆς Αἴμης, ὅπου ἡ παρουσία αὐτῶν ἐφαίνετο διεγείρουσα λυπηρὰς ὑποθέσεις, ἀφαιρῶν οὕτω πᾶσαν τὴν δυσπιστίαν καὶ τῷ μίσει πρόφασιν· ὁ Πιζάρρης συνήνεσεν ἄρα γε; οἱ ἱστορικοὶ δὲν παρέδωκαν ἡμῖν τὴν ἀπόφασιν τοῦ διοικητοῦ, λέγουσι μόνον ὅτι ἐθελοκίωσεν τῷ Ἐρβράδῃ ὅτι ἤθελε στείλει εἰς αὐτὸν πάντα τὰ ἀναγκαῖα ἔργα. Ὁ δὲ Ἐρβράδας ἀναχωρῶν ἐφίλησε τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἔδραμεν ἵνα ἀναγγείλῃ τοῖς συνωμόταις τὴν ἐκβασιν τῆς πρὸς τὸν Πιζάρρη συνεντεύξεως· ὠρίσθη δ' ἡμέρα τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου ἡ ἐπομένη Κυριακὴ, 26 Ἰουνίου 1541.

Τὴν Παρασκευὴν, συνωμότης τις, τύψεις συνειδότης αἰσθάνομενος ἀπεκάλυψε τὴν συνωμοσίαν εἰς τινὰ ἱερέα, σπεύσαντα νὰ εἰδοποιήσῃ περὶ τούτου τὸν διοικητὴν· ἀλλ' οὗτος, ἀναλλοίωτον ὑπὸ πάσης ἀγγελίας διατηρῶν τὸ θάρρος καὶ ἀδικτάρακτον τὴν ἀσφάλειαν, ἀπεκρίνατο ὅτι δὲν ἐπίστευεν ὅτι ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ συνωμοσία κατ' αὐτοῦ καὶ ὅτι ἡ τελευταία ἐπίσκεψις καὶ αἱ εἰλικρινεῖς διαμαρτυρήσεις τοῦ Ἐρβράδα ἠνάγκαζον αὐτὸν νὰ θεωρήσῃ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς φανταστικῆς ταύτης συνωμοσίας ὡς ἐξεπίτηδες γενομένην ὑπὸ τινος ἔχοντος νὰ ζητήσῃ τι παρ' αὐτοῦ, ὅπως προβάλληται τὴν λεγομένην ἀνακάλυψιν ὡς λόγον εὐγνωμοσύνης· οὕτως ἀποπέμφας τὸν κληρικὸν κατεκλίθη πρὸς ὕπνον.

Ἄλλ' ὅμως τὴν ἐπιούσαν ἐξύπνησεν ἤττον θάρρῶν καὶ ἐνόμισεν δεόν νὰ φροντίσῃ περὶ προφυλάξεων τινων. Πρὸ πολλοῦ συνεβούλευον αὐτῷ νὰ συγκροτήσῃ φυλακὴν πρὸς ἰδίαν ἀσφάλειαν, ἀλλ' ἐφοβεῖτο μήπως ἡ πράξις αὕτη, ἐν ᾗ ἀνέμενεν ἰσπανὸν ἐπίτροπον ἐξελαμβάνετο ὡς προφύλαξις κατὰ τῆς δυνάμεως τοῦ νέου ἀποστόλου τῆς ἰσπανικῆς αὐλῆς καὶ ἔνεκα τούτου δὲν περιστοίχισεν ἑαυτὸν διὰ σωματοφυλακῆς. Ἐπειδὴ δὲ κατηγγέλθη αὐτῷ ἡ Κυριακὴ ὡς ἡμέρα τῆς ἐκτελέσεως τῆς συνωμοσίας, ἔκρινε καλὸν νὰ οἰκουρήσῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ἀντὶ νὰ ὑπάγῃ κατὰ τὴν συνθήειαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἤκουσε τὴν λειτουργίαν ἐν τῷ δωματίῳ αὐτοῦ. Περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν ἦλθον πολλοὶ ἐκ τῶν πρωτίστων ἀξιωματικῶν εἰς τὸ γεῦμα προσκεκλημένοι· καὶ ἦν ἡ ὥρα ἣν οἱ συνωμόται εἶχον ὠρισμένην ὅπως προσβάλλωσι τῷ διοικητῇ, διότι κατὰ τὰς χώρας ἐκείνας ὅπου μεγάλοι καύσωνες ἐπικρατοῦσιν ἡ μεσημβρία εἶναι ὠρισμένη πρὸς ὕπνον.

Αἴφνης ὁ Ἐρβράδας ἐξορμᾷ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀλμάγρου εἰς τὴν ὁδὸν, ὀκτωκαίδεκα συνωμοτῶν ἡγουμένως ἀπὸ κορυφῆς μέχρι ποδῶν ὀπλισμένων, ξιφῆρης καὶ ἀναβοῶν, « Ζήτω ὁ βασιλεὺς· θάνατος εἰς τὸν τύραννον! ». Ἡ κραυγὴ αὕτη ἦν τὸ τεταγμένον σημεῖον τοῖς ἀνὰ τὴν πόλιν δισπαρμένοις συνωμόταις, οἵτινες πάντες ἔδραμον εἰς τὸ μέγαρον τοῦ διοικητοῦ· αὗτος δὲ ἀπὸ τῆς τραπέζης πρὸ μικροῦ ἐγειράμενος ἐξηκολούθει συνομιλῶν τοῖς φίλοις, τῶν πλείστων θεραπόντων ἀποχωρησάντων πρὸς ἀνάπαυσιν. Οὕτως οἱ συνωμόται βοηθούμενοι ὑπὸ τῆς συμπτώσεως ταύτης εἰσῆλθον ἀπαρατῆρητοι εἰς τὸ οἶκον καὶ ἦσαν οὕτως εἰπεῖν, κύριοι αὐτοῦ πρὶν ἢ ὁ Πιζάρρης ἐννοήσῃ τὴν ἀφίξιν αὐτῶν. Ἐφρόντισε δὲ ὁ Ἐρβράδας νὰ τάξῃ εἰς τὴν πύλην ἕνα τῶν συνωμοτῶν παραγγείλας αὐτῷ νὰ λέγῃ τοῖς τυχόν προσερχομένοις. « Ὁ τύραννος ἀπέθανε! » Οὕτω πάντες οἱ πρὸς βοήθειαν τοῦ διοικητοῦ συντρέχοντες φίλοι ἠπατήθησαν καὶ νομίσαντες ὅτι ἔφθασαν ὀφθαλμῶν εἰς τὰ ὀπίσω.

Οἱ συνωμόται ἦσαν ἤδη ἐπὶ τῆς εἰς τὰ δώματα τοῦ Πιζάρρη ἀγούσης κλίμακας, ὅτε ἰδὼν αὐτοὺς εἰς τῶν ἀκολουθῶν παιδῶν (page) εἰσώρμησε εἰς τὸν θάλαμον ἀναγγέλλων τὴν εἰσβολὴν. Ὁ δὲ Πιζάρρης, ἀτρόμητος, ὡς ἐν μάχῃ, ἐγείρεται καὶ προστάσσει τῶν ἀξιωματικῶν τινὶ νὰ κλείσῃ τῷ μοχλῷ τὴν θύραν, ὅπως αὐτὸς προσθὰς ὀπλισθῇ· ὁ ἀξιωματικὸς ὅμως παραχθεις δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὴν προσταγὴν τοῦ Πιζάρρη, ἀλλ' ἐξελθὼν τοῦ δωματίου προὐχώρησεν εἰς τὴν κλίμακα ἐρωτῶν τοὺς συνωμότας τί ἐσκόπουν νὰ πράξωσιν· εἰς ἀπόκρισιν δὲ λαβὼν ξίφος κτύπον, ἔπεσε θνήσκων εἰς τὸ ἔδαφος καὶ οἱ συνωμόται εἰσέδυσαν εἰς τὴν αἴθουσαν.

Δὲν εὖρον ὁμῶς ἐκεῖ τὸν διοικητὴν εἰσελθόντα εἰς παρακείμενον δωμάτιον ὅπως ὄπλισθῆ μετὰ τοῦ γυναικαδέλφου αὐτοῦ δὸν Ἀλκαντάρρα, δύο φίλων καὶ δύο παιδίων ἀκολουθῶν ἠνδρωμένων ἤδη πάντες δ' οἱ λοιποὶ ἐξεπήδησαν ἀπὸ τινος παραθύρου ἅμα ἰδόντες ὅτι εἰσῆλθον οἱ συνωμόται, ὄρμησαντες εἰς τὸ δωμάτιον ὅπου εἶχεν εἰσέλθει ὁ Πιζάρρης, ὅστις δὲν ἔφθασε μὲν νὰ ἐμπορπήσῃ τὸν θώρακα, ἀλλὰ, τὸ ξίφος ἀρπάσας καὶ τὴν ἀσπίδα, ἔσπευσε πρὸς τοὺς συνωμότας, ἀνακραυγᾶσας πρὸς τοὺς ὀλιγαριθμούς πιστοὺς ἐμμεϊνάντας φίλους· « Θάρρος σύντροφοι! ἀρκετοὶ εἴμεθα διὰ νὰ τιμωρήσωμεν τὴν τόλμην τῶν προδοτῶν τούτων! » Τότε συνέστη φοβερὰ μάχη μεταξὺ τῶν ἐξ Ἰσπου λυσσώντων ἀντιπάλων. Ἀλλ' ὁ ἀγὼν τὰ μάλιστα ἄνισος δὲν ἠδύνατο νὰ παραταθῆ εἰς μῆκος· διότι οἱ συνωμόται, ἀπὸ κρυφῆς μέχρι ποδῶν ὄπλισμένοι, ὑπερεῖχον πολὺ τῶν ἐχθρῶν σχεδὸν ἀφυλάκτων ὑποκειμένων εἰς τὰς προσβολὰς αὐτῶν. Ὁ μὲν Ἀλκαντάρρα πρῶτος ἔπεσε παρὰ τὸν ἀδελφὸν καὶ τινες ἄλλοι τῆς αὐτῆς ἔλαχον μοίρας· ὁ δὲ Πιζάρρης ἀναγκασόμενος ν' ἀντικρούῃ τὰς καταφερομένας ἐπαλλήλους πληγὰς καὶ ν' ἀνθίσταται εἰς πολυπληθεῖς ἐχθροὺς, ἐξήντησε κατὰ μικρὸν τὰς ἰδίας δυνάμεις καὶ ἡ ἀπαυδήσασα χεὶρ αὐτοῦ μόλις ἠδύνατο νὰ μεταχειρίζεται τὸ ξίφος· τότε ἐπλήγη εἰς τὸν λαιμὸν καὶ ἔπεσεν ἄψυχος εἰς τοὺς πόδας τῶν συνωμοτῶν.

Εὐθὺς δ' οἱ συνωμόται ἐξελθόντες τοῦ μεγάρου διατρέχουσι τὴν πόλιν τὰ γυμνά καὶ αἰμοσταγῆ ξίφη σείοντες, ἀναγγέλοντες τὸν θάνατον τοῦ τυράννου· διακόσιοι δ' ἐκ τῶν συνενόχων ἐλθόντες ἐνοῦνται πρὸς αὐτοὺς καὶ περιάγουσι διὰ τῶν ἀγυιῶν τῆς Λίμης ἐπιππον τὸν νέον Ἀλμαγρον καὶ διακηρύσσουσιν ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος καὶ νόμιμος διοικητὴς τῆς Περούϊας. Τὸ δὲ μέγαρον τοῦ Πιζάρρη καὶ αἱ οἰκίαι τῶν πρωτίστων αὐτοῦ ὀπαδῶν λαφυραγωγοῦνται.

Καὶ οἱ μὲν ὑπηρετῆται τοῦ Πιζάρρη μετεκόμισαν τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Λίμης, ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ θάψῃ αὐτό· τέλος Ἰσπανός τις ὀνόματι Βαρβαράϊος, ἄλλοτε παρ' αὐτῷ ὑπηρετήσας ἐζήτησε παρὰ τοῦ νέου διοικητοῦ τὴν ἄδειαν νὰ πληρώσῃ τὰ ὕστατά πρὸς τὸν ἀρχαῖον κύριον καθήκοντα. Καὶ τοῦ Ἀλμάγρου συγχωρήσαντος, ὁ πιστὸς ὑπηρετῆς καὶ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ γυναῖκα βοηθὸν ἔχων, ἔθαψε τὸν Πιζάρρη πρὶν ἢ οἱ συνωμόται ἀποκόψωσιν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, ὅπως ἐκθῶσιν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ τροχοῦ.

Οὕτως ἔπαυσε τοῦ ζῆν ἀνὴρ μεγάλα προτερήματα, μεγάλην καὶ ἀξιοθύμαστον ἰκανότητα πρὸς ἐλαττώματα μιγνύων καὶ ἐλλείμματα δειγείροντα μῖσος ἅμα πρὸς αὐτὸν καὶ καταφρόνησιν. Ἀνδρείος μέχρι παρατολμίας, εὐσταθῆς ὑπομονητικὸς, ἐπιτήδειος πρὸς εὐρεσιν πόρων ἐν καιρῷ ἀμηχανίας, θαυμασιῶ διορατικῷ πεπροικισμένος ὅπως κρίνῃ τοὺς ἀν-

θρώπους καὶ μεταχειρίζεται αὐτοὺς εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἰδίων σκοπῶν, ἀνεκάλυψε τρόπον ὅπως διὰ μικρῶν μεγάλα πράττη· ἀλλ' ὅμως ὕπουλος ἦν καὶ δόλιος καὶ εἰς πᾶσαν θυσίαν πρόθυμος ὅπως κορέσῃ τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὴν μνησικακίαν, πολλάκις δὲ καὶ ὠμός. Ὁ δὲ θάνατος αὐτοῦ ἔδοξε δικαία τιμωρία τῆς πρὸς τὸν Ἀταχυάλπαν καὶ τὸν φίλον καὶ συνέταιρον Ἀλμαγρον καὶ πρὸς ἄλλους πολλοὺς, οὓς ἀπώλεσε, διαγωγῆς. « Ἦν δὲ, κατὰ τοὺς συγχρόνους ἱστορικοὺς, εὐρώστου κράσεως καὶ εἶχεν ἦθος ἐνέργειαν καὶ εὐστάθειαν ἴσην τῇ παραδόξῳ τοῦ σώματος βρώμῃ· ὄπλισμένον ἐθεώρει ἑαυτὸν ἀνίκητον· καὶ πολλάκις τότε μὴ ἀναμένων τοὺς στρατιώτας, μετὰ δυσκολίας φθάνοντας αὐτὸν, προήλαυσε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ εἰσέπιπτε ταῖς τάξεσιν αὐτοῦ, μέγιστα πιστεύων τῇ δυνάμει τῆς χειρὸς καὶ τῇ ἰδίᾳ ἀνδρείᾳ. »

Παντὸς εἶδους παιδεῖας ἄμοιρος, οὐδ' αὐτὸ τὸ ὄνομα γινώσκων νὰ γράψῃ, ἀνεπλήρου τὴν ἀμάθειαν διὰ φυσικῆς ἀγχινοίας, τὴν προσοχὴν καὶ τὴν ὑπομονὴν βοηθοῦς ἐχούσης καὶ τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἐνέργειαν. Ὅσακις ἡ ὑπογραφή αὐτοῦ ἦν ἀναγκαία, ἤρκειτο δύο γραμμὰς χαράσσειν, ἐναεῖς δὲ γραμματεὺς αὐτοῦ ἔγραφε τὰ ὀνόματα Φραγκῖσκος Πιζάρρης. Ὑπῆρχεν ἐν αὐτῷ ζῆμα μεγάλου ἀνδρός· ἀλλ' ἡ ἀνατροφή δὲν ἐμάλαξε τὸ ἀκατέργαστον τοῦτο τῆς φύσεως γέννημα. Ἀκαταπαύστως μεγάλα ἐπιχειρήματα ἐν νῷ ἔχων, οὐδὲν κώλυμα, οὐδεμίαν δυσχέρειαν ἐνόμιζεν ἀνυπερέβλητον τῇ ἐπιμονῇ αὐτοῦ· ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ εἶχε μὲν καὶ εὐγενεῖαι αἰσθήματα καὶ γενναϊότητος ὄρμας, ἀλλὰ κατέθλιβον αὐτὰς σχεδὸν πάντοτε ἡ φιλοδοξία, ἡ σφοδρὰ ἐπιθυμία τῆς ἐξουσίας καὶ ἡ ἀλαζονεία. Καὶ ἰδοὺ δύο πράξεις τοῦ βίου αὐτοῦ παραδόξως ἀντιφάσκουσιν πρὸς τὰς πολλὰς ὠμότητας δι' αἷς ἐγκαλεῖ αὐτὸν ἡ ἱστορία.

Μαθὼν ποτε ὅτι τῶν ἀξιωματικῶν τις ὅστις δὲν ἦτο πλούσιος ἀπώλεσε τὸν ἵππον αὐτοῦ, ἔκρυψεν ὑπὸ τὸ ἴδιον ἐνδυμα βῶλον χρυσοῦ, δέκα λίθρας ζυγίζοντα, ὅπως δωρηθῆται αὐτῷ πρὸς ἀγορὰν ἄλλου ἵππου καὶ ὑπῆγεν εἰς οἰκίαν τινὰ, ὅπου συνήθως ἐσφαιροπαίκτου καὶ ὅπου ἤλπιζε νὰ εὕρῃ τὸν ἀξιωματικόν. Ἀλλ' ὅτε ἔφθασεν, ὁ ἀξιωματικὸς δὲν ἦτο ἐκεῖ καὶ ἔκρινεν εὐλογον νὰ περιμείνῃ αὐτόν. Προσκληθεὶς δὲ ὑπὸ τινῶν ἀξιωματικῶν ἵνα παίξῃ καὶ αὐτὸς ἐδέξατο τὴν πρόσκλησιν· ἀλλ' ἐπιθυμῶν ν' ἀγνοηθῆ ὁ λόγος δι' ἃν ἦλθε, δὲν ἐξεδύθη τὸν χιτῶνα καὶ ἔπαιξε τρεῖς ὕλας ὥρας πεφορτισμένος τὸ ὀχληρότατον τοῦτο, μάλιστα διὰ τὸν παίζοντα, βάρους. Τέλος ὁ ἀξιωματικὸς ἐφάνη· τότε ὁ Πιζάρρης ἀποχωρήσας μετ' αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτῷ τὸν χρυσοῦν βῶλον, λέγων ὅτι τὸ τριπλοῦν ἔδωκεν αὐτῷ, ἂν ἤρχετο πρῶτῆρα ὅπως ἐλευθερώσῃ αὐτὸν τοῦ βάρους τοῦ τα-

σοῦτον δυσχεράναντος τὸ πολύωρον αὐτοῦ σφαίρισμα. Ἐν γένει δὲ παρατηρήθη ὅτι ἡγάπα νὰ κρύπτῃ τὰ εὐεργετήματα καὶ ἡ μυστικότητα τῆς αἰείποτε ἀδραῆς γεννικιότητος ἀποδεικνύουσι τὸ φύσει εὐγενὲς τῆς ψυχῆς αἰσθημα.

Ἐν τινι ἐκστρατείᾳ κατὰ τὴν διάβασιν ποταμοῦ τινος, τῶν ἰνδῶν ὑπηρετῶν τις, πολλάκις τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ἀποδείξας, παρεσύρθη ὑπὸ τοῦ ὀρμητικωτάτου ρεύματος καὶ ἐπνίγετο. Ἄλλ' ὁ Πιζάρρης βλέπει τὸν κίνδυνον, τρέχει, πηδᾷ εἰς τὰ ὕδατα καὶ κολυμβήσας ἀρπάζει αὐτὸν ἀπὸ τῆς κόμης καὶ εὐτυχῆσας ἐπαναφέρει εἰς τὴν ὄχθην. Τῶν δὲ ἐταίρων μεμφομένων αὐτὸν, διότι ἔδεισαν πρὸς ὄραν περὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἦν ἐξέθετο εἰς τὸν κίνδυνον διὰ τὴν σωτηρίαν ἐνὸς ἀθλίου Ἰνδοῦ. « Βλέπω κάλλιστα, ἀποκρίνεται, ὅτι δὲν γνωρίζετε πόσον πολύτιμος εἶναι ὁ καλὸς ὑπρέτης. » Θαυμάσιοι λόγοι οὐδέποτε περιττοὶ νὰ ἐπαναλαμβάνωνται πρὸς τοὺς ἀλαζόνας, φιλαύτους καὶ ἀχαρίστους πλουσίους τοὺς διὰ τινων κερμάτων νομίζοντας ὅτι ἀποτίουσι τὰ ἔργα πιστοῦ ὑπρέτου!

Ὁ Πιζάρρης ἐνεδύετο ἀπλούστατα, ἐφόρει δὲ συνήθως μέλαν ἱμάτιον μέχρι τῶν σφυρῶν καθικνούμενον λευκὰ σανδάλια καὶ φαιὸν πῖλον· ἐνίοτε μόνον πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν φίλων, φοβουμένων μήπως ἡ ἀδιάκοπος ἀπλότης τῆς ἐνδυμασίας ἀποκρύπτῃ τὸν διοικητὴν ἐνεδύετο στολὴν παρατάξεως κεκοσμημένην σισύρα καὶ δωρηθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ φίλου Κορτέζ. Ἄλλ' ἅμ' ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς ἐκκλησίας, ἀποτιθέμενος αὐτὴν, μόνον ἐφεστρίδα ἐφόρει ἢ τὸν χιτῶνα μόνον ἐφύλαττε, ῥινόμακτρον ἔχων περὶ τὸν λαιμὸν ὅπως σφογγίζῃ τὸν ἰδρωτὰ τοῦ μετώπου καὶ τοῦ προσώπου. Ἐν καιρῷ εἰρήνης διῆγε τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου παίζων εἰς πασσαλισμὸν ἢ σφαίρισμα, δι' ὃ εἶχε πάθος· ἔπαιζε δὲ μετὰ τοῦ τυχόντος ὁποιασδήποτε ἂν ἦν θέσεως καὶ τάξεως. Καὶ εὐπροσήγορος μέγας οἰκειότητος ἐθεώρει τοὺς παίζοντας ὡς ἴσους καὶ

ἀπῆται ὥστε ἐν τῷ παίζειν νὰ μὴ θεωρῆται διοικητῆς τῆς Περουίας. Ὅθεν δὲν ἐπέτρεπε νὰ ἐπάρῃ τις τὴν χαμαὶ πεσοῦσαν σφαῖραν, οὐδὲ νὰ προφυλάζωσιν αὐτὸν ἀπ' οὐδενὸς κόπου καὶ οὐδεμιᾶς δυσαρρεσκείας.

Παρεῖχε δὲ τοῖς ἐταίροις παράδειγμα πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως εὐσυνειδήτου μάλα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Διότι ἀφαιρουμένου τοῦ πέμπτου ἐκάστης λείας διὰ τὸ στέμμα, ἡγείρετο πολλάκις ἀπὸ τῆς ἑδρας ὅπως συλλέξῃ μικρὰ ψυχία χρυσοῦ πῖπτοντα ἀπὸ τῆς πλάστιγγος καὶ προσετίθει αὐτὰ εἰς τὴν μερίδα τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐνίοτε δὲ οἱ περὶ αὐτὸν βλέποντες τοῦτο ἐμειδίον ἀκουσίως· ἀλλ' οὗτος· « Ἐὰν δὲν εἶχον χεῖρας, ἔλεγεν, ἤθελον συλλέξει αὐτὰ διὰ τοῦ στόματός μου. » Ἐθεώρει δὲ τὰς ἰδέας ταύτας ὡς ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος.

Πολλάκις ἀμφεσθητήθη τὸ ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ νέου κόσμου προκύψαν ὄφελος· συνέτεινε μὲν, ὁμολογητέον, εἰς τὴν πρόοδον τῶν διαφορῶν γνῶσεων, οἷα ἡ ναυτική, ἡ γεωγραφία, ἡ ἀστρονομία, ἡ ἱατρικὴ καὶ ἡ φυσικὴ ἱστορία· ἀλλ' ἡ ἀνθρωπότης, δικαίως ἀγανακτοῦσα διὰ τὰ ἐγκλήματα τὰ κηλιδοῦντα τὴν ἱστορίαν τῆς ἰσπανικῆς κατακτήσεως, δὲν ἔχει ἀρὰ γε τὸ δικαίωμα νὰ λέγῃ ὅτι τὸ ὄφελος τοῦτο ἠγοράσθη ἀντὶ πολλοῦ;

Τῆς δὲ ἰσπανίας ἡ παρακμὴ παρατηρήθη ἀρχομένη τότε μάλιστα ὅτε οἱ θησαυροὶ τῆς Ἀμερικῆς ἐφαίνοντο ὅτι ἤθελον, πλουτίζοντες αὐτὴν, βεβαιώσῃ τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Ὁ χρυσὸς τῆς Μεξικῆς καὶ τῆς Περουίας δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πτώχευσιν Φιλίππου τοῦ Β'. « Ἡ ἰσπανία, εἶπεν ὁ Μοντέσκιος, εὐφυῶς ἅμα καὶ ἐπιτυχῶς, ἔπραξεν ὅπως ὁ μωρὸς ἐκεῖνος βασιλεὺς ὁ ζήτησας τὴν μεταβολὴν παντὸς ὅ,τι ἤθελεν ἐγγίσει εἰς χρυσὸν καὶ ἀναγκασθεὶς ἔπειτα νὰ προσδράμῃ εἰς τοὺς θεοὺς ὅπως εἰς πέρας ἀγάγωσι τὴν δυστυχίαν αὐτοῦ. »

Τ Ε Λ Ο Σ ·

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000157630